T.C.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA SUYOLLARI VE TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI

ALİ ULAŞ

DOKTORA TEZİ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

Tez Danışmanı: Hamide Burcu ÖZGÜVEN

EDİRNE-2021

Ali ULAŞ'ın hazırladığı "**OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA SUYOLLARI VE TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI**" başlıklı bu tez, tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından **Mimarlık** Anabilim Dalında bir **Doktora tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri (Ünvan, Ad, Soyad):	İmza
Prof. Dr. Hamide Burcu ÖZGÜVEN	……
Prof. Dr. Emel İRTEM	……
Doç. Dr. Esma MIHLAYANLAR	……
Doç. Dr. Hasan Faik KARA	……
Doç. Dr. Mehmet Bengü ULUENGİN	……

Tez Savunma Tarihi: 23/12/2021

Bu tezin Doktora tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

İmza

Prof. Dr. Hamide Burcu ÖZGÜVEN
Tez Danışmanı ……

Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü onayı

Prof. Dr. Hüseyin Rıza Ferhat KARABULUT
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

T.Ü.FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI DOKTORA PROGRAMI
DOĞRULUK BEYANI

Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında, tüm verilerin bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini, kullanılan verilerde tahrifat yapılmadığını, tezin akademik ve etik kurallara uygun olarak yazıldığını, kullanılan tüm literatür bilgilerinin bilimsel normlara uygun bir şekilde kaynak gösterilerek ilgili tezde yer aldığını ve bu tezin tamamı ya da herhangi bir bölümünün daha önceden Trakya Üniversitesi ya da farklı bir üniversitede tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

23 /12 /2021

Ali ULAŞ

Doktora Tezi

Osmanlı Dönemi İstanbul'unda Suyolları ve Temiz Su Tesislerinin Mahalle Oluşumuna Katkısı

T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü

Mimarlık Anabilim Dalı

ÖZET

Tez kapsamında İstanbul'un 16-19. yüzyıl aralığında yaşamış olduğu şehirleşmenin suyla olan ilişkisinin ortaya konulması ve su dağıtım sistemine ait sayısal veriler üzerinden haritalandırma yöntemiyle mahallelerdeki gelişimin tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bu çerçevede çeşmelerin debisi, inşa tarihi, hat uzunluğu ve kot değerleri gibi sayısal veriler üzerinden temeli hesaplama ve haritalandırmaya dayanan bir yöntemle İstanbul'un kentsel gelişimi mahalle ölçeğinde incelenmiştir. Kırkçeşme Su Tesisi örnek olarak seçilmiş ve su dağıtım planı dikkate alınarak şehir 31 farklı bölgeye bölünmüştür. Dağıtım planı ve çeşmeler sahaya çıkılarak topografik cihazlarla tespit edilmiştir. Elde edilen veriler Autocad Programı üzerinde sayısal ortama aktarılmış ve tüm su dağıtım sistemin planı çıkartılmıştır. Ayrıca tarihi haritalar ve yazılı kaynaklar vasıtasıyla İstanbul'da 16-19. yüzyıl aralığında inşa edilen yapılar, güncel şehir planı üzerinde renkli tarama metodu ile parsellerin üzerine işaretlenmiştir. Her iki plan sayısal ortamda üst üste çakıştırılmış ve mahalleler ile su şebekesinin zaman içerisindeki gelişimi mukayese edilmiştir. Tez araştırması neticesinde: ''Çeşmelerin, yeni mahallelerin ortaya çıkmasına ve gelişim süreçlerinin hızlanmasına katkı sağladığı elde edilen sayısal ve görsel verilerle ispatlanmıştır.''

Yıl : 2021

Sayfa Sayısı : 517

Anahtar Kelimeler : Suyolları, Kırkçeşme, Osmanlı Mahalleleri.

Doctorate Thesis

Contribution Of Waterways And Fresh Water Supply İnstallation To The Formation Of Neighborhood Settlements In Istanbul During The Ottoman Period

Trakya University Institute of Natural Sciences

Department Of Architecture

ABSTRACT

Within the scope of the thesis, it is aimed to reveal the relationship between the urbanization and water that Istanbul lived in between the 16-19 centuries and to determine the development in the neighborhoods by mapping the numerical data of the water distribution system. In this context, the urban development of Istanbul has been examined on a neighborhood scale with a method based on calculating and mapping the basis of numerical data such as flow rate, construction date, line length and elevation values of fountains. Kırkçeşme Water Facility was chosen as an example and the city was divided into 31 different regions considering the water distribution plan. The distribution plan and fountains were determined by topographical devices by going out to the field. The data obtained were transferred to the digital environment on the Autocad Program and the plan of the entire water distribution system was drawn up. In addition, through historical maps and written sources, the buildings built between the 16-19 centuries in Istanbul were marked on the parcels with the color scanning method on the current city plan. Both plans were overlaid in the digital environment and the development of the neighborhoods and the water network were compared. The result of research:''It has been proven by the obtained numerical and visual data that fountains contribute to the emergence of new neighborhoods and the acceleration of development processes''.

Year : 2021

Number of Pages : 517

Keywords : Waterways, Kirkcesme, Ottoman's Neighborhood Settlements.

ÖNSÖZ

Tarihimize bakıldığında; çoğunlukla savaşların ve siyasi olayların anlatıldığını belirtmek pek yanlış olmayacaktır. Ancak bilim ve teknik alanında çokca denenmiş başarısız olmuş veya dönemine göre çok ileri sonuçlar alınmış çalışmaların sayısı hiç de az değildir. Bu açıdan değerlendirildiğinde Mimar Sinan, mimarlık mesleğinin icrasının yanı sıra kullanmış olduğu yapım teknikleri nedeniyle esasen bir bilim insanıdır. Özellikle ortaya koymuş olduğu eserlerin arasında bentler, su kemerleri, çeşmeler gibi su tesisleri ile birlikte inşa edilmiş olan yapılar paha biçilmezdir. Bugün Fatih İlçesi sınırları dahilinde bulunan sur içi bölgesinin; mimari ve şehircilik açısından şekillenmesi çoğunlukla onun inşa ettiği Kırkçeşme Su Tesisleri ekseninde olmuştur. Bir başka deyişle bugün halen suriçindeki yolların ve parselizasyonun temeli; şebeke planına ve çeşmelerin inşa edildikleri yerlere dayanmaktadır. Tez çalışmasında da bu ilişkinin ortaya konulması ve özellikle haritacılık yöntemleri kullanılarak sayısal verilerle ispatlanması hedeflenmiştir.

Şunu belirtmek gerekir ki; tez danışmanı hocam Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dekanı Sayın Hamide Burcu ÖZGÜVEN'nin yönlendirmesi ile suyolları üzerine tez araştırmasına başlamamış olsaydım, suyollarının bu derece spesifik bir sistem olduğunu bilmem mümkün değildi. İstanbulda hergün şehrin içerisinde karşılaşmama rağmen; belediyede yıllarca su kanalları yapmış bir mühendis olarak kemerlerin, çeşmelerin nasıl inşa edildiğini ve mimari değerlerinin ne olduğunu bilmiyordum. Sayın hocama göstermiş olduğu ilgi ve yönlendirme dolayısıyla ne kadar teşekkür etsem azdır. Ayrıca tez araştırmasına başlamam ile birlikte o dönemde İETT'de birlikte çalışmakta olduğum beni Boğaziçi Üniversitesi Aptullah Kuran Kütüphanesi'ne yönlendiren; hem insani hem entelllektüel kapasitesi ile benimle birlikte mücadele eden değerli arkadaşım Rıdvan UYANIK ile Boğaziçi Üniversitesi personeli olarak yardımlarını esirgemeyen sevgili eşi Ayşenur UYANIK'a teşekkür ederim.

Literatür ve yazılı kaynaklara ulaşılmasıyla birlikte saha çalışmalarına başladığımda, şebekeye ait tüm yapısal elemanların topografik yöntemlerle ölçülmesi

gerektiğinin farkına vardım. Bu amaçla bir vesileyle kendisine ulaştığım ve teklif ettiğim tüm ücretleri ‘‘kamu hizmeti yapmış olurum’’diyerek kabul etmeyen Ölçek Mühendislik şirketinin sahibi Harita Yüksek Mühendisi sayın Hamit Onur SOYSAL’a tekrar tekrar teşekkür ediyorum. Sahada çok zorlu koşullarda İstanbul’un trafik keşmekeşi içinde dağıtım hatları ve çeşmeleri ölçmeye ilk başladığımızda; benimle birlikte günlerce yürüyerek ölçme işlemi yapan şirket bünyesindeki sevgili harita teknikeri arkadaşlarımıza da ayrıca teşekkürü bir borç bilirim.

Tez araştırması konusu itibariyle çok yönlü bir çalışmayı gerektirmekteydi. Bu noktada suyolları ve çeşmeleri inceleyen kamu kuruluşları ile irtibata geçerek; onların yıllarca elde etmiş olduğu bilgilerden faydalandım. Özellikle İSKİ Vakıf Sular Müdürlüğü vasıtasıyla Kırkçeşme Su Tesisleri’ne ait ana dağıtım hattı, maksemler, kemerler, su toplama havuzları ve bentlerin sayısal ortamda planlarına ulaştım. Ayrıca müdürlük tarafından görevlendirilen modern suyolcuları diyebileceğimiz görevli işçi arkadaşlarla sahada koruma altındaki veya ulaşılamayan birçok yere gidip; inceleme ve onların tecrübelerinden faydalanma şansı buldum. Göstermiş oldukları yardımsever tavırları ve konuyu benden daha çok sahiplenmeleri nedeniyle İSKİ Vakıf Sular Şube Müdürlüğü’nde çalışan tüm memur ve işçi arkadaşlara en içten duygularımla teşekkür ediyorum.

Kırkçeşme Su Tesisleri üzerine geçmişte yapılmış çokça yayın bulunmaktadır. Ancak bunların içerisinde tarihi kaynakların mühendislik teknikleri ile yoğrularak sunulduğu eserler yalnızca Kazım ÇEÇEN tarafından yazılmıştır. Bu noktada Kazım ÇEÇEN’nin 1980 – 96 yılları arasında güncelleyerek yayınlamış olduğu birçok çalışmanın arasından ‘‘Mimar Sinan ve Kırkçeşme Su Tesisleri’’ eserinde su dağıtım planlarını, vakıf defterlerini ve tevzi şemalarını çözümleyerek; modern bilim dilinde sunmamış olsa idi yapmış olduğum araştırma normalin iki katı süreçte ancak tamamlanabilirdi. Bu açıdan ardında bıraktığı onlarca bilimsel yayınla 1997 yılında hayata veda eden Sayın Prof. Dr. Kazım ÇEÇEN’i saygıyla yâd ediyorum. Günümüz teknoloji ve olanaklarını kullanarak onun bırakmış olduğu yerden bayrağı bir adım daha yukarıya taşımayı kendime bir vazife olarak görüyorum.

Tez araştırmasının önce saha ve sonrasında yazım aşaması oldukça çetin bir süreçti. Sahadaki gözlem, ölçüm ve rölöve işlemleri için neredeyse mevcut dağıtım hattından daha fazla miktarda -yaklaşık 200 km kadar- yol yürümüş olduğumu fark ettim. Ayrıca saha çalışması sonrasında en zor işlem ise çeşmelerin haritada yerleştirilmesi ve inşa tarihleri ile debilerinin tespitiydi. Yaklaşık iki yıl sadece bu işle uğraştım. Öyle ki üç kez yerine gidip baktığım çeşmeler oldu. Teyit ederek yavaş yavaş ilerleyen yazım işlemi; 2019 yılı sonunda başlayan salgınla birlikte daha da ağır bir hâl aldı. Bu süreçte çoğu kez uzun aralıklarla ihmal etmek zorunda kaldığım ailemin göstermiş sabır ve anlayışı unutmam mümkün değildir.

Sevgili eşime, canım çocuklarıma ve fedakârca destek olan annem, babam ve çok değerli bilim insanı ablama ne kadar teşekkür etsem azdır.

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **IV**
ABSTRACT ..... **V**
ÖNSÖZ ..... **VI**
İÇİNDEKİLER ..... **IX**
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ ..... **XI**
ŞEKİLLER DİZİNİ ..... **XII**
ÇİZELGELER DİZİNİ ..... **XVIII**
BÖLÜM 1 ..... **1**
GİRİŞ **1**
1.1.Tezin Amacı ve Problemin Tanımı **3**
1.2. Literatür ve Kaynak Yayınların Taranması **4**
1.3. Tez Çalışmasının Önemi ve Özgün Değeri **12**
1.4. Yöntem (Çalışma Metodu, İçerik ve Sınırlar) **14**
BÖLÜM 2 ..... **19**
OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL SURİÇİ BÖLGESİNDE İNŞA EDİLEN SU YOLLARI VE MAHALLELER **19**
2.1. Halkalı Suları **19**
2.2. Kırkçeşme Su Tesisi **25**
2.2.1. Kırkçeşme Su Tesisi'ne Ait Bentler 25
2.2.2. Kırkçeşme Su Tesisi'ne Ait Su Toplama ve Dinlendirme Havuzları 33
2.2.3. Kırkçeşme Su Tesisi'ne Ait Kemerler 41
2.2.4. Kırkçeşme Su Tesisi Şehiriçi Dağıtım Şebekesi 45
2.3. 15-19. Yüzyıllar Arasında İstanbul'da Mahalle Oluşum ve Gelişim Süreci **58**
2.4. 15-19. Yüzyıllar İstanbul Nüfusu **70**
BÖLÜM 3 ..... **74**
SAHA ÇALIŞMASI VE SONUÇLARI – DAĞITIM ŞEBEKESİ İLE ÇEŞMELERE AİT GÖZLEM, TESPİT VE ÖLÇÜMLER **74**
3.1. Haritalardan Çeşme Tespitinde Karşılaşılan Problemlerin Çözümü **75**
3.2. Örnek Uygulama – Eğrikapı Mahallesi **82**

3.3. Mahalle Geneli Çeşmelere Ait Verilerin Sunulması 86
BÖLÜM 4 123
HARİTALANDIRMA ÇALIŞMASI VE SONUÇLARI 123
4.1. Tesise Ait Çeşmelerin Güncel Şehir Planı Üzerine İşaretlenmesi 124
4.2. 16-19.Yüzyıl Arası Yapıların Güncel Şehir Planı Üzerine İşaretlenmesi ... 129
4.2.1. Mahallelerin Bütünleşik Haritalarının Oluşturulması 138
BÖLÜM 5 203
ELDE EDİLEN VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ 203
5.1. Verilerin Mühendislik Yönünden Değerlendirilmesi 204
5.2. Verilerin Şehircilik Yönünden Değerlendirilmesi 209
5.2.1. Kentsel Örüntünün Bileşenlerinin Mukayesesi 209
5.2.2. Kentsel Örüntünün Cebirsel İfadesi 211
BÖLÜM 6 219
SONUÇLAR 219
KAYNAKLAR 225
EK 1 236
EK 2 463
EK 3 496
ÖZGEÇMİŞ 498

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

msr	Masura
m	Metre
km	Kilometre
m^3	Metreküp
L_g	Ana İsale Hattına Olan Gerçek Uzunluk
L_k	Ana İsale Hattına Olan Kuşbakışı Uzunluk
Δx	x'in yüzyıllara sari değişimi
Δy	y'nin yüzyıllara sari değişimi
Δz	z'nin yüzyıllara sari değişimi
Δt	t'nin yüzyıllara sari değişimi

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Sinop Şehrini Besleyen Roma Dönemine Ait Suyolları Planı 7

Şekil 1.2. İzmit Şehrini Besleyen Roma Dönemine Ait Suyolları Planı..... 8

Şekil 1.3. Solin Şehri ve Diocletianus Sarayını Besleyen Roma Dönemine Ait Suyolları Planı 9

Şekil 1.4. Solin Şehri ve Diocletianus Sarayını Besleyen Roma Dönemine Ait Suyolları Hidrolik Planı 8

Şekil 1.5. Karaköy Meydanı'nın Dönemsel Haritalar Üzerinden Mekânsal Dönüşümünün İncelenmesi..... 11

Şekil 1.6. 1839 Yılı Kollara Göre Mahallelerin Dağılımı ve Sayıları 12

Şekil 1.7. Haritalandırma İşlemi İçin Örnek Bir Gösterim 16

Şekil 2.1. Süleymaniye Su Yollarına Ait Güzergâh Haritası 21

Şekil 2.2. Harita Üzerinde Halkalı Su Yolları Güzergâhları..... 24

Şekil 2.3. Kırkçeşme Su Tesisleri Planı – Nakkaş Osman Minyatürü..... 26

Şekil 2.4. Tesisin Başhavuza Göre Batı ve Doğu Kolları 28

Şekil 2.5. Karanlık Bent: Ön Görünüm, Plan ve Enkesit..... 30

Şekil 2.6. Büyük Bent Menba ve Mansap Tarafından Görünüm..... 31

Şekil 2.7. Kirazlı Bent Mansap Tarafından Görünüm 32

Şekil 2.8. Ayvad Bendi Menba Tarafından Görünüm 32

Şekil 2.9. Ayvad Deresi Su Toplama Havuzu Planı 33

Şekil 2.10. Orta Dere Su Toplama Havuzu Planı..... 34

Şekil 2.11. Bakraç Dere Su Toplama Havuzu Planı 35

Şekil 2.12. Paşa Dere Su Toplama Havuzu Planı 36
Şekil 2.13. Kirazlı Dere Su Toplama Havuzu Planı 37
Şekil 2.14. Belgrad Ormanında Çiftehavuz'dan Suyun Dağıtılması 38
Şekil 2.15. Kurt Kemeri Su Havuzuna Ana Galeriden Giriş 38
Şekil 2.16. Başhavuz Su Havuzuna Ana Galerilerden Suyun Girişi..... 39
Şekil 2.17. Başhavuz Planı ve Enkesit Görünümü..... 40
Şekil 2.18. Başhavuz İle Eyüp Kubbesi Arasındaki Kısım..... 43
Şekil 2.19. Eyüp Kubbesi – Eğrikapı Maksemi Arası Plan Ve Şehiriçi Dağıtım Şebekesi Planı 44
Şekil 2.20. Edirnekapı Savaklar Caddesi Üzerindeki Eğrikapı Maksemi..... 47
Şekil 2.21. Ana İsale Hattının Şehir İçi Planı 49
Şekil 2.22. Dağıtım Şebekesi ve Çeşmelerin Paftalar Halinde Sunumu..... 53
Şekil 2.23. Kazım Çeçen Tarafından Çizilen Kırkçeşme Su Tesisi Planı 54
Şekil 2.24. Maksemler İçerisindeki Debi Ölçme Sistemi 56
Şekil 2.25. Örnek Bir Suyolu (Su Terazisi, Maksem, Çeşme …)..... 57
Şekil 2.26. Kemer Üzerinden Geçen Künkler..... 57
Şekil 2.27. Su Yolları İle Mevcut Yolların Örtüşmesi..... 61
Şekil 2.28. 1500 – 1900 Arasında İstanbul Suriçi Bölgesindeki Nüfus Değerleri..... 73
Şekil 3.1. Çeçen'in Şebeke Planının; Pervititch, Ayverdi ve Alman Mavileri Haritaları Üzerinde Tespit Edilmesi (Örnek Plan: Eğrikapı Mahallesi). 75
Şekil 3.2. Ayvansaray – Balat Mahalleri Arası Ana İsale Hattı..... 77
Şekil 3.3. Ana İsale Hattının Kabartma Harita Üzerinde Gösterilmesi 78
Şekil 3.4. Çeşmelere Ait Semt, Mahalle, Debi vb. Bilgileri Gösteren Bir Örnek 79
Şekil 3.5. 1568-69 ve 1715 Tarihli Tevzi Şemasından Örnek 80
Şekil 3.6. Kırkçeşme Tesisleri Üzerinden İstanbul'un Bölgelere Ayrılması 81

Şekil 3.7. Sermimar Hacı Mustafa Çeşmesi - Örnek Bir Ölçüm İşlemi İle Bir Çeşme Üzerinde Kot Belirleme Çalışması 82

Şekil 3.8. GPRS Cihazı İle Ölçüm İşlemi - Çeşme Üzerinde Kot Belirlenmesi 83

Şekil 3.9. Çeşmelerin Rölövesi Çerçevesinde Hazırlanan Örnek Bilgi Fişi 84

Şekil 3.10. Dönemsel Bazda Mahallelerde İnşa Edilen Çeşme Sayısı 114

Şekil 3.11. Mahallelere Çeşmelerden Verilen Günlük Su Miktarı (ton/gün) 118

Şekil 3.12. Dönemsel Bazda Mahallelerde İnşa Edilen Hat Uzunluğu (km) 121

Şekil 4.1. Eğrikapı Mahallesi: Ana İsale Hattı, Dağıtım Hattı, Çeşmeler (Örnek Plan) 124

Şekil 4.2. Harita Üzerinde Çeşmelerin Gösterilmesi (Eğrikapı Mah. Örnek Plan) 125

Şekil 4.3. Dağıtım Şebekesi Üzerinde Gerçek Uzaklık (L_g) ve Kuş Bakışı Uzaklık (L_k) Değerlerinin Gösterilmesi 125

Şekil 4.4. Eğrikapı Mahallesi Dağıtım Şebekesi ve Mevcut Olan/Olmayan Çeşmelerin 1/1000 Ölçekli Şehir Planı Üzerinde Gösterilmesi 126

Şekil 4.5. Unkapanı/Çukur Çeşme Örneği Üzerinden Kesikli Çizgi Hattın Anlatımı..127

Şekil 4.6. Yusufpaşa / Mevcut Olmayan Çeşmelerin Harita Üzerinde Gösterimi 128

Şekil 4.7. Kadırga / Taşınmış Bir Çeşmenin Harita Üzerinde Gösterimi 128

Şekil 4.8. C. Buondelmonti Tarafından Çizilen ve 1711 Yılında Tekrar Basılan İstanbul Haritası 130

Şekil 4.9. G. Braun ile F. Hogenberg - 1572 Tarihli Bizans Dönemi İstanbul 132

Şekil 4.10. Guillaume Joseph Grelot'un 1680 Tarihli İstanbul Haritası 134

Şekil 4.11. F. Kauffer, J. B. Le Chevalier Tarafından Çizilen İstanbul'un İlk Bilimsel Ölçekli Haritası 135

Şekil 4.12. Ekrem H. Ayverdi Tarafından Hazırlanan (1875-1882) Tarihli İstanbul Haritasından Örnek Bir Görünüm – Silivrikapı 136

Şekil 4.13. C. Goad Haritaları Örnek Bir Pafta – Bab-ı Ali 137

Şekil 4.14. Pervititch Haritası (1922-1945) Eminönü Paftası - Yapı Stoğu Lejantını Gösteren Örnek Bir Görünüm 138

Şekil 4.15. Hocapaşa Mahallesi İçerisinde Kalan Vezir Cami (Mevcut) ve Elvan Çelebi Cami (Yok) Yapılarının Güncel Şehir Planına İşlenmesi 139

Şekil 4.16. Tarihsel Süreçte Eğrikapı Mahallesinin Güncel Şehir Planında İşaretlenmesi 140

Şekil 4.17. Tarihsel Süreçte Eğrikapı Mahallesinin Bölgelere Ayrılması 140

Şekil 4.18. Renklendirme Ve Tarama Yöntemiyle Elde Edilmiş Bütünleşik Harita 143

Şekil 4.19. Renklendirme Ve Tarama Yöntemiyle Elde Edilmiş Bütünleşik Dönemsel Ayvansaray Haritası 145

Şekil 4.20. Renklendirme Ve Tarama Yöntemiyle Elde Edilmiş Bütünleşik Dönemsel Balat Mahallesi Haritası 147

Şekil 4.21. Renklendirme Ve Tarama Yöntemiyle Elde Edilmiş Bütünleşik Dönemsel Sultançeşme Mahallesi Haritası 149

Şekil 4.22. Renklendirme Ve Tarama Yöntemiyle Elde Edilmiş Bütünleşik Dönemsel Fener Mahallesi Haritası 151

Şekil 4.23. Renklendirme Ve Tarama Yöntemiyle Elde Edilmiş Bütünleşik Dönemsel Cibali Mahallesi Haritası 153

Şekil 4.24. Renklendirme Ve Tarama Yöntemiyle Elde Edilmiş Bütünleşik Dönemsel Sultan Selim Mahallesi Haritası 155

Şekil 4.25. Renklendirme Ve Tarama Yöntemiyle Elde Edilmiş Bütünleşik Dönemsel Unkapanı Mahallesi Haritası 157

Şekil 4.26. Renklendirme Ve Tarama Yöntemiyle Elde Edilmiş Bütünleşik Dönemsel Vefa Mahallesi Haritası 159

Şekil 4.27. Renklendirme Ve Tarama Yöntemiyle Elde Edilmiş Bütünleşik Dönemsel Süleymaniye Mahallesi Haritası 161

Şekil 4.28. Renklendirme Ve Tarama Yöntemiyle Elde Edilmiş Bütünleşik Dönemsel Tahtakale Mahallesi Haritası 163

Şekil 4.29. Renklendirme Ve Tarama Yöntemiyle Elde Edilmiş Bütünleşik Dönemsel Yenicami Mahallesi Haritası 164

Şekil 4.30. Renklendirme Ve Tarama Yöntemiyle Elde Edilmiş Bütünleşik Dönemsel Uzunçarşı Mahallesi Haritası 166

Şekil 4.31. Renklendirme Ve Tarama Yöntemiyle Elde Edilmiş Bütünleşik Dönemsel Hocapaşa Mahallesi Haritası 168

Şekil 4.32. Renklendirme Ve Tarama Yöntemiyle Elde Edilmiş Bütünleşik Dönemsel Ayasofya Mahallesi Haritası 170

Şekil 4.33. Renklendirme Ve Tarama Yöntemiyle Elde Edilmiş Bütünleşik Dönemsel Ahırkapı Mahallesi Haritası 172

Şekil 4.34. Renklendirme Ve Tarama Yöntemiyle Elde Edilmiş Bütünleşik Dönemsel Sultanahmet Mahallesi Haritası 174

Şekil 4.35. Renklendirme Ve Tarama Yöntemiyle Elde Edilmiş Bütünleşik Dönemsel Kadırga Mahallesi Haritası 176

Şekil 4.36. Renklendirme Ve Tarama Yöntemiyle Elde Edilmiş Bütünleşik Dönemsel Gedikpaşa Mahallesi Haritası 178

Şekil 4.37. Renklendirme Ve Tarama Yöntemiyle Elde Edilmiş Bütünleşik Dönemsel Kumkapı Mahallesi Haritası 179

Şekil 4.38. Renklendirme Ve Tarama Yöntemiyle Elde Edilmiş Bütünleşik Dönemsel Laleli Mahallesi Haritası 181

Şekil 4.39. Renklendirme Ve Tarama Yöntemiyle Elde Edilmiş Bütünleşik Dönemsel Yenikapı Mahallesi Haritası 183

Şekil 4.40. Renklendirme Ve Tarama Yöntemiyle Elde Edilmiş Bütünleşik Dönemsel Aksaray Mahallesi Haritası 185

Şekil 4.41. Renklendirme Ve Tarama Yöntemiyle Elde Edilmiş Bütünleşik Dönemsel Yusufpaşa Mahallesi Haritası 187

Şekil 4.42. Renklendirme Ve Tarama Yöntemiyle Elde Edilmiş Bütünleşik Dönemsel Horhor Mahallesi Haritası 189

Şekil 4.43. Renklendirme Ve Tarama Yöntemiyle Elde Edilmiş Bütünleşik Dönemsel Sarıgüzel Mahallesi Haritası 191

Şekil 4.44. Renklendirme Ve Tarama Yöntemiyle Elde Edilmiş Bütünleşik Dönemsel Yenibahçe Mahallesi Haritası 192

Şekil 4.45. Renklendirme Ve Tarama Yöntemiyle Elde Edilmiş Bütünleşik Dönemsel Cerrahpaşa Mahallesi Haritası 194

Şekil 4.46. Renklendirme Ve Tarama Yöntemiyle Elde Edilmiş Bütünleşik Dönemsel Davutpaşa Mahallesi Haritası 196

Şekil 4.47 Renklendirme Ve Tarama Yöntemiyle Elde Edilmiş Bütünleşik Dönemsel Samadya Mahallesi Haritası 198

Şekil 4.48. Renklendirme Ve Tarama Yöntemiyle Elde Edilmiş Bütünleşik Dönemsel Yedikule Mahallesi Haritası 201

Şekil 5.1. Dönemsel Bazda Dağıtım Şebekesine Ait Değerlerin Değişimi 208

Şekil 5.2. Çeşme ↔ Cami Kentsel Örüntüsüne Ait Örnek Görünümler (Unkapanı/Balat) 210

Şekil 5.3. Çeşme ↔ Bostan Kentsel Örüntüsüne Ait Örnek Görünümler (Hocapaşa/Uzunçarşı) 210

Şekil 5.4. Çeşme ↔ Bostan Kentsel Örüntüsüne Ait Örnek Görünümler (Yedikule/S.güzel) 211

Şekil 5.5. Suriçi Bölgesinde Yüzyıllar İçinde Değişen Mahalle ve Çeşme Sayıları 213

Şekil 5.6. Dönemsel Bazda Kentsel Değişkenlerin Birlikte Gösterimi 214

Şekil 5.7. Sultançeşme Mah. Üzerinde Çeşmelerin Kabuklanma Şeklinde Hareketi. 216

Şekil 5.8. Sarıgüzel Mah. Üzerinde Çeşmelerin Kabuklanma Şeklinde Hareketi 216

Şekil 5.9. Sultanselim Mah. Üzerinde Çeşmelerin Kabuklanma Şeklinde Hareketi 216

Şekil 5.10. Yenicami Mah. Üzerinde Çeşmelerin Yığılma Şeklinde Hareketi 218

Şekil 5.11. Unkapanı Mah. Üzerinde Çeşmelerin Yığılma Şeklinde Hareketi 218

Şekil 5.12. Gedikpaşa Mah. Üzerinde Çeşmelerin Yığılma Şeklinde Hareketi 218

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 2.1. Vakıf Defteri ve Sıhhiye Mecmuası'na Göre Debiler 18
Çizelge 2.2. Osmanlı Dönemi Debi Ölçü Birimleri 56
Çizelge 2.3. 1708-1732 tarihleri arasında İstanbul Tarihi Yarımada Mahalleleri 63
Çizelge 3.1. Eğrikapı Mahallesi - Çeşme Tespit Çalışması Sonuçları 85
Çizelge 3.2. Ayvansaray Mahallesi Genelinde Çeşme Tespit Çalışması Sonuçları 86
Çizelge 3.3. Balat Mahallesi Genelinde Çeşme Tespit Çalışması Sonuçları 87
Çizelge 3.4. Sultançeşme Mahallesi Genelinde Çeşme Tespit Çalışması Sonuçları 88
Çizelge 3.5. Fener Mahallesi Genelinde Çeşme Tespit Çalışması Sonuçları 89
Çizelge 3.6. Cibali Mahallesi Genelinde Çeşme Tespit Çalışması Sonuçları 90
Çizelge 3.7. Sultan Selim Mahallesi Genelinde Çeşme Tespit Çalışması Sonuçları 90
Çizelge 3.8. Unkapanı Mahallesi Genelinde Çeşme Tespit Çalışması Sonuçları 91
Çizelge 3.9. Vefa Mahallesi Genelinde Çeşme Tespit Çalışması Sonuçları 92
Çizelge 3.10. Tahtakale Mahallesi Genelinde Çeşme Tespit Çalışması Sonuçları 93
Çizelge 3.11. Süleymaniye Mahallesi Çeşme Tespit Çalışması Sonuçları 94
Çizelge 3.12. Uzunçarşı Mahallesi Genelinde Çeşme Tespit Çalışması Sonuçları 94
Çizelge 3.13. Yenicami Mahallesi Genelinde Çeşme Tespit Çalışması Sonuçları 95
Çizelge 3.14. Hocapaşa Mahallesi Genelinde Çeşme Tespit Çalışması Sonuçları 96
Çizelge 3.15. Ayasofya Mahallesi Genelinde Çeşme Tespit Çalışması Sonuçları 97
Çizelge 3.16. Ahırkapı Mahallesi Genelinde Çeşme Tespit Çalışması Sonuçları 98
Çizelge 3.17. Sultanahmet Mahallesi Çeşme Tespit Çalışması Sonuçları 98
Çizelge 3.18. Kadırga Mahallesi Genelinde Çeşme Tespit Çalışması Sonuçları 99

Çizelge 3.19. Gedikpaşa Mahallesi Genelinde Çeşme Tespit Çalışması Sonuçları 100
Çizelge 3.20. Kumkapı Mahallesi Genelinde Çeşme Tespit Çalışması Sonuçları 101
Çizelge 3.21. Laleli Mahallesi Genelinde Çeşme Tespit Çalışması Sonuçları.....102
Çizelge 3.22. Yenikapı Mahallesi Genelinde Çeşme Tespit Çalışması Sonuçları.....103
Çizelge 3.23. Aksaray Mahallesi Genelinde Çeşme Tespit Çalışması Sonuçları.....104
Çizelge 3.24. Yusufpaşa Mahallesi Genelinde Çeşme Tespit Çalışması Sonuçları 105
Çizelge 3.25. Horhor Mahallesi Genelinde Çeşme Tespit Çalışması Sonuçları.....106
Çizelge 3.26. Sarıgüzel Mahallesi Genelinde Çeşme Tespit Çalışması Sonuçları 107
Çizelge 3.27. Yenibahçe Mahallesi Genelinde Çeşme Tespit Çalışması Sonuçları 108
Çizelge 3.28. Cerrahpaşa Mahallesi Genelinde Çeşme Tespit Çalışması Sonuçları 109
Çizelge 3.29. Davutpaşa Mahallesi Genelinde Çeşme Tespit Çalışması Sonuçları 110
Çizelge 3.30. Samatya Mahallesi Genelinde Çeşme Tespit Çalışması Sonuçları.....111
Çizelge 3.31. Yedikule Mahallesi Genelinde Çeşme Tespit Çalışması Sonuçları.....112
Çizelge 3.32. Mahallelerde Dönemsel Bazda İnşa Edilen Çeşme Sayısı 113
Çizelge 3.33. Mahallelerde Dönemsel Bazda Çeşmelerin Kot Değerleri.....116
Çizelge 3.34. Mahallelere Çeşmelerden Verilen Günlük Su Miktarı (ton/gün) 117
Çizelge 3.35. Dönemsel Bazda Çeşmelerin Ana İsale Hattına Olan Uzaklıkları (km).120
Çizelge 5.1. Tarihsel Süreçte Elde Edilen Sonuçların Orantısal Biçimde Sunulması ..207
Çizelge 5.2. Değişkenlerin ve Yaklaşık Değerin Orantısal Biçimde Sunulması 207
Çizelge 5.3. İstanbul'da Tarihsel Süreçte Kümülatif Mahalle ve Çeşme Sayısı 212

BÖLÜM 1

GİRİŞ

İstanbul'da tarihsel süreç içerisinde belli bir bölgede meydana gelen yapılaşma ve nüfus artışının nedeni olarak kamusal yapıların varlığı gösterilebilir. Bu kamusal yapıların içerisinde özellikle öne çıkanların ‘‘ibadethaneler’’ ve ‘‘çeşmeler’’ olduğunu belirtmek pek yanlış olmayacaktır. İbadethaneler konusu bir kenara ayrılacak olursa; bilhassa çeşmeler ve su kanallarının önemi yadsınamaz. Bunun temel nedeni su ihtiyacının yanı sıra; su kanallarının yapımı esnasında mevcut topografya üzerinde meydana gelen değişikliklerdir. Su kanalı veya bir başka ifadeyle ‘‘suyolu’’ inşası için yeni yollar açılmaktadır. Ana dağıtım hatları ve bu hatlardan su temin etmek amacıyla yapılan her kılcal bağlantı yeni yollar anlamına gelmektedir. Bu nedenle su tesisi bünyesindeki dağıtım hatlarının izlediği güzergâhlara bakıldığında; günümüzdeki mevcut yollarla örtüştüğü kolaylıkla görülebilir. İstanbul suriçi bölgesinde şu an bile kullanılan birçok cadde ve sokak suyolları bünyesindeki galerilere ait yollardır (Çeçen, 1988, E-2).

İstanbul'da kurulan ilk yerleşim alanları incelendiğinde; özellikle Roma İmparatorluğu döneminde birtakım idari ve sosyo-ekonomik nedenlerle ortaya çıkan ve tam olarak olgunlaşmamış belli bir kentsel kimliği olan yapı kümelerinin, mahalle olarak nitelendirebilecek ilk oluşumlar olduğu söylenebilir. Söz konusu yerleşim alanlarınının bilhassa gelişiminde ana etken olarak ifade edilebilecek; yaşamsal faaliyetlerin olmazsa olmazı ise ‘‘temiz ve içilebilir nitelikteki kullanım suyu’’ olduğu açık bir gerçektir. Suyun şehir için önemini kavrayan Roma, açık/kapalı sarnıçlar ve şehrin dışından kanallarla getirilen kaynak sularıyla İstanbul'un yüzyıllarca ayakta kalmasını sağlamıştır. Ancak

zaman içerisinde yaşanan işgal girişimleri ve ekonomik sorunlar nedeniyle su yollarının bakım ve onarım çalışmaları yapılamamış; su yolları tahribata uğramıştır. Bunun sonucunda şehrin iskanında ciddi sorunlar yaşanmış ve nüfusun azalmasına paralel olarak mahallerin gelişim süreci de sekteye uğramıştır. 1453 yılında İstanbul'un fethi neticesinde, Fatih Sultan Mehmet'in iskân ve inşa politikasının sonucunda mahalle oluşumu tekrar hız kazanmıştır. İstanbul'un nüfusu yeni göç politikaları ve gelişen ticari faaliyetler neticesinde artmaya başlamıştır. Nüfus artışı ile birlikte Fatih devri sonunda İstanbul'un nüfusu yaklaşık 100.000 kişiye ulaşmıştır. Buna istinaden yeni suyolları yapılmış ve Roma döneminde kalan bazı suyolları onarılmıştır. Ancak şehrin büyümesi ve nüfus artış hızı bilhassa Kanuni Sultan Süleyman döneminde ciddi bir su sorunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Padişah'ın emriyle kurulan bir komisyon, İstanbul'un Kuzey bölgesinde bulunan ormanlık arazide bol miktarda su olduğunu ve bu suyun şehre su kanalları ile ulaştırılabileceğini belirtmiştir. Bunun üzerine tüm teknik sorumluluk Mimar Sinan'da olmak kaydıyla ''Kırkçeşme Su Tesisleri'nin'' yapımına başlanmıştır. Kırkçeşme Su Tesisleri'nin inşası ile birlikte İstanbul'un kuzeyindeki su havzalarından şehrin merkezine kadar galeri, künk, maksem, havuz ve kemerlerden oluşan spesifik bir eser ortaya konmuştur (Çeçen, 1988, s.32). Fatih Sultan Mehmet ile başlayan Kanuni Sultan Süleyman ile doruk noktasına ulaşan imar ve iskân faaliyetleri sonucunda genelde ibadethaneler gibi kamusal yapıların etrafında büyüyen kozmopolit bir şehir ortaya çıkmıştır (Kara, 2016, s.122). Ancak şunu belirtmek gerekir ki; kamusal yapıların nereye inşa edileceği her ne kadar idari bir karar olsa da, coğrafi olarak suyun erişebileceği alanlarda olması zorunludur. Bunun en önemli nedeni; suya yaşamsal faaliyetler için ihtiyaç duyulması ve suyun dini gereklerin yerine getirilmesinde olmazsa olmaz bir yerinin bulunmasıdır. Kentsel sistemin omurgasını oluşturan ana birkaç etkenden biri olan çeşmeler eğer kentsel büyümeyi tetiklemiş ise; şehrin tarihsel süreçteki mekânsal biçimlenmesinin, çeşmelerin ve dağıtım şebekesinin etrafında olması beklenecek bir sonuçtur. Ulaş ve Kısa Ovalı (2017), ''Kuvvet Modeli Üzerinden Kinetik ve Potansiyel Kentleşme Kavramı'' çalışmasında: ''Yapılaşma ve yol ağı gibi kentsel büyümeye ait karakteristik özelliklerin bir kütle olarak yayılım gösteren hücreler şeklinde betimlenebileceğini ifade etmiştir (s.393)''. Bu bakış açısıyla dağıtım şebekesinin uzamasıyla birlikte mevcut arazi kullanımının değişeceği ve çok da planlı olmayan bir parselizasyon ağının ortaya çıkacağı söylenebilir.

1.1. Tezin Amacı ve Problemin Tanımı

İstanbul'un tarihsel süreç içerisinde özellikle 16 - 19. Yüzyıllar arasında kentsel dokusundaki değişimin nedenleri ve nasıl ilerlediği halen belirsizliğini koruyan bir konudur. Bunun en önemli sebebi şehrin kozmopolit bir yapıda olması ve süreci tetikleyen birçok değişkenin var olmasıdır. İdari kararlar, şehrin iaşesi, sosyo-ekonomik sorunlar, nüfus hareketleri, dünya genelinde yaşanan bilimsel ve siyasi gelişmeler gibi birçok olay İstanbul'un mekânsal ve beşeri açıdan gelişme sürecine etki etmiştir. Değişkenlerin sayısının fazla olması ve dönemsel olarak haritacılık ve coğrafya alanında yeterli düzeyde kaynak yayın olmaması; şehrin alansal yayılması ve/veya mekânsal büyümesi hakkında net bilgilerin elde edilmesini zorlaştırmaktadır (Bekman,2020). Özellikle profesyonel manada haritacılık tekniklerinin uygulanmamış olması ve modern nüfus sayımlarının çok geç tarihlerde yapılması şehrin karakteristik gelişiminin öğrenilmesini engellemiştir.

Kentsel morfoloji genel anlamıyla kentin temel fiziksel bileşenleri olan sokak, parsel ve binaların bir araya gelerek oluşturdukları kentsel örüntüleri kapsamaktadır. Kentsel morfolojik araştırmanın amacı; yapılı çevreyi üreten formların özünü ve mekânın dönüşümünü sağlayan süreçlerin açıklanması olarak ifade edilebilir. Kentsel morfoloji, kentsel örüntüyü oluşturan bileşenlerin nasıl oluştuğu, nasıl dönüştüğü ve nasıl birbirleriyle ilişkilendiğine dair açıklama getirmektir. (Ünlü, 2018, s.61-62). İstanbul'un tarihi mahallelerine bakıldığında; genel olarak birkaç önemli mahalle dışında şehrin yapıtaşı olan bu yerleşim alanlarının kentsel gelişim süreci hakkında net bir bilgi yoktur. Kentsel gelişim sürecinden kasıt; yapılaşma ağının karakteri (yoğun, seyrek, ahşap, yığma vb.), veya ibadethane ve hamam gibi odak noktaların yarattığı kutup etkisi ya da kamusal yapıların nüfus hareketlerine olan katkısı gibi tarihsel süreçte kentsel örüntüde ortaya çıkan değişimlerdir. Ancak bu sürecin sayısal verilerle ortaya konması önemli bir problemdir. Tarihsel süreç içerisinde değişkenlerin tespiti ve sayısal verilerin elde edilerek görsel verilere dönüştürülmesi gerekmektedir. Bu noktada şu soru sorulabilir:

- Tarihsel Süreçte İstanbul'daki Mahallelerin Söz Konusu Gelişim Sürecinin Tespiti Nasıl Yapılabilir? Gözlem, Ölçüm ve Hesaplama İçin En Uygun Yöntem Ne Olabilir?

Bu problem için birçok kez farklı araştırmacılar tarafından değişik yaklaşımlarla çözüm üretilmeye çalışılmıştır. Şehrin ihtiyaç duyduğu ana gereksinimlerden biri olması ve sayısal verilerin ölçülebilmesi açısından ‘‘Suyolları’’ ve ilişikteki yapılarının incelenmesi uygun çözümlerden biri olarak gösterilebilir. Tarihsel süreçte suyolları kentsel örüntünün vazgeçilmez bir parçası ve çok önemli bir kentsel aktördür. Şehrin faaliyetlerinin devamı su sistemlerini kentsel gelişim sürecinin içine dâhil etmektedir. Ancak bunun için birden fazla değişkenin incelenmesi ve araştırma sahasının geniş tutularak hem yazılı hem görsel kaynaklarla çalışmanın desteklenmesi gerekmektedir. Bu noktada şunu belirtmek gerekir ki: ‘‘İstanbul’da tarihsel süreçte su ve şehirleşme olgusunun birlikte incelendiği; sayısal verilerle desteklenen net bir çalışma yoktur’’. Suyun şehre ulaşırken izlediği yollar, şehir içi dağıtım hatlarının yayılımı, çeşmelerden verilen su miktarları ve arazi kullanımı gibi sayısal verilerin şehirleşme ile birlikte sunulduğu araştırma çalışması bulunmamaktadır veya kendi özelinde sınırlıdır. Suyun yaşamsal bir gereklilik olması nedeniyle; tarihsel süreç içerisinde şehirleşmeye nasıl bir etkide bulunduğu veya gerçekten bir etki oluşturup oluşturmadığı araştırılması gereken önemli bir konudur. Tarihsel süreçte İstanbul’un geçirmiş olduğu değişimlerin bu eksende gözlem, ölçüm ve çeşitli haritalandırma yöntemleriyle tespiti yapılabilir. Bu noktadan hareketle ortaya konacak araştırma tezinin amacı: ‘‘Çeşmelerin su dağıtım planı, debisi, inşa tarihi ve kot değerleri gibi sayısal verileri üzerinden hareketle; İstanbul’daki mahallelerin 16-19. yüzyıl aralığındaki fiziki gelişimini -temeli haritalandırmaya dayalı bir yöntemle- tespit etmektir’’.

1.2. Literatür ve Kaynak Yayınların Taranması

Literatür ve kaynak yayın taramasında: ‘‘İçerik olarak tarihsel süreçte çeşmeleri ve/veya şehrin dönemsel haritalarını içeren kaynak yayınlar’’ dikkate alınmıştır. Öncelikle İstanbul’daki tarihi suyollarına ait dağıtım planlarına ulaşılmaya çalışılmış ve sonrasında tarihsel süreçte mahallerin gelişimini irdeleyen kaynaklar incelenmiştir. İstanbul’daki suyolları ile ilgili olarak 20. Yüzyılın ikinci yarısına kadar arkeolog, tarihçi ve nadir olarak mühendisler tarafından sınırlı yayınlar yapılmıştır. 19. Yüzyıl sonuna doğru Phillipp Forcheimmer tarafından hazırlanan İstanbul’daki suyollarıyla ilgili çalışmaları bunların en önemlileridir. 1950’lerin başına gelindiğinde ise İstanbul’daki suyolları ile ilgili birçok yayın olduğu görülmektedir. Bunların arasında öne çıkanlar;

Knut Olof Dalman - İstanbul Su Yolları: Valens Kemeri (1933) , Saadi Nazım Nirven - İstanbul Suları (1946) ve Robert Anhegger - Eyyubi'nin Menakıb-ı Sultan Süleyman'ı (1949) olarak gösterilebilir. Ayrıca İbrahim Hilmi Tanışık'ın ''İstanbul Çeşmeleri-I (1943)'' eserinde sur içindeki çeşmelerin inşa tarihleri ve fotoğrafları ayrıntılı bir şekilde sunulmuştur. Modern anlamda Mimar Sinan dönemindeki suyolları ile ilgili bilimsel çalışmalar 1970'lerin başlarında görülmektedir: Neşet Akmandor - Koca Sinan'ın Plancılığı, Eserleri ve Mühendisliği (1968), Eşref Özand – Kırkçeşme Su Tesisleri (1968), Ünal Öziş – Mimar Sinan'ın Su Yolları (1977- 87). Bunun yanı sıra 1979 yılında Kazım Çeçen ve Günter Garbrecht'in İstanbul'da birlikte düzenlediği ''Tarihi Su Yapıları Sempozyumu'' Osmanlı dönemindeki su yapılarının tanınmasında önemli bir adım olmuştur. Özellikle Kazım Çeçen'in araştırma projesi çerçevesinde 1984 - 88 yılları arasında Kırkçeşme Su Tesisleri ile ilgili olarak yapmış olduğu detaylı incelemelere dayalı kaynak yayınları paha biçilmezdir. Kırkçeşme Su Tesisleri'nin kısa bir tarihçesinin anlatıldığı, su toplama havuzlarının, galerilerin, su kemerlerinin, bentlerin, maksemlerin, şehir içi dağıtım şebekesinin ve çeşmelerin 1/1000'lik planlar üzerinde gösterildiği ''Osmanlı Dönemi Su Tesisleri (1984)'' ve ''Kırkçeşme Su Yolları (1988)'' araştırma çalışmaları Kırkçeşme Su Tesisleri hakkındaki en kapsamlı temel yayınlardır. Affan Egemen'in ''İstanbul'un Çeşme ve Sebilleri (1993)'' üzerine yayınlamış olduğu kitapta ise çeşmeler alfabetik sırayla açıklamalı biçimde sunulmuştur. Ayrıca İstanbul'un 19. yüzyıldaki halini 1/2000'lik ölçekte cadde, sokak, bina, cami, çeşme ve benzeri unsurlar ile haritaya aktarmış olan Ekrem Hakkı Ayverdi 'nin '' 19. Asırda İstanbul Haritası (1958)'' adlı kitabı çeşmelerin konumlarının tespiti için gerekli ana bilgileri barındırmaktadır. Bununla birlikte Türkiye Sigortalar Daire-i Merkeziyesi için 1922 – 45 yılları arasında Harita Mühendisi Jacques Pervititch'in yangına karşı risk faktörlerinin belirlenmesi amacıyla hazırlamış olduğu 1/250-500 ölçekleri arasındaki İstanbul haritaları; detaylandırma açısından en net şekilde çeşme ve dağıtım şebekesi hakkında bilgi veren bir kaynak çalışmadır. Bir diğer kaynak da 1913 yılında "Syindikat für staebaliche arbeiten in der Turkei" şirketi tarafından çizilen ve asıl adı "Alman Mavileri, 1913–1914: 1. Dünya Savaşı Öncesi İstanbul Haritaları" olan eserde, dönemin İstanbul'unun eksiksiz biçimde bütün sokak, cadde ve kamu binaları yer almaktadır. İstanbul'un 19. yüzyıla ait şehir planını değişik ölçek ve veriler ile sunan bu kaynak yayınların bütünleşik olarak değerlendirilmesi dağıtım şebekesi ve çeşmelerin sahada

tespit edilmesini sağlayacaktır. Ancak söz konusu kaynakların sayısal ortama çoğunlukla aktarılmamış olması ve dağınık paftalar halinde sunulması hızlıca hatların ve çeşmelerin tespitini zorlaştırmaktadır. Bu açıdan güncel İstanbul şehir planının Ayverdi, Pervititch ve Alman Mavileri ile birlikte sunulduğu Fatih Belediyesi'ne ait internet sayfası, verilerin bütünleşik biçimde sayısal ortamda sunulmasını sağlayarak çok önemli bir işlevi yerine getirmiştir (Fatih, 2021). Bahse konu kaynak niteliğindeki haritalar her ne kadar ayrıntılı şehir planını ve su yapılarını göstermekte ise de; sadece Kazım Çeçen'in ''Kırkçeşme Su Yolları'' eserinde isale hattının planı ile mevcut çeşmelerin tamamının debi değerleri ve yarısından fazlasının inşa tarihleri sunulmuştur. Kazım Çeçen, Mimar Sinan'ın 1568-69 tarihli tevzi defteri ile İSKİ Vakıf Sular Müdürlüğü'ndeki 1715 tarihli su tevzi şemasına göre tesisin 580 noktayı (çeşme, hamam, cami vs.) beslediğini ortaya koymuş ve araştırmasını hazırladığı dönemde yapmış olduğu saha çalışmasında 408 adet çeşmeyi tespit etmiştir (Çeçen, 1988, s.231-233). Yukarıda sıralı ana kaynaklar ve yardımcı birçok çeşitli yayınlar vasıtasıyla suyoluna ait şebeke planı ile çeşme bilgilerine (inşa tarihi ile konumları) ulaşılabilir. Bu bilgiler ışığında sistemin hidrolik değerleri ve topografik özellikleri belirlenebilir. Ayrıca C. Buondelmonti, G. Braun ile F. Hogenberg, Guillaume Joseph Grelot, F. Kauffer, J. B. Le Chevalier ile C. Goad tarafından hazırlanan İstanbul haritaları analiz edilerek dönemsel şehir yapısı hakkında bilgilere ulaşılmıştır. Belirtilen yayınlara ek olarak sahada yapılan gözlem ve incelemeye dayalı tespitler de kaynak olarak kullanılmıştır.

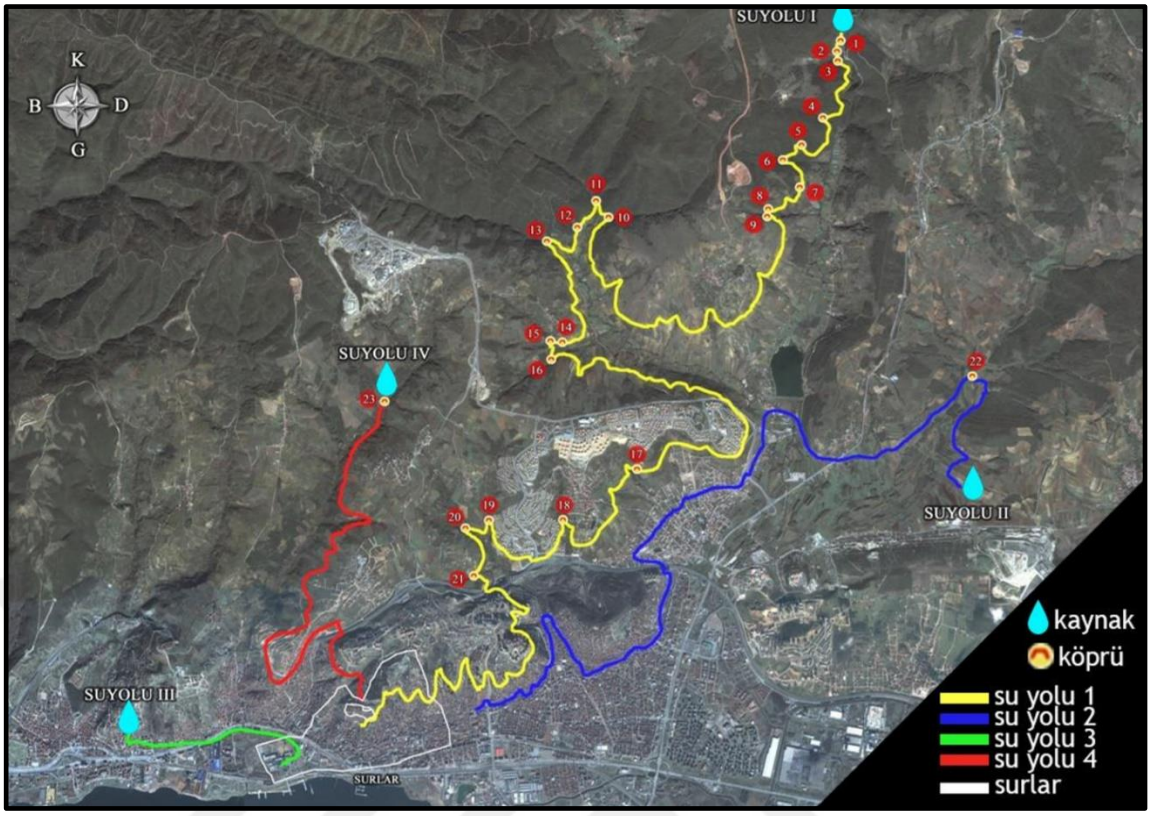
Söz konusu kaynak taramasına son dönemde yapılan makale ve tezler ile devam edilmiştir. Bu eksende ilk olarak tezin amaç ve hedeflerine yakın çalışmalar irdelenmiştir: Turoğlu ve Bayraktar (2013), "Sinop (Türkiye) Geç Roma Dönemi Su Yapılarının Rekonstrüksiyonuna Ait Ön Bulgular'' makalesinde Sinop'ta Roma döneminde inşa edilen suyolları ve bunlara bağlı bent, havuz, kemer, maksem ve çeşmeleri inceleyerek tespit ve gözlem çalışması yapmıştır. Bu çerçevede arazi çalışmaları sırasında koordinatları alınarak haritalanan su kanalı kalıntıları kontrol noktaları olarak kullanılıp, doğal eğim koşulları ile Sinop şehrine suyun nasıl taşınabileceği sorgulanmıştır. Sorgulama; bu çalışma kapsamında hazırlanmış olan bölgeye ait topografik sayısal veri tabanı kullanılarak, CBS ortamında gerçekleştirilmiştir. Araştırma makalesi kapsamında göletlerden galeriler vasıtasıyla sarnıçlara taşınan suların, sarnıçlardan şehir içine nasıl tevzi edildiği tespit edilmiştir. Sarnıçların sayısı, kapasiteleri ve dağılışları da dikkate

alınarak Roma dönemindeki yerleşim bölgelerinin alansal ve nüfus özellikleri hakkında çıkarımlar yapılmıştır (s.27-31). Şekil 1.1.'de bahse konu çalışma kapsamında ortaya çıkarılan ana isale hattı planı verilmiştir.

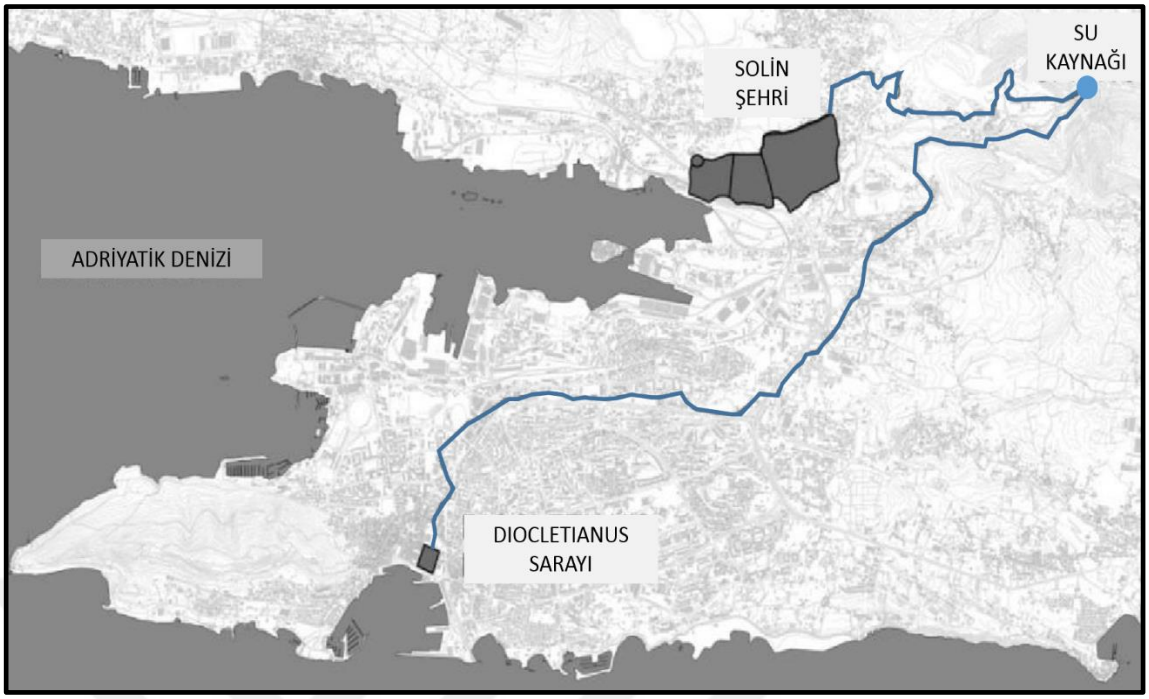
Şekil 1.1. Sinop şehrini besleyen Roma dönemine ait suyolları planı (Turoğlu & Bayraktar, 2013, s.29).

Aksoy (2015), "Nikomedeia (İzmit) Suyolları'' doktora tezinde suyolları ve dağıtım şebekesinin kentin tarihi yapısını, nüfusunu ve gelişimini anlamada en önemli veri olduğunu belirtmiştir. Tez kapsamında yöntem olarak, tespit ve kayıt amacıyla su yapılarının koordinatlarını almış; çizim, ölçüm ve fotoğraflama ile kaynak taraması sonucunda önemli verilere ulaşmıştır. Bu veriler vasıtasıyla suyolunun hidrolik analizi yapılmış ve onun çeperinde oluşan şehrin kentsel örüntüsü tespit edilmiştir. Ayrıca suyolu ile hızla büyüyen ve kalabalık nüfusu ile su ihtiyacı artan kentin gelişimine paralel olarak su sisteminin de geliştiği sonucunu elde etmiştir (s.5-136). Şekil 1.2.'de Nikomedeia (İzmit) şehrine ulaşan suyollarının haritası görülmektedir. Turoğlu ve Bayraktar (2013) ile Aksoy (2015) tarafından yapılan çalışmalar neticesinde; suyolları ile şehir arasında sıkı bir bağ var olduğu anlaşılmaktadır. Bir başka ifadeyle suyollarının güzergâhı ve dağıtım şebekesinin son uzantısı olan çeşmelerin topografik ölçümleri yapılabilirse; İstanbul sur içi bölgesinde haritalandırma yöntemiyle şehrin dönemsel yapılaşma ve yol ağına ulaşılabilir.

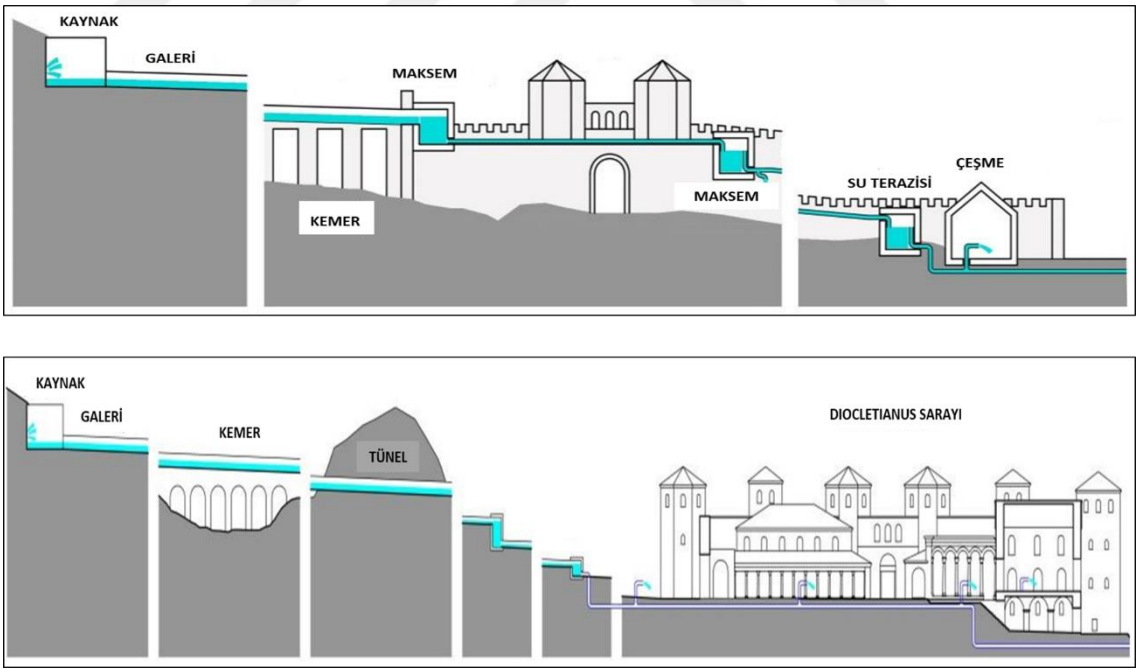

Şekil 1.2. İzmit şehrini besleyen Roma dönemine ait suyolları planı (Aksoy, 2015, s.154).

Margeta, Marasovic, Bojanic ve Erceg (2018), "Diocletianus Sarayı / Solin (Hırvatistan) Araştırma Çalışması - Roma Dönemi Su Yollarının Rekonstrüksiyonuna Mühendislik Yaklaşımı'' makalesinde Solin şehri ve Diocletianus Sarayı'na kadar uzanan atıl durumdaki Roma suyolunun hidrolik analizini yaparak; yeniden inşası için bir simülasyon yöntemi sunmuştur. Bu kapsamda suyolunun, modern hidrolik mühendislik yöntemleri ile geometrik ve yapısal özellikleri analiz edilmiştir. Ayrıca suyolunun ana isale planı ve dağıtım hatlarının planı ortaya konulmuştur (Şekil 1.3.). Hidrolik analizler neticesinde suyolunun beslediği çeşme, hamam vb. yapılara verilen günlük su miktarı hesaplanmış ve buna istinaden nüfus hakkında tahminlerde bulunulmuştur. Talep ve arz dengesi üzerinden suyolunun ve şehrin gelişimi sorgulanmıştır. Araştırma sonucunda Roma suyollarının yapım tekniği ve şehir ile olan ilişkisi analiz edilerek; sistemin yapım süreci ve su akışının temel ilkeleri hakkında sayısal ve görsel veriler verilmiştir (Şekil 1.4.) (s.171-182).

Şekil 1.3. Solin şehri ve Diocletianus Sarayı'nı besleyen Roma dönemine ait suyolları planı (Margeta vd., 2018, s.172).

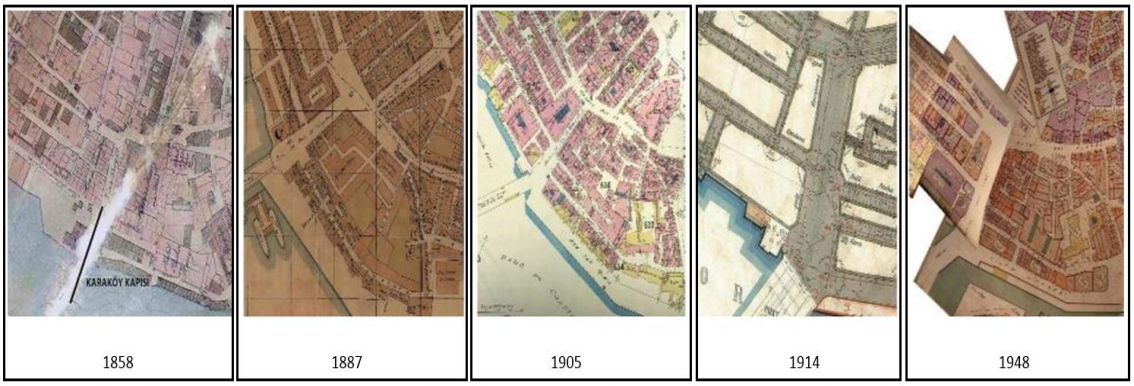

Şekil 1.4. Solin şehri ve Diocletianus Sarayı'nı besleyen Roma dönemine ait suyolları hidrolik planı (Margeta vd., 2018, s.178-179).

Bachagha vd. (2020), ‘‘Melah Vadisi/Tunus Roma Suyolunun Uzaktan Algılama Metodu İle Tespiti’’ adlı makalesinde Melah Vadisi geneline geçmişte su sağlayan Roma suyolunun belirlenmesi amacıyla uzaktan tespit metodu ile uydu tarafından elde edilen görüntülerle araştırma çalışması yapmıştır. Bu kapsamda antik yerleşim düzenini, sulama sistemlerini ve yollarını su dağıtım şebekesinin vasıtasıyla bulmuştur. Çalışmada Güney Tunus'un çöl bölgesinde Roma Savunma Hatları boyunca ilerleyen suyolunda topografik ve arkeolojik bulgulara ulaşılmıştır. Uydu görüntüleriyle elde edilen planın doğruluğu, sahadaki gözlem ve tespitlerle sınanmış olup; ayrıca arkeolojik buluntular ve kaynak haritalar da teyit amaçlı kullanılmıştır. Yapılan araştırma neticesinde suyollarının inşası ile paralel bir şehirleşme hareketi olduğu; ancak yaşanan kuraklık ile suyolunun işlevini kaybettiği anlaşılmıştır. Hem şehrin faal alanları hem tarım alanları da bu değişimlerden nasibini aldığı belirlenmiş ve bu alanlarda gözle görülür bir daralma yaşandığı haritalarla ortaya konmuştur (s.1-16).

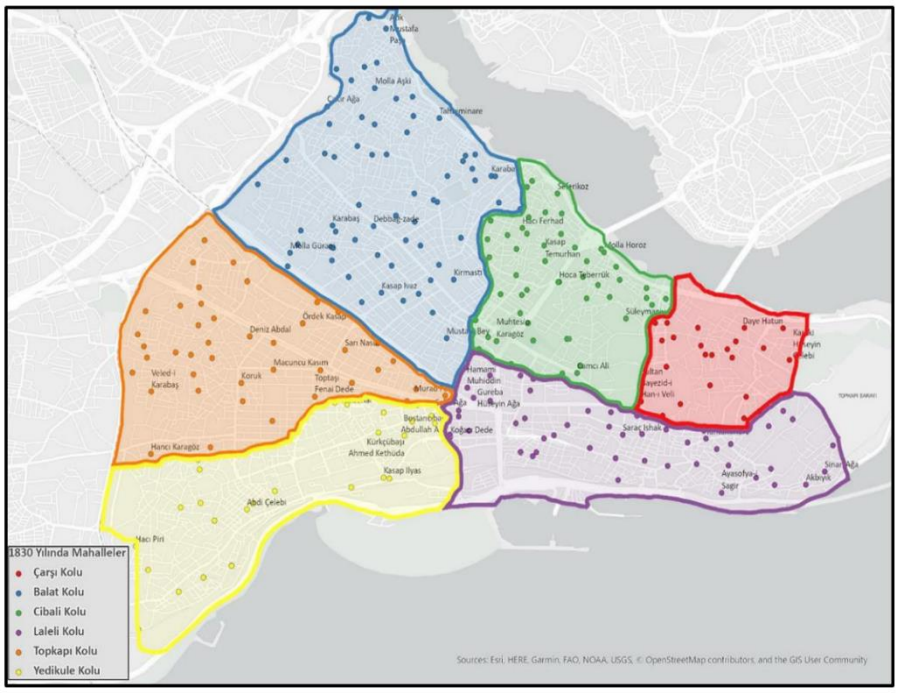
Suyolları ve dağıtım planları üzerine yapılan yukarıda sunulan örnek çalışmalar tezin amacı ve konusu gereğince araştırmanın ilk aşaması içerisinde kalmaktadırlar. Su şebekesinin ve şebekenin hizmet verdiği bazı önemli yapıların kabaca tespitine ilişkin bu araştırmalar dışında; tezin konusu gereği İstanbul'daki mahalleleri ve bunların mekânsal dönüşümünü haritalarla irdeleyen çalışmalar da incelenmelidir. Dağıtım planına ilişkin tespit çalışmaları, mekânsal dönüşümü içeren araştırmalar ile çakıştırılmalıdır. Amaca yönelik olarak Kafesçioğlu (2016), ‘‘19. Yüzyılın İkinci Yarısından Günümüze Galata/Karaköy'de Kent Morfolojisi ve Yapı Türlerinin İncelenmesi ’’ adlı makalesi bu çerçevede incelenebilecek iyi bir örnektir. Söz konusu çalışma kapsamında Karaköy ile Tophane arasındaki kısımda kentsel morfoloji bağlamında gerçekleşen değişiklikleri incelenmiş ve bölgenin kentsel dokusunda yer alan yapı türleri ile kullanım biçimlerini araştırılmıştır. Bu bağlamda bölgedeki morfolojik dönüşümler; önce alanın sınırlarını oluşturan ögeler, daha sonra alan içindeki denize paralel ve dik yollar altında ele alınmıştır. Çalışmada 1858-1860 yılları arasında Belediye Meclis Mühendisi G. D'Ostoya tarafından hazırlanan Galata, Pera ve Pangaaltı haritası, 1887- 91 tarihli Huber haritaları, 1904-1906 yılları arasında Charles E. Goad'un şirketi tarafından yapılan sigorta haritaları, 1948-50 yılları arasında Suat Nirven tarafından yapılan haritalar ve son olarak da 2010 tarihli hâlihazır planları alandaki mekânsal dönüşümün anlaşılması amacıyla incelenmiştir. Belirtilen incelemeler: ‘‘Sınırlar, yapı adaları, yapı parselleri ve yol

güzergâhları temelinde yapılmıştır''. Şekil 1.5.'de görüldüğü üzere Karaköy'de tarihsel süreçteki yapılaşmayı ve mekânsal dönüşümü kaynak yayınlardan elde ettiği bilgileri şehir planları ile örtüştürerek tespit etmiştir (s.174-203).

Şekil 1.5. Karaköy Meydanı'nın dönemsel haritalar üzerinden mekânsal dönüşümünün incelenmesi [1858 D'Ostoya Haritası; 1887 Huber Haritası; 1905 E. Goad haritası; 1914 Alman Mavileri Haritası; 1947 Nirven haritası] (Kafesçioğlu, 2016, s.181).

Bekman (2020), ''XIX. Yüzyılın Dönüşen İstanbul'unda Mahalleler, Kollar Ve Belediyeler: Bir Envanter Ve Haritalama Çalışması'' yüksek lisans tezinde ise 1829-1885 yılları esas alınarak 19. yüzyıl İstanbul'unun mahalle isimleri, sayıları ve konumlarının tespiti yapılmıştır. Böylece İstanbul mahallelerinin envanteri oluşturulmaya çalışılmış; 19. Yüzyılda şehirdeki mahallelerinin tespiti ve demografik analizi yapılmıştır. İstanbul'un mahalle isimleri, sayıları ve konumları harita üzerinde sunulmuştur (Şekil 1.6.). Mahallelerin sayılarında ve nüfus büyüklüklerinde ne tür değişlikler meydana geldiği araştırılmıştır. 19. yüzyılda Osmanlı başkentinin yaşadığı değişimler mahalle ölçeğinden nasıl okunabilir sorusunun cevabı aranmıştır. Bu kapsamda 1870'li yıllara ait mahalle verilerinde Osmanlı Devleti'nde var olan resmi ve özel kurumların bir sene boyunca yaptıkları faaliyetler hakkında bilgilendirme niteliğinde yayımlanan 1877 tarihli Salnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye'den yararlanılmış ve mahallelerin listeleri paylaşılmıştır. Kaynak olarak siciller, vakfiyeler, tahrir ve avarız defterleri, mühimme, ahkâm ve şikâyet defterleri, salnameler, şehir monografileri, seyahatnameler ve çalışılan döneme ait gravür, plan, harita, fotoğraf gibi materyaller kullanılmıştır (s.1-369)''.

Kol	Mahalle
Balat	65
Cibali	55
Çarşı	28
Kumkapı	51
Topkapı	47
Yedikule	33
Toplam	279

Şekil 1.6. 1839 yılı kollara göre mahallelerin dağılımı ve sayıları (Bekman, 2020, s.76).

1.3. Tez Çalışmasının Özgün Değeri

Literatür taraması bölümünde belirtilen çalışmalara bakıldığında,‘‘Turoğlu ve Bayraktar (2013) ile Aksoy (2015) tarafından yapılan araştırmaların genel olarak suyollarının topografik özelliklerini tespiti ve şematik planlarının oluşturulması üzerine olduğu görülmektedir. Margeta vd. (2018) tarafından ortaya konan çalışmada ise; diğer benzer suyolları için de temel teşkil edecek şekilde suyolunun çok ayrıntılı bir hidrolik analizi yapılmıştır. Böylece şehrin içerisinde hattın nasıl ilerlediği ve incelemeler yapılırken hangi yöntemlerin seçileceği konusunda oldukça aydınlatıcı olmuştur. Bachagha vd. (2020) tarafından makale kapsamında izlenen yöntemde ise sahada mutlaka suyolunun izinin sürülmesi ve buluntulardan yol çıkarak şehrin yapısı hakkında bilgiye ulaşılabileceği anlatılmıştır. Bekman (2020) yüksek lisans tezinde özellikle 19. Yüzyılda İstanbul’daki mahallerin dağılımı ve sayısı hakkında önemli bilgiler verilmiştir’’. Ancak daha öncede belirtildiği üzere İstanbul’da tarihi suyolları ve çeşmeleri hidrolik olarak analiz etmenin yanı sıra bu sonuçları dönemsel şehir haritaları ile kıyaslayarak; şehirleşme olgusunu irdeleyen doğrudan bir araştırma çalışması bulunmamaktadır. Bu yönüyle tez çalışması kapsamında özgün bir araştırma konusu ele alınmış olmaktadır.

Kaynak yayınların içerisinde Kazım Çeçen'in, ‘‘Mimar Sinan ve Kırkçeşme Tesisleri (1988)’’ eserinde vakıf defterleri ve eski tarihli kaynaklar vasıtasıyla şehir haritası üzerinde mevcut çeşmeleri işlemiştir. Bu işlem sırasında çeşmelerin debisi tevzi şeması üzerinden -çeşme isimleri verilmeden- mahalle bazında listelenmiştir. Bu yönüyle söz konusu çalışmada açık bir biçimde sunulmayan çeşme debileri; listeden çözümlenerek her çeşmenin günlük olarak verdiği su miktarı gösterilecektir. Ayrıca ilgili eserde çeşmeler 1996 yılındaki şehir planına işlenmiştir. Tez çalışması kapsamında ise güncel 1/1000 ölçekli şehir planı kullanılacaktır. Tüm sistem çözümlenecek ve bilgisayar ortamında sayısal veriler olarak işlenecektir. Her çeşme için fotoğrafının, rölövesinin, inşa tarihinin ve hidrolik değerlerinin yazılı olduğu birer bilgi fişi sunulacaktır. Böylece literatürdeki çok önemli bir eksik tamamlanarak; ilerideki farklı araştırmalar için rahatça kullanılabilecek güncel bir kaynak yayın ortaya konmuş olacaktır.

Tez çalışması kapsamında İstanbul'daki tarihi suyolları içerisinde veri toplanabilecek özellikte olduğu anlaşılan Kırkçeşme Su Tesisleri üzerinden; suyolları inşasında kullanılan yapım teknikleri ile su dağıtım şebekesinin ekseninde gelişen şehirleşme olgusu mukayese edilerek birbiriyle olan etkileşimi araştırılmaktadır. Bu çerçevede hattın son uzantısı olan ve şehrin sınırlarında belirleyici etkiye sahip çeşmelerin güncel bir envanteri çıkartılması hedeflenmektedir. Mevcut olan / olmayan tüm çeşmelerin araştırılması ve sahada tespitinin yapılması planlanmaktadır. ‘‘Hidrolik, Şehircilik ve Haritacılık’’ bilimleri birlikte organize edilerek; ortaya ‘‘mutant’’ bir çalışma konulmaktadır. Böylece ilk defa çeşmelerin hidrolik değerleri ve haritacılık yöntemleri vasıtasıyla bir şehrin su kaynakları eksenindeki kentsel gelişim süreci analiz edilmektedir. Tarihi yerleşim alanlarındaki su yapılarının hidrolik özellikleri üzerinden şehirleşmenin karakter örüntüsünün tespiti yapılmaktadır. Ulaşılacak sonuçlarla nüfusun nerelerde yoğunlaştığı, kamusal veya ticari yapıların nasıl konumlandığı ve mahalle olarak adlandırılan oluşumların zaman içerisinde geçirdiği değişimlerin neler olduğu belirlenebilecektir. En nihayetinde elde edilecek sonuçlar; tarihi başka su sistemlerinin ve bu su sistemlerine paralel olarak gelişen yerleşim alanlarının morfolojisinin çözümlenmesinde yeni yöntemlerin kullanılmasını sağlayacaktır.

1.4. Yöntem (Çalışma Metodu, İçerik ve Sınırlar)

İlgili kaynaklardan ve araştırmacılar tarafından ortaya konan metodolojilerden elde edilen çıkarımlardan hareketle; temeli hesaplama ve haritalandırmaya dayanan bir yöntemle ölçümler, tespitler yapılmalı ve tezin amacı doğrultusunda sonuçlar sunulmalıdır. Yöntemin algoritmasını belirleyecek olan ise ortaya atılacak hipotezdir. Tez çalışmasının yol haritasını belirleyen hipotezimiz şu şekilde verilebilir:

HİPOTEZ: ‘‘İstanbul’da tarihi süreçte mahallelerin kentsel gelişimi, su dağıtım şebekesinin gelişimi ile paraleldir. Suyolları, tarihi yerleşim alanlarındaki büyümenin takibinde kullanılacak ana kentsel ögelerden biridir. Buna göre İstanbul’da 16-19. yüzyıllar arasında inşa edilen suyolları üzerinden mahallelerin oluşum ve gelişimi tespit edilebilir. Ortaya konacak olan tespitler vasıtasıyla aynı zamanda suyollarının mahallelerin gelişimindeki rolü ve etkisi belirlenebilir.

16-19. yüzyıllar arasında en uzun süre hizmet veren ve dağıtım planlarına ait detaylı verilere ulaşılabilen suyolunun Kırkçeşme Su Tesisleri olduğu görülmüştür. Bu çerçevede tez araştırması için en uygun örnek olduğu belirtilebilir. Söz konusu örnek üzerinden ortaya atılan hipotez sınanacaktır.

Yöntemin uygulanması için veri toplama araçları ve ölçüm metodları üç ana başlık altında sunulmuştur:

1- **Tarihi ve Hidrolik Tespitler**
2- **Topografik Ölçümler**
3- **Haritalandırma**

Yöntemde kaynaklar üzerinden gidilerek; özetle şu sorunun cevabı aranacaktır:

- Kırkçeşme Su Tesisleri’nin İstanbul’da Mahalle Oluşum ve Gelişimine Etkisi Ne Olmuştur ?

Elde edilecek cevap, su kaynakları ile mahalle gelişimi arasındaki ilişkiyi aydınlatacak ve aynı zamanda şehrin tarihi bazda ‘‘çeşme – yapı ağı’’ haritasını sunacaktır.

1- Tarihi ve Hidrolik Tespitler

Yapılaşma Ağı

-İstanbul'un tarihi haritaları genel olarak literatür kısmında da belirtildiği üzere; Ayverdi Haritaları (1958), Pervititch Haritaları (1922/45) ve Alman Mavileri (1913/14) olarak adlandırılan haritalarda sunulmuştur. 16-19. yüzyıllar arasında inşa edilen evler, camiler, kiliseler, hamamlar, çeşmeler vb. dönemsel yapılar söz konusu haritaların ve yazılı kaynakların yardımıyla büyük ölçüde tespit edilebilir. Böylece mahallelerin arazi üzerindeki kentsel gelişim süreci, yapıların inşa tarihleri üzerinden haritalarda işaretlenebilir. Bu amaçla tarihi haritalar ve yazılı kaynaklar vasıtasıyla dönemsel bazda suriçi bölgesindeki yapılaşma ağının tespiti yapılması hedeflenmiştir.

Çeşmelerin Debisi ve İnşa Tarihi

-Sisteme ait debi değerleri Çeçen tarafından ''Mimar Sinan ve Kırkçeşme Tesisleri (1988)'' eserinde sunulan listelerden çözümlenerek; her çeşmeden verilen su miktarı m^3/gün (ton/gün) olarak tespit edilebilir. İbrahim Hilmi Tanışık ''İstanbul Çeşmeleri (1943)'', Affan Egemen ''İstanbul Çeşme ve Sebilleri (1993)'' ve benzeri tarihi çalışmalar ile internet üzerinden sunulan blog sayfalarından faydalanılarak da çeşmelerin inşa tarihleri belirlenebilir. Böylelikle su tesisinin birincil aktörü olan çeşmelerin debi büyüklüğünün bulunması ve suyun yarattığı etkinin zamana bağlı olarak kentsel gelişim üzerindeki sonuçlarının görülmesi amaçlanmıştır.

2- Topografik Ölçümler

-Kazım Çeçen '' Mimar Sinan ve Kırkçeşme Tesisleri (1988)'' adlı eserinde ana dağıtım hattı, kılcal hatlar ve çeşmelerin konumlarının o günkü şehir planında işaretli olduğu bir harita hazırlamıştır. Ayrıca İSKİ – Vakıf Sular Şube Müdürlüğü tarafından sayısal ortamda ana dağıtım hattının bir kısmı çizilmiş vaziyettedir. Bu kaynaklar vasıtasıyla tüm dağıtım hatları ve çeşmeler güncel şehir planı üzerine işaretlenecek ve sahaya çıkılarak; yerinde mevcut olanların topografik ölçüm cihazları ile koordinatları belirlenecektir. Her çeşmenin su akar kotları tespit edilecek ve aynı zamanda yapının fotoğrafı çekilerek; rölövesi çıkartılacaktır. Böylece büyük bir envanter bilgisi oluşturulması ve tesise ait mevcut olan tüm yapıların (Maksemler, çeşmeler… vb.) sayısal ortama aktarılması planlanmıştır.

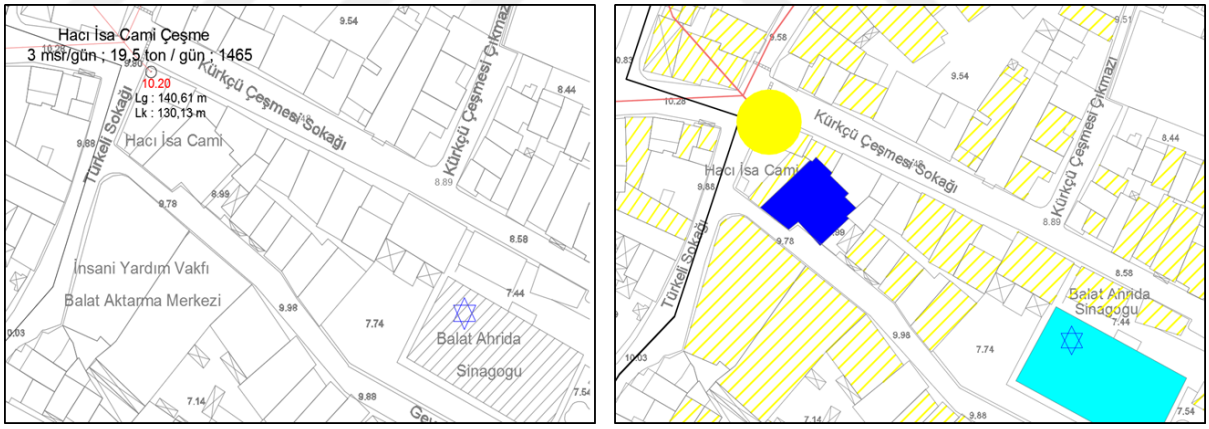
3- Haritalandırma

-Birinci adımda tespit edilen dönemsel yapılaşma ağı, Autacad Programı formatında kaydedilmiş 1/1000 ölçekli güncel şehir planı üzerinde, mahalle bazında inşa tarihlerine göre parsellerin taranması yöntemiyle işaretlenecektir. Bu işlem sonrasında koordinat ölçümü yapılabilen çeşmeler sayısal olarak plana aktarılacak ve mevcut olmayanlar ise tahmini olarak şehir planı üzerinde işaretlenecektir.

-Böylece dönemsel yapılar, ana ve kılcal dağıtım hatları ile mevcut olan/olmayan tüm çeşmeler ‘‘Autocad Programı’’ üzerinde 2018 yılına ait 1/1000 Ölçekli İstanbul şehir planına işlenmiş olacaktır.

-Dağıtım hatlarının uzunluğu, çeşmelerin kotları, debi değerleri ve inşa tarihleri şehir planında çeşmelerle birlikte gösterilecektir.

-Yapılar ve çeşmeler elde edilecek verilerin değerlendirmesine göre; belirli yüzyıllık süreçlere ayrılacak ve harita üzerinde renklendirilmiş biçimde sunulacaktır. Ortaya çıkan sonuç mahallelerde tarihsel süreçteki şehirleşme hareketinin yönünü, karakterini ve su tesisleri ile bir etkileşimin olup olmadığını gösterecektir.

Şekil 1.7. Haritalandırma işlemi için örnek bir gösterim.

Şekil 1.7.’de görüldüğü üzere çeşmelerin hidrolik ve topografik ölçüleri ile inşa tarihleri birlikte gösterilmesi planlanmaktadır. Debi, inşa tarihi, hat uzunluğu (L_g:Gerçek Uzunluk ve L_k: Kuş Bakışı Uzunluk) ve kot değeri haritada gösterilecektir. Bir sonraki aşamada ise binalar, ibadethaneler, hamamlar vb. yapılar çeşmelerle birlikte dönemsel olarak inşa edildiği yüzyıl dikkate alınarak; ilgili parsellerin taranması düşünülmektedir.

Sınırlar, Kabuller ve Kapsam Dışı Bırakılan Konular

Tez kapsamında bazı sınırlamalar ve kabuller ile çalışılması gerekmiştir.

Buna göre:

- Dağıtım şebekesinin sadece ‘‘Suriçi’’ bölgesindeki kısmı incelenmiştir.
- Topkapı Sarayı’na hizmet eden çeşmeler, bu bölgenin genel mahalle oluşum örüntüsüne uymaması nedeniyle kapsam dışı bırakılmıştır.
- Kırkçeşme Tesisleri 1564 yılında faaliyete başlamış olsa da; kendinden önceki çeşme ve diğer kamusal yapılara su verilmiştir. Bu nedenle dönemsel olarak inceleme yapılmış ve 1564 yılının öncesi de dikkate alınmıştır.
- Buna istinaden dönemsel ayrım, 100 yıllık zaman dilimleri şeklinde yapılmıştır. Her dönem için ayrı bir renklendirme kullanılmış; 1564 yılı öncesi için 1550 – 1650; 1850 yılı sonrası için 1750 – 1850 zaman aralığı esas alınmıştır.

1550 – 1650 1650 – 1750 1750 – 1850

- Cami, kilise, tekke, okul, hamam vb. yapıların içerisine kadar ulaşan ve direk belli bir kesime hizmet eden çeşmeler kapsam dışı bırakılmıştır. Çalışma kapsamında yalnızca Kırkçeşme Su Tesisine ait sokak çeşmeleri veya halkın geneline hitap eden kamusal yapılara ait çeşmeler dikkate alınmıştır.
- Mevcut olmayan su yapıları için kot değeri verilmeyecektir. Mevcut olmayan çeşmeler, kaynak yayınlarda belirtilen plana göre sadece tahmini konumlarıyla sayısal ortama işlenmiştir.
- Tarihi başka araştırmalarda kolaylık için çeşmelerin debi değerleri; Osmanlı ve modern ölçü sistemleri için ayrı ayrı hesaplanmıştır.

BÖLÜM 2

OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL SURİÇİ BÖLGESİNDE İNŞA EDİLEN SUYOLLARI VE MAHALLELER

Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethettiği 1453 yılında şehrin nüfusu yaklaşık olarak 50.000 kişiydi. Geç Roma döneminde yapılan bütün su tesislerinin VII. Yüzyıl'dan itibaren çeşitli kuşatma ve istilalarla yıkılması sonucu şehir büyük bir su sıkıntısına sürüklenmişti. Şehirde çok sayıda açık ve kapalı sarnıçlar yapılmış ve hatta birçok evin bodrum katları sıvanarak sarnıç haline getirilmişti. İstanbul'un fethi sonrasında ise Fatih Sultan Mehmet'in emriyle mevcut suyollarının tespiti yapılmış ve Roma döneminden kalan bu sistemlerin bir kısmı onarılmıştır (Nirven, 1946, s.10-96). Fatih Sultan Mehmet'ten II. Abdülhamit'e kadar şehrin orta ve kuzey kesimlerinden beslenen ve günün ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde birçok suyolu yapılmıştır. Halkalı, Kırkçeşme ve Taksim Su Yolları gibi yeni su tesisleri yapılmıştır (Çizelge 2.1.). Ayrıca bu suyolları ile birlikte Üsküdar, Hamidiye, Kayışdağı, Rumeli, Çengelköy gibi küçük çaplı su tesisleri ve münferit çeşmelerde yapılmıştır. Ancak bu suyollarından sadece '' Halkalı Su Yolları'' ve ''Kırkçeşme Su Tesisleri'' *suriçi bölgesini* beslemiştir (Çeçen, 1984, s.24).

Çizelge 2.1.Vakıf Defteri ve Sıhhiye Mecmuası'na göre debiler (Çeçen, 1984, s.24).

İSALE HATTI	VAKIF DEFTERİ	SIHHİYE MECMUASI
HALKALI SU YOLLARI	21.391 m^3 / gün	5.300 m^3 / gün
KIRKÇEŞME SU YOLLARI	17.413 m^3 / gün	10.900 m^3 / gün
TAKSİM SU YOLLARI	6.987 m^3 / gün	6.120 m^3 / gün

2.1. Halkalı Suları

Günümüzde Sultangazi İlçesi/Cebeci Mahallesi ve Küçükçekmece İlçesi/Halkalı Mahallesi arasında kalan su havzasından çıkarak şehre ulaşan suyollarıdır. Toplamda 16 ayrı isaleden oluşan bu sistem 1453-1755 yılları arasındaki değişik zamanlarda yapılmıştır. İsale hattının bir kısmı ise Roma döneminden kalmış olup; Osmanlılar döneminde onarılmıştır. Vakıf defterine göre bu isaleler çoğunlukla cami, imarethane ve çeşme gibi kamu hizmeti sunan yapılara ulaştırılmıştır. İstanbul genelindeki yaklaşık 400 kadar vakıf çeşmesinin suyu bu hatlar üzerinden karşılanmıştır. Şu an bu isale hatlarının tamamına yakınının zamanla içleri dolmuş, künkleri kırılmış ve çarpık kentleşmeyle beraber tamamen körlenmiş durumdadırlar. Genelde 20 cm çapında künklerden oluşan bu hatlar, Romalıların uyguladığı 1/1000 eğim değeri ile döşenmişlerdir. Tam kapasite ile çalıştığında günde ortalama 21.000 m^3 suyun şehre ulaşmasını sağlamışlardır. Ancak 1922 yılında ölçülen debi değeri 5.300 m^3/gün ve 1925'de ölçülen değer ise 4.214 m^3/gün olarak bulunmuştur. Bu da özellikle 1900'lü yıllardan sonra zamanla tesislerin bozulduğunu göstermektedir. Buna istinaden hattın bazı noktalarında farklı menbalardan gelen suların birleştirilmiş olduğu tespit edilmiştir (Çeçen, 1984, s.19-25)

16 koldan oluşan Halkalı Su Yolları kısaca şunlardır:

- Fatih Su Yolları (1453-1481)

Eyüp İlçesi Rami Kışlası'ndan 2 km kuzeybatıdaki Bayrampaşa İlçesi Kartaltepe Mahallesi üç kardeşler menbasından çıkar. Yolda birçok menbadan su aldıktan sonra Edirnekapı'dan şehre girerek Sultan Selim ve Fatih Camii içerisine akar. 208 m^3/ gün debi, 800 metre künk boru, 100 metre 75 mm font boru olmak üzere toplamda 900 metrelik bir isale hattıdır (Çeçen, 1984, s.27)

- Turunçlu Su Yolları (1453-1481)

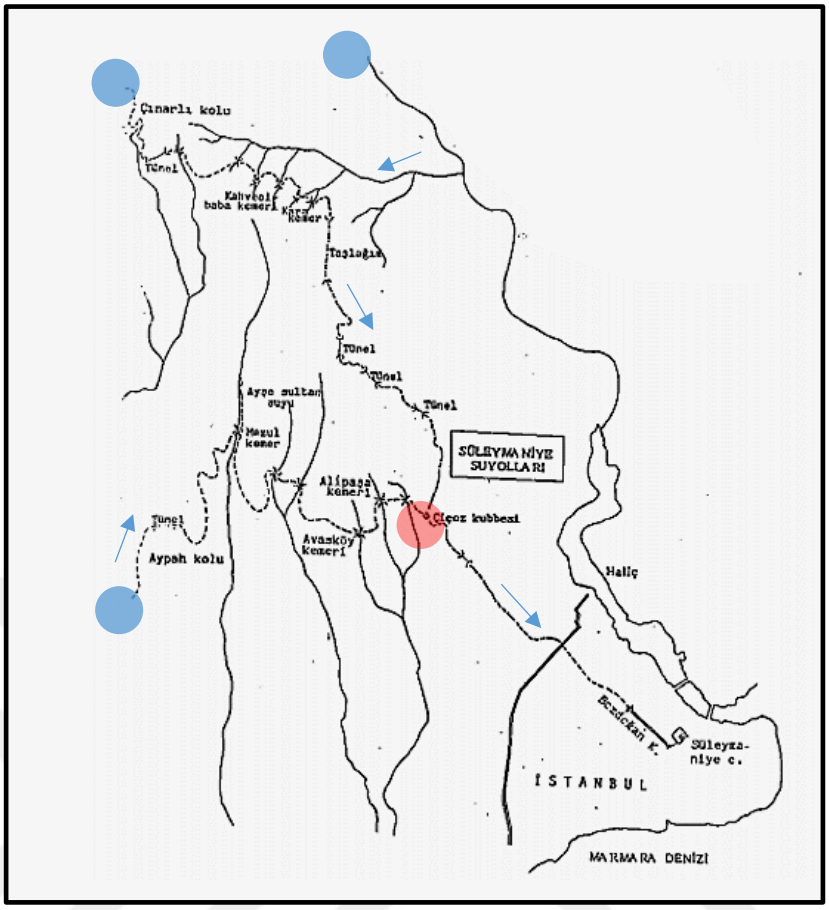
Bayrampaşa İlçesi Çiçoz semtindeki Çiçoz Çiftliği olarak bilinen civardan, Fatih Sultan Mehmet'in turunç bahçelerini sulamak için çıkartılan menba suyudur. Bayrampaşa İlçesi Ayvalıdere mevkiinden bulunan Ali Paşa Kemeri üzerinden geçerek Mevlevihane kapısından şehre girer ve Fatih İlçesi Haseki semtindeki Poyraz Sokak civarına kadar gelir. 260 m^3/ gün debi, 400 metre galeri, 6.900 metre künk boru ve 1.100 metre font boru olmak üzere toplam 8.400 metrelik bir isale hattıdır (Çeçen, 1984, s.27).

- Bayazıt Su Yolları (1453-1481)

Sultangazi İlçesi, Cebeci Mahallesinden başlayarak; Paşa çayırında Paşa Kemerinden geçtikten sonra Kumrulu Kemer üzerinden 84 metre kotunda Küçükköy'ün batısında Çiçoz Kubbesine gelmektedir. Edirnekapı'dan şehre giriş yapan isale hattı Bayazıt meydanındaki askeri misafirhane, imaret, medrese ve diğer kamusal yapılara hizmet vermektedir. 410 m^3/ gün debi, 3000 metre galeri, 8.100 metre künk boru olmak üzere toplam 11.100 metrelik bir isale hattıdır (Çeçen, 1984, s.29,30).

- Süleymaniye Su Yolları (1556-1557)

1557 tarihinde Kanuni Sultan Süleyman'ın emri ile Mimar Sinan'ın yapmış olduğu çalışmalar neticesinde o dönemin yapılmış en uzun suyoludur. Yine debi olarak da 1000 m^3/gün ile en yüksek olan hattır. Çınar ve Aypah kolu olmak üzere 2 koldan oluşan bir suyoludur. Çınar kolu Arnavutköy İlçesi Pirinçci Mahallesinden çıkarak Karakemer ve Kumrulu Kemer'den geçer ve Bayrampaşa İlçesi Çiçoz semti civarındaki Çiçoz Kubbesi'ne varır. 200 metre font boru, 11.400 metre künk ve 5.400 metre galeri olmak üzere toplamda 17.000 metre uzunluğunda olup; menbası deniz seviyesine göre yaklaşık 180 metre kotundadır. Aypah kolu ise Güngören İlçesi sınırlarında bulunan Davutpaşa Kışlası'nın takriben 5 km batısındaki Aypah menbasından çıkmaktadır. Ma'zul Kemer'den geçerek Çiçoz Kubbesi'ne varmaktadır. Şekil 2.1.'de görüldüğü üzere son kısımda ise Bozdoğan Kemeri'nden geçerek Süleymaniye Camii ve çevre mahallelere su verilmektedir. 988 m^3/ gün debi, 2.500 metre galeri, 2.000 metre künk boru olmak üzere toplam 4.500 metre uzunluğundadır (Çeçen, 1984, s.30).

Şekil 2.1. Süleymaniye Su Yolları'na ait plan (Öziş ve Arısoy, 1987, s.3-2)

- Mihrimah Su Yolları (1565-1566)

Gaziosmanpaşa İlçesi Küçükköy Mahallesi civarının yaklaşık 1 km batısından 115 metre kot seviyesinden çıkmaktadır. Rami Kışlası'nı kuzeyden başlayarak batıya kadar dolanır. Topçular civarına geldikten sonra Edirnekapı'dan içeri girer. Mihrimah Sultan Camii ve hayratı ile Atik Ali Paşa, Nişancı Paşa Camii'lerine su verir. 78 m^3/ gün debi, 300 metre font boru, 4.400 metre künk boru ve 300 metre galeri olmak üzere toplamda 5.000 metrelik bir hattır (Çeçen, 1984, s.34).

- Ebusuut Su Yolları (1545)

Bayrampaşa İlçesi Maltepe Mahallesi civarından yaklaşık 70 metre kot seviyesinden çıkar. Topkapı ile Mevlanakapı arasından şehre giriş yapar. Çiftemaslaklar su terazisine ulaştıktan sonra Ebusuut hayratına bağlanır. 78 m^3/ gün debi 450 metre galeri, 1.500 metre künk boru ve 1.400 metre font boru olmak üzere toplamda 3.350 metre uzunluğundadır (Çeçen, 1984, s.35).

- Cerrahpaşa Su Yolları (1574-1595)

Bayrampaşa İlçesi, Çiçoz Çiftliği civarında Kuyubaşı mevkiinde ortalama 75 metre kot seviyesinden çıkmaktadır. Topkapı'dan şehre girerek; Haseki / Poyraz Sokakta bulunan maslağa gelir ve Cerrahpaşa ile çevredeki yerleşim alanlarına dağılır. 104 m^3/gün debi, 520 metre galeri ve 3.000 metre künk boru olmak üzere toplamda 3.520 metrelik bir hattır (Çeçen, 1984, s.35).

- Sultanahmet Su Yolları (1603-1617)

Bayrampaşa İlçesi Topçular semtinden yaklaşık 58 metre kot seviyesinden çıkar. Güneydoğu yönünde bir tünel ile Edirnekapı'dan şehre girer. Fatih İlçesi Nurosmaniye Camii, medrese ve çeşmelere dağılır. 208 m^3/ gün debi, 1.500 metre galeri ve 200 metre künk olmak üzere toplam 1.700 metreden meydana gelmektedir (Çeçen, 1984, s.37).

- Sarayçeşme Su Yolları (1623-1640)

Bayrampaşa İlçesi Maltepe Mahallesinden 75 metre kot seviyesinden çıkar. Topkapı ile Mevlevihane Kapısı arkasından şehre girer. 156 m^3/ gün debi, 500 metre galeri ve 2.800 metre künk olmak üzere 3.300 metrelik bir suyoludur (Çeçen, 1984, s.37).

- Köprülü Su Yolları (1556-1561)

Köprülü Mehmet Paşa tarafından yaptırılmış olup; Büyükderbent dolaylarından çıkarak; Edirnekapı'dan Süleymaniye Su Yolu ile birleşir. 416 m^3/ gün debi, 4.000 galeri ve 17.000 metre künk olmak üzere toplamda 21.000 metre uzunluğunda bir hattır (Çeçen, 1984, s.38).

- Beylik Su Yolları (1730-1754)

Bağcılar İlçesi Mahmutbey semtinin 1,5 km güneyindeki Kirazlı Mahallesinden yaklaşık 90 metre kot seviyesinden çıkar. Rami Kışlasına bağlandıktan sonra Edirnekapı civarından şehre girer. Ayasofya müzesindeki I. Sultan Mahmut imaretine ve Topkapı Sarayına ulaşır. 520 m^3/ gün debi, 4.600 metre galeri, 6.200 metre künk boru ve 3.300 metre çeşitli çaplarda font boru olmak üzere 14.100 metre uzunluğundadır (Çeçen, 1984, s.40).

- Kocamustafa Paşa Su Yolları (? -1512)

Topkapı ve Edirnekapı arasındaki Yahudi mezarlığı civarından yaklaşık 55 metre kot seviyesinden çıkmaktadır. Mevlanakapı ile Silivrikapı arasındaki Lağımağzı Maslağından geçerek Kocamustafa Paşa Camii'sine ulaşır. 104 m^3/ gün debi 1.550 metre galeri, 700 metre toprak künk ve 200 metre font boru olmak üzere toplamda 2.450 metreden oluşmaktadır (Çeçen, 1984, s.40).

- Kasımağa Su Yolları (? – 1660)

Bayrampaşa İlçesi merkez civarından çıkarak Haseki Hastanesi karşısındaki çeşmeye akar (78 m^3/ gün). Tam olarak güzergâhı ve uzunluğu bilinmemektedir (Çeçen, 1984, s.42).

- Hekimoğlu Ali Paşa Su Yolları (1732 – 1750)

Bağcılar İlçesi Fatih Mahallesi civarından yaklaşık 72 metre kot seviyesinden Hekimoğlu menbasından çıkmaktadır. Mevlanakapıdan şehre giriş yapar ve Kocamustafa Paşa, Hekimoğlu Ali Paşa ve Samatya Mahallelerine üç kola ayrılarak dağılır. 260 m^3/gün debi, 3.400 metre galeri, 1.700 metre künk, 900 metre font borudan olmak üzere 6.000 metreden meydana gelmektedir (Çeçen, 1984, s.42).

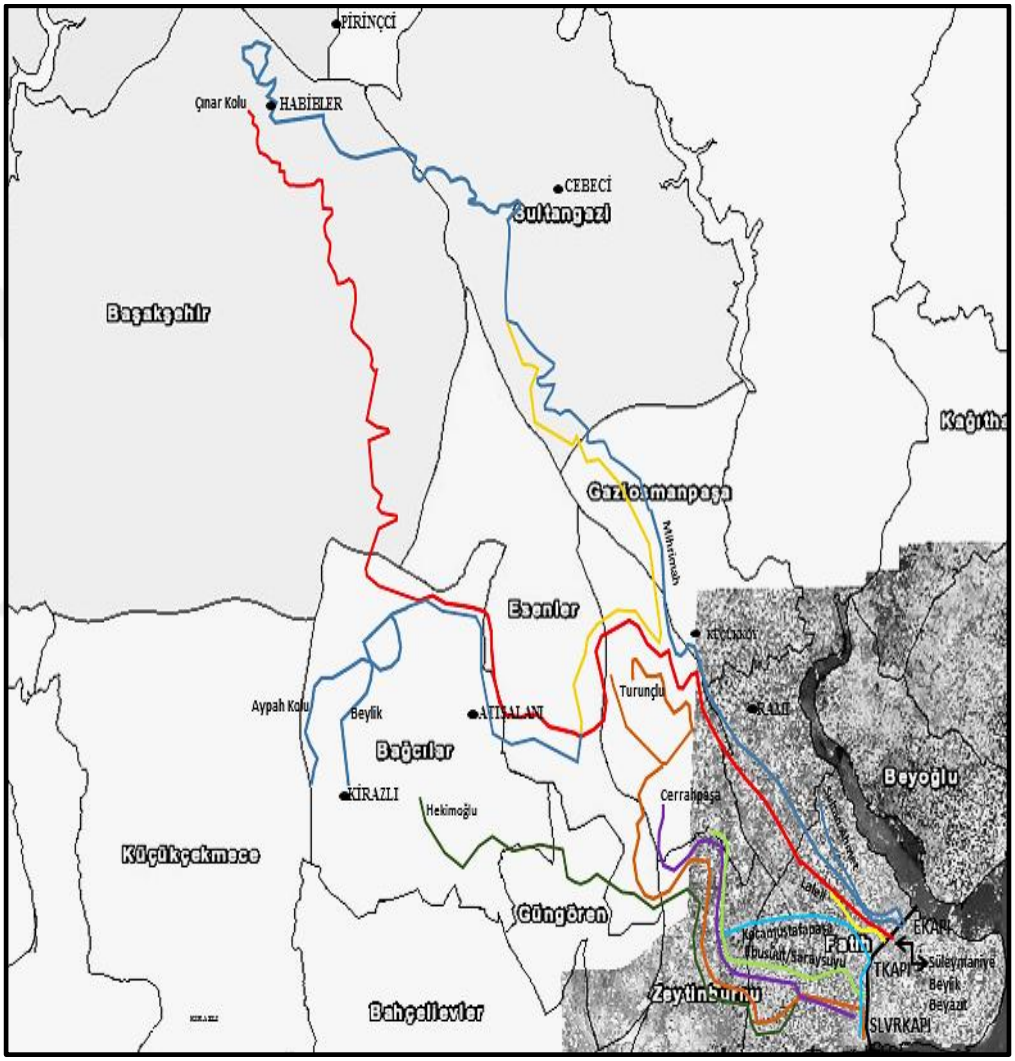
- Nurosmaniye Su Yolları (1748 – 1755)

Bayrampaşa İlçesi Ferhatpaşa Çiftliği'nin kuzeybatısından çıkmaktadır. Bugünkü ismiyle Bayrampaşa Devlet Hastanesi'nin güneyinden geçerek Nurosmaniye Camii ve Medresesine ulaşmaktadır. 78 m^3/ gün debi, 1.800 metre galeri, 3.100 metre künk, 1.300 metre kurşun boru ve 150 metre font boru olmak üzere 6.350 metre uzunluğundadır (Çeçen, 1984, s.43).

- Laleli-Mahmutpaşa Su Yolları (? – 1753)

Bayrampaşa Devlet Hastanesi civarında bulunan bir menbadan çıkmaktadır. Topkapı yakınlarında bir noktadan şehre giriş yapmakta olup; Laleli Camii, imarethane ve diğer kolda Mahmutpaşa Camii içerisine ulaşmaktadır. 100 metre galeri ve 500 metre künk boru olmak üzere toplamda 600 metrelik bir hattır (Çeçen, 1984, s.43).

Genel olarak bakıldığında Halkalı Suyolları'nın birçok kemer ve 16 adet bağımsız isale hattından oluştuğu görülmektedir. Fetih sonrası yapılan hattın üzerinde Ma'zul Kemer, Havasköy Kemeri, Ali Paşa Kemeri, Bozdoğan Kemeri gibi su yapıları bulunmakta olup; değişik zamanlarda yapılan su yolları Şekil 2.2.'deki gibidir:

Şekil 2.2. Harita üzerinde Halkalı Su Yolları güzergâhları (Şahin, 2014, s.129)

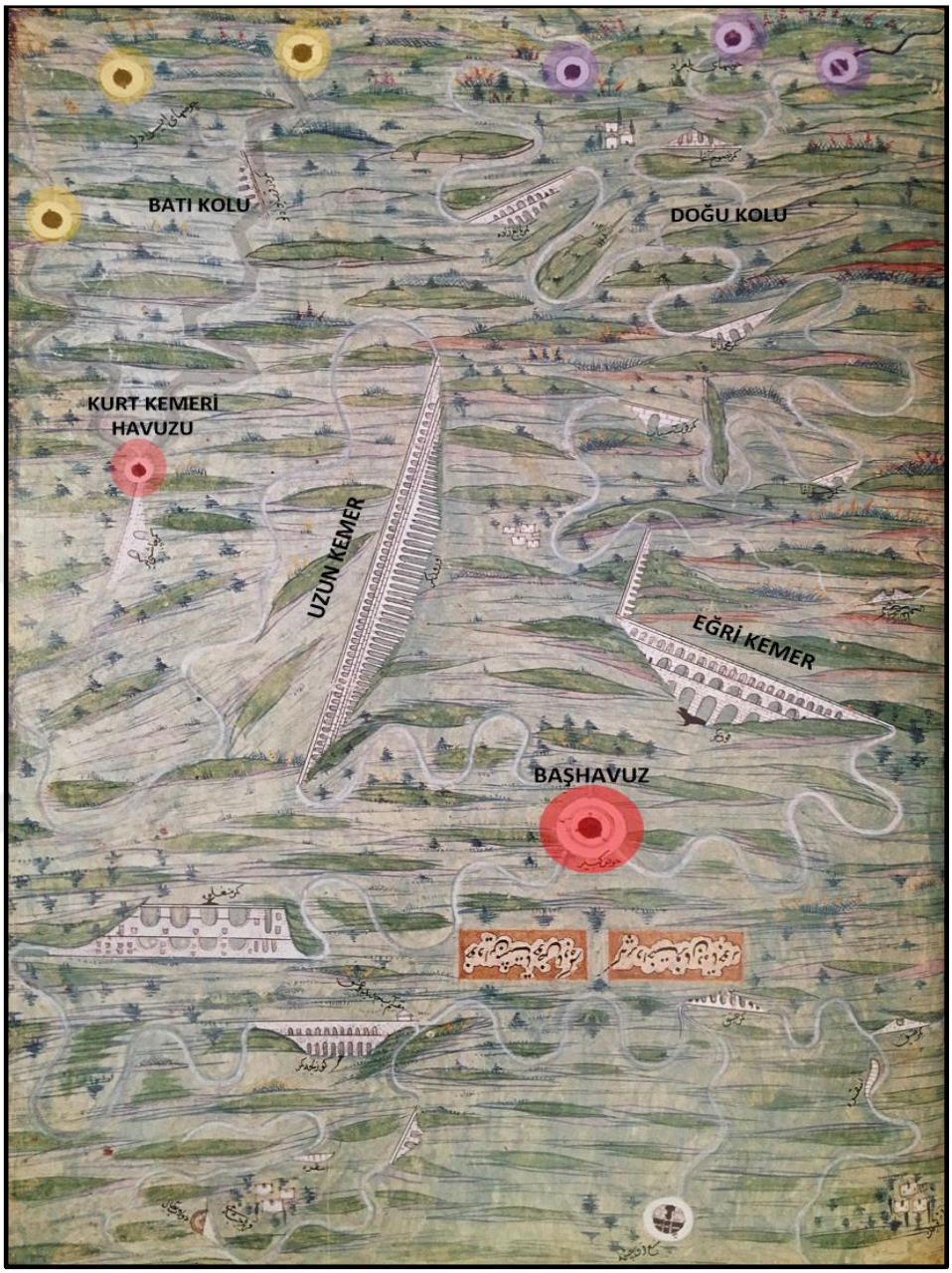
Halkalı Su Yolları ve ona bağlı su yapılarının çoğu günümüze ulaşamamış, yol olmuşlardır. Özellikle Bağcılar ve Gaziosmanpaşa ilçeleri'ndeki yoğun imar faaliyetleri nedeniyle 1980'lerden başlayarak tahribata uğramıştır.

2.2. Kırkçeşme Su Tesisleri

16. yüzyılın ortalarında İstanbul'un nüfusu giderek artmış ve su ihtiyacı karşılanamaz hale gelmişti. Buna istinaden Kanuni Sultan Süleyman, su ihtiyacını karşılamak için Mimarbaşı Mimar Sinan'a bugüne kadarki yapılan su yollarından daha gelişmiş ve spesifik bir isale hattı yapılmasını emretmiştir. Bunun üzerine ortalama olarak 50.000.000 Akçe maliyetli ve yaklaşık 56 kilometre uzunluğunda olan birçok bent ve kemerden meydana gelen bir suyolu inşa edilmiştir (Çeçen, 1988, s.43-48). O günkü araç, gereç ve yol şartları dikkate alındığında 6 yıl gibi çok kısa bir sürede tamamlanan Kırkçeşme Su Tesisleri'ni diğer su yollarından ayıran en önemli özellik her ayrıntısının planlı ve entegre bir sistem olarak yapılmış olmasıdır. Ancak şunu belirtmek gerekir; hattın yapılması esnasında yaşanan teknik zorlukların yanında, siyasi ve bürokratik engeller de olmuştur. Dönemin Sadrazamı Rüstem Paşa, şehrin nüfusunda artış olacağı ve bunun iaşe sıkıntısını da beraberinde getireceğini belirterek; Padişah'ı uyarmıştır. Özellikle Kanuni Sultan Süleyman'ın iktidarı sonrasında bu sorunların ortaya çıkacağını ve nüfusun göçler neticesinde artarak; surların dışında çarpık yerleşim alanlarının belirmeye başlayacağını bildirmiştir (Çelebi, 1898, s.159-160). Rüstem Paşa her ne kadar Mimar Sinan ile olan husumeti sonucu bu sözleri söylemiş olsa da; sonraki yıllarda -sebebi sadece su kaynaklı olmamakla birlikte- haklılığı ortaya çıkmıştır. İstanbul 1600'lerin ortalarından itibaren inanılmaz bir göç almış ve surların içerisinde yaşam alanı bulamayan kitleler sur dışında yeni mahalleler kurmuştur.

Kırkçeşme Tesisleri genelinde 4 adet bent, 5 adet maksem (su dağıtım yapısı), 33 adet kemer ve toplamdaki debisi 17.000 m^3/gün olan 590 adet çeşme olduğu belirlenmiştir. Yazılı birtakım kaynaklara göre daha öncesinde Geç Roma döneminden kalan ve adı Kırkçeşme olan bir tesisin bulunduğu ancak zamanla kaybolduğu belirtilmiştir. Ayrıca Mimar Sinan'ın tevzi defterine göre de; İstanbul'da su sıkıntısı çekildiği ve bunun üzerine bir tesisin yapılmaya başlandığı ve Mimar Sinan tarafından çizilen krokide Cebeci tarafından gelen batı kolunun başına ''Kırkçeşme Başlangıcı'' diye yazıldığı tespit edilmiştir. Buna istinaden Osmanlı hakimiyeti öncesinde de adı Kırkçeşme olan bir suyolunun olduğu, sonrasında su havzası ve yapıları genişletilerek; bunun daha geniş çaplı bir tesise dönüştürüldüğü anlaşılmaktadır (Çeçen, 1988, s.51-54).

Şekil 2.3.'de Nakkaş Osman'a ait 1579-80 tarihli bir minyatürde tesisin kolları açıkça görülmektedir.

Şekil 2.3. Kırkçeşme Su Tesisleri planı – Nakkaş Osman minyatürü (Çeçen, 1999, s.29)[1].

[1] Kitap içerisindeki aslını değiştirmemek kaydıyla; suyolu ve ilgili yapıları üzerine yazılarak belirtilmiştir.

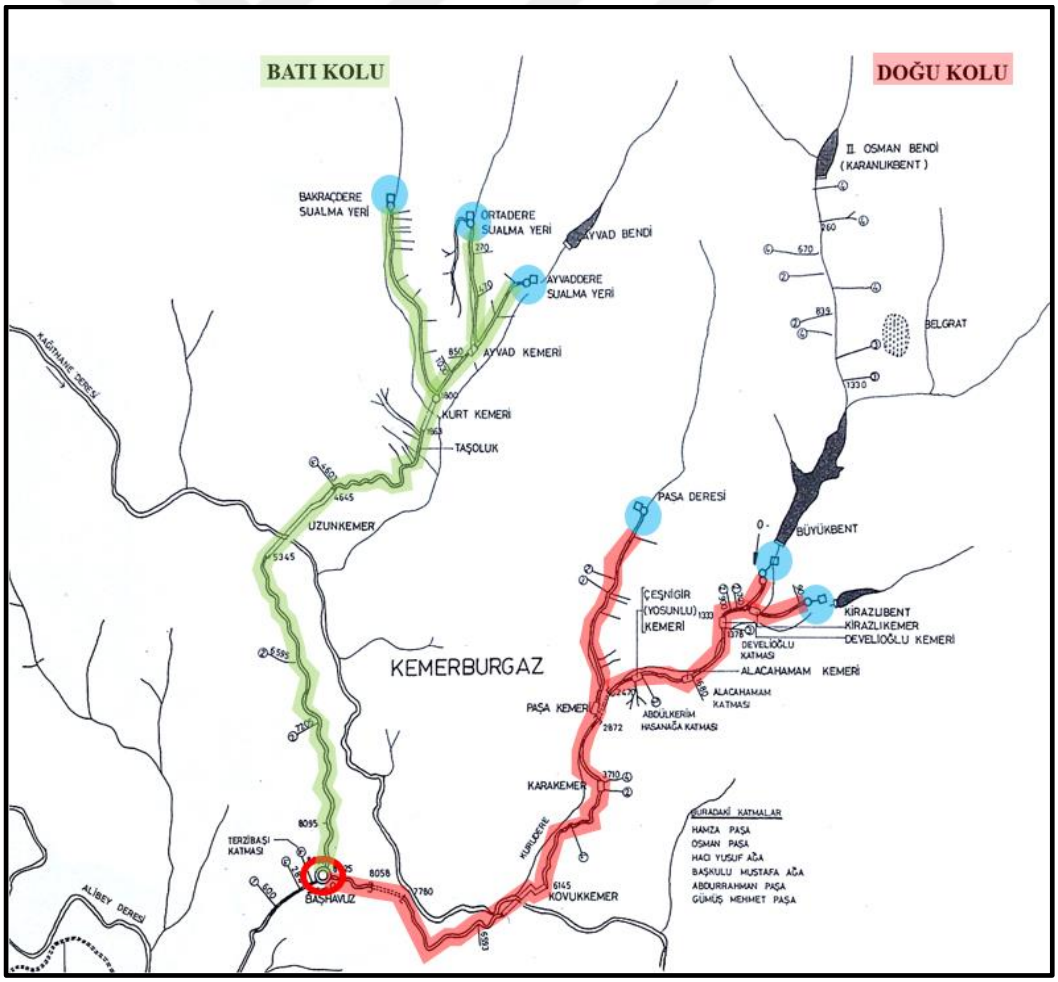
Çeşitli tadilat ve onarımlarla orijinal hali bozulmuş olsa da, Kırkçeşme Tesisi 1564 yılında nihai olarak hizmet vermeye başlamasından beri yaklaşık 453 yıldır çalışmakta olup; ana isale hattının büyük çoğunluğu tespit edilebilecek kadar iyi durumdadır. Mimar Sinan tarafından çizilen krokide bazı rakam ve notlar anlaşılamamış olsa da; özellikle kemerlerin başlangıca olan uzaklıkları bugünkü ölçme sonuçlarıyla uygun düşmektedir. Ayrıca Fransız su şirketi tarafından 1880 yılında yapılan isale planında da; hattın başlangıçtan itibaren uzunluğu, kemerleri ve katmaları işaretlenmiştir. Elde edilen verilere göre ana isale hattı doğu ve batı olmak üzere iki koldan oluşmaktadır. Genel anlamda doğu kolu Belgrat Ormanı'nın olduğu kısımdan; batı kolu ise Cebeci tarafından başlamaktadır. Hattın son bulduğu nokta ise Edirnekapı civarında bulunan Eğrikapı Maksemidir. İsale hattı, bu maksemden sonra surların iç kısmına belli bir planlamaya göre dağılmaktadır (Çeçen, 1988, s.54).

- Doğu Kolu

Hattın bu kısmı II. Osman devrinde 1620 tarihinde yapılmış olan Karanlık Bent'ten başlamaktadır. Toplanan su herhangi bir ölçme ve çökeltme tertibatı olmadan Topuz Deresi'ne ve oradan da Büyük Bent'e akmaktadır. Hem Mimar Sinan'nın çizmiş olduğu kroki hem Şemseddin Sami'nin Kamusü'l Alâm'daki anlatımına göre; Büyük Bent'in olduğu yerde daha öncesinde de Valens ve Theodosius döneminde yapılmış bir bendin mevcut olduğu belirtilmektedir. Büyük Bent'in sonrasında ise Çiftehavuz olarak adlandırılan su alma ve çökeltme bölümü gelmektedir (Çeçen, 1988, s.55-58). Çiftehavuz biri daire diğeri köşeleri birer doğru ile birleştirilmiş dikdörtgen şeklinde iki havuzdan oluşan bir yapıdır. Havuza yanlardan dört merdiven ile inilmekte olup; gelen su önce dairesel havuza, oradan da iki çökeltme havuzu arasında yapılmış olan 90 cm eninde ve akım yönünde genişleyen bir oluktan dikdörtgen şeklindeki havuza akarak ana galeriye geçiş yapmaktadır. Ana galeriye geçiş yaptığı noktada, yukarıdan Kirazlı Bent'e ait 9,43 metre çapında dairesel su toplama ve çökeltme havuzundan gelen su ile birleşir. Birleşen sular galeri ile Kirazlı Kemer'e ulaşır ve oradan da Paşa Kemeri, Kara Kemer ile Kovuk Kemer üzerinden geçerek Başhavuz'a ulaşırlar. Ayrıca hattın izlediği yola bakıldığında; ana galeriye paralel daha derinde bir taş galerinin olduğu anlaşılmıştır. Roma'ya ait olan bu galeriler, Sinan tarafından kılavuz olarak kullanılmış ve zaman zaman da direk delgi yapılarak daha kısa hatlar ile su geçişleri yapılması sağlanmıştır (Çeçen, 1988, s.58-65).

- **Batı Kolu**

Bu kısım Ayvad Deresi, Orta Dere, Bakraç Dere kollarının birleşmesinden meydana gelmektedir. En uç kısımda Ayvad Bendi vardır. Bentten yaklaşık 800 metre aşağıda küçük bir su toplama bağlantısı ile su alınmakta ve hemen yanındaki çökeltme havuzundan geçtikten sonra ana galeriye ulaşmaktadır. Bu su toplama havuzu daire şeklinde ve çapı 4,7 metredir. Bu kısımdan gelen su Orta Dere üzerindeki çapı 4,75 metre olan dairesel havuzdan gelen su ile birleşir ve Kurt Kemeri'ne kadar ana galeri üzerinden akış sağlanır. Kurt Kemeri'ne gelindiğinde Bakraç Dere üzerinden gelen kol ile birleşme olur. Bakraç Dere üzerinden gelen su da aynen Orta Dere üzerindekine benzer çapı 2,85 metre olan dairesel toplama havuzundan gelmektedir. Orta Dere havuzundan sonra Uzun Kemer'e kadar 5 katma daha olmakta ve sonrasında sular 8.800 metre uzunluğundaki galeri vasıtasıyla Başhavuza dökülmektedir (Şekil 2.4.) (Çeçen, 1988, s.65).

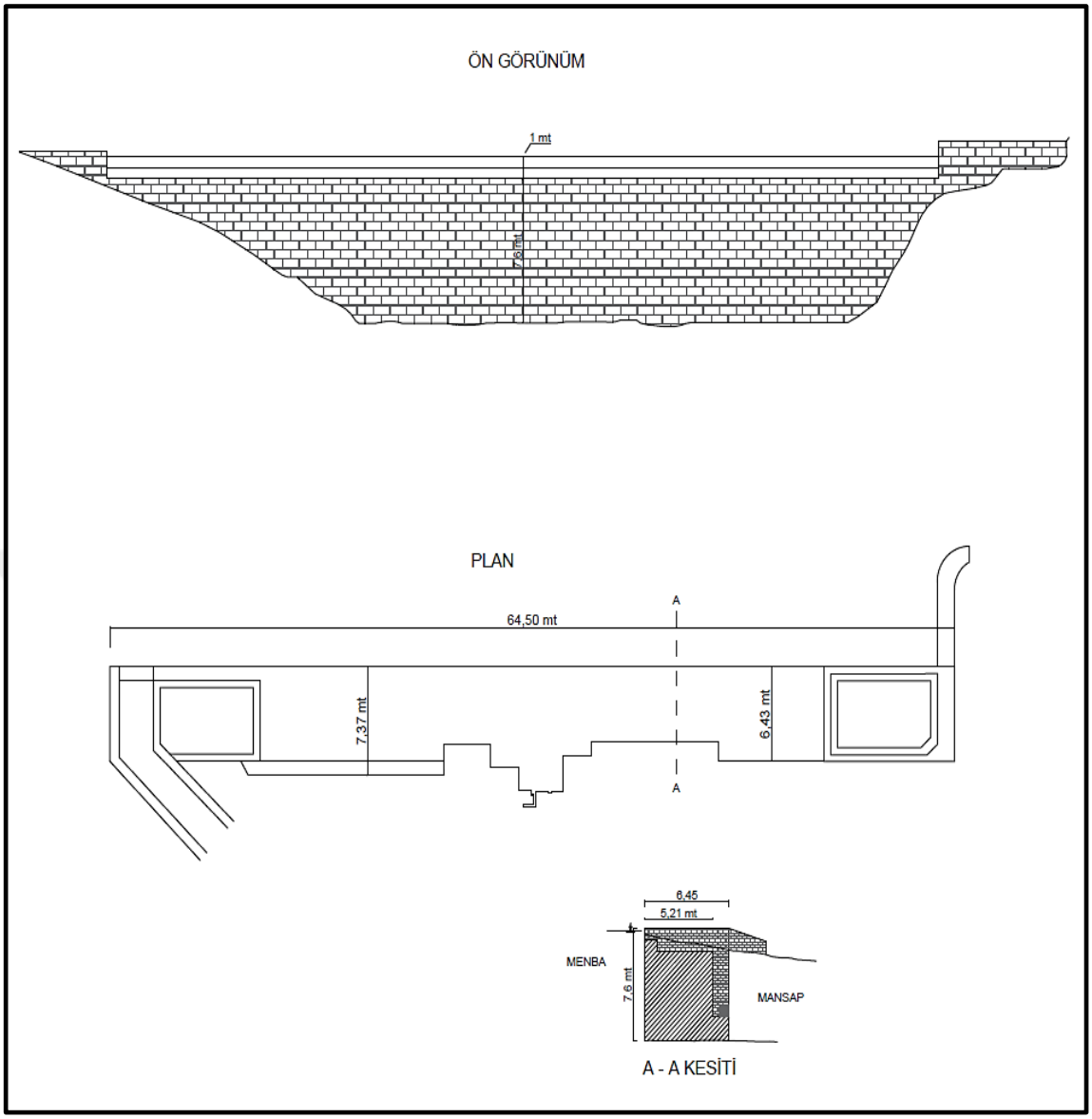
Şekil 2.4. Tesisin Başhavuza göre **batı** ve **doğu** Kolları (Çeçen, 1988, s.P1).

2.2.1. Kırkçeşme Su Tesisi'ne Ait Bentler

Kırkçeşme tesislerinde bulunan bentlerin bazılarının Roma döneminden kaldığı söylense de bununla ilgili net bir bilgi yoktur. Ancak tesislerin genelinde derelerden gelen suların biriktirildiği ve bir çökeltme havuzu ve/veya ızgara yardımıyla katı maddelerden arındırıldıktan sonra sisteme verildiği belirlenmiştir. Bu yönüyle bentlere ve bentlerdeki suların galerilere verilme biçimine bakıldığında; bunların Osmanlılar döneminde yapılmış olması daha büyük bir olasılıktır (Nirven, 1946, s.73). Kırkçeşme Su Yollarına ait dört önemli su benti bulunmaktadır. Bunlar sırayla; Karanlık Bent, Büyük Bent, Kirazlı Bent ve Ayvad Bendi olarak gösterilebilir. III. Ahmet Bendi olarak bilinen Cebeciköy yönünde bulunan bir bent daha bulunduğu bilinse de; tamamen yıkılmış olması ve yeterince hakkında bilgi olmaması nedeniyle tesisin genelinde dikkate alınmamaktadır (Çeçen, 1988, s.131).

- Karanlık Bent (Topuz Bendi)

Belgrat Ormanı'nda Taşlı Dere, Bataklı Dere, Ihlamur Deresi ile Kızlarağası Deresinin meydana getirdiği Topuzlu Dere üzerinde kurulmuştur. Belgrad deresi vasıtasıyla Büyük Bent ile de bağlantısı vardır. II. Osman devrinde içme ve kullanma suyu talebini karşılamak amacıyla yapılmıştır. Havza alanı 4.562 km^2 olup; kâgir ağırlıklı bir benttir. Doğrusal eksenli, yüksekliği 8,6 m, kret genişliği 5,20 ve uzunluğu 64,5 metredir. 70.000 m^3 su rezervuar kapasitesi vardır (Şekil 2.5.) (Çeçen, 1988, s.132-134).

Şekil 2.5. Karanlık Bent: Ön görünüm, plan ve enkesit (Çeçen, 1988, s.135).

- Büyük Bent

Belgrad Deresinin üzerinde Karanlık Bent'in mansap tarafında bulunmaktadır. Kuru Dere, Büyük Dere ve Kanlı Dere vasıtasıyla Kağıthane Deresine akmaktadır. 1723'de Sultan Ahmet tarafından inşa edilmiş ve 1748'de I. Mahmut ile 1900 yılında II. Abdülhamit döneminde onarılmıştır. Havza alanı 6.930 km^2 olup; doğrusal eksenli kâgir ağırlıklı bir benttir. Yüksekliği 11,8 m, kret genişliği 2,30 ve uzunluğu 74,15 metredir. Toplamda 1.318.162 m^3 hacmi vardır (Şekil 2.6.) (Çeçen, 1988, s.134-135).

Şekil 2.6. Büyük Bent menba ve mansap tarafından görünüm (Ali Ulaş, 2018)[2].

- Kirazlı Bent

Belgrad Ormanı içerisinde bulunan Kavaklı Dere ile Kirazlı Derenin birleştiği güzergâh üzerindedir. Kuru Dere, Büyük Dere ve Kanlı Dere vasıtasıyla Kağıthane Deresi'ne akmaktadır. 1818 yılında II. Mahmut döneminde içme ve kullanma suyu temini amacıyla inşa edilmiştir. Havza alanı 2.842 km^2 olup; doğrusal eksenli kâgir bir benttir. Kirazlı Bent'in Yüksekliği 10,28 m, kret genişliği 7,15 ve uzunluğu 59,45 metredir. Bendin 103.980 m^3 su rezervuar hacmi vardır (Şekil 2.7.) (Çeçen, 1988, s.138-141).

[2] Kaynak gösterilmeyen tüm fotoğraflar, tez kapsamındaki saha çalışmalarında çekilmiştir.

Şekil 2.7. Kirazlı Bent mansap tarafından görünüm (Ali Ulaş, 2018).

- Ayvad Bendi

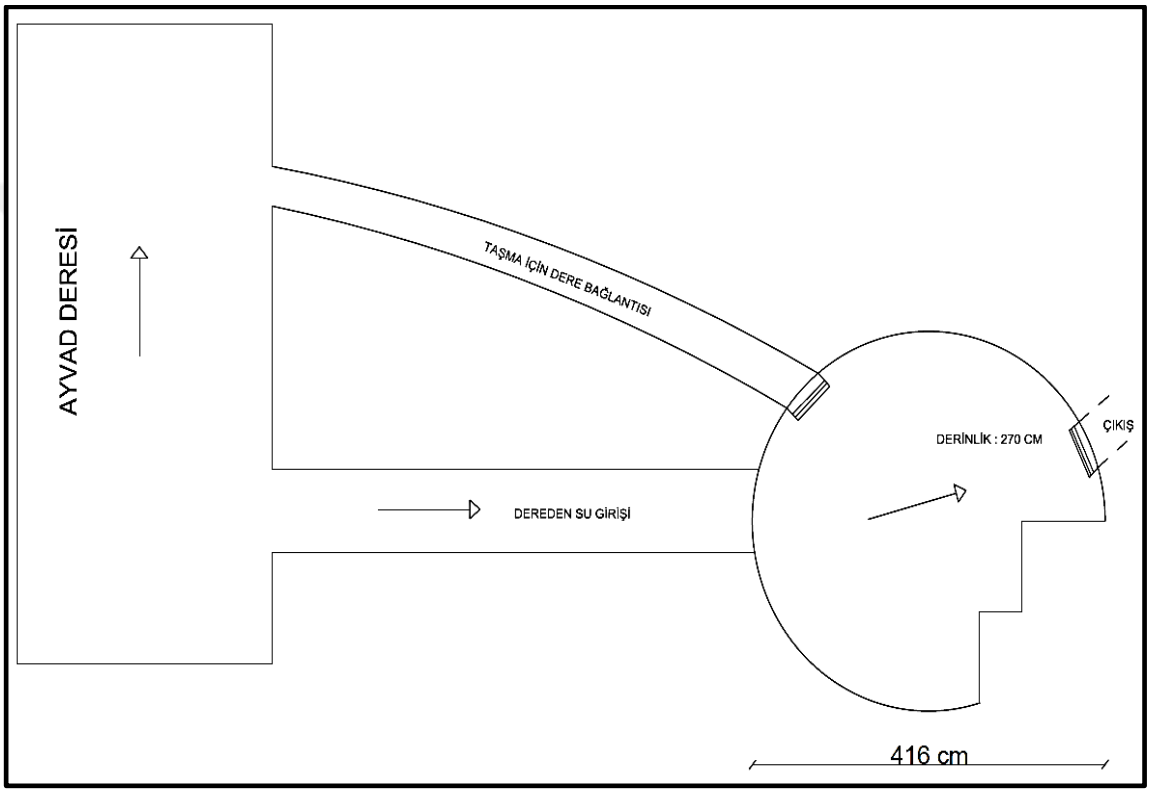
Büyük Bent'in 4,3 km kuzey batısında Belgrad Ormanı içerisinde Ayvad Deresi üzerinde bulunmaktadır. 1765 yılında III. Mustafa döneminde içme ve kullanma suyu temini amacıyla inşa edilmiştir. Havza alanı 2.000 km^2 olup; eğrisel eksenli kâgir ağırlıklı bir benttir. Yüksekliği 12,30 m, kret genişliği 5,5 - 6,9 m, uzunluğu 63,50 m ve 156.000 m^3 su depolama gücü vardır (Şekil 2.8.) (Çeçen, 1988, s.142-143).

Şekil 2.8. Ayvad Bendi menba tarafından görünüm (Ali Ulaş, 2018).

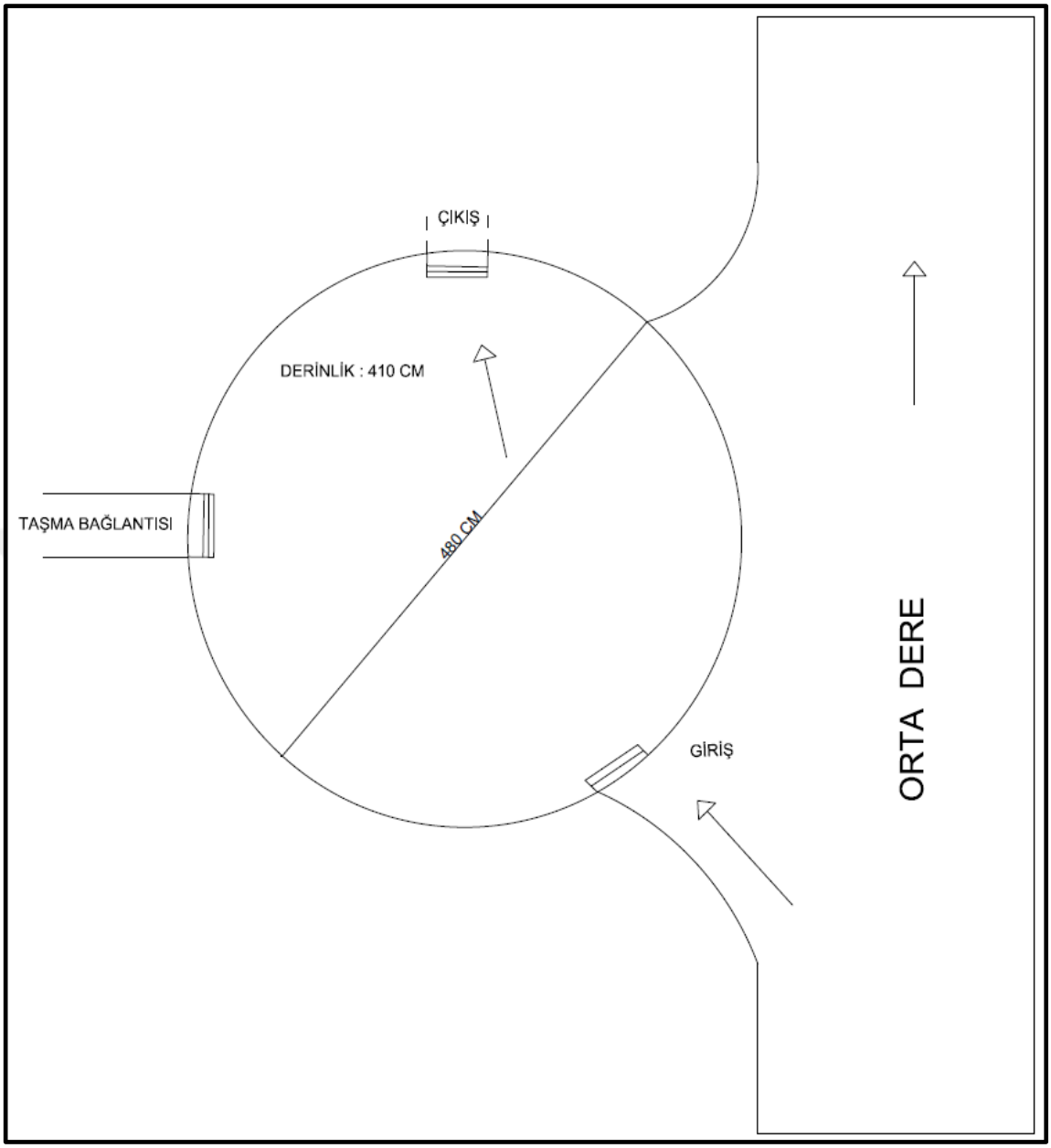
2.2.2. Kırkçeşme Su Tesisi'ne Ait Su Toplama Ve Dinlendirme Havuzları

Kırkçeşme Su Tesislerinin hem doğu hem batı kolunda birbirine benzer 5 adet su toplama ve 3 adet dinlendirme havuzu bulunmaktadır. Dere yatağından suyun içeri alınması ve galeri boyunca suyun tortulardan temizlenerek akışının sağlanabilmesi için inşa edilmiş bu yapılar halen çalışır vaziyettedir (Şekil 2.9.- 2.13.).

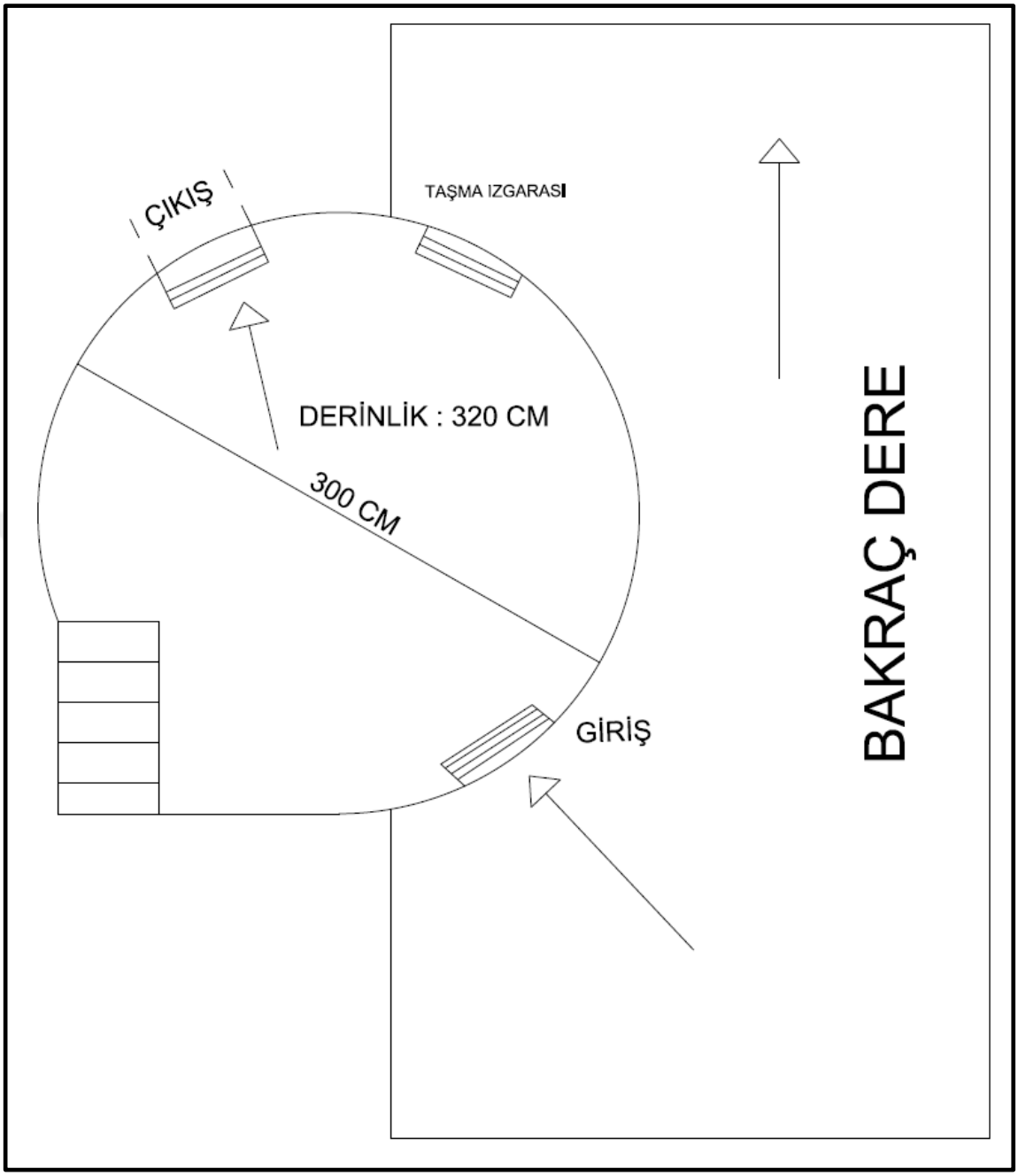

Şekil 2.9. Ayvad Deresi su toplama havuzu planı (Ali Ulaş, 2018) [3].

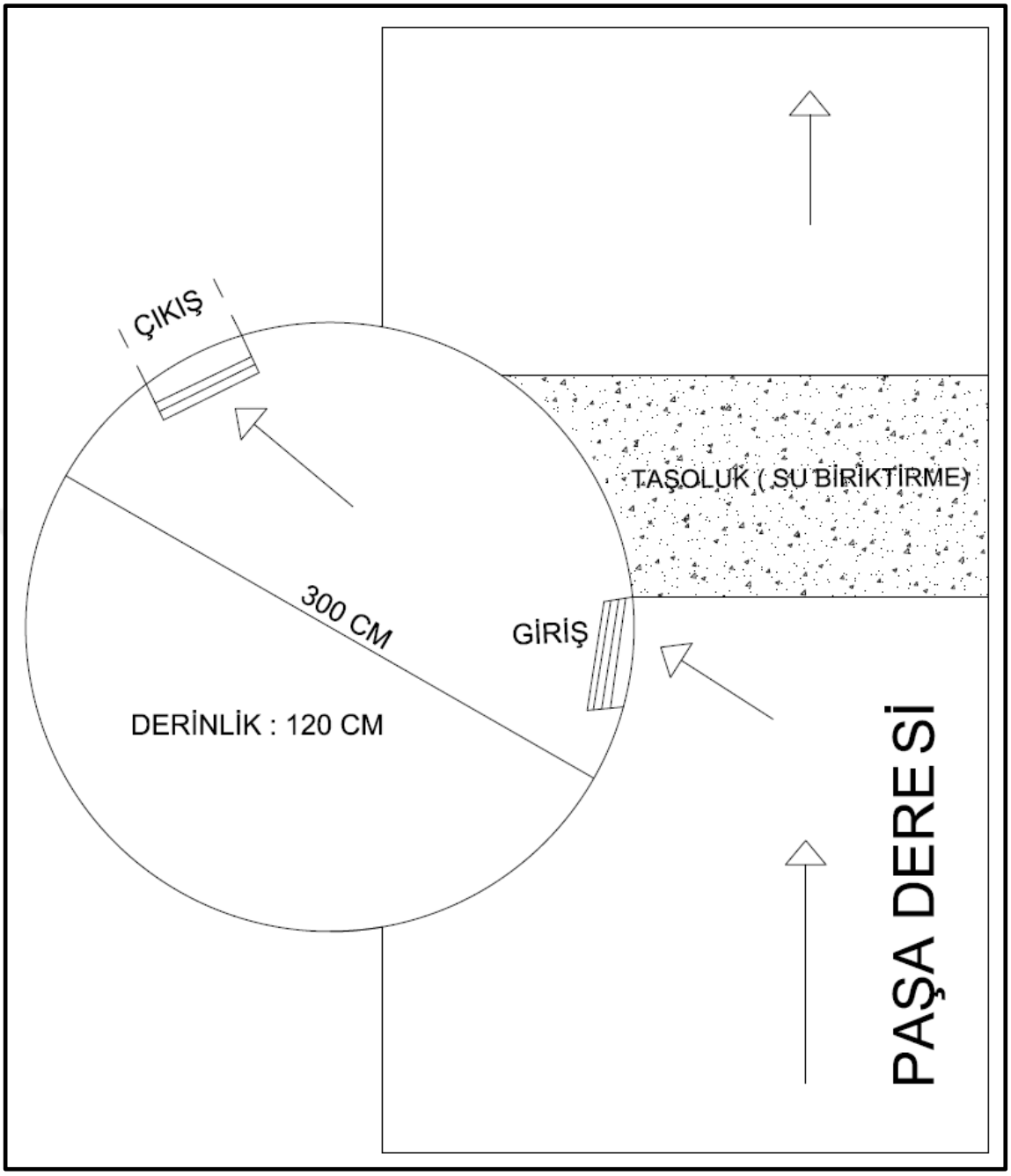
[3] Kaynak gösterilmeyen tüm planlar -yapıların güncel durumuna binaen- rölöve alınarak çizilmiştir.

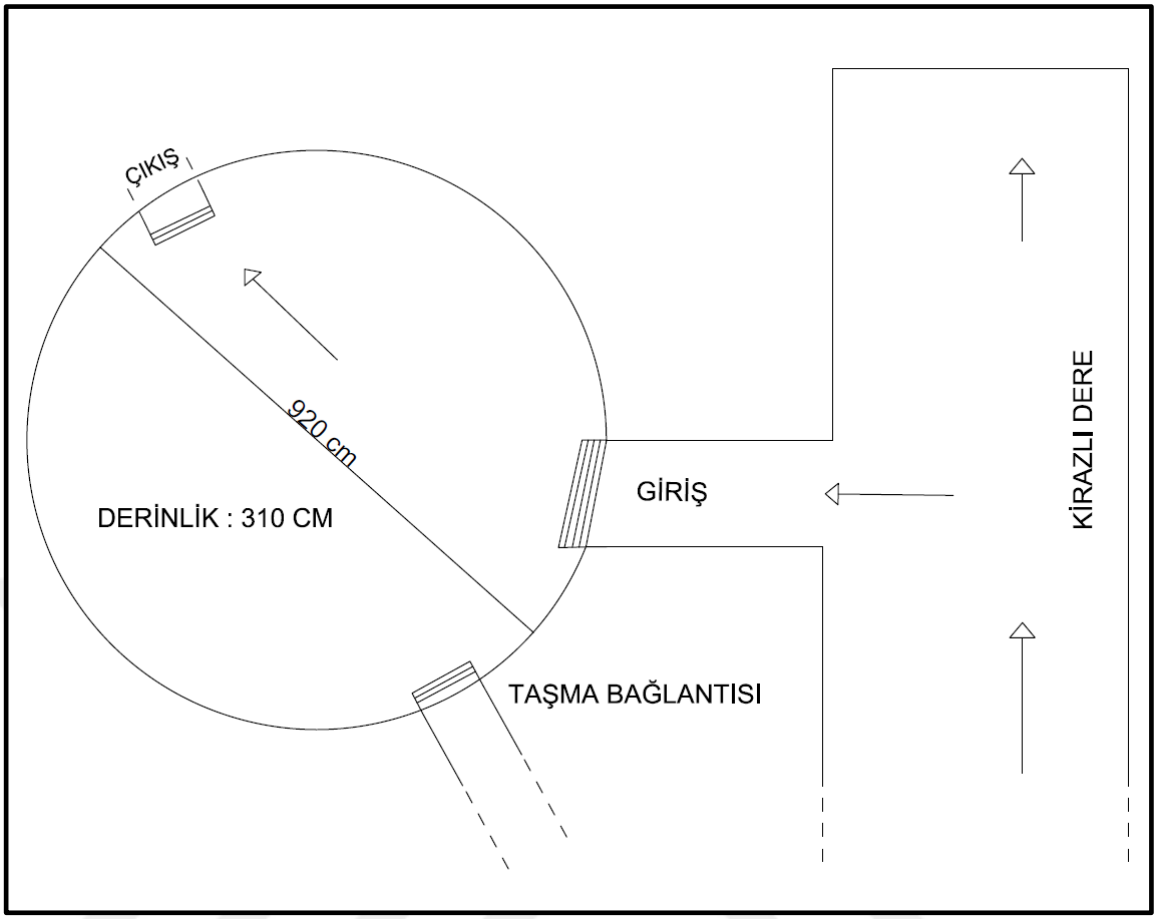
Şekil 2.10. Orta Dere su toplama havuzu planı (Ali Ulaş, 2018).

Şekil 2.11. Bakraç Dere su toplama havuzu planı (Ali Ulaş, 2018).

Şekil 2.12. Paşa Dere su toplama havuzu planı (Ali Ulaş, 2018).

Şekil 2.13. Kirazlı Dere Su toplama havuzu planı (Ali Ulaş, 2018).

Büyük Bent'te biriktirilen sular, yukarıdaki sistemlerden farklı olarak suyun direk galeriye geçtiği bir ızgara sistemi ile hatta katılmaktadır. Galeri içerisine bu yöntemle alınan sular, tortu ve kalıntıların uzaklaştırılması amacıyla Çiftehavuz adı verilen bir su dinlendirme havuzunda toplanmaktadır. Bu havuzun içerisine toplanan sular hızı azaltılarak, daha az aşındırma etkisiyle sisteme girmektedir (Şekil 2.14.). Aynı zamanda farklı kollar üzerinden gelen ana isale hatlarının su akar kotları bu havuzlar içerisinde dengelenmektedir.

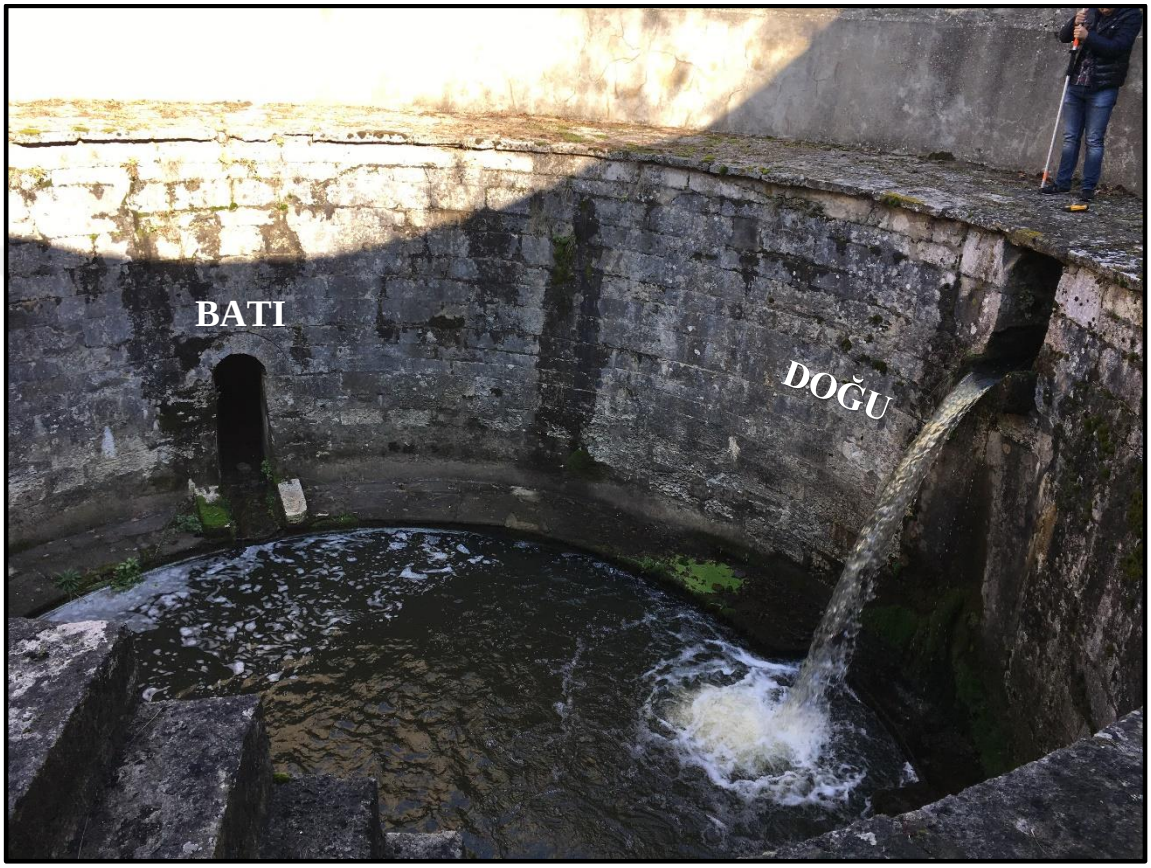
Şekil 2.14. Belgrad Ormanı'nda Çiftehavuz'dan suyun dağıtılması. (Ali Ulaş, 2018).

Batı kolu üzerindeki derelerden toplanan sular ise Bakraç Dere, Orta Dere ve Ayvad Deresi havuzlarında toplandıktan sonra; Kurt Kemeri bitişiğindeki havuzda tortu ve kalıntılardan ayrıştırılmaktadır (Şekil 2.15.).

Şekil 2.15. Kurt Kemeri su havuzuna ana galeriden su girişi. (AliUlaş, 2018).

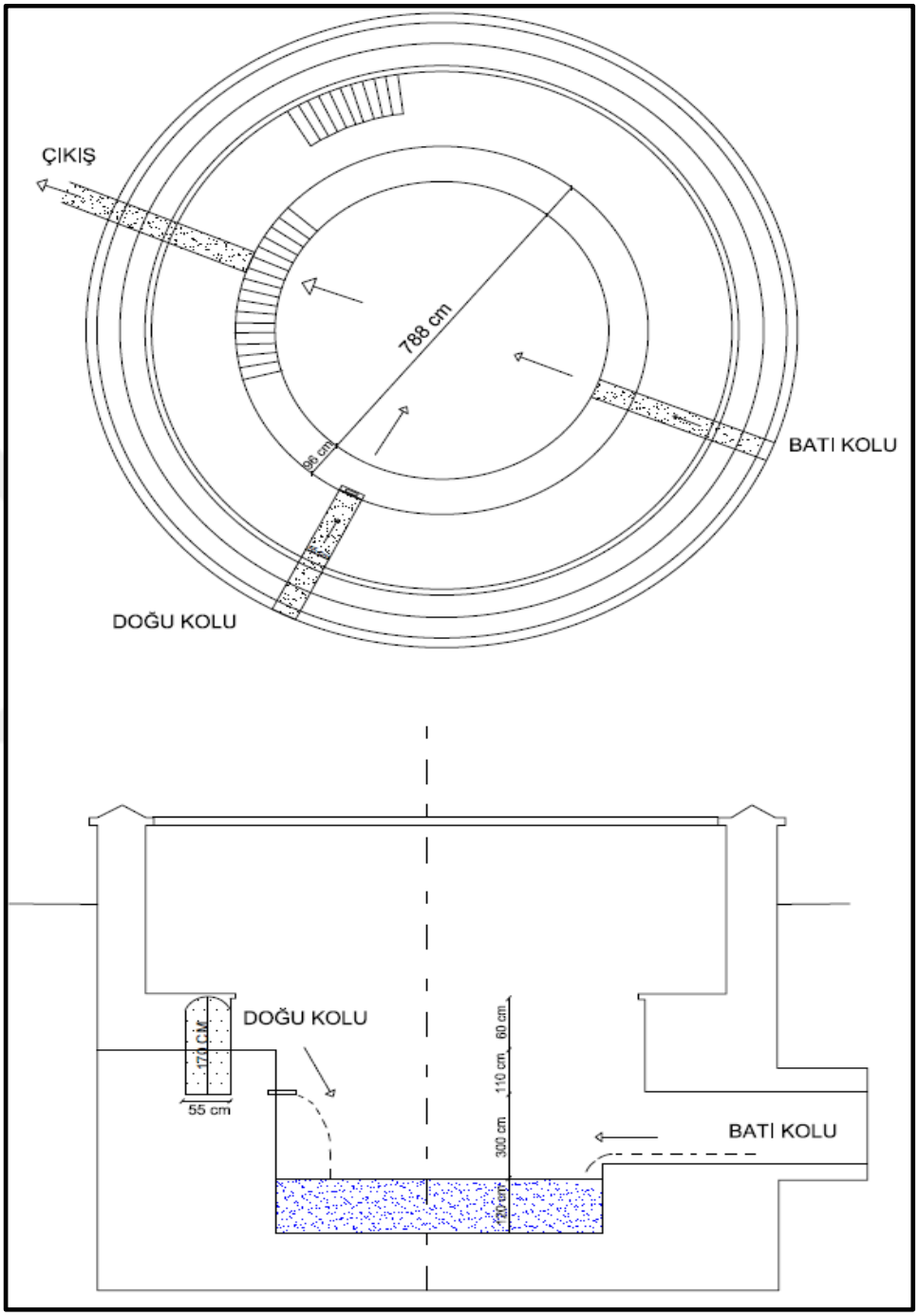
Kurt Kemeri ve Çiftehavuz su toplama havuzlarında dinlendirildikten sonra ana isale hattına katılan sular, Başhavuz su toplama havuzunda birleşerek tek koldan Edirnekapı Maksemi'ne kadar akmaktadır. Doğu ve Batı kolundan gelen sular, Başhavuz'dan itibaren bazıları günümüzde olmayan kemer ve su kubbelerinden de geçerek sur içine kadar ulaşmaktadır (Şekil 2.16.).

Şekil 2.16. Başhavuz'a ana galerilerden suyun girişi (Ali Ulaş, 2018).

Eyüpsultan İlçesi sınırları içerisinde Kemerburgaz semtinin 2,5 km kadar güney batısında Mağlova Kemeri'ne giden yol üzerinde bulunan Başhavuz, silindir şeklinde bir geometrik yapıya sahiptir. Duvar kalınlığı yukarıdan aşağıya doğru iki kademede değişmektedir. Ayrıca silindir biçimindeki yapının iç kısmında duvara sabitlenmiş olarak yapılmış döner merdivenler bulunmaktadır. Batı kolu havuzdaki su seviyesinin biraz üstünden giriş yaparken; Doğu kolu ise havuza daha yukarıdan dökülür. Ayrıca doğu kolunun oluğundan akan suyun döküldüğü yerin altındaki alt kademe duvarına suyun çarpması için bir girinti yapılmıştır. Çıkış noktası incelendiğinde ise dar ve yüksek bir galeri vasıtasıyla her iki koldan birleşerek gelen suların, Cebeci istikametine doğru devam

ettiği görülebilir (Çeçen, 1988, s.142-143). Havuzun iç çapı 788 cm ve su derinliği -kenar kısma yakın noktada- 120 cm olarak ölçülmüştür (Şekil 2.17.).

Şekil 2.17. Başhavuz planı ve enkesit görünümü (Ali Ulaş, 2018).

2.2.3. Kırkçeşme Su Tesisi'ne Ait Kemerler

Kırkçeşme su yollarının güzergahında kot farkı bulunan veya stabil olmayan araziler üzerinden geçilmesi gerektiği durumlarda su hattını taşıyan kemerler inşa edilmiştir. Kemerler sistem içerisindeki en görkemli ve abide yapılardır. Kemerlerin bazıları iki veya üç katlı iken büyük bir çoğunluğu tek katlı olarak inşa edilmiştir. Su hattı kemerlerin en üst kısmından geçmekte olup; hattın üzerinde dolaşılmaması için üçgen biçiminde taştan örülü bir çatı ile kapatılmışlardır. Genel olarak 170 - 175 cm yüksekliğinde 50 - 55 cm genişliğinde bir galeri ile su akmaktadır[4]. Kırkçeşme Su Tesisleri genelinde 33 adet kemer bulunmaktadır. Ayrıca isale hattının güzergâhında önceden yapılmış Roma döneminden kalma kemerler de onarılarak sisteme katılmıştır. Deprem, istilalar, su baskınları neticesinde zarar gören Roma'ya ait kemerler, Mimar Sinan tarafından etrafına yapılan payandalarla desteklenmiştir. Toplamda 33 adet kemer bulunmakta olup; Doğu ve Batı kollarından gelen sular aşağıdaki kemerler üzerinden geçerek; Başhavuz üzerinde birleşir. Bu noktada birleşen sular öncelikle Mağlova Kemeri ve sonrasında Güzelce Kemeri'nden geçerek su hattı içerisinde şehre doğru hareket ederler (Çeçen, 1988, s.60-90).

BATI

1. Ayvad Kemeri
2. Kurt Kemeri
3. Uzun Kemer

DOĞU

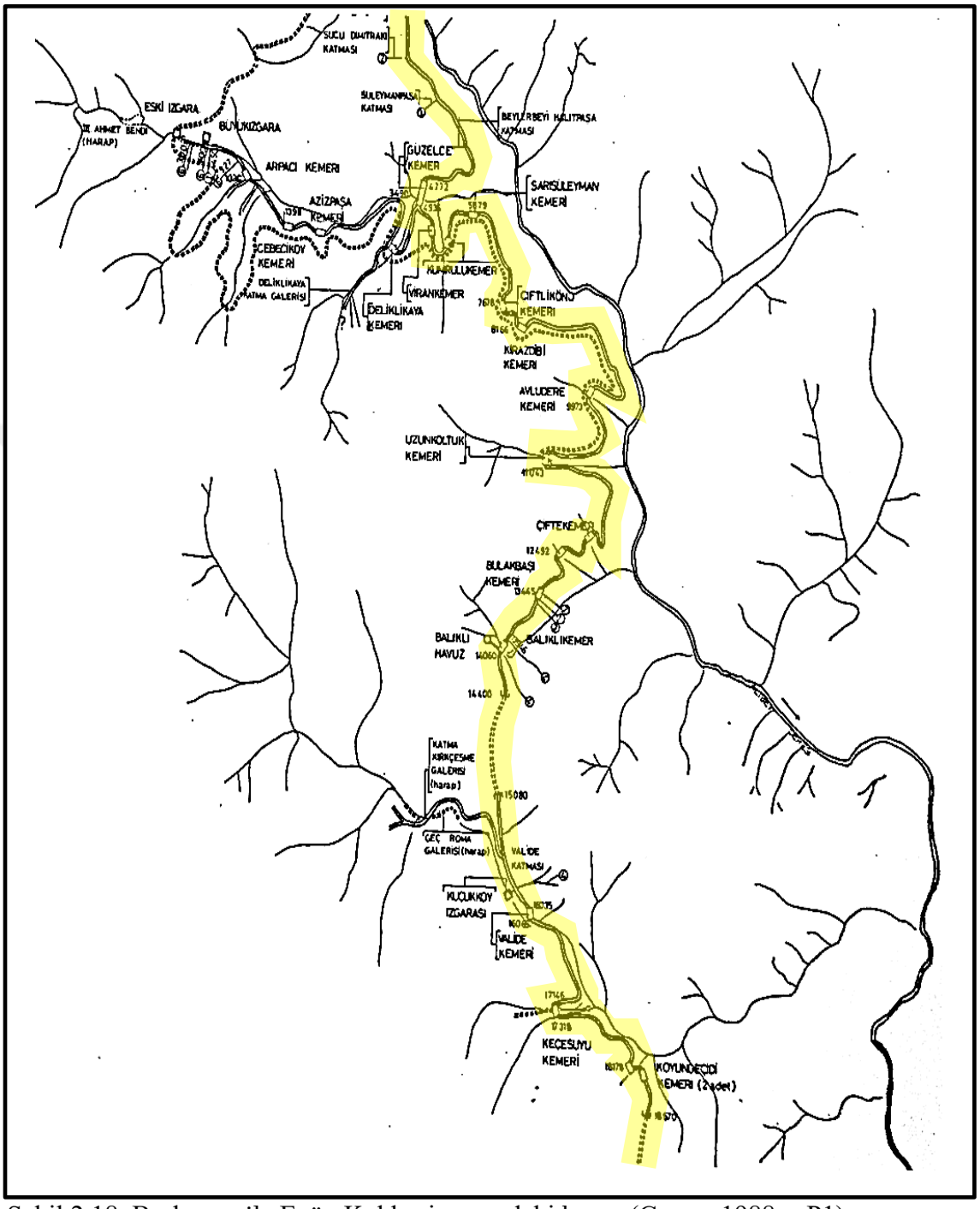
4. Kirazlı Kemer,
5. Develioğlu Kemeri
6. Alacahamam Kemeri
7. Yosunlu Kemer
8. Kara Kemer
9. Paşaderesi Kemeri
10. Kovuk Kemer

[4] Prof. Dr. Kazım Çeçen, Mimar Sinan ve Kırkçeşme Tesisleri eserinde kemerlerin üzerinden geçen galerilerin yüksekliklerini 1,70 – 1,75 m ve genişliklerini 55-60 cm olarak birçok kez belirtmiştir.

Güzelce Kemeri'nin sonunda sular ana galeriyle birleştikten sonra ilk olarak Viran Kemer'i geçer ve sonrasında Kumrulu Kemer'e gelir. Ayrıca bu hattın paralelinde Geç Roma devrinden kalan bir galeri olduğu da tespit edilmiştir. Kumrulu Kemer'den çıkan galeri Alibeyköy Barajı'na paralel biçimde Sarı Süleyman, Çiftlikönü, Kirazdibi, Avludere ve Bulakbaşı kemerlerinin üzerinden geçerek Geç Roma döneminden kalan Sultangazi İlçesi sınırlarında bulunan Balıklıhavuz yakınlarındaki Balıklı Kemer üzerinden Eyüpsultan İlçesine ulaşır (Şekil 2.18.) (Çeçen, 1988, s.79).

11. Mağlova Kemeri
12. Güzelce Kemeri
13. Viran Kemer
14. Kumrulu Kemer
15. Sarı Süleyman Kemeri
16. Çiftlikönü Kemeri
17. Kirazdibi Kemeri
18. Avludere Kemeri
19. Uzunkoltuk Kemeri
20. Çifte Kemer - 1
21. Çifte Kemer - 2
22. Bulakbaşı Kemeri
23. Balıklı Kemer
24. Valide Kemeri
25. Dolap Kemeri
26. Keçesuyu Kemeri
27. Koyungeçidi Kemeri -1
28. Koyungeçidi Kemeri -2
29. Sinekli Kemer
30. Arpacı Kemeri
31. Cebeciköy Kemeri
32. Azizpaşa Kemeri
33. Deliklikaya Kemeri

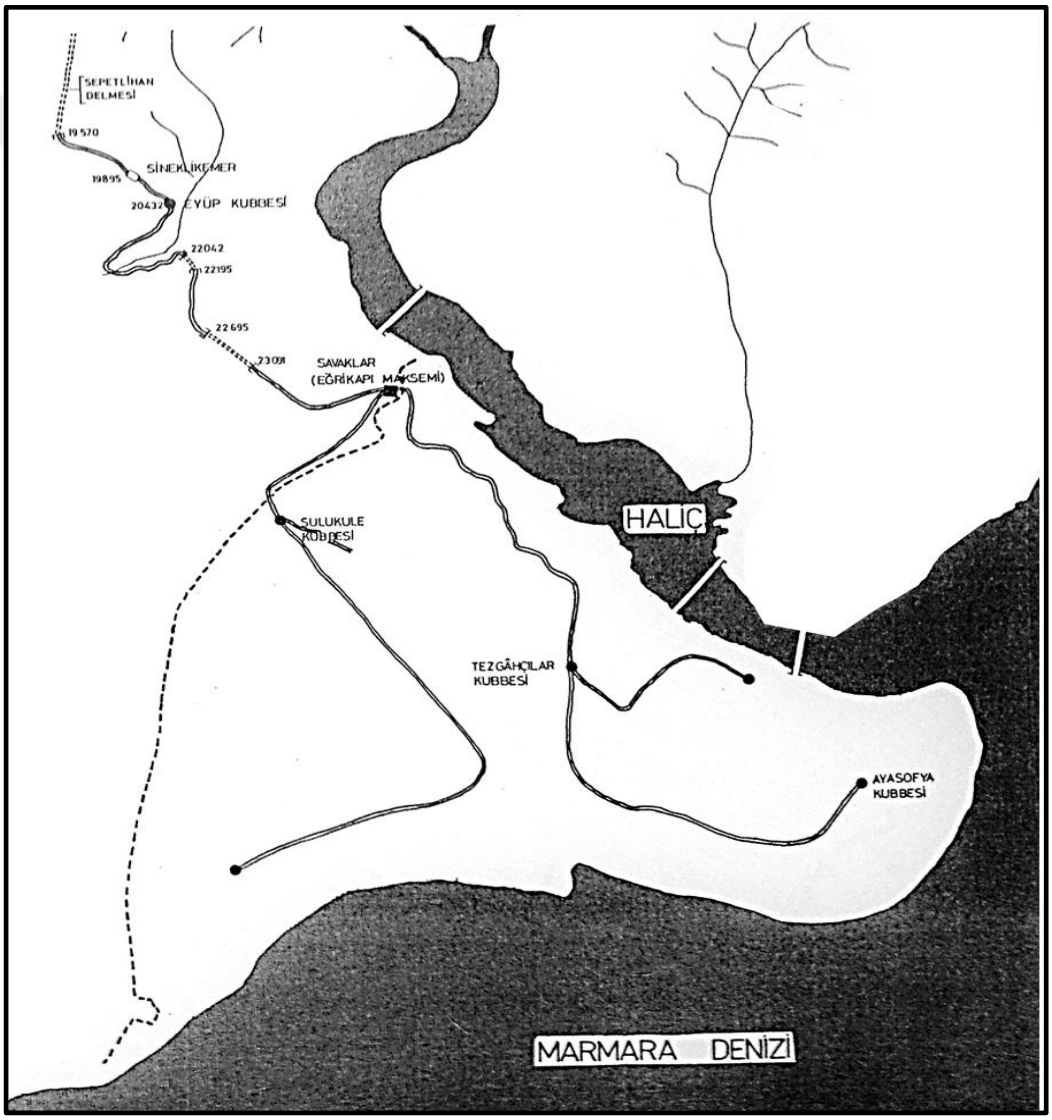
ANA KOL

Şekil 2.18. Başhavuz ile Eyüp Kubbesi arasındaki kısım (Çeçen, 1988, s.P1).

Balıklıhavuz'a kadarki olan kısımda yer yer Geç Roma döneminden kalan galeriler, Mimar Sinan tarafından ana isale hattının izleyeceği güzergâhın oluşumunda ve suyun ulaştırılmasında kullanılmıştır. Ancak Balıklıhavuz'un sonrasında Roma galerileri

seviye itibari ile 30 metre yüksekten geçmektedir. Bu nedenle Cebeci'den Edirnekapı/Savaklar'da bulunan Eğrikapı Maksemi'ne kadarki olan kısmın tamamının Mimar Sinan'ın eseri olduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır. Balıklı Kemer'den geçen ana isale hattı bu noktadan sonra, Gazi Osmanpaşa İlçesi sınırlarında bulunan Valide, Keçesuyu ve Koyungeçidi kemerlerinden geçerek Eyüp İlçesi içerisinde bulunan Sinekli Kemer'e ulaşır (Şekil 2.19.). İsale hattı Sinekli Kemer'e ulaştıktan sonra Eyüp geneline su dağıtımını sağlayan Eyüp Kubbesi'ne dökülür (Çeçen, 1988, s.80-87).

Şekil 2.19. Eyüp Kubbesi – Eğrikapı Maksemi arası plan ve şehiriçi dağıtım şebekesi (Çeçen, 1988, P1).

2.2.4. Kırkçeşme Su Tesisi'ne Ait Şehiriçi Dağıtım Şebekesi

İstanbul'un yüksekteki semtlerinin temiz su ihtiyacı Halkalı Suları ile temin edilirken; Kırkçeşme Su Tesisleri ise şehrin kot seviyesi daha düşük olan bölgelerini beslemiştir. Tesis 1563 yılında tamamlanmış olup; 1564'deki büyük selde harap olan Uzun Kemer ve Mağlova Kemerinin yıkılması nedeniyle kısa süreli bir tadilat geçirmiştir. Çeşmelerin çoğunluğu Mimar Sinan sonrasında inşa edilmiş ve bunlar Vakıf Defterleri ile kayıt altına alınmıştır. Sinan döneminde yaklaşık 300 çeşme yapılmıştır. Daha sonraki yıllarda ana isale hattına yapılan katmalara karşılık yeni çeşmeler eklenmiş ve sayı 580'i bulmuştur (Çeçen, 1988, s.149).

Çeşmelerin debisi, inşa tarihi ve banisi hakkındaki bilgilere genel olarak birkaç kaynaktan ulaşılabilmektedir. Bunlar:

- Mimar Sinan'a ait tevzi defteri
- Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi
- Su Nazırı Mehmet Ağa tarafından çizdirilen 1715 yılı dağıtım şeması
- İSKİ Vakıf Sular Müdürlüğü (İsmail Remzi ve Naci Yüngül tarafından hazırlanan haritalar)
- İbrahim Hilmi Tanışık (1943) ve Affan Egemen (1993) çeşmeleri anlatan kitapları
- Ayverdi (1958), Pervititch (1922) ve Kauffer (1807) İstanbul Haritaları
- Diğer kaynaklar: İnternet üzerindeki tarihi yapıları anlatan blog sayfaları, kişi ve kurumların sözlü anlatımları (cami, türbe, kilise ve diğer kamu kurumları personeli)

Prof. Dr. Kazım Çeçen tarafından yayınlanan Mimar Sinan ve Kırkçeşme Tesisleri adlı eserde; 1987 yılında şehir şebekesi tespitleri yapılmış ve o günkü güncel şehir planı üzerine çeşmeler işlenmiştir. Bununla birlikte maksem (büyük su dağıtım yapısı), kubbe ve taksim (küçük su dağıtım yapısı) gibi yapılar da belirtilmiştir. Ayrıca yukarıda belirtilen kaynakların bazılarından faydalanılarak; çeşmelerden akan günlük su miktarı bölge bölge ayrılarak verilmiştir. Çeşmelerin birçoğunun inşa tarihini de veren bu eserde, Kırkçeşme Tesisi'ne bağlı çeşmeler 1'den 409'a kadar sıralanarak liste halinde sunulmuştur. Suriçi bölgesine verilen su miktarı Mimar Sinan'ın dağıtım defteri ve Vakıf Arşiv'lerinde her ne kadar verilmiş olsa da; zamanla eklenen su katmaları ve çeşmeler

nedeniyle bu bilgilerin tam olarak doğruluğu yoktur. Çünkü çeşmelere verilen su miktarı çoğunlukla azalmış veya bazen de çoğaltılmıştır. Buna istinaden çeşmelerin debisi hem genel dağıtım şeması hem o bölgenin dağıtım şeması ile birlikte düşünülerek ortaya çıkartılabilmektedir. Çeçen, söz konusu eserde bu yöntemi uygulayarak çeşmelerin debisi ve konumunu tespit etmiştir.

Şehir içi dağıtım şebekesi içerisinde dört önemli su dağıtım yapısı vardır. Bunlar:

- Eyüp Kubbesi
- Eğrikapı Maksemi
- Tezgahçılar Taksimi
- Ayasofya Kubbesi

Eyüp Kubbesi: Hem suyun toplanması hem de Eyüp semtine dağıtılması amacıyla kullanılmıştır. Ancak 1980 ortalarına kadar mevcut olan bu yapı, zaman içerisinde harap olmuş ve evsizlerin mekânı haline gelmiştir. Ana isale hattı bu noktadan yaklaşık 3,5 km sonrasında Fatih İlçesi sınırlarında bulunan Eğrikapı Maksemi'ne ulaşır ve surları geçerek şehrin içindeki kamusal ve müşterek alanlara hizmet vermeye başlar.

Eğrikapı Maksemi: Kare şeklinde bir binadır. Çatısı piramit şeklinde ve taşla kaplanmıştır. Tepesinde fanus şeklinde bir aydınlatma penceresi ile dört cephede caddeye bakan yüzünde kitabesiz bir çeşme vardır. Giriş kapısının üzerinde II. Mahmut'a ait tuğra bulunmaktadır. Birçok kez onarım görmüş olan maksemin iç boyutları 5,95x5,95 metre ve dış boyutları ise 8,25x8,25 metredir. İçeri dökülen su, giriş kapısının karşı tarafındaki sol köşeden 45˚ açıyla girer ve birbirine dik iki mermer plaka bulunan havuzu doldurur. Sol havuz 5,94x0,8 metre, karşısındaki havuz ise 4,44x0,8 metre boyutundadır. Her iki kolun da bağlanma noktalarında suyu biriktiren ve sonra taşmasını sağlayarak akışını sağlayan, lüleler takılmış sandıkta debi ölçme sistemi bulunmaktadır (Şekil 2.20.). Maksemin içerisinde 96 mm su yükü altında bulunan 23 lülenin olduğu bir debi ölçme tertibatı bulunmaktadır (Çeçen, 1988, s.1501-155).

Şekil 2.20. Edirnekapı Savaklar Caddesi üzerindeki Eğrikapı Maksemi (Ali Ulaş, 2018).

Tezgahçılar Kubbesi: Bozdoğan Kemeri'nin altında Gazanferağa Medresesi'nin bulunduğu Kovacılar Caddesi'nin üst başında Tezgahçılar Camii'nin karşısındadır. Kubbenin kapısı kaldırım üzerinde 70x108 cm ebatında bir kapağın altındadır. Kapı yol seviyesinden yaklaşık 2,5 m aşağıdadır. Yapının üstüne dikdörtgen şeklinde kubbe, tuğlalarla inşa edilmiş ve tepesinde 60x60 cm boyutlarında bir boşluk bırakılmıştır. Kubbenin oturduğu üst duvarlar dıştan dışa 5,60x7,30 m boyutundadır. Giriş duvarına paralel 110 cm aralıkla yapılmış olan 580 cm uzunluğunda ve 20 cm kalınlığındaki mermer plaka üzerine 47 adet lüle yerleştirilmiştir. Bu su yapısının Roma döneminden kalmış olması muhtemeldir. 1204 yılındaki Latin istilası ile tahrip edildiği ve büyük ihtimalle Kırkçeşme Tesisleri yapılırken onarılarak; hemen yanı başındaki Kırkçeşme çeşmesi ile birlikte sisteme bağlanmıştır (Çeçen, 1988, s.160-164)[5].

[5] Tezgahçılar Kubbesi, günümüzde neredeyse tamamen yolun altında kalmış ve kaybolmuş bir vaziyettedir. İnceleme yapılmak istenmiş ama mümkün olmamıştır.

Ayasofya Kubbesi: Günümüzde Divanyolu Caddesi üzerinde Ayasofya Meydanı'nın hemen karşısında bulunan kubbe, yolun altında kalmış olup; atıl bir vaziyette bulunmaktadır (Çeçen, 1988, s.164)[6].

- Şehir İçi Dağıtım Şebekesi Güzergâhı

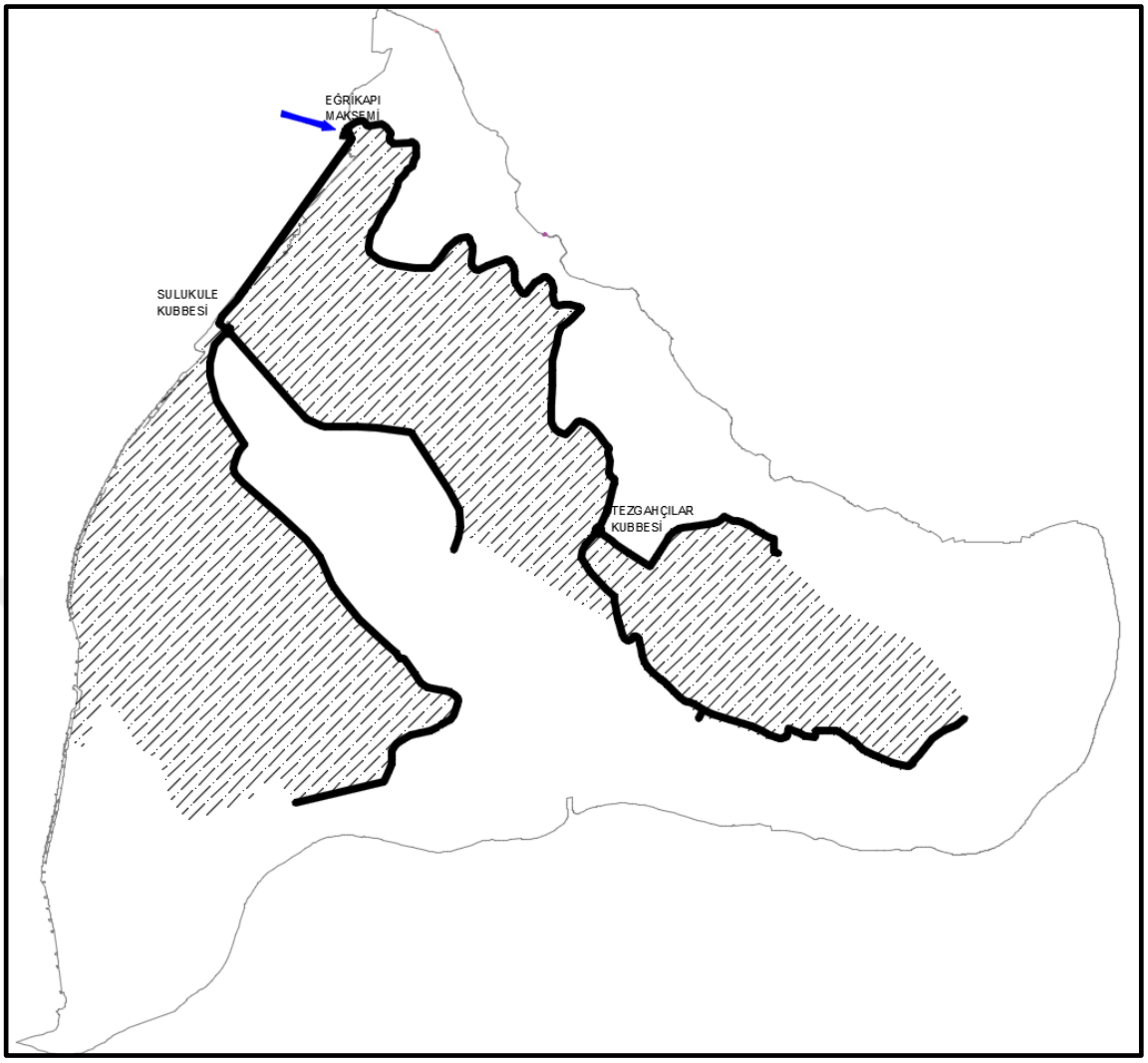
Kırkçeşme Su Tesisi ile suriçine su taksimatı Eğrikapı (Savaklar) Maksemi üzerinden yapılmaktadır. Bu yapının içerisine uzanan ana isale hattı iki kola ayrılarak suriçindeki mahalleleri beslemektedir. Bu kollar kabaca şu şekildedir:

- Eğrikapı Kolu (Eğrikapı Mahallesi üzerinden Haliç Sahili Boyunca)
- Sulukule Kolu (Yenibahçe Mahallesi üzerinden Topkapı – Samadya Boyunca)

Daha ayrıntılı olarak şehir içi dağıtım şebekesi anlatılacak olursa:

Eğrikapı Kolu: Ayvansaray Mahallesi'nin üst tarafından Yatağan Camii'nin yukarısından geçerek Balat Mahallesi üzerinde eş yükselti eğrilerine uygun bir biçimde devam ederek; önce güneye sonra Selmatomruk Mahallesi üzerinden Sultan Selim Camii'nin kuzeyinden geçer ve Çukurbostan'ın doğusundan tekrar güneye doğru ilerler. Bu noktadan sonra Gazanfer Ağa Medresesinin bulunduğu Atatürk Bulvarı'na paralel biçimde Tahtakale –Yenicami Mahalleri istikametinde gider. Ayrıca bu kolun bir kısmı Laleli Camii arkasından Horhor Mahallesi sırtlarına hizmet eder. Gazanferağa Medresesi yakınında Tezgahçılar Kubbesi'nden Yenicami istikametinde giden bu taksimat dışında; aynı zamanda yine bu ana hatta bağlı bir kol da Bozdoğan Kemeri'ni geçerek Laleli – Kadırga Mahalleleri sırtlarından Sultanahmet Meydanı yakınındaki Ayasofya Kubbesine varır. Bab-ı Ali ve Topkapı Sarayı çevresindeki çeşmelere giden sular bu güzergâh üzerinden iletilir (Şekil 2.21) (Çeçen, 1988, s.151).

Sulukule Kolu: Bu su kubbesinden iki galeri çıkmaktadır. Bunlardan bir tanesi Şekil 2.26'de görüldüğü üzere Vatan Caddesi üzerindeki Keçeciler Mahallesi sırtlarına; bir diğeri Haseki Hastanesi altından Cerrahpaşa Hastanesi'ne ve oradan da Samadya ile Yedikule Mahallerine ulaşmaktadır (Çeçen, 1988, s.151)

Şekil 2.21. Ana isale hattının şehir içi planı (Çeçen, 1988, s.P1)[7,8].

[6] Kalın çizgi ile gösterilen şekil ana isale hattının güzergâhıdır

[7] Kesik çizgi ile tarama yapılan alanlar suyun ulaşamadığı; yüksek rakımlı bölgelerdir.

Ana isale hattı her ne kadar suyu şehre ulaştırmış olsa da; suyun sokak aralarına dağıtılması için galeri, künk vb. daha küçük çaplı hatlar inşa edilmiştir. Buna istinaden şehir içi şebekesi çok sayıda hizmet bölgelerine ayrılmıştır. İsale hattının sur içinde en üst tarafında başlayarak sıralanan hizmet bölgeleri şöyledir (Çeçen, 1988, s.151-152) :

1. Ayvansaray Hizmeti

Bu hizmet kolu Fethi Çelebi-Gazanfer Ağa Mescidi civarındaki taksimden ayrılır. Bu hizmette iki küçük dağıtım kolu daha vardır.

2. Yukarı Ana Hizmet

Ayakapı ve Cibali'yi içine alan bu bölgeye dört koldan su verilir. İlerleyen zamanlarda dağıtım şebekesi yetersiz kalınca, direk ana hattan su alan yeni çeşmeler inşa edilmiştir.

3. Azaplar Hizmeti

Küçük Mustafa Paşa ile Zeyrek'in arasında kalan bu bölgeye Azaplar Kubbesi'nden su verilir. Daha aşağıda bulunan Tezgâhçılar Kubbesi'nden ise seviyesi alçakta olan diğer yerlere su dağıtılır.

4. Küçükpazar Hizmeti

Bu bölgede Tezgâhçılar su dağıtım yapısının dışında; bu yapının kot seviyesinin çok altında bir dağıtım yeri daha vardır. Ana galeri burada ayrı yöne giden iki galeriye ayrılır. Galeriden biri Tahtakale yönüne diğeri Bozdoğan Kemeri altından geçerek Aksaray ile Şehzade Camii arasındaki Langa sularının dağıtım yerine yönelir. (Bu hizmet içinde kalan Gazanfer Ağa Medresesi'nin hemen karşısındaki sokak ile Atatürk Bulvarı'nın kesiştiği yerde mevcut olan ve adını tüm sisteme veren Kırkçeşme Çeşmesi yol yapımı esnasında kaldırılmıştır.)

5. Tahtakale Hizmeti

Ana galeri bu hizmette son bulur ve çeşitli künk kollarla Rüstempaşa Camii civarına su verir.

6. Yenicami Hizmeti

Rüstempaşa Camii ile tarihi Büyük Postahane binası arasındaki bölgedir. Dağıtım künklerle yapılır ve Tahtakale galerisinden beslenir.

7. Hocapaşa Hizmeti

Salkımsöğüt, Paşakapısı, Gülhane Parkı ve Alemdar Caddesi'nin olduğu bölgeleri içine almaktadır. Bölgeye su Ayasofya Kubbesi'nden verilmektedir.

8. İshakpaşa Hizmeti

Ayasofya ile tarihi yarımadanın doğu ucunda olan bu bölge Ayasofya Kubbesi'nden beslenir.

9. Ahırkapı Hizmeti

Ayasofya Camii'nin karşısında bulunan Ayasofya Kubbesi'nden beslenir.

10. Sultanahmet Hizmeti

Sultanahmet Meydanı'ndan ayrılarak, caminin güneyindeki bölgeye su dağıtır.

11. Aşağıana Hizmet

Çatladıkapı'nın kuzeyindeki bölgenin suyunu dağıtır.

12. Gedikpaşa Hizmeti

Gedikpaşa Hamamı ve Dizdariye civarından ayrılan kollar Kumkapı'nın kuzeyinin suyunu verir.

13. Kumkapı Nişancası Hizmeti

Kumkapı ile Yenikapı arasındaki bölgenin Kumkapı'ya yakın bölümünün suyunu temin eder.

14. İstanbul Ağası Hizmeti

Yenikapı ile Kumkapı Nişancası arasındaki bölgenin suyunu temin eder.

15. Çukurçeşme Hizmeti

Langa sularının taksim yerinden Laleli Camii ve Sebili ile Sandıkburnu civarının suyunu verir.

16. Ekşikaradut Hizmeti

Aksaray Valide Sultan Camii ve civarının suyunu sağlar.

17. Aksaray Hizmeti

İtfaiye Caddesi'nden Namık Kemal Caddesi'ne (Cellat Çeşmesi) kadar olan bölgenin suyunu sağlar. Bu kolun künk olan kısmı direk olarak Tezgahçılar Kubbesi'nden çıkar.

18. Yedikule Hizmeti –I

Sulukule Kubbesi'nden güneye doğru uzanan galeriden Fındıkzade'ye (Aynalıkavak Çeşmesi) ile Murat Paşa Camii arasındaki bölgeye kadar olan kısma su verir.

19. Yedikule Hizmeti –II

Kuzeyde İbrahim Paşa Camii ile güneybatıda Yedikule Meydanı arasındaki bölgenin suyunu sağlar.

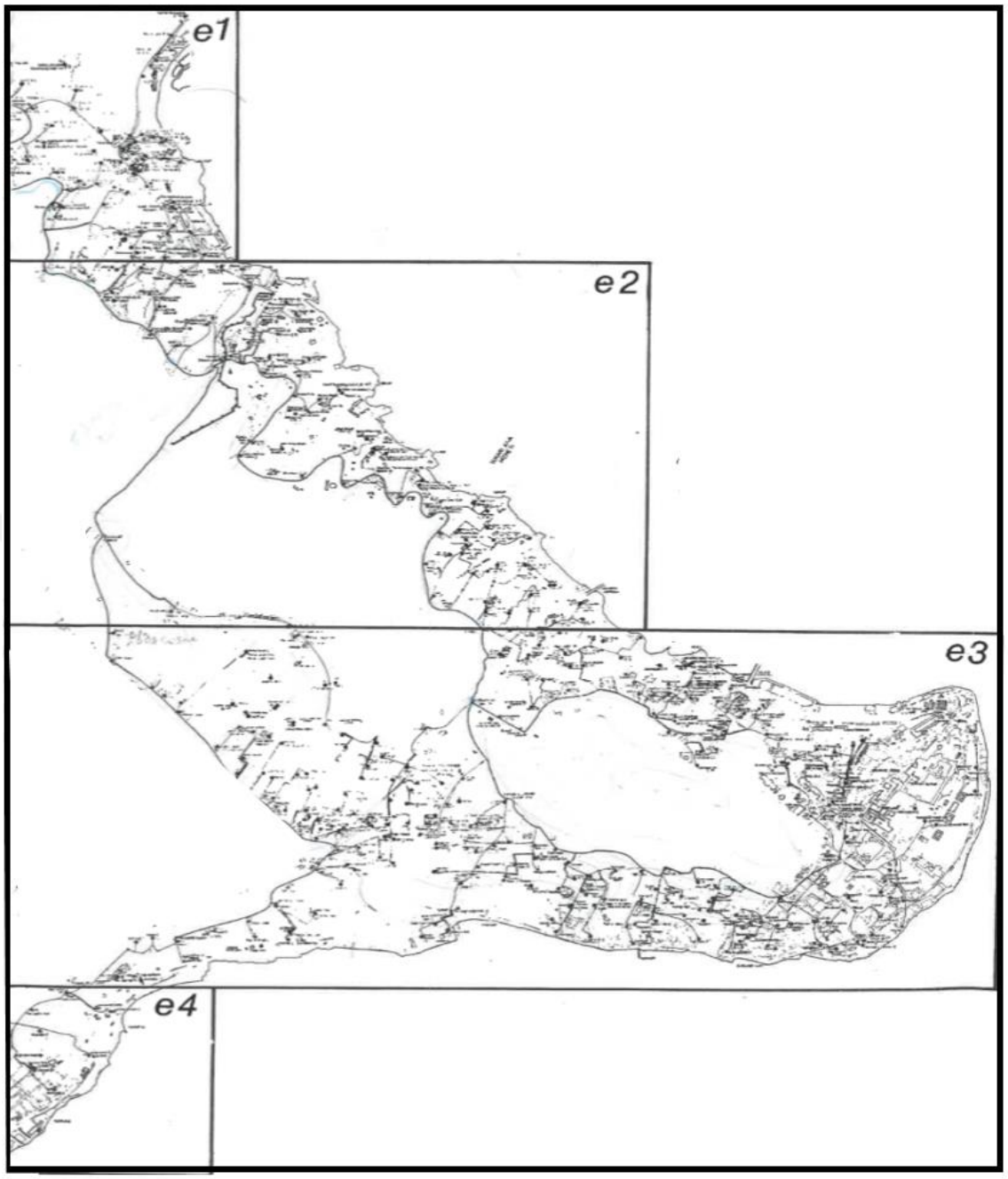
20. Yedikule Hizmeti –III

Cerrahpaşa ile Davutpaşa semtleri arasında kalan bölgenin suyu temin edilir.

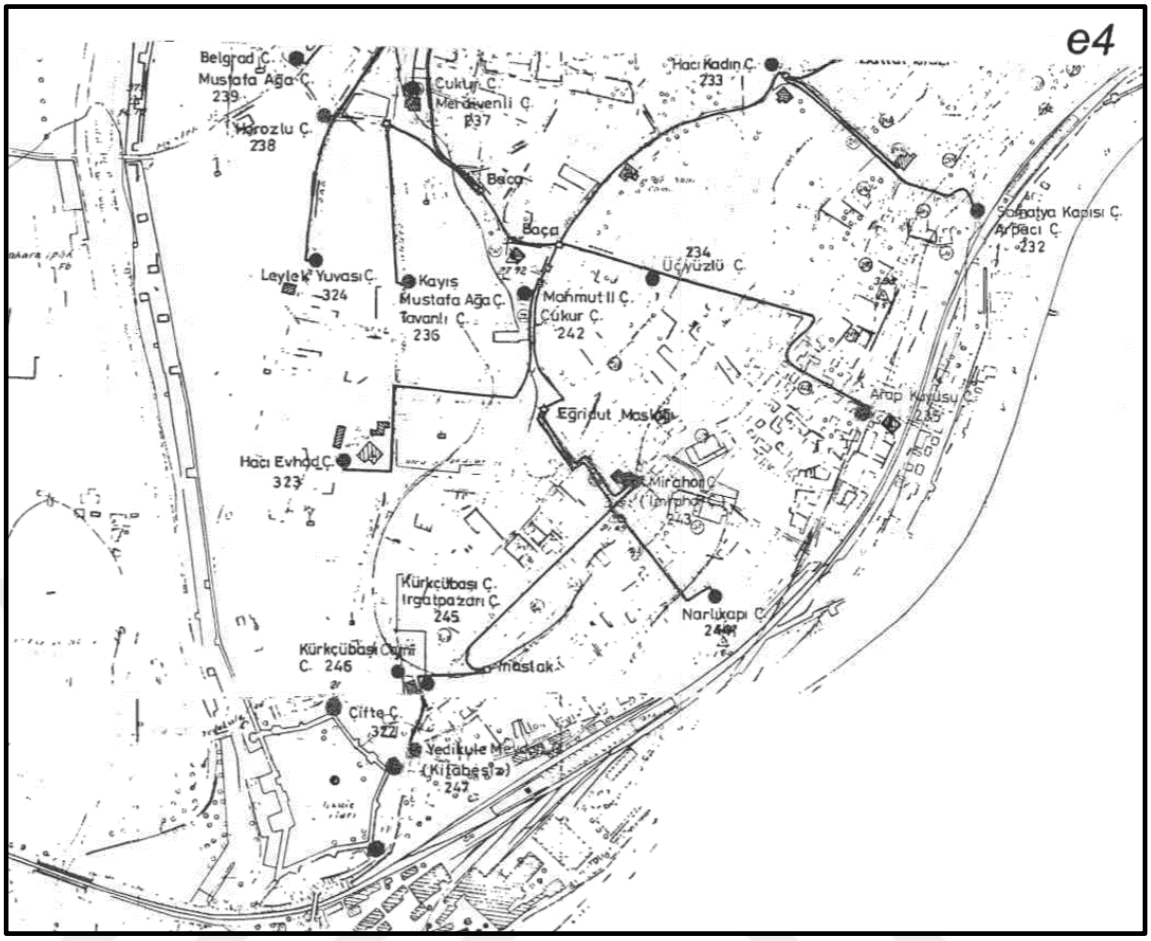
21. Sarıgüzel Hizmeti

Sulukule'den Keçeciler Camii'ne kadar devam eden kuzey galeri orada son bulduktan sonra künk olarak Hırka-i Şerif Camii'nin güneyinden Sarıgüzel'e kadar tek bir kol halinde devam eder.

Yukarıda belirtilen şehir içi dağıtım kollarından da anlaşılacağı üzere; her yeni yerleşim alanı için zamanla yeni suyolları yapılmıştır. Arazi kentsel kullanıma uygun hale getirilmiş, yeni yollar açılmış ve ihtiyaca binaen kamusal yapılara paralel biçimde yeni çeşmeler inşa edilmiştir. Şekil 2.22.'de görüldüğü üzere söz konusu hizmetlere ait şehir içi dağıtım hattı ve çeşmeler Çeçen tarafından sahada tespit edilmiş ve paftalar halinde sunulmuştur.

Şekil 2.22. Dağıtım şebekesi ve çeşmelerin paftalar halinde sunumu (Çeçen, 1988).

Şekil 2.23. Kazım Çeçen tarafından çizilen Kırkçeşme Su Tesisi planı (Çeçen, 1988).

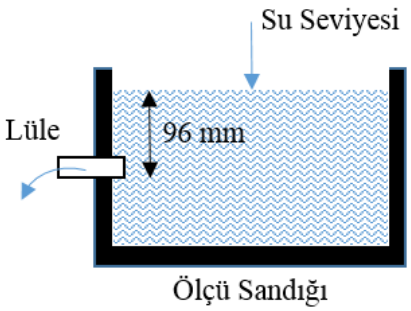
Şekil 2.23'deki örnek planda Yedikule semti genelinde bulunan çeşmelerin ve şebekenin dağılımı ayrıntılı biçimde görülmektedir. Bazı kaynaklarda şehir içi galerilerinin Roma İmparatorluğu döneminden kaldığı belirtilmekte ise de; Roma döneminde yapılan suyollarının seviyesi Kırkçeşme Su Tesisleri'nin isale hattı ile yer yer benzerlik göstermektedir. Mimar Sinan da tesis inşası sırasında bazı yerlerin önceden var olduğunu tevzi defterinde ifade etmiştir. Bunlardan biri Tezgahçılar Kubbesi olup; kayıtlara ''Eski Kubbe'' olarak birçok kez açıkça yazılmıştır (Çeçen, 1988, s.151). Kırkçeşme Tesisleri'ne ait galeri, maksem, bent ve diğer yapılar incelendiğinde görülecektir ki; Roma ile Osmanlı yapıları birbirine çok benzemektedir. Bunun nedenleri Roma Suyolları'nın örnek alınması, Roma dönemindeki ustalardan faydalanılması ve eski dönemden kalan yapıların pratik çözümler için kullanılması olarak gösterilebilir. Bu

çerçevede Kırkçeşme Su Tesisin su dağıtım ve ölçüm sistemini incelemek faydalı olacaktır.

- Debi Ölçümü ve Su Dağıtım Sistemi

İstanbul'da Osmanlı döneminde yapılan isale hatlarına, su yapılarına ve bunların inşası ile ilgili tekniklere bakıldığında; Roma devrinde mevcut olan su yapılarından ve inşa tekniklerinden etkilendiği anlaşılmaktadır. Buna istinaden isale hatlarının büyük bir çoğunluğu onarılarak kullanılmış veya Roma mimarlığındaki projelendirme ve yapım teknikleri incelenerek yeni yapılar inşa edilmiştir. Böylece eski isale hatlarına ait debilerle kıyaslandığında çok daha büyük debi değerlerine ulaşılmıştır. Osmanlı dönemi su sistemlerinin proje ve yapım aşamalarına bakıldığında; genelde dereler ve göletlerin önüne gelişmiş bentler yapılarak su seviyesi kabartılmış ve savak yükünü arttırmak için suyun akış haline geçtiği kısım daraltılarak suyun galerilere daha basınçlı bir şekilde verilmesi sağlanmıştır. Suyun isale hattına giriş kısmı yandan su alma sistemi biçiminde genelde harçlı kâgir duvardan yapılmış olup; bir ızgara vasıtasıyla yabancı cisimler engellenmiştir. Bu ızgara sisteminden sonra suyun içindeki toprak, mıcır, taş vb. malzemeyi çökeltmek amacıyla da çökeltme havuzları yapılmıştır. Ayrıca isale kanalı üstü kapalı olarak inşa edilmiş, galerilerin içerisi örülmüş ve sıvanmıştır. Vadiler kemerlerle geçilmiş, her kemerin başlangıç ve son kısımlarına muayene bacaları konulmuştur. Suyun kirlenmesini önlemek amacıyla havzalarının olduğu alanlarda iskâna izin verilmemiş ve isale hattından su almak isteyen kişiler için özel birtakım şartlar altında su verilmesi kabul edilmiştir (Çeçen, 1984, s.9)

Suyun herkese eşit biçimde verilebilecek bölgelerden dağıtılması amacıyla, büyük su dağıtım yapıları olan maksemler yapılmıştır. Maksemlerin içerisinde bulunan sanduka ve lüleler yardımıyla günlük olarak gelen ve giden suların debileri ölçülmüştür. Maksemlerin içerisinde taş bir havuzdan yavaşça suyun savaklanmasını sağlayan sandık biçiminde su ölçüm sistemleri yapılmıştır. Buna göre, sandık içerisindeki su seviyesi sabit tutulmakta ve eksenleri su seviyesinin 96 mm altında olan sandığa kaynaklanmış değişik çapta pirinç borulardan akan suyun miktarına göre debi hesabı yapılmıştır (Şekil 2.24.). Örneğin 26 mm çapındaki bir borunun akıttığı su 1 lüle, yani yaklaşık 36 lt/ dakika olarak kabul edilmektedir. Boru çaplarındaki değişime göre kamış, masura, çuvaldız ve hilâl gibi değişik isimler verilebilmektedir (Çeçen, 1984, s.14).

LÜLE	ÇAP (mm)	DEBİ (lt/dk)
8	73	288
4	52	144
3	45	108
2	36,7	72
1	26	36

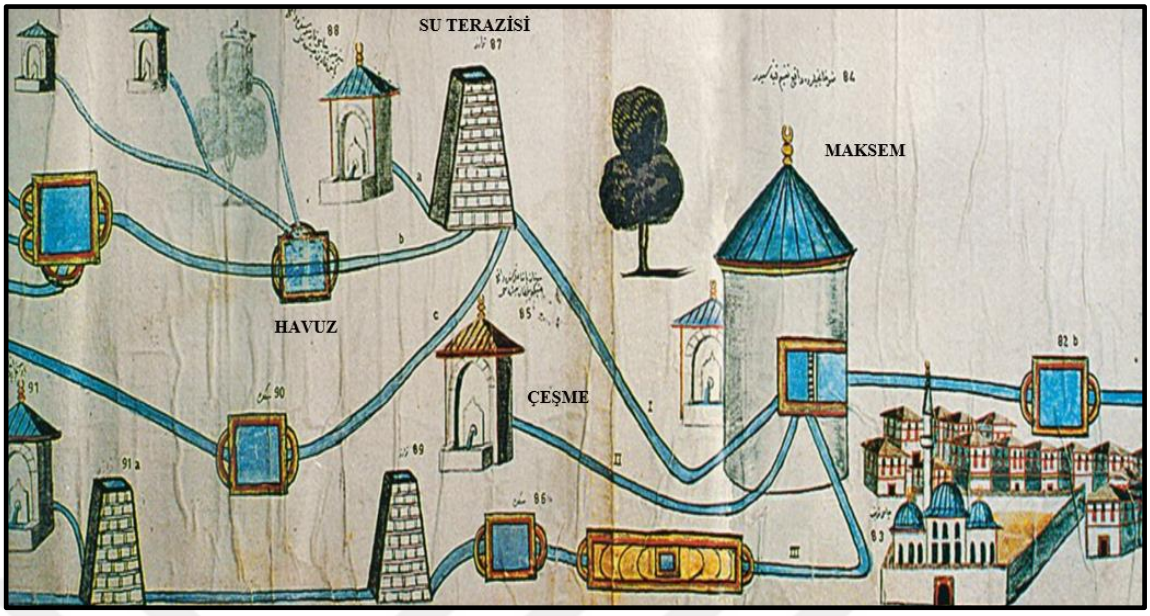
Şekil 2.24. Maksemler içerisindeki debi ölçme sistemi (Çeçen, 1984, s.14).

‘‘Çuvaldız, Masura, Kamış ve Lüle’’ arasındaki ilişki Çizelge 2.2.’deki gibidir:

Çizelge 2.2. Osmanlı dönemi debi ölçü birimleri (Çeçen, 1984, s.15).

BİRİM	ADET	ÇAP (mm)	DEBİ (lt/dk)
LÜLE	1	26	36
KAMIŞ	1	13	9
MASURA	1	9,19	4,5
ÇUVALDIZ	1	4,59	1,12

Debi ölçümü yapılan sular eşit bir biçimde şehre dağıtılırken; ortaya çıkan yüksek basınçlı su akışı ise ‘‘Su Terazileri’’ ile dengelenmektedir. Su terazileri hem işlevi hem yapım tekniği yönünden çok önemli yapılardır. Suyun basıncı ayarlanmakta ve suyun isale hattında basıncının artması önlenmektedir. Şekil 2.25.’de görüldüğü gibi yüksek basınçlı su, önce su terazisine gelmekte ve sonra en üstte bulunan debi ölçme sandığı ile suyun basıncının yanı sıra suyun debisi de ölçülmektedir. Böylece her semte ne kadar su verildiği tespit edilerek; suyun eşit dağıtılmasına çalışılmaktadır (Çeçen, 1999, s.61-63)

Şekil 2.25. Örnek bir suyolu (Su Terazisi, Maksem, Çeşme …) (Üsküdar Suları, 2012).

Şehir içi dağıtım şebekesinde Romalıların genellikle künk ve galeri kullanmasına istinaden Osmanlılar da bu malzemeleri ve yöntemi kullanmışlardır (Şekil 2.26). Künklerin döşendikten sonra üzeri toprakla örtüldüğünde basınçla birbirlerinden ayrılmamaları için boruların birleşim kısımları plastik kıvamlı bir ‘‘ Macun’’ ile sıvanırdı. Bu macun belli bir süre sonra tamamen sertleşir ve yüksek mukavemetli bir kaplama oluştururdu. Büyük çaplı künklerin dayanımı düşük olduğu için genellikle küçük çaplı borular kullanılırdı. Ancak bu yöntem su basıncının artmasına sebep olduğu için su terazileri yardımıyla sorun çözümlenirdi. Son dönemlerde galeri ve künklerin yanı sıra kurşun borular da kullanılmıştır (Çeçen, 1999, s.55-57).

Şekil 2.26. Kemer üzerinden geçen künkler (Halkalı Suları, 1997).

2.3. 15-19. Yüzyıllar Arasında İstanbul'da Mahalle Oluşum Ve Gelişim Süreci

Fethedildikten sonra da başşehir olma vasfını sürdüren İstanbul, bu özelliği dolayısıyla Osmanlı idari taksimatı dışında tutulmuştur. Hususi bir mülki ve mali idare yapısına sahip kılındığı için de İstanbul'un mülki ve belediye hizmetleri doğrudan merkezî idare tarafından yürütülmüştür. Fatih Sultan Mehmet döneminde surların yenilenmesi ve yeni suyollarının inşası gibi düzenlemelere başlanarak "mamur bir şehir" algısı oluşturulmaya çalışılmıştır. Fetihle birlikte en yoğun iskânın liman ticaretine yakın Haliç sahillerinde başlamıştır. Gelişimin yönü ise yamaçlara ve sahillere doğru olmuştur (Ayverdi'den aktaran Canatar)[8]. Şehrin bu şekilde büyümesi söz konusu yerleşim alanlarında temiz su ihtiyacını da ortaya çıkarmıştır

Osmanlıda mahalle organizasyonu, nahiye denilen ana birimler çerçevesinde oluşmuştur. Bu tabir idari anlamının dışında "yan, yöre, taraf, cihet, kenar, bölge" anlamlarına gelir. Şehircilikte bölge (*zone*) denilen şehir mıntıkalarını ifade eder, yani birkaç mahalleyi ihtiva eden bir birimdir. İstanbul'da başlangıçta birkaç mahalleden meydana gelen nahiye sistemi dikkati çeker. Fetihten sonra büyük bir kadılık bölgesi hâline getirilen İstanbul'un kısımlarını oluşturan nahiyeler, 19. yüzyıla kadar kadı tarafından tayin edilen naipler vasıtasıyla yönetilen idari bölgeler hâlindedir. Nahiyelerin oluşması devlet erkânından şehrin herhangi bir yerinde kendi isimleriyle bir bölge seçip orada cami, han, hamam ve pazar yeri inşa etmelerini istemesiyle başlamıştır. Fatih'in emrine uyarak, paşaların kendi külliyelerini inşa etmeleri sonucu, fetihten sonraki yetmiş yıl içerisinde on üç nahiye meydana gelmiş ve sur içi Osmanlı İstanbul'u şekillenmiştir (Canatar, 2015, s. 218-219).

---

8 Ekrem Hakkı Ayverdi, Fatih Devri Sonlarında İstanbul Mahalleri, Ankara, 1958, s.4-83.

- Mahalle Teşkilatının Oluşumu ve Yapısı

Osmanlı şehir ve kasabalarında mahalle birimleri bina ve insanların rastgele yoğunlaştığı alanlar değil, neden-sonuç ilişkilerine dayalı, sosyal ve coğrafi çevre itibarıyla belli bir düzen içerisinde oluşup gelişen alanlardır. İstanbul mahalleleri, belli bir hiyerarşi çerçevesinde mabet merkezli yaşama alanları ve küçük yönetim birimleri olarak nitelendirilebilir. Bu yönüyle mahalle, sınırlı bir özerklik alanıdır (Alada'dan aktaran Canatar)[9]. Bir mahallede komşu olarak yaşayan ailelerin birçoğu aynı zamanda akrabadır. Sur içinde kalan alandaki en küçük birime mahalle denmekte, dış mahalle tabiri ise kale dışında şekillenen mahalleleri ifade etmektedir.

Mahallelerin idari ve sosyal yapılarının oluşumunda pek çok unsurdan söz edilebilir: Dinî kimlik ve tercihler, etnik kimlik ve tercihler, mesleki grup kimliği, evlilik veya bekârlık, meskûn veya meskûn olmayan alanlara yerleşim, suriçi veya surdışına yerleşim, planlı veya plansız yerleşim, nüfus yoğunluğu veya azlığı, siyasi, askerî, sosyal ve ekonomik tercihler. Bunların her biri mahalle ve şehir oluşumunun neden veya nedenleri olarak gösterilebilir. Bu unsurların nerede ve nasıl etkin olacağına kimi zaman siyasi irade ve devlet organları kimi zaman halk veya ikisinin ortak iradesi tesir etmiştir. Öte yandan şehirdeki her türlü imar faaliyetleri ile vakıflar bünyesinde işleyen külliye uygulamaları da aynı zamanda mahallelerin kuruluş ve gelişiminde ana unsurlardan biri olmuştur. Bu büyük külliyeler merkezinde oluşan yerleşim alanlarının yanı sıra diğer devlet görevlileri veya varlıklı sivil kesim tarafından inşa edilen mahalleler de vardır. Bunlar merkezinde cami, mescit, tekke, imarethane, medrese, okul veya çeşme gibi kamusal yapıların olduğu küçük mahallelerdir. (Canatar, 2015, s. 221-222). Ayrıca çeşmeler de mahalle oluşumunda önem taşıyan bir ögedir. Çeşmesi olmayan bir mahalle olamayacağı gerçeğinden yola çıkarak; yerleşim alanlarının zaman içerisindeki gelişim süreci de takip edilebilir. Bir başka deyişle İstanbul'da yer alan hizmet türü değişik her kamusal yapı, çevresindeki mahalle oluşumuna doğrudan veya dolaylı olarak tesir etmiştir (Kuban, 1970, s.26-37).

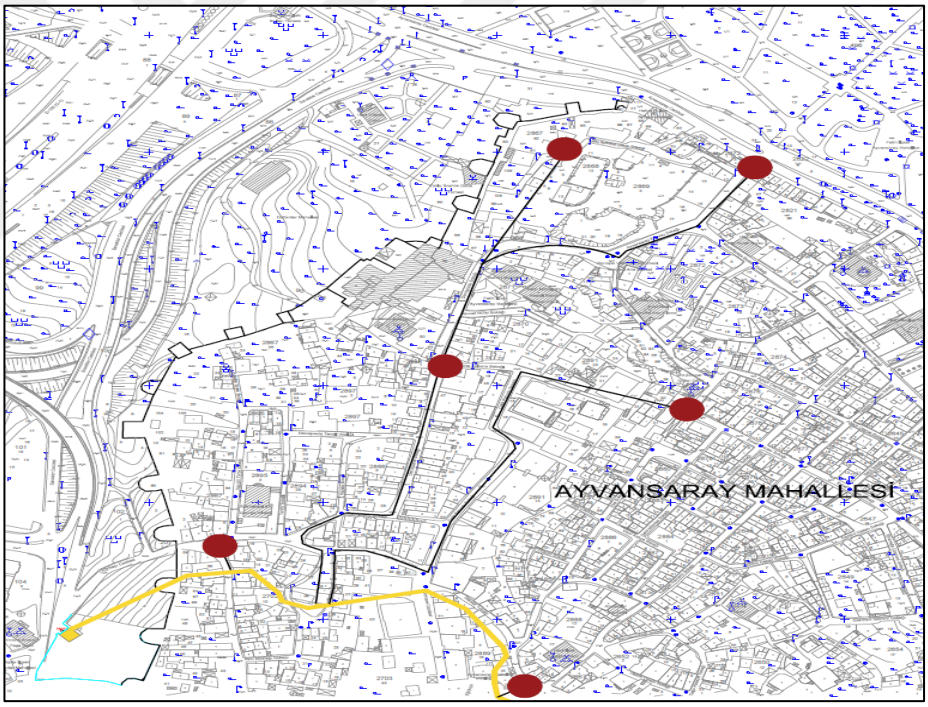
9 Adalet Bayramoğlu Alada, Osmanlı Şehrinde Mahalle, İstanbul, 2008, s.208.

Halkın mahallî örgütlenmesinde, tercihini ticaret ağırlıklı bir yaşama alanı belirleme yönünde kullanması neticesinde Balıkpazarı, Bozahaneler, Lonca gibi bazı mahalleler ticari merkezler çevresinde oluşmuştur. Bazı meslek grupları da kendi mesleklerinin ismini taşıyan Demirciler, Vezneciler, Çıkrıkçılar gibi mahalleler oluşturmuşlardır. Öte yandan şehrin ticaret ve sanat kesiminde kendini gösteren mesleki gruplaşmalar, mahallelere yansımamış; boyacı, ekmekçi, berber, kalaycı gibi çeşitli mesleklerden insanlar aynı mahallede bir arada yaşamıştır. Bu açıdan Osmanlı şehirlerinde mahallenin en önemli özelliği iktisadi, mali ve idari yönden kendi içine kapalı en küçük "temel yönetim birimi" olmasıdır. Mahalleleri birbirinden ayıran keskin bir sınırın varlığı olmamakla birlikte; mahalle, üyelerinin ortak bir mabette ibadet ettiği ve nüfusu yaklaşık 1.000 kişiden oluşan yerleşim birimi olarak kabul edilmiştir. 1871 tarihli *Osmanlı Vilayet Kanunu*'nda ise *mahalle*, ev sayısı dikkate alınarak "en az elli haneden oluşan bir yerleşim birimi" şeklinde tarif edilmiştir (Canatar, 2015, s. 226-230).

-Mahalle Teşkilatının Gelişimi

16. yüzyılda suriçindeki mahallelerin yaklaşık %30'u Fatih, %50'si II. Bayezid devrine, %15'i ise 1512-1546 yılları arasına tekabül eder. 16. yüzyılda yeni mahalle oluşumu genel olarak azdır. Bu durum, artan nüfusun yeni mahalle oluşturmayıp önceden kurulan mahallelere yerleştiğini gösterir. Öte yandan, eski mahallelerde yerleşim sıklaşınca, bazı mescit, kilise ve sinagoglar camiye çevrilip yeni mescit ve külliyeler inşa edilmiş ve Bayrampaşa Deresi boyunca, surlara doğru daha önce iskân edilmemiş bölgelerde yeni mahalleler kurulmuştur. 17. yüzyıla kadar İstanbul'un gelişimi genellikle surların içinde süregelmiştir. 16. asrın ikinci ve 17. asrın ilk yarısında mahalleler surların dışına, Eyüp'e doğru genişlemiştir. Aynı dönemde, Topkapı surları giriş kapılarının dışında da genişlemeler olmuştur. 17. yüzyılda Yedikule, Bayrampaşa Deresi, Yenibahçe surları civarı ve Langa bostan bölgesi hariç, suriçinin tamamıyla meskûn yerler olduğu görülür (Canatar, 2015, s. 225). Nüfusun büyük yoğunlukta olduğu yerlere bakılırsa, sahil kısmında Haliç boyunca ve kentin Edirnekapı- Bayezıt hattının kuzeyinde, diğer yandan da Yenikapı, Aksaray, Şehzade Camii, Atmeydanı ve Marmara kıyıları arasındaki bölgeler olduğu görülür (Kara, 2016, s.122).

Mahallelerin gelişme göstergelerinden biri de, vakıf sayılarının artışıdır. İstanbul suriçinde 1453-1521 tarihleri arasında kurulan 1.163 vakıf, 1546 yılında 2.515, 1600 yılında ise 3.265'e ulaşmıştır. 16. yüzyılda Evliya Çelebi belgelerinden de anlaşıldığı üzere sokaklarda kaldırım olduğu ve kaldırımların yapım-onarım işlerinin vakıflar aracılığıyla yürütüldüğü anlaşılmaktadır (Canatar, 2015, s. 225). Özellikle vakıflar tarafından inşa edilen su kanalları ile bu kanallara bağlı çeşme ve sebiller mahalle gelişimini birinci dereceden etkilemiştir. Bunun ana nedeni vakıflarca su yollarının inşası sırasında adından da anlaşılacağı üzere - su yolu - inşa edebilmek için stabilize yollar açılmıştır. Şekil 2.27.'de Ayvansaray Mahallesi örneğinde görüldüğü gibi; bu yollar üzerinde zamanla yeni çeşmeler kurulmuş ve yol sathı düzenlenerek; yollar şehir kimliğine uygun cadde ve sokaklara dönüşmüştür. Böylece yeni yaşam alanları ortaya çıkmıştır (Kuban, 1970, s.26-37).

Şekil 2.27. Su yolları ile mevcut yolların örtüşmesi (Çeçen, 1988, E2).

İstanbul'da şehrin fiziksel büyümesi, yeni kurulan mahalleler aracılığıyla gerçekleşmiştir. Kent, mahalle mahalle inşa edilmiş ve artan nüfusa bağlı olarak yeni bir mahalle ortaya çıkmasıyla kent büyümüştür. Mahallenin bu şekilde fiziksel yapılanmasında keyfilik söz konusu olmamakla birlikte; bir mahallenin oluşması, bölünmesi ya da başka bir mahallenin sınırlarına dâhil edilmesi yetkisi devlete aitti

(Çabuk, Demir 'den aktaran Kara)[10]. Nüfus 16. yüzyılda İstanbul'un önemli sorunlarından biriydi. Kentin imkânları ve iskâna açılmamış boş araziler olması şehri bir cazibe merkezi haline getirmişti. Zamanla şehir surlarının tamir edilmesi ve imar faaliyetleri sur içi mahallelerin oluşumunu hızlandırmıştır. 1635 yılında İstanbul'daki mahalle sayısının 292'ye yükselmiş olması bunun doğal bir sonucu olarak görülebilir. Göçler nedeniyle nüfusta meydana gelen artış neticesinde; 16. ve 17. yüzyıllarda İstanbul'a yapılan göçleri kısıtlamak amacıyla bir dizi önlem alınmıştır. Alınan tedbirler sonucunda İstanbul'daki mahalle sayısı düşmüştür. 1672'de sayı Müslüman ve gayrimüslim mahallesi olarak tamamı 253 adet olmuştur (Aktepe'den aktaran Kara)[11]. 18. yüzyılın ilk yarısında ise şer'iye sicillerindeki kayıtlara göre sur içi İstanbul'daki mahalle sayısı 262 olarak tespit edilmiştir. Bu sayı yüzyılın yarısında kısmen düşmüştür. Yerleşim birimlerindeki bu gerileyiş nüfus yoğunluğunun azalmasından ziyade daha çok idarî düzenlemelere bağlanabilir. Küçük yerleşimlerin kimisi zamanla daha büyük mahallelerin sınırları içine alınmıştır. İstanbul'un mahalle ölçüsünde belirli bölgelere ayrılma karakteri gösterdiği bu tür parçalanma ve eklemlemeler her dönem belli bir düzende devam etmiştir. Özellikle kentin dinamik işleve sahip kimi yerleri, Haliç gibi çevresindeki ticarî faaliyetlerin yoğun olduğu mahalleler, ikincil yerleşimleri bünyelerine katarak genişlemiştir. İstanbul, 16 - 18. yüzyıllar boyunca dünyanın büyük şehirlerinden biri olma özelliğini korumuştur. Nüfus yoğunluğu bu şekilde 19. yüzyıla kadar devam etmiştir (Işın'dan aktaran Kara)[12]. İstanbul'un mahalle bazında yerleşim bölgelerini ana hatlarıyla belirtmek gerekirse, Müslüman halk Fatih, Aksaray, Tophane, Cibali, Ayasofya, Eyüb'e iskân edilmişlerdir. Gayrimüslim cemaate gelince, Rumlar çoğu deniz kıyısında Samatya, Kumkapı, Balat, Fener ile Cibali arasındaki mahallelere yerleşmiştir. Ermeni nüfus ise Sulumanastır başta olmak üzere Topkapı, Kumkapı, Langa, Yenikapı ve Balat'a iskân edilmişlerdir. Edirnekapı civarında da Ermeni mahalleleri

---

10 Çabuk, S., Demir, K. (2012). Osmanlı Kentlerinde Mahallelerin Mekânsallaştırılabilmesi İçin Bir Yöntem Denemesi: Kayseri Örneği, Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi, 1(2),(141).

[11] Münir Aktepe, (1957), XVII. Asra Ait İstanbul Kazası Avarız Defteri, İstanbul Enstitüsü Dergisi, (3), s.114.

[12] Işın, Ekrem, (2006), İstanbul'da Gündelik Hayat, İstanbul; YKY, s.37.

olduğu tespit edilmiştir. Yahudiler Sirkeci'den Balat'a kadar olan bölgedeki semtlerde (Bahçekapı, Yıldız hamamı, Balat, Ayvansaray) ikamet etmişlerdir. Müslümanlar sur içindeki mahallelerde nüfus bakımından çoğunluğu oluşturmaları nedeniyle Müslüman mahallelerin sayısı gayrimüslimlerinkine oranla fazladır. 1708-1732 tarihleri arasındaki XVIII. yüzyılın ilk yarısında adı geçen mahalleler Çizelge 2.3.'deki gibidir (Kara, 2016, s.124-131). Osmanlı mahallelerinin karakterinin Türk-İslam geleneği üzerinden şekillendiği söylenebilir. Aynı zamanda var olan bu karakter devletin tarih boyunca hükmettiği topraklardaki kültürlerinin sentezini de içermektedir. Mahallelerin dini yapısı aynı zamanda bu mahallelerin iktisadi, yönetimsel ve toplumsal ihtiyaçları için karar alma organıdır. Osmanlı mahallelerinin oluşumunda tamamen bir dini ayrışmanın ya da birleşimin varlığından söz etmek çok doğru olmaz (Bekman, 2020, s.16).

Çizelge 2.3. 1708-1732 tarihleri arasında İstanbul tarihi yarımada mahalleleri.

Sıra No	Mahalle Adı	Müslüman	Ermeni	Yahudi	Rum
1	Abdi Çelebi Mahallesi	X	X	X	X
2	Abdi Subaşı Mahallesi	X	X	X	X
3	Abdullah Ağa Mahallesi	X			
4	Ahmed Dede Mahallesi	X			
5	Akbıyık Mahallesi	X			
6	Aksaray Mahallesi	X			
7	Akseki Mahallesi	X			
8	Akşemseddin Mahallesi	X			
9	Ali Beğ Cami-i Şerifi Mah.	X			
10	Ali Fakih Mahallesi	X			
11	Ali Paşa Mahallesi	X			
12	Ali Paşa-yı Atik Mahallesi	X	X	X	X
13	Altı Poğaça Mahallesi	X			
14	Arabacı Bayezıd Mahallesi	X			
15	Arpa Emini Mahallesi	X			
16	Âşık Paşa Mahallesi	X			
17	Avcibey Mahallesi	X	X	X	X
18	Ayasofya-yı Kebîr Mahallesi	X			
19	Ayasofya-yı Sagîr Mahallesi	X			
20	Aydın Kethüda Mahallesi	X	X		X
21	Azablar Mahallesi	X			
22	Baba Hasan Âlemi Mahallesi	X			
23	Baklalı Mahallesi	X			
24	Balaban Ağa Mahallesi	X			
25	Balcı Mahallesi	X			

Sıra No	Mahalle Adı	Müslüman	Ermeni	Yahudi	Rum
26	Bali Paşa Mahallesi	X			
27	Bayezıd Ağa Mahallesi	X	X		X
28	Bazargan Mahalesi	X	X	X	X
29	Beğceğiz Mahallesi	X			
30	Bıçakçı Mahallesi	X			
31	Bıyıklı Mescid Mahallesi	X			
32	Bostancıbaşı Ali Ağa Mah.	X			
33	Bucakbağı Mahallesi	X			
34	Burmalı Mescid Mahallesi	X			
35	Cafer Ağa Mahallesi	X			
36	Cambaziye Mahallesi	X			
37	Camcı Ali Mahallesi	X			
38	Cebecibaşı Mahallesi	X			
39	Cerrah İshak Mahallesi	X	X	X	X
40	Çadırcı Ahmet Mahallesi	X	X		X
41	Çakır Ağa Mahallesi	X	X	X	X
42	Çavuşbaşı Mahallesi	X			
43	Çayzade Mahallesi	X			
44	Çelebioğlu Mahallesi	X			
45	Çerağ Hamza Mahallesi	X			
46	Çerağ Hasan Mahallesi	X			
47	Çıkrıkçı Kemal Mahallesi	X			
48	Çoban Çavuş Mahallesi	X	X	X	X
49	Çorbacı Salih Ağa Mahallesi	X			
50	Çukur Bostan Mahallesi	X	X	X	X
51	Davut Paşa Mahallesi	X			
52	Daye Hatun Mahallesi	X			
53	Debbağ Yunus Mahallesi	X			
54	Debbağzade Hacı Piri Mah.	X			
55	Defterdar Ahmet Çelebi Mah.	X			
56	Deniz Abdal Mahallesi	X			
57	Derviş Ali Mahallesi	X			
58	Divane Ali Mahallesi	X	X	X	X
59	Dizdariye Mahallesi	X			
60	Dudu (Tuti) Abdullatif Mah.	X			
61	Dülbentçi Hüsam Mahallesi	X	X	X	X
62	Dülgerzade Mahallesi	X			
63	Efdalzade Mahallesi	X			
64	El-hac Bayram[31] Mahallesi	X			
65	Elhac Hasan Mahallesi	X			
66	Elhac Hüseyin Mahallesi	X	X		
67	Elhac Hüsrev Mahallesi	X			
68	El-hac İlyas Mahallesi	X	X	X	X
69	Elhac İsa Mahallesi	X	X	X	X
70	Elhac Muhiddin Mahallesi	X	X	X	X
71	Elhac Piri Mahallesi	X	X	X	X
72	El-hac Timur Mahallesi	X	X	X	X
73	Elvan zade Mahallesi	X			
74	Emin Beğ Mahallesi[34]	X			
75	Emin Nureddin Mahallesi	X			
76	Emincu Mahallesi	X			

Sıra No	Mahalle Adı	Müslüman	Ermeni	Yahudi	Rum
77	Emir Buhari Mahallesi	X			
78	Ereğli Mahallesi	X			
79	Esirci Kemal Mahallesi	X			
80	Eski İmaret Mahallesi	X			
81	Evliya Mehmet Efendi Mah.	X			
82	Fatma Sultan Mahallesi	X	X	X	X
83	Fenarî Hamid Paşa Mahallesi	X			
84	Fenâyi Dede Mahallesi	X			
85	Fethiye Mahallesi	X			
86	Firuz Ağa Mahallesi	X			
87	Gazi Sinan Paşa Mahallesi	X			
88	Gedik Paşa Mahallesi	X	X		X
89	Gureba Hüseyin Ağa Mahallesi	X			
90	Gül Cami-i Şerifi Mahallesi	X	X		X
91	Güngörmez Mahallesi	X			
92	Hâce Kadın Mahallesi	X	X	X	X
93	Hamamcı Muhiddin Mahallesi	X	X	X	X
94	Haraççı Muhiddin Mahallesi	X			
95	Harem Çavuş Mahallesi	X			
96	Hasan Paşa-yı Atik Mahallesi	X			
97	Hasırcı Mahallesi	X			
98	Hassa Kadın Mahallesi	X			
99	Hatice Sultan Mahallesi	X			
100	Havuzlu Mescid Mahallesi	X			
101	Haydar Paşa Mahallesi	X			
102	Hırat Kemal Mahallesi				
103	Hızır Beğ Mahallesi	X		X	
104	Hobyar Mahallesi	X			
105	Hoca Dursun Mahallesi	X			
106	Hoca Evis (Veyis) Mahallesi	X			
107	Hoca Hamza Mahallesi	X			
108	Hoca Hayreddin Mahallesi	X			
109	Hoca Hüseyin zade Mahallesi	X			
110	Hoca Kasım Günanî Mahallesi	X			
111	Hoca Küçük Mahallesi	X			
112	Hoca Paşa Mahallesi	X			
113	Hoşkadem Mahallesi	X			
114	Hüsam Beğ Mahallesi	X			
115	Hüseyin Ağa Mahallesi	X			
116	İbn-i Meddas Mahallesi	X			
117	İbrahim Çavuş Mahallesi	X			
118	İbrahim Paşa-yı Atik Mahallesi	X	X	X	X
119	İç Doğan Mahallesi	X			
120	İdris Beğ Mahallesi	X			
121	İlyas Efendi Mahallesi	X			
122	İmam Ali Mahallesi	X			
123	İne Bey Mahallesi	X	X	X	X

Sıra No	Mahalle Adı	Müslüman	Ermeni	Yahudi	Rum
124	İshak Beğ Mahallesi		X		
125	İskender Ağa (Paşa) Mahallesi	X			
126	İslam Beğ Mahallesi				X
127	İsmail Ağa Mahallesi	X			
128	Kaba Kulak Mahallesi	X			
129	Kaba Sakal (Sinan Ağa) Mah.	X			
130	Kalenderhane Mahallesi	X			
131	Kaliçeci Hasan Mahallesi	X			
132	Kapı Ağası Mahmut Ağa Mah.	X			
134	Karabaş Mahallesi	X	X	X	
135	Karaki Hüseyin Çelebi Mah.	X			
136	Kasap İlyas Mahallesi	X	X		
137	Kasap İvaz Mahallesi	X			
138	Kasap Timur (Demirhan) Mah.	X			
139	Kasım Paşa Mahallesi	X	X		X
140	Kâtip Hüsrev Mahallesi	X			
141	Kâtip Kasım Mahallesi	X	X	X	X
142	Kâtip Murad Mahallesi	X			
143	Kâtip Musluhiddin Mahallesi	X			
144	Kazasker Mehmed Efendi Mah	X			
145	Kazganî Sa‘di (Kangancı)	X	X	X	X
146	Kazlı Çeşme Mahallesi	X			
147	Keçeci Piri Mahallesi	X	X	X	X
148	Kefeli Mahallesi	X	X	X	X
149	Kemal Paşa Mahallesi	X			
150	Kemanî Kara Mustafa Paşa M.	X			
151	Kemankeş Ahmet Ağa Mah.41	X			
152	Kepenekçi Sinan Mahallesi	X			
153	Keskin Dede Mahallesi	X			
154	Kethüda Hatun Mahallesi42	X			
155	Keyci Hatun Mahallesi				
156	Kızıl Mescit Mahallesi	X			
157	Kızıltaş Mahallesi	X	X		X
158	Kiremid Mahallesi	X	X	X	X
159	Kirmasti Mahallesi	X	X	X	
160	Koca Mustafa Paşa Mah.	X	X		
161	Koğacı (Kovacı) Dede Mah.	X			
162	Korucu Mehmed Çelebi Mah.		X	X	X
163	Koruk Mahmud Mahallesi	X			
164	Kulaksız Mahallesi		X	X	X
165	Kuyumcu Bahşayiş Mahallesi	X			
166	Kürkçübaşı Elhac Hüseyin M.	X	X	X	X
167	Kürkçübaşı Süleyman Ağa M.	X	X	X	X
168	Lalezâr Mahallesi	X			
169	Lütfi Paşa Mahallesi	X			
170	Mağnisalı Çelebi Mahallesi43	X			
171	Mahmut Paşa Mahallesi	X			

Sıra No	Mahalle Adı	Müslüman	Ermeni	Yahudi	Rum
172	Melek Hatun Mahallesi	X			
173	Mercan Ağa Mahallesi	X			
174	Mesih Paşa Mahallesi	X			
175	Mimar Ayas Mahallesi	X			
176	Mimar Sinan Mahallesi	X			
177	Mirahor Mahallesi	X	X	X	
178	Molla Ahvin Mahallesi	X			
179	Molla Ali Fenârî Mahallesi	X			
180	Molla Aşki Mahallesi	X			X
181	Molla Gürânî Mahallesi	X			
182	Molla Hüsrev Mahallesi	X			
183	Molla Kesdel Mahallesi	X			
184	Molla Şeref Mahallesi	X			
185	Muhsine Hatun Mahallesi	X	X	X	X
186	Muhtesip İskender Mahallesi	X			
187	Murat Paşa Mahallesi	X			
188	Mustafa Beğ (Dühani)Mah.	X			
189	Mustafa Paşa-yı Atik Mahallesi	X	X	X	X
190	Müftü Ali Paşa Mahallesi	X			
191	Müneccim Sa‘di Mahallesi	X			
192	Nahılbend (Nakilbent) Mah.	X			
193	Nalçacı İbrahim Mahallesi	X			
194	Nasuh Paşa Mahallesi	X			
195	Neslişah Sultan Mahallesi	X			
196	Nevbahar Mahallesi	X			
197	Nişancı Mehmet Paşa Mah.	X			
198	Nişancı Paşa Mahallesi	X	X	X	X
199	Nuri Dede Mahallesi	X			
200	Ohri Mahallesi	X	X	X	X
201	Oruç Gazi Mahallesi	X			
202	Öksüzce Mahallesi	X			
203	Ördek Kasap Mahallesi	X			
204	Papazoğlu Mahallesi	X			
205	Pirinçci Sinan Mahallesi				
206	Sahaf Süleyman Mahallesi	X			
207	Salih Paşa Mahallesi	X			
208	Saliha Hatun Mahallesi	X			
209	Salma Tomruk Mahallesi	X	X		X
210	Saman Veren Mahallesi	X			
211	Sancaktar Hayreddin Mahallesi	X	X	X	X
212	Saraç Doğan Mahallesi	X			
213	Saraç İshak Mahallesi	X	X	X	X
214	Sarı Bayezıd Mahallesi	X			
215	Sarı Musa Mahallesi	X			
216	Sarı Nasuh Mahallesi	X			
217	Sarıgez (Sarıgüzel) Mahallesi	X			

Sıra No	Mahalle Adı	Müslüman	Ermeni	Yahudi	Rum
218	Sarmaşık Mahallesi	X			
219	Sekbanbaşı İbrahim Ağa Mah.	X			
220	Serhobçu Mahallesi	X			
221	Seydi Halife Mahallesi	X			
222	Seyyid Ömer Mahallesi	X	X	X	X
223	Simkeş Mahallesi	X			
224	Sinan Ağa Mahallesi	X			
225	Sinan Beğ Mahallesi	X			
226	Sivrikoz (Seferikoz) Mahallesi	X			
227	Sofular Mahallesi	X			
228	Soğan Ağa Mahallesi	X			
229	Suhte (Softa) Sinan Mahallesi	X			
230	Sultan Bayezıt Cedit Mahallesi	X			
231	Sulu Manastır Mahallesi	X	X	X	X
232	Süleyman Ağa Mahallesi	X	X		X
233	Sülüklü Çeşme Mahallesi	X			
234	Şah Huban Mahallesi	X			
235	Şah Sultan Mahallesi	X			
236	Şehsuvar Mahallesi	X			
237	Şeyh Ebu'l-Vefa Mahallesi	X			
238	Şeyh Ferhad Mahallesi	X	X	X	X
239	Şeyh Hasan Paşa Mahallesi	X			
240	Tahta Minare Mahallesi		X	X	X
241	Takkeci Mahallesi	X			
242	Tarsus Mahallesi	X			
243	Tavaşlı Süleyman Ağa Mah.	X	X	X	X
244	Tercüman Yunus Mahallesi	X			
245	Tevkiî Cafer Paşa Mahallesi	X	X	X	X
246	Timurhan Mahallesi	X			
247	Toklu Dede Mahallesi	X			
248	Toptaş Mahallesi	X			
249	Türbe Kemal Mahallesi	X			
250	Uzun Şüca' Mahallesi	X			
251	Uzun Yusuf Mahallesi	X			
252	Üskübî Mahallesi	X			
253	Voynuk Şüca Mahallesi[50]	X			
254	Yahya Gözlü Mahallesi	X			
255	Yakub Ağa Mahallesi	X			
256	Yarhisar Mahallesi	X	X	X	X
257	Yavaşça Şahin Mahallesi	X			
258	Yavezar (Yavuzlar) Mahallesi	X			
259	Yeni Mahalle		X	X	X
260	Yıldırım Mahallesi	X			
261	Zeyrek Mahallesi	X			
262	Zeytin Mahallesi		X	X	X

Müslüman ve gayrimüslimlerin İstanbul'da yaşadıkları semtlerin dağılımına baktığımızda, 64 mahallede gayrimüslim halkın Müslüman halkla birlikte aynı mahallelerin belli kısımlarında yaşadıkları anlaşılmaktadır. Gayrimüslimlerin müstakil olarak yaşadıkları mahalle sayısı ise 6 adet olmakla birlikte; karışık mahallelerde nüfusun büyük çoğunluğunu gayrimüslimler teşkil etmektedir. Söz konusu yerleşim yerlerinin dışında, Müslümanlar sur içindeki mahallelerde nüfus bakımından çoğunluğu oluşturmakta ve Müslüman mahallelerin sayısı gayrimüslimlerinkine oranla oldukça fazladır. Fatih'in saltanatı sonunda İstanbul'da 182 olarak tespit edilen mahalle sayısı, gayrimüslim mahalleleri hariç 1546'da 219'a, 1600'de 226'ya yükselmişti. 1546 -1600 arasındaki 54 yıl içerisinde İstanbul mahallelerinden bazıları fevkalade bir değişim ve gelişim göstermiştir. Bu gelişme mahallede tesis edilen vakıf sayısı ile orantılıdır. Mesela Kürkçübaşı Mahallesi'ndeki vakıf sayısı 11'den 51'e yaklaşık beş kat, Sancaktar Hayrettin Mahallesi'nde ise 3'ten 23'e yaklaşık 8 kat artmıştır (Canatar, 2015, s.234).

Genel bir çerçevede İstanbul'daki mahallelerin oluşum ve gelişim sürecine bakıldığında; 1500 - 1700 yılları arasında özellikle ibadethane gibi kamusal yapıların etrafında olmak kaydıyla mahalle sayısında ciddi bir artış olduğu anlaşılmaktadır. Bu tarih sonrasında ise nüfus yoğunluğu her ne kadar belli bir düzeyde artsa da; yeni mahalle oluşumu ve mevcut mahallerin gelişiminde bir duraklama olmuştur. Bu duraklamanın sebebi mevcuttaki mahallelerin nüfus artışı için yeterli ve uygun özellikte olmasıdır. İstanbul'un yüzyıllara sarî şehirleşme süreci incelendiğinde; özellikle iki kamusal yapının mahallelerin büyüme sürecinde beraber hareket ettiği, artış gösterdiği veya atıl duruma geçtiği gözlenmektedir. Bunlardan biri ''ibadethane'' bir diğeri ise ''çeşme'' olarak gösterilebilir. Çoğunlukla camiler ile birlikte inşa edilen çeşmeler, hem camilerin hem de mahallelerin tarihsel süreçte yaşadığı değişimlerin izlenmesinde birincil dereceden etkilidir. Çünkü uygun şartların oluştuğu ortamlarda hızla artan nüfus, yarattığı kutup etkisi ile daha fazla nüfusu kendisine çekmiş ve böylece mahalleler yeni yerleşim alanlarının eklemlenmesi ile büyümüştür. Bu noktada İstanbul'da tarihsel süreçte çeşmelerin etrafında oluşan mahallelerin, şehrin merkezi ile çeperi arasında alansal büyüme açısından nasıl bir sonuç ortaya çıkardığının bulunması önemlidir. Suyollarının inşası ile şehirleşme süreci arasındaki ilişkinin araştırılması ve tarihi suyollarının güzergâhı ile çeşmelerin yeni yerleşim alanlarının oluşum ve gelişimini nasıl etkilediğinin detaylı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir.

2.4. 15-19. Yüzyıllar Arasında İstanbul Nüfusu

İstanbul'un konum ve doğal şartlarının yaşam için elverişli olması nedeniyle her dönemde şehir bir cazibe merkezi olmuştur. Özellikle Roma İmparatorluğu döneminde ticaret, sanat ve imar faaliyetleri açısından en belirgin biçimde kendini göstermiştir. Ancak Bizans döneminde yaşanan ekonomik, siyasi ve iktisadi birtakım nedenlerle nüfus genel olarak azalma eğiliminde olmuş ve şehrin geneli terk edilmiş bir mekâna dönüşmüştür. Sakız piskoposu Leonardi ve tarihçi Kritovulos'a göre İstanbul Osmanlılar tarafından alındığında nüfus 50.000-60.000 civarında ve şehir terk edilmiş bir görünümündeydi. Fetih ertesi kendi rızasıyla gelip yerleşecek olanlara, terk edilen ya da kalan boş evlerin mülk olarak verileceği ilan edilmiştir. Ancak bir süre sonra olağan teşvik yollarıyla kente nüfus çekilemeyeceği anlaşılmış, bu defa kadılara emirler gönderilerek her vilayetten belirli oranda varlıklı kişilerin sürgün edilmesi istenmiştir. Özellikle büyük tüccarlar ve sanatkârların kente yerleşmeleri beklenmiştir. Nitekim bazı ünlü tüccarlar isimleriyle çağrılmış; kendilerine konumlarına uygun ev ve işyeri vermek için girişimde bulunulmuştur. Böylece fetih sonrası planlı imar ve iskân faaliyetleri neticesinde şehir tekrar eski hareketli günlerine dönmüştür (Toprak, 1994, s.108).

A.M. Schneider' e göre İstanbul'un fethi sırasında şehrin 40.000 ila 50.000 arası bir nüfusa sahip olduğu belirtilmektedir (Schneider'den aktaran Toprak, 1994, s.108). Topkapı Sarayı'nda bulunan bir belgeden 1478 yılında yapılan sayımda kent içinde 8951 Müslüman, 3151 Rum, 1647 Yahudi, 756 Ermeni ve 398 diğer etnik gruplara ait hane olduğu belirtilmiştir. Buna göre İstanbul'da suriçi bölgesinde toplam olarak 14.903 ev olduğu anlaşılmaktadır. Ortalama olarak hane başına 5 kişi kabul edilirse; 15. yüzyıl sonlarında yaklaşık 74.515 kişi yaşamaktadır. Bu sayı saray mensupları, askerler ve medreselilerle birlikte 100.000 dolayında bir değere ulaşmaktadır.1490'da Yavuz Sultan Selim, Çaldıran seferinden dönerken Doğu eyaletlerinden getirdiği 40.000 Ermeni'yi Samatya civarına yerleştirmiştir. 1520'de Kanuni Sultan Süleyman Sırbistan seferinden Belgrat halkından bir kısmını alıp, bugün Belgrat Ormanı olarak anılan bölgedeki köylere dağıtmıştır. 1492'de Gırnata'nın İspanya'nın eline geçmesiyle çok sayıda Arap ve Yahudi göçmenin Galata'ya yerleştiği bilinmektedir. Böylece Bizans'tan kalan yerli Hıristiyan halk yanında Osmanlı devrinde birçok gayrimüslimin İstanbul'a göç etmiştir (Toprak, 1994, s.109).

Ö. L. Barkan'a göre ise 1478 sayımında İstanbul'un nüfusu 100.000'e yakın iken; 1520-1535 arasında 400.000'e yükselerek dünyanın en büyük kenti haline gelmiştir (Barkan'dan aktaran Toprak, 1994, s,109)[13]. Bu büyük nüfusun % 75'inin sur içinde, %15'inin Galata ve Eyüp'te, diğer % 10'unun ise Üsküdar ve Boğaziçi'nde bulunduğunu belirtilmektedir. Bu devirde yapılan dini yapıların dağılışı ile nüfus arasında ilişki olduğu kabul edilecek olursa; nüfusun 1/3'den fazlasının kentin her devirde en kalabalık olan bölgesine yani ''Haliç'e Bakan Sırtlara'' yerleştiği ve bu kesimde de en büyük yoğunlaşmanın Fatih imareti çevresinde olduğu anlaşılmaktadır. Buna karşılık Marmara sahilinde ise Rumlar ve Ermeniler çoğunluktadır. Artan nüfus ise Bizans'ın son zamanlarında tamamen boşalmış olan Aksaray, Topkapı ve Kocamustafapaşa'ya yönlendirilmiştir (Ayverdi'den aktaran Toprak, 1994, s.109)[8]. Kanuni Sultan Süleyman zamanında İstanbul'un nüfusunun en az 500.000 kişi olduğu belirtilmektedir (Lewis'den aktaran Toprak, 1994, s.110). Halil İnalcık'a göre ise 16. yüzyılın ilk yarısında İstanbul'un nüfusu 400.000 kişidir (İnalcık'dan aktaran Toprak, 1994, s.110)[14]. Ayrıca ünlü tarihçi Fernand Braudel de 16. yüzyılda İstanbul'un nüfusunun en azından 400.000 kişi olduğunu belirtmiştir (Braudel'den aktaran Toprak, 1994, s.110)[15]. İstanbul'un 16. yüzyıldaki en önemli sorunları ''nüfus ve su ihtiyacıdır''. 16. yüzyılda Batı'da izlenen fiyat devrimi Osmanlı'yı da etkilemekte gecikmemiş; yüzyılın sonunda kırsal kesimden İstanbul'a büyük göç akınları başlamıştır. 17. yüzyılda nüfus devamlı olarak artmış ve buna istinaden İstanbul'a gelenlerin yoldan çevrilmesi ve gelmiş olanların memleketlerine geri gönderilmesi için fermanlar çıkarılmıştır. Kent çevresinde işsizler ve az gelirlileri barındıran ilk gecekondular bu dönemde belirmiştir. İstanbul'a göçü durdurma kaygısı sadece nüfus artışından kaynaklanmayıp; kentin üçte birini yok eden büyük yangınların konut sıkıntısı yaratmış olması da bir diğer önemli sebeptir (Toprak, 1994, s.111).

---

[8] Ayverdi, E. H.: a.g.e., s: 4-83.

[13] Barkan, Ö. L.,(1953), Tarihi Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarih, Türkiyat Mecmuası, 10 (11),(s.2)

[14] İnalcık, H., (1973), Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ (1300-1600), Londra, Weidenfeld and Nicholson.

[15] Braudel, Fernand, (1993), Akdeniz ve Akdeniz Dünyası, İmge Kitabevi.

Kuban: ‘‘ Kentin nüfusunun daha 17. yüzyıla gelmeden 500.000 sayısına yaklaştığını ve Boğaziçi, Haliç ve Üsküdar gibi bölgelerin büyük bir gelişme gösterdiğini ve nüfusun ‘‘% 40'ının sur dışına taştığını’’ belirtmiştir. Haliç ve Boğaziçi bölgelerindeki hızlı gelişme yüzyıl içerisinde artmış ve sur içi nüfusunu dengelemeye başlamıştır. Sur içi bölgesinde cami ve mescitlerin toplam sayısı, şehir genelindeki cami ve mescitlerin % 62'sini oluştururken; 17. yüzyıl ortaları ve 18. yüzyıllarda bu oran % 45'e düşmüştür (Kuban, 1970, s.26-37) . Buna göre şehrin % 55’inin, sur dışında yaşadığı sonucu çıkmaktadır. Bu oran değişikliği sur dışında kalan alanların nüfus ve mekânsal büyüme açısından suriçi bölgesine göre daha aktif olduğunu göstermektedir. Ayrıca Mantran’ın tahmini olarak belirttiği 1792 yılındaki 500.000 kişilik nüfus değerinin yukarıdaki sonuç dikkate alındığında; pek de yanlış olmadığı söylenebilir (Mantran, 1990, s.45).

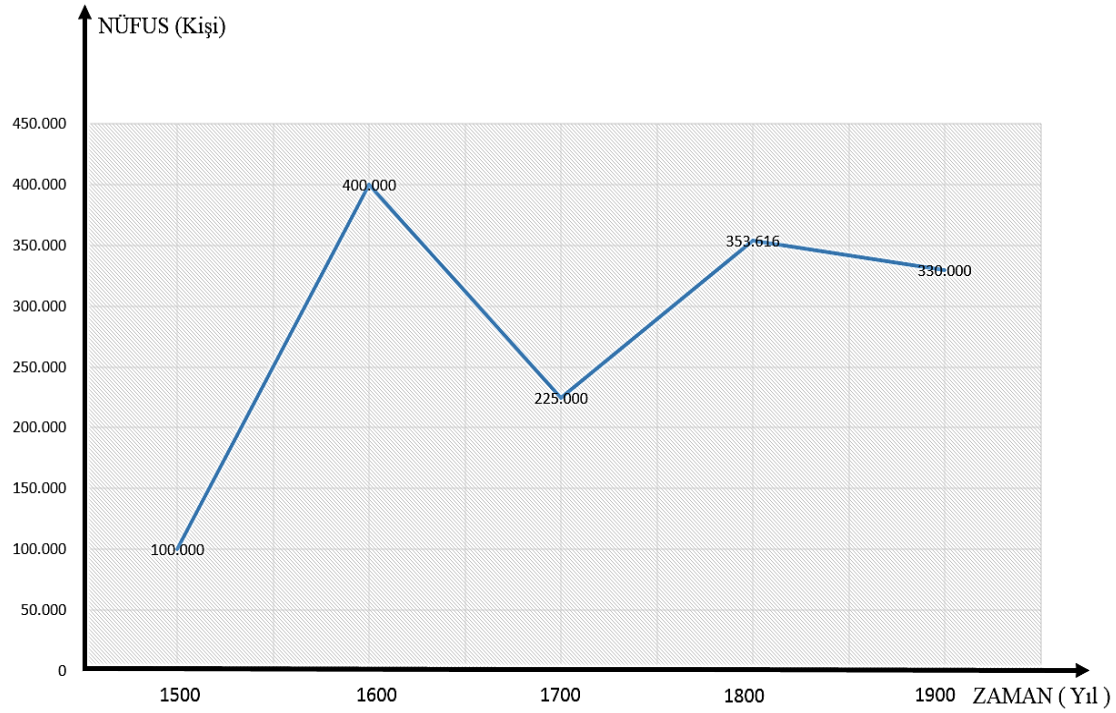
19. yüzyılın ilk çeyreğinde İstanbul’un nüfusunun 800 bine, hatta 1 milyona ulaştığını ileri süren kaynaklar olmasına karşın arşiv belgeleri bizleri bu iddiaların ihtiyatla karşılanmasına sevk etmiştir. İstanbul'un bu tarihlerde nüfusu 500.000 kişinin altında olduğuna kesin gözüyle bakılabilir. 1830'lu yıllarda genel nitelikteki nüfus sayımına göre İstanbul'un erkek nüfusu 71.050'si bekâr, 141.303’ü evli olmak üzere toplam 212.353 kişi olarak bulunmuştur. Kabaca tahminde bulunmak için evli erkek sayısı iki ile çarpılıp bekâr erkek sayısı ile toplandığında; İstanbul'un toplam nüfusu için 353.616 sayısına ulaşılabilir. Şehremaneti'nin ilk kurulduğu 1850'li yılların ortalarında yapılan ve hemen hemen İstanbul'un ilk nüfus sayımı kabul edilebilecek olan "Tahrir-i Nüfus" sonucu halka Şehremaneti'nce nüfus tezkeresi verilmiştir. Buna istinaden son Osmanlı nüfus sayımı 1906'da yapılmış ve Ticaret Nezareti tarafından 1908'de yayınlanmıştır. Ancak bu istatistiksel çalışmada İstanbul'a ait sütunlar boş bırakılmıştır. İstanbul'da başlatılan sayım 1908'e kadar bitirilememiş, Meşrutiyet'in ilanından sonra da tekrar ele alınmamıştır. Dördüncü Daire dışında İstanbul'un 1906 sayım sonuçları bulunmaktadır. Dahiliye Nezareti Sicil-i Nüfus İdare-i Umumiyyesi İstanbul'un 1906'da ayrılmış olduğu 10 belediye dairesinden 9 tanesinde sayımı sürdürmüştür. Ancak yine saraya mensup şehzadeler ve sultanların ikametgâhlarını da kapsamına alan Dördüncü Daire'de bir türlü sayım yapamamıştır. Meşrutiyet'in ilanından sonra da araya birkaç yıl girişi nedeniyle sayımı sürdürmenin bir değeri kalmamıştır. Sicil-i Nüfus İdare-i Umumiyyesi, 9 Dairenin sayımı ertesi bir istatistik düzenlemiş ve Dördüncü Daire hariç İstanbul'un nüfusunu 600.000 küsur olarak göstermiştir. Bunlardan üçü suriçi

bölgesindedir: 1.Fatih 2.(Yenikapı, Süleymaniye, Unkapanı), 3. Yedikule. Buna istinaden 600.000 kişilik nüfusun yaklaşık % 50-55'inin suriçi bölgesinde olması muhtemeldir (Toprak, 1994, s.112-113).

Yukarıdaki kaynaklar dikkate alındığında

- 15. yüzyıl ortalarında 50.000 ve sonlarında ise **100.000** kişi (A.M. SCHEINDER)
- 16. yüzyıl başlarında 300.000 ve sonlarında ise **400.000** kişi (Ö.L. BARKAN)
- 17. yüzyıl Ortalarında 500.000 x 0,60 = **300.000** kişi (D. KUBAN)
- 18. yüzyılda 500.000 x 0,45 = **225.000** kişi (D. KUBAN ve R. MANTRAN)
- 19. yüzyılda başlarında **353.616** ve sonlarında **330.000** kişi (Z. TOPRAK)

Şekil 2.28.'de görüldüğü üzere 16. yüzyıldan, 19. yüzyılın sonuna kadar bakıldığında; İstanbul'un (suriçi bölgesi) nüfus değerlerinde birbirini seyreden çıkış ve inişler olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 2.28. 1500 – 1900 yılları arasında İstanbul suriçi bölgesindeki nüfus değerleri.

BÖLÜM 3

SAHA ÇALIŞMASI VE SONUÇLARI

DAĞITIM ŞEBEKESİ İLE ÇEŞMELERE AİT GÖZLEM, TESPİT VE ÖLÇÜMLER

Sahada elde edilen tecrübelerle tezin yöntemi geliştirilmiş olup; haritalandırma amacıyla yapılacak ölçüm ve tespit safhası bu çerçevede yürütülmüştür. Saha çalışmaları için yapılan ön gözlem ve incelemeler neticesinde; bazı uygulamaya yönelik sorunlarla karşılaşılmış ve yöntemin ana sınırları içerisinde kalmak şartıyla birtakım çözümler üretilmiştir. Suriçi bölgesindeki ön incelemelerde; birçok çeşmenin var olmadığı, ana isale hattının izlediği güzergâhın kaybolduğu, dağıtım hatlarının çok yerde kesildiği ve çeşmelerinin yerlerinin tayini için kesinlikle profesyonel haritacılık yöntemlerinin uygulanması gerektiği anlaşılmıştır. Özellikle yüksek ve sık yapıların arasında kaybolmuş veya yıkık durumdaki çeşmelerin GPRS cihazının yanı sıra; poligon oluşturulması gibi bazı klasik koordinat hesaplama yöntemlerinin de kullanılması teknik bir zorunluluktur. Ayrıca tarihi kaynaklardan elde edilen haritaların üzerinde görünen çeşmelerin; muhakkak suretle bir el bilgisayarına yüklenmesi ve sonrasında sahaya çıkılması gerekmektedir. Bununla birlikte sahada verilerin sağlıklı bir biçimde analiz edilmesi ve düzenlenebilmesi için şehrin bölümlere ayrılması gerektiği anlaşılmıştır. Bölüm 2'de anlatılan dağıtım şebekesine ait hizmet kolları baz alınarak; kaynak yayınlarda çeşmelerin bağlı olduğu mahaller üzerinden şehrin bölümlere ayrılması sonucuna varılmıştır. Renklendirilme metoduyla çeşmelerin, inşa tarihi ve verilen günlük su miktarları da harita üzerinde gösterilmesi; sistemin daha iyi okunmasını sağlayacaktır.

3.1. Haritalardan Çeşme Tespitinde Karşılaşılan Problemlerin Çözümü

- Mevcut Olan / Olmayan Çeşmelerin Nihai Konumlarının Tayini

Mevcut olan/olmayan çeşmelerin konumlarının doğru bir şekilde tayin edilebilmesi için Şekil 3.1.'de gösterilen '' Dörtlü Harita Teyit İşlemi'' uygulanmıştır. İşlem çerçevesinde çeşmeleri, yolları, ibadethaneleri, hamamları ve yapıları gösteren tarihi üç harita (Ayverdi, Pertvititch, Alman Mavileri), Çeçen tarafından sunulan çeşme planı ile karşılaştırılmıştır.

Şekil 3.1. Çeçen'in şebeke planının; Pervititch, Ayverdi ve Alman Mavileri Haritaları üzerinde tespit edilmesi (Örnek plan: Eğrikapı Mahallesi).

Buna göre Çeçen tarafından sunulan plan ile benzeşim gösteren en az bir harita ile mevcut olmayan çeşmelerin yeri eşleştirilmiştir. Özellikle çok farklı zamanlarda üretilmiş olsa da; haritaların üzerindeki eski tarihlerde açılmış yolların genel olarak günümüzde mevcudiyetini koruduğu ve dağıtım şebekesi güzergâhı ile yolların örtüştüğü görülmüştür. Buna istinaden çeşmelerin nihai konumları güncel İstanbul şehir rehberi üzerine el bilgisayarında işaretlenmiştir.

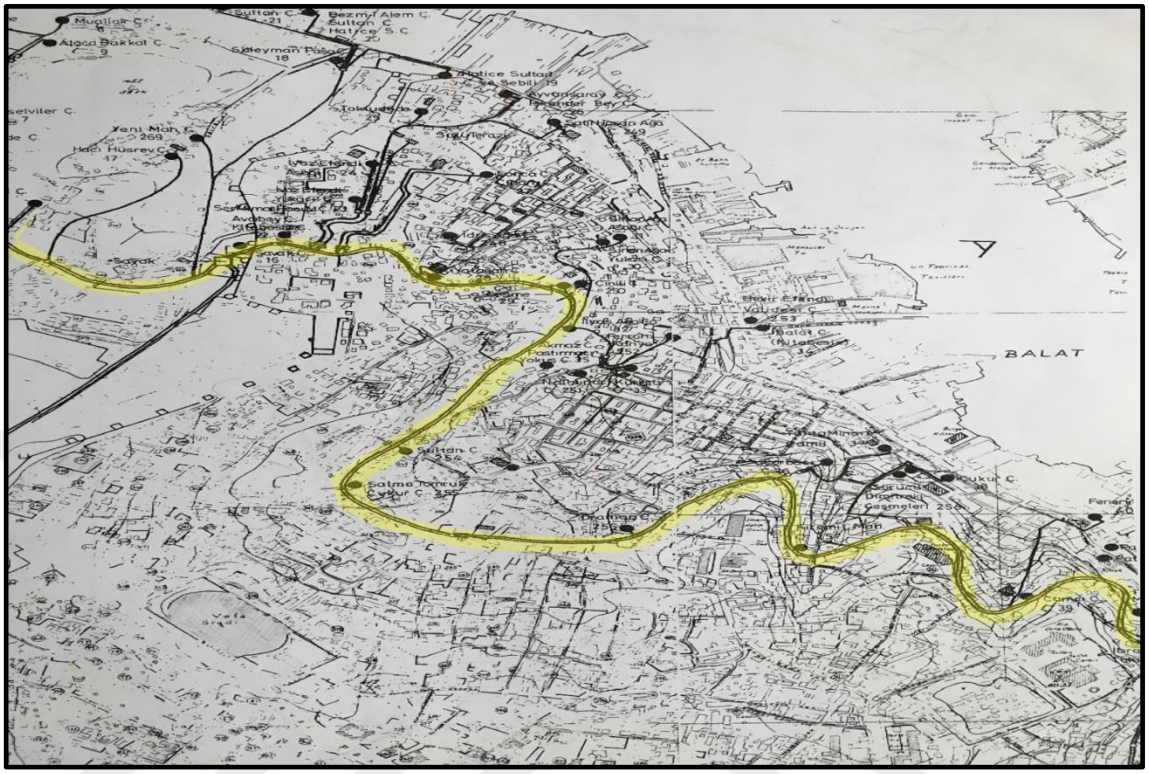
- Ana İsale Hattının Şehir İçi Planı ve Bağlı Olmayan Çeşmelerin Elenmesi

Eyüpsultan İlçesi boyunca devam eden ana isale hattı, daha önceki bölümlerde de belirtildiği üzere; Fatih İlçesi Savaklar Caddesi üzerindeki Savaklar Maksemi'ne ulaşmakta ve buradan iki kola ayrılarak suriçi bölgesinde galeri biçiminde ilerlemektedir. Şekil 3.2'deki örnek planda görüldüğü gibi; ana isale hattı ve dağıtım şebekesi Kazım Çeçen'in Kırkçeşme Su Tesisleri eserinde paftalar halinde sunulmuştur. Tesisin omurgasını oluşturması ve suyun buradan dağıtılması nedeniyle ana isale hattının tespiti çok önemlidir. Ancak sahada yapılan gözlem ve incelemeler neticesinde ana isale hattının şehir içerisinde tespitinin neredeyse imkânsız olduğu görülmüştür. Özellikle yoğun yapılaşma ve kazı çalışmalarında yaşanan sorunlar nedeniyle gün yüzüne çıkarılan kısımlar oldukça sınırlıdır. Sadece bazı noktalarda isale hattı görülebilmiş ve imkânlar el verdiğince GPRS Cihazı ile koordinat ölçümü yapılabilmiştir. Saha çalışmalarında yapılan ölçümlerde çok önemli bir bulguya ulaşılmıştır. Ana isale hattının görünür olduğu noktalarda ve Çeçen Haritaları'nda ana isale hattına çok yakınında bulunan çeşmelerde GPRS cihazı ile yapılan kot ölçümlerinde ana hattın şehrin çeperini yaklaşık olarak 34,55 kot değeri ile dolaştığı tespit edilmiştir. Gözlem, ölçüm ve tarihi kaynaklar vasıtasıyla ana galeriye yakın bazı çeşmelerin su aldığı ana hattın kot değeri aşağıdaki ölçülmüştür.

- Suyun Şehre Giriş Noktası Olan Savaklar Maksemi : 34,55 m
- Suyun Çıkış Noktalarından Biri Olan Atmeydanı Çeşmesi: 34,55 m

Eğim değerinin, suyun akışı için tersine değişmesi mümkün olamayacağı göz önüne alındığında; ana isale hattının 34,55 m akar kot değeri ile şehri dolaştığı sonucu karşımıza çıkmaktadır. Buna göre: ''Ana isale hattının çevrelediği bölge dışında kalan veya akar kotu ana hattan yüksek olan çeşmeler tesisten su alamayacağı için bu yapılar saha çalışmaları esnasında görüldüğünde; herhangi bir ölçüm işlemi yapılmadan atlanacaktır''.

Böylece tarama yapılacak bölge ve çeşme sayısı azaltılmış olup; hızlı ve etkin bir şekilde sonuca ulaşılacaktır.

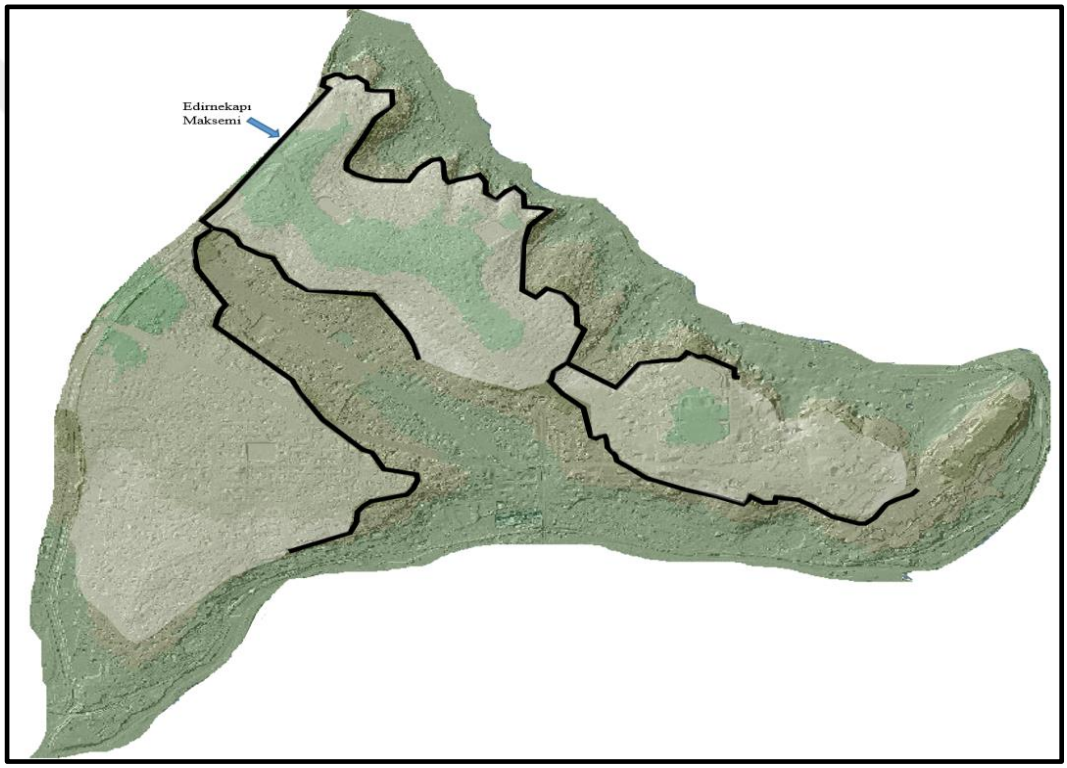

Şekil 3.2. Ayvansaray – Balat mahalleleri arası ana isale hattı (Çeçen, 1988, s.E2).

Söz konusu eleme işleme ile hangi çeşmelerin sisteme bağlı olup/olmadığının belirlenmesi kolaylaşmıştır. Şekil 3.2.'de görüldüğü gibi ana isale hattı şehrin topografyasına uygun biçimde eş yükseltilerini takip ederek ilerlemekte ve sadece kot seviyesinin altında kalan çeşmelere su vermektedir. Şekil 3.3.'de topografya ile ana isale hattına arasındaki bu ilişki kabartma haritası ile gösterilmiştir. Söz konusu işlemler sonrasında tarihi haritalardaki yollar ile Kazım Çeçen'in eserinde gösterilen ana isale hattı güzergâhı eşleştirilmiştir. Böylece sur içindeki ana isale hattının planı oluşturulmuş ve bu güzergâh sayısal ortamda (Autocad Programı) şehir planı üzerine işlenmiştir.

Kazım Çeçen tarafından ''Mimar Sinan ve Kırkçeşme Su Tesisleri'' eserinde sunulan çeşme planı 1988 – 1996 yılları arasında birkaç kez güncellenmiştir. Ancak İstanbul'un çok hızlı bir şekilde büyümesi söz konusu planların güncel şehir haritası üzerinde teyit edilmesi zorunluluğunu doğurmuştur. Bu nedenle öncelikle çeşitli web

sayfalarındaki çeşmelerin gösterildiği güncel şehir planı üzerinde söz konusu plan karşılaştırılmıştır[16]. Günümüzde hangi çeşmelerin mevcut olduğu anlaşılmaya çalışılmış ve tespit edilebilen çeşmelerin konumları tablet bilgisayar üstünde güncel şehir planına işlenmiştir. Ancak her ne kadar bu internet sitelerinde çeşme haritaları konumları ile sunulmuş olsa da; bazen çeşme adları ve konumları yanlış verilmektedir. Bu nedenle % 100 geçerli bir bilgi kaynağı değillerdir. Özellikle mevcut olmayan yıkılmış çeşmelere ait bilgilerin, bu kaynaklardan bulunması imkânsızdır. Söz konusu haritalar ile ön bir çalışma olarak adlandırılabilecek bir işlem uygulanmış ve kabaca birçok çeşmenin yeri tespit edilmiştir.

Şekil 3.3. Ana isale hattının kabartma harita üzerinde gösterilmesi (İBB, 2020)[17]

[16] https://www.istanbulium.net/

[17] https://ibbkbs.ibb.gov.tr/Map# adresinden faydalanılarak ana isale hattının topografik olarak izlediği yol gösterilmiştir. Beyaz fonlu alanlar su verilemeyen bölgelerdir.

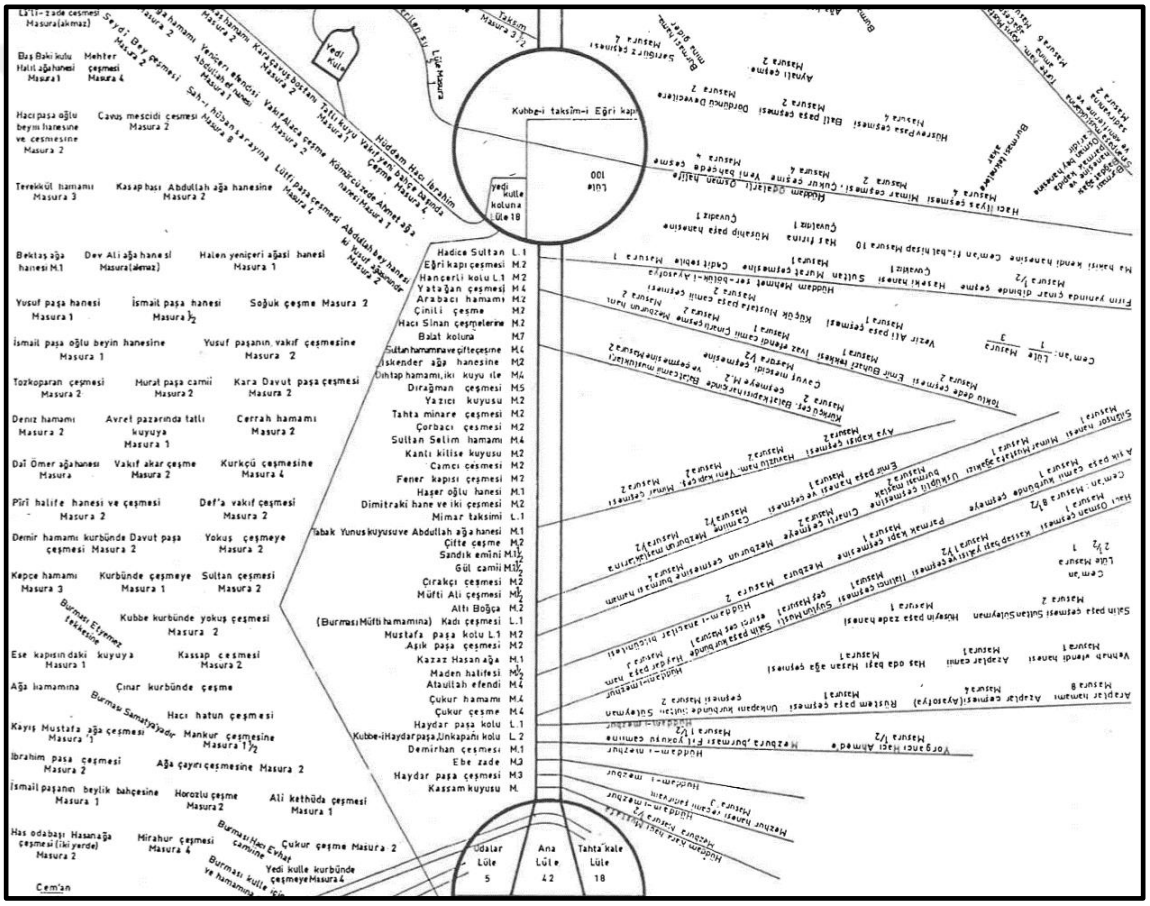
Suriçi Bölgesinin Mahallere Bölünmesi

Yukarıda anlatılan çeşitli teyit ve eleme işlemleri sonrasında çeşmelerin konumları tek tek mevcut olan/olmayan şeklinde tablet bilgisayar üzerinde güncel şehir rehberine işlenmiştir. 2018-2020 arasında yaklaşık 2 yıllık bir süreçte çeşitli tarihlerde olmak üzere 32 kez sahaya çıkılmış ve plan üzerinde işaretlenen çeşmeler yerine gidilerek kontrol edilmiştir. Mevcut olanlar için ölçüm işlemi yapılmış, olmayanlar ise tahmini olarak harita üzerine işaretlenmiş ve tüm çeşmeler bölge bölge mahallelere ayrılarak haritaya yerleştirilmiştir. Çeşmelerin mahallelere ayrılması işlemi Mimar Sinan ve Kırkçeşme Su Tesisleri kitabının son kısmında; debi değeri ile mahalle adının yazılı olduğu listeye göre yapılmıştır (Şekil 3.4.).

Sayı	Semt	Mahalleler	Sokağı	Nev'i	Vakıfı	Durumu	Suyun Cinsi	Parmak	Ma-sura	Lüle
569	Aksaray	Alin Bey	Aksaray	Camisuyu	Pertevniyal Valide Sultan	m	Kırkçeşme			
570	Aksaray	Alin Bey	Aksaray	Camisuyu	Alin Bey	•	Kırkçeşme		1	
571	Aksaray	Hüseyin Ağa	Mehmet Paşa	Camisuyu	Mehmet Ef. ve Mihrişah	•	Kırkçeşme		1	
572	Aksaray	İsmail Ağa Camii		Çeşme	Alim Bey	m	Kırkçeşme			2
573	Unkapanı	Üskubi	Tekke	Dergâh	Rıza Bey	m	Kırkçeşme		1	
574	Küçük Mustafa Paşa	Aşık Paşa	Çeşme	Çeşme	Sultan Süleyman	m	Kırkçeşme			2
575	Küçük Mustafa Paşa	Aşık Paşa	Çeşme	Çeşme	Hüseyin Ağa	m	Kırkçeşme		2	
576	Küçük Mustafa Paşa	Aşık Paşa	Haydar	Çeşme	Halil Efendi	m	Kırkçeşme		1	
577	Küçük Mustafa Paşa	Aşık Paşa	Yenihamam	Dergâh		m	Kırkçeşme		1	
578	Küçük Mustafa Paşa	Kâtip Hüsrev	Acıçeşme	Çeşme	Kâtip Hüsrev	•	Kırkçeşme			2
579	Unkapanı	Hacı Ferhat	Haydar	Çeşme	Hacı Arif Ağa	m	Kırkçeşme		1	
580	Çırçır	Hacı Hasan	Haydar	Çeşme	Sultan Süleyman	m	Kırkçeşme		2	
581	Haydar	Alaettin	Cami	Çeşme	Alaettin Ali Baba	m	Kırkçeşme			2
582	Cibali	Üskubi	Üskubi	Çeşme	Sultan Süleyman	m	Kırkçeşme		1	
583	Cibali	Üskubi	Üskubi	Cami	Sultan Süleyman	m	Kırkçeşme		1	
584	Cibali	Üskubi	Bostanhamam	Hazne	Sultan Süleyman	•	Kırkçeşme		2	
585	Cibali	Üskubi	Hisaraltı	Çeşme	Hacı Ahmet Ağa	m	Kırkçeşme			2
586	Salih Paşa		Salih Paşa	Çeşme	Sultan Süleyman	m	Kırkçeşme			2
587	Salih Paşa	Üskubi	Salih Paşa	Çeşme	Pehlivan Osman Ağa	•	Kırkçeşme		1	
588	Unkapanı	Yavuz Sinan	İmam	Çeşme	Pehlivan Osman Ağa	m	Kırkçeşme			2
589	Unkapanı	Yavuz Sinan	Çeşme	Çeşme	Hacı Hafız Efendi	m	Kırkçeşme		2	2

Şekil 3.4. Çeşmelere ait semt, mahalle, debi ve benzeri bilgileri gösteren bir örnek (Çeçen, 1988, s.228).

Listede çeşmelerin bulunduğu semt, mahalle, sokak, çeşme cinsi, vakfı, durumu ve debisi ana isale hattından uzaklığına göre artan bir sırada verilmiştir. Bu sisteme göre Kazım ÇEÇEN tarafından ilgili eserde sunulan plan üzerinde çeşmeler izlenmiş; debi ve bağlı olduğu mahalle tespit edilmiştir. Listeden anlaşıldığı üzere çeşmelerin doğrudan adları bulunmamakta olup; sokak, vakıf ve mahalle adları üzerinden yapılan izleme ile sonuca ulaşılmıştır. Bu nedenle bazen bilgilerin hangi çeşmeye ait olduğunun belirlenmesi oldukça zor olmuştur. Buna istinaden yine ilgili eserin son bölümünde verilen eski tevzi defterleri vasıtasıyla çizilmiş dağıtım şemaları üzerinden belirleme işlemi yapılmıştır (Şekil 3.5.).

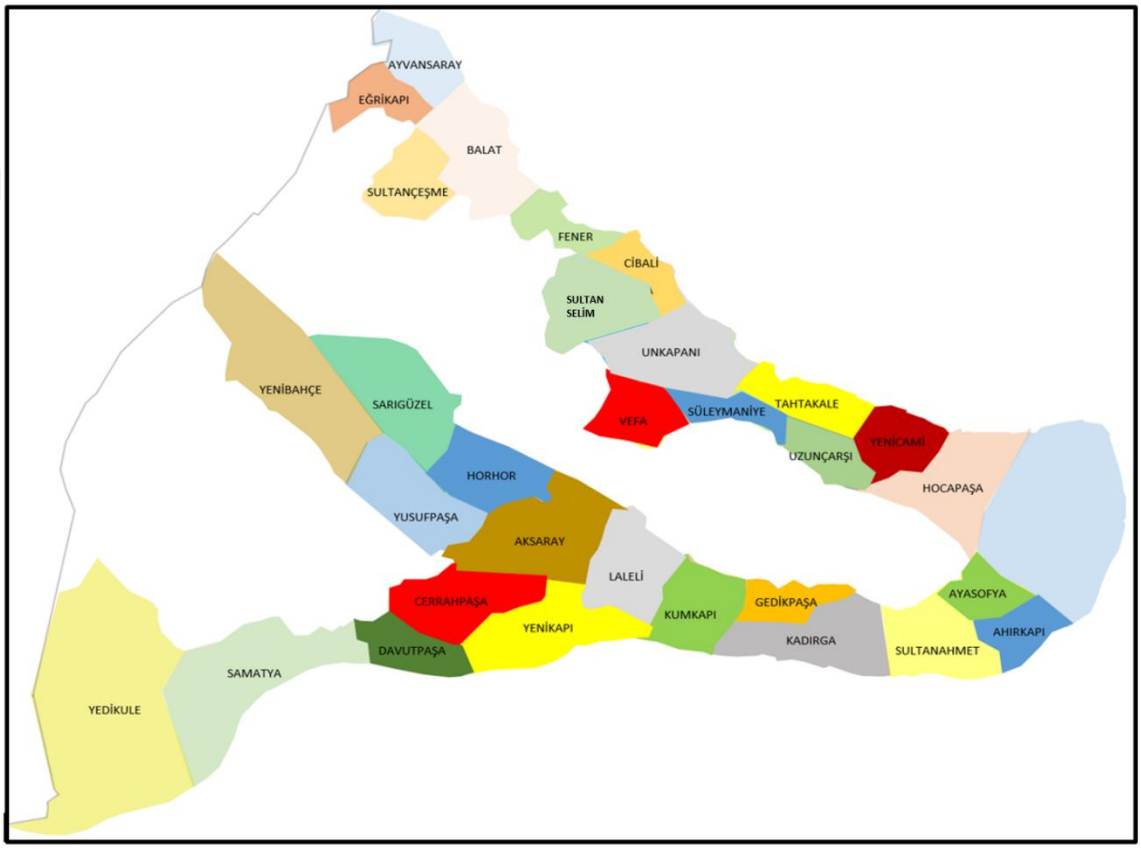

Şekil 3.5. 1568-69 ve 1715 tarihli tevzi şemasından örnek (Çeçen, 1988, s.P7).

İstanbul'da 15-19. Yüzyıllarda 200'den fazla mahalle bulunmakta olup (Canatar, 2015); sayının fazla olması sebebiyle çeşme sayısı ve/veya debisi daha çok olan semt veya mahalle ana gövde olarak seçilerek 31 adet mahalle belirlenmiş ve sonuçlar bu

bölünmüş sınırlı alanlar üzerinden verilmiştir (Şekil 3.6.). Belirlenen mahalle adları şunlardır:

Eğrikapı, Ayvansaray, Balat, Sultançeşme, Fener, Sultanselim, Cibali, Unkapanı, Vefa, Süleymaniye, Tahtakale, Uzunçarşı, Yenicami, Hocapaşa, Ayasofya, Ahırkapı, Sultanahmet, Kadırga, Gedikpaşa, Kumkapı, Laleli, Aksaray, Horhor, Sarıgüzel, Yenibahçe, Yusufpaşa, Cerrahpaşa, Yenikapı, Davutpaşa, Samatya, Yedikule.

Şekil 3.6. Kırkçeşme Tesisleri üzerinden İstanbul'un bölgelere ayrılması (Ali Ulaş, 2018).

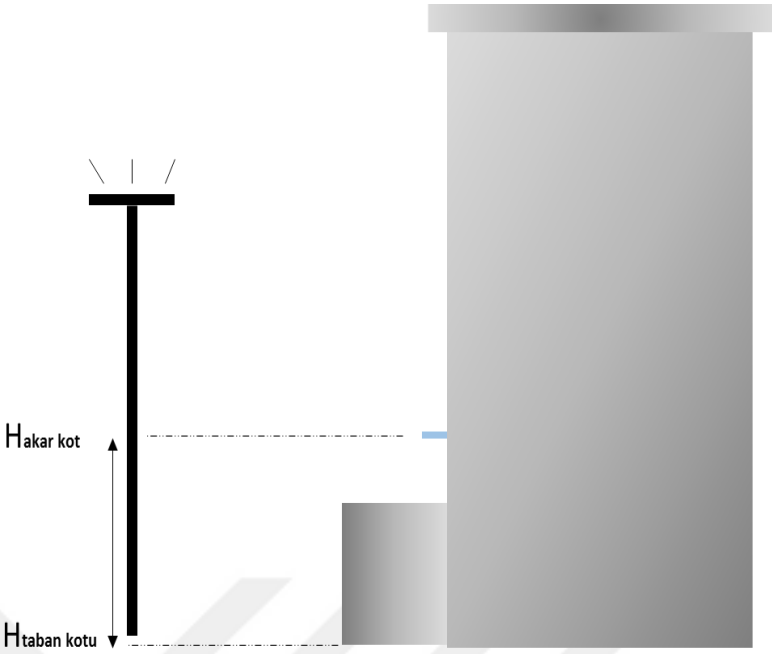
Şekil 3.6.'deki gibi şehrin bölgelere ayrılması sahada toplanan verilerin daha verimli ve doğru bir şekilde sunulmasını sağlamıştır. Yüzyıllara yayılı süreç içerisinde sınırları belli alanlar üzerinden mahallerin yayılması ve nüfusun kümelenmesi ayrıntılı bir şekilde izlenebilecektir. Ayrıca her mahallede yerleşim alanlarının nasıl oluştuğu ve ilerlediği belirlenerek; ortak özellikler ortaya konabilecektir. Böylece şehrin hangi kentsel örüntüler ve dinamiklerle hareket kabiliyeti kazandığı anlaşılacaktır.

3.2. Örnek Uygulama – Eğrikapı Mahallesi

Çalışma kapsamında Eğrikapı Mahallesi için yöntemde belirtilen sırayla çeşme konumları tablet bilgisayardaki güncel şehir planı üzerine işlenmiş ve konum atılan noktalar yerinde araştırılmıştır. Bulunabilen çeşmeler için GPRS cihazı ile koordinat ölçümü yapılmış; bulunamayanlar ise tarihi haritalardaki konumlarına göre tahmini olarak 1/1000'lik şehir planına yerleştirilmiştir. Şekil 3.7.- 3.8'de görüldüğü gibi çeşmelerin musluk seviyeleri için kot ölçümü yapılmış ve buna göre çeşmelerin taban kotu belirlenmiştir. Ayrıca yol ve/veya tretuar kotları da tespit edilerek; zaman içerisinde değişen şehir topografyasına göre çeşmelerin ne durumda olduğu belirlenmiştir.

Şekil 3.7. Sermimar Hacı Mustafa Çeşmesi - örnek bir ölçüm işlemi ile bir çeşme üzerinde kot belirleme çalışması (Ali Ulaş, 2018).

Şekil 3.8.GPRS cihazı ile ölçüm işlemi - çeşme üzerinde kot belirlenmesi.

Eğrikapı Mahallesi için yapılan saha gezisi kapsamında mevcut olduğu tespit edilen çeşmeler için koordinat ölçüm işleminin yanı sıra rölöve işlemi yapılmıştır. Her çeşmenin fotoğrafının olduğu bir bilgi fişi hazırlanmıştır (Şekil 3.9.). Tarihi kaynak ve saha tespitlerinden oluşturulan bilgi fişleri bir bütünlük oluşturması ve daha anlaşılabilir olması amacıyla tezin sonunda Ek-1'de mahalle mahalle sunulmuştur.

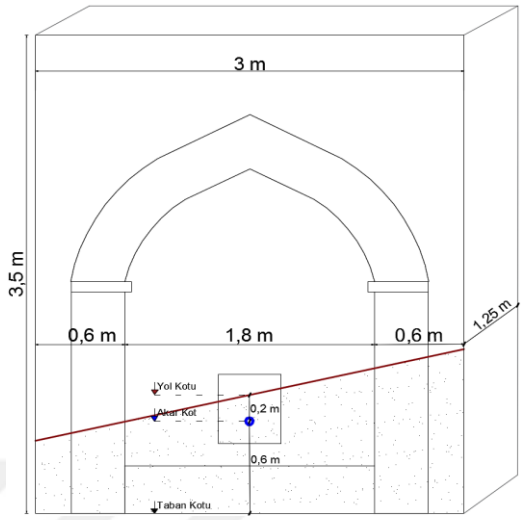
Hazırlanan bilgi fişleri içeriğinde şunlar bulunmaktadır:

- Fotoğraf ve Rölöveye Ait Şematik Çizim
- Yapım Yılı ve Mevcut Durumu
- Malzeme ve Mimari Üslubu
- Debi Değeri (Masura >< m3/gün)
- Koordinat ve Kot Değerleri (Akar Kot, Taban Kotu ve Yol Kotu)
- Ana İsale Hattına Olan Topografik Uzaklık (Lg)
- Ana İsale Hattına Olan Kuş Bakışı (Doğrusal) Uzaklık (Lk)
- Gözlem (Kişisel tespit ve öneriler)

AVCIBEY ÇEŞMESİ

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

FOTOĞRAF - 2018

RÖLÖVE - 2018 (EBAT : 3 x 3,5 x 1,25 m)

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

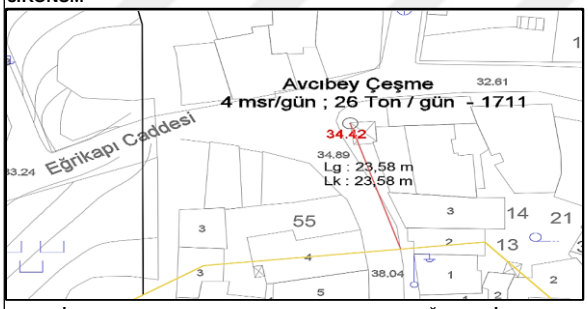
YAPIM YILI : 1711 (Kültürenvanteri,2020)

DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 4 Masura = 26 ton/gün (Çeçen,1988,s.213)

MALZEME : Kesme Taş

MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 410840,758

Y = 4545162,910

Zm = 34,42 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 33,62 m (Taban Kotu)

Zy = 34,62 m (Yol Kotu)

Zytfark = - 1 m

ADRES : Eğrikapı Caddesi / Eğrikapı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 23,58 m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 23,58 m

Lg / Lk = Lx = 1

5.GÖZLEM

Ana İsale hattına yakın bir mesafede bulunan Avcı Bey Çeşmesi sur boyunca bulunan yerleşim alanlarına hizmet vermiştir. Yol çalışmaları sonrasında çeşmenin büyük bir kısmının yol seviyesinin altında kaldığı ve zaman içinde bakımsızlık nedeniyle hazne bölümün yıkıldığı görülmüştür.

Şekil 3.9. Çeşmelerin rölövesi çerçevesinde hazırlanan örnek Bilgi Fişi (*Ek-1*).

İlgili kaynak ve/veya saha çalışmasında okunabilen kitabelerinden elde edilerek her çeşme için birer bilgi fişi hazırlanmıştır. Ölçüm, inceleme ve gözlemlerin verildiği bu fişlerde, çeşmelerle ilgili ulaşılan tüm veriler aktarılmıştır.

Yapılan inceleme, gözlem ve ölçüm sonuçları ile tarihi kaynak yayınlardan elde edilen bilgiler ışığında Çizelge 3.1.'de gösterilen tablo oluşturulmuştur.

Çizelge 3.1. Eğrikapı Mahallesi genelinde çeşme tespit çalışması sonuçları *(Ek-1)*.

EĞRİKAPI							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	YATAĞAN	MEVCUT	1557	34,18	13	0,021	0,021
2	SAVAKLAR	MEVCUT	1564	34,55	26	0,000	0,000
3	İVAZ EFENDİ	MEVCUT	1585	25,60	65	0,257	0,218
4	AVCI BEY	MEVCUT	1711	34,42	26	0,023	0,023
5	SERMİMAR HACI MUST.	MEVCUT	1765	26,53	13	0,170	0,133
6	İDRİS AĞA	MEVCUT	1785	19,16	6,5	0,190	0,102
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				31,44	104	0,278	0,239
1650-1750				34,42	130	0,301	0,262
1750-1850				22,85	149,5	0,661	0,497

Çizelge 3.1.'de veriler işlenirken kot değerleri hariç diğer verilerin yıllara sari kümülatif toplamı alınmıştır. Kot değerleri ise çeşmelerin bulunduğu dönem içerisinde elde edilen değerlerin ortalaması alınarak kullanılmıştır. Böylece her dönemin sonunda ortaya çıkan netice görülmeye çalışılmıştır. Çizelge 3.1. incelendiğinde Eğrikapı genelinde debi değerlerinin düşük ama birbiriyle özdeş olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca kot değerlerine bakıldığında ise genel bir denge görülmekte olup; yapılaşmanın birbirine yakın ve sıralı olduğu söylenebilir. Buna bağlı olarak hat uzunlukları da aynı denebilecek ölçüdedir. İlk ve orta dönemde yüksek olan debi değeri, son dönemde ciddi ölçüde azalmıştır[18,19].

---

[18] Çizelge 3.1.'deki verilerin kaynakçası *Ek-1*'deki İlgili Mahalleye Ait Bilgi Fişlerinde Bulunmaktadır.

[19] Tezin anlatımında kolaylık olması açısından tesisin inşa edildiği dönem 1550-1650 yılları arası ''İlk Dönem''; 1650 - 1750 yılları arası ''Orta Dönem'' ; 1750 - 1850 yılları ve sonrası için ise ''Son Dönem'' ifadesi kullanılmıştır.

3.3. Mahalle Geneli Çeşmelere Ait Verilerin Sunulması

Eğrikapı örneğinden hareketle mahallelerin oluşturduğu bölgeler üzerinden İstanbul (suriçi) genelinde; yukarıda işlemler geriye kalan 31 adet yerleşim alanı için de yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar tablolar halinde sunulmuştur.

Ayvansaray Mahallesi

Kazım Çeçen'in ilgili eserinde Ayvansaray'a ait olarak belirttiği çeşmeler için sahada gözlem ve ölçüm çalışması yapılmış olup; ayrıca tarihi kaynaklardan elde edilen bilgiler ışığında aşağıdaki tablo hazırlanmıştır.

Çizelge 3.2. Ayvansaray Mahallesi genelinde çeşme tespit çalışması sonuçları (*Ek-1*).

AYVANSARAY							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	TOKLU İBRAHİM DEDE	YOK	1550-1650	-	13	0,536	0,477
2	ÇINARLI	MEVCUT	1550-1650	12,1	104	0,385	0,261
3	AYVANSARAY	MEVCUT	1567	2,65	6,5	0,625	0,452
4	ŞATIR HASAN AĞA	MEVCUT	1692	4,88	104	0,693	0,430
5	HATİCE SULTAN	MEVCUT	1711	3,55	6,5	0,899	0,748
6	SİNANAĞA	MEVCUT	1899	9,33	6,5	0,332	0,251
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				7,38	123,5	1,55	1,19
1650-1750				4,22	234	3,14	2,37
1750-1850				9,33	240,5	3,47	2,62

Çizelge 3.2.'de görüldüğü üzere Ayvansaray mahallesi genelinde özellikle ilk ve orta dönemde yüksek debili çeşmeler inşa edildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca topografik olarak incelendiğinde ise; çeşmelerin dolayısıyla yerleşim alanlarının zamanla kıyılara doğru ilerlediği belirtilebilir. Hat uzunluğu da ilk inşa tarihine kıyasla iki katından fazla bir değere ulaşmıştır.

Balat Mahallesi

Balat mahallesi için elde edilen bilgiler ışığında Çizelge 3.3.'de çeşme tespitleri ile ilgili veriler sunulmaktadır.

Çizelge 3.3. Balat Mahallesi genelinde çeşme tespit çalışması sonuçları (*Ek-1*).

BALAT							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	HACI İSA CAMİ	MEVCUT	1465	10,20	19,5	0,140	0,130
2	ÇİNİLİ	MEVCUT	1550-1650	32,75	26	0,156	0,130
3	SİNANAĞA (Yukarı)	MEVCUT	1550-1650	15,3	26	0,353	0,190
4	FERRUH KETHUDA	MEVCUT	1562	8,23	26	0,299	0,165
5	BALAT	MEVCUT	1550-1650	2,35	6,5	0,396	0,280
6	BEKİR EFENDİ	MEVCUT	1650-1750	2,97	6,5	0,379	0,273
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				13,77	104	1,344	0,895
1650-1750				2,97	110,5	1,723	1,168
1750-1850				-	110,5	1,723	1,168

Çizelge 7.3.'e bakıldığında Balat genelinde çeşmelerden verilen günlük su miktarının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bunun nedeni çokça çeşmenin yok olma ihtimali sebebiyle doğru verilere ulaşılamamış olması veya daha önceki zamanlardan kalan ve halen yerleşim alanlarını besleyen su yapılarının varlığı olabilir[20]. Ancak özellikle kot değerlerindeki düşüşe bakıldığında; şehrin giderek sahile doğru ilerlediği söylenebilir. Bizans döneminden kalan sahil bölgesindeki yerleşim alanları da giderek tekrar faal hale gelmiş olabilir.

[20] A. Di Vavassore (1520), S. Münster (1544) ve G.Braun & F. Hogenberg (1572) tarihli İstanbul haritaları incelendiğinde; özellikle Ayvansaray – Unkapanı arasında sur boyunca sahil kesiminde ciddi bir yapı stoku görülmektedir. Bunun en önemli nedeni Bizans döneminde bu bölgelerin yerleşim alanı olarak kullanılmış olmasıdır.

Sultançeşme Mahallesi

Sultançeşme mahallesi için elde edilen bilgiler ışığında Çizelge 3.4.'de çeşme tespitleri ile ilgili veriler sunulmaktadır.

Çizelge 3.4. Sultançeşme Mahallesi genelinde çeşme tespit çalışması sonuçları (*Ek-1*).

SULTANÇEŞME							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	DRAMAN	MEVCUT	1541	34,08	52	0,041	0,041
2	ÇUKUR	YOK	1550-1650	-	6,5	0,010	0,010
3	PASTIRMACI YOKUŞU	YOK	1550-1650	-	26	0,106	0,088
4	SULTAN	MEVCUT	1550-1650	33,60	13	0,011	0,011
5	KESME KAYA	YOK	1550-1650	-	104	0,245	0,232
6	NALBURLAR	MEVCUT	1650-1750	17,20	6,5	0,274	0,144
7	SELMA TOMRUK	MEVCUT	1809	33,45	104	0,019	0,019
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				33,84	201,5	0,413	0,382
1650-1750				17,20	208	0,687	0,526
1750-1850				33,45	312	0,706	0,545

Tablodaki hat uzunluğu ve kot verileri dikkate alındığında; Sultançeşme genelindeki yerleşimlerin birbirine yakın ve ana hattan çok uzakta olmadıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca nüfusun topografik olarak zor bir alanda yaşadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Biraz daha detaylı bir araştırma yapıldığında; özellikle yüksek debili çeşmelere (Kesme Kaya ve Selma Tomruk) doğru büyük bostanların olduğu görülmüştür (Ayverdi,1958; Pervititch 1922).

Fener Mahallesi

Fener mahallesi için elde edilen bilgiler Çizelge 7.5.'de sunulmaktadır.

Çizelge 3.5. Fener Mahallesi genelinde çeşme tespit çalışması sonuçları (*Ek-1*).

FENER							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	YENİKAPI	MEVCUT	1585	4,97	19,5	0,351	0,249
2	ÇORBACI	MEVCUT	1550-1650	25,54	6,5	0,102	0,101
3	CAMCI	MEVCUT	1550-1650	32,83	19,5	0,001	0,001
4	FENERKAPI	MEVCUT	1550-1650	1,69	6,5	0,298	0,226
5	İBRAHİM EFENDİ	YOK	1550-1650	-	6,5	0,001	0,001
6	KARABAŞ	MEVCUT	1550-1650	10,20	6,5	0,169	0,132
7	SÜRÜCÜ DİMİTRAKİ-1	YOK	1550-1650	-	6,5	0,247	0,157
8	SÜRÜCÜ DİMİTRAKİ-2	MEVCUT	1550-1650	7,00	13	0,299	0,124
9	PATRİKHANE -1	MEVCUT	1614	7,50	104	0,055	0,049
10	PATRİKHANE -2	MEVCUT	1614	8,98	3,25	0,051	0,032
11	MİMAR	MEVCUT	1604	22,48	6,5	0,071	0,068
12	KİREMİTÇİ	MEVCUT	1650-1750	32,10	6,5	0,010	0,010
13	EL HAC AHMET AĞA	MEVCUT	1919	3,60	13	0,362	0,255
14	TAHTAMİNARE	MEVCUT	1911	7,30	13	0,281	0,189
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				13,47	198,25	1,645	1,14
1650-1750				32,10	204,75	1,655	1,15
1750-1850				5,45	230,75	2,298	1,594

Çizelge 3.5. incelendiğinde özellikle kot değerlerinin asimetrik bir biçimde birbirlerinden farklı olduğu ve zaman içerisinde değerlerin arasında çok ciddi iniş çıkışların meydana geldiği görülmektedir. Bu noktada denebilir ki; Fener'deki yerleşim alanları mevcut coğrafyaya uygun bir biçimde, eş yükselti eğrilerine paralel olarak dar bir alanda gelişip büyümüştür. Ayrıca debi değerleri çok düşük ama sayıca fazla çeşme inşa edilmiştir. Bu da irili ufaklı birçok yerleşim alanının olduğuna işaret etmektedir.

Cibali Mahallesi

Cibali mahallesi için çeşmelere ait kot, debi ve hat uzunluğunu gösteren bilgiler Çizelge 3.6.'da sunulmaktadır.

Çizelge 3.6. Cibali Mahallesi genelinde çeşme tespit çalışması sonuçları (*Ek-1*).

CİBALİ							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	SİVRİKOZ CİBALİ 1	MEVCUT	1564	4,80	19,5	0,873	0,718
2	SİVRİKOZ CİBALİ 2	MEVCUT	1550-1650	6,95	13	0,864	0,635
3	GÜL CAMİ	MEVCUT	1889	11,75	26	0,388	0,268
4	AYAKAPI (CUMHURİYET)	MEVCUT	1923	3,66	13	0,437	0,337
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				KOT$_{ort.}$ (m)	DEBİ$_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				5,88	32,5	1,737	1,353
1650-1750				-	32,5	1,737	1,353
1750-1850				7,71	71,5	2,562	1,958

Çizelge 3.6.'ya bakıldığında; Fener mahallesine benzer biçimde yine düşük debili çeşmeler göze çarpmaktır. Ayrıca bulunan çeşme sayısının az olması mahalle genelinde kayıp çeşmelerin olabileceği ihtimalini güçlendirmektedir. Çeşmelerin ana isale hattına oldukça uzakta olması bu olasılığı arttırmaktadır.

Sultan Selim Mahallesi

Sultan Selim Mahallesi için elde edilen bilgiler ışığında Çizelge 3.7.'de çeşme tespitleri ile ilgili veriler sunulmaktadır.

Çizelge 3.7. Sultan Selim Mahallesi genelinde çeşme tespit çalışması sonuçları (*Ek-1*).

SULTAN SELİM							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	ÇİFTE	MEVCUT	1550-1650	31,70	26	0,039	0,033
2	KÜÇÜKMUSTAFA	YOK	1550-1650	-	104	0,724	0,581
3	ŞAHRAH	MEVCUT	1559	30,53	104	0,259	0,259
4	AŞIKPAŞA	MEVCUT	1564	27,40	13	0,348	0,311
5	EŞEKÇİ	MEVCUT	1550-1650	17,99	6,5	0,402	0,395
6	KADI	MEVCUT	1550-1650	34,05	52	0,101	0,097
7	ZENBİLLİ ALİ EFENDİ	YOK	1550-1650	21,64	52	0,388	0,367
8	MİMAR MUSTAFA AĞA	YOK	1660	-	52	0,182	0,133
9	ÇIRAKCI	YOK	1716	-	26	0,014	0,014
10	KANDİLİ GÜZEL	YOK	1747	-	6,5	0,449	0,363
11	KARASARIKLI	YOK	1650-1750	-	6,5	0,484	0,466
12	ZEYNEL ABİDİN	MEVCUT	1831	11,05	6,5	0,558	0,521
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				KOT$_{ort.}$ (m)	DEBİ$_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				27,22	358	2,261	2,043
1650-1750				-	449	3,390	3,019
1750-1850				11,05	455	3,948	3,540

Tablodaki debi ve kot değerleri kendi içinde kıyaslandığında; birbirlerine yakın değerlerde olduğu anlaşılmaktadır. Mahalle genelinde ayrılan çeşmelere verilen günlük su miktarı üzerinden yerleşim alanlarının nüfus olarak birbirine yakın olduğu söylenebilir. Ayrıca son dönemde inşa edilen bir adet çeşme olması, eğer ortadan kaldırılma durumu söz konusu değilse; 18-19. yüzyıllar arasında mahallenin çok fazla göç almadığını göstermektedir.

Unkapanı Mahallesi

Unkapanı Mahallesi uhdesindeki çeşmeler için sahada gözlem ve ölçüm çalışması yapılmış ve tarihi kaynaklardan elde edilen bilgiler ışığında Çizelge 3.8. hazırlanmıştır

Çizelge 3.8. Unkapanı Mahallesi genelinde çeşme tespit çalışması sonuçları (*Ek-1*).

UNKAPANI							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	ÜSKÜPLÜ	YOK	1550-1650	-	13	0,559	0,464
2	HAYDAR	MEVCUT	1569	32,61	13	0,088	0,086
3	NALINCI	MEVCUT	1592	5,05	104	0,714	0,470
4	TEPEDELEN	MEVCUT	1550-1650	21,87	6,5	0,437	0,268
5	DEMİRHUN	YOK	1550-1650	-	6,5	0,170	0,139
6	ÇUKUR	MEVCUT	1550-1650	30,18	104	0,101	0,086
7	AZAPLAR	YOK	1550-1650	-	26	0,451	0,350
8	ATLAMA	YOK	1550-1650	-	6,5	0,553	0,430
9	SALİHPAŞA	MEVCUT	1647	9,94	52	0,424	0,346
-	SALİHPAŞA (İlave Debi)	MEVCUT	1650-1750	-	52	-	-
10	ARAP	YOK	1750-1850	-	26	0,443	0,306
11	HARAÇCI	MEVCUT	1750-1850	5,20	104	0,739	0,478
12	HACIKADIN	MEVCUT	1787	9,29	13	0,406	0,277
13	ŞEBSEFA HATUN	MEVCUT	1788	17,99	13	0,410	0,303
14	YENİİCAT	YOK	1750-1850	-	104	0,387	0,314
15	KOCAKARI	YOK	1750-1850	-	6,5	0,448	0,301
16	TAVANLI	MEVCUT	1813	13,45	6,5	0,265	0,204
17	AHMET AĞA	MEVCUT	1817	4,80	104	0,722	0,599
18	KESERCİLER	YOK	1881	-	104	0,690	0,552
19	HAYDAR HAMAMI	MEVCUT	1852	29,60	6,5	0,167	0,158
20	BIÇAKCI	MEVCUT	1893	17,08	104	0,214	0,183
21	ÜÇ MİHRAPLI	YOK	1913	-	104	0,491	0,290
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				19,93	331,5	3,497	2,639
1650-1750				-	383,5	3,497	2,639
1750-1850				13,92	1079	8,879	6,604

Unkapanı için bir değerlendirme yapıldığında; ilk göze çarpan özelliğin yüksek debili çokça çeşmenin olduğu ve son dönem içerisinde çok sayıda çeşme inşa edildiği de görülmektedir. Bu iki durumun varlığı yerleşim alanlarının her dönemde faal olduğu ve özellikle son dönemde büyük ihtimalle göçlerle birlikte nüfus ve yapılaşma

açısından bir artış olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca bir önceki tablolarda sunulan Haliç kıyısındaki diğer mahallelerdeki asimetrik kot değerleri, Unkapanı Mahallesi genelinde de görülmektedir.

Vefa Mahallesi

Vefa mahallesi için elde edilen bilgiler Çizelge 3.9.'da sunulmaktadır.

Çizelge 3.9. Vefa Mahallesi genelinde çeşme tespit çalışması sonuçları (*Ek-1*).

VEFA							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	KIRKÇEŞME	YOK	1550-1650	-	130	0,005	0,005
2	VEFA	MEVCUT	1550-1650	29,32	13	0,048	0,048
3	SABUNCU	TESPİT EDİLEMEDİ	1550-1650	-	6,5	0,239	0,184
4	SARIBEYAZIT	YOK	1460	-	6,5	0,109	0,107
5	MEHMET PAŞA(YOKUŞ)	YOK	1550-1650	-	13	0,205	0,155
6	ABACI	MEVCUT	1608	30,56	6,5	0,043	0,043
7	HASANPAŞA	MEVCUT	1744	18,06	6,5	0,221	0,201
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				29,94	175,5	0,65	0,542
1650-1750				18,06	182	0,87	0,743
1750-1850				-	182	0,87	0,743

Vefa Mahallesi için Çizelge 3.9.'da görüldüğü üzere; tesisin inşasından çok öncesinde tarihi çeşmeler bulunmaktadır (Kırkçeşme, Sarıbeyazıt). Özellikle tesise adını veren Kırkçeşme çeşmeleri Roma döneminde hizmet etmesinin yanı sıra debisi azaltılmadan Osmanlı dönemi içerisinde de faaliyetine devam etmiştir (Çeçen,1988). Bu açıdan bakıldığında ilk dönem çeşmelerine paralel olarak; Roma devrinden kalan yerleşim alanlarının olduğu ve varlıklarını uzun yıllar devam ettirdikleri anlaşılmaktadır.

Tahtakale Mahallesi

Tahtakale Mahallesi için çeşmelere ait kot, debi ve hat uzunluğunu gösteren bilgiler Çizelge 3.10.'da sunulmaktadır.

Çizelge 3.10. Tahtakale Mahallesi genelinde çeşme tespit çalışması sonuçları (*Ek-1*).

TAHTAKALE							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	MAHKEME SOKAK	YOK	1550-1650	-	13	0,425	0,309
2	ÇUKUR	YOK	1550-1650	-	104	0,329	0,22
3	RÜSTEMPAŞA	MEVCUT	1560	6,13	32,5	0,401	0,271
4	TAHTAKALE	MEVCUT	1750-1850	8,10	13	0,304	0,226
5	KUNDAKÇILAR	YOK	1750-1850	-	13	0,287	0,181
6	ODUNKAPISI	YOK	1820	-	13	0,812	0,343
7	BALKAPANI	MEVCUT	1813	7,00	6,5	0,346	0,257
8	HALİLAĞA	YOK	1824	-	156	0,211	0,152
9	NEV FİDAN	MEVCUT	1865	1,30	6,5	0,620	0,371
10	ÇÖPLÜK	YOK	1884	-	13	0,722	0,368
11	KIBLE	MEVCUT	1893	5,97	13	0,602	0,224
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				6,13	149,5	1,155	0,800
1650-1750				-	149,5	1,155	0,800
1750-1850				5,59	383,5	5,059	2,922

Çizelge 3.10. değerlendirildiğinde; debisi yüksek olmayan çok sayıda çeşmenin olduğu ve özellikle son dönemde çeşme sayısında ciddi bir artış olduğu görülmektedir. Bunun en önemli nedeni Tahtakale'nin 18. yüzyıl başlarında bir ticaret merkezi haline gelmiş olmasıdır. İrili ufaklı çokça ticari yapının varlığı hareketli nüfusun dolayısıyla çeşmelerin sayısının artmasına sebep olduğu söylenebilir.

Süleymaniye Mahallesi

Süleymaniye Mahallesi için elde edilen bilgiler ışığında Çizelge 3.11.'de çeşme tespitleri ile ilgili veriler sunulmaktadır.

Çizelge 3.11. Süleymaniye Mahallesi genelinde çeşme tespit çalışması sonuçları (*Ek-1*).

SÜLEYMANİYE							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	KEMERALTI	YOK	1550 -1650	-	6,5	0,057	0,046
2	SABUNHANE	MEVCUT	1677	13,30	6,5	0,182	0,137
3	DEVELİOĞLU	MEVCUT	1696	21,48	26	0,81	0,64
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				-	6,5	0,057	0,046
1650-1750				17,39	39	1,049	0,823
1750-1850				-	39	1,049	0,823

Çizelge 3.11.'e bakıldığında; debisi düşük az sayıda çeşmenin olduğu görülmektedir. Bu durumun nedeni büyük ihtimalle mahalle genelinde başka suyollarına ait çeşmelerin olması veya çok eski tarihlerde çeşmelerin yok edilmiş olmasıdır.

Uzunçarşı Mahallesi

Uzunçarşı Mahallesi için elde edilen bilgiler Çizelge 3.12.'de sunulmaktadır.

Çizelge 3.12. Uzunçarşı Mahallesi genelinde çeşme tespit çalışması sonuçları (*Ek-1*).

UZUNÇARŞI							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	ALACAHAMAM	YOK	1566	-	13	0,439	0,343
2	SULTAN	YOK	1550-1650	-	104	0,450	0,397
3	ÇUKUR	YOK	1550-1650	-	13	0,108	0,103
4	DARUSAADET	YOK	1650-1750	-	6,5	0,397	0,348
5	SAMANVEREN	YOK	1708	-	104	0,007	0,007
6	MEKTEP ALTI (MİRAHUR)	MEVCUT	1721	17,68	6,5	0,383	0,332
7	ÇAKMAKÇILAR	MEVCUT	1750-1850	25,90	52	0,408	0,355
8	GAZNEVİ	YOK	1750-1850	-	6,5	0,117	0,106
9	HACI KÜÇÜK	MEVCUT	1872	15,68	6,5	0,493	0,386
10	YAVAŞÇA ŞAHİN	YOK	1878	-	104	0,116	0,111
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				-	130	0,997	0,843
1650-1750				17,68	247	1,784	1,53
1750-1850				20,79	416	2,918	2,488

Çizelge 3.12. incelendiğinde ilk dönem çeşmelerinin çok olmadığı görülmektedir. Bunun sebebi büyük ihtimalle mevcut suyollarından belli bir dönem yararlanılmış olması veya

zaman içerisinde çeşmelerin yok edilmiş olmalarıdır. Özellikle 18-19. yüzyıllar arasında düzenli bir biçimde artan debi değerleri, Uzunçarşı'nın bu tarihsel süreçlerde sürekli olarak faal bir yerleşim alanı olduğunu göstermektedir. Ticari ve kamusal yapıların sayısındaki artış da düzenli bir biçimde çeşme sayısını arttırmış olabilir.

Yenicami Mahallesi

Yenicami Mahallesi için elde edilen bilgiler Çizelge 3.13.'de sunulmaktadır.

Çizelge 3.13. Yenicami Mahallesi genelinde çeşme tespit çalışması sonuçları (*Ek-1*).

YENİCAMİ							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	TURHAN SULTAN(SEBİL)	MEVCUT	1663	3,45	13	0,681	0,547
2	TURHAN SULTAN	MEVCUT	1738	5,76	104	0,45	0,397
3	TAŞÇILAR	YOK	1796	-	6,5	0,971	0,372
4	BALIK PAZARI	YOK	1750-1850	-	6,5	0,878	0,438
5	TAHMİS SOKAĞI	MEVCUT	1806	5,83	104	0,756	0,363
6	HİDAYET CAMİ	YOK	1813	-	104	0,770	0,622
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				-	0	0,00	0,00
1650-1750				4,61	117	1,13	0,944
1750-1850				5,83	338	4,51	1,795

Yeni Cami'nin bugün bulunduğu alanda Bizans döneminde bazı seyrek yerleşim alanlarının olduğu bilinmektedir[23]. Ancak inşa edilen çeşmelerin tarihleri üzerinden bakıldığında; özellikle 18-19. yüzyıllar arasında yüksek debili çokça çeşme yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu da söz konusu tarihler arasında güçlü bir nüfus hareketine işaret etmektedir. Eğer dönemsel yapılaşma ve yol ağı haritaları elde edilebilirse; çeşme ve dağıtım şebekesi haritası ile bir kıyaslama yapılabilir ve böylece gerçekten bir şehirleşme hareketinin olup olmadığı kestirilebilir.

Hocapaşa Mahallesi

Hocapaşa Mahallesi'ne ait çeşmeler için sahada gözlem ve ölçüm çalışması yapılmış olup; ayrıca tarihi kaynaklardan elde edilen bilgiler ışığında aşağıdaki tablo hazırlanmıştır.

Çizelge 3.14. Hocapaşa Mahallesi genelinde çeşme tespit çalışması sonuçları (*Ek-1*).

HOCAPAŞA							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	HOCAPAŞA	MEVCUT	1550-1650	11,89	13	0,848	0,674
2	AYDINOĞLU TEKKE	YOK	1684	-	104	0,547	0,462
3	KAYIŞ MUSTAFA AĞA	YOK	1590	-	6,5	0,623	0,561
4	BİLİNMEYEN	YOK	1650-1750	-	6,5	0,722	0,687
5	ABBAS AĞA	YOK	1650-1750	-	6,5	0,718	0,664
6	İBRAHİM PAŞA MEKTEP	YOK	1726	-	104	0,645	0,589
7	HACI BEŞİR AĞA	MEVCUT	1744	23,35	13	0,332	0,304
8	MEYDANCIK	YOK	1750-1850	-	6,5	0,697	0,618
9	İSMAİL İSMET	YOK	1750-1850	-	6,5	0,76	0,679
10	NALLI MESCİT	YOK	1750-1850	-	6,5	0,542	0,493
11	ZEYNEP SULTAN	MEVCUT	1770	12,14	13	0,527	0,489
12	SALKIM SÖĞÜT	MEVCUT	1770	13,36	6,5	0,500	0,459
13	ABDULHAMİT TÜRBE	MEVCUT	1777	5,85	104	0,806	0,633
14	PAŞAKAPISI	MEVCUT	1848	18,58	52	0,371	0,34
15	CAĞALOĞLU YOKUŞU	MEVCUT	1870	30,40	13	0,593	0,53
16	MURADİYE SEBİLİ	MEVCUT	1876	10,40	6,5	0,931	0,669
17	ABDULHAMİT 2	MEVCUT	1877	6,14	19,5	0,811	0,75
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				11,89	123,5	2,018	1,697
1650-1750				23,35	253,5	4,435	3,941
1750-1850				13,84	487,5	10,973	9,601

Çizelge 3.14. üzerindeki inşa tarihi ve debi değerleri istatistik olarak değerlendirildiğinde; genel olarak her dönem yüksek ve düşük debili çeşmelerin birlikte olduğu görülmektedir. Buna istinaden denebilir ki; Hocapaşa her dönem aynı istikrarla büyüyen ve özellikle son dönemde ciddi gelişme kaydeden bir yerleşim alanı konumunda olduğu söylenebilir. Yol ağının gelişmesi ve hareketli nüfusta artış görülmesi beklenecek bir sonuçtur.

Ayasofya Mahallesi

Ayasofya Mahallesi için elde edilen bilgiler Çizelge 3.15.'de sunulmaktadır.

Çizelge 3.15. Ayasofya Mahallesi genelinde çeşme tespit çalışması sonuçları (*Ek-1*).

AYASOFYA							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	SOĞUKKUYU	YOK	1550-1650	-	3,25	0,142	0,139
2	ALEMDAR MUSTAFA PAŞ.	MEVCUT	1777	20,80	6,5	0,256	0,247
3	SOĞUK	MEVCUT	1801	29,40	13	0,261	0,225
4	ÜÇYÜZLÜ	MEVCUT	1813	29,57	6,5	0,097	0,097
5	ÖMERAĞA	MEVCUT	1814	26,26	13	0,203	0,18
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				-	3,25	0,142	0,139
1650-1750				-	3,25	0,142	0,139
1750-1850				26,51	42,25	0,959	0,888

Çizelge 3.15. irdelendiğinde; ilk ve orta dönem için gerekli verilerin olmadığı görülmektedir. Büyük olasılıkla mahalle genelinde zamanla artan yapılaşmaya bağlı olarak çeşmeler yok olmuş olabilirler. Mevcut veriler üzerinden bir genelleme yapılacak olursa; özellikle 17. yüzyılın ikinci yarısından sonra Ayasofya şehirleşme açısından faal bir halde olduğu anlaşılmaktadır. Ancak çeşmelerin debi değerinin düşük olması, çeşmelerin daha çok günlük ihtiyaçların karşılanması için kullanıldığı izlenimini vermektedir.

Ahırkapı Mahallesi

Ahırkapı Mahallesi uhdesindeki çeşmeler için sahada gözlem ve ölçüm çalışması yapılmış ve tarihi kaynaklardan elde edilen bilgiler ışığında Çizelge 3.16. hazırlanmıştır. Tablodan elde edilen sonuçlara göre; Ahırkapı oldukça eski bir yerleşim alanı olarak gözükmektedir. Tarihsel süreç içerisinde hem yüksek hem düşük debili çeşmeler inşa edilmiş ve süreklilik arz eden bir büyüme ortaya çıkmıştır.

Çizelge 3.16. Ahırkapı Mahallesi genelinde çeşme tespit çalışması sonuçları (*Ek-1*).

AHIRKAPI							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	İSHAKPAŞA HAMAMI	YOK	1550 -1650	-	104	0,348	0,279
2	İBRAHİMPAŞA	YOK	1550 -1650	-	104	0,467	0,324
3	İSHAKPAŞA	YOK	1550 -1650	-	6,5	0,331	0,284
4	AHIRKAPI	MEVCUT	1597	2,02	104	0,691	0,557
5	SULTAN SÜLEYMAN	MEVCUT	1650-1750	6,92	6,5	0,599	0,505
6	BOSNAVİ AHMET	YOK	1650 -1750	-	104	0,588	0,503
7	HACI HASAN EFENDİ	MEVCUT	1713	10,60	13	0,496	0,430
8	HEKİMOĞLU	MEVCUT	1734	6,44	6,5	0,608	0,511
9	CANKURTARAN	MEVCUT	1750 -1850	9,50	6,5	0,527	0,467
10	YAZICI MEHMET	YOK	1793	-	6,5	0,628	0,488
11	MEYDAN	MEVCUT	1811	9,20	104	0,529	0,445
12	ALEMDARZADE	MEVCUT	1857	14,85	6,5	0,509	0,372
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				2,02	318,5	1,837	1,444
1650-1750				7,99	448,5	4,128	3,393
1750-1850				11,18	572	6,321	5,165

Sultanahmet Mahallesi

Sultanahmet Mahallesi için elde edilen bilgiler ışığında Çizelge 3.17.'de çeşme tespitleri ile ilgili veriler sunulmaktadır.

Çizelge 3.17. Sultanahmet Mahallesi genelinde çeşme tespit çalışması sonuçları (*Ek-1*).

SULTANAHMET							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	NAKİLBENT CAMİİ	MEVCUT	1550-1650	24,15	13	0,238	0,206
2	ÇARDAKLI	MEVCUT	1554	8,05	6,5	0,453	0,312
3	SOĞUK	MEVCUT	1554	23,25	13	0,450	0,192
4	AT MEYDANI	MEVCUT	1550-1650	31,85	156	0,011	0,010
5	KABASAKAL	MEVCUT	1550-1650	29,06	6,5	0,305	0,273
6	KAPIAĞASI	MEVCUT	1550-1650	16,35	104	0,386	0,339
-	AT MEYDANI (İlave debi)	MEVCUT	1650-1750	31,85	78	0,011	0,010
7	BOL SOKAK	MEVCUT	1666	26,74	6,5	0,451	0,325
8	TERAZİ	MEVCUT	1706	6,56	104	0,496	0,356
9	ARASTA	MEVCUT	1750 -1850	29,03	6,5	0,329	0,299
10	KEMERALTI	MEVCUT	1770	27,83	6,5	0,249	0,221
11	ÜÇLER HAMAMI	MEVCUT	1819	28,51	6,5	0,264	0,182
12	BOSNALI AHMET	MEVCUT	1865	16,44	13	0,391	0,247
13	ZAİMAĞA	YOK	1869	8,05	13	0,574	0,306
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				22,12	299	1,843	1,332
1650-1750				16,65	487,5	2,790	2,013
1750-1850				21,97	533	4,597	3,268

Çizelge 3.17. incelendiğinde; çeşme sayısı ve debisinde Ahırkapı'ya benzer bir biçimde bir artış görülmektedir. Ayrıca ilk dönem inşa edilen çeşme sayısına bakıldığında; daha önceki zamanlarda da Sultanahmet Mahallesinin faal bir yerleşim alanı olduğu belirtilebilir. Kademeli ve homojen bir artış göze çarpmaktadır. Buna göre süreklilik arz eden bir şehirleşme hareketinin olduğu söylenebilir.

Kadırga Mahallesi

Kadırga Mahallesi için çeşmelere ait kot, debi ve hat uzunluğunu gösteren bilgiler Çizelge 3.18.'de sunulmaktadır.

Çizelge 3.18. Kadırga Mahallesi genelinde çeşme tespit çalışması sonuçları (*Ek-1*).

KADIRGA							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	DİZDARİYE	MEVCUT	1550-1650	28,70	6,5	0,109	0,520
2	TAHSİNBEY	MEVCUT	1550-1650	16,09	6,5	0,245	0,140
3	KADIRGA HAMAMI	MEVCUT	1550-1650	7,42	13	0,375	0,263
4	KADIRGA BOSTANİÇİ	YOK	1550-1650	-	6,5	0,352	0,237
5	ÇUKUR	MEVCUT	1550-1650	4,87	6,5	0,445	0,330
6	ŞEHİT MEHMET PAŞA	MEVCUT	1571	10,90	13	0,349	0,273
7	BEHRAM ÇAVUŞ	MEVCUT	1650-1750	7,04	6,5	0,315	0,301
8	KATİP SİNAN 1	MEVCUT	1650-1750	10,88	13	0,255	0,158
9	CİNCİ	YOK	1720	4,80	6,5	0,641	0,443
10	KATİP SİNAN 2	YOK	1731	-	13	0,206	0,210
11	ESMA SULTAN	MEVCUT	1781	4,00	13	0,405	0,284
12	TÜLBENTÇİ	YOK	1750-1850	-	13	0,213	0,172
13	SİLAHTAR	MEVCUT	1871	27,15	6,5	0,136	0,097
14	ŞEHSUVAR	MEVCUT	1896	4,54	6,5	0,575	0,457
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				13,60	52	1,875	1,763
1650-1750				7,57	91	3,292	2,875
1750-1850				11,90	130	4,621	3,885

Çizelge 3.18.'de Kadırga Mahallesi için elde edilen veriler incelendiğinde; öncelikle düşük debili ama çok sayıda çeşmenin inşa edildiği göze çarpmaktadır. Bunun nedeni büyük ihtimalle mahalle dahilinde birbirine yakın irili ufaklı bir çok yerleşim alanının bulunmasıdır. Ayrıca yine Ahırkapı ve Sultanahmet'e benzer biçimde ilk dönem çok sayıda çeşmenin inşa edildiği anlaşılmaktadır. Bir başka deyişle 16. yüzyıl öncesinde Kadırga Mahallesi için oldukça faal bir yerleşim alanıdır denebilir. Ancak semtin orta bölgesinde büyük bir bostan olduğu da bilinmektedir (Ayverdi,1958). Buna rağmen

düşük debili çeşmelerin inşa edilmiş olması; bu bostanların yer altı suyu ile beslendiği ihtimalini ortaya koymaktadır.

Gedikpaşa Mahallesi

Gedikpaşa Mahallesi için elde edilen bilgiler Çizelge 3.19.'da sunulmaktadır.

Çizelge 3.19. Gedikpaşa Mahallesi genelinde çeşme tespit çalışması sonuçları (*Ek-1*).

GEDİKPAŞA							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	ÇADIRCI AHMET	YOK	1550-1650	-	6,5	0,350	0,230
2	BALİPAŞA	YOK	1550-1650	-	104	0,295	0,255
3	TATLIKUYU	YOK	1550-1650	-	6,5	0,009	0,009
4	CORCİ BEY	YOK	1750 -1850	-	104	0,204	0,166
5	EMİN SİNAN	MEVCUT	1819	28,25	6,5	0,102	0,102
6	ÇUKUR	YOK	1820	-	104	0,116	0,111
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				-	117	0,654	0,494
1650-1750				-	117	0,654	0,494
1750-1850				28,25	331,5	1,076	0,873

Çizelge 3.19. incelendiğinde; çeşmelerin tamamına yakınının yok edildiği anlaşılmaktadır[21]. Oldukça eski tarihli olduğu tahmin edilen bu çeşmelerin arasında yüksek debili olanlar bulunmakta olup; bu durum Gedikpaşa Mahallesi'nin çok eski ve nüfus açısından çok yoğun bir yerleşim alanı olduğunu göstermektedir.

[21] Gedikpaşa Mahallesi genelindeki çeşmeler için sahada ciddi bir araştırma yapılmıştır. Ancak ticari amaçlı yapıların yoğun olduğu bu bölgede; herhangi bir ibadethane alanı içinde kalmayan çeşmelerin neredeyse tamamının yok edilmiş olduğu anlaşılmıştır.

Kumkapı Mahallesi

Kumkapı Mahallesi için çeşmelere ait kot, debi ve hat uzunluğunu gösteren bilgiler Çizelge 3.20.'de sunulmaktadır.

Çizelge 3.20. Kumkapı Mahallesi genelinde çeşme tespit çalışması sonuçları (*Ek-1*).

KUMKAPI							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	İBRAHİMPAŞA	MEVCUT	1550-1650	10,65	104	0,413	0,286
2	KAZGANİ SADİ	MEVCUT	1550-1650	5,10	6,5	0,581	0,400
3	SARAÇ İSHAK	YOK	1550-1650	-	6,5	0,304	0,199
4	NİŞANCA CAMİ	MEVCUT	1550-1650	8,15	13	0,233	0,210
5	NİŞANCA HAMAMI	MEVCUT	1590	6,45	6,5	0,406	0,298
6	CÜCE MEHMET	YOK	1590	-	6,5	0,887	0,261
7	DALTABAN	MEVCUT	1650-1750	30,07	13	0,052	0,047
8	MEKTEP	YOK	1650-1750	-	13	0,188	0,130
9	LALA HÜSEYİN PAŞA	MEVCUT	1650-1750	15,00	6,5	0,162	0,124
10	KUMKAPI İSTASYONU	YOK	1750-1850	-	6,5	0,537	0,446
11	KUMKAPI İSKELE MEYDAN	YOK	1750-1850	-	6,5	0,398	0,371
12	ALİYE HATUN	MEVCUT	1750-1850	6,15	6,5	0,584	0,460
13	ARAPZADE	MEVCUT	1750-1850	5,55	6,5	0,422	0,350
14	MABEYİNCİ	MEVCUT	1799	11,25	6,5	0,273	0,188
15	VEZNEDAR	YOK	1856	-	6,5	0,379	0,266
16	HİSAR (KUMKAPI)	MEVCUT	1871	6,35	6,5	0,704	0,479
17	TAVAŞİ	MEVCUT	1872	9,25	13	0,472	0,310
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				7,59	143	2,824	1,654
1650-1750				22,54	175,5	3,226	1,955
1750-1850				7,71	234	6,995	4,825

Çizelge 3.20.'e bakıldığında; dönemsel bazda eşit debili ve sayısal olarak aynı miktarda çeşme inşa edildiği görülmektedir. Elde edilen veriler üzerinden, Kumkapı'nın tarihsel süreç içerisinde neredeyse özdeş adımlarla büyüdüğü söylenebilir. Ayrıca birçok çeşmenin günümüze kadar ulaşmış olması, şehirleşmeye paralel olarak ortaya çıkan tahribattan daha az etkilendiğini göstermektedir. Bunun temelinde çeşmelerin genel olarak ibadethaneler çevresinde inşa edilmiş olmasıdır. Kot değerleri çerçevesinde incelendiğinde ise, nüfusun genel olarak sahile yakın kesimlerde yaşadığı anlaşılmaktadır.

Laleli Mahallesi

Laleli Mahallesi için elde edilen bilgiler ışığında Çizelge 3.21.'de çeşme tespitleri ile ilgili veriler sunulmaktadır.

Çizelge 3.21. Laleli Mahallesi genelinde çeşme tespit çalışması sonuçları (*Ek-1*).

LALELİ							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	MESİHPAŞA	YOK	1550-1650	-	104	0,453	0,391
2	ANAHTARAĞASI	YOK	1550-1650	-	6,5	0,353	0,259
3	ÇUKUR	MEVCUT	1550-1650	34,20	52	0,053	0,049
4	ÇOBANÇAVUŞ	YOK	1550-1650	-	6,5	0,182	0,176
5	MUSALLA	YOK	1550-1650	-	26	0,491	0,359
6	ABALI HASAN	YOK	1650-1750	-	6,5	0,363	0,346
7	ASİYE(SİNANAĞA)	YOK	1650-1750	-	6,5	0,335	0,329
8	İSTANBULAĞASI	YOK	1650-1750	-	19,5	0,123	0,123
9	ALACAMESCİT	YOK	1650-1750	-	6,5	0,484	0,47
10	LALELİ BABA	MEVCUT	1750-1850	25,70	6,5	0,368	0,258
11	ADLİŞAH	YOK	1750-1850	-	6,5	0,251	0,242
12	LANGA	MEVCUT	1750-1850	7,30	13	0,661	0,621
13	LALELİ SEBİLİ	MEVCUT	1763	28,25	13	0,351	0,231
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				34,20	195	1,532	1,234
1650-1750				-	234	2,837	2,502
1750-1850				20,42	273	4,468	3,854

Çizelge 3.21. incelendiğinde özellikle ciddi manada çeşmenin yok olduğu anlaşılmaktadır. 20. Yüzyıl başlarında Laleli genelinde ticari amaçlı bir yapılaşma ağının ortaya çıkmış olması bu duruma sebep olduğu söylenebilir. Çeşmeler genelde düşük debili ve birbirlerine yakın görünmektedir. İlk dönemde faal bir yerleşim alanı olduğu anlaşılan Laleli, son dönem zarfında ciddi bir artış göstermiş olduğu belirtilebilir.

Yenikapı Mahallesi

Yenikapı Mahallesi için elde edilen bilgiler Çizelge 3.22.'de sunulmaktadır.

Çizelge 3.22. Yenikapı Mahallesi genelinde çeşme tespit çalışması sonuçları (*Ek-1*).

YENİKAPI							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	CELLAT	YOK	1550-1650	-	13	1,276	1,130
2	İMRAHOR HAMAMI	YOK	1550-1650	-	13	0,824	0,589
3	SANDIK	YOK	1550-1650	-	13	1,022	0,934
4	HANIM SULTAN CAMİİ	YOK	1543	-	13	0,700	0,640
5	YENİKAPI DEĞİRMENİ	YOK	1750-1850	-	26	0,870	0,772
6	DEĞİRMEN SOKAK	YOK	1750-1850	-	13	1,000	0,909
7	KİLİSE ALTI	YOK	1750-1850	-	13	1,132	1,009
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				-	52	3,822	3,293
1650-1750				-	52	3,822	3,293
1750-1850				-	104	6,824	5,983

Yenikapı genelindeki çeşmeler her ne kadar çok eski yapılar olsa da; ne yazık ki çarpık şehirleşme ile birlikte yok oldukları tespit edilmiştir. Özdeş ve ilk dönem eserlerinden oluşan çeşme ağı göze çarpmakta olup; özellikle Ayverdi haritalarında da gösterilen yerleşim alanlarının etrafındaki bostanların 17-18. yüzyılda nüfus ve yapılaşmayı tetiklediği belirtilebilir (Ayverdi, 1958).

Aksaray Mahallesi

Aksaray Mahallesi için çeşmelere ait kot, debi ve hat uzunluğunu gösteren bilgiler Çizelge 3.23.'de sunulmuştur. İlgili tablo incelendiğinde Aksaray genelinde yüksek ve düşük debili çok sayıda çeşmenin inşa edildiği görülmekte olup; çeşmelerin kot değerleri birbirine yakındır. Ancak çeşmelerin ana isale hattına olan uzaklığı tarihsel süreç içerisinde gittikçe artış göstermiştir. Bu durum yerleşim alanlarının peyderpey ana isale hattı çeperinden uzaklaştığını anlatmaktadır. Ayrıca üst düzey memurların yaşadığı bir mahalle olan Aksaray'ın çeşmeleri de yüzyıllar içerisinde dengeli bir biçimde artmıştır. Özellikle 18 – 19. yüzyıl aralığında çok sayıda çeşme inşa edildiği çizelgede görülmektedir.

Çizelge 3.23. Aksaray Mahallesi genelinde çeşme tespit çalışması sonuçları (*Ek-1*).

AKSARAY							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	MURATPAŞA	MEVCUT	1550-1650	14,05	13	0,360	0,358
2	BİLİNMEYEN	YOK	1550-1650	-	6,5	0,978	0,740
3	TOPRAK	MEVCUT	1697	17,30	6,5	0,787	0,578
4	SAKA	YOK	1713	-	104	0,339	0,334
5	EBEKADIN	YOK	1720	-	104	0,379	0,251
6	KATİP MUSLAHİTTİN	MEVCUT	1720	22,32	6,5	0,161	0,134
7	BEKİRAĞA	MEVCUT	1724	12,10	6,5	1,085	0,958
8	ŞEKERCİ	YOK	1740	-	6,5	1,066	0,800
9	AHMET PAŞA	YOK	1743	-	6,5	0,149	0,149
10	KELLECİ	MEVCUT	1749	17,50	6,5	0,270	0,219
11	ORTA	YOK	1808	-	6,5	0,236	0,223
12	HASANPAŞA	MEVCUT	1852	13,73	6,5	0,862	0,700
13	VEZİR	MEVCUT	1867	13,50	104	0,612	0,499
14	VALİDE SULTAN	MEVCUT	1871	10,94	117	0,619	0,563
15	OLANLAR TEKKESİ	MEVCUT	1874	-	6,5	0,270	0,270
16	SİMİTÇİ ŞAKİR	MEVCUT	1876	12,65	65	0,818	0,740
17	ÇAKIRAĞA	YOK	1906	-	6,5	1,094	0,966
18	SARI(VİRAN)	YOK	1912	-	104	0,726	0,496
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				14,05	19,5	1,338	1,098
1650-1750				17,31	266,5	5,574	4,521
1750-1850				12,71	682,5	10,811	8,978

Yusufpaşa Mahallesi

Yusufpaşa Mahallesi için elde edilen bilgiler Çizelge 3.24.'de sunulmaktadır.

Çizelge 3.24. Yusufpaşa Mahallesi genelinde çeşme tespit çalışması sonuçları (*Ek-1*).

YUSUFPAŞA							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	ŞİMERT ÇAVUŞ	YOK	1550-1650	-	6,5	0,124	0,112
2	BİLİNMEYEN 3	YOK	1550-1650	-	104	0,008	0,008
3	KAZGANİ	MEVCUT	1550-1650	19,10	6,5	0,286	0,214
4	SARI MUSA	YOK	1550-1650	-	6,5	0,097	0,074
5	TEVEKKÜL HAMAMI	YOK	1550-1650	-	104	0,105	0,079
6	BİLİNMEYEN 1	YOK	1650-1750	-	13	0,219	0,171
7	BİLİNMEYEN 2	YOK	1650-1750	-	6,5	0,244	0,125
8	TAŞKASAP	YOK	1650-1750	-	13	0,178	0,133
9	DEVEBOYNU	YOK	1698	-	104	0,126	0,082
10	SÜLÜKLÜ	MEVCUT	1750-1850	16,67	104	0,298	0,231
11	BİLİNMEYEN 4	YOK	1750-1850	-	110,5	0,003	0,003
12	BİLİNMEYEN 5	YOK	1750-1850	-	13	0,076	0,067
13	MEHTER ÇEŞME	YOK	1750-1850	-	6,5	0,218	0,189
14	DEDE PAŞA	YOK	1750-1850	-	104	0,296	0,258
15	TOZKOPARAN	YOK	1750-1850	-	104	0,022	0,022
16	ALİ RIZA EFENDİ	YOK	1750-1850	-	104	0,036	0,036
17	SÜLEYMANPAŞA	YOK	1797	-	6,5	0,140	0,135
18	ÇUKUR	MEVCUT	1814	13,07	104	0,324	0,257
19	RAHVANT	YOK	1845	-	6,5	0,420	0,329
20	SOFTA SİNAN	YOK	1906	-	104	0,389	0,291
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				19,10	227,5	0,620	0,487
1650-1750				-	364	1,387	0,998
1750-1850				14,87	1131	3,609	2,816

Çizelge 3.24.'de özellikle ilk dönem zarfında çok sayıda çeşmenin inşa edildiği görülmektedir. Bu durum Yusufpaşa'nın Bizans devrinde de faal bir yerleşim alanı olduğu ihtimalini kuvvetlendirmektedir[22]. Ayrıca saha gezisinde yapılan inceleme ve gözlemlerde çeşmelerin mimari özelliklerine bakıldığında; Kırkçeşme Tesisleri öncesinde de var olan çeşmelere benzer oldukları görülmüştür.

[22] Kazım Çeçen, Mimar Sinan ve Kırkçeşme Tesisleri eserinde özellikle Mimar Sinan'ın var olan ama suyu azalmış veya yok olmuş çeşmelere su verdiğini belirtmiştir. Böylece halihazırda Bizans dönemine ve/veya Halkalı Suları'na ait çeşmeler faal hale getirilerek; mevcut mahallelerin yaşam döngüsü bozulmamıştır.

Horhor Mahallesi

Horhor Mahallesi için elde edilen bilgiler ışığında Çizelge 3.25.'de çeşme tespitleri ile ilgili veriler sunulmaktadır.

Çizelge 3.25. Horhor Mahallesi genelinde çeşme tespit çalışması sonuçları (*Ek-1*).

HORHOR							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	KIZIL MİNARE CAMİİ	YOK	1550-1650	15,93	6,5	0,668	0,609
2	AHMEDİYE	YOK	1550-1650	-	13	0,835	0,740
3	HORHOR	MEVCUT	1566	22,50	52	0,585	0,516
4	RAGIP BEY	MEVCUT	1566	16,90	13	0,748	0,683
5	AHMEDİYE (ORTA)	MEVCUT	1730	25,20	52	0,790	0,705
6	PEŞTEMALCİ	MEVCUT	1750-1850	17,00	26	0,822	0,744
7	AKAR	YOK	1786	-	32,5	0,606	0,558
8	ALAEDDİN DERGAHI	MEVCUT	1830	21,40	32,5	0,803	0,584
9	HALİT EFENDİ	MEVCUT	1852	15,60	6,5	0,784	0,629
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				18,44	84,5	2,836	2,548
1650-1750				25,20	136,5	3,626	3,253
1750-1850				18,00	234	6,641	5,768

Çizelge 3.25. incelendiğinde ilk dönem eserlerinin sayıca fazla olduğu ve çoğunlukla ibadethaneler ile birlikte inşa edildikleri anlaşılmaktadır. Horhor Mahallesi günümüzde çok hızlı ve asimetrik bir şehirleşme hareketi yaşamış yerleşim alanı olmasına rağmen; birçok çeşmenin yok olmadan ayakta kalabilmesi camiler ile birlikte inşa edilmiş olmalarıdır. Bu durum ibadethane – çeşme tipi yapılanmaların özellikle ilk dönem çokca uygulandığını göstermektedir.

Sarıgüzel Mahallesi

Sarıgüzel Mahallesi için elde edilen bilgiler Çizelge 3.26.'de sunulmaktadır.

Çizelge 3.26. Sarıgüzel Mahallesi genelinde çeşme tespit çalışması sonuçları (*Ek-1*).

SARIGÜZEL							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	MİMAR SİNAN	MEVCUT	1543	27,80	13	1,087	0,487
2	AYNACILAR	YOK	1550-1650	-	13	1,687	0,823
3	DİBEK	YOK	1550-1650	-	6,5	1,318	0,775
4	HACI İLYAS	YOK	1550-1650	-	26	0,785	0,631
5	HÜSREV PAŞA	YOK	1550-1650	-	26	1,148	0,673
6	KEÇECİ	MEVCUT	1550-1650	34,05	26	0,023	0,023
7	GÜRCÜ MEHMET PAŞA	MEVCUT	1625	19,60	13	1,558	0,943
8	MOLLA AHMET	YOK	1650-1750	-	26	0,736	0,482
9	SARIGÜZEL	YOK	1722	-	26	1,152	0,888
10	SEYYİT HALİL AĞA	MEVCUT	1811	24,71	13	1,338	1,071
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				27,15	123,5	7,606	4,355
1650-1750				-	175,5	9,494	5,725
1750-1850				24,71	188,5	10,832	6,796

Çizelge 3.26. üzerinden Sarıgüzel Mahallesi için tarihsel olarak oldukça eski bir yerleşim alanı olduğu ve zaman içerisinde debisi özdeş birçok çeşme yapıldığı söylenebilir. Çeşme kot değerleri incelendiğinde; bugünkü Vatan Caddesi güzergâhında akan Likos Deresi çeperinde gelişen yerleşim alanlarının, özellikle son dönemde tepe kısımlara doğru ilerlediği görülmektedir. Bunun temel nedeni büyük olasılıkla dere boyunca geniş bostanların olması istinaden; göçlerle gelen nüfusun tepelere doğru yönelmesidir (Pervititch, 1922; Ayverdi,1958).

Yenibahçe Mahallesi

Yenibahçe Mahallesi için elde edilen bilgiler ışığında Çizelge 3.27.'de çeşme tespitleri ile ilgili veriler sunulmaktadır.

Çizelge 3.27. Yenibahçe Mahallesi genelinde çeşme tespit çalışması sonuçları (*Ek-1*).

YENİBAHÇE							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	KATİP MÜSLAHİTTİN	YOK	1550-1650	-	13	0,001	0,001
2	LÜTFÜ PAŞA	YOK	1550-1650	-	13	0,071	0,058
3	BAŞ (FATMA SULTAN)	MEVCUT	1550-1650	32,06	13	0,006	0,006
4	SULTAN SELİM	MEVCUT	1550-1650	18,67	6,5	0,416	0,317
5	HİMMETZADE	YOK	1550-1650	-	13	0,001	0,001
6	KAPTAN SİNAN PAŞA 1	YOK	1569	-	6,5	0,419	0,336
7	KAPTAN SİNAN PAŞA 2	YOK	1569	-	6,5	0,335	0,326
8	AYNALI KAVAK (YUKARI	YOK	1590	-	13	0,050	0,040
9	AYNALI KAVAK	MEVCUT	1650-1750	26,25	104	0,174	0,136
10	HALICILAR	YOK	1715	-	6,5	0,356	0,338
11	SAFİYE SULTAN	MEVCUT	1749	18,85	6,5	0,313	0,239
12	ÖRDEK KASAP	YOK	1750-1850	-	13	0,077	0,077
13	BEZMİALEM	MEVCUT	1845	34,00	13	0,008	0,008
14	VALİDE	YOK	1907	-	13	0,002	0,002
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				25,37	84,5	1,299	1,085
1650-1750				22,55	201,5	2,142	1,798
1750-1850				34,00	240,5	2,229	1,885

Çizelge 3.27.'e bakıldığında genel olarak tüm zaman dilimlerinde ibadethanelerle birlikte inşa edilmiş çeşmeler olduğu anlaşılmaktadır. Birçok çeşmenin günümüze kadar ulaşması da bu faktöre bağlanabilir. Bazı çeşmeler neredeyse ana isale hattı üzerinde bulunmaktadır. Bu ana isale hattının akar kot değerinin belirlenmesi açısından çok önemlidir. Ayrıca Likos Deresi çeperi boyunca konumlanan Yenibahçe'nin, geniş bostanlar nedeniyle bölge genelindeki yerleşim alanlarının kot değeri yüksek kesimlerde bulunduğu anlaşılmaktadır (Pervititch, 1922; Ayverdi,1958).

Cerrahpaşa Mahallesi

Cerrahpaşa Mahallesi için elde edilen bilgiler ışığında Çizelge 3.28.'de çeşme tespitleri ile ilgili veriler sunulmaktadır.

Çizelge 3.28. Cerrahpaşa Mahallesi genelinde çeşme tespit çalışması sonuçları (*Ek-1*).

CERRAHPAŞA							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	KÜRKÇÜ KÜLHANI 1	MEVCUT	1550-1650	21,37	6,5	0,174	0,173
2	KÜRKÇÜ KÜLHANI 2	MEVCUT	1732	18,7	6,5	0,226	0,221
3	AKARCA	MEVCUT	1750-1850	8,7	13	0,181	0,158
4	KÜRKÇÜ CAMİ	MEVCUT	1907	26,5	13	0,046	0,031
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				21,37	6,5	0,174	0,173
1650-1750				18,70	13	0,400	0,394
1750-1850				17,60	39	0,627	0,583

Çizelge 3.28. irdelendiğinde ilk göze çarpan durumun çeşme sayısının ve debisinin fazla olmadığı ancak; çeşmelerin ana isale hattına yakın olduklarıdır. Langa Bostanları nedeniyle genel olarak tepe kısımlarda ortaya çıkan ve gelişen yerleşim alanlarının; debi değerlerine bakıldığında hizmet ettiği nüfus açısından birbiriyle özdeş oldukları söylenebilir (Pervititch, 1922; Ayverdi,1958).

Davutpaşa Mahallesi

Davutpaşa Mahallesi için elde edilen bilgiler Çizelge 3.29.'da sunulmaktadır.

Çizelge 3.29. Davutpaşa Mahallesi genelinde çeşme tespit çalışması sonuçları (*Ek-1*).

DAVUTPAŞA							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	DAVUTPAŞA	YOK	1550-1650	-	104	0,319	0,267
2	ŞADIRVAN	YOK	1550-1650	-	6,5	0,247	0,227
3	YOKUŞ	YOK	1750-1850	-	13	0,083	0,075
4	ETYEMEZ MEKTEBİ	MEVCUT	1792	7,95	13	0,405	0,292
5	KADİM TEKKE 2	MEVCUT	1809	7,85	6,5	0,244	0,242
6	KADİM TEKKE 1	MEVCUT	1817	7,76	6,5	0,276	0,259
7	ÇAVUŞZADE	MEVCUT	1846	26,19	104	0,103	0,095
8	ÖMERAĞA	MEVCUT	1882	13	6,5	0,236	0,199
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				-	110,5	0,566	0,494
1650-1750				-	110,5	0,566	0,494
1750-1850				12,55	260	1,913	1,656

Çizelge 3.29.'a bakıldığında Davutpaşa'da ilk dönem ibadethaneler ile birlikte inşa edilmiş çeşmeler olduğu anlaşılmaktadır. Son dönem inşa edilen çeşmeler ise Langa Bostanları çeperinde büyük ihtimalle tarımsal ihtiyaçların karşılanması için yapılmış olabilirler.

Samatya Mahallesi

Samatya Mahallesi için çeşmelere ait kot, debi ve hat uzunluğunu gösteren bilgiler Çizelge 3.30.'da sunulmaktadır.

Çizelge 3.30. Samatya Mahallesi genelinde çeşme tespit çalışması sonuçları (*Ek-1*).

SAMATYA							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	HACI KADIN	MEVCUT	1550-1650	25,10	13	0,880	0,703
2	ŞAH SULTAN - 1	MEVCUT	1550-1650	27,21	104	0,107	0,100
3	ŞAH SULTAN - 2	YOK	1550-1650	-	6,5	0,101	0,081
4	AĞAHAMAMI	YOK	1550-1650	-	13	0,682	0,375
5	EMİRLER	YOK	1550-1650	-	6,5	0,430	0,229
6	KASAP	YOK	1550-1650	-	6,5	0,292	0,147
7	NARLIKAPI	MEVCUT	1550-1650	14,60	13	1,702	1,194
8	İMRAHOR SEBİL	YOK	1562	-	104	1,646	1,083
9	İMRAHOR	MEVCUT	1562	22,63	13	1,586	1,142
10	ARAPKUYUSU	MEVCUT	1600	9,47	13	1,687	0,918
11	ÇINAR CAMİ	YOK	1737	-	104	0,511	0,227
12	YOKUŞ	YOK	1741	-	13	0,089	0,089
13	HACI BEŞİR AĞA	MEVCUT	1750-1850	22,67	6,5	0,880	0,703
14	SAMATYAKAPI	MEVCUT	1796	3,70	6,5	1,152	0,625
15	ETYEMEZ TEKKE	MEVCUT	1814	12,90	6,5	0,226	0,178
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				19,80	292,5	9,113	5,972
1650-1750				-	409,5	9,713	6,288
1750-1850				13,09	429	11,971	7,794

Çizelge 3.30.'da elde edilen sonuçlara bakıldığında; debi ve inşa tarihi açısından Samatya'daki çeşmelerin karakteristiği Sultanahmet, Kumkapı, Aksaray vb. mahallelerde görülen tipik aşama aşama büyüyen bir örüntü karakteri görülmektedir. Bu yönüyle şehirleşmeyi tetikleyen sebeplerin aynı olduğu belirtilebilir. Ayrıca yine çok tipik bir durum da; mevcut olan çeşmelerin çoğunluğunun ibadethanelerle birlikte inşa edilenler olduğu anlaşılmaktadır. Son dönemdeki çeşme kot değerleri dikkate alındığında ise; nüfusun sahil kesimine doğru bostanların olduğu çepere yöneldiği görülmektedir. Bu da iaşe sorunu olasılığına işaret etmektedir.

Yedikule Mahallesi

Yedikule Mahallesi için Çizelge 3.31.'de çeşmelerle ile ilgili veriler sunulmaktadır.

Çizelge 3.31. Yedikule Mahallesi genelinde çeşme tespit çalışması sonuçları (*Ek-1*).

YEDİKULE							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	ÇİFTE	MEVCUT	1550-1650	16,20	104	2,105	1,640
2	AĞA ÇAYIRI	YOK	1550-1650	-	13	1,886	0,993
3	HADIM İBRAHİM PAŞA	MEVCUT	1550-1650	25,24	13	2,326	1,166
4	HACI PİRİ	MEVCUT	1550-1650	19,56	6,5	1,967	1,298
5	BELGRAD	MEVCUT	1570	21,60	13	1,816	1,222
6	HACI EVHADDİN	MEVCUT	1585	19,18	13	1,711	1,380
7	HACI HÜSEYİN	YOK	1550-1650	-	6,5	1,297	1,096
8	YEDİKULE MEYDAN	MEVCUT	1550-1650	16,35	104	2,001	1,548
9	ÇUKUR	YOK	1703	-	13	1,558	1,042
10	İRGATPAZARI	YOK	1650-1750	-	13	1,915	1,483
11	FEVZİYE KÜÇÜK	MEVCUT	1835	26,51	6,5	1,735	1,111
12	TAVANLI	MEVCUT	1872	23,50	104	1,682	1,216
13	HOROZLU	MEVCUT	1875	25,11	13	1,775	1,186
14	KÜRKÇÜBAŞI	MEVCUT	1924	18,30	13	1,927	1,490
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				19,69	273	15,109	10,343
1650-1750				-	299	18,582	12,868
1750-1850				23,36	435,5	25,701	17,871

Çizelge 3.31. oluşturulurken bir bütünlük olması ve kolay anlaşılır olması amacıyla Yedikule, Koca Mustafa Paşa ve Silivrikapı Mahalleleri tek bir parça olarak düşünülmüş ve Yedikule adı altında toplanmıştır[23]. Çeşmelerin özellikle inşa tarihlerine bakıldığında; bölgenin çok eski bir yerleşim alanı olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca ana isale hattına olan çeşme uzaklıkları irdelendiğinde; Kırkçeşme Tesisleri'nin dağıtım şebekesi planlanırken bilhassa söz konusu mahalleler için çok uzun mesafeli olsa dahi her dönemde hatlar inşa edilmiştir. Bu noktada Yedikule ile Silivrikapı arasında sur boyunca devam eden bostanlar faal yerleşim alanlarının oluşumunu tetiklemiş olabilir.

[23] Yedikule sahilinden sur boyunca Silivrikapı istikametine uzanan bazı çeşmeler, az da olsa Koca Mustafa Paşa ve Silivrikapı Mahalleri sınırları dahilinde kalabilmektedir. Ancak bu çeşmelerin ilgili mahalleler üzerinden irdelenmesi yanlış sonuçlara sebep olabileceğinden; sadece Yedikule başlığı altına incelenmesine karar verilmiştir.

31 adet mahalle üzerinden incelenen çeşme ve yerleşim alanları arasındaki ilişkinin daha iyi anlaşılabilmesi için verilerin istatiksel olarak grafikler üzerinde de incelenmesi doğru olacaktır. Bu amaçla öncelikle çeşme sayıları, sonrasında debi ve hat uzunluğundaki değişimler üzerinden çizelge ve grafikler oluşturulmuştur.

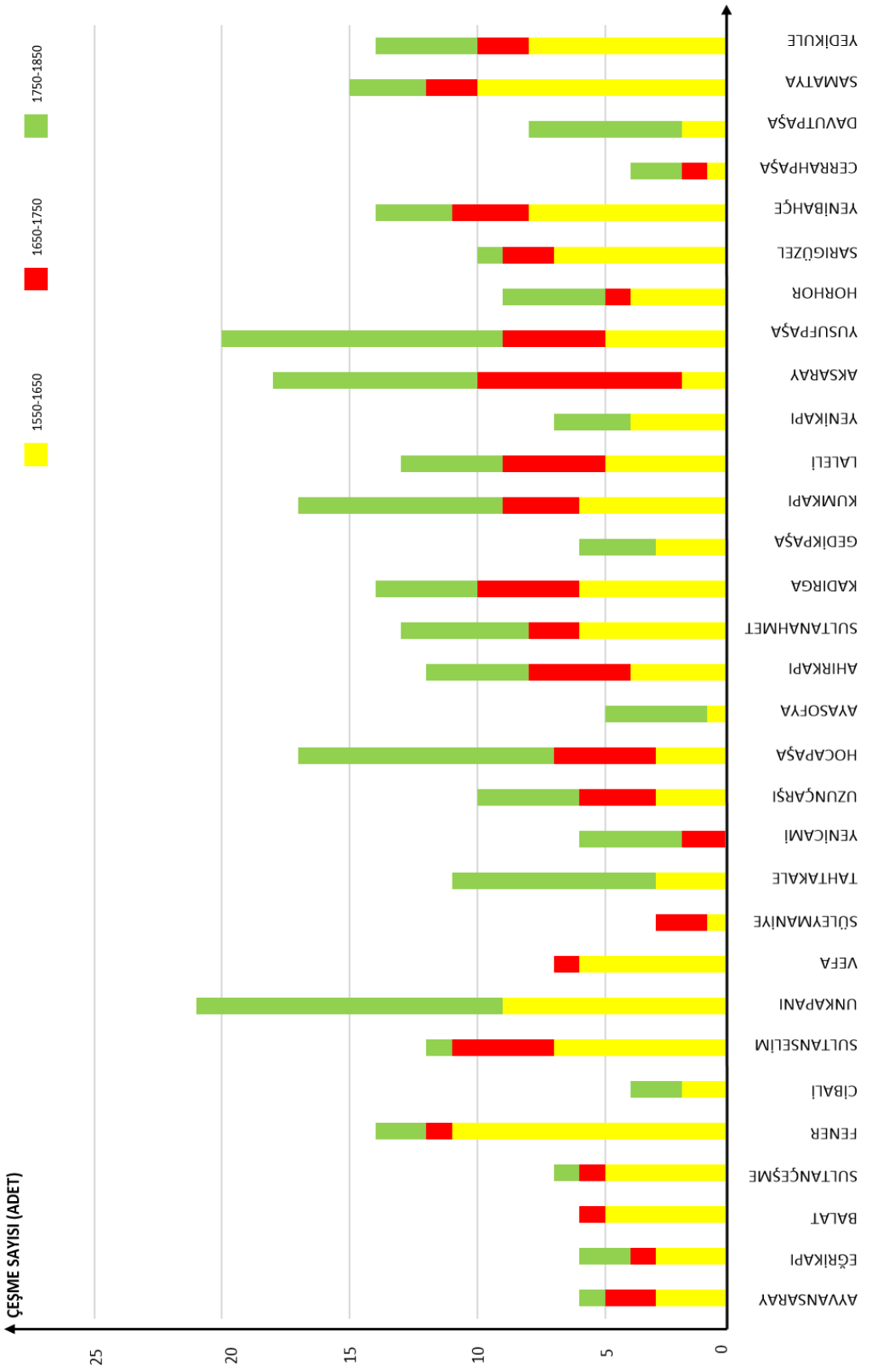
Çeşme Sayısı

Çizelge 3.32.'de dönemsel bazda mahallerde inşa edilen çeşmeler verilmektedir.

Çizelge 3.32. Mahallelerde dönemsel bazda inşa edilen çeşme sayısı.

SIRA NO	MAHALLE	1550-1650	1650-1750	1750-1850
1	AYVANSARAY	3	2	1
2	EĞRİKAPI	3	1	2
3	BALAT	5	1	0
4	SULTANÇEŞME	5	1	1
5	FENER	11	1	2
6	CİBALİ	2	0	2
7	SULTANSELİM	7	4	1
8	UNKAPANI	9	0	12
9	VEFA	6	1	0
10	SÜLEYMANİYE	1	2	0
11	TAHTAKALE	3	0	8
12	YENİCAMİ	0	2	4
13	UZUNÇARŞI	3	3	4
14	HOCAPAŞA	3	4	10
15	AYASOFYA	1	0	4
16	AHIRKAPI	4	4	4
17	SULTANAHMET	6	2	5
18	KADIRGA	6	4	4
19	GEDİKPAŞA	3	0	3
20	KUMKAPI	6	3	8
21	LALELİ	5	4	4
22	YENİKAPI	4	0	3
23	AKSARAY	2	8	8
24	YUSUFPAŞA	5	4	11
25	HORHOR	4	1	4
26	SARIGÜZEL	7	2	1
27	YENİBAHÇE	8	3	3
28	CERRAHPAŞA	1	1	2
29	DAVUTPAŞA	2	0	6
30	SAMATYA	10	2	3
31	YEDİKULE	8	2	4
TOPLAM		143	62	124
KÜMÜLATİF TOPLAM		143	205	329
ORANTISAL		1,00	1,43	2,30

Şekil 3.10’da dönemsel bazda inşa edilen çeşme sayısı grafik olarak verilmektedir.

Şekil 3.10. Mahallelerde dönemsel bazda inşa edilen çeşme sayısı.

Çizelge 3.32.'deki sayısal ve Şekil 3.10'daki görsel sonuçlara bakıldığında mevcut/mevcut olmayan tüm çeşmelerin toplamda 329 adet olduğu görülmektedir. Ayrıca en çok çeşmenin ilk ve son dönemde inşa edildiği ortaya çıkmıştır. En az çeşme inşa edilen mahalle Süleymaniye (3); en çok çeşme inşa edilen mahalle Unkapanı (21) olarak göze çarpmaktadır. Aksaray, Yusufpaşa ve Hocapaşa da çeşme sayısı bakımından oldukça yüksektir. Bununla birlikte daha genel bir değerlendirme yapılacak olursa; Haliç kıyısındaki çeşme sayısı Ayasofya ile Yedikule arasında Marmara kıyısındaki çeşme sayısından azdır.

Çeşme Kot Değerleri

Çizelge 3.33.'de mahallelere ait çeşmelerin deniz seviyesine göre metre cinsinden akar kot değerleri, dönemsel bazda ortalamaları alınarak verilmiştir. Bazı kot değerleri çeşmelerin mevcut olmaması nedeniyle boş bırakılmıştır. Çizelge 3.33. incelendiğinde dönemsel bazda kot değerlerinin giderek azaldığı görülmektedir. Çeşmelerin su akar kotları aynı zamanda mevcut topografya için de geçerli olan kot değerleri hakkında bilgi vermesi nedeniyle; yerleşim alanlarının giderek yükseklik değerleri az olan sahil kesimine doğru yöneldiği belirtilebilir. Böylece bu yöntemle herhangi bir harita bilgisine sahip olunmasa bile; çeşme su akar kot değerleri yardımıyla bir yerleşim alanın topografyası hakkında bilgiye ulaşılabilir. Çizelgedeki kot değerlerine bakıldığında en düşük kot değeri 2,02 m ile Ahırkapı Mahallesi; en yüksek kot değeri ise 34,20 m ile Laleli Mahallesi'nde olduğu görülmektedir.

Çizelge 3.33. Mahallelerde dönemsel bazda çeşmelerin kot değerleri.

SIRA NO	MAHALLE	1550-1650	1650-1750	1750-1850
1	AYVANSARAY	7,38	4,22	9,33
2	EĞRİKAPI	31,44	34,42	22,85
3	BALAT	13,77	2,97	-
4	SULTANÇEŞME	33,84	17,20	33,45
5	FENER	13,47	32,10	5,45
6	CİBALİ	5,88	-	7,71
7	SULTANSELİM	27,22	-	11,05
8	UNKAPANI	19,93	-	13,92
9	VEFA	29,94	18,06	-
10	TAHTAKALE	6,13	-	5,59
11	SÜLEYMANİYE	-	17,39	-
12	UZUNÇARŞI	-	17,68	20,79
13	YENİCAMİ	-	4,61	5,83
14	HOCAPAŞA	11,89	23,35	13,84
15	AYASOFYA	-	-	26,51
16	AHIRKAPI	2,02	7,99	11,18
17	SULTANAHMET	22,12	16,65	21,97
18	KADIRGA	13,60	7,57	11,90
19	GEDİKPAŞA	-	-	28,25
20	KUMKAPI	7,59	22,54	7,71
21	LALELİ	34,20	-	20,42
22	YENİKAPI	-	-	-
23	AKSARAY	14,05	17,31	12,71
24	YUSUFPAŞA	19,10	-	14,87
25	HORHOR	18,44	25,20	18,00
26	SARIGÜZEL	27,15	-	24,71
27	YENİBAHÇE	25,37	22,55	34,00
28	CERRAHPAŞA	21,37	18,70	17,60
29	DAVUTPAŞA	-	-	12,55
30	SAMATYA	19,80	-	13,09
31	YEDİKULE	19,69	-	23,36
ORTALAMA DEĞERLER		**18,56**	**17,25**	**16,21**
YUVARLANMIŞ DEĞERLER		**18,00**	**17,00**	**16,00**
ORANTISAL DEĞERLER		**1,00**	**0,94**	**0,88**

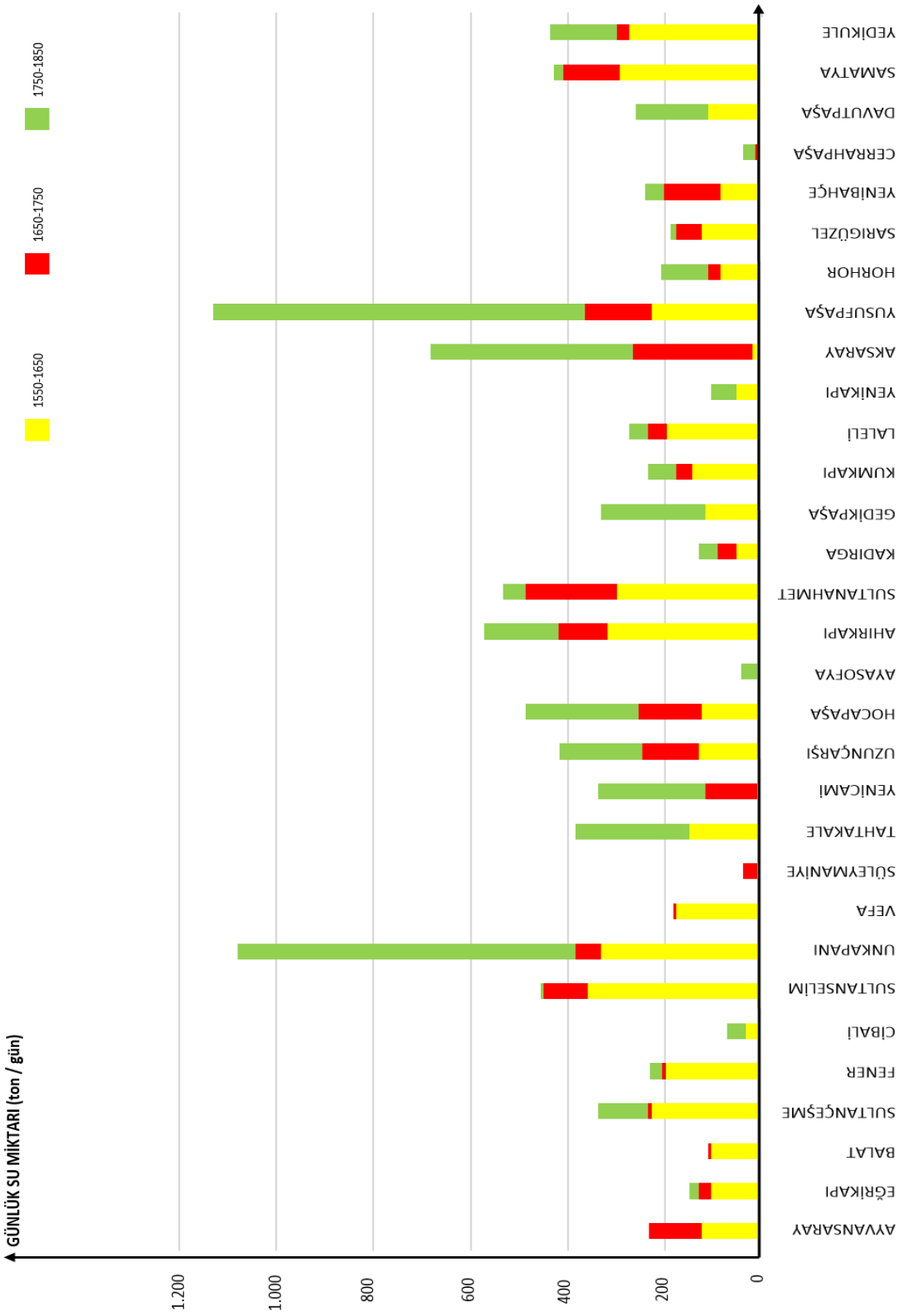
Çeşme Debi Değerleri

Kazım Çeçen'nin ''Mimar Sinan ve Kırkçeşme Tesisleri'' eserinde liste ve şema halinde sunduğu çeşme debi değerleri mahalle bazında Çizelge 3.34.'de verilmiştir.

Çizelge 3.34. Mahallelere çeşmelerden verilen günlük su miktarı (ton/gün)

SIRA NO	MAHALLE	1550-1650	1650-1750	1750-1850
1	AYVANSARAY	123,5	234	240,5
2	EĞRİKAPI	104	130	149,5
3	BALAT	104	110,5	110,5
4	SULTANÇEŞME	227,5	234	338
5	FENER	198,25	204,75	230,75
6	CİBALİ	32,5	32,5	71,5
7	SULTANSELİM	358	449	455
8	UNKAPANI	331,5	383,5	1079
9	VEFA	175,5	182	182
10	SÜLEYMANİYE	6,5	39	39
11	TAHTAKALE	149,5	149,5	383,5
12	YENİCAMİ	0	117	338
13	UZUNÇARŞI	130	247	416
14	HOCAPAŞA	123,5	253,5	487,5
15	AYASOFYA	3,25	3,25	42,25
16	AHIRKAPI	318,5	418,5	572
17	SULTANAHMET	299	487,5	533
18	KADIRGA	52	91	130
19	GEDİKPAŞA	117	117	331,5
20	KUMKAPI	143	175,5	234
21	LALELİ	195	234	273
22	YENİKAPI	52	52	104
23	AKSARAY	19,5	266,5	682,5
24	YUSUFPAŞA	227,5	364	1131
25	HORHOR	84,5	110,5	208
26	SARIGÜZEL	123,5	175,5	188,5
27	YENİBAHÇE	84,5	201,5	240,5
28	CERRAHPAŞA	6,5	13	39
29	DAVUTPAŞA	110,5	110,5	260
30	SAMADYA	292,5	409,5	429
31	YEDİKULE	273	299	435,5
KÜMÜLATİF GENEL TOPLAM		4.466,00	6.295,00	10.354,50
ORANTISAL		1,00	1,40	2,31

Çizelge 3.34.'de sunulan dönemsel olarak mahallelere verilen günlük su değerleri Şekil 3.11.'de grafik olarak verilmektedir.

Şekil 3.11. Mahallelere çeşmelerden verilen günlük su miktarı (ton/gün)

Şekil 3.11. incelendiğinde ilk dönem yerleşim alanlarına yüksek miktarda su verildiği ve sonraki dönemlerde ise asimetrik olarak su miktarının bazı mahallelerde arttığı; bazılarında ise çok az veya hiç artmadığı görülmektedir. Bunun temelinde şehrin göç almasına bağlı olarak artan nüfus artış hızı olduğu söylenebilir. Hızlı ve beklenmedik bir şekilde artan mahalle popülasyonu su ihtiyacını arttırmış olabilir.

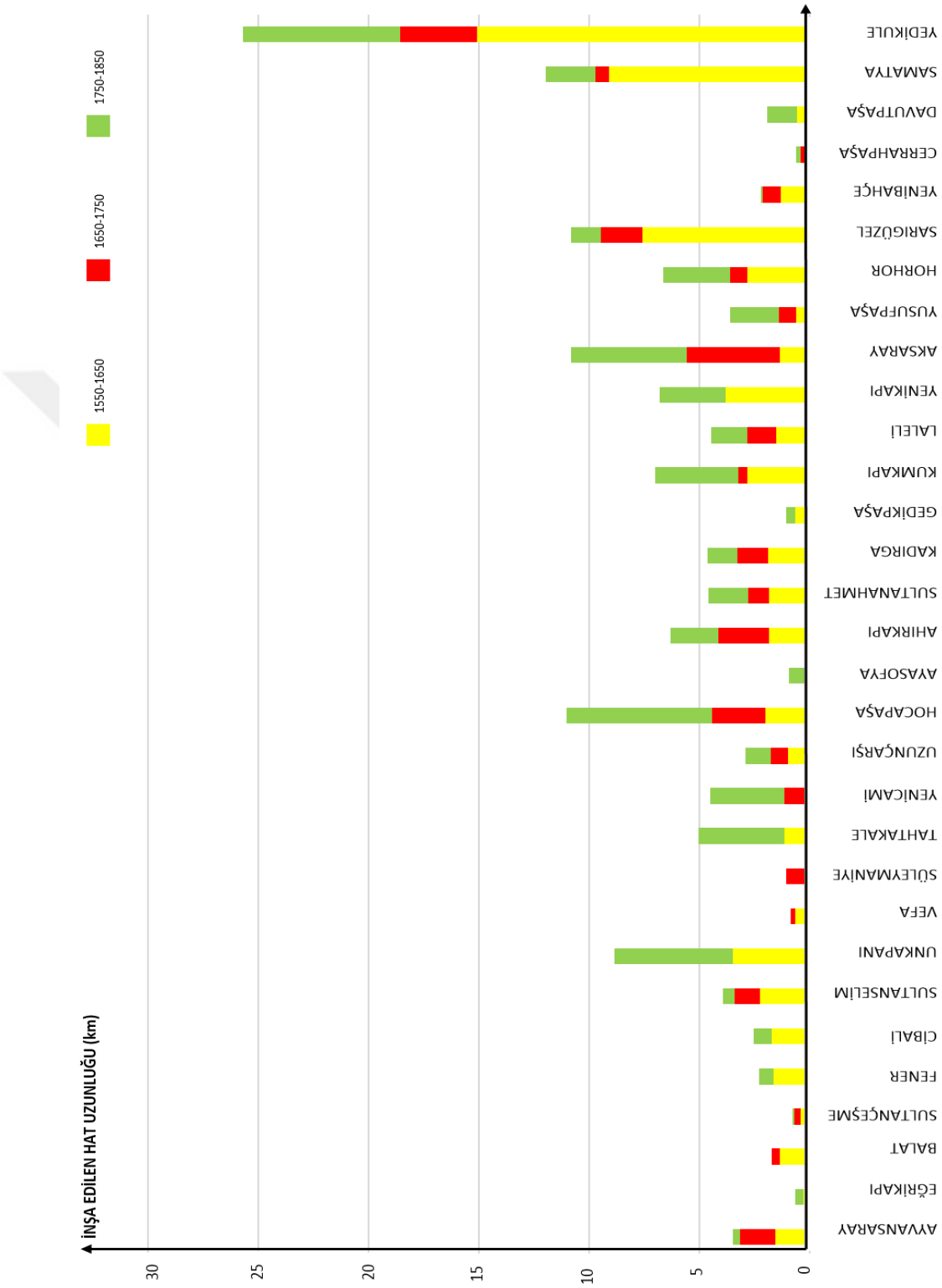
Çeşme Hat Uzunluğu

Çizelge 3.35.'de çeşmelere ulaşan kanalların, ana isale hattına olan arazi üzerinde uzaklık değerleri verilmektedir.

Çizelge 3.35. Dönemsel bazda çeşmelerin ana isale hattına olan uzaklıkları (km)

SIRA NO	MAHALLE	1550-1650	1650-1750	1750-1850
1	AYVANSARAY	1,550	3,140	3,470
2	EĞRİKAPI	0,278	0,301	0,661
3	BALAT	1,344	1,723	1,723
4	SULTANÇEŞME	0,413	0,687	0,786
5	FENER	1,645	1,655	2,298
6	CİBALİ	1,737	1,737	2,562
7	SULTANSELİM	2,261	3,390	3,948
8	UNKAPANI	3,497	3,497	8,879
9	VEFA	0,650	0,870	0,870
10	SÜLEYMANİYE	0,057	1,049	1,049
11	TAHTAKALE	1,155	1,155	5,059
12	YENİCAMİ	0,000	1,130	4,510
13	UZUNÇARŞI	0,997	1,784	2,918
14	HOCAPAŞA	2,018	4,435	11,019
15	AYASOFYA	0,142	0,142	0,959
16	AHIRKAPI	1,837	4,128	6,321
17	SULTANAHMET	1,843	2,790	4,597
18	KADIRGA	1,875	3,292	4,621
19	GEDİKPAŞA	0,654	0,654	1,076
20	KUMKAPI	2,824	3,226	6,995
21	LALELİ	1,532	2,837	4,468
22	YENİKAPI	3,822	3,822	6,824
23	AKSARAY	1,338	5,574	10,811
24	YUSUFPAŞA	0,620	1,387	3,609
25	HORHOR	2,836	3,626	6,641
26	SARIGÜZEL	7,606	9,494	10,832
27	YENİBAHÇE	1,299	2,142	2,229
28	CERRAHPAŞA	0,174	0,400	0,627
29	DAVUTPAŞA	0,566	0,566	1,913
30	SAMATYA	9,113	9,713	11,971
31	YEDİKULE	15,109	18,582	25,701
KÜMÜLATİF GENEL TOPLAM		70,792	98,928	159,947
ORANTISAL		1,00	1,40	2,26

Şekil 3.12.'da Çizelge 3.36.'da sunulan dönemsel olarak inşa edilen hat uzunlukları grafik olarak verilmiştir.

Şekil 3.12. Dönemsel bazda mahallelerde inşa edilen hat uzunluğu (km)

Çizelge 3.36.'ya bakıldığında son dönemle birlikte; en düşük hat uzunluğu 0,627 km ile Cerrahpaşa Mahallesi'nde ve en yüksek hat uzunluğu ise 25,70 km ile Yedikule Mahallesi'nde görülmektedir. Dağıtım hatlarının uzunluğunun asimetrik şekilde birbirlerinden fazla olmasının iki ana sebebi vardır. Büyük olasılıkla çeşme ana isale hattından uzakta veya yapı yoğunluğu nedeniyle çeşmeye giden hattın izlediği yol uzamış olabilir. Genel toplam üzerinden inşa edilen hat uzunlukları dönemsel olarak karşılaştırıldığında; orta dönemde yapılan hat miktarında bir azalma görülmektedir. Buna karşın ilk ve son dönem ise neredeyse orta dönemin iki katı kadar hat inşa edilmiştir.

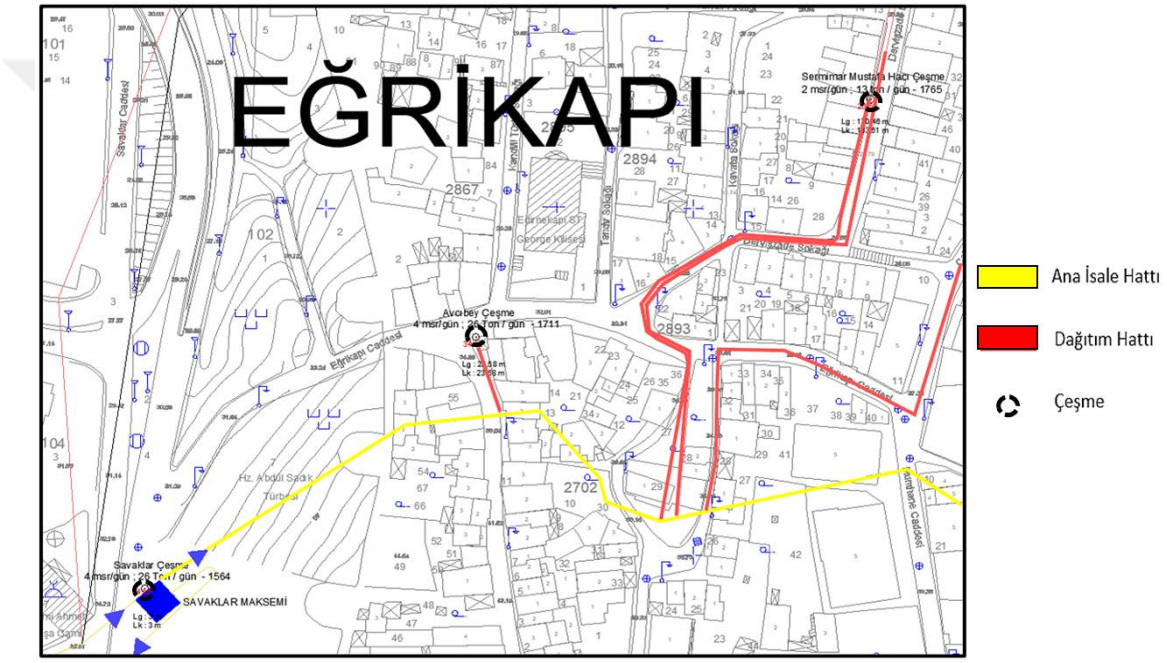
BÖLÜM 4

HARİTALANDIRMA ÇALIŞMASI VE SONUÇLARI

Yukarıdaki bölümlerde mahalle bazında çeşitli çizelge, grafik ve matematiksel yöntemlerle su dağıtım tesisinin şehir ile olan ilişkisi sayısal verilerle analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlar üzerinden denebilir ki; çeşmeler bir şehrin oluşumunda önemli bir role sahiptir. Çizelge ve grafikler ile ortaya konan sonuçlar şehrin nüfusu, yerleşim alanlarının dağılımı ve yapılaşmanın karakteri hakkında öngörü ve tahminlerde bulunulmasını sağlamaktadır. Ancak Kırkçeşme Tesisi'ne ait çeşmelerin ve dağıtım hatları ekseninde yapılan yolların; şehrin gelişimi ve büyümesi üzerindeki rolünün tespiti için mutlaka şehrin dönemsel haritaları ile dağıtım şebekesini gösteren dönemsel haritaların kıyaslanması gerekmektedir. Bu amaçla Bölüm 4'de çeşitli kaynak ve eski tarihli dönemsel haritalardan da faydalanılarak çeşmeler ve yapılar inşa tarihleri dikkate alınarak; mahalle mahalle güncel şehir planı üzerine işaretlenmiştir. Böylece yapıların, dağıtım şebekesi ve çeşmelerle birlikte gösterildiği 16-19. yüzyıllar arasını kapsayan tahmini bir İstanbul sur içi haritası oluşturulmuştur. Elde edilen bu ''Bütünleşik Harita'' vasıtasıyla; Kırkçeşme Tesisi'ne ait çeşmelerin ve dağıtım hatları ekseninde inşa edilen yolların şehirleşme üzerinde herhangi bir etkisi olup olmadığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Kentin mekânsal dönüşümü ve karakterinin yıllara sari biçimde harita üzerinde izlerine ulaşılmaya çalışılmıştır.

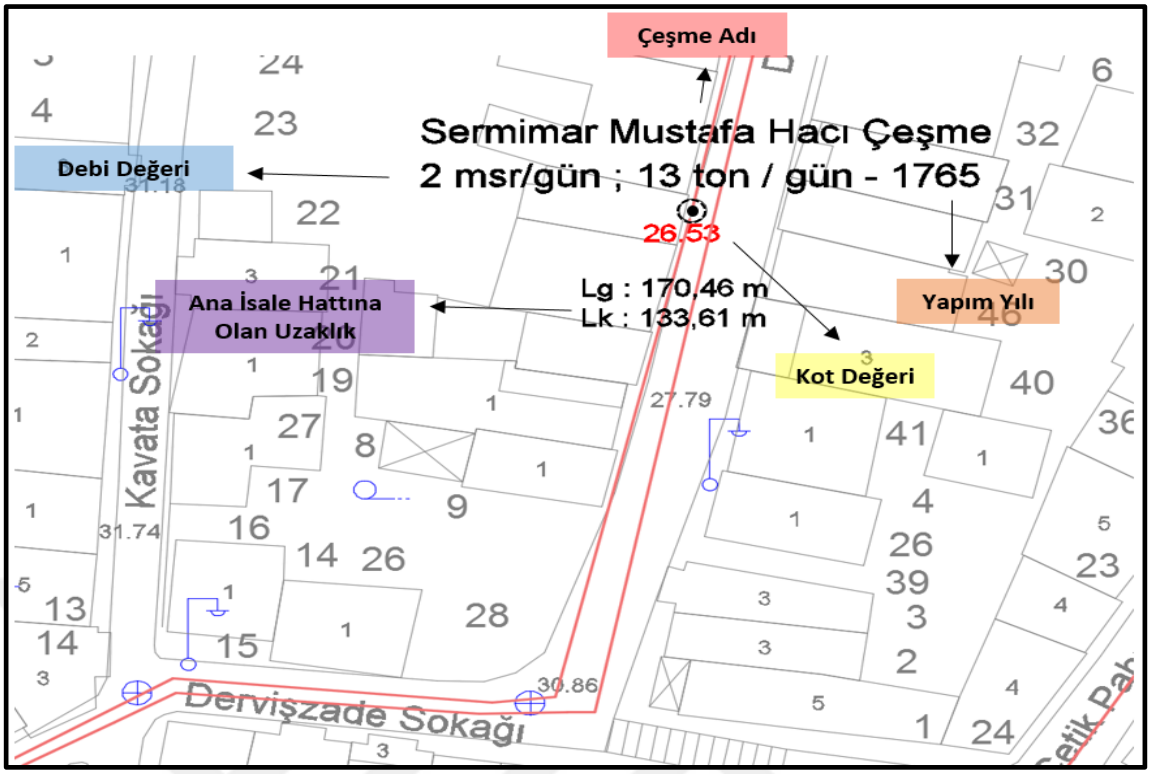
4.1. Tesise Ait Çeşmelerin Güncel Şehir Planı Üzerine İşaretlenmesi

Tespiti yapılan çeşmeler ve dağıtım hatlarının koordinatları İstanbul Şehir Planı üzerine aktarıldığında; ana isale hattı, dağıtım şebekesi ve çeşmelerin oluşturduğu su şebekesinin dijital planı ortaya çıkmış olacaktır. Şekil 4.1'deki örnekte görüldüğü üzere; verilerin elektronik ortama aktarılmasıyla ana isale hattı, kılcal dağıtım hatları ve çeşmeler Autocad Programı'nda güncel 1/1000 ölçekli şehir planına çizilmiştir. Çeşmeler kesikli daire içerisinde gösterilmiş ve işaretlenen her konum noktasının altına uzunluk, debi ve inşa tarihi de yazılmıştır.

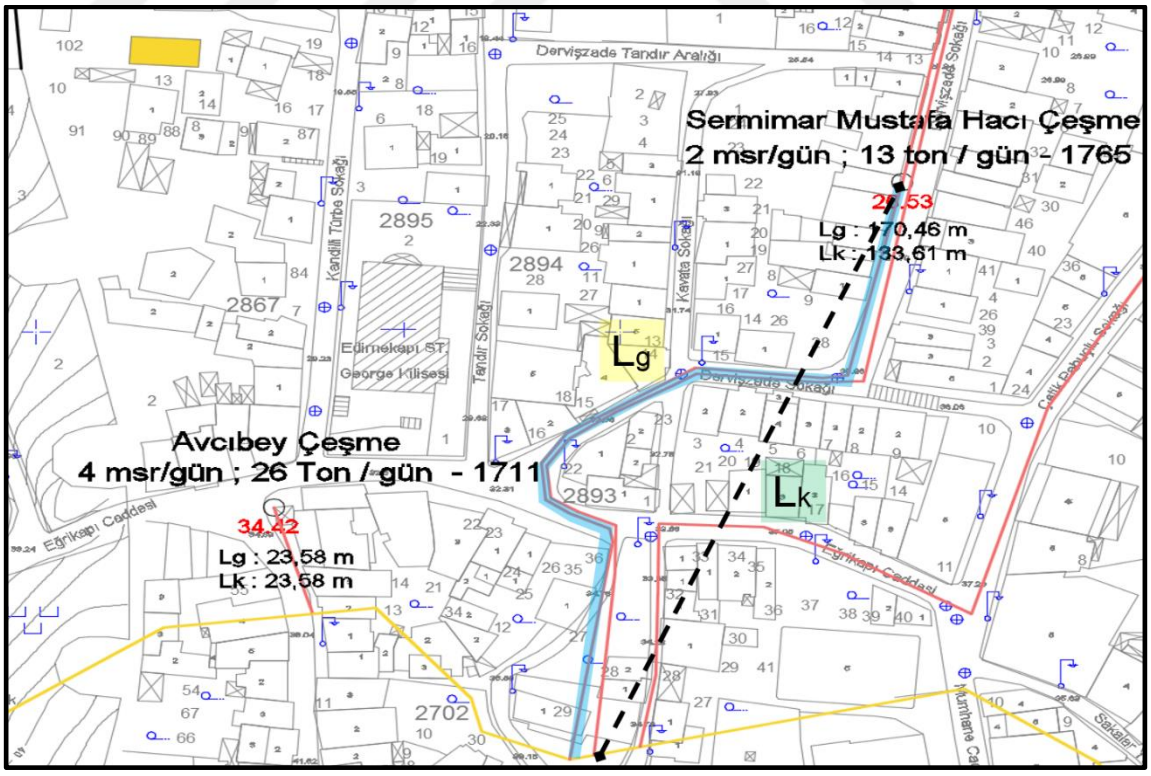

Şekil 4.1. Eğrikapı Mahallesi: Ana isale hattı, dağıtım hattı, çeşmeler (Örnek plan).

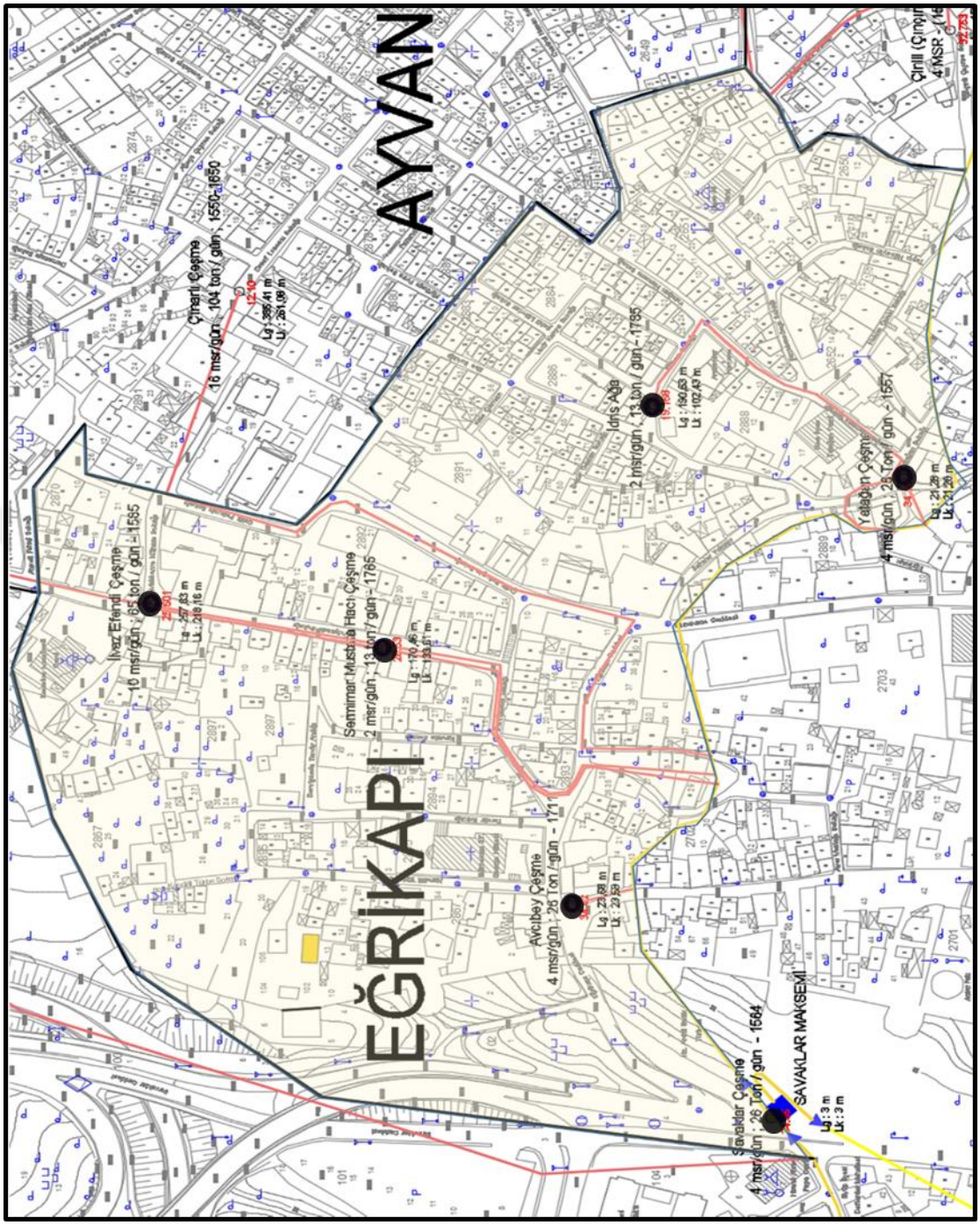
Ek-1'de sunulan bilgi fişlerinde belirtilen bazı kısa bilgiler kolaylık olması açısından haritaya işlenmiştir. Harita üzerinde dağıtım hattının uzunlukları (L_g ve L_k), su akar kot değeri, yapım yılı ve debi değeri (masura / gün ve m^3 /gün) olarak belirtilmiştir. Şekil 4.2. ve Şekil 4.3.'de bir önceki şekilde ifade edilen Eğrikapı şebeke planı üzerinde bahse konu işlemler gösterilmiştir.

Şekil 4.2. Harita üzerinde çeşmelerin gösterilmesi (Eğrikapı Mahallesi örnek plan)

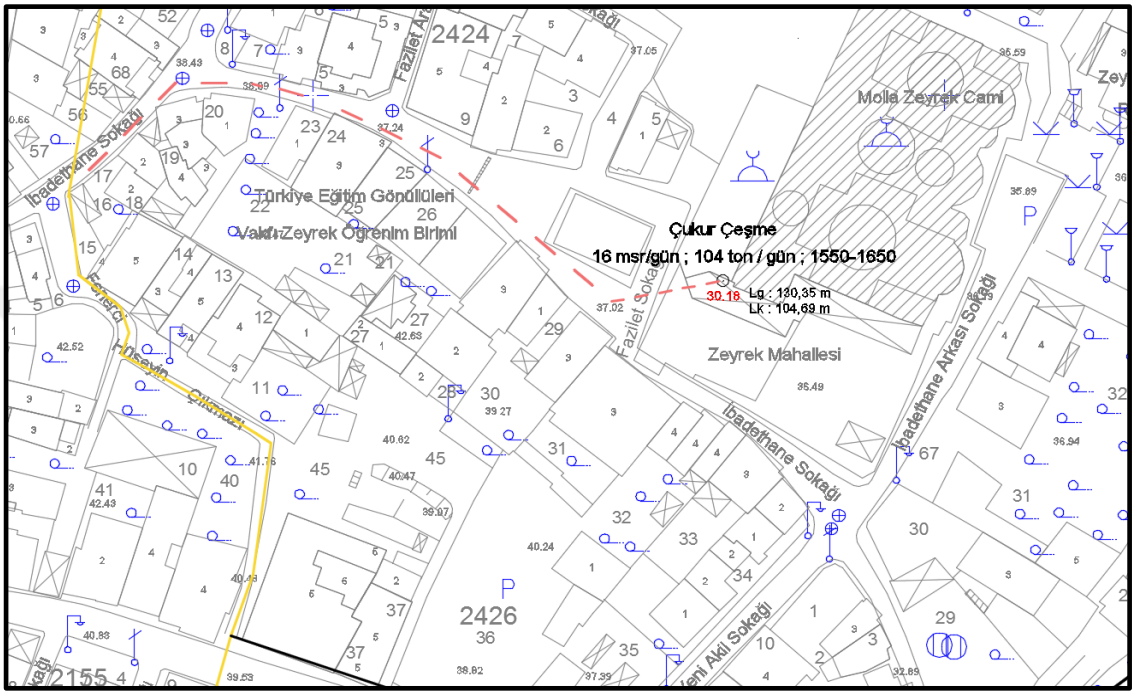
Şekil 4.3. Dağıtım şebekesi üzerinde gerçek uzaklık (L_g) ve kuş bakışı uzaklık (L_k) değerlerinin gösterilmesi.

Şekil 4.4. Eğrikapı Mahallesi dağıtım şebekesi ve mevcut olan/olmayan çeşmelerin 1/1000 ölçekli şehir planı üzerinde gösterilmesi (*Ek-2*).

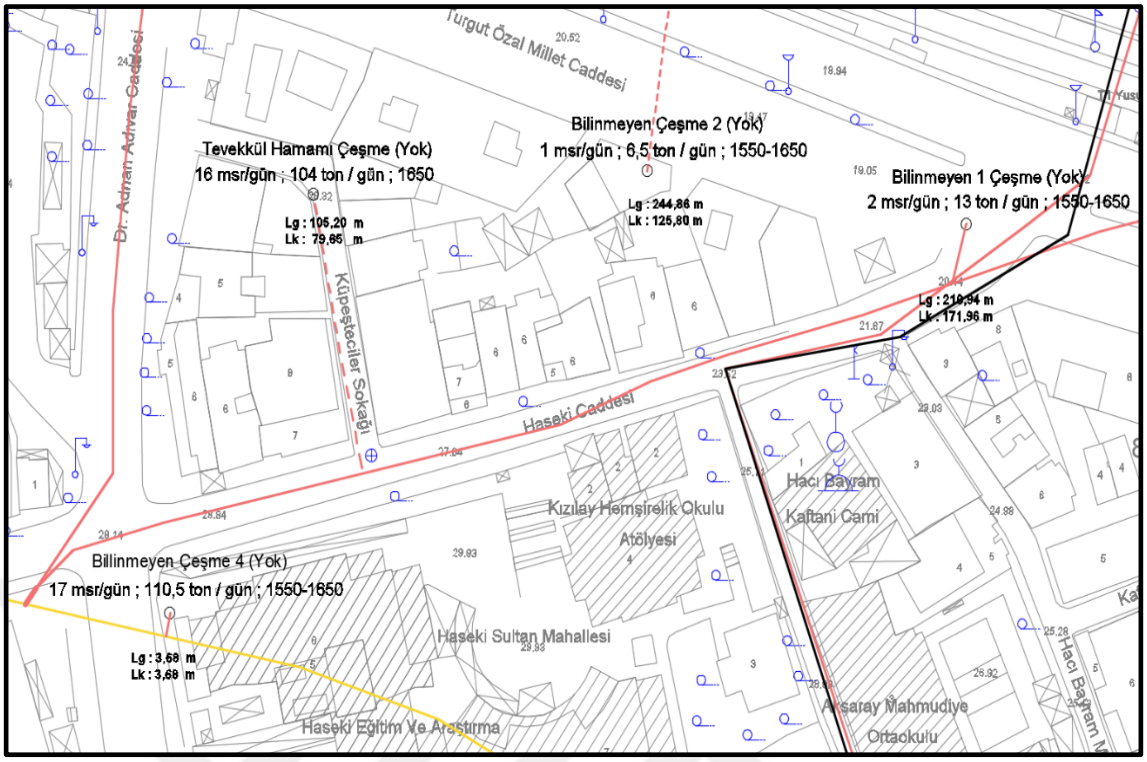
Şekil 4.4.'de Eğrikapı Mahallesi üzerinden yapılan uygulama; diğer mahalleler için de benzeri şekilde uygulanmış ve ortaya çıkan çeşme planı 1/1000'lik 2018 yılı İstanbul şehir planına işlenmiştir. Elde edilen şebeke planı ''*Ek-2*'' bölümünde geniş bir pafta halinde harita olarak sunulmuştur.

Çarpık şehirleşme nedeniyle bazen dağıtım şebekesinin yayılma planını belirlemek zor olmuştur. Şekil 4.5.'de verilen örnekte kesikli çizgilerle bir çeşmeye uzanan hat gösterilmektedir. Söz konusu kesikli çizgilerin sebebi; bazı çeşmelerin dağıtım hat planının belirlenememiş olmasıdır. Tespit edilemeyen güzergâhlar, dağıtım şebekesi planında tahmini olarak harita üzerinde kesikli çizgilerle gösterilmiştir.

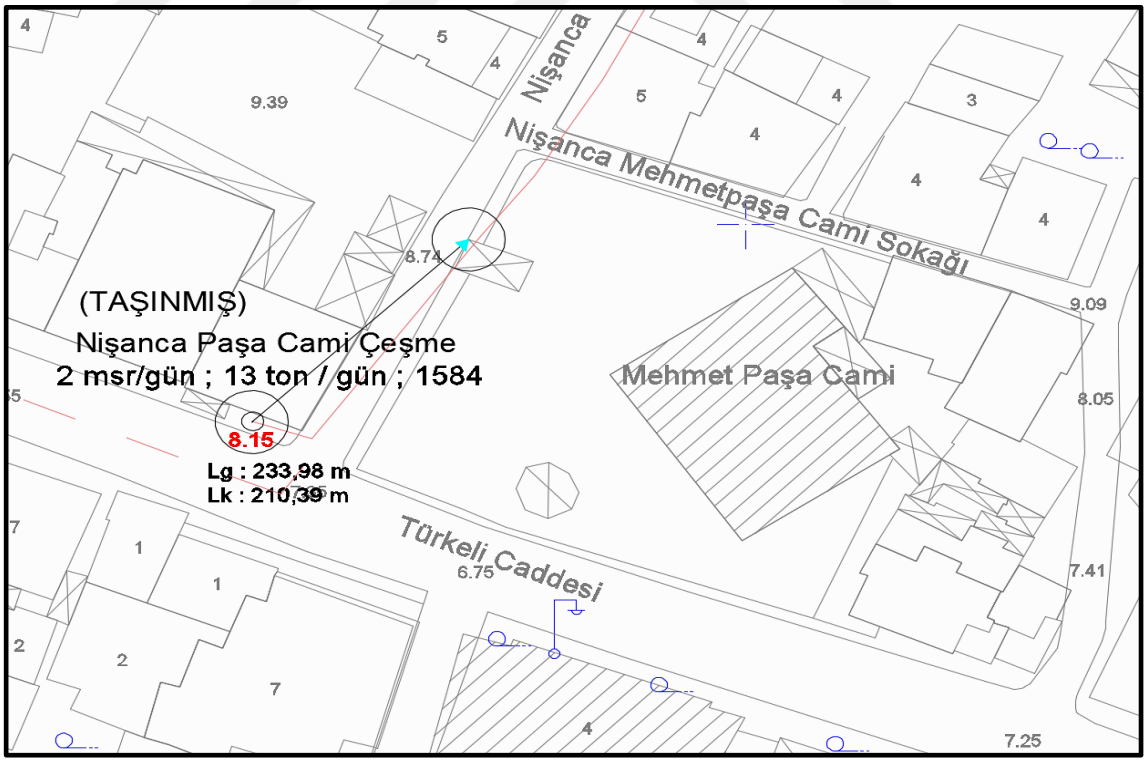

Şekil 4.5. Unkapanı / Çukur Çeşme örneği üzerinden kesikli çizgi hattın anlatımı.

Yine çarpık şehirleşmenin bir sonucu olarak çeşmelerin büyük bir çoğunluğu mevcut değildir. Mevcut olmayan çeşmeler Şekil 4.6.'da görüldüğü üzere; kot değerleri yazılmamış ve parantez içinde ''Yok'' denilmiştir. Ulaşılabilmiş ise bu çeşmelerin sadece debi, inşa tarihi ve hat uzunluğu harita üzerinde gösterilmiştir. Dağıtım şebekesinin şehir planı üzerine işlenmesi sırasında bazı çeşmelerin konumlarının, eski tarihli haritalarla uyuşmadığı görülmüştür. Bunun nedeni çeşmelerin başka bir noktaya çeşitli sebeplerle nakledilmiş olmasıdır. Dağıtım planı çizilirken çeşmenin orijinal yeri esas alınmış ve yeni yeri ise ok işareti ile belirtilmiştir. Ayrıca kot değeri mevcuttaki hali düşünülerek; tahmini olarak verilmiştir (Şekil 4.7.).

Şekil 4.6. Yusufpaşa / Mevcut olmayan çeşmelerin harita üzerinde gösterimi.

Şekil 4.7. Kadırga / Taşınmış bir çeşmenin harita üzerinde gösterimi

4.2. 16-19. Yüzyıllar Arası Yapıların Güncel Şehir Planı Üzerinde İşaretlenmesi

İstanbul'un fethi sonrasında atıl durumda olan birçok suyolu faal hale getirilmiştir. Kanuni döneminde ise çok daha spesifik bir suyolu olan Kırkçeşme Su Tesisleri inşa edilerek şehrin büyümesi ve gelişmesi sağlanmıştır (Çeçen, 1988). Ancak bu büyümenin derecesi ve sayısal verilerle tam olarak ne kadar olduğu bilinmemektedir. Bu noktada tesisin inşası öncesi ve sonrasında şehrin yapılaşma ve yol ağını gösterir haritalara ihtiyaç vardır. İstanbul ile ilgili Bizans'tan Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar birçok harita çizilmiştir. Ancak bunların tamamına yakını ölçekli olmamakla beraber minyatür biçiminde sunulmuştur. İstanbul'un ilk haritası bir perspektif plan şeklinde Buondelmonti tarafından yerinde gözlem yapılarak çizilmiş olduğu bilinmektedir[24]. Gözleme dayanması ve ilk elden verilen bilgiler dâhilinde olması önemli ve vurgulanması gereken bir noktadır. Çünkü İstanbul'a ait harita, plan ve kuşbakışı görünümler genelde kenti hiç ziyaret etmemiş kişilerce çizildiği bilinmektedir. Bizans dönemi İstanbul'u genel hatlarıyla yansıtan bu harita, sonraki yüzyıllarda farklı tekniklerle yeniden basılmıştır (Şekil 4.8.) (Yetişkin Kubilay, 2016).

---

[24] Bilinen en eski İstanbul haritası, C. Buondelmonti tarafından 1420 yılında çizilmiştir.

Şekil 4.8. C. Buondelmonti tarafından çizilen ve 1711 yılında tekrar basılan İstanbul haritası (İstanbul Tarihi, 2021)

Söz konusu haritada İstanbul etrafı surlarla çevrili ve üçgen formunda betimlenmiş olup; surlar, limanlar, sütunlar, saraylar, kiliseler ve sarnıçlar kısaca gösterilmiştir. Ayrıca Ayasofya'nın sadece kendisinin ayakta kaldığını, kiliseye ait diğer yapıların yıkılmış olduğunu belirtilmiştir. Sarnıçların bir kısmının kuruyup kullanılamaz hâle geldiği ve İstanbul'un nüfusunda da bir düşüş olduğunu da ifade edilmiştir. Suriçinde önemli dinî yapılar sembolik olarak resmedilmiştir. Ayasofya ile hemen önündeki meydanda yer aldığı bilinen ve kente gelen gezginlerce de anlatılan, Bizans İmparatoru Iustinianos'un heykelinin bulunduğu anıt-sütun, günümüzün Samatya bölgesine yakın yerde değirmenler ilk bakışta dikkati çeken gerçeğe yakın ayrıntılardır. Buondelmonti haritasında da görüldüğü gibi, Haliç'in ayırdığı karşı yakadaki Galata'nın kalabalık olmasına karşılık asıl kent tenhadır (Yetişkin Kubilay, 2016).

16. yüzyıldan itibaren çizilen haritalarda betimlenen artık Osmanlı-Türk dönemi İstanbul'udur. Bizans dönemi İstanbul'una ait görünümlerde, ilk dikkati çeken kenti çevreleyen surlar iken fetih sonrası haritalarında daha çok Türk dönemi yapıları öne çıkmaya başlar. 16. yüzyılın üç önemli haritacısından biri olarak kabul edilen, yaşadığı çağın ve sonrasının en fazla etki bırakan coğrafyacılarından biri olan Sebastian Münster'in 1544 yılında Basel'de yayınlanan ''Cosmographia'' adlı atlasında yer alan İstanbul haritası Kırkçeşme Su Tesisleri'nin inşasının hemen öncesinde yayınlanmış olması nedeniyle önemlidir (Yetişkin Kubilay, 2016). Söz konusu haritanın analiz edilmesi ilk dönemde inşa edilen çeşmeler ve dağıtım şebekesinin; şehrin o dönemdeki yapılaşma ve yol ağı ile kıyaslanmasını sağlayacaktır. Sebastian Münster'in 1544 yılında sunmuş olduğu harita, Alman yayıncı ve editör George Braun ile Franz Hogenberg tarafından 1572 yılında ''Byzantium Constantinopolis'' olarak daha detaylı ve gerçekçi biçimde tekrar basılmıştır (İstanbul Tarihi, 2021). Üsküdar kıyılarından bakılarak resmedilen kuşbakışı panorama şeklindeki Şekil 4.9.'da gösterilen söz konusu harita üzerinde tez kapsamında bazı noktalar yerleşim alanlarının daha net tespit edilebilmesi amacıyla işaretlenmiş ve haritada üzerlerine adları yazılmıştır. Böylece 15-17. yüzyıl dönemine ait yapılar tespit edilmiş ve güncel İstanbul şehir planı kıyaslanmıştır.

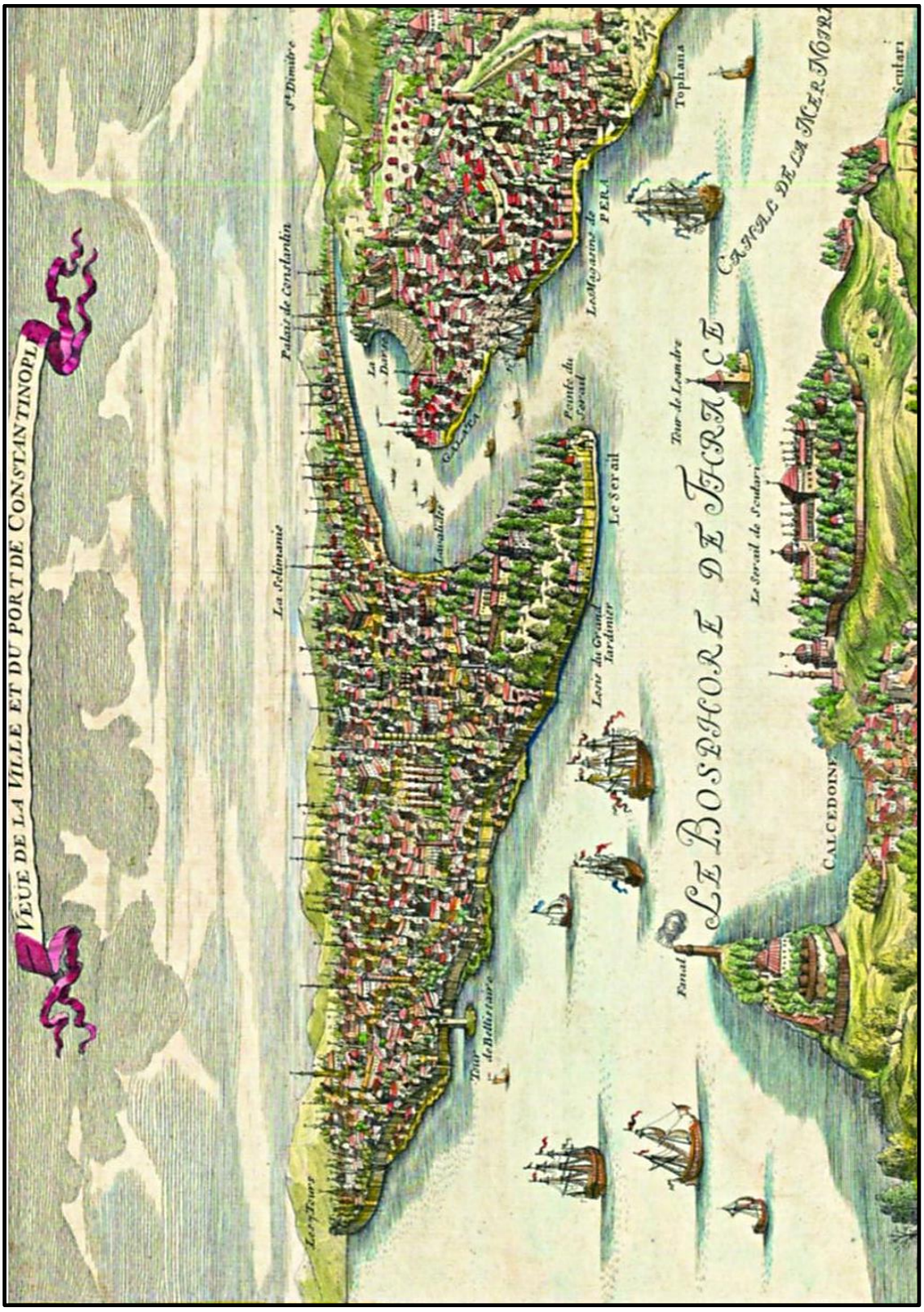
Şekil 4.9. G. Braun ile F. Hogenberg - 1572 tarihli bizans dönemi İstanbul (Yetişkin Kubilay, 2010, s.43-47; Hagiabyzantion, 2020; Fener, 1995; Mısır Çarşısı, 2020).

İstanbul haritaları genele olarak şehir bütünlüğünü kuşbakışı ortaya koyan haritalar ve şehirdeki bina düzenini gösteren haritalar gibi hangi çerçevede hazırlanmışlarsa o perspektiften yayınlanmışlardır. Bu nedenle detaylı bir inceleme yapılabilmesi için günümüz teknikleri ile yeniden yorumlanmış olması yapılacak analizin doğruluğunu arttıracaktır. Bu noktada Cahit Kayra'nın ''İstanbul Haritaları''[25] ve ''Eski İstanbul'un Eski Haritaları''[26] adlı eserleri İstanbul üzerine hazırlanmış farklı haritaları ilk defa bir araya getiren yayınlardır. Ancak bu yayınlar İstanbul hakkındaki haritaların tüm yönlerini ele almak yerine, yazarın ulaşabildiği arşiv malzemelerinin bir araya getirilmesinden meydana gelmiştir. Ayşe Yetişkin Kubilay tarafından yayına hazırlanan ve Denizler Kitabevi tarafından yayımlanan ''İstanbul Haritaları 1422-1922'' adlı eser ise ilk defa İstanbul özelinde bütüncül bir kartografya tarihi sunması açısından çok önemlidir (Cantemir, 2010, s.747-750). 17. yüzyıla gelindiğinde harita tasarımlarında değişiklikler yavaş yavaş kendini göstermeye başlamıştır. Yerleşim yerlerine ve çevrelerinİ işaret eden ayrıntılar devreye girmiştir. 1680 tarihli Guillaume Joseph Grelot'un ''La Ville et le Port de Constantinople'' İstanbul haritası kuşbakışı panorama geleneğini sürdüren ve daha da ileriye taşıyan bir örnektir. Bu harita yukarıda bahsedilen İstanbul haritalarının genel yaklaşım özelliklerini taşımakta olup; 17. yüzyılda yayınlanmış en önemli İstanbul haritasıdır (Şekil 4.10.) Haritada kentin artık kalabalıklaşmış, yapı sayısının fazlalaşmış, camileri ve minareleriyle bir Türk Müslüman kenti çehresine bürünmüş olduğu görülür. Coğrafi konumlar ve arazi özellikleri daha nettir (Yetişkin Kubilay, 2016).

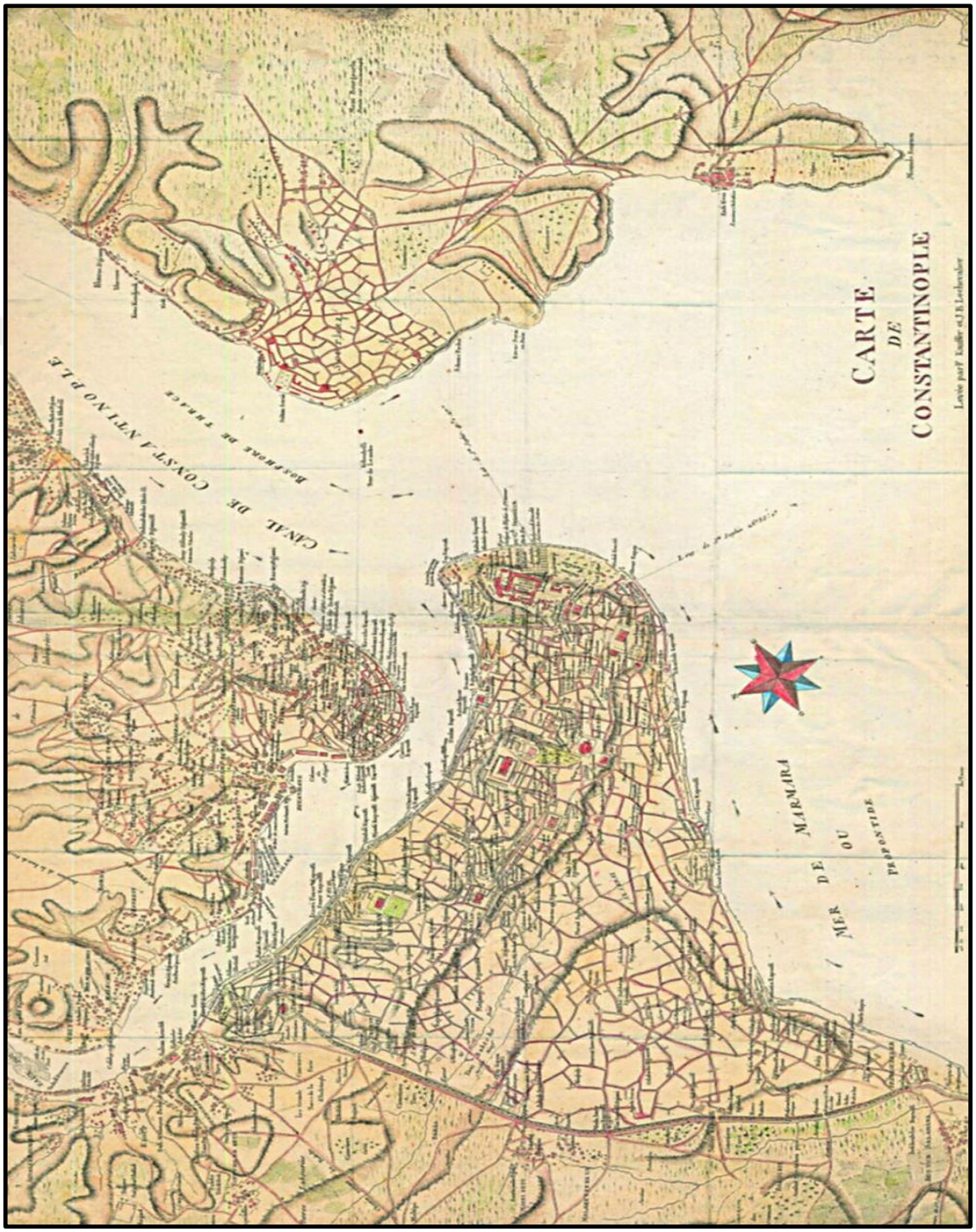
[25] Cahit Kayra, İstanbul Haritaları, İstanbul: Türkiye Sınai ve Kalkınma Bankası Yayınları, 1990.

[26] Cahit Kayra, Eski İstanbul'un Eski Haritaları, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Dairesi Başkanlığı Yayınları, 1990.

Şekil 4.10. Guillaume Joseph Grelot'un 1680 tarihli İstanbul haritası (İstanbul Tarihi, 2021).

Buondelmonti'nin kenti görerek çizdiği ilk haritanın çizilmesinden 360 yıl sonra 1786 yılında İstanbul'un ilk bilimsel ölçekli planı; topoğraf ve haritacı olan François Kauffer tarafından yapılmıştır (Şekil 4.11.).

Şekil 4.11. F. Kauffer, J. B. Le Chevalier tarafından çizilen İstanbul'un ilk bilimsel ölçekli haritası (Çizim 1786, Baskı 1800) (İstanbul Tarihi, 2021)

Şekil 4.11.'de görülen Kauffer'in haritası, ilk olarak birlikte çalıştıkları J. B. Le Chevalier'in 1800 yılında Paris'te basılan ''Voyage de la Propontide et du Pont-Euxin'' adlı kitabında yayınlanmıştır. Özgün ölçeği 1/17.280 olan harita yerleşim yerleri dışında kara ve deniz yolları, iskele ve limanlar, surlar üzerindeki kapılar, türbeler ve her dine ait mezarlıklar, cami-mescit-kilise gibi dinî yapılar, çeşme-ayazma-okul-saray gibi sivil yapılar, bahçeler, elçilik sarayları ve her dine mensup halkın oturduğu mevkiler gibi sosyal ve mimari tespit açısından çok değerli bilgileri içerir (İstanbul Tarihi, 2021). 19. yüzyıl ile birlikte özellikle şehrin sur içi bölgesinde meydan gelen yangınlar kentin ana omurgasında büyük değişiklikler yapmıştır. Bu noktada Ekrem Hakkı Ayverdi tarafından hazırlanan 1/2000 ölçekli bilimsel niteliği yüksek olan '' 19. Asırda İstanbul Haritaları'' tespitleri ve detaylı incelemeleri açısından tarihsel haritalar arasında çok önemli bir yer tutmaktadır. Sokakların, bostanların, ibadethane, çeşme ve benzeri idari, askeri, sivil yapıların ayrıntılı bir şekilde verildiği bir haritadır (Şekil 4.12.).

Şekil 4.12. Ekrem H. Ayverdi tarafından hazırlanan (1875-1882) tarihli İstanbul haritasından örnek bir görünüm – Silivrikapı (Ayverdi, 1958, Pafta E2).

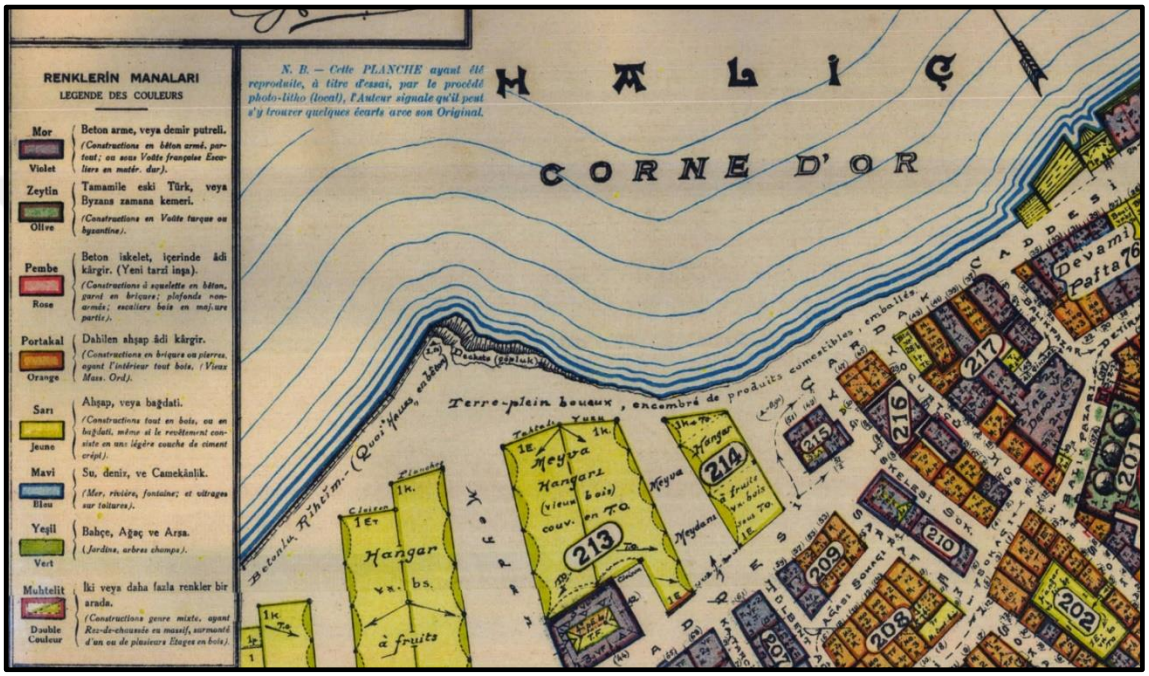
19. yüzyıl sonlarında ticaret yapmak amacıyla gelen yabancı şirketlerin ihtiyaçları doğrultusunda yapılmaya başlanan yangın sigorta haritaları 1905 ve 1906 tarihlerinde C. Goad ve 1920'li tarihlerden itibaren de J. Pervititch tarafından çizilmiştir. Bunlar, sipariş üzerine, yapılaşmaya odaklı olarak çizilmiş çok ayrıntılı ve strüktürel bazda profesyonel çalışmalar olup; aynı zamanda kentin mimari kimliğini anlatan önemli belgelerdir (Yetişkin Kubilay, 2016).

Şekil 4.13. C. Goad haritaları örnek bir pafta – Bab-ı Ali (İstanbulium, 2021).

Şekil 4.13.'e bakıldığında oldukça sade biçimde yapı cinslerinin renklerle gösterildiği anlaşılmaktadır. Goad Haritaları, Pervititch Haritaları ile oldukça benzerdir. Ancak Pervititch Haritaları daha spesifik olmakla beraber, bazen burada bulunamayan yapılar Goad Haritaları üzerinde bulunabilir. Pervititch Haritaları, Ayverdi Haritaları'na kıyasla çözünürlüğü daha yüksek ve yapıları inşa yöntemleri ile göstermesi sebebiyle tarihsel bazda yapı stoğunun tespitini de sağlamaktadır. Şekil 4.14.'de sunulan örnek pafta incelendiğinde haritaya ait lejant listesinde her yapı, inşa cinsine göre farklı renkler ile gösterilmiştir. Bunun araştırma kapsamında yapılacak tespitler için çok önemli bir faydası

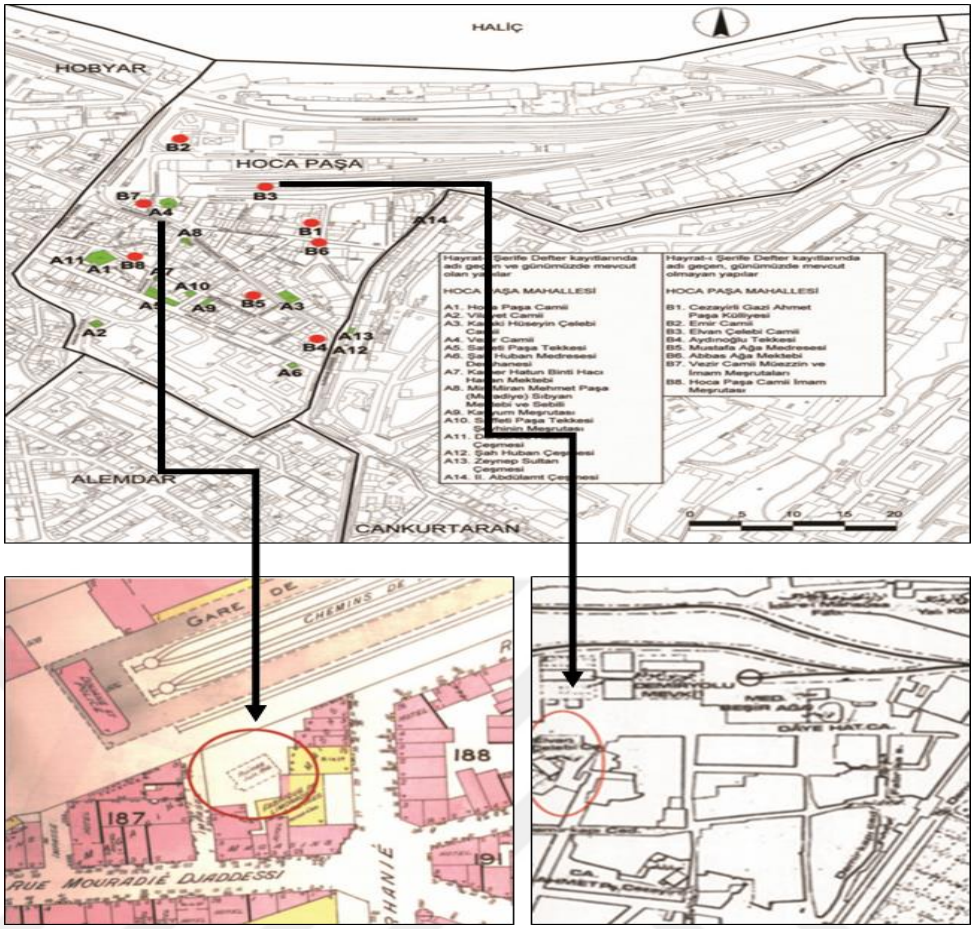
vardır. Şöyle ki eğer ibadethane, çeşme, hamam, okul ve benzeri kamusal binaların inşa tarihleri tespit edilebilirse; haritadaki renk farklılığından faydalanılarak çevredeki diğer yapıların hangi yüzyıllarda inşa edildikleri az çok tahmin edilebilir. Özellikle bu paftalarda yangınlar öncesi ve sonrası için yapı bilgileri vardır. Yangın sonrası ahşap yapıların taş ile taşıyıcı sistemi inşa edilmiş ve komşu yapıdan taş duvar ile ayrılmışlardır. Böylece bir önceki dönemlerdeki haritalardan da yararlanılarak; 16-19. yüzyıllar için ana isale hattının çeperinde gelişen tahmini bir bütünleşik İstanbul haritası oluşturulabilir.

Şekil 4.14. Pervititch Haritası (1922-1945) Eminönü paftası - Yapı stoğu lejantını gösteren örnek bir görünüm (Pervititch, 1922/45, Pafta 78).

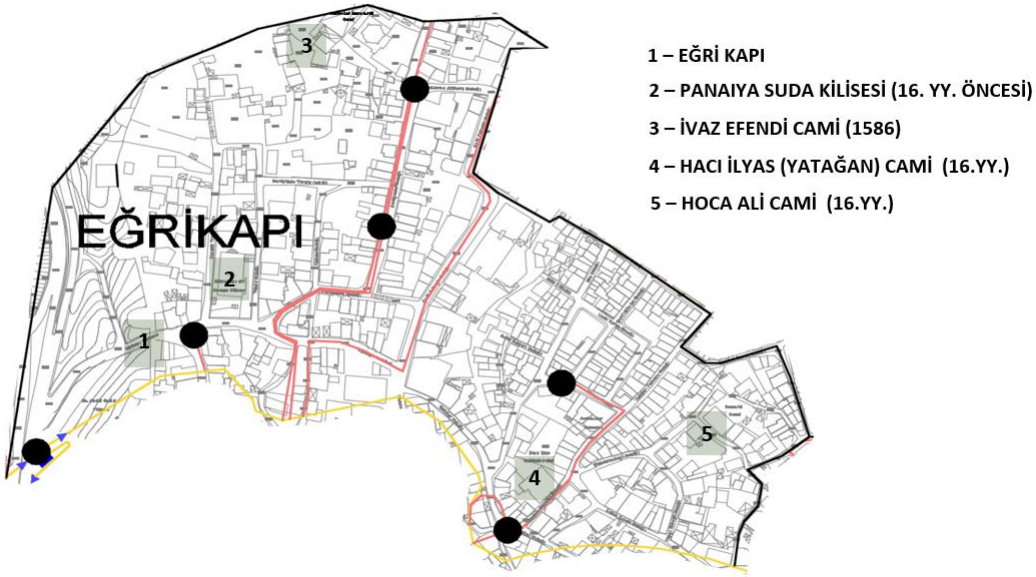
4.2.1. Mahallelerin Bütünleşik Haritalarının Oluşturulması (Eğrikapı Örneği)

Sefer ve Ahunbay (2015), " yayınlamış oldukları araştırma makalesi kapsamında yöntem olarak çalışma yaptıkları mahallerde cami, hamam, han, çeşme, okul ve benzeri yapıları eski tarihli haritalarda tespit ettikten sonra bunları güncel İstanbul planına işlemişlerdir. Böylece mahallerin tarihsel süreçteki yapı stoğu bilgisini, mekânın oluşumu ve yerleşim alanının büyümesi hakkında birçok önemli sonuca ulaşmışlardır " (s.78-122). Şekil 4.15.'de görüldüğü üzere öncelikle tarihi haritalardan tespit edilen yapılar; sonrasında tarama ve işaretleme yöntemiyle mevcut/mevcut olmayan şeklinde güncel şehir planına işlenmişlerdir. Araştırma kapsamında mahalle ve çeperindeki şehrin morfolojisi belirlenmiş ve kentsel mekân ortaya çıkarılmıştır.

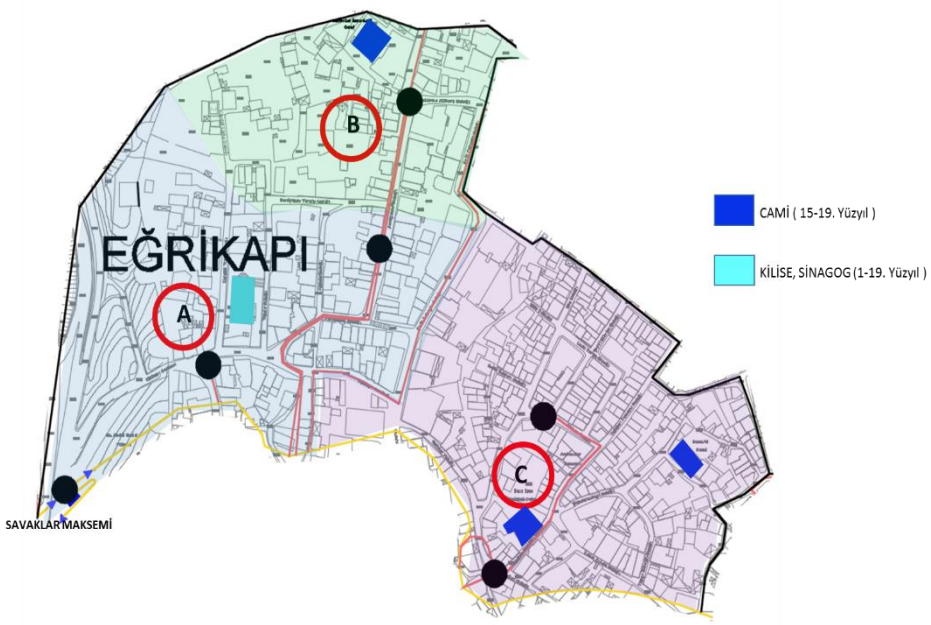
Şekil 4.15. Hocapaşa Mahallesi içerisinde kalan Vezir Cami (Mevcut) ve Elvan Çelebi Cami (Yok) yapılarının güncel şehir planına işlenmesi (Sefer, Ahunbay, 2015)

Çeşmeler ile tarihi şehir planlarının kıyaslanabilmesi için yukarıdaki yönteme benzer bir çalışma yapılarak; çeşmelerin yakın çevresindeki yapılar dönemsel bazda harita üzerinde belirtilmeli ve sonra renklerle gösterilerek tarama işlemi yapılarak bütünleşik bir şehir planı oluşturulmalıdır. Şekil 4.16.'da Eğrikapı Mahallesi sınırları dahilinde bulunan tarihi yapılar inşa tarihleri dikkate alınarak belirlenmiştir. Söz konusu yapılar ile ilgili inşa tarihlerinin yanı sıra; geçmişleri hakkında bilgilere ulaşılmıştır. Deprem, yangın vb. afetler sonrası imar faaliyetleri incelenmiş, etrafında inşa edilen medreseler, hamamlar, türbeler ve evlerin tarihi irdelenmiştir.

Şekil 4.16. Tarihsel süreçte Eğrikapı Mahallesi'nin güncel şehir planında işaretlenmesi.

Şekil 4.16.'da ilgili yapıların tespitinden sonra dönemsel şehir planının bulunduğu harita bilgileri hangilerinde mevcut ise o tarihi haritadan faydalanılarak; mahallelerin 16-19. yüzyıllar arasındaki yapılaşması belirlenmeye çalışılmıştır. Bunun için öncelikle tarihi yapıların ekseninde mahalleyi anlatan yazılı veya anonim kaynaklardan faydalanılarak ve topografya da dikkate alınarak söz konusu mahalle bölgelere ayrılmıştır (Şekil 4.17.).

Şekil 4.17. Tarihsel süreçte Eğrikapı Mahallesi'nin bölgelere ayrılması.

A Bölgesi

Savaklar Maksemi ile başlayan bölgenin bu kısmı isale hattının başlangıç çeşmesine denk gelmekte olup; tarihsel haritalarda genel olarak atıl alanlar olarak gösterilmiştir. Kilise çevresi ise G. Braun – F. Hogenberg haritasında her ne kadar boş görünse de; Pervititch paftalarında 16. yüzyıla ait olduğu düşünülen bazı ahşap yapılar görünmektedir (Yetişkin Kubilay, 2010, s.43-44; Pervititch, 2000, p.29). Bahse konu Panaiya Suda Kilisesi 9. yüzyıl öncesinde inşa edilmiş olup; zamanla yeni eklemeler ile yerleşke alanı büyümüştür (Turan,2021). Buna göre Panaiya Suda Kilisesi'nin olduğu bu kısımda, kilisenin inşa tarihi dikkate alınarak çevre yapıların taranması doğru olacaktır. Tepeden sahile doğru olan kısımda görülen kısımda ise son dönemde (1750-1850) inşa edilmiş bir çeşme görülmektedir. Ancak Pervitich haritalarına bakıldığında yangın sonrası inşa edilen ahşap ve yığma karışımı bazı yapılar olduğundan hareketle; yapılaşmanın orta döneme (1650-1750) denk geldiği söylenebilir.

B Bölgesi

Sahile doğru olan bu kısımda ilk dönem (1550-1650) çeşmelerden biri göze çarpmaktadır. Ayrıca çeşmenin hemen aşağısındaki Bizans döneminden kalan temeller üzerine inşa edilen İvaz Efendi Camisi (1586) bulunmaktadır (Üstündağ vd.,2017,s.318). Pervititch paftalarından incelendiğinde; eski tarz ahşap yapılar göze çarpmaktadır. Ayrıca G. Braun – F. Hogenberg haritasında sur dibinde yoğun bir yapılaşma görülmektedir. Her iki harita ve kaynak yayınlardan elde edilen bilgiler ışığında yapılar inşa edildikleri tarihsel döneme göre renklerle taranarak bölgenin yapılaşma ağı ve şehirleşme hareketi belirlenmeye çalışılmıştır.

C Bölgesi

Pervititch ve Ayverdi haritalarına bakıldığında; bu kısımda eski tarz ahşap bazı yapılar görünmektedir. Ayrıca eski tarihli anlatımlara bakıldığında; bu adanın hemen yanı başındaki 17. yüzyıl ortalarında inşa edilen Yatağan Hamamı (1650) ile birlikte faal bir yerleşim alanı oluştuğu ve çıkan yangınlarda birçok yapının tekrar inşa edildiği anlaşılmaktadır (Arabacılar Hamamı,2021). Bölgenin çeperinde özellikle Fatih Sultan Mehmet döneminde mescid sonrasında cami olarak hizmet eden Hacı İlyas Yatağan Cami ve Hoca Ali Cami (16.yy.) bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.232). Pervititch

paftalarında sunulan yapı ağı ve diğer tarihi yapılardan elde edilen bilgiler dikkate alındığında; çevre yapıların çoğunlukla ilk dönem eseri olarak taranması doğru olacaktır. Ancak sahile doğru yeni tarz yapılaşmalar görülmekte olup; tarihi yapılar ve diğer kaynak yayınlardan faydalanılarak bu güzergâh boyunca orta dönem (1750-1850) olacak şekilde tarama işlemi gerçekleştirilmiştir (Pervititch, 2000, p.29).

Bölgelendirme işleminin ardından çeşmelerden su alabilecek kısımlar dikkate alınarak; renkli tarama metodu ile güncel şehir planına yapılar ve çeşmeler işlenmiştir. Böylece mahallelerin tarihsel süreçteki yapı ağı tahmini bir yaklaşımla oluşturulmuştur. Renklerle tarama yöntemiyle oluşturulmuş bu ‘‘Bütünleşik Harita’’ üzerinde aşağıdaki ögeler gösterilmiştir (Şekil 4.18.).

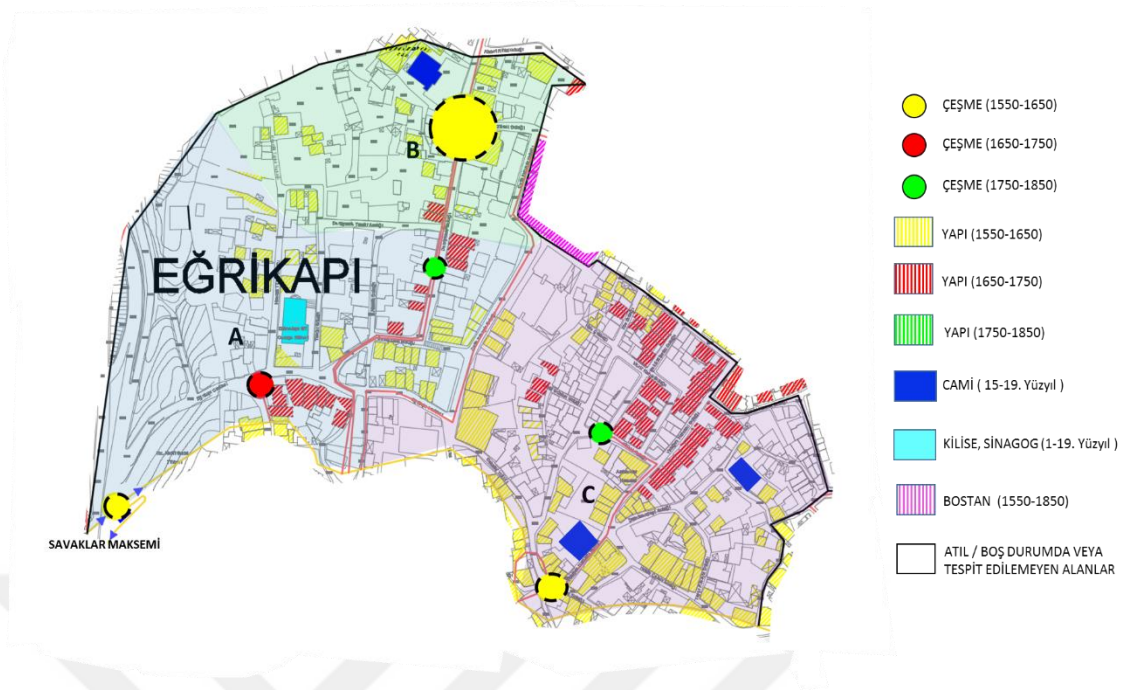
- Dağıtım Hatları
- Çeşmeler (İnşa Tarihi ve Debi Değerine Göre)
- Yerleşim Alanlarındaki Yapılar (İnşa Tarihine Göre Renklendirilmiş Biçimde)

Şekil 4.18.’de gösterilen haritada öncelikle inşa tarihleri dikkate alınarak; çeşmeler debi değerlerine göre orantılı renkli daireler biçiminde gösterilmiştir. Dönemsel bazda renklendirilmiş daireler, çeşmelerin günlük verdiği su miktarı; ‘‘1 Masura = 6,5 ton/gün’’ için daire çapı ‘‘R= 2 br.’’ kabul edilmiş ve diğer daireler bunun katları şeklinde çizilmiştir. Ortaya konan bu dağıtım şebekesi ile dönemsel tarihi haritalardan tespit edilen yapılar ve diğer şehir donatıları mevcut/mevcut olmayan şeklinde güncel şehir planında birlikte işaretlenmiştir. Bu işlem sonrasında Eğrikapı Mahallesi sınırları dahilindeki söz konusu alanın, tahmini olarak tarihsel yapı dağılımı belirlenmiştir. Bir sonraki işlemde ise güncel şehir planında ilgili tarihi yapıların denk geldiği alanların taranması yöntemiyle bütünleşik bir şehir haritası oluşturulmuş; böylece yapılaşma ağı ve mekânsal dönüşüm ortaya çıkarılmıştır[27,28].

---

[27] Tüm yapılar inşa edildikleri tarih sürecine göre renklerle taranmıştır. Hamam, medrese, okul, idari binalar vb. yapılar hariç; ‘‘Cami, Kilise ve Sinagoglar’’ -herhangi bir zaman ayrımı yapılmadan tek renk olacak biçimde- kendilerine ait renklerle gösterilmiştir. Bu yapıların inşa tarihleri ile ilgili bilgi, mahalleye ait açıklama kısmında verilmiştir.

[28] Yazılı kaynaklar, tarihi haritalardan yapılan tespitler ve sahada yapılan gözlemlere dayanarak; tahmini bir harita elde edilmiştir. Tüm sistemin renklerle taranarak bir entegre devre gibi gösterilmesi nedeniyle; ortaya çıkan haritaya ‘‘ **Bütünleşik Harita’’** denilmiştir.

Şekil 4.18. Renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş Bütünleşik Harita *(Ek-3).*

Sonuç: Eğrikapı Mahallesi için verilen örnek çalışmada, çeşmelerin ortaya çıkışı ile yerleşim alanlarının büyüyerek gelişmesi arasında tam bir paralellik olmadığı görülmektedir. Çeşmelerin inşasından çok öncesinde yerleşim alanlarının faal olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bazı çeşmelerin etrafından zamanla yerleşim alanlarının oluştuğu da görülmektedir. Buna istinaden: ‘‘*Çeşmelerin, Şehrin Morfolojik Karakter Örüntüsünün Oluşumundan Ziyade; Şehirleşmenin Devamında Etkili Olduğu Belirtilebilir. Ayrıca Cami İle Çeşmeler Birlikte Hareket Etmekte Olup; Bazı Noktalarda Yığılma Bazı Noktalarda ise Bölgenin Çeperine Doğru Bir Dağılma Hareketi Yapmaktadırlar.*’’ denilebilir.

Ayvansaray Mahallesi:

Şekil 4.19.'da gösterilen renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik haritada Ayvansaray Mahallesi için 16-19.Yüzyıllar arasındaki çeşme, dağıtım şebekesi ve yapılaşma ağı (evler, ibadethaneler, bostanlar vb.) görülmektedir. Haritalandırma aşamaları aşağıdaki biçimde yapılmıştır:

A Bölgesi

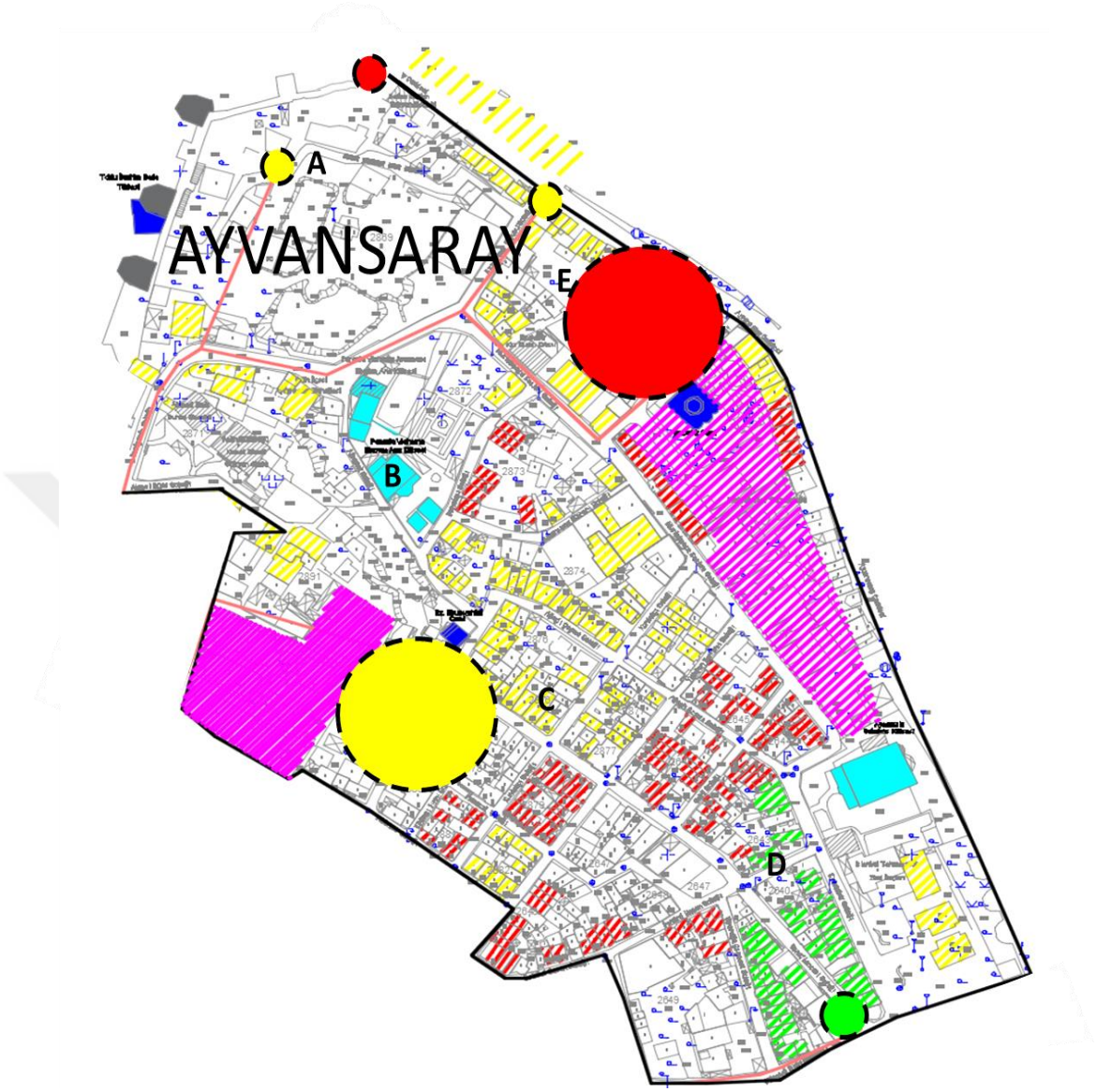
Bölgenin kara surları tarafında Bizans döneminde de var olan ve fetih sonrası türbeye dönüştürülen Toklu Dede Türbe ve Haziresi bulunmaktadır (Eyice,1991,s.290). Deniz tarafında ise 1711 yılında inşa edilen Hatice Sultan Mektebi ve Çeşmesi (Çeçen, 1988, s.195) görülmektedir. Bu bölgenin merkezinde Bizans döneminde de kutsal sayılan yapılar bulunması sebebiyle; yerleşim alanları G. Braun ve F. Hogenberg tespit edildiği üzere sur boyunca konumlanmıştır (Yetişkin Kubilay, 2010, s.43-47). Yapıların büyük çoğunluğunun çok eski tarihli ve Pervititch Haritası'nda görüldüğü üzere ahşaptan inşa edilmiş olması çeşmeler ile paralel bir yapı ağının olduğunu göstermektedir (Pervititch, 1922/45, p.28-29).

B Bölgesi

Bölgenin merkezinde Bizans dönemine ait Panaiya Vlaherna Meryem Ana Kilise ve Ayazması bulunmaktadır. 1434 yılında ciddi bir yangın ile harap olan yapının çevresinde fetih sonrasında imar ve iskân faaliyetleri gerçekleşmiştir (Eyice, 1991, s.290-291.). Buna istinaden yapı türleri de dikkate alınarak; C-E Bölgeleri sınırına doğru ilk ve orta dönem şeklinde yapılar taranmıştır.

C Bölgesi

Bu kısımda özellikle Pervititch Haritaları incelendiğinde; 1729 yılındaki yangın sonrası zarar gören ilk dönem yapılarının yeniden ve daha düzenli bir biçimde inşa edildiği anlaşılmaktadır. Özellikle 1711 yılında inşa edilen ve 1800'lü yıllarda birçok kez onarım geçiren Çınarlı Mescit bölgenin gelişmesinde önemli rol almaktadır (Eyice, 1991, s.290). Ayrıca varlığı Bizans dönemine kadar uzanan Çınarlı Çeşme'nin hemen arkasındaki bostan, mahallenin fetih öncesinde de kalabalık bir nüfusa sahip olduğunu göstermektedir. Bu çerçevede harita ve kaynak yayınlardan elde edilen bilgiler doğrultusunda yapılar çoğunlukla ilk dönem olacak biçimde taranmıştır.

Şekil 4.19. Renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik dönemsel Ayvansaray haritası (*Ek 3*)

D Bölgesi

1204 yılında inşa edilen ve 1730'larda harap durumda olması nedeniyle yeniden yapılan Aya Dimitri Rum Kilisesi ekseninde bir yapılaşma görülmektedir (Aya Dimitri, 2021). Çıkan yangınlar sonrası hem kilise hem çevre yapılar zarar görmüş ve bu çerçevede mevcut yapıların onarılmasının yanı sıra; özellikle tepe kısımlara doğru son dönemde nüfus ve yapılaşma artmıştır. Son dönemde yapılan çeşme de bunun bir sonucudur denebilir.

E Bölgesi

Bölgenin merkezinde 9.Yüzyılda kilise iken 1490 yılında camiye çevrilen Hz. Cabir Cami (Atik Mustafa Paşa) bulunmaktadır. Bu çerçevede bölgede ilk dönem yapılarının olduğu ve caminin hemen yanında 1692 yılında inşa edilen Şatır Hasan Ağa çeşmesi ile birlikte irili ufaklı mahallerin faal bir duruma geldiği anlaşılmaktadır (Eyice, 1991, s.290-291). Ayrıca büyük bir bostan etrafında eski tarz ahşap yapıların bulunuyor olması; iaşesini buradan sağlayan çok sayıda kişinin bu kısımlarda yaşadığını göstermektedir (Pervititch, 1922/45, p.28-29).

Sonuç:

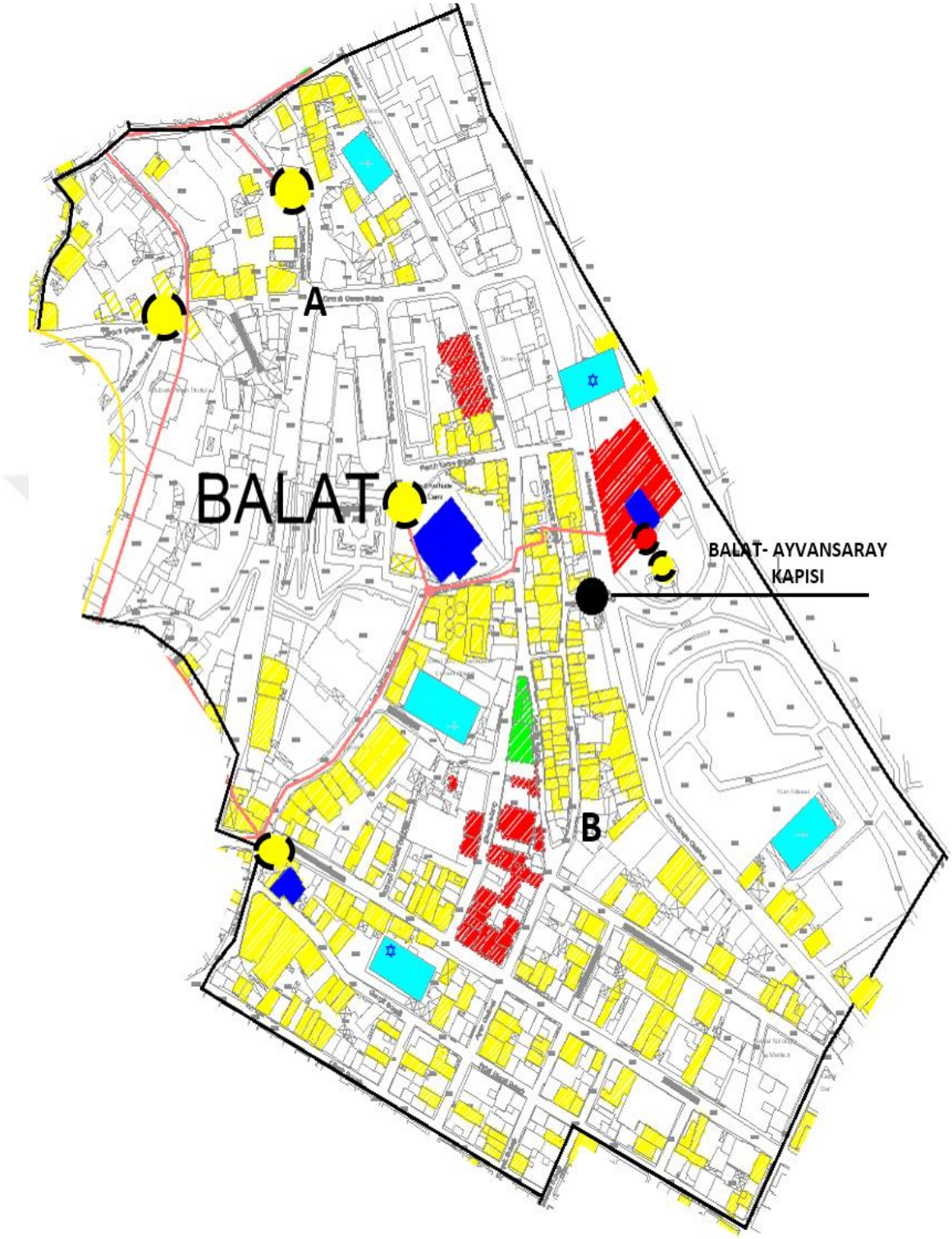
Mahallenin geneline bakıldığında; çoğunlukla cami, türbe, medrese, kilise ve bostanların etrafında toplanmış yapı ağı göze çarpmaktadır. Özellikle bostan ve camilerin birlikte olduğu kısımlarda yüksek debili çeşmelerin inşa edildiği ve yapıların bu bölgelerde yığın halinde toplandığı anlaşılmaktadır. Bu yönüyle çeşmelerin inşası ile yapı ağının artışı arasında bir paralellik olduğu söylenebilir. Ortaya çıkan haritaya göre: ‘‘*Yüksek Debili Çeşmelerin ve Geniş Bostanların Olduğu Mahallelerde Merkeze Doğru Yoğunlaşarak Oluşan Bir Kent Karakteri Örüntüsü Vardır.*’’ denilebilir.

Balat Mahallesi:

Şekil 4.20.’de gösterilen renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik haritada Balat Mahallesi için 16-19. yüzyıllar arasındaki çeşme, dağıtım şebekesi ve yapılaşma ağı (evler, ibadethaneler, bostanlar vb.) görülmektedir. Haritalandırma aşamaları aşağıdaki biçimde yapılmıştır:

A Bölgesi

Bölgenin çeperinde 16. yüzyılda inşa edilen Balat Balino Rum Kilisesi, tarihi bilinmeyen yol açma çalışmalarında yıkılmış olan bir sinagog ve Ferruh Kethuda Cami (1562) bulunmaktadır. (Fatih Kaymakamlığı, 2021; Üstündağ vd., 2017, s.204). Bu kısımda Pervititch haritasında yangından zarar gören ahşap yapılar gösterilmiş olup; kilise ve çeşmelerin inşa tarihine paralel olarak tarama yapılmıştır (Pervititch, 1922/45, p.24-27).

Şekil 4.20. Renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik dönemsel Balat mahallesi haritası (*Ek 3*).

B Bölgesi

Bölgenin etrafında 16. yüzyılda inşa edildiği tahmin edilen Balat Surp Hıreşdagabet Ermeni Kilisesi, Hacı İsa Cami (15. yy.), Ahrida Sinagogu (15. yy.), inşa tarihi bilinmeyen Rum Kilisesi ve Yusuf Şucaaddin Cami (15. yy.) bulunmaktadır (Hıreşdagabet, 2021; Üstündağ vd., 2017, s.234,476; Ahrida Sinagogu, 2021). Pervititch paftalarında ibadethaneler ekseninde gelişen ve tepe kısımlara doğru çoğalan bir yapılaşma olduğu görülmüştür. Pervititch'de görünen eski tarz ahşap yapılar ve ibadethane tarihlerine binaen; çevre yapılar sarı renk ile taranmıştır (Pervititch, 1922/45, p.24-27). Ahrida Sinagogu'na doğru ise Pervititch paftalarında belirtilen yangın sonrası yapılaşmalar dikkate alınarak kırmızı ve yeşil renkte tarama yapılmıştır.

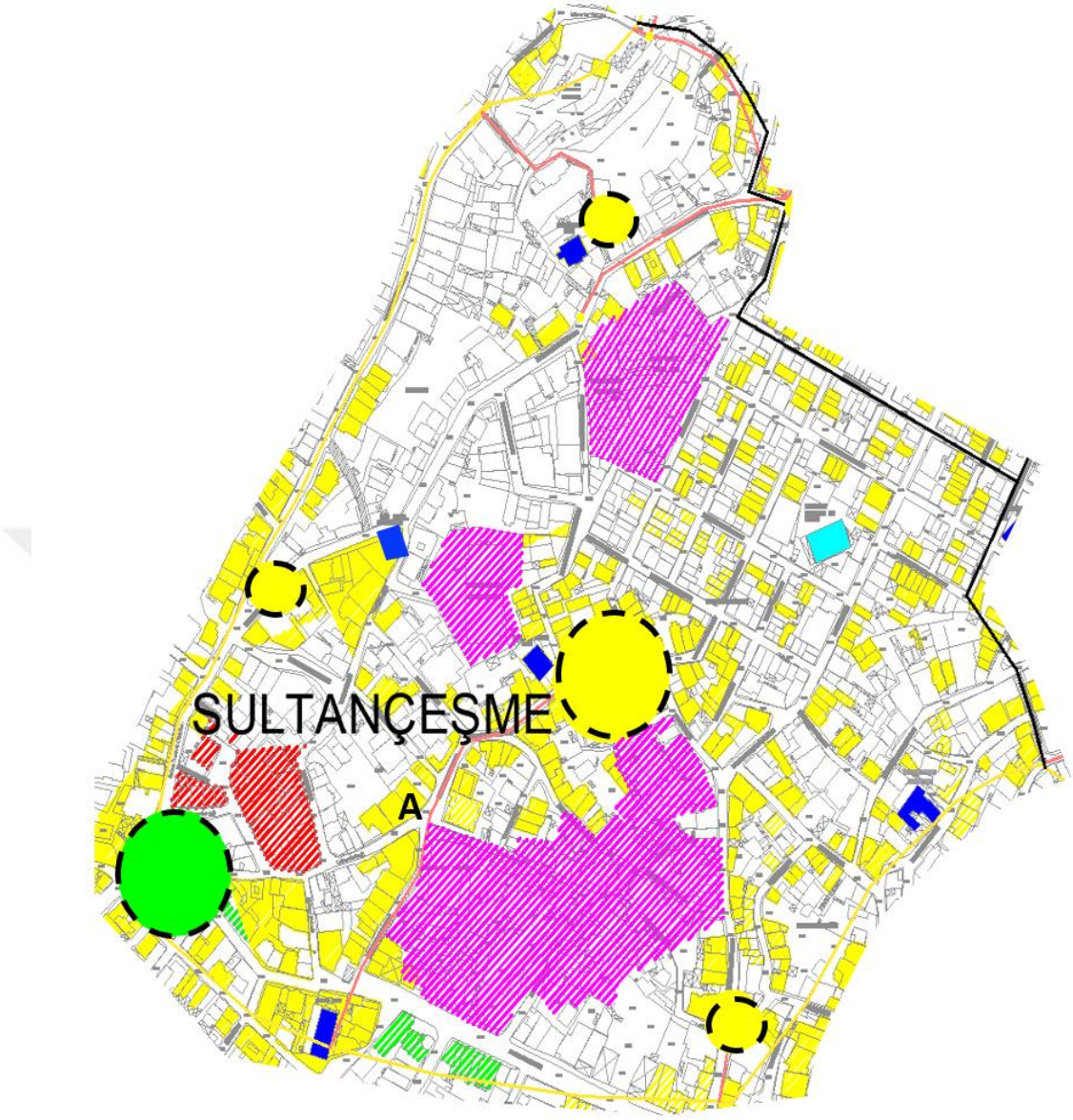
Sonuç: Balat Mahallesi'nin sahil kesiminde çeşme eksenli bir yapılaşma görülürken; tepelerinde ibadethane eksenli bir gelişim görülmektedir. Bu kısımlardaki su ihtiyaçlarının Bizans döneminden kalma sarnıçlarla giderildiği tahmin edilmektedir. Genel bir değerlendirme yapılacak olursa: ''*Cami İle Çeşmeler Birlikte Hareket Etmekte Olup; Bölgenin Çeperine Doğru Bir Dağılma Hareketi Yapmaktadırlar.*'' denilebilir.

Sultançeşme Mahallesi:

Şekil 4.21.'de gösterilen renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik haritada Sultançeşme Mahallesi için 16 - 19. yüzyıllar arasındaki çeşme, dağıtım şebekesi ve yapılaşma ağı (evler, ibadethaneler, bostanlar vb.) görülmektedir. Haritalandırma aşamaları aşağıdaki biçimde yapılmıştır:

A Bölgesi

Bölgenin merkez noktasına gör e sınırları etrafında sırayla; 9. yüzyılda kilise iken sonrasında camiye dönüştürülen Kefevi Cami, Katip Müslihiddin Cami (15.yy), Bizans döneminden kaldığı tahmin edilen Aya Nikola Ayazması / Aya Taksiarkhes Kilisesi, uç noktaya doğru Fatih devrine ait olduğu düşünülen Odunyarıcızade Cami, Hoca Kasım Günani Cami (15. yy.) ve merkeze doğru Hamami Muhittin Cami (15. yy.) bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.321,262,242). Ayrıca Pervititch paftalarından incelendiğinde yapı stoğunun tamamına yakınının eski tarz ahşap yapılar olduğu anlaşılmıştır (Pervititch, 1922/45, p.26). Elde edilen bilgiler üzerinden tarama işlemi yapılmıştır.

Şekil 4.21. Renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik dönemsel Sultançeşme Mahallesi haritası (*Ek 3*) .

Sonuç: Bostanların mıknatıs etkisi yarattığı ve yerleşim alanlarının bu çeperde çoğaldığı belirtilebilir. Tarihi cami, kilise ve çeşmelerden de anlaşıldığı üzere Sultançeşme Mahallesi geçmişi Bizans'a kadar uzanan eski bir yerleşim alanıdır. Ayrıca çeşmeler ile yapılaşma arasında inşa tarihleri açısından uyum olduğu göze çarpmaktadır. Genel olarak: ''*Yüksek debili çeşmelerin ve camilerin yapılarla birlikte merkeze doğru yığıldığı Bir Şehirleşme Hareketi Görülmektedir.*'' denilebilir.

Fener Mahallesi:

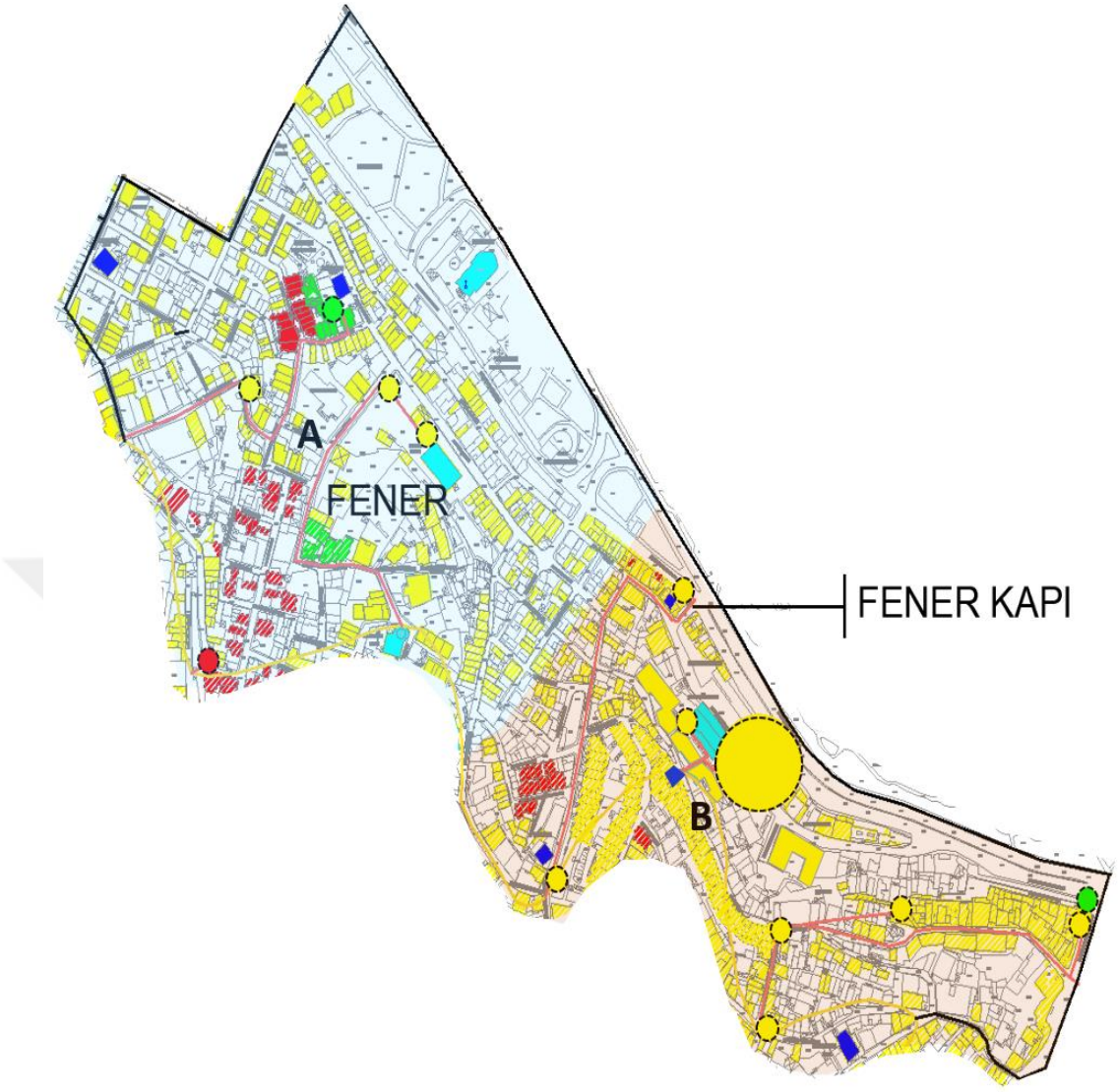
Şekil 4.22.'de gösterilen renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik haritada Fener Mahallesi için 16 - 19. yüzyıllar arasındaki çeşme, dağıtım şebekesi ve yapılaşma ağı (evler, ibadethaneler vb.) görülmektedir. Haritalandırma aşamaları aşağıdaki biçimde yapılmıştır:

A Bölgesi

Bölgenin çeperinde Hızır Çavuş Cami (15.yy.), Bizans döneminden kalma Meryem Ana Kilisesi, 17. yüzyılda inşa edildiği tahmin edilen Metroloji Kilisesi ve Tahta Minare Cami (1458) bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.254,453; Kanlı Kilise, 2021). Pervititch paftalarında ve Ayverdi Haritası'nda tepelere doğru 17. yüzyılda; sahile paralel olarak ise 16. Yüzyılda olduğu tahmin edilen yapılaşmaların olduğu görülmüştür (Pervititch, 1922/45, p.26; Ayverdi, 1958, p.D.6.1). Bu eksende tarama işlemi yapılmış olup; ortaya çıkan haritaya bakıldığında çeşmeler ile yapılaşma arasında şehirleşme açısından paralel bir ilerleme vardır denilebilir.

B Bölgesi

Bölgenin arazinin eş yükselti eğrilerine uygun olarak şekillenen yerleşim alanları çeper boyunca sırayla; Ali Yazıcı Cami (15 yy), Cafer Subaşı Cami (Tahmin:15.yy.), Debbağ Yunus Cami (1476) ve 12. yüzyılda inşa edilen ve 1614'de Rum Patrikhanesi Kilisesi olarak kullanılmaya başlanan yapı bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.125,161,450; Fatih Kaymakamlığı, 2021). Pervititch ve Ayverdi Haritaları incelendiğinde kilisenin etrafında 15-17. yüzyıla ait olduğu tahmin edilen yapılar görünmektedir. Bundan hareketle hem patrikhane içinde bulunan yüksek debili çeşme hem tepe ve sahilde inşa edilmiş ilk dönem çeşmeleri de dikkate alındığında; eş yükselti eğrile uygun bir biçimde sarı renk ile tarama yapılmıştır. Kilisenin alt kısmında ise 15. yüzyılda mescit iken sonrasında cami olarak kullanılan Ali Yazıcı Cami önündeki çeşme ile paralel bir yapılaşma görülmüş ve buna göre parsel tarama işlemi yapılmıştır (Pervititch, 1922/45, p.26; Ayverdi, 1958, p.D.6.1).

Şekil 4.22. Renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik dönemsel Fener Mahallesi haritası (*Ek 3*).

Sonuç: Fener Mahallesi'nin topografyaya uygun olarak çeşmelerin inşa tarihinin çok öncesinde faal bir yerleşim alanı halinde olduğu ve zamanla yeni çeşmelerle gelişim gösterdiği belirtilebilir. Buna göre: ''Diğer Mahallelerdekine Benzer Biçimde Kentsel Bir Öge (Bostan, Cami, Kilise vb.) Etrafında Dağılarak Çoğalan Ve Giderek Belli Bir Noktaya Doğru Yığılmaya Başlayan Bir Şehirleşme Hareketi Vardır.'' denilebilir.

Cibali Mahallesi:

Şekil 4.23.'de gösterilen renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik haritada Cibali Mahallesi için 16 – 19. yüzyıllar arasındaki çeşme, dağıtım şebekesi ve yapılaşma ağı (evler, ibadethaneler vb.) görülmektedir. Haritalandırma aşamaları aşağıdaki biçimde yapılmıştır:

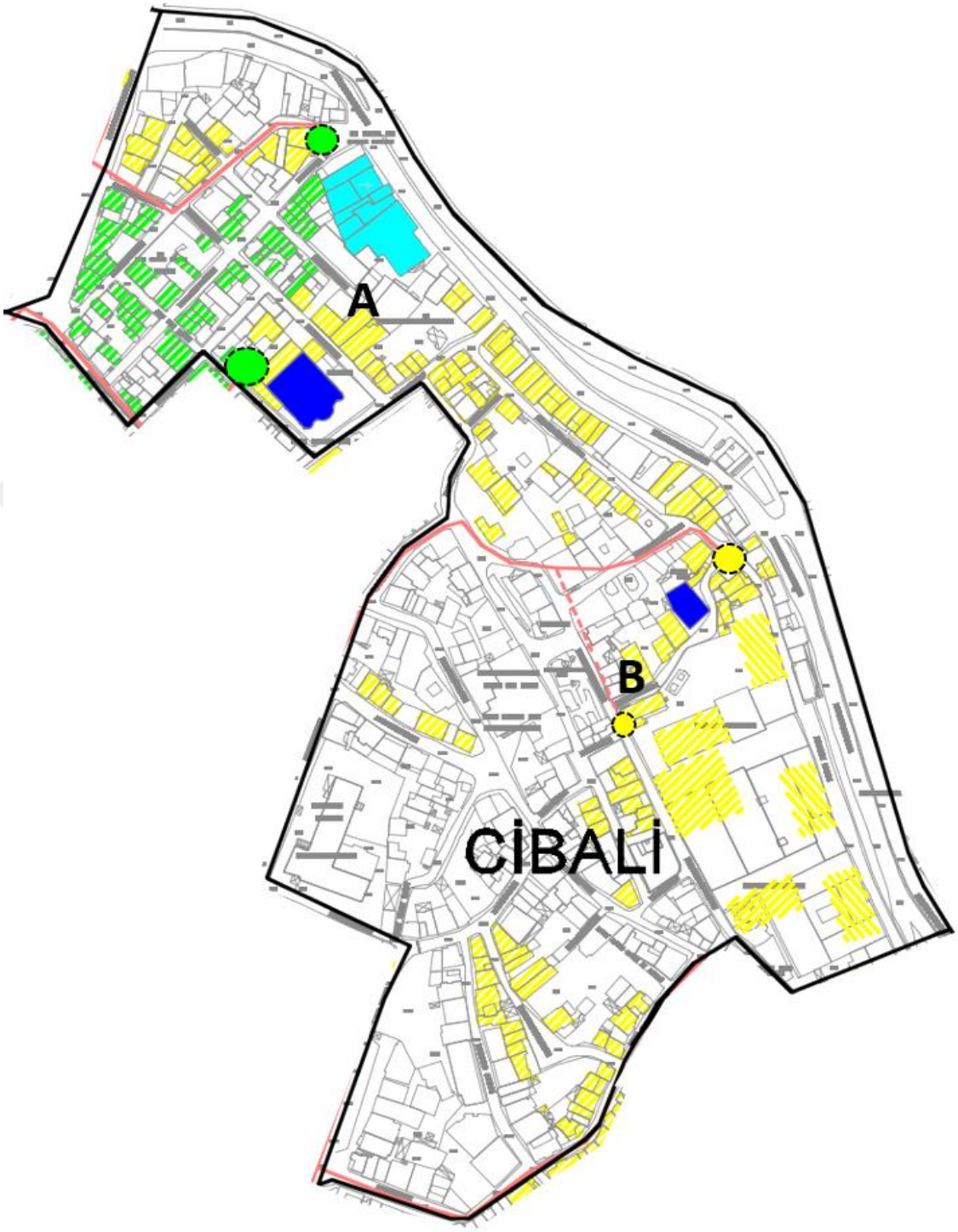
A Bölgesi

Bu bölgenin merkezinde birçok anonim kaynakta Bizans'ın çok eski dönemlerinde inşa edildiği belirtilen Aya Nikola Rum Ortodoks Kilisesi bulunmaktadır. Ayrıca G. Braun ile F. Hogenberg - 1572 tarihli Bizans dönemi İstanbul haritasında sahil boyunca yoğun bir yapılaşmayı göstermiştir (Yetişkin Kubilay, 2010, s.43-47). Bu iki durum Pervititch paftaları ile de teyit edilmiştir. Böylece parsel tarama işlemi sahil boyunca ilk dönem şeklinde sarı renkte yapılmıştır. Tepe kısımlara doğru ise 1200'lü yıllarda inşa edilen ve fetih sonrası 1566'da camiye çevrilen Gül Cami görülmektedir (Üstündağ vd., 2017, s.220). Pervititch paftalarında caminin etrafında 18. yüzyıl ortalarında çıkan yangınlar sonrasında inşa edilen yeni tarz yapılar vardır (Pervititch, 1922/45, p.21). Buna istinaden bu parseller yeşil renkte taranmıştır.

B Bölgesi

Bu bölgenin merkezinde 1495 yılında inşa edilen Seferikoz Cami bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.417). Caminin alt ve üst yollarında ilk dönem içinde kalan çok eski çeşmeler görünmektedir. Pervititich ve Ayverdi Haritaları da incelendiğinde bu bölgenin sahilde tepeye doğru seyrek ilk dönem yapıları vardır (Pervititch, 1922/45, p.21; Ayverdi, 1958, C.5.2). Kaynak yayın ve öngörüler neticesinde tespiti yapılabilen parseller sarı renkte taranmıştır.

Sonuç: Cibali Mahallesi için kıyı kesimine doğru sıkışmış; cami ve kiliseler çeperinde yoğunlaşarak oluşan bir şehirleşme hareketi görülmektedir. Özellikle kiliseler çeperinde yapılaşmanın çoğaldığı ve sur boyunca yoğun bir yapı stoğu oluştuğu görülmektedir. Genel bir değerlendirme yapılacak olursa: ''*Şehirleşmenin Çeşmelerin İnşası Arasında Belli Bir Paralellik Olduğu Söylenebilir. İbadethanelerin Etrafında Noktasal Yığılmalar Göze Çarpmaktadır*.''

Şekil 4.23. Renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik dönemsel Cibali Mahallesi haritası (*Ek 3*).

Sultan Selim Mahallesi:

Şekil 4.24.'da gösterilen renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik haritada Sultan Selim Mahallesi için 16 – 19. yüzyıllar arasındaki çeşme,

dağıtım şebekesi ve yapılaşma ağı (evler, ibadethaneler vb.) görülmektedir. Haritalandırma aşamaları aşağıdaki biçimde yapılmıştır:

A Bölgesi

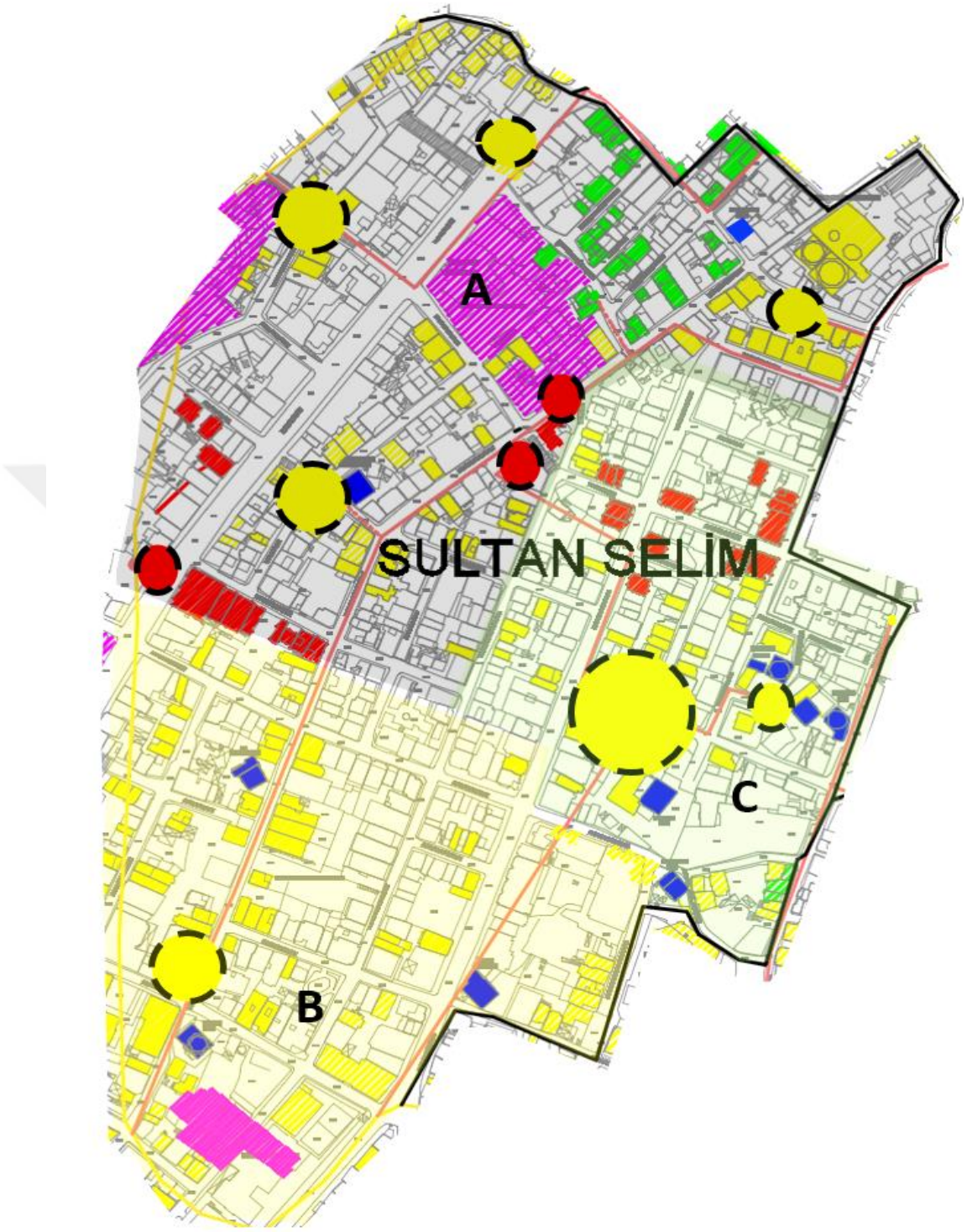
Bölgenin merkezinde yerleşik bir bostan ve çeperinde sırasıyla Molla Hüsrev Cami (1465) ve 16. yüzyıl yapısı olan Zenbilli Ali Efendi Cami bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.370,386). Bölgenin hemen alt kısmında 15. yüzyılda inşa edilen Küçük Mustafapaşa Hamamı dikkate alındığında; ilk dönem yapılarının bu kısımda olması gereken bir sonuçtur (Küçük Mustafa Paşa, 2018). Pervititch'in ilgili paftalarına bakıldığında; hamamın etrafında eski tarihli yapılar görünmektedir (Pervititch, 1922/45, p.21,33,35). Ayrıca G. Braun ile F. Hogenberg - 1572 tarihli Bizans dönemi İstanbul haritasında bu kısımda yoğun bir yapılaşma göstermiştir (Yetişkin Kubilay, 2010, s.43-47). Bu eksende tarama işlemi yapılmıştır.

B Bölgesi

Bölgenin merkezinde küçük çaplı bir bostan ve orta ölçkeli bir çeşme bulunmakta olup; çevresinde sırayla Altı Poğaça Cami (1482), Yarhisar Cami (1461) ve Sinan Ağa Cami (15.yy.) bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.127,384,422). Camilerin inşa tarihinden de anlaşıldığı üzere tesisin yapım tarihinden çok öncesinde yerleşik hayatın olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre çeşmelerin inşasından çok öncesinde yapılaşma başlamıştır. Pervititch paftalarından da yapılan teyitler neticesinde yapılar genel olarak 15-17. Yüzyıl şeklinde taranmıştır (Pervititch, 1922/45, p.21,33,35).

C Bölgesi

Mahallenin bu bölgesinde bostan da ziyade Anadolu'dan oldukça fazla göç alan 1546 yılında inşa edilmiş ve 1782 yılındaki yangında aldığı hasar nedeniyle onarılan Aşık Paşa Cami ve Türbesi bulunmaktadır (Eyice, 1991, Aşık Paşa Cami). Bölgenin çeperinde ise Hacı Ferhat Ağa Cami (1532) ve Tahir Ağa Cami (1736) bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.228,452). Pervititch ve Ayverdi paftalarından incelendiğinde; caminlerin etrafında ilk dönem yapılaşmaları görülmektedir (Pervititch, 1922/45, p.21,33,35; Ayverdi, 1958, C.5.2). Söz konusu değişkenler çerçevesinde tarama işlemi yapılmıştır.

Şekil 4.24. Renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik dönemsel Sultan Selim Mahallesi haritası (*Ek 3*).

Sonuç: Mahallenin bir ucunda bostanlar ekseninde gelişen yerleşim alanları; diğer ucunda ise camilerle birlikte gelişen yerleşim alanları görülmektedir. Düşük debili

çeşmelerin olduğu A bölgesinde bostan etrafına yayılı bir şekilde; yüksek debili çeşmelerin olduğu B bölgesinde yığılma şeklinde bir kentsel örüntü göze çarpmaktadır. Bu çerçevede: ‘‘*Sürekli Yığılma Ve Birleşme Eğiliminde Olan Yerleşim Alanları, Arada Herhangi Bir Kentse Donatı Olması Durumunda Kendi İçlerinde Oluşan Çekim Gücünün Etkisinde Bu Ögenin Çeperinde Birikmektedirler.*’’ denilebilir.

Unkapanı Mahallesi:

Şekil 4.25.’de gösterilen renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik haritada Unkapanı Mahallesi için 16 – 19. yüzyıllar arasındaki çeşme, dağıtım şebekesi ve yapılaşma ağı (evler, ibadethaneler vb.) görülmektedir. Haritalandırma aşamaları aşağıdaki biçimde yapılmıştır:

A Bölgesi

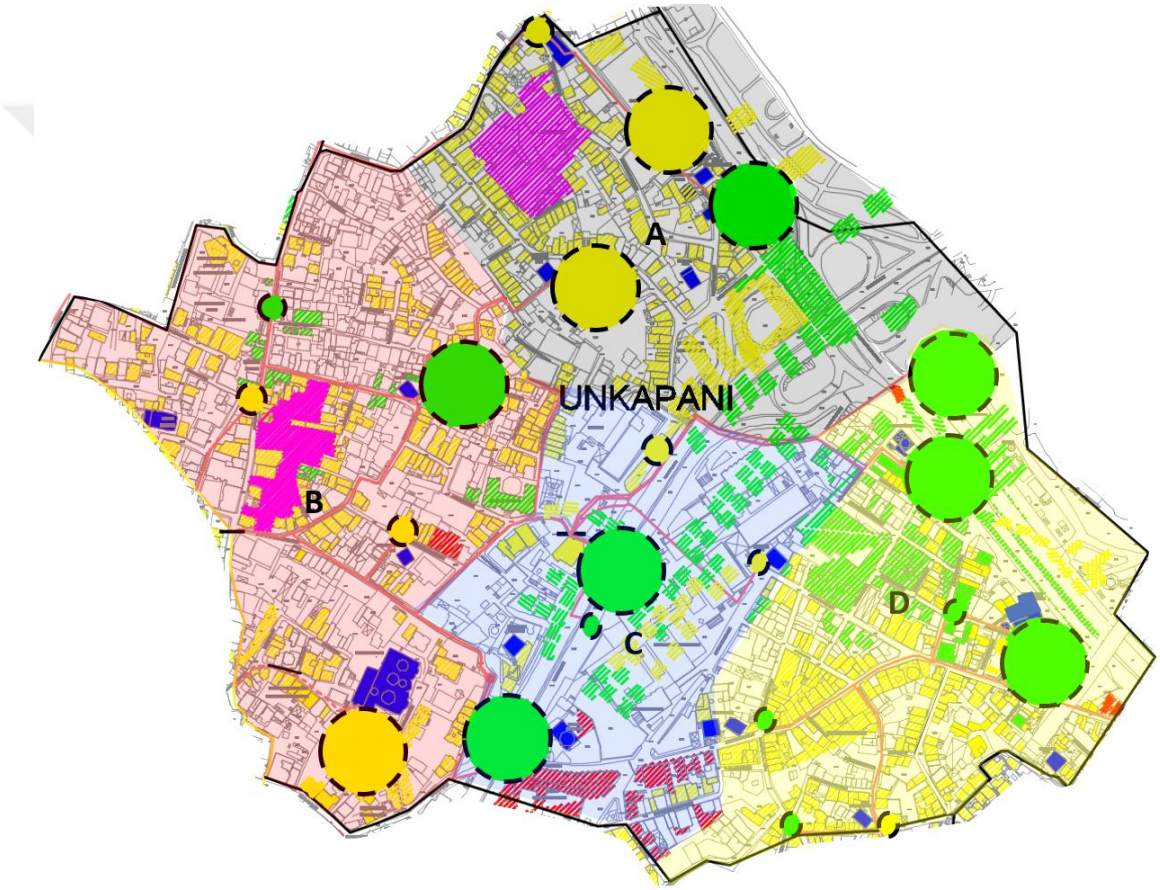
Bölgenin merkezinde büyük bir bostan ve çeperinde sırasıyla Üsküplü Çakırağa Cami (1474), Nalıncı Baba Cami Türbesi (16.yy), Haraççı Karamehmet Cami (1588), Şazeli Tekke Cami (1826) ve Salih Paşa Cami (1481) ile çevrilidir (Üstündağ vd., 2017, s.468,243,438,408; Türkiye’nin Tarih Eserleri, 2019). Pervititch ve Ayverdi Haritaları üzerinden bakıldığında; genel olarak ahşap ve/veya kâgir yapılar görünmektedir (Pervititch, 1922/45, p.20,21; Ayverdi, 1958, C.5.2). Buna istinaden yapılar çoğunlukla ilk dönem olacak şekilde sarı renk ile taranmıştır.

B Bölgesi

Bölgenin uç noktasında debisi yüksek bir ilk dönem çeşmesi ile birlikte 12. yüzyılda kilise olarak inşa edilen ve fetih sonrasında camiye çevrilen Zeyrek Cami bulunmaktadır (Zeyrek Cami, 2021). Orta büyüklükteki bir bostanın etrafında toplanan bölgenin çeperinde 1562 yılında inşa edilen Bıçakcı Alaiddin Cami sonrasında kiliseden camiye çevrilen İmareti Atik Cami (1087) ve Kasap Demirhun Cami (1462) bulunmaktadır (Üstündağ vd.,2017, s.155,306; Eyice, 1995, Eski İmaret Cami). Bu kısımlar Bizans döneminde faal olarak görünen ve Osmanlı döneminde de yoğun olarak kullanılan alanlardır. Bir başka deyişle çok eski ve faal bir yerleşim alanıdır. Pervititch ve Ayverdi Haritaları üzerinden elde edilen bilgilerle kıyaslama yapılarak; tarama işlemi yapılmıştır(Pervititch, 1922/45, p.18,19; Ayverdi, 1958, C.5.2).

C Bölgesi

Bölgenin etrafında sırasıyla Piri Mehmet Paşa Cami (1543), ŞepSefa Hatun Cami (1787) ve Atlama Taşı Cami (1457) bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.400,441,136). Bu çerçevede söz konusu bölgende yeni yerleşim alanlarının oluştuğu söylenebilir. Her ne kadar yangınlar ve çeşitli idari kararlarla bölgede yapı ve nüfus bakımından değişiklikler olmuş olsa da; Pervititch ve Ayverdi paftalarından yeni tarz ahşap, yığma vb. yapılar tespit edilmiş ve tarama işlemi bu eksende yapılmıştır (Pervititch, 1922/45, p.19,20; Ayverdi, 1958, C.5.2). Özellikle ticari amaçlı yapıların sayısında artış görülmüştür.

Şekil 4.25. Renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik dönemsel Unkapanı Mahallesi haritası (*Ek 3*).

D Bölgesi

Bölgenin etrafında yayılı biçimde 15. yüzyılda inşa edilen Hızır Bey Cami, Hoca Giyaseddin Cami (16.yy), Softa Hatip Cami (1470), Üç Mihraplı Cami (1470) ve Yavuzer Sinan Cami (1484) bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.255,260,424,464,474).

Pervittich ve Ayverdi paftaları incelendiğinde her ne kadar eski yapılar olsa da; 18. Yüzyılla birlikte inşa hareketlerinin hızlandığı ve bu eksende yapılaşma olduğu görülmüştür. Bölgenin omurgasını Küçükpazar semtinin adıyla anılan yol oluşturmaktadır (Ayverdi, 1958, C.5.2). Bu yolun bitiminde Pervititch paftalarından bakıldığında; yolda eski ahşap yapıların yanı sıra, uç kısımlarda orta ve son dönem yeni tarz yapılaşmalar da tespit edilmiştir. Buna göre bölgenin ticari karakterine uygun alarak göç aldığı ve buna istinaden yapıların yetersiz kaldığı anlaşılmaktadır. Ticari faaliyetlerin neticesinde artış gösterdiği tahmin edilen yapılarla birlikte paralel olarak çeşmelerin de aynı dönemde inşa edildiği anlaşılmaktadır. Elde edilen tespitler ve kaynak yayınların doğrultusunda tarama işlemi yapılmıştır (Pervititch, 1922/45, p.19,20; Ayverdi, 1958, C.5.2).

Sonuç: Unkapanı Mahallesinin özellikle Haydar, Cibali ve Zeyrek taraflarında 15-16. Yüzyıl yapılarının çoğunlukla olduğu ve bu yapıların çeşmelerin inşası ile genel olarak bir paralellik gösterdiği belirlenmiştir. Bununla birlikte Yavuz Sinan ve Küçükpazar taraflarında ise son dönemde ciddi bir şehirleşme hareketi görülmüştür. Bunun sebebi 1718 yılında yaşanan yangın sonrasındaki imar faaliyetleri ve ticari yapıların artışı olabilir. Bu kısımlarda şehirleşmeyle paralel nüfusun ihtiyaçlarını karşılayacak yüksek debili çeşmelerin inşa edildiği ve çeşmelerle paralel olarak özellikle 18. yüzyılda artan bir şehirleşmenin olduğu söylenebilir. Mahalle geneli için bir değerlendirme yapılacak olursa; ‘‘*Tepelerde Cami Ve Bostanların; Kıyıda İse Ticari Yapıların Çevresinde -Yığılma- Şeklinde Oluşmuş Bir Şehirleşme Hareketi Görülmektedir.*’’ denilebilir.

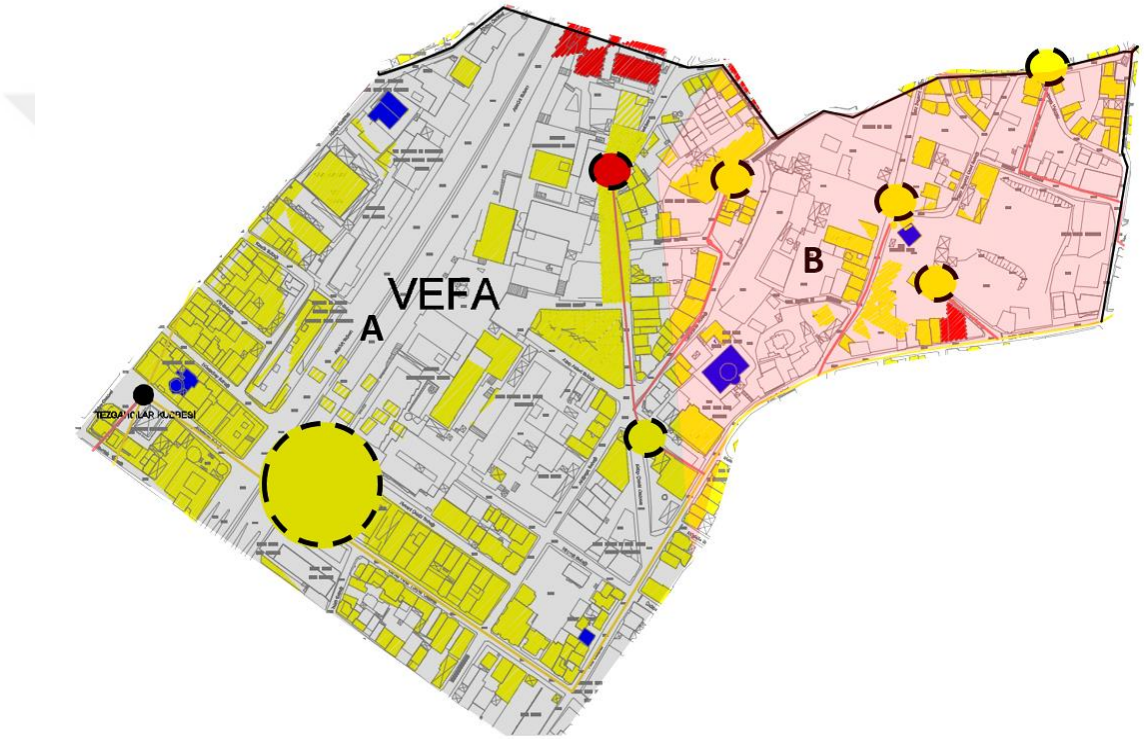
Vefa Mahallesi:

Şekil 4.26.’da gösterilen renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik haritada Vefa Mahallesi için 16 – 19. yüzyıllar arasındaki çeşme, dağıtım şebekesi ve yapılaşma ağı (evler, ibadethaneler vb.) görülmektedir. Haritalandırma aşamaları aşağıdaki biçimde yapılmıştır:

A Bölgesi

Bu bölgede sahile paralel ve dik yönde bir yerleşim süreci olduğu görülmektedir. Bölgenin sınır hattı boyunca sahilden tepeye doğru sırasıyla; Ümmü Gülsüm Mescidi (16. yy.), Hüsambey Cami (1612) ve Mimar Mehmet Ağa Cami (1480) bulunmaktadır

(Üstündağ vd., 2017, s.467,271; Turan Akıncı, 2021, s. Mimar Mehmet Ağa). Ayrıca merkezde Bizans döneminde inşa edilen adını tesise de veren yüksek debili Kırkçeşme Çeşmeleri bulunmaktadır (Çeçen, 1988). Bölgede bazı yangınlar yaşanmış ve yeni yapıların inşa edilmiş olduğu görülmüştür (Kara, 2019, s.Vefa). Ancak her ne kadar tekrar imar faaliyetleri yapılmış olsa da; 15-16. Yüzyıl içerisinde faal olan mevcut parsellerin ekseninde eski tarz ahşap yapılardan bölgenin oluştuğu anlaşılmaktadır (Pervititch, 1922/45, p.18,42).

Şekil 4.26. Renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik dönemsel Vefa Mahallesi haritası (*Ek 3*).

B Bölgesi

Bölgenin çeperinde tepeden başlayarak denize doğru Şeyh Ebul Vefa Cami (15.yy) ve Sarı Beyazıt Cami (1460) bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.444,416). Pervititch ve Ayverdi Haritası'nda 1460 tarihli Sarı Beyazit Cami etrafında kümelenen yapılar görülmüş olup; sahile doğru çeşme inşa tarihleriyle paralel bir yapılanma tespit edilmiştir (Pervititch, 1922/45, p.42; Ayverdi, 1958, p. C.4.1). Bu eksende tespit edilen parseller genel olarak 16-17. yüzyıl yapıları olarak taranmıştır.

Sonuç: Vefa Mahallesi geneline bakıldığında; bostan olmamasına ve cami sayısının sınırlı olmasına rağmen oldukça fazla sayıda çeşme olduğu görülmektedir. Bu da Vefa'nın çok eski bir yerleşim alanı olduğu anlamına gelmektedir. Hatta çeşmelerin birçoğunun Osmanlı öncesinde de bulunduğuna ve tesisin inşasından sonra akmayan çeşmelere su verildiğine işaret etmektedir. Böylece her ne kadar çeşmeler ile parseller aynı renkte gibi görünse de; çeşmelerin çok öncesinde faal bir şehirleşme olduğu açıktır. Yeni yapılan bazı çeşmelerin de büyük ihtimalle yangınlar sonrasında icra edilen imar faaliyetleri kapsamında inşa edildiği düşünülmektedir. Buna göre: ''*Mahallenin Kentsel Karakter Örüntüsü Topografyanın İzin Verdiği Ölçüde; Belli Bir Merkez Etrafında Yayılan Bir Mahalle Şeklindedir.*''

Süleymaniye Mahallesi:

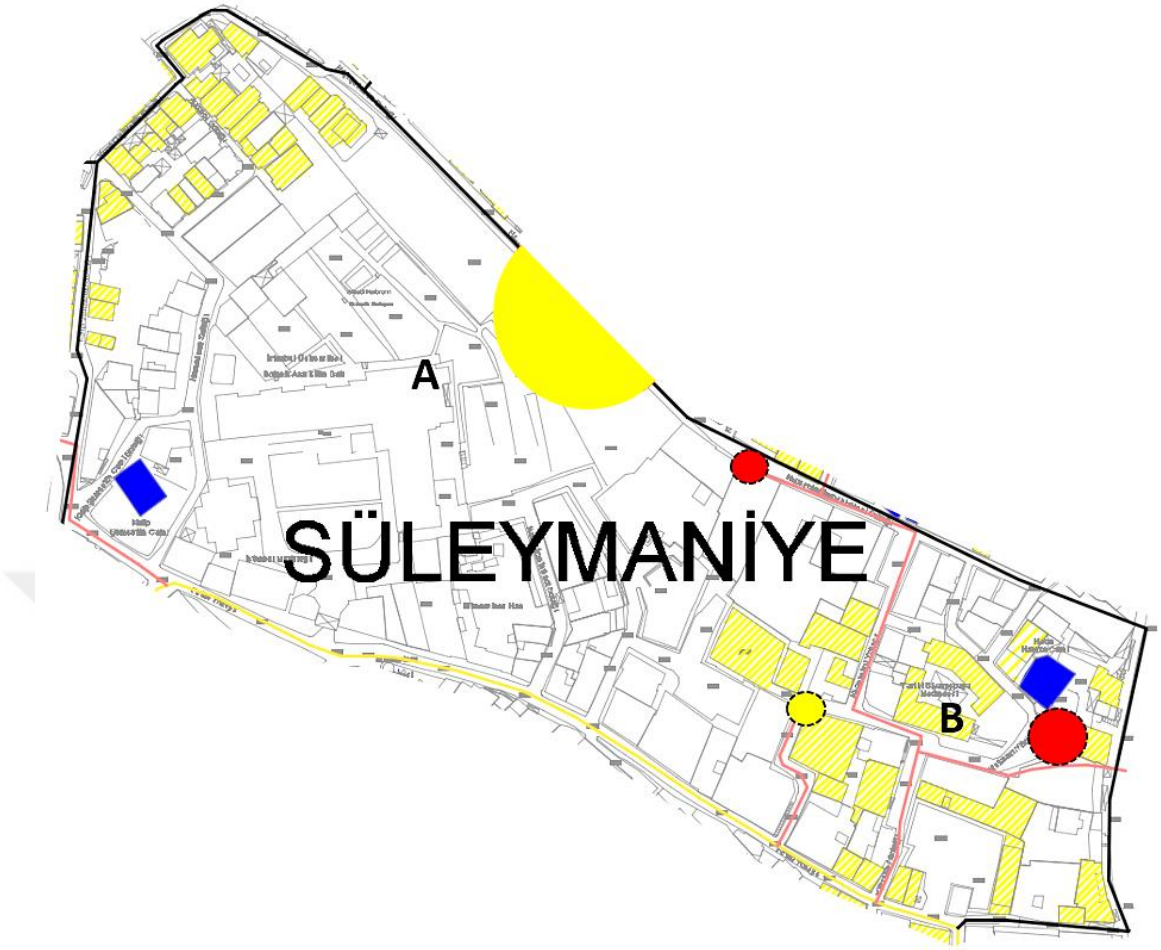
Şekil 4.27.'de gösterilen renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik haritada Süleymaniye Mahallesi için 16 – 19. yüzyıllar arasındaki çeşme, dağıtım şebekesi ve yapılaşma ağı (evler, ibadethaneler vb.) görülmektedir. Haritalandırma aşamaları aşağıdaki biçimde yapılmıştır:

A Bölgesi

Bölgenin hemen üstünde kot farkından dolayı su verilemeyen Mimar Sinan'ın eseri 1557 yılında tamamlanmış olan Süleymaniye Cami ve Külliyesi ile 1503 tarihli Katip Şemsettin Cami bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.39,316). Alt kısımda ise Tahtakale ile birleşik kullanımda olan orta döneme ait bir çeşme göze çarpmaktadır. Fakat İstanbul Üniversitesi'ne ait yerleşke nedeniyle bu bölgenin yapıları hakkında net bir tahminde bulunmak zordur. Bu nedenle herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.

B Bölgesi

Bölgenin merkezinde Hoca Hamza Cami (1469) ve Siyavuş Paşa Medresesi (16. yy.) bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.261; Mimarlık Dergisi, 2007). Pervititch paftalarından incelendiğinde genellikle çok eski tarihli Osmanlı yapıları olarak gösterilen yapılar mevcuttur (Pervititch, 1922/45, p.69). Bu veriler ile değerlendirildiğinde bölge sarı renkte olacak renkte taranmıştır.

Şekil 4.27. Renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik dönemsel Süleymaniye Mahallesi haritası (*Ek 3*).

Sonuç: Süleymaniye Mahallesi için yapıların tam olarak tespit edilememesi nedeniyle tam bir değerlendirme yapılması zordur. Ancak B Bölgesi üzerinden incelendiğinde: ‘‘*Diğer Mahallelere Benzer Biçimde Belli Bir Öge Etrafında Yığılma Şeklinde Bir Şehirleşme Hareketi Görülmektedir.’’*

Tahtakale Mahallesi:

Şekil 4.28.'de gösterilen renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik haritada Tahtakale Mahallesi için 16 – 19. yüzyıllar arasındaki çeşme, dağıtım şebekesi ve yapılaşma ağı (evler, ibadethaneler vb.) görülmektedir. Haritalandırma aşamaları aşağıdaki biçimde yapılmıştır:

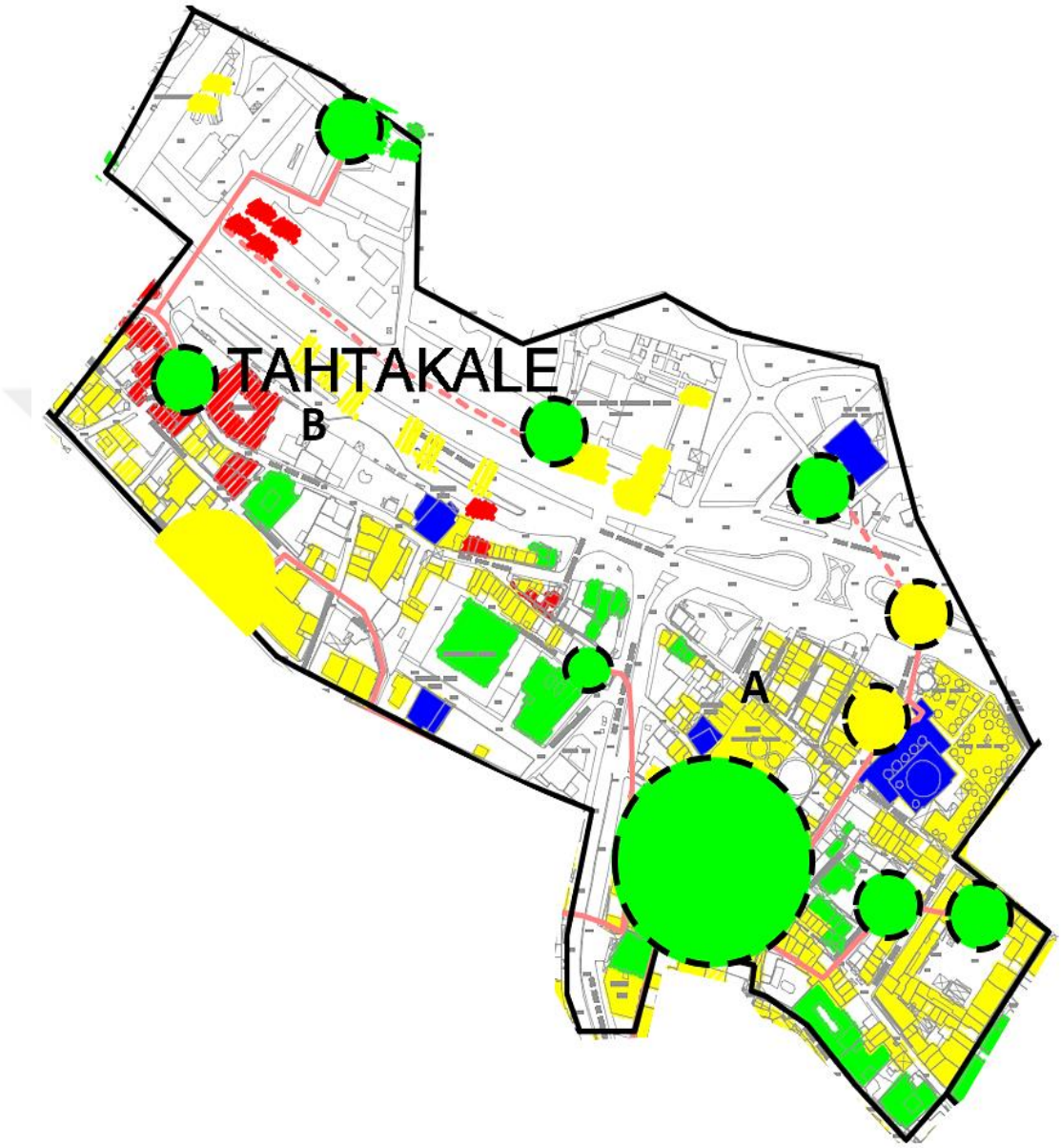
A Bölgesi

Bu bölgenin çeperinde Timurtaş Cami (15.yy), 1560 tarihli Rüstem Paşa Külliyesi, Ahi Ahmet Çelebi Cami (1480) ve Tahtakale Hamamı (1435) bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.460,404,113; Akçıl, 2010). Pervititch paftaları incelendiğinde eski tarz ahşap yapılar çoğunluktadır (Pervititch, 1922/45, p.69,70). Ancak çeşmeler genel olarak 18. yüzyıl eseridir. Bu da nüfusun artmasına rağmen; yapı stoğunda pek fazla değişiklik olmadığı anlamına gelmektedir.

B Bölgesi

Bu bölgenin çeperinde Kepenekçi Sinan Cami (1546) ve Kantarcılar Cami (1460) bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.323,294). Sahile doğru ilerledikçe 19. yüzyıla ait iki çeşme inşa edildiği görülmektedir (Kıble ve Çöplük Çeşme). Bu noktalardan Kıble Çeşme yanında bulunan 18. yüzyıl yapısı Ali Paşa Hanı ve kıyıda bulunan Alman Mavileri paftalarında Çöplük Cami olarak geçen iki yapı göze çarpmaktadır (Mimarizm, 2016, s.Ali Paşa Hanı; Alman Mavileri, 1913/14, p.H8/1-4). Kaynak yayın ve haritalardan tespit edilebilen yapılar dönemsel olarak Şekil 4.28.'de taranmıştır.

Sonuç: Tahtakale Mahallesi incelendiğinde; genel olarak önce yapıların inşa edildiği ve çeşmelerin ardından geldiği anlaşılmaktadır. Özellikle 17. yüzyıl yarısından sonra çeşmeler yapılaşma sonrasında getirilmiştir. Ancak yine de yapı sayısı pek fazla değildir. Bu noktada yapı sayısının değil de; ticari faaliyetlere paralel olarak nüfusun arttığı ve buna istinaden yeni çeşmeler inşa edildiği anlaşılmaktadır. Buna göre: ''*Yapıların Yaklaşmasını Engelleyecek Topografik Bir Zorunluluk veya Bostan Benzeri Kutup Etkisi Yaratarak Yapılaşma Ağını Etkileyen Bir Neden Olmadığı Durumlarda; Cami, Çeşme ve Binalar Birbirine Yakın Biçimde Konumlanmaktadır*.''

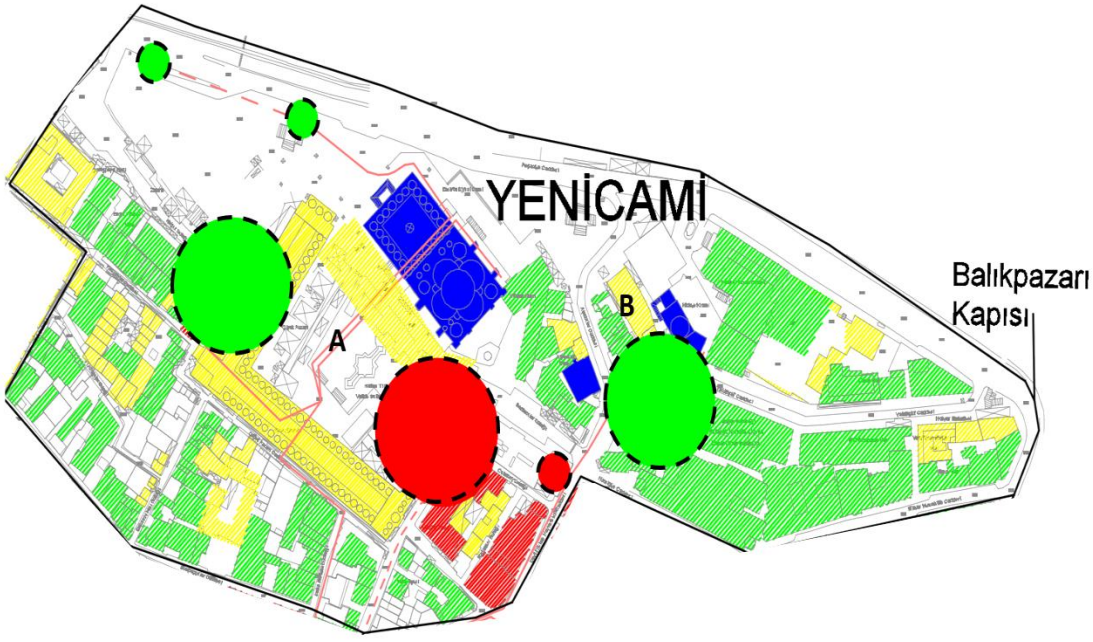
Şekil 4.28. Renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik dönemsel Tahtakale Mahallesi haritası (*Ek 3*).

Yenicami Mahallesi:

Şekil 4.29.'de gösterilen renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik haritada Yenicami Mahallesi için 16 – 19. yüzyıllar arasındaki çeşme, dağıtım şebekesi ve yapılaşma ağı (evler, ibadethaneler vb.) görülmektedir. Haritalandırma aşamaları aşağıdaki biçimde yapılmıştır:

A Bölgesi

G. Braun – F. Hogenberg haritasında bölgenin merkezinde geçmişi Bizans'a kadar dayanan Mısır Çarşısı ile birlikte irili ufaklı bir yapı yoğunluğu görünmektedir (Yetişkin Kubilay, 2010, s.43-44). Ancak 1663'de Yeni Cami'nin inşasının tamamlanmasına rağmen; 15-17. yüzyıl arasında inşa edilen bir çeşme bulunmamaktadır. Ayrıca caminin etrafında 15. yüzyıldan itibaren çok sık ve salaş tarzda yapı stoğu olduğu bilinmektedir (Üstündağ vd., 2017, s.79). Bununla birlikte 17-19. yüzyıllar arasında debisi büyük çeşmelerin Mısır Çarşısı etrafında inşa edildiği de göze çarpmaktadır. Pervititch paftalarından incelendiğinde özellikle 18-19. Yüzyılda tepeye doğru yeni yapıların ortaya çıktığı tespit edilmiştir (Pervititch, 1922/45, p.74-75). Ayrıca sahilde etrafındaki yapılaşma ağı tespit edilemediği için haritaya işlenemeyen; 18. yüzyılda inşa edilmiş iki adet çeşme bulunmaktadır.

Şekil 4.29. Renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik dönemsel Yenicami Mahallesi haritası (*Ek 3*).

B Bölgesi

Bölgenin çevresinde, Arpacılar Cami (15.yy.) ve Hidayet Cami (1813) bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, 131,107). Yapıların inşa tarihi ve Pervittich Haritası üzerinden ahşap, kağir, yığma, beton iskelet vb. türdeki yapıların tespit edilmesiyle; bölgenin çok eski bir yerleşim alanı olduğu ancak; liman-ticaret ilişkisi sonucunda bunların yerini yeni yapılara bıraktığı söylenebilir (Pervititch, 1922/45, p.74-75). Bu çerçevede tarama işlemi gerçekleştirilmiştir.

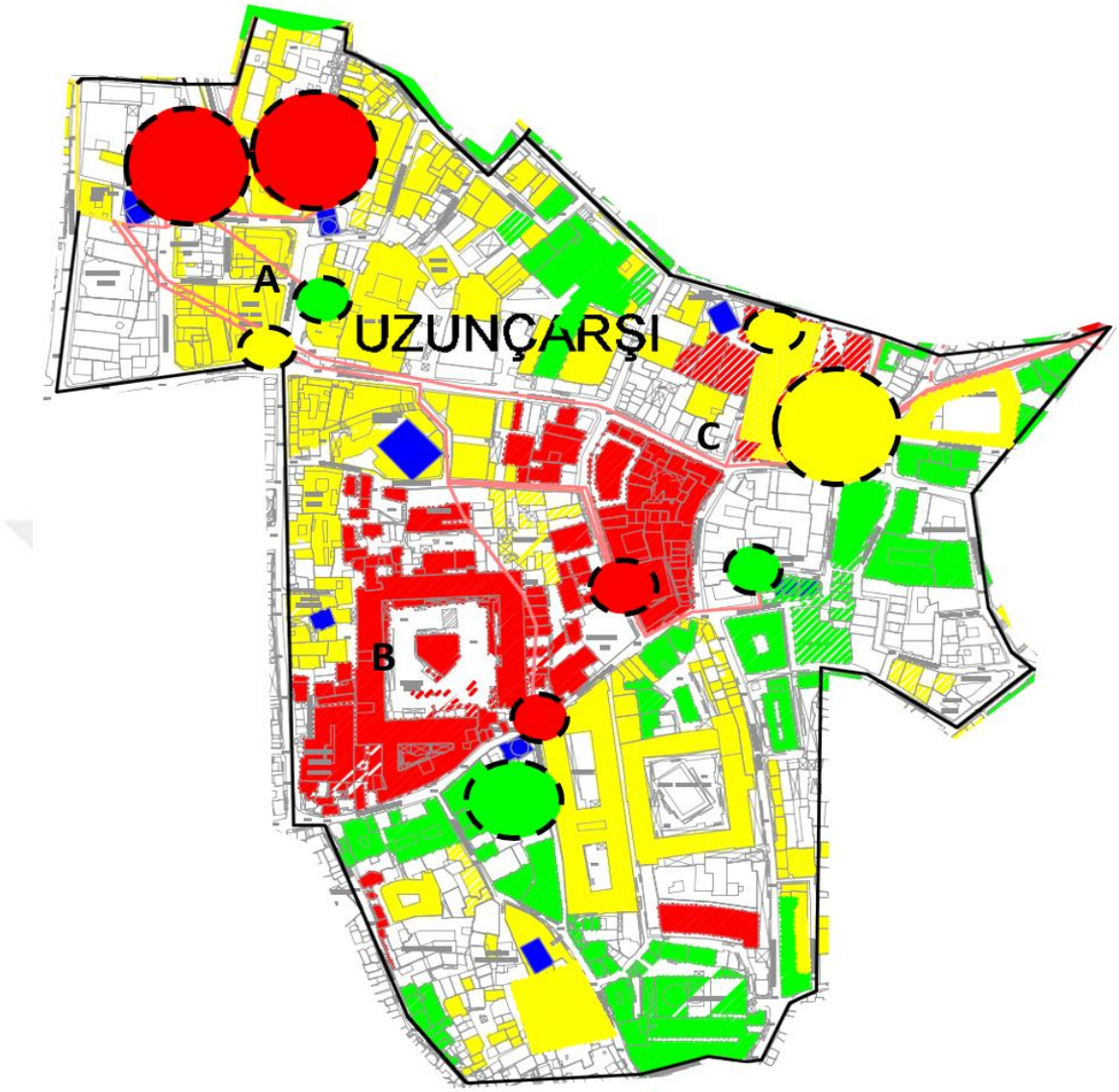
Sonuç: Yenicami Mahallesi için Bizans döneminden başlamak üzere; faal bir yerleşim alanı olduğu ve ticaretin o dönemde de önemli bir yer tuttuğu söylenebilir. Ancak 18. yüzyıl başlarına kadar şehirleşmede bir duraksama görülmektedir. Bu tarihten sonra inşa faaliyetlerinin hızlandığı ve yapılaşma ağının arttığı anlaşılmaktadır. Bunun bir sonucu olarak da; yeni çeşmeler inşa edilmiştir. Buna göre: '' *Çeşmeler, Ortaya Çıkan Şehirleşme Hareketinin Bir Sonucu Ve Göstergesi Olarak Belirtilebilir*.''

Uzunçarşı Mahallesi:

Şekil 4.30.'da gösterilen renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik haritada Uzunçarşı Mahallesi için 16 – 19. yüzyıllar arasındaki çeşme, dağıtım şebekesi ve yapılaşma ağı (evler, ibadethaneler vb.) görülmektedir. Haritalandırma aşamaları aşağıdaki biçimde yapılmıştır:

A Bölgesi

Bölgenin çeperinde Samani Virani Evvel Cami (15.yy), Yavaşça Şahin Cami (15.yy) ve Atik İbrahim Paşa Cami (15.yy) bulunmaktadır (İstanbul'daki Camiler, 2018; Turan Akıncı, 2021; Fatih, 2021). Ayrıca Pervititch paftaları incelendiğinde; bölgenin merkezinde çok eski Osmanlı yapılarının olduğu görülmektedir (Pervititch, 1922/45, p.67-70). Ancak 16-17. yüzyılda inşa edilmiş herhangi bir çeşmeye ulaşılamamıştır. Çoğunlukla 18-19. yüzyılda inşa edilen çeşmeler bulunmaktadır. Kıyı kesiminde ise yine Pervititch paftalarından okunduğu üzere yeni tarz betonarme yapılar işaretlenmiştir. Bu bilgiler ışığında söz konusu parseller taranmıştır.

Şekil 4.30. Renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik dönemsel Uzunçarşı Mahallesi haritası (*Ek 3*).

B Bölgesi

Bölge çeperinde Samanı Viran Cami (15.yy.), Sultan III. Mustafa Cami (1761) ve Tarakçılar Daye Hatun Cami (1485) bulunmaktadır (Cambaz, 2010; Üstündağ vd., 2017, s.171,454). Merkez noktada ise 17. yüzyıl eseri Valide Hanı ve hemen yanında 1640 yılında inşa edilmiş küçük bir çeşme göze çarpmaktadır (Valide Han, 2021). İlgili tarihi paftalardan da yapılan incelemeler sonucunda çoğunlukla yapıların 18. Yüzyıla ait olduğu anlaşılmış ve tespit edilebildiği ölçüde dönemsel bazda tarama işlemi yapılmıştır (Pervititch, 1922/45, p.67-70).

C Bölgesi

Merkez noktanın etrafında Hoca Alaaiddin (Marpuççular) Cami (15.yy) ve Hacı Küçük Cami (15. yy.) bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.346,235). Ancak Pervititch'e ait paftalara bakıldığında; 17-18. yüzyıl yapılarının çoğunlukla olduğu görülmüştür (Pervititch, 1922/45, p.67-70). Bu da eski tarz (15-16. yy) ahşap yapıların yıkıldığı ve yerini yeni tarz ahşap, kâgir veya beton yapıların aldığını göstermektedir.

Sonuç: Uzunçarşı Mahallesi için bir değerlendirme yapılacak olursa; çeşmelerden ayrı olarak çok eski tarihli yapıların olduğu ve zamanla ticari faaliyetlerin neticesinde yeni yapıların inşa edildiği anlaşılmıştır. Yeni imar faaliyetlerinin akabinde çeşmelerin getirildiği ve bu çeşmelerin çoğunlukla 1650 - 1750 - 1850 yılları arasında inşa edildiği anlaşılmıştır. Bu çerçevede: ''*Çeşmelerin Şehirleşmede Doğrudan Tetikleyici Rolü Yoktur; Ancak Şehirleşmenin Sonuçlarından Hatta Yan Ürünlerinden Biri Olarak Karşımıza Çıkmaktadır. Bu da Herhangi Bir Bölgede Şehirleşmeye Ait İpuçlarına Ulaşılması Adına Önemli Bir Sonuçtur.*''

Hocapaşa Mahallesi:

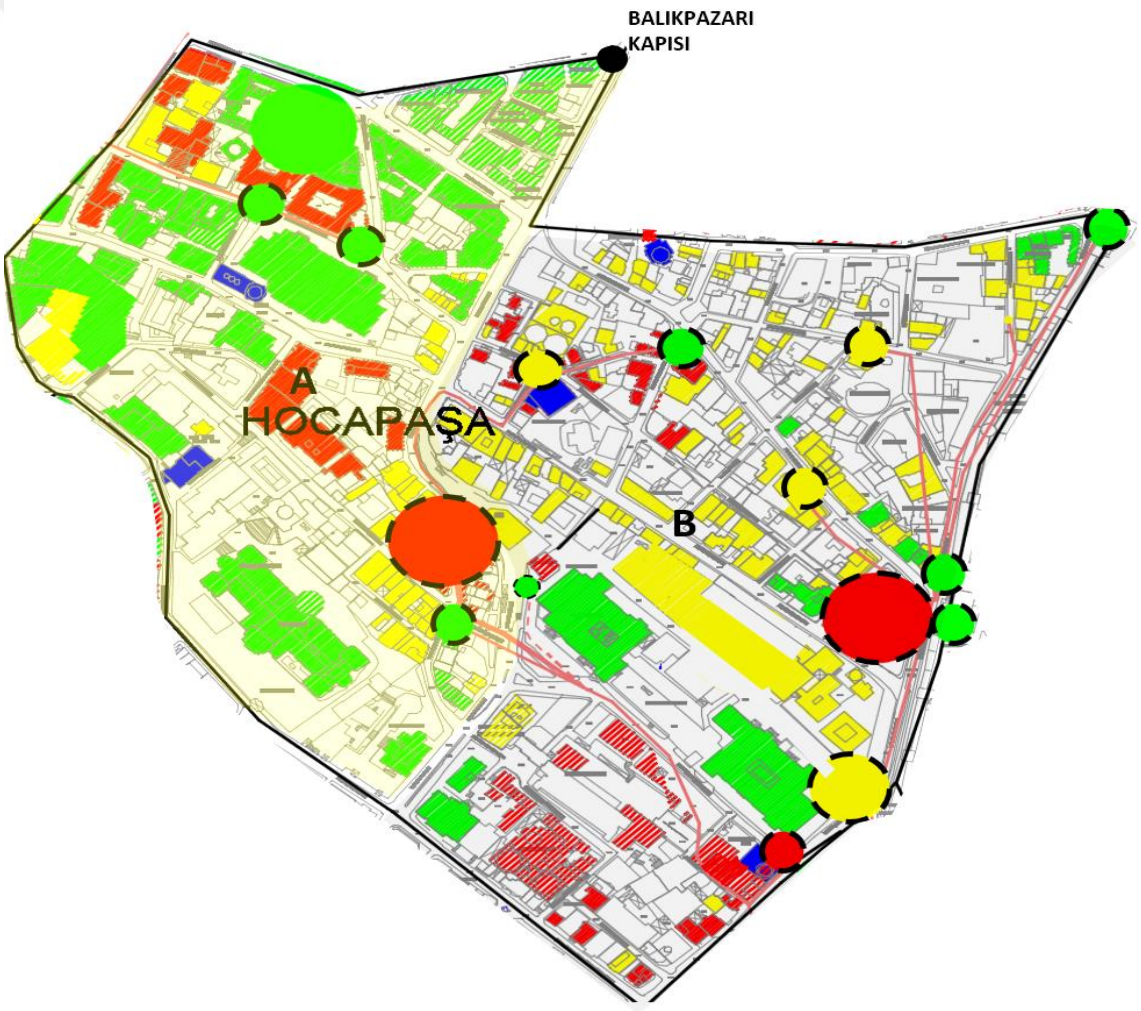
Şekil 4.31.'de gösterilen renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik haritada Hocapaşa Mahallesi için 16 – 19. yüzyıllar arasındaki çeşme, dağıtım şebekesi ve yapılaşma ağı (evler, ibadethaneler vb.) görülmektedir. Haritalandırma aşamaları aşağıdaki biçimde yapılmıştır:

A Bölgesi

Mahallenin bu bölgesinin sahile doğru olan kısımları için G. Braun – F. Hogenberg haritasında Bizans döneminde bile faal bir şehir görünmektedir (Yetişkin Kubilay, 2010, s.43-44). Hatta önemli bir liman kapısı olan Balıkpazarı Kapısı da harita üzerinde özellikle gösterilmiştir. Bölgenin tepeye doğru olan kısımlarında 1474 tarihli Hubyar Cami ve Hoca Kasım Günani Cami (1558) görünmektedir (Üstündağ vd., 2017, 258; İstanbul'daki Camiler, 2018). Bu açıdan eski tarz yapılanma olması muhtemel iken; Pervititch paftalarına bakıldığında özellikle 18. yüzyıl ortalarından itibaren ciddi bir yapılaşma olduğu anlaşılmıştır. Bu durumda bölgenin bir süre atıl kaldığı ancak sonrasında ticari faaliyetler ve kamusal yapıların çoğalması ile tekrar faal bir hale geldiği sonucu ortaya çıkmaktadır (Pervititch, 1922/45, p.63,66,72). Bu bilgiler ışığında tarama işlemi yapılmıştır.

B Bölgesi

Bölgenin çeperinde 1670 yılında inşa edilen Kara Mustafa Paşa Cami, Hocapaşa Cami (15.yy.) ve Hacı Beşir Ağa Cami (1745) ile önemli bir yapı olan Rüstempaşa Medresesi bulunmaktadır (Fatih Kaymakamlığı, 2021; Üstündağ vd., 2017, s.266,224; Turan Akıncı, 2021). Ancak bu yapıların etrafında beklenildiği üzere bu yüzyıla ait çevre yapılar pek tespit edilememiştir (Pervititch, 1922/45, p.63,66,72; Ayverdi, 1958, p.B.4.2). Büyük olasılıkla 18. yüzyıl sonlarında başlayan imar faaliyetleri neticesinde; birçok yapı yerine yeni binalar inşa edilmiştir. Özellikle bölgenin merkez kısımlarında 19. Yüzyılda inşa edilen hükümet binaları, bölgenin çehresini adeta değiştirmiştir. Söz konusu tespitlere göre uygun olarak tarama işlemi yapılmıştır.

Şekil 4.31. Renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik dönemsel Hocapaşa Mahallesi haritası (*Ek 3*).

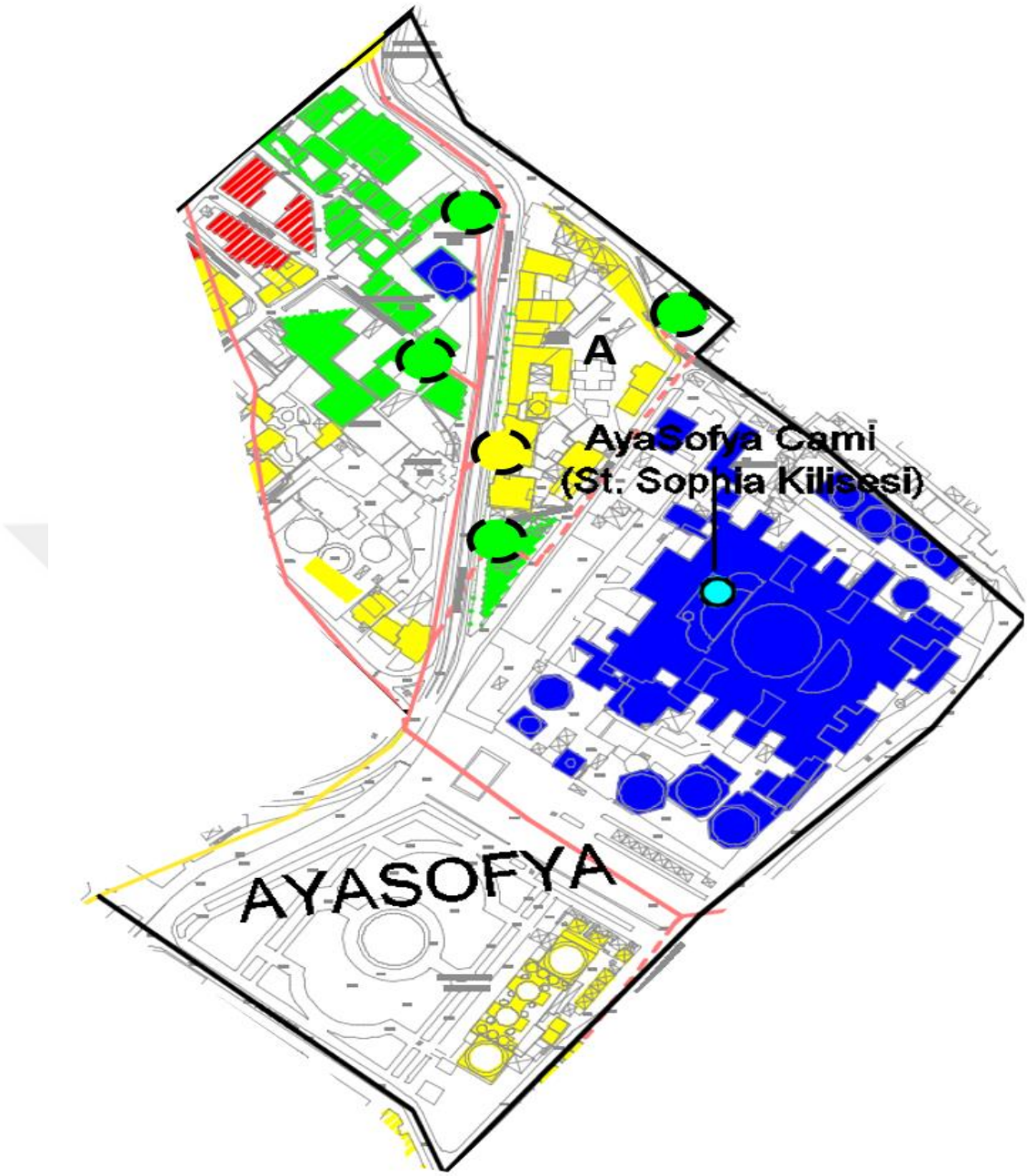
Sonuç: Hocapaşa Mahallesi geneline bakıldığında; çok eski bir yerleşim alanı olmasına rağmen; eski yapıların yerini 18. yüzyıl sonlarında yeni yapılar almıştır. Bu eksende yeni çeşmeler inşa edilmiş ve özellikle ticari veya kamusal yapıların ihtiyacı karşılanmıştır. Böylece şehirleşme örüntüsünün ana dinamiğinin ekonomik ve bürokratik kararların olduğu ve buna istinaden çeşmelerin de inşa edildiği anlaşılmaktadır. Bunun dışında kıyıya doğru yeni çeşmelerin yapılmasına rağmen; eski yapıların varlığını koruduğu görülmektedir. Genel olarak çeşmelerin inşası ile şehirleşme arasında doğrudan mekânsal boyutta bir paralellik yoktur. Bu kapsamda: ‘‘*Diğer Mahallelerde Olduğu Üzere, Hocapaşa Mahallesi'nde de Merkeze Göre Dairesel Bir Dağılım Gösteren Yanyana Konumlanmış Çeşme, Cami ve Yapılar Görülmektedir.*’’

Ayasofya Mahallesi:

Şekil 4.32.’de gösterilen renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik haritada Ayasofya Mahallesi için 16 – 19. yüzyıllar arasındaki çeşme, dağıtım şebekesi ve yapılaşma ağı (evler, ibadethaneler vb.) görülmektedir. Haritalandırma aşamaları aşağıdaki biçimde yapılmıştır:

A Bölgesi

Bölgenin çeperinde 1769 tarihli Zeynep Sultan Cami ve geçmişi 4. yüzyıla kadar dayanan 1453 ‘de cami olarak hizmet etmeye başlayan Ayasofya Cami bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.21,478). 1904 tarihli Goad Haritası içerisinde bu kısımların 16-17. yüzyıl eski ahşap yapıları olarak görünmekte olup; paftada belirtilen yapı türleri ve inşa tarihleri de dikkate alınarak tarama yapılmıştır. (Goad, 1904, p.18). Ayasofya Cami etrafında ise G. Braun – F. Hogenberg haritasında Bizans döneminde bile faal bir şehir görünmektedir (Yetişkin Kubilay, 2010, s.43-44). Herhangi bir çeşmenin bulunmadığı bu kısımlarda; genel olarak çok eski tarihli yapıların varlığını koruduğu görülmüştür.

Şekil 4.32. Renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik dönemsel Ayasofya Mahallesi haritası (*Ek 3*).

Sonuç: Ayasofya Mahallesi için sayısal manada bakıldığında; 16. yüzyıl yapılarının varlığını koruduğu ve kıyı kesimlerde 18. yüzyıl itibariyle yapılaşmada bir artış görülmektedir. Bu açıdan çeşmelerle yapılaşma arasında bir paralellik olduğu söylenebilir. Genel bir değerlendirme yapılacak olursa: ‘‘*Cami, Çeşme Ve Yapılar Kümelenerek Yayılmaktadır. Bu Yönüyle Yığılma Şeklinde Bir Kentsel Karakter Örüntüsü Vardır.*’’

Ahırkapı Mahallesi:

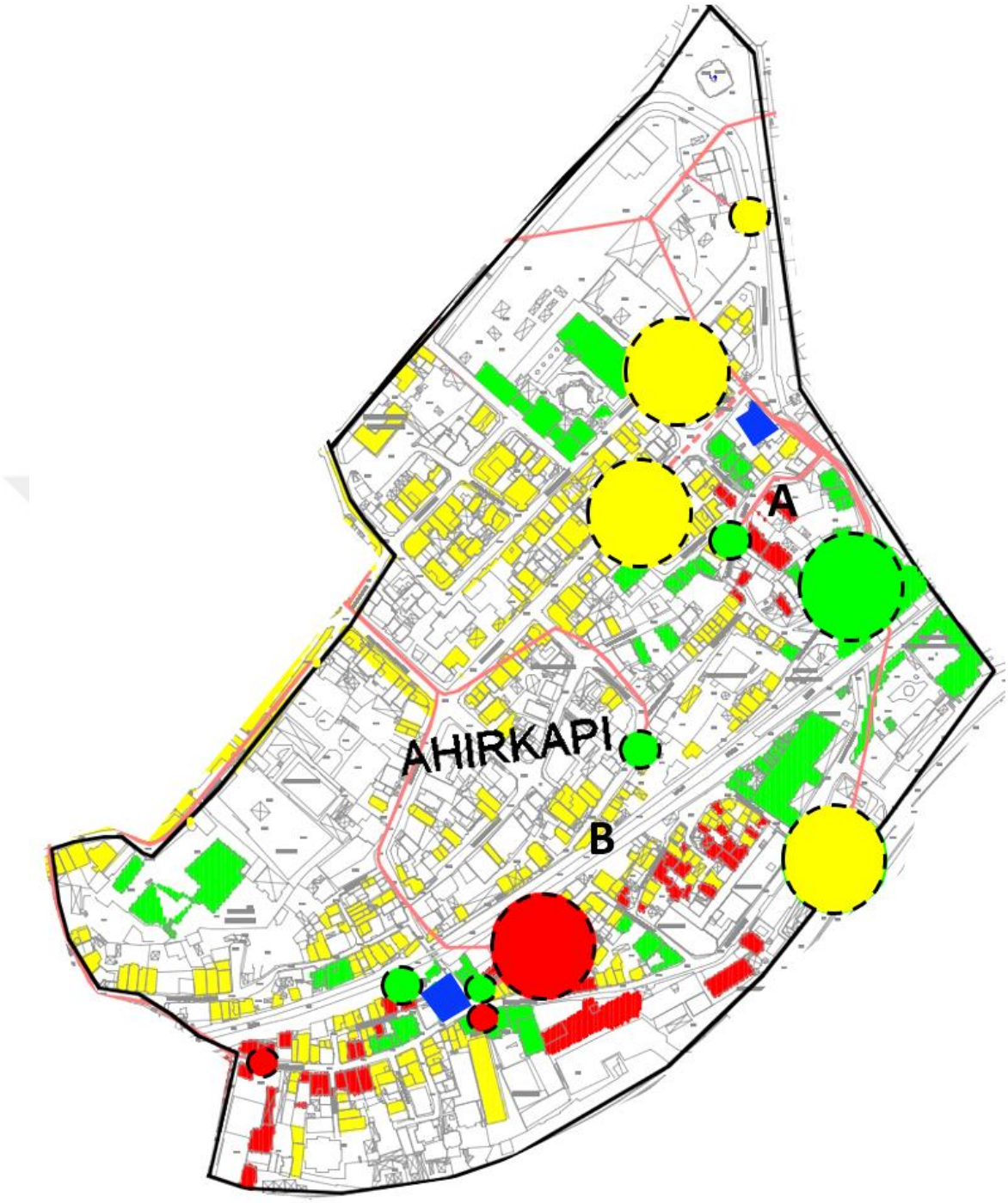
Şekil 4.33.'de gösterilen renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik haritada Ahırkapı Mahallesi için 16 – 19. yüzyıllar arasındaki çeşme, dağıtım şebekesi ve yapılaşma ağı (evler, ibadethaneler vb.) görülmektedir. Haritalandırma aşamaları aşağıdaki biçimde yapılmıştır:

A Bölgesi

Bölgenin uç kısmında 15. yüzyıl yapısı olan İshak Paşa Cami bulunmaktadır (Eyice, 2000). Fakat çevredeki yapıların tespiti için yeterli bir argüman değildir. Bu bölge için Pervititch ve Ayverdi Haritaları da yeterli değildir. Buna istinaden G. Braun – F. Hogenberg Haritası ayrıntılı bir şekilde incelenmiş ve Bizans dönemine ait oldukça yoğun bir yapılaşma olduğu tespit edilmiştir (Yetişkin Kubilay, 2010, s.43-44). Ayrıca bu yapıların çoğunluğunun Osmanlı dönemi içerisinde fonksiyonları değiştirilerek kullanıldığı; sahada yapılan tespit ve kaynak yayınlardan elde edilen bilgiler neticesinde teyit edilmiştir. Bu bilgiler ışığında yapılar taranmış olup; ortaya genel olarak 15-16. yüzyıl yapılarının ağırlıklı olduğu bir görüntü çıkmıştır.

B Bölgesi

Bölgenin çeperinde 1464 inşa tarihli Akbıyık Camisi bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.119). Bölge için yine ilgili haritalardan yapılan kontroller de yapıların çoğunluğunun Bizans döneminde var olduğu; Osmanlı döneminde ise bazen yeniden inşa edilerek kullanıldığı anlaşılmaktadır. Buna istinaden haritadan okunabildiği kadarıyla yapılar inşa edildiği dönemsel zamanlara uygun olarak taranmıştır. Ortaya çıkan planda; tepeye doğru 15-16. yüzyıl, sahile doğru ve paralelinde 17-18. yüzyıl yapıları olduğu anlaşılmıştır.

Şekil 4.33. Renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik dönemsel Ahırkapı Mahallesi haritası (*Ek 3*).

Sonuç: Ahırkapı Mahallesi genel olarak 15. yüzyıl öncesinde yerleşimin olduğu ve zamanla geliştiği bir yerdir. Özellikle debisi yüksek çeşmeler göze çarpmaktadır. Bunun temel sebebi hamam, medrese ve benzeri yapıların olması ve halkın nüfusunun giderek artıyor olması olarak gösterilebilir. Fakat çeşmelerin yapım tarihleri ile yapılaşma

arasında tam bir uyum yoktur. Genel olarak çeşmeler bir adım geriden yapılaşmayı takip etmektedir. 15. yüzyılda inşa edilmiş olmasına rağmen; Akbıyık Cami ancak 18. Yüzyılda çeşmeye kavuşmuştur. Büyük ihtimalle Bizans döneminden kalan yeraltı suyu ile beslenen yapılardan bir müddet su tedariki sağlanmış ve sonrasında yakınlarda inşa edilen çeşmelerden su alınmıştır. Ancak nüfusun artması ile su ihtiyacı üst seviyeye çıkmış ve bu amaçla çeşme ve/veya çeşmeler inşa edilmiştir. Bu noktada çok önemli bir sonuç görünmektedir: ''*Nüfus artışı ile yapılaşma hızlanmış ve sonrasında çeşmeler inşa edilmiştir. İstanbul'un diğer mahalleleri için de her ne kadar sebepleri farklı olsa da; elde edilen sonuçlar Ahırkapı Mahallesi ile benzerdir*.''

Sultanahmet Mahallesi:

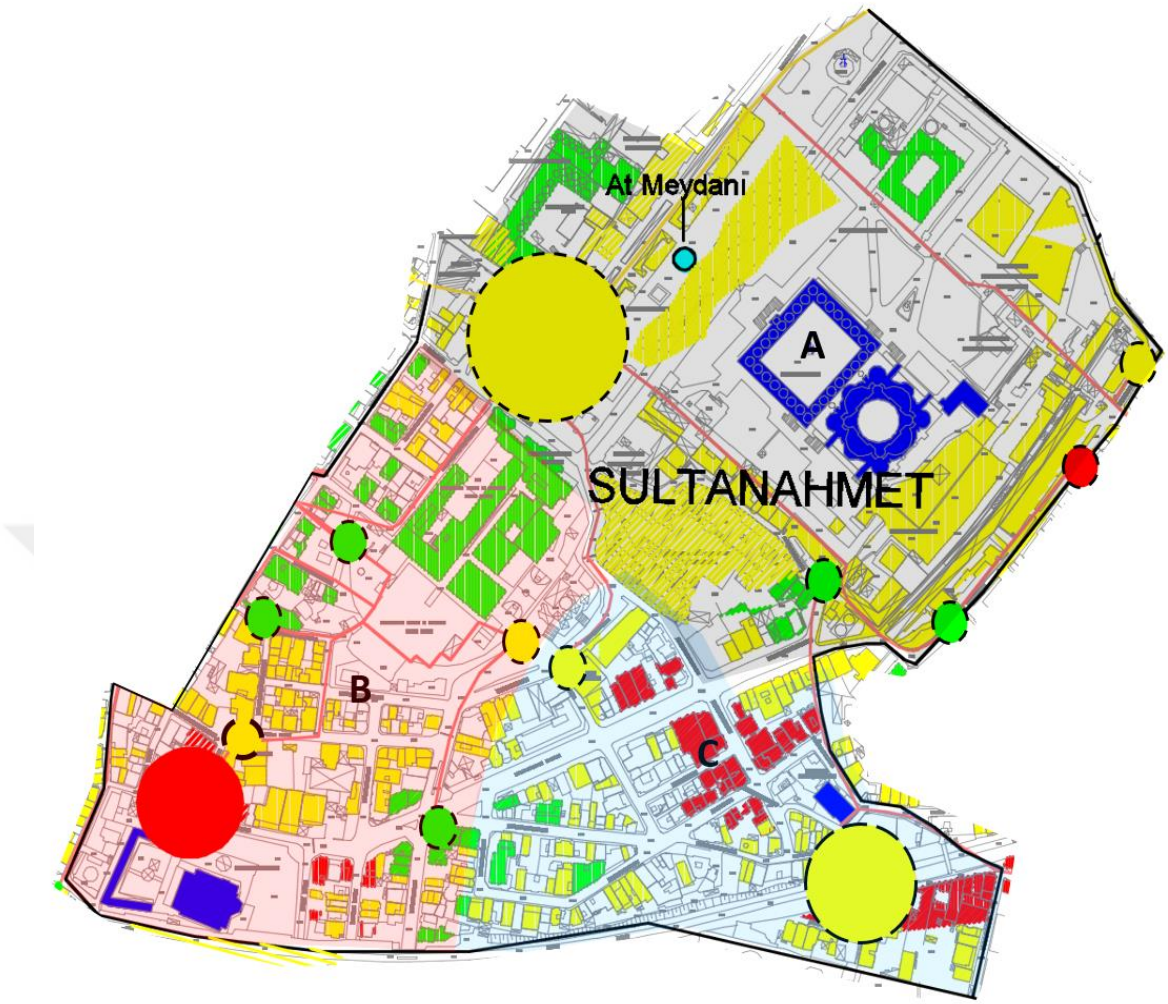
Şekil 4.34.'de gösterilen renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik haritada Sultanahmet Mahallesi için 16-19. yüzyıllar arasındaki çeşme, dağıtım şebekesi ve yapılaşma ağı (evler, ibadethaneler vb.) görülmektedir. Haritalandırma aşamaları aşağıdaki biçimde yapılmıştır:

A Bölgesi

Bölgenin merkezinde geçmişi 3. yüzyıla kadar dayanan At Meydanı ve 1616 tarihli Sultanahmet Cami bulunmaktadır. Bizans döneminde faal bir yerleşim alanı olan At Meydanı üzerinde at yarışları ve benzeri spor müsabakaları yapılmıştır. Bu durum Osmanlı döneminde de devam etmiştir (Cantay, 1991; Üstündağ vd., 2017, s.47). Özelikle 16-17. yüzyılda çok sayıda çeşme inşa edildiği görülmektedir (Şekil 4.26). Bunların arasında debisi oldukça yüksek olan At Meydanı Çeşmesi 3 – 16. yüzyıl arasında bu kısımların faal bir yerleşim olduğunu kanıtlamaktadır. Çeşmelerle yapılaşma arasında bir geri besleme ve uyum olduğu söylenebilir.

B Bölgesi

Bölgenin çeperinde 6. yüzyılda kilise olarak inşa edilen ve 16. yüzyılda camiye çevrilen Küçük Ayasofya Cami bulunmaktadır (Eyice, 2002; Tanman, 2009). Pervitich paftalarından inceleme yapıldığında; yapıların genel olarak 15-16. Yüzyıl formatında eski ahşap yapılar olduğu anlaşılmaktadır (Pervititch, 1922/45, p.10). Bu bilgiler ışığında yapılar genel olarak ilk dönem yapısı biçiminde taranmıştır.

Şekil 4.34. Renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik dönemsel Sultanahmet Mahallesi haritası (*Ek 3*).

C Bölgesi

Sahil boyunca uzanan bölgenin sınırında Mimar Sinan'ın eseri olan 1553 tarihli Kapıağası Mahmut Ağa Cami bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, 296). Çeşme inşa tarihinden anlaşıldığı üzere; cami ilk yapıldığında çeşme görünmemektedir. Ancak 1740 yılında büyük ihtimalle yangınlardan sonra konulmuş yüksek debili bir çeşme görünmektedir. Bu eksende çeşme ile paralel bazı yapıların inşa edildiği de göze çarpmaktadır. Bununla birlikte Ayverdi paftalarından inceleme yapıldığında; yapıların genel olarak 15-16. yüzyıla ait eski yapılar olduğu anlaşılmaktadır (Ayverdi, 1958, B.3.2). Bu bilgiler ışığında yapılar taranmıştır.

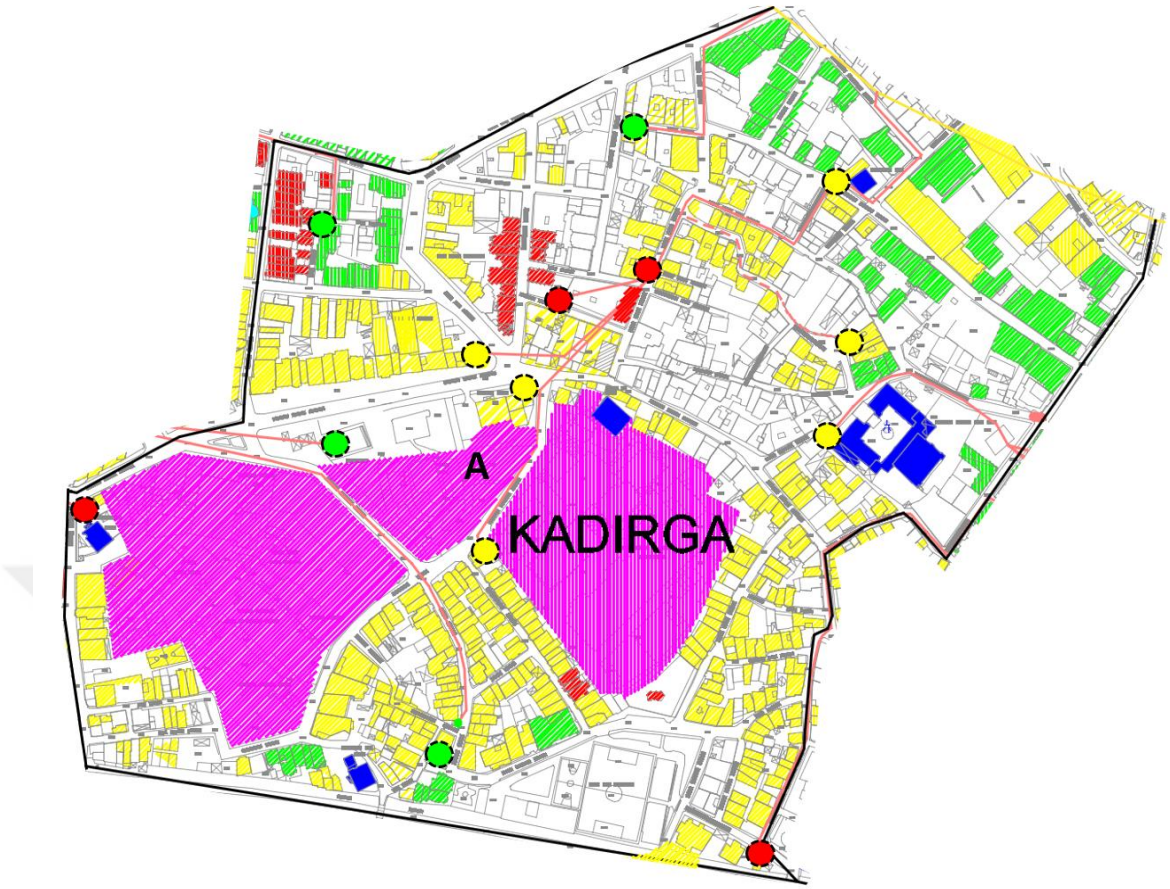
Sonuç: Sultanahmet Mahallesi için belirgin iki ayrım bölgesi olduğu göze çarpmaktadır. At Meydanı bölgesinde eski tarihi yapılar çoğunlukla iken Küçük Ayasofya Camisi'ne doğru daha çok yeni yapılar bulunmaktadır. Özellikle cami istikametinde 18-19. yüzyıl yapıları yerini almıştır. Çeşmelerde bu eksende çoğalmış gözükmektedir. Mahalle her büyüdüğünde yeni çeşmelerin eklenmesi; bir sonraki yerleşim alanının ortaya çıkmasını tetiklemiş olabilir. Bir başka deyişle: ''*Çeşmeler Şehirleşme Hareketini Doğuran Kuvvetin Nedeni Değildir; Ancak Yerleşim Alanı Faal Hale Geldiğinde Çeşmelerin İnşa Edilmesi Yakın Çevredeki Yapı Ağının Büyümesine Neden Olmuş Gözükmektedir*.''

Kadırga Mahallesi:

Şekil 4.35.'de gösterilen renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik haritada Kadırga Mahallesi için 16 – 19. yüzyıllar arasındaki çeşme, dağıtım şebekesi ve yapılaşma ağı (evler, ibadethaneler vb.) görülmektedir. Haritalandırma aşamaları aşağıdaki biçimde yapılmıştır:

A Bölgesi

Bölgenin çeperinde sırayla Behram Çavuş Cami (1595), Şehsuvar Bey Cami (15.yy) ve Sokullu Mehmet Paşa Cami (1571), Dizdariye Cami (1505) ve merkezde Kadırga Bostan İçi Cami (1559) bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.146,439,428,189,158). Ayverdi paftaları incelendiğinde; mahallenin yarım ay şeklindeki alt bölümünde merkez noktada büyük bir bostan bulunmaktadır (Ayverdi,1958, B.3.1). Ayrıca G. Braun – F. Hogenberg Haritası ayrıntılı bir şekilde irdelendiğinde Bizans dönemine ait oldukça yoğun bir yapılaşma olduğu tespit edilmiştir (Yetişkin Kubilay, 2010, s.43-44). Söz konusu bilgiler ışığında Kadırga Mahallesi'nin oldukça eski bir yerleşim alanı olduğu ve nüfusun düzenli biçimde bostanın çeperinde halkalar şeklinde yayılarak arttığı anlaşılmaktadır. Yapıların çoğunlukla eski ahşap yapılar olduğu ve tepeye doğru gidildikçe yeni tarz yapıların ortaya çıktığı görülmektedir. Genel olarak barınma amaçlı tek düze bir yapılaşma mevcut olup; kamusal veya ticari amaçlı yapı stoğu pek yoktur (Pervititch, 1922/45, p.4,5,11).

Şekil 4.35. Renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik dönemsel Kadırga Mahallesi haritası (*Ek 3*).

Sonuç: Kadırga Mahallesi için belirgin biçimde eş yükselti eğrilerine paralel olarak gelişen bir şehirleşme hareketi olduğu söylenebilir. Osmanlı öncesine kadar uzanan çok eski yerleşim alanları ve bostanların yarattığı mıknatıs etkisiyle ortaya çıkan yapılaşma örüntüsü vardır. Her ne kadar 18. yüzyılda irili ufaklı çokça çeşme yapılmış olsa da; baskın yapılaşma karakteri 15-17. yüzyıl olarak belirlenmiştir. Tepe kesiminde son dönemde yapılan bazı çeşmeler ve sonrasında sınırlı ölçüde gelişen bir şehirleşme hareketi görülmektedir. Kadırga Mahallesi için: ‘‘*Bostana Doğru Yönelmiş ve Çeperinde Halkasal Biçimde Yayılmış Bir Şehirleşme Hareketi Görülmektedir.* Çeşmeler Bu Hareketi Ya Da Başka Bir Deyişle *Reaksiyonu başlatan öge değildir. Ancak Başlayan Reaksiyonun Devamını Sağlayan Bir Enzim Gibi Şehrin Büyümesinde Görev Almaktadır”*.

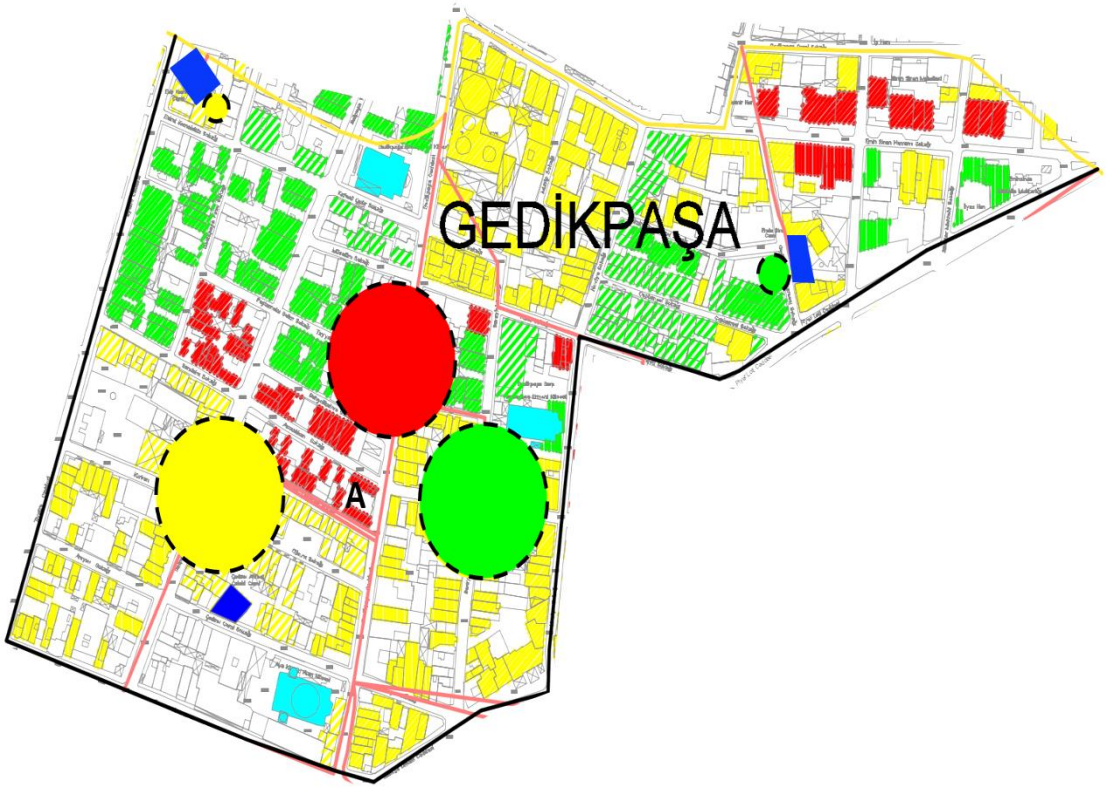
Gedikpaşa Mahallesi:

Şekil 4.36.'de gösterilen renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik haritada Gedikpaşa Mahallesi için 16 – 19. yüzyıllar arasındaki çeşme, dağıtım şebekesi ve yapılaşma ağı (evler, ibadethaneler vb.) görülmektedir. Haritalandırma aşamaları aşağıdaki biçimde yapılmıştır:

A Bölgesi

Fetih sonrasında ilk iskân edilen yerleşim alanlarından biri olan Gedikpaşa, 15. yüzyılda özellikle Anadolu'daki Ermeni göçleriyle büyümüştür. Yaşanan yangınlarda birçok kez semtin kiliseleri ve camileri yanmış ve tekrar edilmiştir. Bölgenin çeperinde Esir Kemal Cami (15. yy.), Çadırcı Ahmet Cami (1489) ve Emin Sinan Cami (15.yy.) bulunmaktadır (Arsan Ozan ve Çelebioğlu, 2017; Üstündağ vd., 2017, s.169,196). Ayrıca camilerin dışında yine bölgenin çeperinde 6. yüzyıl yapısı Aya Kiryaki Rum Kilisesi, 1849 tarihli Surp Houhannes Ermeni Kilisesi ve 20. yüzyılda inşa edilmiş olan Ermeni İncil Kilisesi göze çarpmaktadır (Türkiye Ermeniler Patrikliği, 2019). Pervititch paftaları incelendiğinde; mahallenin eski tarz ahşap yapılardan, beton yapılara doğru yapı stoğunun değiştiği anlaşılmaktadır. Özellikle tepe kesimlere doğru ticari faaliyetlerin paralelinde yeni tarz yapılaşmalar oluşmuştur (Pervititch, 1922/45, p.6-7).

Sonuç: Gedikpaşa Mahallesi oldukça eski bir yerleşim alanıdır ve zamanla yeni tarz yapıların inşa edilmesi ile birlikte belli bir büyüme meydana gelmiştir. Sahil kesiminde çeşmelerle yapılaşma arasında bir paralellik vardır. Ancak tepeye doğru çeşmeler yapılaşmanın oldukça gerisinde kalmış gözükmektedir. Tepe kesimlerde özellikle 18. yüzyıl ortalarından itibaren Ermeni halkın üretim ve ticari faaliyetlerindeki artışa bağlı olarak yapılaşma hız kazanmış; fakat yeni çeşme inşa edilmemiştir. Bu noktada: ''*Şehirleşmenin Yavaş Olduğu Bölgelerde Çeşmeler Ve Yapılar Arasında Bir Paralellik Vardır. Hızlı Kentleşmenin Olduğu Bölgelerde İse Çeşmeler İster İstemez Yapılaşmanın Gerisinde Kalmaktadır.*'' denilebilir.

Şekil 4.36. Renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik dönemsel Gedikpaşa Mahallesi haritası (*Ek 3*).

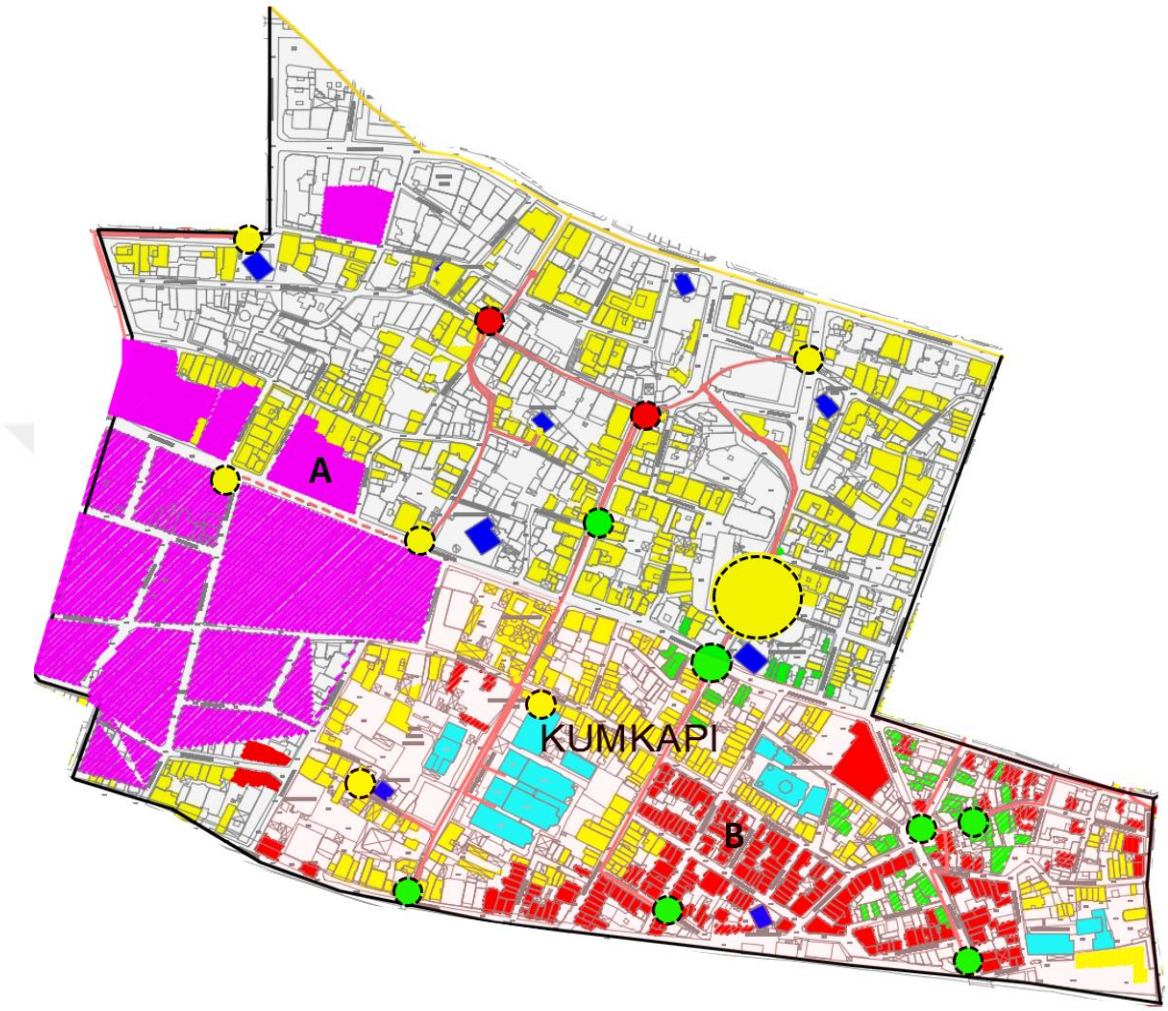
Kumkapı Mahallesi:

Şekil 4.37.'de gösterilen renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik haritada Kumkapı Mahallesi için 16 – 19. yüzyıllar arasındaki çeşme, dağıtım şebekesi ve yapılaşma ağı (evler, ibadethaneler vb.) görülmektedir. Haritalandırma aşamaları aşağıdaki biçimde yapılmıştır:

A Bölgesi

Bölgenin yapılanması bostanın etrafında halkasal biçimde dizilmiş bir şekildedir. En dış çeperde Soğan Ağa Cami (1504), Saraç İshak Cami (1480), Muhsine Hatun Cami (1532) ve iç çeperde 16. yüzyıl yapısı Çoban Çavuş Cami, Katip Sinan Cami (1496), Havuzlu Mescit (16. yy.) ile Mehmet Paşa Cami (1589) bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.427,415,376,174,315,249,392). Pervititch paftalarından bakıldığında; tekdüze 15-17. yüzyıl ağırlıklı eski ahşap yapılar olduğu anlaşılmaktadır. Büyük ihtimalle yaşanan yangın hadiseleri nedeniyle; hasar gören yapıların çok fazla yenilenmemiş olması bu

durumun sebebi olabilir (Pervititch, 1922/45, p.8,50). Bu bilgiler ışığında yapılar tespit edilmiş ve tarama işlemi gerçekleştirilmiştir.

Şekil 4.37. Renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik dönemsel Kumkapı Mahallesi haritası (*Ek 3*).

B Bölgesi

Bölgenin çeperinde 15. yüzyıl yapısı olan Nalbant Cami ve kıyıya doğru 1744 tarihli Tavaşi Süleyman Ağa Cami bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.388,456). Tam bir kiliseler bölgesi olan mahallenin bu kısımında; 17. yüzyılda inşa edildikten sonra 19. Yüzyılda yangından zarar görmesi nedeniyle yanına okul da ilave edilerek tekrar yapılmış olan Ermeni Patrikhanesi (Meryem Ana Kilisesi) binası bulunmaktadır (Türkiye Ermeni Patrikliği, 2019). Ayrıca merkezinde inşa tarihi tam olarak bilinmeyen ancak 1652 yılında yaşanan yangında tekrar inşa edilen Saint Elpida Kilisesi ve uca doğru Surp Harutyun

Kilisesi (1832) vardır (Elpida Kilisesi,2021; Surp Harutyun Kilisesi 2021). Bölgenin diğer ucunda ise bostan bulunmaktadır. Pervititch paftaları incelendiğinde 15-17. yüzyıl yapısı eski ahşap evler olduğu ve bazılarının 18. yüzyıl ortalarından itibaren yangın sonrası yenilendiği anlaşılmıştır (Pervititch, 1922/45, p.8,50). Buna istinaden haritada tespit edilen ve kaynak yayınlardan teyit edilen bilgilerle yapıların bulunduğu parseller taranmıştır.

Sonuç: Kumkapı Mahallesi genelindeki yerleşim biçimlerine bakıldığında oldukça kaotik bir yapılanma görülmektedir. Tepelerden bostana doğru irili ufaklı çeşmelerle beslenen tek düze bir kentsel doku oluşmuşken; kıyıda inşa edilen kilise ve okullarla 18. Yüzyılda yeni bir şehirleşme hareketi yaşanmıştır. Bu noktada; ''*Monoton şehir yapılanması içerisinde yavaş yavaş yerleşen çeşmeler; kentsel dokunun hızlı değiştiği kıyı kesiminde ortaya çıkan hareketi başlatan etken olmasa da hareketi ivmelendirdiği gözükmektedir.*''

Laleli Mahallesi:

Şekil 4.38.'de gösterilen renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik haritada Laleli Mahallesi için 16 – 19. yüzyıllar arasındaki çeşme, dağıtım şebekesi ve yapılaşma ağı (evler, ibadethaneler vb.) görülmektedir. Haritalandırma aşamaları aşağıdaki biçimde yapılmıştır:

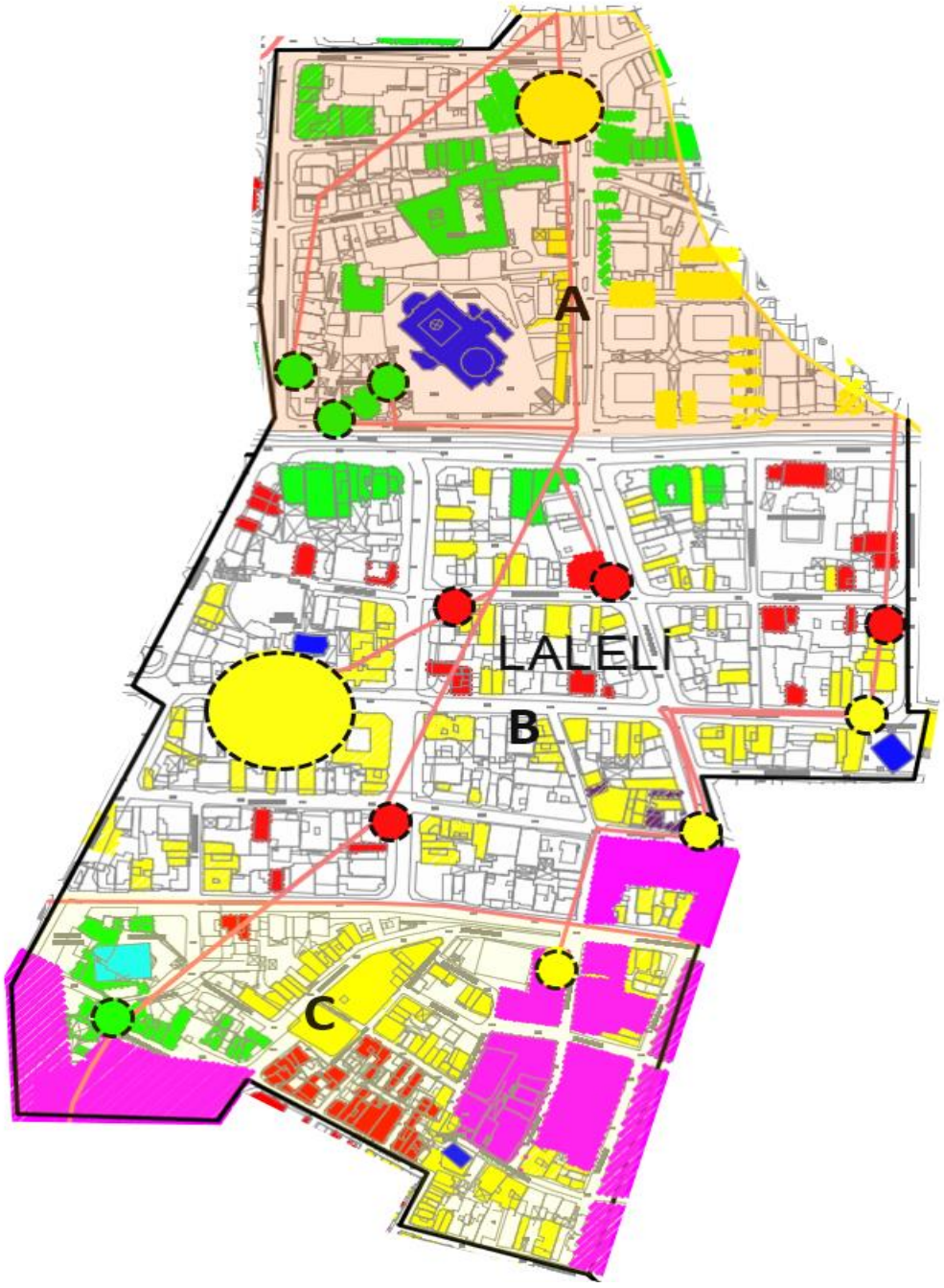
A Bölgesi

Bölgenin merkezinde 1764 yılında inşa edilen Laleli Külliyesi bulunmaktadır (Çobanoğlu, 2003). Külliyenin inşası ile birlikte eski bazı ahşap yapılar yerini korusa da; zaman içerisinde yığma taş veya beton yapıların çoğaldığı anlaşılmaktadır. Özellikle Taşhan'ın (Çukur Çeşme Hanı) 1763 yılında inşası ile birlikte yeni yapıların sayısında artış olduğu anlaşılmıştır (Pervititch, 1922/45, p.50-52). Yapılan tespit ve belirlemelere göre tarama işlemi gerçekleştirilmiştir.

B Bölgesi

Bölgenin en eski yapısı geçmişi 10. yüzyıla kadar dayanan ve 15. yüzyılda kiliseden camiye dönüştürülen Bodrum Mesih Paşa Cami bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.156). Yine Pervititch paftalarından inceleme yapıldığında; bölgenin oldukça atıl ve eski

ahşap yapılardan oluştuğu görülmüştür. Ayrıca çeşme tespitlerinde yine geçmişi 15. Yüzyıla kadar uzanan çeşmelerin olduğu ve tamamına yakınının da 16-17. yüzyıl'da inşa edildiği belirlenmiştir (Ek-2 / Laleli). Elde edilen bilgiler doğrultusunda tarama işlemi yapılmıştır.

Şekil 4.38. Renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik dönemsel Laleli Mahallesi haritası (*Ek 3*).

C Bölgesi

Bölgenin çeperinin bostanlarla çevrili olması yapıların buna göre konumlanmasına sebebiyet verdiği anlaşılmaktadır (Pervititch, 2000, P.50). Ayrıca 16. yüzyıl başlarında inşa edilen Katip Kasım Cami ve 1648 tarihli Ayatodori Kilisesi eserlerinin yapılaşmaya dönemsel etkide bulunduğu yapı türleri üzerinden teyit edilmiştir (Üstündağ vd., 2017, s.311; Ayios Teodoros Kilisesi, 2017). Kilise etrafına yeni tarz yapılar, cami etrafında ise eski ahşap yapılar ve yangınlar sonrasında genelde 18. yüzyıl başlarında inşa edildiği anlaşılan yapılar tespit edilmiştir.

Sonuç: Laleli Mahallesi genelinde yapılaşmaya müteakip her ne kadar irili ufaklı çeşmeler yapılmış olsa da; ağırlıklı olarak ilk dönem çeşmeleri baskın konumdadır. Bu durumun bir sonucu olarak tek düze ve eski tip bir yapılaşma düzeni görülmektedir. Buna göre; ‘‘*Yeni yapılar her ne kadar mekânsal manada şehirleşme hareketini sağlasa da; yüksek debili yeni çeşmeler ile desteklenmediği sürece bu hareket sınırlı bir düzeyde kalmaktadır.*’’

Yenikapı Mahallesi:

Şekil 4.39.’da gösterilen renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik haritada Yenikapı Mahallesi için 16 – 19. yüzyıllar arasındaki çeşme, dağıtım şebekesi ve yapılaşma ağı (evler, ibadethaneler vb.) görülmektedir. Haritalandırma aşamaları aşağıdaki biçimde yapılmıştır:

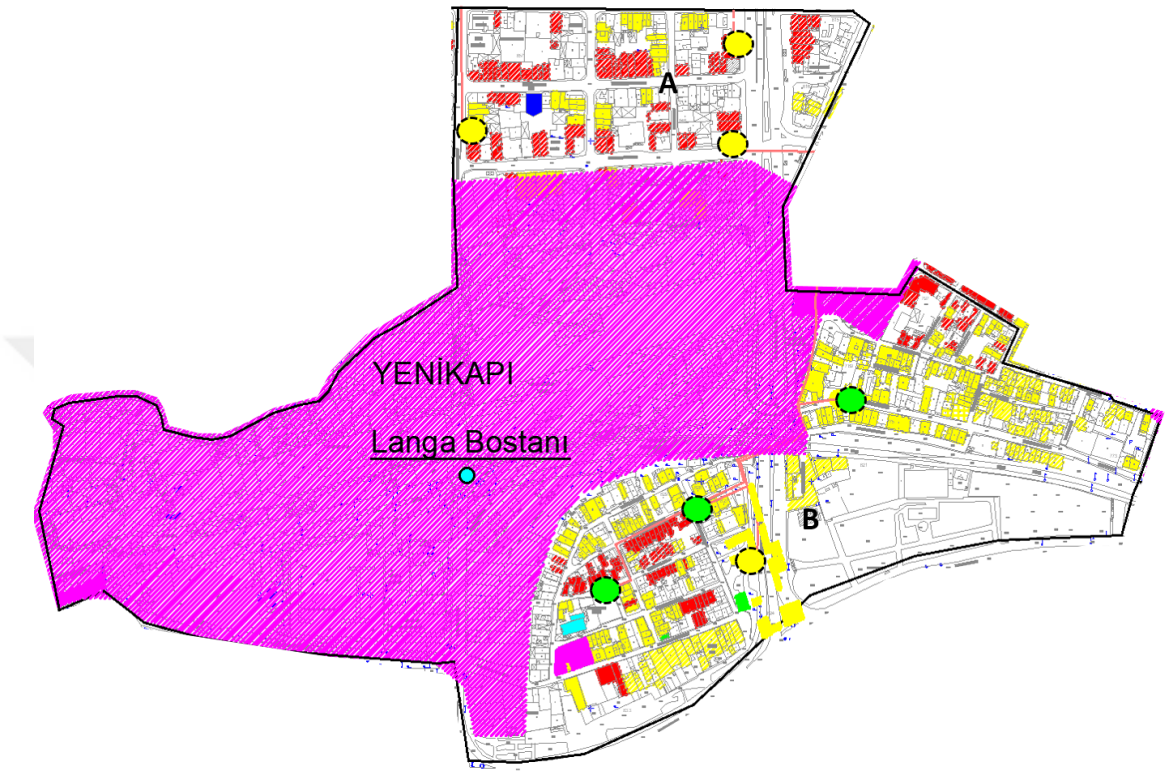
A Bölgesi

Bölgenin en eskisi yapısı 1520 tarihli Baklalı Kemalettin Cami olarak görünmektedir (Üstündağ vd., 2017, s.140). Pervititch ve Ayverdi Haritaları üzerinden yapılan tespit çalışmaları neticesinde bölgenin Langa Bostanı ile sınırı olduğu anlaşılmıştır (Pervititch, 2000, P.55-56; Ayverdi, 1958, D-3-1,C-3-2). Haritalar incelendiğinde çoğunlukla eski ahşap yapıların olduğu ve monoton bir düzen ile mahallenin yerleştiği görülmüştür. Ancak doğrudan bostan çeperinde konumlanan yapılar pek görülmemektedir.

B Bölgesi

İlgili haritalardan bakıldığında; bölgenin bir ucu bostan ile sınırlanmış olup; kıyıda ise 1846 tarihli Tatios Ermeni Kilisesi bulunmaktadır (Türkiye Ermeniler Patrikliği, 2019). Yapıların konum ve türleri dikkate alındığında; genel olarak bostanın çeperinde

konumlanmış 15-17. yüzyıl yapıları olduğu söylenebilir (Pervititch, 1922/45, p.55-56; Ayverdi, 1958, D-3-1,C-3-2). Bu noktada kilisenin yapılaşma üzerinde pek etkisi olmadığı söylenebilir. Bu çerçevede yavaş ve sınırlı bir şehirleşme hareketi meydana gelmiştir.

Şekil 4.39. Renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik dönemsel Yenikapı Mahallesi haritası (*Ek 3*).

Sonuç: Yenikapı Mahallesi genelindeki yerleşim alanlarında mekânın oluşumunda ana etkenin bostan ile çeşmeler olduğu söylenebilir. Çeşmelerin tamamı 16-17. yüzyıl eseri olmasına rağmen; 18. yüzyılda da inşa edilen oldukça sayıda yapı vardır. 17-18. yüzyıl arasında çeşmeler inşa edilmiş olsa idi; bu yüzyıllardaki yapı sayısı daha fazla olabilirdi. Böylece çeşmelerin mekânı şekillendirdiği söylenebilirdi. Bu noktada;‘‘*Bazı yerleşim alanlarında su sıkıntısı yaşanmış ancak bir şekilde çözümlenmiş gözükmektedir. Yaşayan nüfusun birincil probleminin iaşe sorunu olduğu anlaşılmaktadır. Çeşmelerin yeterince olmaması şehrin büyümesini yavaşlatmış ve sınırlı bir etkide mekânsal oluşuma katkıda bulunmuştur.*’’

Aksaray Mahallesi:

Şekil 4.40.'da gösterilen renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik haritada Aksaray Mahallesi için 16 – 19. yüzyıllar arasındaki çeşme, dağıtım şebekesi ve yapılaşma ağı (evler, ibadethaneler vb.) görülmektedir. Haritalandırma aşamaları aşağıdaki biçimde yapılmıştır:

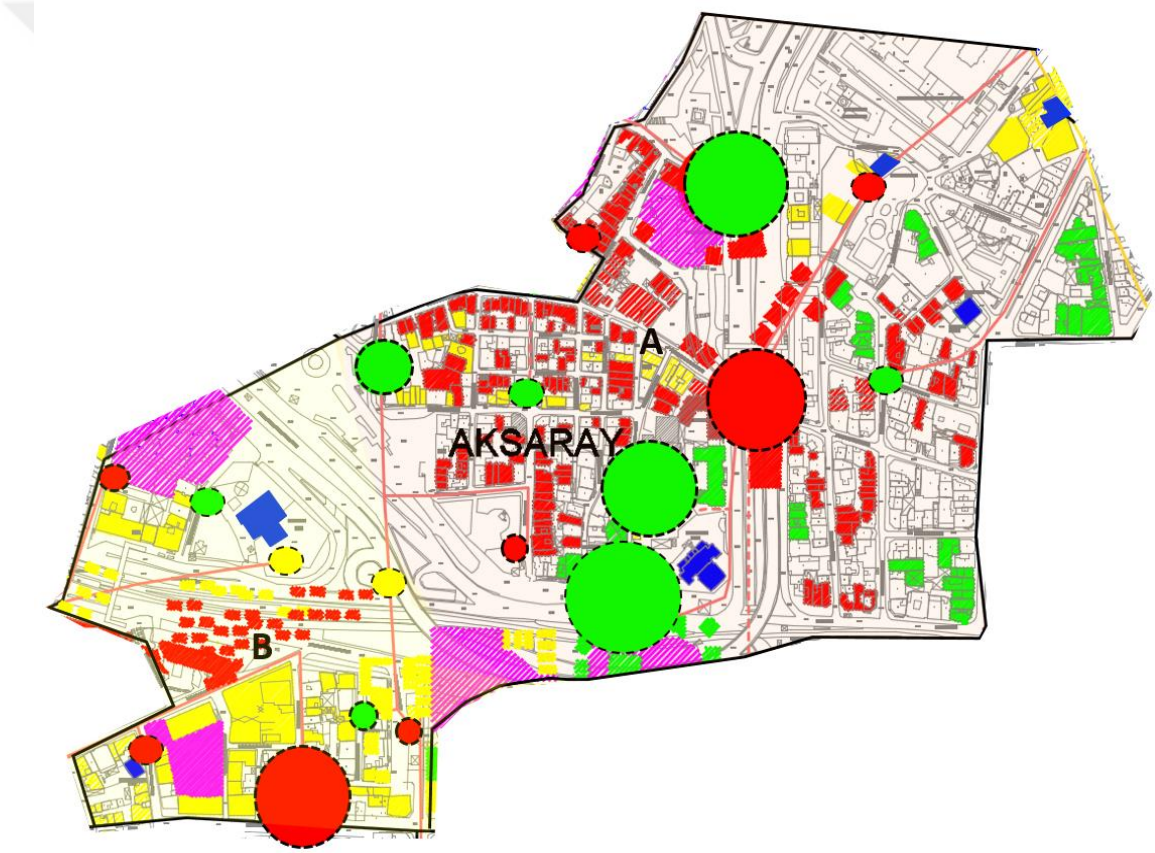
A Bölgesi

Bölgenin çeperinde tepede Şehzadebaşı'ndan Yenikapı istikametine doğru; 18 Sekbanlar Cami (16. yy.), Hoşkadem Cami (15. yy.), Kemalpaşa Cami (1910) ve yangında hasar gören Mustafa Efendi Cami (1768) yerine inşa edilen Valide Sultan Cami ve Türbesi (1869) bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.103,109,269,322). Pervititch paftalarında incelendiğinde özellikle bölgenin merkezinde 15-17. yüzyıl eski ahşap yapıları göze çarpmaktadır (Pervititch, 2000, P.46,54). İrili ufaklı bostanların olduğu ve merkezden çepere doğru yapıların seyreldiği bir şehirleşme biçimi görülmektedir.

B Bölgesi

Bölgenin Haseki semti kısmından başlamak üzere çeperde; Katip Muslihittin Cami (1494) ve Murat Paşa Cami (1471) bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.313,379). Pervititch paftalarından incelendiğinde; Murat Paşa Cami etrafında bir yapı yoğunluğu ve bir de diğer camilerin çevrelediği alan içerisinde bir yapı yoğunluğu görülmektedir. Camilerin yapılaşma ağı ve nüfus üzerinde kutup etkisi yaratarak şehirleşmeye katkı sağladığı anlaşılmaktadır (Pervititch, 2000, P.45,54,57). Haseki semti tarafında çeşmeler ile yapılar arasında belli bir uyum olduğu söylenebilir. Ancak Murat Paşa Cami etrafında şehirleşmenin çok sonrasında çeşmelerin inşa edildiği gözükmektedir. Bu açıdan Haseki tarafında çeşmeler ile yapılar arasında bir paralellik var iken; Murat Paşa Cami tarafında bu paralellik yoktur. (Murat Paşa Cami arka kesiminde kaynakların yeterli olmaması nedeniyle tarama yapılamamıştır).

Sonuç: Aksaray Mahallesi için şehrin yayılma biçimi dikkate alındığında iki kutuplu bir şehirleşme olduğu anlaşılmaktadır. Merkezde camilerle birlikte görülen yoğunluk, çeperde seyrekleşmektedir. Oldukça yüksek debili çeşmeler görülmekte olup; genel olarak yapılaşmanın akabinde çeşmelerin ortaya çıktığı söylenebilir. Bu noktada; ‘‘*Yapılaşmadaki Artışla Birlikte Yüksek Debili Çeşmelerin İnşa Edilmiş Olması Belli Bir Nüfus Artışına İşaret Etmektedir. Yani Nüfus Artışının Paralelinde Yapı Sayısı da Artmıştır. Şehrin Mekânsal Örüntüsünde Yapılaşma Yoğunluğuna Paralel Olarak; Çeşme Yoğunluğu da Artmakta veya Azalmaktadır*.’’ denilebilir.

Şekil 4.40. Renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik dönemsel Aksaray Mahallesi haritası (*Ek 3*).

Yusufpaşa Mahallesi:

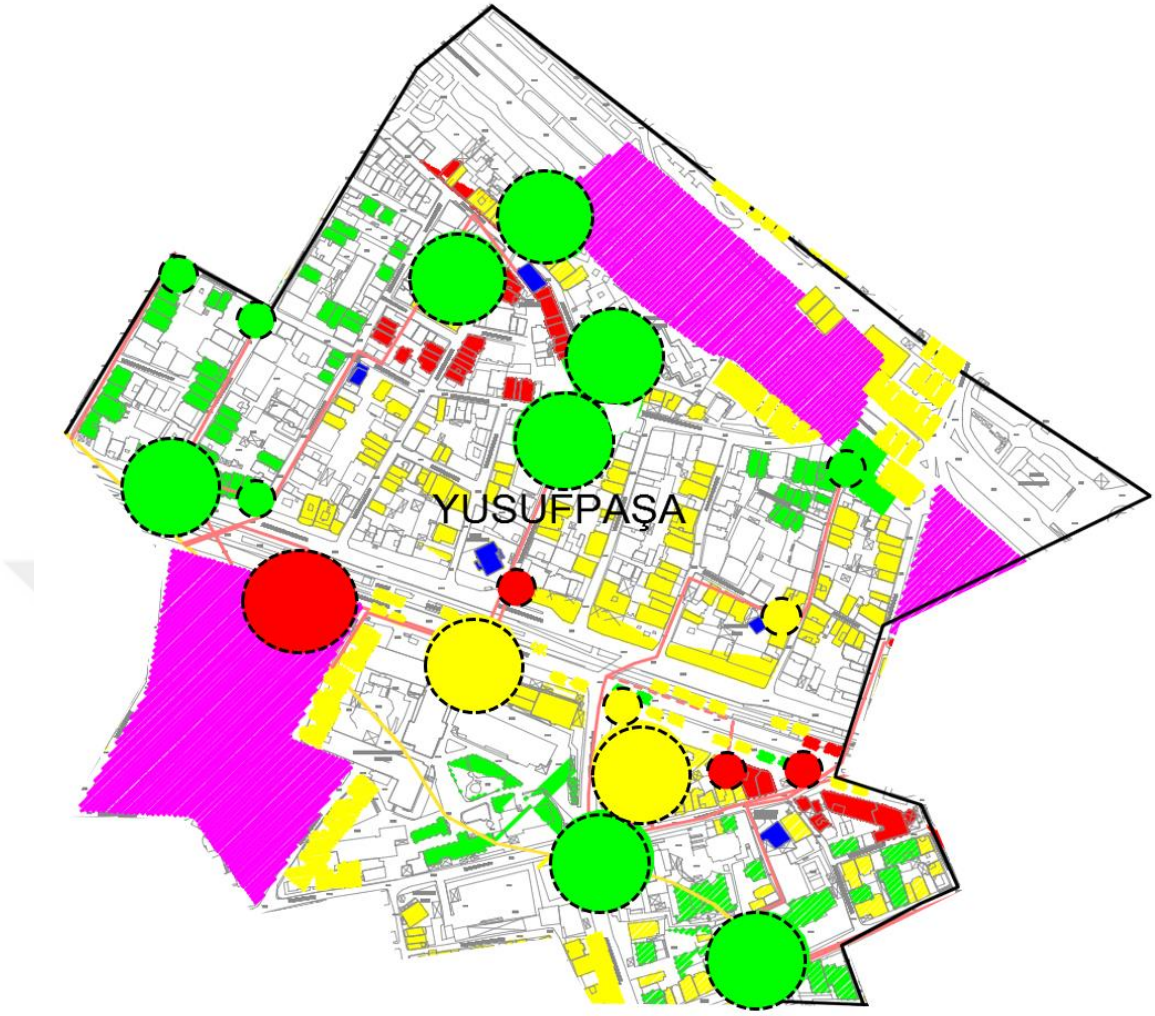
Şekil 4.41.'de gösterilen renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik haritada Yusufpaşa Mahallesi için 16 – 19. yüzyıllar arasındaki çeşme, dağıtım şebekesi ve yapılaşma ağı (evler, ibadethaneler vb.) görülmektedir. Haritalandırma aşamaları aşağıdaki biçimde yapılmıştır:

A Bölgesi

Bölgenin uç kısımlarında 15. yüzyıl yapısı Sadi Kazgani Cami ve merkezde ise 1489'da inşa edilen Softa Sinan Cami bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.374-413). Pervititch, Ayverdi ve Alman Mavileri paftalarında bu bölge için yeterli bilgi bulunmamaktadır. Buna istinaden camilerin inşa tarihi, sahada yapılan gözlemler, anonim eski fotoğraflar ve bir önceki mahallerden elde edilen deneyimler tahmini olarak tarama işlemi yapılmıştır. Elde edilen haritaya bakıldığında; genel olarak 15-17. yüzyıl ağırlıklı bir yapılanma görülmektedir. 15. yüzyıl öncesinde başlayan şehirleşme hareketi Kırkçeşme Tesisleri'ne ait çeşmelerin inşası ile birlikte 16. yüzyılda özellikle çeperde hızlanmış gözükmektedir.17-18. yüzyılda da sınırlı olmakla beraber bir dizi yapılanma vardır.

B Bölgesi

Bölgenin çeperinde 15. yüzyıl tarihli Karamani Mehmet Paşa Cami, 1590 tarihli Kara Nohut Cami ve 15. yüzyılda inşa edilip yanması nedeniyle 1650'lerde tekrar yapılan Selçuk Sultan Cami bulunmaktadır (Küçükdağ, 2001; Üstündağ vd., 2017, s.304,419). Bölgenin çeperinin tamamı 15-17. yüzyıl eserleri ile çevrilmiş olup; A Bölgesi için belirtilen harita eksikliği bu kısımlarda da mevcuttur. Yine aynı yöntemlerle tespit edilebilen yapılar tarama yöntemiyle dönemsel olarak haritaya işlenmiştir. Ortaya çıkan haritaya bakıldığında; camilerin çevrelediği bölgede; 15-16. yüzyıllar arasında yapıların bostan etrafında yoğunlaştığı ve yüksek debili çeşmelerin bulunduğu görülmektedir. Son dönemde ise tespit edilen yapılardan ve çeşme üzerinden düşünüldüğünde; 18. yüzyıl itibariyle nüfusun arttığı söylenebilir.

Şekil 4.41. Renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik dönemsel Yusufpaşa Mahallesi haritası (*Ek 3*).

C Bölgesi

Yerleşim alanı çeperinde Hacı Bayram Kaftani Cami (1544) bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.223). İrili ufaklı bostanların olduğu bölge Pervititch paftalarından incelendiğinde; 15-17. yüzyıl yapılarının ağırlıklı olduğu eski bir yerleşim alanına benzemektedir (Pervititch, 2000, P.57). Yapılan inceleme ve tespitler doğrultusunda Şekil 4.34.'deki tarama işlemi yapılmıştır.

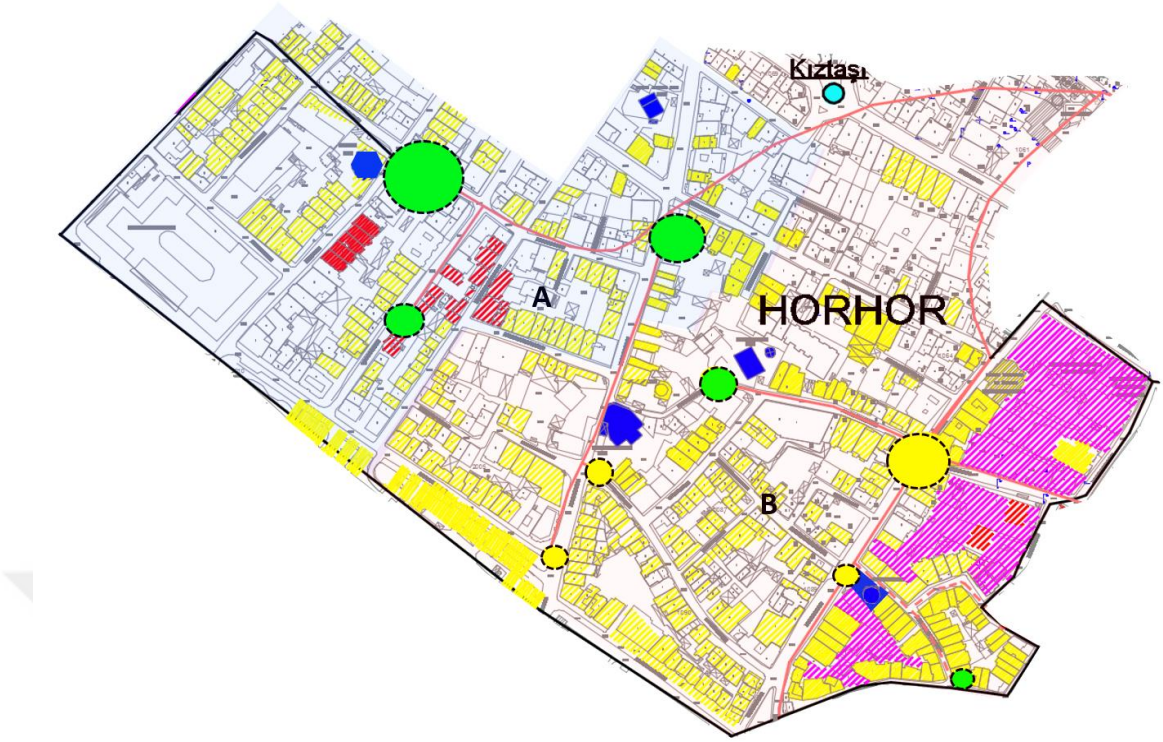
Sonuç: Yusufpaşa Mahallesi yapı yoğunluğu üzerinden değerlendirildiğinde; çok net bir şekilde üç farklı noktada yığılma olduğu söylenebilir. Yapı yoğunluğuna paralel olarak çeşme yoğunluğu göze çarpmaktadır. Bu duruma göre ‘‘Çeşme İle Yapıların Alansal Yayılması Bir Zincir Reaksiyon Şeklinde Gerçekleşmiştir. Aynen Kan Hücrelerinin Yara Üstünde Havayla Temas Etmesiyle Ortaya Çıkan Yoğunlaşmasına Benzer Bir Görünüm Vardır. Yapıların Çoğaldığı Bir Bölgede Pıhtılaşma (Koagülasyon) Şeklinde Hızlıca Çeşmeler de Çoğalmaktadır.’’ denilebilir.

Horhor Mahallesi:

Şekil 4.42.’de gösterilen renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik haritada Horhor Mahallesi için 16 – 19. yüzyıllar arasındaki çeşme, dağıtım şebekesi ve yapılaşma ağı (evler, ibadethaneler vb.) görülmektedir. Haritalandırma aşamaları aşağıdaki biçimde yapılmıştır:

A Bölgesi

Bölgenin sınırları boyunca 1527’de inşa edilen sonrasında birçok kez onarım gören Ahmediye (Orta) Cami ve Bizans’tan kalan mahzen üzerine yapılan 1665 tarihli Kambur Mustafa Paşa Cami bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.115,293). Doğrudan Pervititch paftalarında bu kısım için gerekli bilgiler olmasa da; B Bölgesi için sunulan harita ve Ayverdi planlarından yakınsama yapılarak tarama işlemi yapılmıştır. Ayrıca camiler, hamamlar vb. eserlere yakınlığına göre tahmini olarak yapılar işaretlenmiş ve sahada yapılan gözlemler de tarama işleminde dikkate alınmıştır.

Şekil 4.42. Renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik dönemsel Horhor Mahallesi haritası (*Ek 3*).

B Bölgesi

Bölgenin çeperinde 15. yüzyılda inşa edilen Kızılminare ile Molla Hüsrev (Sofular) Cami ve 1562 tarihli Bıçakçı Alâaddin Cami bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.325,371,155). Pervititch paftaları incelendiğinde, eski ahşap yapıların çoğunlukta olduğu ve bostana doğru yapılaşmanın sıklaştığı görülmüştür (Pervititch, 2000, P.44-45).

Sonuç: Horhor Mahallesi için yapılaşma ve çeşme yayılımına bakıldığında; yapıların çeşmelerle birlikte camilere doğru yöneldiği ve bazen de bostan doğru bir yönelim gösterdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca 15-17. yüzyıla ait çok sayıda çeşmenin olması bu bölgenin çok eski bir yerleşim alanı olduğunu ve çeşmelerle birlikte yapılaşmanın arttığını göstermektedir. Bununla birlikte bölgenin hemen altından geçen Bayrampaşa (Likos) Deresi de; yapıların alt kısımlarda çoğalmasını tetiklediği anlaşılmaktadır. Bundan dolayı nüfus yoğunluğu bu kısımlarda artmış ve yapılaşma özellikle 18. yüzyıl başlarından sonra tepeye doğru yönelmiştir. Böylece yapıların inşasına paralel olarak bu noktalarda çeşmelerin inşa edilmiştir. Ortaya çıkan duruma göre; ‘‘*Yusufpaşa Mahallesi Genelinde Görünen -Pıhtılaşma- Şeklinde ki Kentsel Karaktere Karşın, Horhor*

Mahallesi Genelinde -Kabuklanma- Şeklinde Bir Yapılanma Görülmektedir. Yapı Ve İnsan Yığınları, Merkezden Veya Çeperden Gelen Baskıyla Mahallenin Sınırları Boyunca Çeperde Birikmektedir.'' denilebilir.

Sarıgüzel Mahallesi:

Şekil 4.43.'da gösterilen renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik haritada Sarıgüzel Mahallesi için 16 – 19. yüzyıllar arasındaki çeşme, dağıtım şebekesi ve yapılaşma ağı (evler, ibadethaneler vb.) görülmektedir. Haritalandırma aşamaları aşağıdaki biçimde yapılmıştır:

A Bölgesi

Bölgenin merkezine göre çeperinde Hoca Üveys Cami (1494), Bali Paşa Cami (1504), Dibek Cami (16. yy.), Mimar Sinan Mescidi (1573), Tuti Abdullatif Cami (13.yy), Akşemsettin Cami (13.yy) ve Keçeciler tarafına doğru uç kısımda ise Hürrem Çavuş Cami (1562) bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.265,363,461,121,270). Camilerin inşa tarihlerinden de anlaşıldığı üzere Sarıgüzel tarihi çok eskilere dayanan ve ticari faaliyetlerin olmadığı monoton bir şehirleşme örneği gibi gözükmektedir. Pervititch paftalarında gösterilmeyen mahallenin tarama işlemi için Ayverdi Haritaları üzerinden ve mahallenin içerisinde var olan hamam, medrese, türbe ve benzeri yapıların inşası dikkate alınmıştır (Ayverdi, 1958, P.D-4-1, D-5-1). Bu çerçevede tespit edilebilen yapılar taranmış, diğer kısımlar boş bırakılmıştır.

Sonuç:

Sarıgüzel Mahallesi sınırları içerisinde, Horhor Mahallesi'ne benzer biçimde mahallenin merkezini çevrelemiş camiler ve bunların yanında çoğalan yapılar görülmektedir. Yapıların inşa edilmesine müteakip çeşmeler yapılmış olup; böylece neredeyse dairesel denebilecek bir şehir yapılanması ortaya çıkmıştır. Öyle ki; mahallenin alt tarafında uzanan bostanların sınırlaması nedeniyle; içi su dolu bir şişeden suyun hızlıca çıkışı gibi Keçeciler kesimine doğru uç noktasında da benzer bir kentsel örüntü başlangıcı meydana gelmiş gözükmektedir. Buna göre; ''Merkezde Veya Sınırda Dere, Deniz, Sur, Bostan vb. Bir Nedenin Yaratmış Olduğu Sınırlandırma Baskısıyla; Camilerin İnşasına Paralel Olarak Yapılaşma Ortaya Çıkmaktadır. Mekânı Biçimlendiren Kentsel Örüntünün Karakteri Merkezden Çepere Doğru Bir -Kabuklanma- Şeklinde Olmaktadır. Çeşmelerin Bu Şehirleşme Reaksiyonundaki Rolü: Oluşumdan Ziyade Devam Eden Aktif Olayların

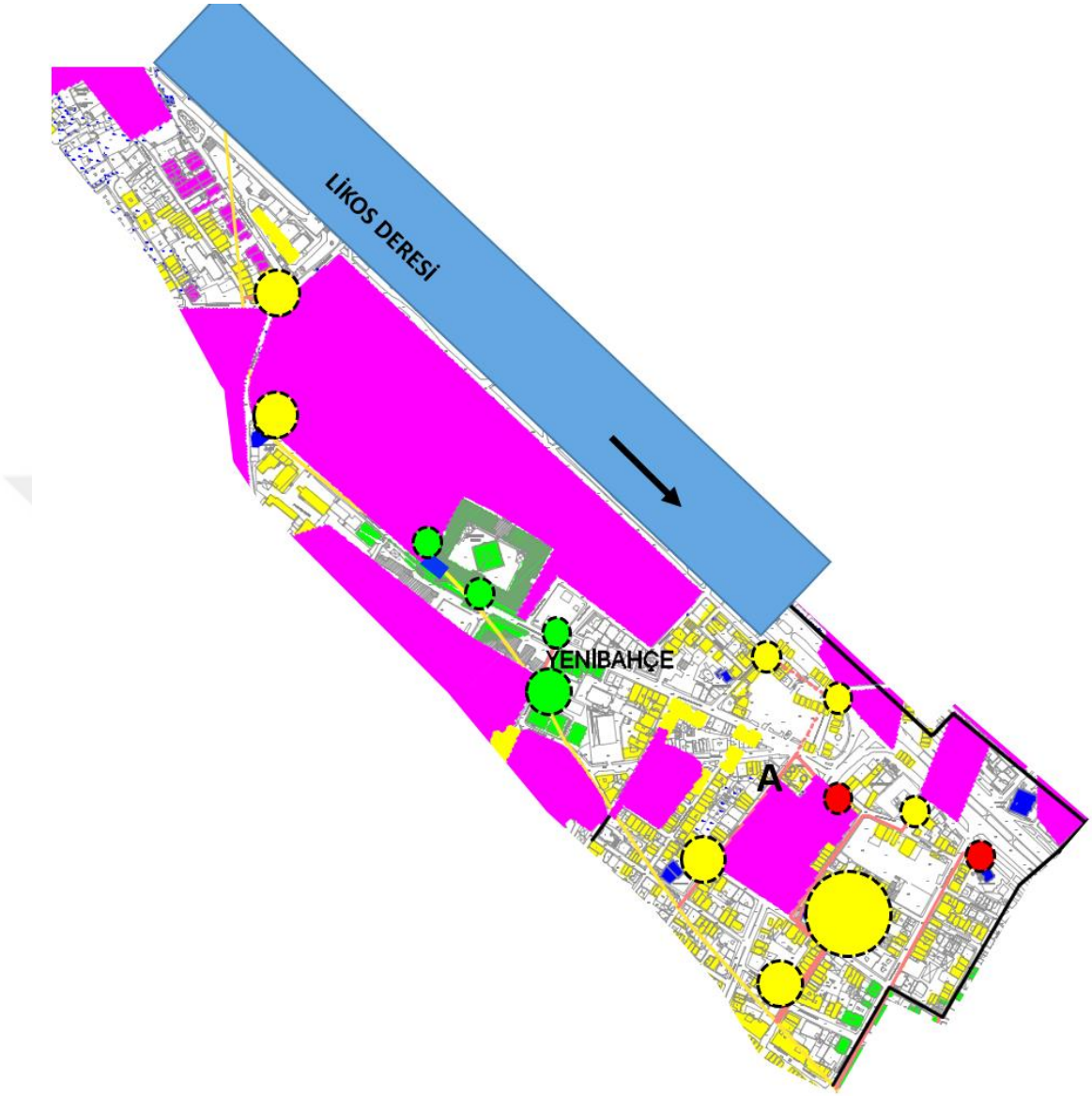
Hızlanmasını Sağlamak ve Şehirleşmenin İzlerini Sunmak Olarak Belirtilebilir.'' şeklinde değerlendirme yapmak doğru olacaktır.

Şekil 4.43. Renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik dönemsel Sarıgüzel Mahallesi haritası (*Ek 3*).

Yenibahçe Mahallesi:

Şekil 4.44.'de gösterilen renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik haritada Yenibahçe Mahallesi için 16 – 19. yüzyıllar arasındaki çeşme, dağıtım şebekesi ve yapılaşma ağı (evler, ibadethaneler, medreseler, türbeler vb.) görülmektedir. Haritalandırma aşamaları aşağıdaki biçimde yapılmıştır:

Şekil 4.44. Renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik dönemsel Yenibahçe Mahallesi haritası (*Ek 3*).

A Bölgesi

Bölgenin geneline yerleşmiş olan bostanlar, bu bölgenin sulak bir alan olduğunu göstermektedir. Alt tarafta Bayrampaşa (Likos) Deresi ve içeride bostanlarla sınırlanan mahalle, merkez noktadan bakıldığında; bir önceki mahalleler de olduğu gibi çepere doğru bir yayılma göstermektedir. Bölgenin çeperi boyunca Lütuf Paşa Cami (1494), Aynalı Çeşme Cami (1636), Molla Şeref Cami (1524), 607 yılında kilise olarak inşa edilen Molla Fenari İsa Cami (1496), Kaptan Sinan Paşa Cami (16. yy.) bulunmakta olup; uca doğru Bezmialem Valide Sultan Cami (1845) ve Katip Muslühiddin Cami (1505) yer almaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.337,138,374,367,297,152,312). Ayverdi ve Alman Mavileri paftaları üzerinden yapılan tespitler ve tarihi yapıların inşa tarihleri dikkate alınarak tarama işlemi yapılmıştır.

Sonuç:

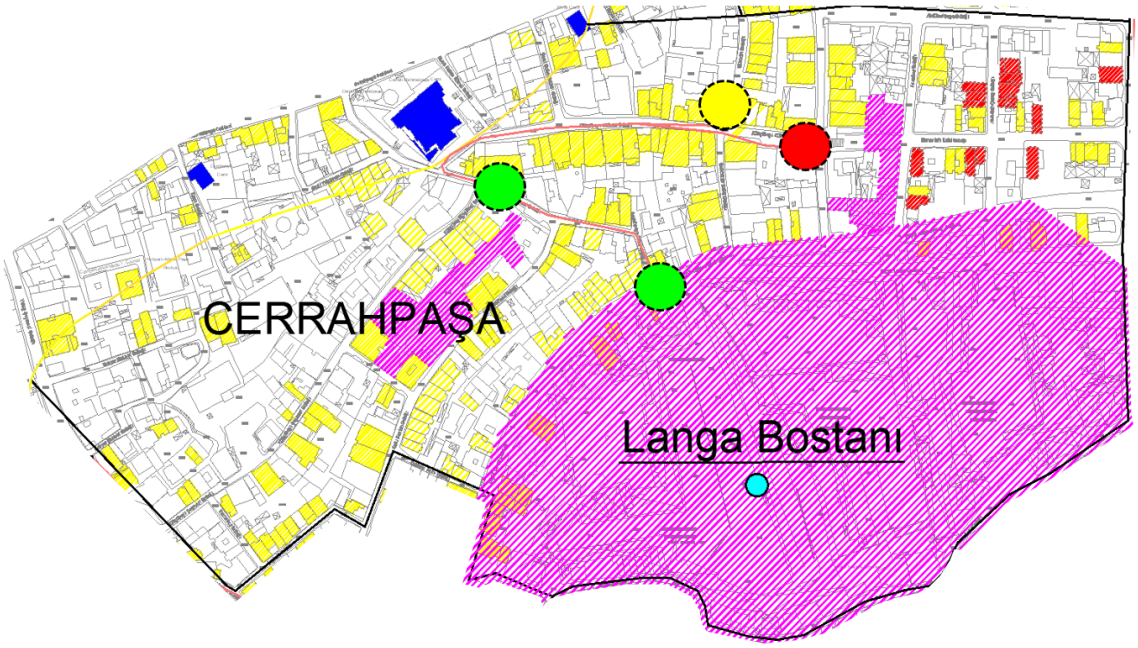
Yenibahçe Mahallesi için bir değerlendirme yapılacak olursa; dere boyunca bostanların olduğu ve Bizans dönemine kadar uzanan bir yerleşim alanı olduğu belirtilebilir. Bu çerçevede uzun süre eski yapılaşma ağı varlığını korumuş ve son dönemde inşa edilen Valide Hastanesi ile bostanların bir kısmı imara açılmış; böylece şehirleşmede hareketlilik görülmüştür. Ancak daha geniş bir zaman dilimi için bakıldığında; ‘‘*Yapılaşmaya Müteakip Çeşmeler İnşa Edilmiş ve Uzun Süre Herhangi Bir Değişim Olmadan Bu Durum Devam Etmiştir. Diğer Monoton Yapılaşmanın Olduğu Mahallerdekine Benzer Biçimde Şehirleşme Hızının Düşük Olmasına Binaen Çeşmeler İle Yapılaşma Arasında Bir Paralellik Vardır. Şehirleşmenin Yayılma Alanı İzlendiğinde: Mekânı Biçimlendiren Kentsel Örüntünün Karakteri Merkezden Çepere Doğru Bir -Kabuklanma- Şeklindedir.*’’ denilebilir.

Cerrahpaşa Mahallesi:

Şekil 4.45.'de gösterilen renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik haritada Cerrahpaşa Mahallesi için 16 – 19. yüzyıllar arasındaki çeşme, dağıtım şebekesi ve yapılaşma ağı (evler, ibadethaneler, vb.) görülmektedir. Haritalandırma aşamaları aşağıdaki biçimde yapılmıştır:

A Bölgesi

Bölgenin çeperinde çeşme suyunu Halkalı Suyolları üzerinden alan Canbaziye Cami (15.yy), Cerrahpaşa Cami (1593), ve Şem-i Molla Cami (1533) bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.162,166,440). Büyük bir kısmı bostan ile çevrili olan mahallenin G. Braun – F. Hogenberg Haritası üzerinden görülebildiği kadarıyla; Bizans döneminde de aktif bir yerleşim alanı olduğu düşünülmektedir. Ayrıca Pervititch paftaları incelendiğinde; 15-17. yüzyıl tipi eski ahşap yapıların oluşturduğu bir yapı ağı gözükmektedir (Pervititch, 2000, P.57; Yetişkin Kubilay, 2010, s.43-44). Bu bilgiler ve sahada yapılabilen gözlemler ekseninde tarama işlemi gerçekleştirilmiştir.

Şekil 4.45. Renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik dönemsel Cerrahpaşa Mahallesi haritası (*Ek 3*).

Sonuç:

Sahada yapılan tespitler ve kaynak yayınlardan elde edilen bilgiler doğrultusunda Cerrahpaşa Mahallesi'nin fetih sonrasında inşa edilen Halkalı Suları üzerinden beslendiği ve bu eksende şehirleşmenin geliştiği anlaşılmıştır. Ancak 1756 yılında Cibali'den başlayarak Cerrahpaşa'ya kadar uzanan yangın neticesinde eski yapıların tekrar inşa edildiği ve bunlarla birlikte Kırkçeşme Tesisleri üzerinden beslenen yeni çeşmelerin yapıldığı görülmektedir (Köse, 2019; Çeçen, 1988). Çeşme ve şehirleşme ilişkisi için; *''Doğrudan Bir Değerlendirme Yapmak Pek Mümkün Görünmemektedir. Fakat Bostanla Sınırlandırılmış Alan, Çeşme ve Cami Şeklinde Tabakalar Halinde -kabuklanma- Şeklinde Bir Örüntü Vardır.'' denilebilir*.

Davutpaşa Mahallesi:

Şekil 4.46.'da gösterilen renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik haritada Davutpaşa Mahallesi için 16 – 19. yüzyıllar arasındaki çeşme, dağıtım şebekesi ve yapılaşma ağı (evler, ibadethaneler, vb.) görülmektedir. Haritalandırma aşamaları aşağıdaki biçimde yapılmıştır:

A Bölgesi

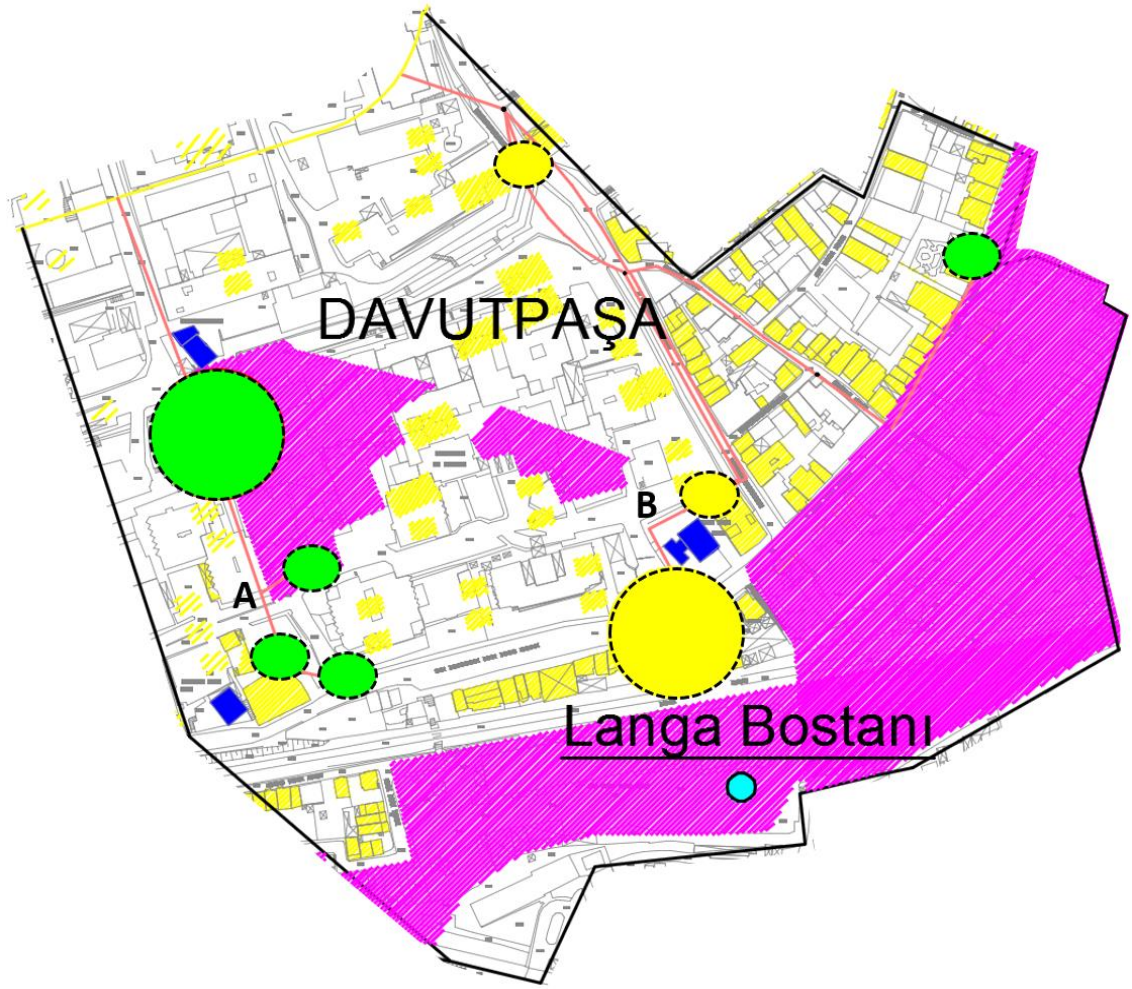
Bölgenin çeperinde Bayezid-i Cedit Cami (15.yy.) ve Çavuşzade Cami (1541) bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.436,172). Eski tarihli haritalar incelendiğinde özellikle bostan ve cami merkezli eski tarz yapılar olduğu görülmüştür (Ayverdi, 1958, p.D.3.1.) Bu çerçevede tarama işlemi yapılmıştır.

B Bölgesi

Bölgenin merkezinde 1494 tarihinde inşa edilen Kasap İlyas Cami bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.308). Cami etrafında aynı yüzyıl içerisinde inşa edilen yüksek debili bir çeşme ve tepeye doğru giderek seyrelen yapılar olduğu görülmüştür (Ayverdi, 1958, P.D.3.1; Çeçen,1988). Bu eksende çoğunluk 15-17. yüzyıl olacak biçimde tarama işlemi yapılmıştır.

Sonuç:

Davutpaşa Mahallesi genelin monoton eski tip ahşap yapılaşma görülmektedir. Kaynak yayınlardan da anlaşıldığı üzere geçmişi Bizans dönemine kadar uzayan çok eski bir yerleşim alanı olan Davutpaşa'da, bu dönemlerde yapılaşmaya paralel çeşmeler inşa edilmiştir. Ancak bostanların çok büyük yer kapladığı mahallede, büyük ihtimalle iaşe sorununu çözmek için 18-19. yüzyıllarda bostanlar için yeni çeşmeler inşa edilmiş gözükmektedir. Buna göre; ''*Her Ne Kadar 15-17. yüzyılda Çeşme Ve Yapılaşma Arasında Bir Paralellik Varsa da; 18-19. Yüzyılda Bu Örüntü Görülmemektedir. Yeni Çeşmelerin İnşa Edilmiş Olmasına Rağmen; Yapılaşma Ağında Pek Bir Değişiklik Yoktur. Bu durumda Nüfus Artışı Olsa Bile; Çeşmelerin İnşasının Mekânsal Olarak Çok Bir Etki Yaratmadığı Gerçeğini Göstermektedir.*'' denilebilir.

Şekil 4.46. Renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik dönemsel Davutpaşa Mahallesi haritası (*Ek 3*).

Samatya Mahallesi:

Şekil 4.47.'de gösterilen renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik haritada Samadya Mahallesi için 16 – 19. yüzyıllar arasındaki çeşme, dağıtım şebekesi ve yapılaşma ağı (evler, ibadethaneler, vb.) görülmektedir. Haritalandırma aşamaları aşağıdaki biçimde yapılmıştır:

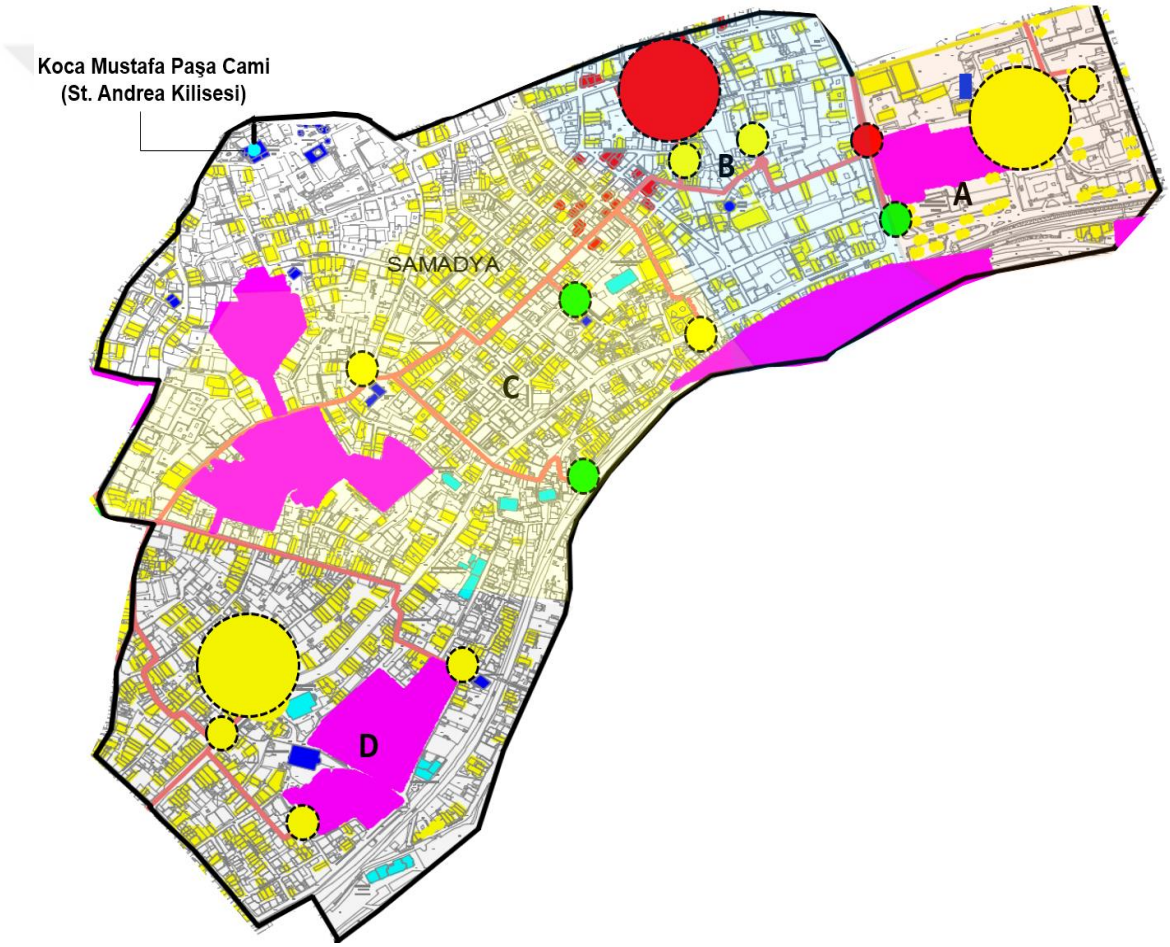
A Bölgesi

Bölgenin ana noktasında Şah Sultan Cami (1528) bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.172). G. Braun – F. Hogenberg Haritası üzerinde özellikle Samadya boyunca yoğun bir yapılaşmaya yer verilmiştir. Bu da mahallenin çok eski bir yerleşim alanı olduğunu göstermektedir. Ayrıca Ayverdi paftaları üzerinden de inceleme yapıldığında; yapıların 15-17. yüzyıl tipi olması beklenecek bir durumdur (Yetişkin Kubilay, 2010, s.43-44; Ayverdi, 1958, D/E-3-2). Bostanlar tarafından sınırlandırılan bölgenin haritasına bakıldığında; 15-17. yüzyıllar arasında yapıların bostan etrafında yoğunlaştığı ve yüksek debili çeşmelerin bulunduğu görülmektedir.

B-C Bölgesi

Bölgenin iki-üç noktasında kümelenmiş ibadethane ile çeşmeler ve bunlarla ilişkili hamamlar, okullar vb. yapılar görülmektedir. Arazinin topografyası incelendiğinde; kot değerleri, yüksek debili çeşmelerin inşası için mahallenin bu kesimi uygundur. Ancak tamamlanmamış kentsel örüntüler göze çarpmaktadır. Bunun en önemli nedeni çeşmelerin yok edilmiş olma olasılığıdır. Ayrıca Ayverdi Haritaları üzerinde gösterilen; fakat yerinde mevcut olmayan birçok cami ve mescid (İbrahim Paşa Cami, Zeytuniye Cami, Çınar Cami vb.) tespit edilmiştir (Ayverdi, 1958, D/E-3-2). Büyük veya irili ufaklı çeşmeler ile beraberindeki ibadethaneler sanki yarım kalmış bir şehirleşmeyi göstermektedir. Buna istinaden net bir sonuç belirtmek çok doğru olmayacaktır. Bununla birlikte tarihi yapılar ve Ayverdi Haritaları ile gözlemlere dayalı olarak; yapıların büyük bir kısmı dönemsel olarak taranmıştır. Bölgenin bu merkez noktalarından 1 nolu kısımda sıraya dizilmiş biçimde Ermeni Katolik Kilisesi (1857), Aya Nikola Rum Kilisesi (1857) ve Analipsi Rum Kilisesi (1832) bulunmaktadır (Fatih Kaymakamlığı,2021). Bir diğer merkez noktası olan 2 nolu kısımda ise Abdi Çelebi Cami (1533) ile Bizans devrinde kilise iken 15. Yüzyılda camiye dönüştürülen Sancaktar Hayrettin Cami ve 1461'de kilise olarak kurulan sonra okula dönüşen Sahakyan Kilisesi/Okulu (Üstündağ vd., 2017,

s.110,412; Sahakyan, 2021). 3 nolu kısımda Ayverdi paftalarından görülen yok edilmiş durumda olan Çınar (Davut) Cami ile çeşmesi çevresinde toplanan yapılar görülmektedir. Koca Mustafa Paşa Camisi'nin olduğu bölgeye bakıldığında; G. Braun – F. Hogenberg Haritası üzerinde burada St. Andrea Kilisesi adında bir yapı ve şehre giriş kapısı görülmektedir (Yetişkin Kubilay, 2010, s.43-44). Bu kısımda herhangi bir çeşmeye rastlanılmamış olmakla beraber; buralarda dağıtım şebekesi ve beraberinde yapılaşmanın olması ihtimali vardır. Söz konusu tespitler, haritalar ve kaynak yayınlardan elde edilen bilgiler ışığında bölgedeki yapılar tahmini olarak dönemsel bazda taranmıştır.

Şekil 4.47. Renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik dönemsel Samatya Mahallesi haritası (*Ek 3*).

D Bölgesi

Haritada görüldüğü üzere çok net bir biçimde cami, kilise ve çeşmelerin; bostanın etrafında kümelendiği tipik bir -pıhtılaşma- türünde bir şehirleşme hareketi görülmektedir. Merkeze göre sıralandığında; Uşakki Cami (1879), Hacı Hüseyin Ağa Cami (1603) ve Bizans devrinde manastır veya kilise olarak hizmet veren 16. yüzyılda camiye çevrilen İmrahor İlyas Bey Cami bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.463,231; Eyice, 2000). Camilerle iç içe girmiş olarak da; Aya Konstantino Rum Ortodoks Kilisesi (1861), Surp Hovannes Ermeni Kilisesi (1751) ve Meryem Ana Süryani Kilisesi (Samadya Kilisesi – 1870) görülmektedir (Fatih Kaymakamlığı, 2021; Kent ve Demiryolu, 2010). Mevcuttaki tarihi haritalardan elde edilen bilgiler ve sahada yapılan çeşitli gözlemler neticesinde yapılar inşa tarihlerine göre taranmıştır.

Sonuç:

Samadya Mahallesi olarak sınırlandırılmış bölgeye bakıldığında; önemli birçok mahalleden bir araya gelerek oluşmuş geçmişi çok eskiye dayanan bir yerleşim alanı görünmektedir. Geniş bostanlar ve çok sayıda kilise bulunmaktadır. Birçok cami ve çeşmenin yok edilmesi nedeniyle; özellikle orta kesimlerde kentsel gelişim ile ilgili bilgilere ulaşılmamıştır. Ancak genel hatlarıyla incelendiğinde bostan ya da ibadethanelerin etrafında toplanan -yığışımlı- bir şehirleşme hareketi görülmektedir. Buna göre; ‘‘*Özellikle Çeşme Debilerinin Yüksek Olduğu Yerlerde -Pıhtılaşma- Tipi Bir Şehirleşme Biçimi Görülmektedir. İç İçe Girmiş Bostan, Cami, Kilise ve Çeşmeler; Bir Kütle Gibi Davranmaktadır. Bu Tür Kentsel Karakter Davranışı Gösteren Mekânsal Büyümelerde; Çeşmeler İle Yapılaşma Arasında Bir Geri Besleme Ve Paralellik Göze Çarpmaktadır*.’’ denilebilir.

Yedikule Mahallesi:

Şekil 4.48.'da gösterilen renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik haritada Yedikule Mahallesi için 16 – 19. yüzyıllar arasındaki çeşme, dağıtım şebekesi ve yapılaşma ağı (evler, ibadethaneler, vb.) görülmektedir. Haritalandırma aşamaları aşağıdaki biçimde yapılmıştır:

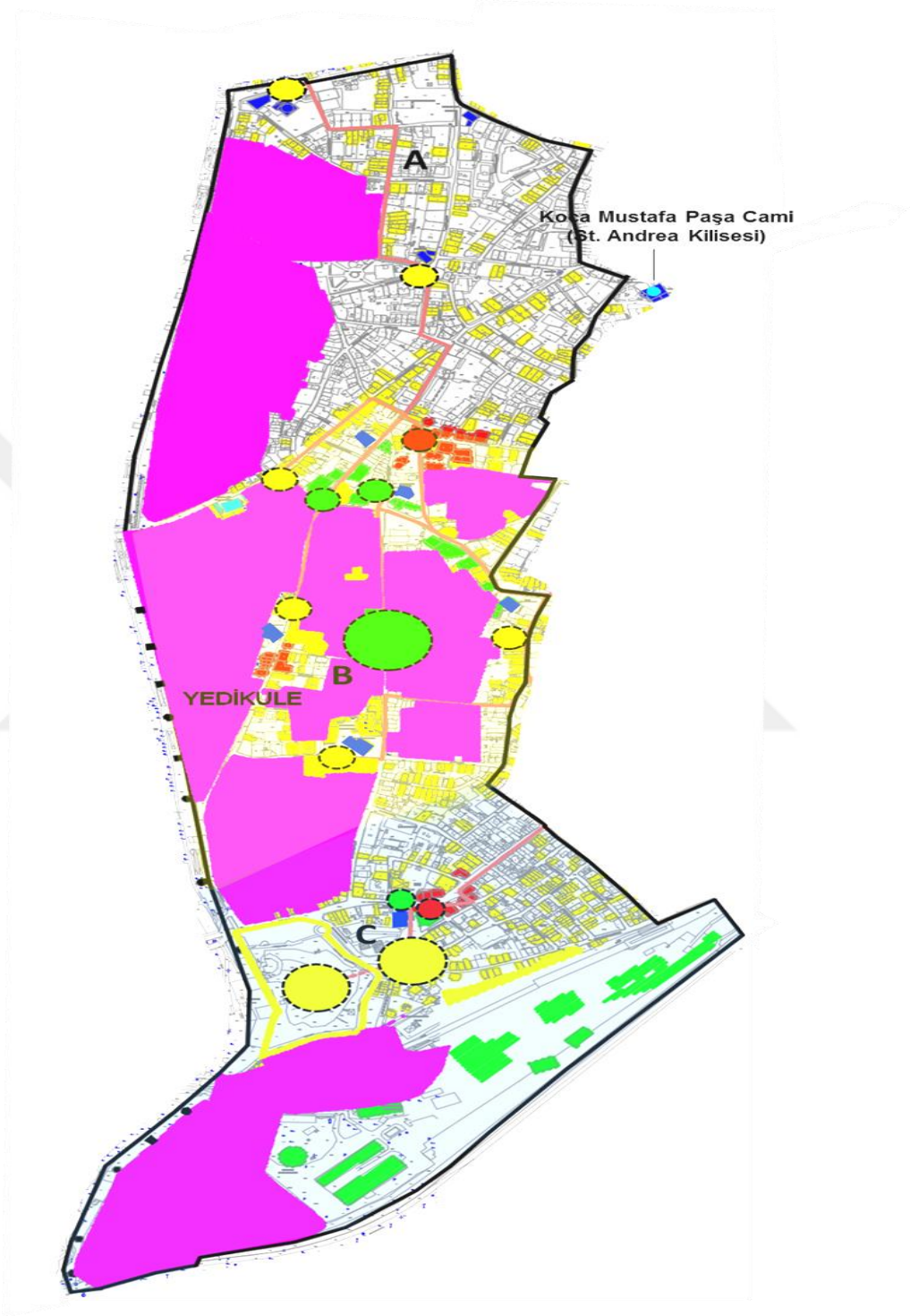
A Bölgesi

Bölgenin bazı eksiklerle çizilmiş haritası Ayverdi ve G. Braun – F. Hogenberg tarafından hazırlanmış planlarda mevcuttur. Özellikle G. Braun – F. Hogenberg çiziminde Belgrad Kapısı ve Koca Mustafa Paşa Cami (St. Andrea Kilisesi) boyunca net bir yol hattı ile etrafında yoğunlaşan yapılar görünmektedir. (Ayverdi, 1950, E-3-1/2; Yetişkin Kubilay, 2010, s.43-44). Ayrıca bölgenin çeperinde Hadım İbrahim Paşa Cami (1556), Arakiyeci Ahmet Çelebi Cami (1520) ve Kasım Çelebi Cami (15. yy.) bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.237,129,310). Elde edilen bu bilgiler ışığında tahmini bir şekilde yapılar taranmıştır. Ortaya çıkan haritada araziye yayılı fakat çok da faal olmayan bir şehirleşme göze çarpmaktadır. Camiler, medreseler, hamamlar ve çeşmelerin geçmişi 14-15. yüzyıla kadar dayanmaktadır. Bununla birlikte arazinin topografyasının uygun ve yapı sayısının yeterince olmasına rağmen; çeşmelerin az sayıda olması birçok eserin yok olduğu anlamına gelmektedir. Bu nedenle mahallenin oluşum ve gelişim sürecinde çeşmelerle olan ilişkisi üzerine doğrudan bir değerlendirme yapmak pek mümkün görünmemektedir.

B Bölgesi

Bölgenin ortasında çok büyük bir bostan ve onu besleyen yüksek debili bir çeşme görünmektedir. Bu da iaşe sıkıntısı olduğunu ve şehrin bu kısımlarının tarımsal amaçla ayrıldığını ispatlamaktadır. Bostanın dolayısıyla mahallenin çeperine bakıldığında; çok sayıda caminin konumlandığı görülmektedir. Camiler beraberinde çeşmelerle ve tabi ki çevre yapılaşmalarla yayılım göstermiştir. Çeperdeki camilerin inşa tarihleri dikkate alınarak şehirleşmenin süreci izlenebilir. Bölgenin etrafında Hacı Hamza Cami (1577), Hacı Piri Cami (1702), Hacı Evhaddin Cami (1575), Malcı Mehmet Paşa Cami (1688) ve Fevziye Küçük Efendi Cami (1825) bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2017, s.229,182,226,344,208). Ayrıca etrafında çeşmelerin olduğu G. Braun – F. Hogenberg çiziminde Belgrad Kapısı olarak gösterilen yolun üzerinde Yedikule Rum Ortodoks

Kilisesi (1523) bulunmaktadır (Hagiabyzantion,2011). Haritalar, kaynak yayınlar ve sahada yapılan gözlemler neticesinde yapı ağı Şekil 4.48.'deki gibi taranmıştır.

Şekil 4.48. Renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik dönemsel Yedikule Mahallesi haritası (*Ek 3*).

C Bölgesi

Bölgenin merkezinde 1613 tarihli Kürkçübaşı Hüseyin Ağa Cami ve onu çevreleyen çeşmeler görünmektedir (Üstündağ vd., 2017, s.335). Surlara doğru olan kısımda Yedikule Hisarı ve bostanları ile sınırlanan bölgenin merkezinde; geçmişi Bizans'a kadar uzanan dört yüzlü Yedikule Meydanı Çeşme bulunmaktadır (Çeçen, 1988). Mahallenin bu bölgesinde merkezde çok eski ahşap yapılar olduğu söylenebilir. Ancak çeperde 18. yüzyıl itibariyle ilgili haritalardan yeni yapıların inşa edildiği görülmüştür. Bu eksende tahmini olarak tarama işlemi yapılmıştır.

Sonuç:

Yedikule Mahallesi için bir değerlendirme yapılacak olursa; A bölgesi için net bir sonuç belirtilemez. Ancak B ve C bölgelerine bakıldığında; B bölgesinde bostanın çeperinde -kabuklanma- şeklinde ve C bölgesinde ise -pıhtılaşma- şeklinde bir kentsel örüntü karakteri göze çarpmaktadır. Genel olarak çeşmeler ile yapılaşma tarihleri birbiri ile paralel görünmekte olup; çeşmelerin bazılarının mahalle oluşumundan çok önceleri var olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen sonuçlara göre; ''*Aynı Mahalle İçerisinde Farklı Kentsel Örüntüler Olabileceği Görülmüştür. Yüksek Debili Çeşmelerin Olduğu Kısımlarda Yığılma; Düşük Debili Çeşmelerin Olduğu Kısımlarda Dağılma Biçiminde Bir Şehirleşme Hareketi Meydana Gelmektedir*.'' denilebilir.

BÖLÜM 5

ELDE EDİLEN VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Osmanlı dönemi İstanbul'u ve suyolları üzerine onlarca çalışma ve kaynak yayınlar olmasına rağmen; suyollarını ve tarihsel süreçte şehrin gelişimini birlikte inceleyen çok kısıtlı neredeyse yok denecek kadar az literatür bilgisi bulunmaktadır. Özellikle suyolları üzerine yapılan yayınlar incelendiğinde; bu çalışmaların kemerlerin, çeşmelerin vb. su yapılarının mimarisi üzerinde odaklandığı görülmüştür. Bu noktada Çeçen (1988) tarafından yayınlanan '' Mimar Sinan ve Kırkçeşme Su Tesisleri'' eserinde mühendislik yöntemleri ile bir suyolu incelenmiş ve o günün teknolojisinin elverdiği kadar tespitlerde bulunulmuştur. Yapılan tez çalışması kapsamında bu kaynak yayını temel alarak suyolu ve çeşmelerin hat uzunluğu, kot değeri ve debi miktarları bilimsel yöntemlerle ölçülmüştür. Elde edilen veriler sayısal ortama aktarılarak; sistemin envanter bilgisi çıkartılmış ve haritalandırılması yapılmıştır. Ortaya çıkan sonuç ile tarihi İstanbul haritaları çakıştırılmıştır. Böylelikle şehrin imar faaliyetleri ile su şebekesinin gelişimi birlikte gözlemlenmiştir. Ölçüm ve tespit çalışmaları neticesinde ortaya konan hesaplamalar ile gözlemler üzerinden bakıldığında; sonuçların iki başlık ekseninde kendini gösterdiği görülmüştür. Bunlar sistemin yapım ve işletme tekniği ile bunların yapılaşma, nüfus, yol ağı gibi şehircilik argümanları üzerinde yarattığı etki olarak ifade edilebilir. Bir başka deyişle bu iki başlık ''Mühendislik ve Şehircilik'' olarak sınıflandırılabilir.

5.1. Verilerin Mühendislik Yönünden Değerlendirilmesi

Ana su dağıtım hattı ve kılcal hatlar ile çeşmelere ait rölöve, çeşme sayısı, dağıtım planı, kot ve debi değerleri üzerinden tespit edilen veriler; hidrolik bilimi açısından elde edilen mühendislik sonuçları olarak sunulabilir.

- Rölöve ve Çeşme Sayısı

Tez kapsamında su kaynaklarının bulunduğu Belgrad Ormanı içerisindeki su toplama havuzlarının ve sahada ulaşılabilen tüm çeşmelerin rölövesi yapılarak *Ek-1*'de Bilgi Fişi içerisinde verilmiştir. Ulaşılan sonuçlar şunlardır:

- Orman içerisindeki bentlerden -farklı kotlardan- gelen ana hatların taşıdıkları suların hızını azaltmak ve tortusunu en aza indirmek amacıyla su toplama havuzlarının tamamının dairesel biçimde inşa edildiği belirlenmiştir.

- Şehir içinde ise çeşmelerin boyutları ölçülmüş ve bazılarının çok büyük haznelere sahip olduğu; bazılarının ise haznelerinin olmadığı ve suyu direk olarak hattan aldığı görülmüştür.

- Rölöve ile birlikte gözlemler de yapılmış ve çeşmelerin yüzyıllar içerisinde değişen toplumsal ve sanatsal bakış açısına göre farklı üslüplarda inşa edildikleri görülmüştür. Buna göre 16. yüzyıldan 18. yüzyıl başlarına kadar klasik sivri kemer ve geniş hazneli inşa edilen çeşmelerin; bu tarihten sonra genel olarak bitkisel motifli, süslemeli, dairesel kemerli ve daha işlevsel yapıldıkları anlaşılmıştır.

- Sahada yapılan tespitler ve kaynak yayınlar vasıtasıyla tesise ait 329 Adet çeşme tespit edilmiştir. Tespit edilen çeşmelerin 184 tanesi yerinde mevcut iken; 145 tanesinin mevcut olmadığı belirlenmiştir. Mahalle genelinde barındırdığı çeşme sayısı ve tüm çeşmeler üzerinden yapılan orana göre: Sultanahmet'in sahip olduğu çeşmelerin % 92'si (12/13 Adet) mevcut iken Yusufpaşa'da çeşmelerin % 85'nin (17/20 Adet) olmadığı belirlenmiştir. Buna göre tarihi eserlerin korunması açısından: ''En çok korunmuş yerleşim alanı Sultanahmet; en az korunmuş yerleşim alanı ise Yusufpaşa olduğu belirtilebilir''.

- Dağıtım Planı ve Kot Değerleri

Çeçen (1988) tarafından hazırlanan ‘‘ Mimar Sinan ve Kırkçeşme Su Tesisleri’’ eseri vasıtasıyla tesisin şebeke dağıtım planı belirlenmiş olup; çeşmelerin musluk akar kot değerleri de ölçülerek tüm dağıtım planı Autocad Programı üzerinde sayısal ortama aktarılmıştır. Elde edilen veriler ve ortaya konan plana göre şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Dağıtım hatlarının bazıları doğrudan çeşmelere ulaşırken; bazıları oldukça uzun güzergâhları izlemiştir. Arazideki izlenen bu hat uzunluğu (L_g), kuş bakışı uzunluk (L_k) ile kıyaslanmış ve bilgi fişlerinde sunulmuştur.

- L_g / L_k değeri arttıkça hattın uzun güzergâhlar katettiği anlaşılmaktadır. Bu da şehrin yayılımı ve sınırları hakkında bilgi vermektedir.

- Buna göre orantı değeri:

→ ‘‘L_g / L_k = 1’’ ise; yapı yoğunluğu seyrek ve çeşme ana galeriye yakındır

→ ‘‘L_g / L_k > 1’’ ise yapı yoğunluğu yüksek ve/veya çeşme şehrin uzak bir noktasında bulunmaktadır.

- Belirli bir eğimle şehre ulaşan ana galerinin, şehrin sınırındaki Savaklar Maksemi/Eğrikapı üzerinden 34,55 m kot değeri ile şehre giriş yaptığı ve tüm şehri bu kot değeri ile dolaştığı tespit edilmiştir. Ana dağıtım hattının sabit bir kot değeri ile inşa edilmesi; suyun basıncının sabit kalmasını ve temin edilebilecek en yüksek noktalara kadar suyun ulaşmasını sağlamıştır. Böylece suyolundan sağlanan verim maksimum düzeyde olmuştur.

- Ana dağıtım hattının şehre giriş yaptığı kot değeri, aynı zamanda şehrin aktif yerleşim alanlarının da kot değeri olduğu belirtilebilir. Şöyle ki; mevcut ana galerinin kot değerinden daha yüksek noktalara su ulaşamayacağı için, bu değer bir anlamda şehrin faal yaşam alanı sınırlarını çizmiştir.

- Debi

Mevcut olan / olmayan tüm çeşmelerin debi değeri, Çeçen'nin (1988) ''Mimar Sinan ve Kırkçeşme Su Tesisleri'' eserinde tarihi dağıtım şemalarına göre hazırlanmış listedeki verilen su miktarlarına göre tespit edilmiştir. Debi değerleri Ek-1'de sunulan Bilgi Fişleri içerisinde verilmiştir. Elde edilen sonuçlar şöyledir:

- Tarihi haritalarda seyrek yerleşim alanı olarak görülen kısımlarda, çeşmelerin sayısının yanı sıra debilerinin de düşük olduğu belirlenmiştir.

- 19. yüzyıl başlarında ticari faaliyetin yoğun olduğu yerleşim alanlarında bazıları yüksek bazıları düşük debili çok sayıda çeşme yapıldığı görülmüştür. Önceki yüzyıllara göre düzensiz olan bu dağıtımın temelinde; arz/talep dengesinin sağlanamaması yatmaktadır. Hareketli nüfusun su ihtiyacının karşılanması amacıyla hızlı ve çoğu kez plansız çeşmeler yapıldığı anlaşılmaktadır.

- Çeşmelerin rölövesi yapılırken genel olarak; ''Büyük hazneli çeşmelerin, debisinin düşük olduğu tespit edilmiştir''. Bunun sebebinin tahminen su kullanımının az olduğu çeşmelerde suyun boşa gitmesini engellemek veya suyun haznede biriktirilmesi ile su azalsa bile bir müddet daha haznedeki sudan faydalanmak olduğu belirtilebilir.

Çeşme Sayısı, Hat Uzunluğu, Debi ve Kot Değerleri İçin Genel Değerlendirme:

Çeşme sayısı, hat uzunluğu, debi ve kot değerlerine ait çizelgelerde orantısal olarak verilen değerler tek bir grafik üzerinde gösterildiğinde; bu değişkenlerin birbiriyle olan bağıntısı ortaya konabilir. Bu amaçla Bölüm 3'de her değişken için verilen çizelgelerdeki orantısal değerler satırında; tüm değerler kendi içlerinde ilk dönem değerine bölünmüş ve sonuçlar ilk dönem değerinin katları biçiminde ifade edilmiştir. Sonuçlar Çizelge 5.1.'de birlikte verilmiş ve bu değerlerin ekseninde grafik olarak ortaya konulmuştur.

Çizelge 5.1. Tarihsel süreçte elde edilen sonuçların orantısal biçimde sunulması

FONKSİYONLAR	1550 -1650	1650 - 1750	1750 -1850
ORNATISAL ÇEŞME SAYISI	1,00	1,43	2,30
ORANTISAL DEBİ DEĞERİ	1,00	1,40	2,31
ORNATISAL HAT UZUNLUĞU	1,00	1,40	2,26
ORANTISAL AKAR KOT DEĞERİ	1,00	0,94	0,88

Çizelge 5.1. incelendiğinde - kot değeri dışında – değişkenlere ait değerlerin neredeyse birbirine eşit olduğu anlaşılmaktadır. Sahada ölçümler esnasında yapılan hatalar olması muhtemeldir. Özellikle tespit edilemeyen bazı hat güzergâhları tahmini olarak çizildiği için hat uzunluğu değerindeki hata payı biraz daha büyük gözükmektedir. Bu noktadan hareketle değişkenler birer fonksiyon olarak kabul edilirse; fonksiyonlardaki değişim miktarı yani eğim değerleri aynıdır denilebilir. Bir başka deyişle fonksiyonların zaman göre türevleri alındığında; elde edilen sonuç aynı olacaktır.

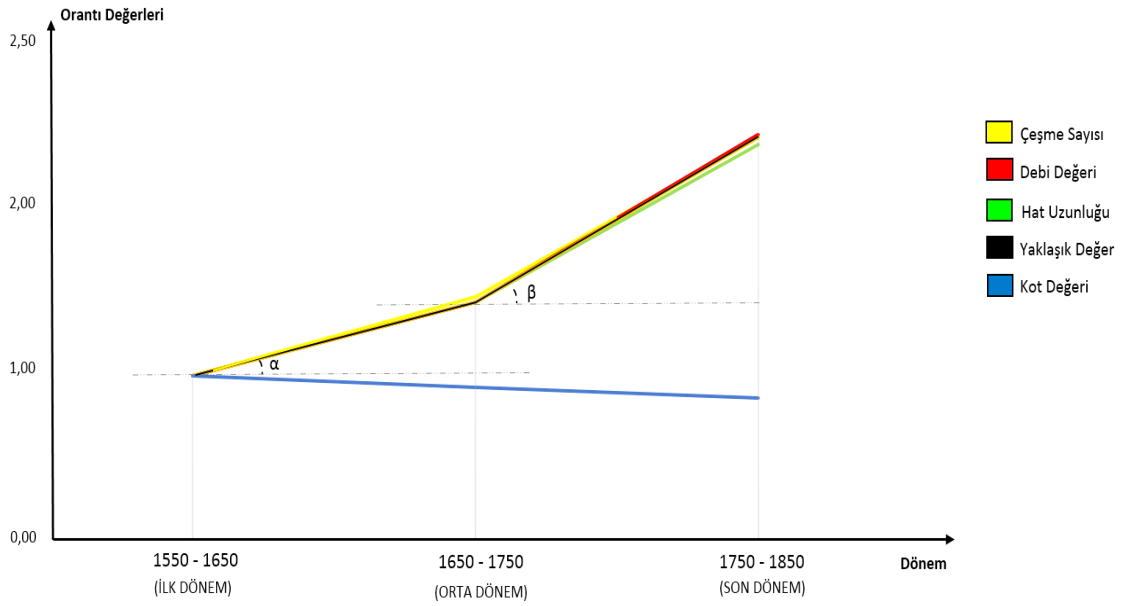
$$\frac{\Delta(x)}{\Delta(t)} = \frac{\Delta(y)}{\Delta(t)} = \frac{\Delta(z)}{\Delta(t)} \qquad \text{Denklem (3.1.)}$$

Denklem 3.1.'de verildiği gibi çeşme sayısı(x), debi değeri(y) ve hat uzunluğu(z) değerlerinin zaman(t) aralıklarına göre değişim oranı birbirine eşittir. Çizelge 5.2.'de ölçümlenmiş değerler ve üç değişken dikkatte alınarak verilmiş olan yaklaşık değer görülmektedir.

Çizelge 5.2. Değişkenlerin ve yaklaşık değerin orantısal biçimde sunulması.

FONKSİYONLAR	1550 -1650	1650 - 1750	1750 -1850
ÇEŞME SAYISI	1,00	1,43	2,30
DEBİ DEĞERİ	1,00	1,40	2,31
HAT UZUNLUĞU	1,00	1,40	2,26
YAKLAŞIK DEĞER	1,00	1,40	2,30
AKAR KOT DEĞERİ	1,00	0,94	0,88

Çizelge 5.2.'den hareketle Şekil 5.1.'de çeşme sayısı, hat uzunluğu, debi ve kot değişkenlerine ait grafik sunulmuştur.

Şekil 5.1. Dönemsel bazda dağıtım şebekesine ait değerlerin değişimi.

Şekil 5.1. incelendiğinde; sayı, uzunluk ve debi değerlerinin üst üste bindiği ve aynı doğrultular üzerinde çakıştığı görülmektedir. Buna göre bir yerleşim alanı için çeşme sayısı, hat uzunluğu ve debi değişkenlerinden herhangi biri biliniyorsa, yaklaşık değerlerle diğerleri de bilinebilir. Bu da söz konusu şehrin yerleşim alanlarının dağılımı, nüfusu ve topografyası hakkında ön bilgilere ulaşılmasını ve şehirleşme hakkında tahminlerde bulunulmasını sağlayacaktır. Şöyle ki; şehrin herhangi bir mahallesinde yüzyıllar içerisinde yapılan çeşme sayısı iki kat artmışsa, debi ve hat uzunluğu da iki kat artmış olduğu söylenebilir. Böylelikle nüfus, yapılaşma ve yol ağı hakkında tahminlerde bulunmak mümkün olmaktadır. Kırkçeşme Tesisleri'nin yapımında çok önceki dönemlerde (Roma, Bizans, Yunan vb.) uygulanan su dağıtım, ölçme ve kanal inşa yöntemlerinin kullanıldığı bilinmektedir. Öyleyse bu metod, başka coğrafyalardaki farklı uygarlıkların yapmış olduğu su sistemleri için de geçerli olabilir.

Ayrıca grafik incelendiğinde kot değerinde eşit kademeli bir düşüş olduğu görülmektedir. Bu iki ihtimalle gerçekleşmiş olabilir; ilki nüfusun sahillere doğru çeşitli nedenlerle göç etmiş olması veya su kullanımındaki artışa bağlı olarak yüksek rakımlı kesimlere yeterince su temin edilememiş olmasıdır. Suyun daha kolay ve etkin bir şekilde

ulaştırılabileceği alanların seçilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Bölüm 3 Çizelge 3.34.'deki şehrin dönemsel toplam debi değerlerine bakıldığında ilk dönemden orta döneme yaklaşık ~ 2.000 m^3/gün artış var iken; orta dönemden son döneme yaklaşık ~ 4.000 m^3/gün artış olmuştur. Buna göre;

- Kot değeri, debi değeri ile ters orantılıdır. Debi değerindeki iki birimlik artışa karşılık, kot değerinde iki birimlik düşüş olmuştur.

- Debi değeri: ''çeşme sayısı ve hat uzunluğu değişkenleri ile doğru orantılı olduğuna göre''; buradan hareketle kot değeri: ''çeşme sayı ve hat uzunluğu ile de ters orantılıdır'' denilebilir. Böylece tarihsel süreçte bir şehrin yerleşim alanlarında meydana gelen kot değişimi bilinebilirse; şehre verilen su miktarı, çeşme sayısı ve dağıtım planı hakkında tahminlerde bulunulabilir.

5.2. Verilerin Şehircilik Yönünden Değerlendirilmesi

Kentsel morfolojinin amaç ve hedefi esasen; kentsel örüntüyü oluşturan bileşenlerin birbirleriyle ilişkilendiğine dair açıklama getirmektir (Ünlü, 2018, s.61-62). Böylece kentsel biçimlerin üretilmesinde farklı aktörlerin birbirlerine olan etkilerini incelerken; aynı zamanda benzer kentsel biçimlerin analizi için de ortaya yeni araştırma metodları çıkmış olmaktadır. Bölüm 4'de mahalle mahalle debi değerlerinin orantısal biçimde gösterildiği ve çeşme ile yapıların inşa tarihleri dikkate alınarak ortaya konan renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş bütünleşik tarihi haritalar sunulmuştur. Ayrıca her mahalle özelinde değerlendirmeler yapılmıştır. *Ek 3'de* şehrin tamamımın verildiği söz konusu harita üzerinde yapılan analizler neticesinde; ilk olarak kentsel örüntü bileşenlerinin birbiriyle olan ilişkileri ve sonrasında kentsel örüntünün parçadan bütüne doğru yapmış olduğu yayılma hareketinin sonuçları verilmiştir.

5.2.1. Kentsel Örüntü Bileşenlerinin Mukayesesi

Tez araştırmasının neticesinde şehircilik yönünden; tarihi süreçte kentsel örüntü bileşenlerinin Kırkçeşme Su Tesisi'nin inşası öncesi ve sonrasına ait birbiriyle olan ilişkileri ortaya çıkartılmıştır. Kentsel ana aktörler ve sistemin diğer uzantıları ortaya çıkış ve yapı türleri üzerinden sınıflandırılarak sonuçlar sunulmuştur:

Çeşme ↔ Cami ve Hamam Örüntüsü

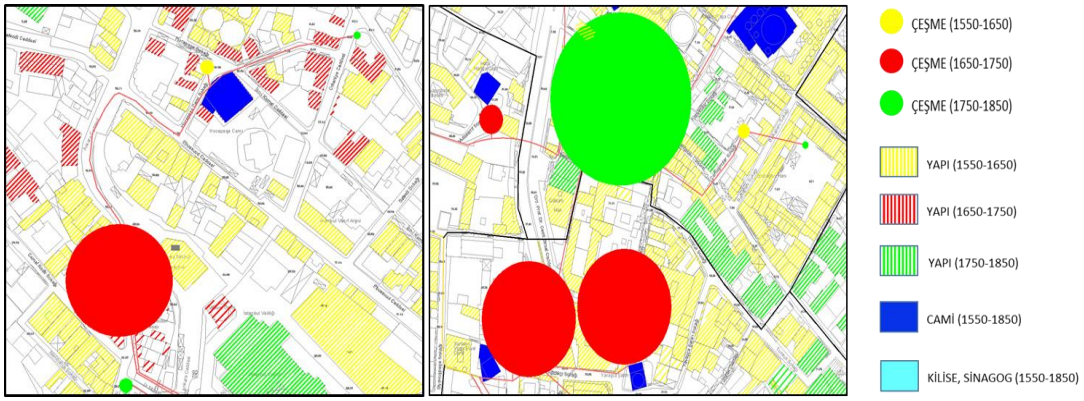
Çeşmelerin genel olarak cami ve hamamların yakınında ve yaklaşık olarak aynı tarihlerde inşa edildiği anlaşılmıştır. Buna göre: ‘‘*Çeşmelerin yayılma hareketi, cami ve hamamların yayılma hareketi ile paraleldir*’’ denilebilir. Bazen çeşmelerin inşası bazen de cami ve hamamların inşası sonrasında ilgili yapılar ortaya çıkmıştır. Şekil 5.2.’de cami ve çeşmelerin kentsel gelişim sürecinde birlikte nasıl konumlandığı görülmektedir (*Ek 3*).

Şekil 5.2. Çeşme ↔ Cami kentsel örüntüsüne ait örnek görünümler (Unkapanı/Balat).

Çeşme ↔ Sivil, Ticari ve İdari Yapılar Örüntüsü

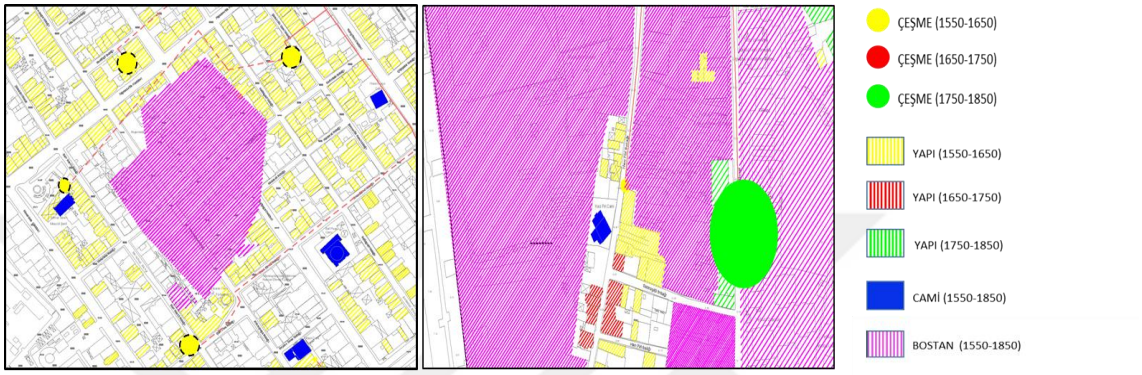
Halka ait evler, okullar ve ticari amaçlı hanlar ile yönetimsel amaçlı inşa edilmiş binaların genel olarak çeşmelerin öncesinde var olduğu görülmüştür. Buna göre: ‘‘*Çeşmelerin yayılma hareketi ile sivil, ticari ve idari yapıların yayılma hareketi paralel değildir*’’ denilebilir. Çeşmeler genel olarak; bu yapıların bir adım gerisinden kentsel gelişim sürecine dahil olmaktadır (Şekil 5.3. – *Ek 3*).

Şekil 5.3. Çeşme ↔ Bostan kentsel örüntüsüne ait örnek görünümler (Hocapaşa/Uzunçarşı).

Çeşme ↔ Bostan Örüntüsü

Mahallelerin sınırlarını ve büyüme kabiliyetini etkileyen bostanlar, çeşmeler için bir çekim noktası olarak kendini göstermektedir. Bostanların olduğu bölgeler, bir mıknatıs gibi şehri kendine çekmektedir. Bu çerçevede: ‘‘Bostanların olduğu mahallelerde yüksek debili ama az sayıda veya düşük debili çok sayıda çeşme ile bostanların çevrili olduğu görülmüştür’’ (Şekil 5.4. - *Ek 3*).

Şekil5.4.Çeşme↔Bostan kentsel örüntüsüne ait örnek görünümler (Yedikule/S.güzel).

5.2.2. Kentsel Örüntünün Cebirsel İfadesi

Çeşmelerin sayısal artışı ve hizmet verdiği alanların çoğalması ile yerleşim alanlarının sayısı ve arazideki yayılma biçimi arasında ister istemez bir paralellik olması beklenecek bir sonuçtur. Böylece ortaya çıkacak olan şehirleşme hareketinin derecesi ve karakteri çeşmeler üzerinden elde edilecek sonuçlarla eşdeğerdir. İstanbul’un tarihsel süreçteki kentsel gelişimi Avrupa’daki şehirlerden farklı olarak düzensiz ve kaotiktir.

Çeşme Sayısı / Mahalle Sayısı

Kırkçeşme Su Tesisleri 16. yüzyıl’da inşa edildiğinde; o dönemde az olan mahalle sayısında belirgin bir artış olmamakla birlikte, ilerleyen yüzyıllarda özellikle 18-19. yüzyıl aralığında nüfusa paralel olarak mahalle sayısı artmıştır (Bekman,2020). Çalışma kapsamında tespit edilen çeşme sayısı her ne kadar tesisin ilk inşa edildiği zamana göre az olsa da; ortaya çıkartılan çeşme sayısı ile mahalle sayılarının karşılaştırılması şehirleşmenin karakteri hakkında ipuçları verecektir. Çizelge 5.1.’de yüzyıllara sari inşa edilen çeşme sayısı ile mahalle sayıları verilmiş ve yapılan değerlendirmeler sunulmuştur.

Çizelge 5.3. İstanbul'da tarihsel süreçte kümülatif mahalle ve çeşme sayısı

Sayı / Zaman	1550 öncesi	1550-1650	1650-1750	1750-1850
Çeşme Sayısı	25	143	205	329
Mahalle Sayısı	181	200	270	351
Orantısal Değer	0,14	0,71	0,76	0,94

Çizelge 5.3.'de sur içi bölgesindeki çeşme sayısının mahalle sayısına oranı :

1550 yılı öncesinde; çeşme sayısı mahalle sayısına göre oldukça düşüktür. Bu durum ciddi bir su sıkıntısı olduğunu göstermektedir.

1550-1650 yılları arasında; Kırkçeşme'nin inşası ile birlikte çeşme sayısı asimetrik artmış ancak mahalle sayısı neredeyse aynı kalmıştır.

1650-1750 yılları arasında; çeşme sayısındaki asimetrik artış sonrasında, bu dönemde hem çeşme sayısı hem mahalle sayısı doğrusal bir şekilde artmıştır.

1750-1850 yılları arasında çeşmeler ile mahalle sayısındaki artış oranı benzerdir.

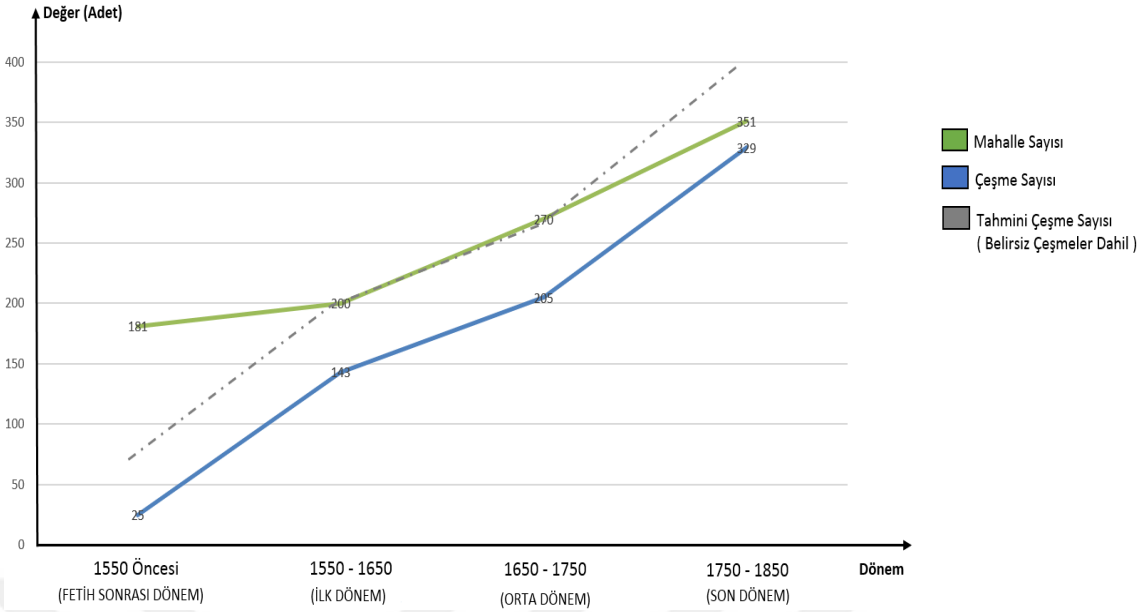
Şekil 5.5.'de çizelgedeki değerler, sonuçların daha iyi anlaşılması ve değişimlerin net bir şekilde ortaya konulması için grafik olarak gösterilmiştir. Ayrıca kaynak yayınlarda belirlenememiş veya Osmanlı döneminde yok olmuş birçok çeşme olduğu bilinmektedir. Sur içi bölgesi için yazılı kaynaklar incelendiğinde; tezde belirtilen koşulları sağlayan toplamda 400-450 adet çeşme olduğu tahmin edilmektedir (Çeçen, 1988). Bu çerçevede tahmini çeşme sayısı da grafik üzerinde gösterilmiştir.

---

[29] Bekman, B. (2020). ''XIX. Yüzyılın Dönüşen İstanbul'unda Mahalleler, Kollar Ve Belediyeler: Bir Envanter Ve Haritalama'' adlı yüksek lisans tezi çalışmasında mahalle sayıları şöyledir (s.104-106):

15.Yüzyıl	16.Yüzyıl	17.Yüzyıl	18.Yüzyıl	19.Yüzyıl
181	219	226	315	518

Tez çalışmasındaki tarih aralığına dikkate alınarak; değerlerin ortalaması alınmıştır. 1800 - 1900 yılları arasındaki değer tüm İstanbul için verildiğinden; 1750-1850 yılları aralığı için, değerin % 75'i suriçi mahalleleri olarak kabul edilmiş ve elde edilen sonucun ortalaması alınmıştır.

Şekil 5.5. Suriçi bölgesinde yüzyıllar içinde değişen mahalle ve çeşme sayıları.

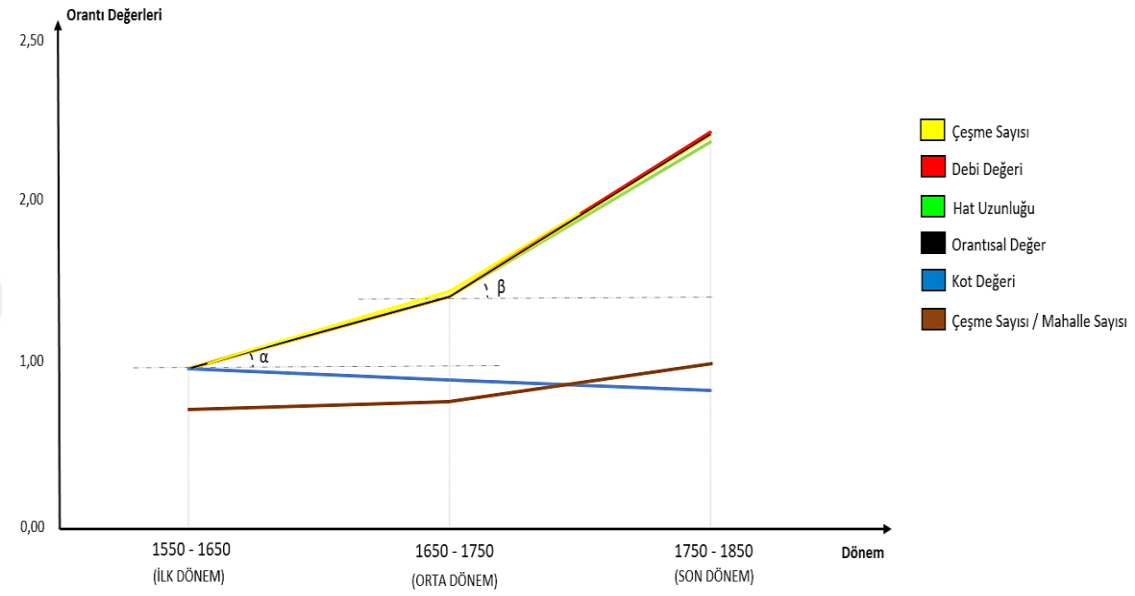
Grafik üzerinde tarihsel sürecin tamamına bakıldığında;

- Tespit edilmiş çeşme sayıları üzerinden bakıldığında; çeşme sayısındaki asimetrik artış, mahalle sayısındaki artışı bir sonraki dönemde tetiklemiş olduğu görülmektedir. Öyleyse: ‘‘Önce mahalleler oluşmuş; sonrasında çeşmeler inşa edilmiştir’’ denilebilir. Mahalle sayısındaki artışa rağmen; çeşmelerin mahalleleri besleme kabiliyeti ise zamanla artmıştır.

- Tahmini çeşme sayısı üzerinden bir değerlendirme yapıldığında; çeşme sayısı ile mahalle sayısının grafik üzerinde iki kez kesişmiş olduğu anlaşılmaktadır. Buna mahalle başına düşen çeşme sayısı 17. ve 18. yüzyılda 1 değerine yaklaşmış; 18. yüzyıl ortalarından sonra ise 1 değerini geçmiştir.

- Hem tespit edilen çeşme sayısı hem tahmini çeşme sayısı ile yıllara sari artan mahalle sayısı karşılaştırıldığında; değerlerin birbiri ardı sıra arttığı görülmektedir. Bu tespit üzerinden; mahallelerin oluşumuna katkısı ve gelişimlerinin izlenmesinde çeşmelerin önemli bir aktör olduğu belirtilebilir.

Söz konusu değişkenler bir grafik üzerinde birlikte gösterildiğinde; öncelikle şehrin kentsel yayılmasının sayısal değişimi görülmüş olacaktır. Bu işlem sonrasında harita üzerinden yayılmanın karakteri belirlenebilecektir (Şekil 5.6).

Şekil 5.6. Dönemsel bazda kentsel değişkenlerin birlikte gösterimi.

Çeşme sayısı, debi değeri, hat uzunluğu, orantısal değer ve kot değeri ile çeşme sayısının mahalle sayısına orantı değeri birlikte bir grafikte gösterildiğinde; Kırkçeşme Su Tesisleri vasıtasıyla mühendislik ve şehircilik açısından elde edilen sonuçlar tek bir görsel üzerinden görülebilmektedir.

Bu sonuçlara göre elde edilen grafik yorumlandığında**:**

- Çeşme sayısı, debi ve hat uzunluğu fonksiyonları birbiriyle doğru orantılı olup; bu üç değerin orantısal sonucu üzerinden değerlendirme yapıldığında, bu değişkenlerin aynı matematiksel fonksiyona ait olduğu belirtilebilir.

- Böylece bu üç değişkenden birinin tespiti ile diğerlerine ulaşılabilir. Bu veriler üzerinden de su tesisleri vasıtasıyla şehrin yayılma planı ve büyüme derecesi (nüfus, yapılaşma, yol ağı) hakkında tahminlerde bulunmak mümkündür.

- ‘‘Çeşme Sayısı / Mahalle Sayısı’’ değeri, çeşmelerin şehri besleyebilme kabiliyetini ve arazinin verimli kullanılıp kullanılmadığını göstermektedir.

- ‘‘Çeşme Sayısı / Mahalle Sayısı’’ değeri, ‘‘Kot Değeri’’ ile neredeyse ters orantılıdır. Buna göre düşük kot değerine sahip yerler, şehrin su kaynakları ile en verimli şekilde beslenebileceği bölgelerdir.

Şekil 5.5.’deki grafik ve Ek 3’de sunulan parsellerin renkli taranması yöntemiyle elde edilen haritanın analizi neticesinde: ‘‘Mahallelerin oluşum ve yayılma sürecinin genel olarak iki şekilde olduğu tespit edilmiştir’’.

Bunlar sırasıyla:

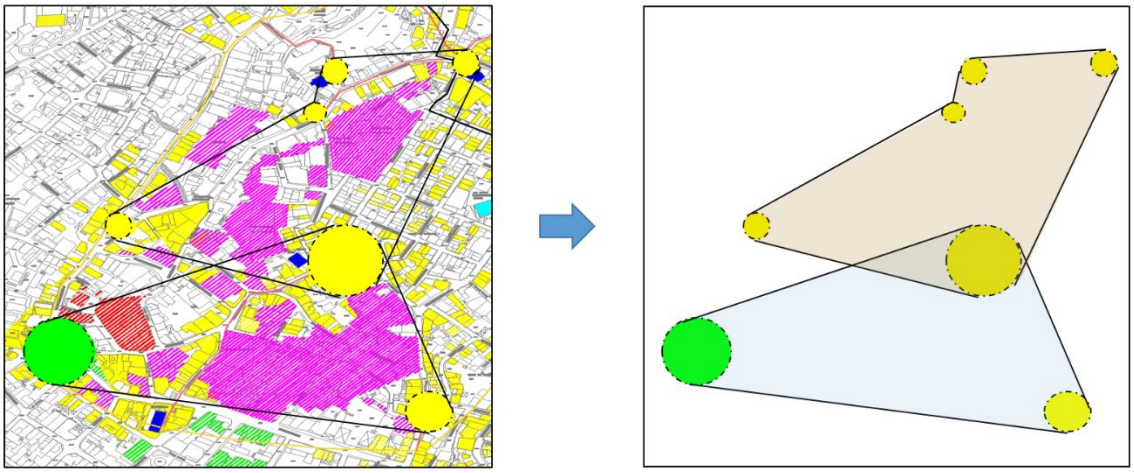
- Çeperden Merkeze Hareketi (Kabuklanma)

- Yoğunlaşma Hareketi (Yığılma)

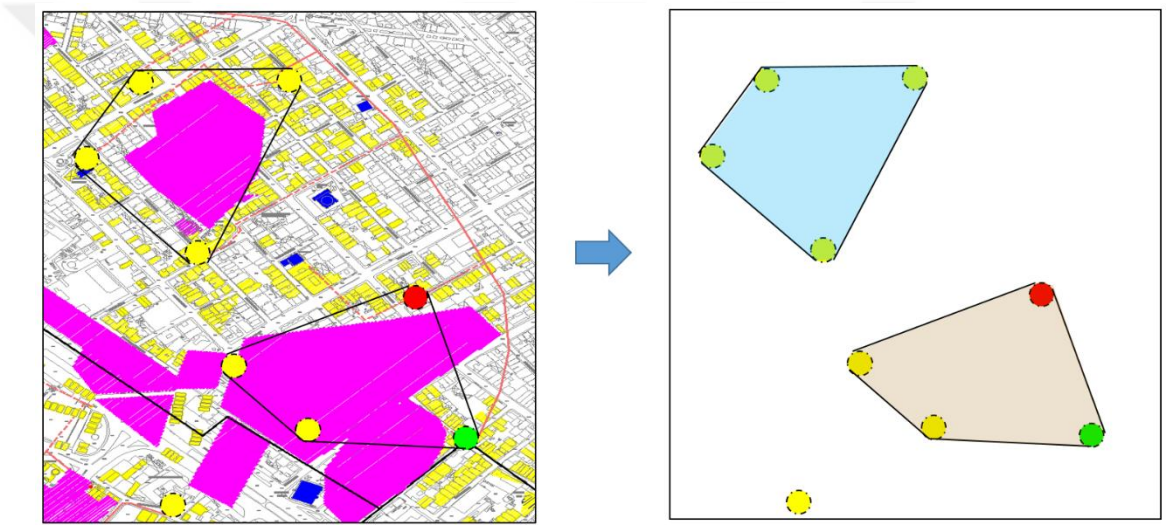
olarak adlandırılabilir. Çeşmelerin debisi ve konumlanma biçimleri üzerinden, mahallelerin ve hatta tez kapsamında gösterilemeyen daha küçük mahallelerin oluşum ve gelişim süreçleri hakkındaki bilgilere bu tespitler üzerinden ulaşılma imkânı bulunmaktadır (Şekil 5.6. ve Şekil 5.7). Çeşmelerin değişik biçimlerde konumlanmasıyla kendini gösteren bu şehirleşme hareketleri, aynı zamanda İstanbul’un kaotik ve çoğunlukla düzensiz kentsel gelişiminin de nedenlerinin açıklanmasında fayda sağlayacaktır. Söz konusu hareketler şu şekilde özetlenebilir:

Çeperden Merkeze Hareketi (Kabuklanma)

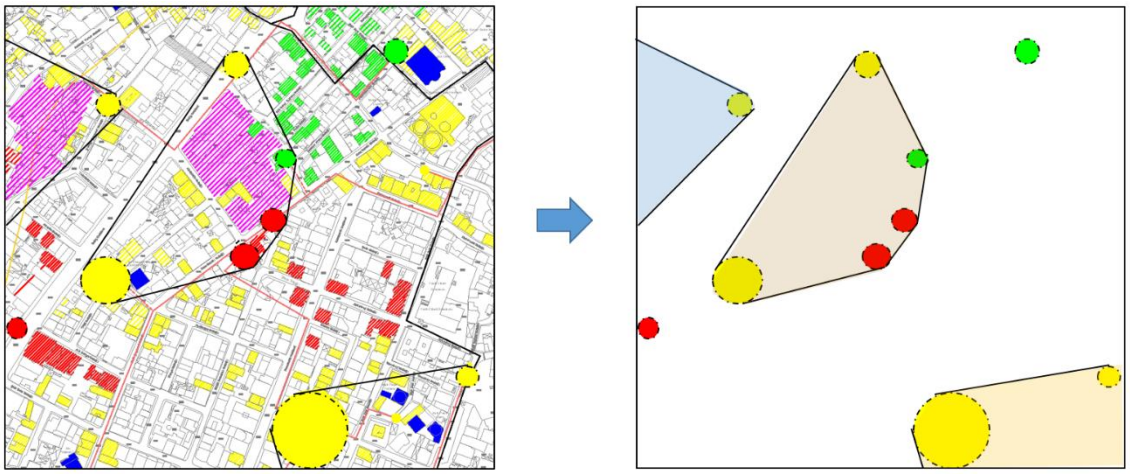
Topografyanın uygun olduğu mahallelerde çeşmelerle birlikte yapıların belli bir merkezin çeperinde yayılmış vaziyette olduğu görülmüştür. Çeşmeler genelde bir tepe veya bostanının etrafında çoğalarak bir kabuk gibi belli bir alanı sarmaktadır. Çeşmelerle birlikte yapılaşma ve yol ağının da aynı refleksle hareket ettiği ve sınırlı bir yerleşim alanının oluştuğu anlaşılmıştır. Şekil 5.7. – 5.9.’da söz konusu harekete ait örnekler görülmektedir.

Şekil 5.7. Sultançeşme Mahallesi üzerinde çeşmelerin kabuklanma şeklinde hareketi.

Şekil 5.8. Sarıgüzel Mahallesi üzerinde çeşmelerin kabuklanma şeklinde hareketi.

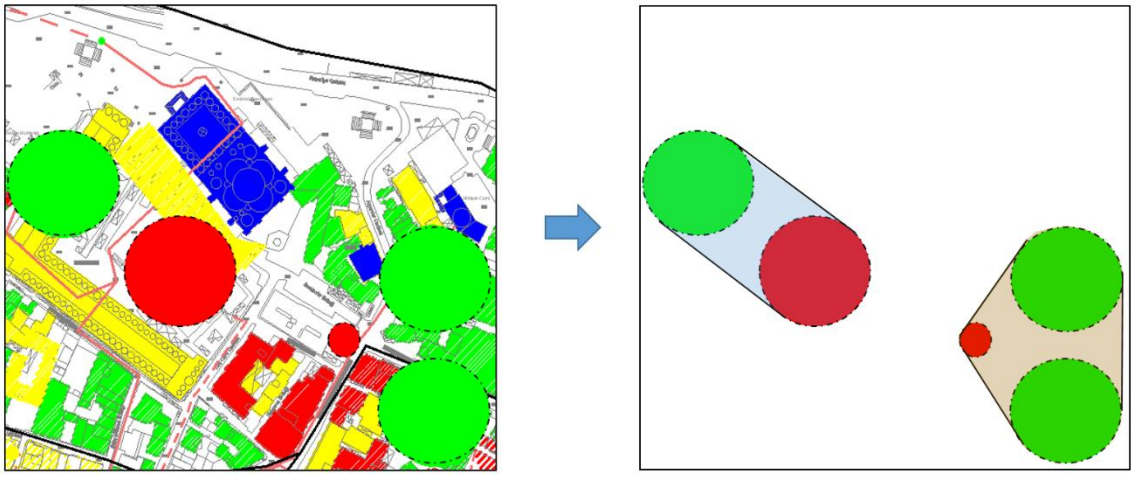
Şekil 5.9. Sultanselim Mahallesi üzerinde çeşmelerin kabuklanma şeklinde hareketi.

Çeperden merkeze hareketinin mahalle olarak adlandırdığımız sınırlı küçük yerleşim alanlarının oluşum ve gelişiminde kendini gösterdiği belirtilebilir. Bu kentsel hareketin genelde seyrek yapılaşmanın olduğu alanlarında olduğu belirtilebilir.

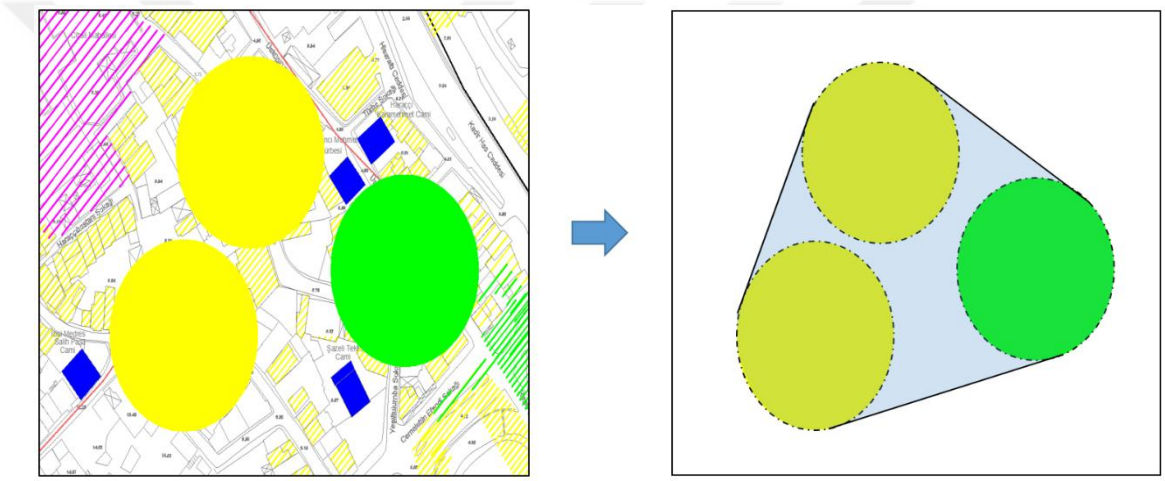
Yoğunlaşma Hareketi (Yığılma)

Genelde ticari ve/veya idari yapıların yoğun olduğu alanlarda çeşmelerle birlikte yapıların da sınırlı bir bölgede yığılarak bir araya geldiği görülmüştür. Yapıların yaklaşmasını engelleyecek topografik bir zorunluluk veya bostan benzeri kutup etkisi yaratarak yapılaşma ağını etkileyen bir neden olmadığı sürece; cami, çeşme ve özelikle ticari veya idari binalar birbirine yakın biçimde konumlanmaktadır. Tıpkı kan hücrelerinin açık bir yarayı kapatmak için bir araya gelerek belli bir noktada çoğalması gibi; çeşmeler ve ilişiğindeki yapılar da kritik belli odak noktalarda yoğunlaşmaktadır. Bu hareketlenme yüksek debili çeşmelerin; camiler, ticari veya idari yapılarla birlikte merkeze doğru yığıldığı bir şehirleşme hareketi olarak tanımlanabilir. Şekil 5.10. – 5.12.'de Yığılma (Pıhtılaşma) Hareketi'ne ait örnek görsel verilmiştir.

Mahalle örüntüsünün özellikle yüksek debili çeşmelerle baskın bir karakterde olması nüfus yoğunluğuna işaret ediyor olsa da; bu durum şehrin genelinde sıkça yaşanan yangınlara karşı alınmış bir önlem olarak da gösterilebilir. Bilindiği üzere mahallelerin dar sokaklar üzerinde bulunması yangın söndürme araçlarının konutlara ulaşımını zorlaştırmıştır. Ayrıca ahşap yapıların bitişik nizam ve yağlı boya ile boyanmış olması da alevlerin denetimini zorlaştıran nedenler arasındadır. Yangın yerleri Tarihi Yarımada'nın önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Sadece Haliç kıyısındaki Cibali ile Hekimoğlu Ali Paşa Medresesi arasında zarar görmüş bölge yaklaşık 300 hektar büyüklüğündedir (Özgüven, 2017). Buna istinaden sık ve yüksek debili çeşmeler ile hareketli nüfusun yoğun olduğu bölgelerde önlem alınmış olması mümkündür.

Şekil 5.10. Yenicami Mahallesi üzerinde çeşmelerin yığılma şeklinde hareketi.

Şekil 5.11. Unkapanı Mahallesi üzerinde çeşmelerin yığılma şeklinde hareketi.

Şekil 5.12. Gedikpaşa Mahallesi üzerinde çeşmelerin yığılma şeklinde hareketi.

BÖLÜM 6

SONUÇLAR

Bir önceki bölümde çeşme ve mahalle ilişkisinin sayısal veriler, grafik ve şekillerle değerlendirilmesi yapılmıştır. Ortaya çıkan neticelere bakıldığında; tarihi bağlamda haritacılık ve şehircilik bilimi açısından İstanbul suriçi bölgesi için önemli sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Öncelikle Çeçen (1988) tarafından yayınlanan ‘‘Mimar Sinan ve Kırkçeşme Su Tesisleri’’ eserinde yalnızca dağıtım şeması veya mahalle listesi şeklinde verilen debi değerleri; mahalle ve hizmet kolları üzerinden analiz edilerek her çeşmenin tek tek debi değeri bulunmuştur. Böylece Kırkçeşme Su Tesisleri’nin ilk kez detaylı bir hidrolik analizi yapılmıştır. Yine Çeçen (1988) tarafından yayınlanan ‘‘Mimar Sinan ve Kırkçeşme Su Tesisleri’’ eserinde sunulan dağıtım planı ve çeşme konumları, sahada topografik cihazlarla ölçümlenerek günümüzdeki şehir planı üzerine koordinatlı biçimde işlenmiştir. Kırkçeşme Su Tesisleri’nin suriçi bölgesindeki şebeke planı sayısal ortama aktarılarak güncellenmiştir. Her çeşme için fotoğraf, rölöve, debi, inşa tarihi, kot değeri, mimari üslübu ve benzeri bilgilerin olduğu birer ‘‘Bilgi Fişi’’ hazırlanmıştır. Böylece tesisin envanteri güncellenmiş ve ilerideki farklı araştırmalar için kolayca ulaşılabilecek bir bilgi kaynağı oluşturulmuştur.

C. Buondelmonti (1711), G. Braun - F. Hogenberg (1572), Guillaume Joseph Grelot (1680), F. Kauffer - J. B. Le Chevalier (1786), Ekrem H. Ayverdi (1875/1958), C. Goad (1905), J. Pervititch (1922/1945), Alman Mavileri (1913/1914), Ayşe Yetişkin Kubilay (2010) tarafından çözünürlüğü arttırılarak hazırlanan tarihi İstanbul haritaları ve yazılı kaynaklar vasıtasıyla yapıların tahmini inşa edildikleri dönemler tespit edilmiştir. Bu yöntemle şehrin 16-19. yüzyıl arasındaki yüzyıllara sari yapılaşma ağı ortaya çıkartılmıştır. Söz konusu işlemler neticesinde inşa tarihleri dikkate alınarak; güncel şehir

planı üzerinde renklendirme ve tarama yöntemiyle 16-19. yüzyıllara ait tahmini yapılaşma haritası (Bütünleşik Harita) elde edilmiştir.

Tez araştırması çerçevesinde ciddi bir envanter bilgisi sağlanmış olmasının yanı sıra; aynı zamanda tarihsel süreçte su dağıtım sistemi üzerinden mahallelere ait önemli bilimsel verilere ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlar, ‘‘Hidrolik ve Kentsel Veriler Üzerinden Ulaşılan Sonuçlar’’ olarak iki başlık altında şu şekilde sıralanabilir:

Hidrolik Veriler Üzerinden Ulaşılan Sonuçlar

1- Sahada yapılan tespitler ve kaynak yayınlar vasıtasıyla Fatih İlçesinde tesise ait 329 Adet çeşme tespit edilmiştir. Tespit edilen çeşmelerin 184 tanesi yerinde mevcut iken; 145 tanesinin mevcut olmadığı belirlenmiştir.

2- En az çeşme inşa edilen mahalle Süleymaniye (3); en çok çeşme inşa edilen mahalle Unkapanı (21) olarak tespit edilmiştir. Haliç kıyısında bulunan mahallerdeki çeşme sayısı, Ahırkapı’dan Yedikule’ye kadar olan kıyı mahallerindeki çeşme sayısından az olduğu ortaya çıkmıştır.

3- Çeşmelerin su akar kot değerleri üzerinden; en düşük kot değeri 2,02 m ile Ahırkapı Mahallesi ve en yüksek kot değeri ise 34,20 m ile Laleli Mahallesi’nde ölçülmüştür.

4- Elde edilen verilere bakıldığında; en yüksek debi değeri 1.131 ton/gün ile Yusufpaşa; en düşük debi değeri ise 39 ton/gün ile Süleymaniye Mahallesi’nde olduğu tespit edilmiştir.

5- En düşük hat uzunluğu 0,627 km ile Cerrahpaşa Mahallesi’nde ve en yüksek hat uzunluğu ise 25,70 km ile Yedikule Mahallesi’nde olduğu belirlenmiştir.

6- Belgrad Ormanı üzerinden belirli bir eğimle şehre ulaşan ana galerinin; Eğrikapı Mahalllesi'ndeki Savaklar Maksemi'nden ''34,55 m kot değeri'' ile şehre giriş yaptığı ve tüm şehri sabit biçimde bu kot değeri ile dolaştığı tespit edilmiştir.

7- Suyolunun ulaşabildiği yani kot değerinin 34,55 metreden daha aşağı olan arazilerde; yol ağı ile parselizasyon sınırlarının dağıtım hatlarıyla üst üste çakıştığı tespit edilmiştir. Mahallelerin inşa edileceği arazilerin belirlenmesinde, su akar kot değerinin uygun olduğu bölgelerin seçilmiş olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu neticeye göre suyolunun akar kot değeri, arazi seçim kararlarını etkilemiştir.

8- Şehrin en önemli su kaynağı olan Kırkçeşme Su Tesisleri'nin, şehrin 34,55 metreden daha düşük kot değeri olan bölgelere hizmete vermesi, mahallelerin inşa edileceği arazilerin seçiminde belirleyici olmuştur.

9- Çeşmelerin hazne boyutları ile debi değerleri kıyaslandığında; ''Büyük hazneli çeşmelerin debisinin genelde düşük olduğu tespit edilmiştir''. Bunun temel nedenin suyun haznede biriktirilmesi ile su azalsa bile bir müddet daha haznedeki sudan faydalanmak amacıyla veya suyun depolanması yöntemiyle sıkça yaşanan yangınlara karşı alınmış bir önlem olduğu düşünülmektedir.

10- Dağıtım şebekesinin arazideki uzunluğu (L_g) ile harita üzerindeki uzunluğu (L_k) kıyaslandığında; ''L_g / L_k'' değeri yüksekse o mahallede genelde yapılaşma ile yol ağının fazla olduğu ve çeşmenin ana galerinden uzakta olduğu görülmüştür.

11- Bir mahalleye ait çeşme sayısı, debi ve hat uzunluğu değerlerindeki zamana göre değişimin birbiriyle doğru orantılı olduğu tespit edilmiştir. Buna göre çeşme sayısı = x, debi = y ve hat uzunluğu = z değerlerinin zaman = t 'ye göre değişimi birbirine eşittir.

$$\frac{d(x)}{d(t)} = \frac{d(y)}{d(t)} = \frac{d(z)}{d(t)} \qquad \text{Denklem (3.1.)}$$

12- Denklem 3.1.'den hareketle: ''Bir mahalle veya sınırlı bir yerleşim alanında zaman içerisinde inşa edilen çeşme sayısı, hat uzunluğu ve debi değerlerinden herhangi biri biliniyorsa, yaklaşık değerlerle diğer ikisi de bulunabilir''.

Kentsel Veriler Üzerinden Ulaşılan Sonuçlar

1- Elde edilen ''Bütünleşik Harita'' vasıtasıyla çeşmeler ile mahallelerdeki yapılaşma ve yol ağının yüzyıllara sari arazi üzerindeki hareketleri izlendiğinde; söz konusu kentsel bileşenlerin birlikte veya belli bir zaman aralığında olmak kaydıyla ardı sıra aynı tür hareket ve yönelimler içerisinde oldukları tespit edilmiştir.

2- Dağıtım hatlarının izledikleri güzergâh ile çeşme konumlarının, mahallelerin yol ve yapılaşma ağıyla örtüştüğü tespit edilmiştir.

3- 16 - 17. yüzyıllarda topografyanın uygun olduğu mahallelerde çeşmelerin bostan veya ibadethane gibi belli merkezlerin çeperinde toplandığı görülmüştür.

4- 18 - 19. yüzyıllarda ise yüksek debili çeşmelerin ticari ve/veya idari yapıların yoğun olduğu alanlarda topluca bir araya geldiği belirlenmiştir.

5- Suyolu üzerinden sunulan debi miktarı, çeşme sayısı ve hizmet edilen alan arttıkça; mahallelerin sınırlarında da düzensiz bazı büyümeler olduğu fark edilmiştir.

6- Tesisin ilk inşa edildiği dönemlerde mahalle başına düşen çeşme sayısı 1'in altında iken; zamanla bu değer 1'in üstüne çıkmış ve son dönemde 1,5 gibi bir değere ulaşmıştır.

‘‘Osmanlı Dönemi İstanbul’unda Suyolları ve Temiz Su Tesislerinin Mahalle Oluşumuna Katkısı’’ konulu araştırma tezi kapsamında elde edilen sonuçlar genel çerçevede şu şekilde özetlenebilir:

- İstanbul’da 16 - 17. yüzyıllarda çeşmelerin inşası ile birlikte yapılaşma artmıştır. 17. yüzyıl sonrasında ise artan yapılaşmaya paralel olarak çeşmeler inşa edilmiştir. 16 - 17. yüzyıl aralığında çeşmeler mahallelerin oluşmasını sağlarken; 18. yüzyılda mahalleler çeşmeleri kendine çekmeye başlamıştır.

- 16-17. yüzyıllarda merkezden çepere doğru bir şehirleşme hareketi görülürken; 18. yüzyıl ortalarından sonra aksi istikamette çeperden merkeze doğru bir hareketlenme görülmüştür.

- Tarihsel süreçte çeşme sayısındaki artışa paralel olarak mahalle sayısı artmıştır. Suyolları, dolayısıyla çeşmelerin yeni mahallelerin ortaya çıkmasına ve gelişim süreçlerinin hızlanmasına reaksiyonların devamını sağlayan veya hızlandıran bir enzim gibi katkı sağladığı elde edilen sayısal ve görsel verilerle ispatlanmıştır.

- İstanbul’daki Kırkçeşme Su Tesisleri örneği üzerinden hareketle; tarihi bir suyoluna ait şebekenin kot değeri, debisi ve kanal güzergâhı gibi değişkenlerinden bir veya birkaçına ait sayısal veriler bilindiği takdirde yerleşim alanlarının sınırları veya genel bir krokisinin ortaya konulabileceği anlaşılmıştır’’.

- Böylece su dağıtım sistemlerinin yardımıyla şehirlerin, mahalleler üzerinden tarihsel süreçte mekânsal açıdan geçirmiş olduğu değişimlerin izlenebileceği ispatlanmıştır.

Yapılan çalışmanın hem konu hem veri çeşitliliği açısından genişletilmesi şehir yapılanmasının çözülmesinde önemli katkılar sağlayacaktır. Bu çerçevede gelecekte farklı araştırma yöntemleri ve uygulamalar için şu önerilerde bulunulabilir:

- İstanbul’da tarihsel süreçte temiz su tesislerinin mahalle oluşum ve gelişimindeki etkisini incelemek amacıyla; Kırkçeşme Su Tesisi üzerinden yapılan tez araştırması kapsamında doğrudan ya da sadece cami ile hamamlara veya bazı müstakil binalara hizmet veren çeşmeler konu dışında tutulmuştur. Ancak ileride yapılacak olan çalışmalarda bu yapılara ulaşan çeşmelerin de aynı yöntemle analiz edilmesi; *Ek 3*’de sunulan renklendirme ve tarama yöntemiyle elde edilmiş olan Bütünleşik Harita’nın çözünürlüğünü arttıracaktır. Böylece tez kapsamında ortaya çıkartılan sonuçlara ilave sonuçlar ile İstanbul’da tarihsel süreçte mahallelerin oluşum ve gelişim süreci çok daha net anlaşılabilecektir.

- Ayrıca elde edilen sonuçlar sadece İstanbul’daki mahallerin gelişimine değil aynı zamanda başka şehirlerin de tarihsel süreçteki kentsel gelişimine de yeni bir bakış açısı sunabilir. Çünkü Kırkçeşme Su Tesisi inşa edilirken, Mimar Sinan genel olarak Roma dönemindeki suyollarından faydalanmış ve yapım tekniklerini geliştirerek uygulamıştır. Buna göre antik Roma ya da Yunan dönemindeki suyollarının da aynı yöntemle analizi yapılarak; o döneme ait şehirlerin kentsel gelişim süreci için yeni sonuçlar elde edilebilir.

KAYNAKLAR

Abdühamit I. Türbe (2021, 21 Ocak). Wikipedia, The Free Encyclopedia içinde. 16 Şubat 2021 https://tr.wikipedia.org/wiki/I._Abdülhamid_Türbesi adresinden erişildi.

Ahrida Sinagogu. (2021, 8 Şubat). Wikipedia, The Free Encyclopedia içinde. 2 Mart 2021 tarihinde https://tr.wikipedia.org/wiki/Ahrida_Sinagogu adresinden erişildi.

Akçıl, N. Ç. (2010). Tahtakale Hamamı. 13 Mart 2021 tarihinde (https://islamansiklopedisi.org.tr/tahtakale-hamami) adresinden erişildi

Aksoy, T. (2015). *Nikomedia (İzmit) Su Yolları*. (Doktora Tezi) Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Alman Mavileri. (1914). Eminönü Çevresi. C. Cangül (Ed.) 1913-14 I. Dünya Savaşı Öncesi İstanbul Haritaları, p.C6-N14 (1-4). İstanbul: İ.B.B. Kütüphaneler ve Müzeler Müdürlüğü. (https://www.istanbulium.net/2016/04/alman-mavileri.html) adresinden erişildi.

Altın, İ. (2013). Bab-ı Ali Nallı Mescit. Vakıf Restorasyın Yıllığı Dergisi, 6(1), (132-144). Arabacılar Hamamı.(2021). 10 Şubat 2021 tarihinde (http://arabacilarhamami.com/tarihce.php) adresinden erişildi.

Arkeokültür (2017). 16 Nisan 2021 tarihinde https://arkeokultur.com/kentin-tarihi-cesmeleri-bakimsizliktan-kurudu/ adresinden erişildi.

Arsan Ozan, Z., Çelebioğlu, B. (2017). İstanbul - Gedikpaşa Tarihi Kent Dokusuna Yönelik Bir Araştırma. *Megaron Dergisi*,12(4),(553-571).
doi: 1 0.5505/Megaron.2017.21347.

Artan, T.,. (1995). Fener. TDV İslam Ansiklopedisi 12(1),s.(341-342) Erişim Adresi: https://islamansiklopedisi.org.tr/fener.

Aya Dimitri.(2016, 27 Şubat). Wikipedia, The Free Encyclopedia içinde 10 Şubat 2021 tarihinde (https://tr.wikipedia.org/wiki/Ayvansaray_Aya_Dimitri_Kilisesi) adresinden erişildi.

Aydın, M., (1993). Cezayirli Gazi Hasan Paşa. TDV İslam Ansiklopedisi 7(1) (s.501-503) Erişim Adresi: https://islamansiklopedisi.org.tr/cezayirli-gazi-hasan-pasa.

Ayios Teodoros. (2017, 29 Temmuz). Wikipedia, The Free Encyclopedia içinde. 16 Mart 2021. https://tr.wikipedia.org/wiki/Yenikap%C4%B1_Ayios_Teodoros_Rum_Ortodoks_Kilisesi adresinden erişildi.

Ayverdi, E. H., (1958). Tarihi Yarımada Bölümü. M.Engin (Ed.), 19. Asırda İstanbul Haritaları(1875-1882).(Pafta,A-E,1-7.1.),İstanbul:Şehir Matbaası https://www.academia.edu/30541054/19._Asırda_İstanbul_Haritası_Ekrem_Hakkı_Ayverdi adresinden erişildi.

Aynur, H., Uğurlu, A. H. (2015). *Osmanlı Mimarlık Kültürü*. s.(94-96) İstanbul:Kubbealtı Neşriyatı.

Bachagha, N., Luo, L., Wang, X., Masini, N., Moussa, T., Khatteli, H., Lasaponara, R., (2020). Mapping the Roman Water Supply System of the Wadi el Melah Valley in Gafsa, Tunisia, Using Remote Sensing. *Sustainability Dergisi*, 12(567),(1-16).

Bekman, B. (2020). *XIX. Yüzyılın Dönüşen İstanbul'unda Mahalleler, Kollar Ve Belediyeler: Bir Envanter Ve Haritalama Çalışması* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bilecik, G. (2018) Ayverdi Haritasının Işığında Daire-i Umur-i Askeriye ve Bağlı Yapılar. Turkish Studies Dergisi, 13(3), (137-161). Ankara (ISSN:1308-2140). Erişim Adresi:https://turkishstudies.net/turkishstudies?mod=makale_tr_ozet&makale_id=2132.

Bizans, (2016). 09 Ekim 2020 tarihinde https://bizansconstantin.wordpress.com/2014/10/16/aspar-sarnici-xerokopion/ adresinden erişildi.

Boyacıoğlu, D. (2010). Arap Hanı ve Yapının 18-19. Yüzyıl İstanbul Hanları İçerisindeki Yeri. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 15.(2), (9-21). Erişim Adresi: https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/202681.

Büyük Postane (2021, 21 Mayıs). Wikipedia, The Free Encyclopedia içinde. 16 Ocak 2021 https://tr.wikipedia.org/wiki/Büyük_Postane adresinden erişildi.

Cambaz, M. (2010). Samani Virani Sani Cami. 14 Mart 2021 tarihinde (https://www.mustafacambaz.com/details.php?image_id=21436) adresinden erişildi.

Cambaz, M. (2013). Saka Çeşmesi. 10 Mart 2021 tarihinde (https://www.mustafacambaz.com/details.php?image_id=36976&sessionid=731060fb2b84d5709156be3e201ed0e6) adresinden erişildi.

Cambaz, M. (2013). Hacı Küçük Cami Çeşmesi. 4 Mart 2021 tarihinde https://www.mustafacambaz.com/details.php?image_id=36997 adresinden erişildi.

Canatar , M. (2015). Antik Çağ'dan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi, Siyaset ve Yönetim-2, Feridun M. Emecen, Çoşkun Yılmaz (Ed.), *İstanbul'un Nahiye ve Mahalleleri* (s. 218-240). İstanbul: İSAM.

Cangül (2008). Keçeci Çeşmesi. 18 Mayıs 2021 tarihinde https://www.canercangul.com/6247/kececi-cesmesi-karagumruk/ adresinden erişildi.

Cantay, T. (1991). At Meydanı. 14 Mart 2021 tarihinde (https://islamansiklopedisi.org.tr/atmeydani) adresinden erişildi.

Cantemir, B.,(2010). Ayşe Yetişkin Kubilay, İstanbul Haritaları 1422-1922. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 8(16), (747-750).

Çarşamba Tekkesi. (2021). 16 Ekim 2020 tarihinde https://www.uskudar.bel.tr/tr/main/erehber/tekkeler/12/seyh-nuri-efendi-tekkesi-carsamba-tekkesi/1058 adresinden erişildi.

Çeçen, K. (2012). Üsküdar Suları. *TDV İslam Ansiklopedisi* 42(1),(374-375) Erişim Adresi: https://islamansiklopedisi.org.tr/uskudar-sulari.

Çeçen, K. (1999). Osmanlı İmparatorluğu'nun Doruğu – 16. Yüzyıl Teknolojisi. Kazım Çeçen (Ed.), *Osmanlı Suyollarında Künkler, Debi Ölçme Tertibatı ve Su Terazileri* (s. 55-70). İstanbul: İSKİ

Çeçen, K. (1997). Halkalı Suları. (1997). *TDV İslam Ansiklopedisi* 15(1), (362-365) Erişim Adresi: https://islamansiklopedisi.org.tr/halkali-sulari.

Çeçen, K. (1996). *Roma Su Yollarının En Uzunu.* İstanbul: Türkiye Sınai Kalkınma Bankası.

Çeçen, K. (1991). *Halkalı Suları*. İstanbul: İSKİ.

Çeçen, K. (1988). *Mimar Sinan ve Kırkçeşme Tesisleri*. İstanbul: İ.B.B.

Çeçen, K. (1984). *İstanbul'da Osmanlı Devrindeki Su Tesisleri,* İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.

Çekül. (2015). Sinan'a Saygı. 10 Mayıs 2021 tarihinde https://sinanasaygi.org/eserler.asp?action=eserDetay&ID=1 adresinden erişildi.

Çelebi, E. (1898). *Evliya Çelebi Seyahatnamesi.* İstanbul: İkdam Matbaası

Çobanoğlu, A. V. (2003). Laleli Külliyesi. TDV İslam Ansiklopedisi 27(1),(86-89). Erişim Adresi: (https://islamansiklopedisi.org.tr/laleli-kulliyesi)

Dramalı Ali Rıza Efendi. (2010). Ali Rıza Efendi Hayatı. 16 Mayıs 2021 tarihinde http://alirizaefendi.blogspot.com/ adresinden erişildi.

Egemen, A. (1993). İstanbul'un Çeşme ve Sebilleri (s.1-860). İstanbul:Arıtan Yayınevi
Eğrikapı Maksemi. (1994). *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* içinde (1. Baskı. Cilt. 10, s. 496). İstanbul: İslâm Ansiklopedisi.

Elpida Kilisesi. (2021, 15 Şubat). Wikipedia, The Free Encyclopedia içinde. 14 Mart 2021 tarihinde https://tr.wikipedia.org/wiki/Kumkap%C4%B1_Ayia_Panayia_Elpida_Rum_Ortodoks_Kilisesi adresinden erişildi.

Eminoğulları, S. (2010) *Sultanahmet Baytar Mektebi Yapısının Restitüsyonu ve Arazisi Üzerindeki Yapıların Kronolojik Araştırması* (Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fakültesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Restorasyon Anabilim Dalı, İstanbul.

Ermeni Vakıfları. (2021). Sulu Manastır. 18 Nisan 2021 tarihinde http://www.cemaatvakiflaritemsilcisi.com adresinden erişildi.

Erünsal, İ. E., (2007). Ragıp Paşa Kütüphanesi. *TDV İslam Ansiklopedisi* 34(1),(406-407) Erişim Adresi: https://islamansiklopedisi.org.tr/ragib-pasa-kutuphanesi.

Ertuğrul, A. (2015). İstanbul Hamamları ve Mimarisi. *Antik Çağdan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi*, 8(1),(450-467). Erişim adresi: https://istanbultarihi.ist/321-istanbul-hamamlari-ve-mimarisi.

Ertuğrul, Ö. (1994). Eğrikapı Maksemi. *TDV İslam Ansiklopedisi* 10(1),(496) Erişim Adresi: https://islamansiklopedisi.org.tr/egrikapi-maksemi.

Erzincan, T. (2010). Şebsafa Kadın Kulliyesi. *TDV İslam Ansiklopedisi* 38(1), (397-398). Erişim Adresi: https://islamansiklopedisi.org.tr/sebsafa-kadin-kulliyesi

Eyice, S. (2002). Küçük Ayasofya Külliyesi. *TDV İslam Ansiklopedisi* 26(1),(520-522) Erişim Adresi: https://islamansiklopedisi.org.tr/kucuk-ayasofya-kulliyesi

Eyice, S., (2001). İvaz Efendi Camii. *TDV İslam Ansiklopedisi* 23(1)(490-492) Erişim Adresi: https://islamansiklopedisi.org.tr/ivaz-efendi-camii.

Eyice, S. (2000). İshak Paşa Cami ve Hamamı. *TDV İslam Ansiklopedisi* 22(1),(538-540) Erişim Adresi: (https://islamansiklopedisi.org.tr/ishak-pasa-camii-ve-hamami).

Eyice, S., (2000). İmrahor İlyas Bey Cami. *TDV İslam Ansiklopedisi* 22(1),(228-231) Erişim Adresi: (https://islamansiklopedisi.org.tr/imrahor-ilyas-bey-camii).

Eyice, S., (1999). Hüsrev Paşa Türbesi. *TDV İslam Ansiklopedisi* 19(1),(52-53) Erişim Adresi: (https://islamansiklopedisi.org.tr/husrev-pasa-turbesi).

Eyice, S., (1997). Hamam. *TDV İslam Ansiklopedisi* 15(1),(433-434) Erişim Adresi: (https://islamansiklopedisi.org.tr/husrev-pasa-turbesi).

Eyice, S. (1995). S. Eski İmaret Cami. *TDV İslam Ansiklopedisi* 11(1),(391-392) Erişim Adresi: https://islamansiklopedisi.org.tr/eski-imaret-camii.

Eyice, S. (1993). Damad İbrahim Paşa Külliyesi. *TDV İslam Ansiklopedisi* 4(1),(3-5) Erişim Adresi: https://islamansiklopedisi.org.tr/damad-ibrahim-pasa-kulliyesi--istanbul.

Eyice, S. (1993). Çukur Çeşmeler. *TDV İslam Ansiklopedisi* 8(1),(384-385) Erişim Adresi: https://islamansiklopedisi.org.tr/cukur-cesmeler.

Eyice, S. (1991). Aşık Paşa Cami. *TDV İslam Ansiklopedisi* 8(1),(445-447) Erişim Adresi: https://islamansiklopedisi.org.tr/asik-pasa-camii.

Eyice, S., (1991). Ayvansaray. *TDV İslam Ansiklopedisi* 4(1),(289-294) Erişim Adresi: https://islamansiklopedisi.org.tr/ayvansaray.

Fatih Kaymakamlığı. (2021). Hamamlarımız. 21 Nisan 2021 tarihinde http://fatih.gov.tr/kiliselerimiz adresinden erişildi.

Fatih Kaymakamlığı. (2021). Kiliselerimiz. 21 Nisan 2021 tarihinde http://fatih.gov.tr/kiliselerimiz adresinden erişildi.

Fatih Kaymakamlığı. (2021). Hanlarımız. 21 Mayıs 2021 tarihinde http://fatih.gov.tr/hanlarimiz adresinden erişildi.

Fatih Kaymakamlığı. (2021). Kara Mustafa Paşa Cami. 14 Mart 2021 tarihinde http://www.fatih.gov.tr/merzifonlu-karamustafapasa-camii adresinden erişildi.

Fatih Kaymakamlığı. (2021).Atik İbrahim Paşa Cami. 13 Mart 2021 tarihinde http://www.fatih.gov.tr/atik-ibrahim-pasa-camii adresinden erişildi.

Fatih. (2021). 1 Haziran 2021 tarihinde https://gis.fatih.bel.tr/webgis/ adresinden erişildi. Forchheimer, P., Strzygowsk, J., (1893). Die Byzantinischen Wasserbehälter von Konstantinopel, Wien:Hanse.

Goad. C. E., (1904). Tarihi Yarım Ada Bölümü. C. Cangül (Ed.), Goad Haritaları (1904-1905), P.1-20. (https://www.istanbulium.net/2016/03/goad-haritalari.html)

Hagiabyzantion. (2011). 24 Nisan 2021 tarihinde https://hagiabyzantion.blogspot.com/2011/11/belgradkap-panagia-rum ortodoks.html?view=flipcard) adresinden erişildi.

Hagiabyzantion. (2020). 10 Aralık 2020 tarihinde http://hagiabyzantion.blogspot.com/2011/11/aya-strati-taksiarhes-kilisesi-fener.html adresinden erişildi.

Hıreşdagabet. (2021). Hıreşdagabet Ermeni Kilisesi. 1 Mart 2021 tarihinde (http://www.turkiyeermenileripatrikligi.org/site/surp-hiresdagabed-ermeni-kilisesi-1-bolge-eski-istanbul/) adresinden erişildi.

İstanbul'daki Camiler. (2018). 13 Mart 2021 http://www.istanbuldakicamiler.com/saman-emini-evvel-camii-fatih/ adresinden erişildi

İstanbul'daki Camiler. (2018). Hoca Kasım Günani Cami. 16 Mart 2021 (https://www.istanbuldakicamiler.com/eminonu-hoca-kasim-gunani-camii-fatih/) adresinden erişildi

İstanbulium.(2019). 20 Kasım 2019 tarihinde (https://www.istanbulium.net/2015/01/istanbulun-cesme-ve-sebilleri.html) adresinden erişildi.

İsted.(2017). Cellat Cami. 21 Aralık 2020 tarihinde http://www.isted.org.tr/ihyasini-bekleyen-eserler/bostanci-cami-aksaray-1500/detay adresinden erişildi.

İsted.(2017). Hanım Sultan Cami. 16 Mart 2021 tarihinde http://www.isted.org.tr/tescil-icin-basvurulan-eserler/sultan-camiihanim-sultan-camii-osman-sah-validesi-camii/detay adresinden erişildi.

İsted.(2017). Hacı İlyas Mescidi. 10 Şubat 2021 tarihinde http://isted.org.tr/ihyasi-suren-eserler/haci-ilyas-camii/detay adresinden erişildi.

İsted.(2017). Ördek Kasap Cami. 10 Nisan 2021 tarihinde http://www.isted.org.tr/capa-ve-cerrahpasa/ordek-kasap-camii/detay adresinden erişildi.

Kafesçioğlu, F. O., (2016). 19. Yüzyılın İkinci Yarısından Günümüze Galata/Karaköy'de Kent Morfolojisi ve Yapı Türlerinin İncelenmesi. *Kent Araştırmaları Dergisi*,18(7),(174-203). Erişim adresi: http://idealkentdergisi.com

Kajdan, A. (1991). The Oxford Dictionary of Byzantium, Oxford: Oxford University.
Kanlı Kilise. (2021, 11 Nisan). Wikipedia, The Free Encyclopedia içinde. 21 Nisan 2021 tarihinde https://tr.wikipedia.org/wiki/Kanl%C4%B1_Kilise adresinden erişildi.

Kara, E.,(2019). 12 Mart 2021 tarihinde https://www.erolkara.net/2019/03/vefa-semtinin-onemli-yangnlar.html adrsinden erişildi.

Kara, T. (2016). III. Ahmet Devrinde Suriçi İstanbul: Yerleşim Alanları ve Diğer Alanların Dağılımı. *Studies Of The Ottoman Domain-Agustos* 6(11), s.120-148. Advance online publication. doi: 10.19039/sotod.201611225191.

Kent ve Demiryolu. (2010). 21 Nisan 2021 tarihinde http://kentvedemiryolu.com/demiryolu-iscilerinin-kilisesi/ adresinden erişildi.

Köse, F., (2019). 1756 İstanbul Yangını. Mevzu: Sosyal Bilimler Dergisi,(2),(191-213) doi: 10.5281/zenodo.3463853.

Kuban, D., (1970). İstanbul'un Tarihi Yapısı, *Mimarlık Dergisi*, 2, 26-37.

Kumkapı Surp Harutyun Kilisesi. (2021, 30 Ocak). Wikipedia, The Free Encyclopedia içinde. 14 Mart 2021 tarihinde https://tr.wikipedia.org/wiki/Kumkap%C4%B1_Surp_Harutyun_Kilisesi adresinden erişildi.

Kurtbil, Z. H., (2006). Muratpaşa Külliyesi. *TDV İslam Ansiklopedisi* 31(1),(191-192) Erişim Adresi: https://islamansiklopedisi.org.tr/murad-pasa-kulliyesi.
Küçük Mustafa Paşa. (2018). 11 Mart 2021 tarihinde http://kucukmustafapasahamami.com/yapihakkinda.html adrsinden erişildi.

Küçükdağ, Y. (2001). Karamani Mehmed Paşa. *TDV İslam Ansiklopedisi* 24(1),(449-451) Erişim Adresi: https://islamansiklopedisi.org.tr/karamani-mehmed-pasa.

Kültürenvanteri. (2021). Kabasakal Mescidi. 12 Şubat 2021 tarihinde https://kulturenvanteri.com/yer/kabasakal-mescidi/#15.47/41.006853/28.977312 adresinden erişildi.

Kültürenvanteri. (2020). Ağa Hamamı Çeşme. 9 Nisan 2021 tarihinde https://kulturenvanteri.com/yer/aga-hamam-cesmesi/#18/41.00132/28.934242 adresinden erişildi.

Kültürenvanteri. (2020). Eğrikapı Çeşmesi 7 Ocak 2020 tarihinde https://kulturenvanteri.com/yer/egrikapicesmesi/#16/41.036434/28.939707 adresinden erişildi.

Kültürenvanteri. (2021). Karabaş Mescidi Çeşmesi. 8 Mayıs 2020 tarihinde https://kulturenvanteri.com/yer/karabas-mescidi-cesmesi/#16/41.028072/28.953587 adresinden erişildi.

Kültürenvanteri. (2020). Katip Müslahiddin Cami. 12 Mart 2021 tarihinde https://kulturenvanteri.com/yer/katip-muslihittin-mescidi/#16/41.019114/28.932314 adresinden erişildi.

Kültürenvanteri. (2020). Şatır Hasan Ağa. 7 Ocak 2020 tarihinde https://kulturenvanteri.com/yer/satir-hasan-aga-cesmesi/#16/41.038647/28.943794 adresinden erişildi.

Kültürenvanteri. (2020). Sarı Musa Kabri.17 Nisan 2021 tarihinde https://kulturenvanteri.com/yer/sirmerd-cavus-turbesi/#16/41.010116/28.948767 adresinden erişildi.

Kültürenvanteri. (2020). Şirmerd Çavuş Türbesi. 17 Nisan 2021 tarihinde https://kulturenvanteri.com/yer/sirmerd-cavus-turbesi/#16/41.010116/28.948767 adresinden erişildi.

Mantran, R., (1990), *17. Yüzyılın İkinci Yarısında İstanbul*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Margeta, J., Marasovic, K., Bojanic, D., Erceg, O., (2018). *An Engineering Approach To The Reconstruction Of Roman Water Supply Systems –A Case Study Of The City Of Salona And The Dioecletian's Palace* [Oz]. 5th. International Multidisciplinary Scientific Conference on Social Sciences & Arts SGEM Sempozyumun'da sunulan bildiri, University of Split, Faculty of Civil Engineering, Architecture and Geodesy, Split, Croatia. Erişim adresi: https://doi.org/10.5593/sgemsocial2018/2.2.

Mısır Çarşısı. (2020). 10 Aralık 2020 tarihinde http://www.misircarsisi.org.tr/tarihi-surec adresinden erişildi.

Mimarizm. (2016). 13 Mart 2021 https://www.mimarizm.com/hobi/genco-erkal-ile-tarihi-ali-pasa-han-uzerine_124760 adresinden erişildi.

Mimarlık Dergisi. (2007). 16 Mart 2021 (http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=52&RecID=1270) adresinden erişildi.

Özcan, A., (1993). Daltaban Mustafa Paşa. *TDV İslam Ansiklopedisi* 8(1)(433-434) Erişim Adresi: https://islamansiklopedisi.org.tr/daltaban-mustafa-pasa.

Özcan, N., (2003). Mehmet Efendi (Koğacızade). *TDV İslam Ansiklopedisi* 28(1)(454-455) Erişim Adresi: https://islamansiklopedisi.org.tr/mehmed-efendi-kogacizade.

Özgüven, B. H., (2017 Nisan). *Bitişik Nizam Komşuluk ve Afet: İstanbul'da Yangın Yerleri Sorunu* [Oz]. 10. Uluslararası Sinan Sempozyumu'nda sunulan bildiri, Trakya Üniversitesi, Edirne.

Öziş, Ü., Arısoy, Y., (1987). *Mimar Sinan Suyolları*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Pervititch, J., (1922-45). Tarihi Yarımada Bölümü. C. Cangül (Ed.), Jacques Pervititch Sigorta Haritalarında İstanbul (1922-1945), P.1-80, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları. https://www.istanbulium.net/tag/pervititch-haritalari (Özgün eser 1922-45 tarihlidir)

Pinterest. (2021). Dragman Çeşmesi. 20 Kasım 2020 tarihinde www.pinterest.at/pin/460915343111647363 adresinden erişildi.

Sahukyan.(2021). 21 Nisan 2012 tarihinde https://www.sahakyan-nunyan.k12.tr/tarihce adrsinden erişildi.

Schneider, A. M., (1952), XV. Yüzyılda İstanbul'un Nüfusu, Türk Tarih Kurumu Belleten Dergisi, 16(1), (35).

Sefer, N., Ahunbay, Z., (2015). Eminönü'nün Haliç Kıyı Bölgesindeki Vakıf Kültür Mirası'nın 1920-2015 Arasında Geçirdiği Onarımlar ve Uğradığı Kayıplar. *Vakıf Restorosyan Yıllığı*, 10.(1), (78-122).

Su Vakfı. (2016). Samatya Kapı Çeşmesi 12 Nisan 2021 tarihinde http://www.suvakfi.org.tr/cesme/mehmed-celebi-arpaci-cesmesi-h-1210-m-1795 adresinden erişildi.

Su Vakfı. (2016). Sinan Ağa Çeşmesi 21 Mayıs 2020 tarihinde http://www.suvakfi.org.tr/cesme/sinan-aga-cesmesi-h-1317-m-1899/1520/ adresinden erişildi.

Su Vakfı. (2016). Sinan Ağa (Yukarı) Çeşmesi. 10 Nisan 2020 tarihinde http://www.suvakfi.org.tr/cesme/sinan-aga-cesmesi/1544/ adresinden erişildi.

Su Vakfı. (2016). Halit Efendi Çeşmesi. 22 Ocak 2021 tarihinde http://www.suvakfi.org.tr/cesme/halid-efendi-kethuda-cesmesi-h-1269-m-1852/1436/ adresinden erişildi.

Şahin, S. (Ed.) (2014). *İstanbul Su Yolları ve Su Yapılarının Tarihçesi*. İstanbul: İSKİ

Tanışık, İ.H.. (1943). İstanbul'un Tarihi Çeşmeleri-I (İstanbul Ciheti), 2(3), (s.1-411). İstanbul: Maarif Vekilliği – Antikite ve Müzeler Müdürlüğü.

Tanman, B. M. (2009). Sokullu Mehmet Paşa Külliyesi. TDV İslam Ansiklopedisi 37(1),(367-363) Erişim Adresi: https://islamansiklopedisi.org.tr/sokullu-mehmed-pasa-kulliyesi--eminonu.

Tanman, B. M. (1998). Himmet Efendi Tekkesi. *TDV İslam Ansiklopedisi* 18(1),(58-59) Erişim Adresi: https://islamansiklopedisi.org.tr/himmet-efendi-tekkesi.

Tanman, B. M. (1995). Emir Buhari Tekkesi. *TDV İslam Ansiklopedisi* 11(1),(128-129) Erişim Adresi: https://islamansiklopedisi.org.tr/emir-buhari-tekkesi--unkapani.

Tanman, B. M. (1991). Aydınoğlu Tekkesi. *TDV İslam Ansiklopedisi* 4(1),(238-239) Erişim Adresi: https://islamansiklopedisi.org.tr/aydinoglu-tekkesi.

Toprak, Z.: Nüfus. (1994). *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi* içinde (Cilt. 16, s. 108 – 111), İstanbul.

Turan Akıncı. (2021). 12 Mart 2021 tarihinde http://www.turanakinci.com/portfolio-view/vefa-mimar-mehmet-aga-camii/ adresinden erişildi.

Turan Akıncı. (2021). Eminönü Rüstempaşa Büyük Çukur Han. 16 Mart 2021 tarihinde https://www.turanakinci.com/portfolio-view/eminonu-rustempasa-buyuk-cukur-han/ adresinden erişildi.

Turan Akıncı. (2021). Rüstempaşa Medresesi. 16 Mart 2021 tarihinde https://www.turanakinci.com/portfolio-view/2488-2// adresinden erişildi.

Turan Akıncı. (2021). Yavaşça Şahin Cami. 13 Mart 2021 tarihinde (https://www.turanakinci.com/portfolio-view/eminonu-yavasca-sahin-camii/) adresinden erişildi.

Turan Akıncı.(2021). 20 Ocak 2021 tarihinde (https://www.turanakinci.com/portfolio-view/ayvansaray-panayia-suda-rum-kilisesi)

Turoğlu, H., Bayraktar, C., (2013). Sinop (Türkiye) Geç Roma Dönemi Su Yapılarının Rekonstrüksiyonuna Ait Ön Bulgular. *International Journal Of Human Sciences Dergisi*,10(2),(21-33).

Türkiye Ermeniler Patrikliği. (2019). 14 Mart 2021 tarihinde http://www.turkiyeermenileripatrikligi.org/site/surp-asdvadzadzin-patriklik-kilisesi-1-bolge-eski-istanbul adresinden erişildi.

Türkiye Ermeniler Patrikliği. (2019). 14 Mart 2021 tarihinde http://www.turkiyeermenileripatrikligi.org/site/surp-tateos-surp-partogomeos-ermeni-kilisesi-1-bolge-eski-istanbul/ adresinden erişildi.

Türkiye'nin Tarih Eserleri. (2019). Hacı Evhaddin Namazgah Çeşmesi. 9 Mayıs 2021 tarihinde http://turkiyenintarihieserleri.com/oku=518 adresinden erişildi.

Türkiye'nin Tarih Eserleri. (2019). Nalıncı Baba. 12 Mart 2021 tarihinde http://www.turkiyenintarihieserleri.com/oku=3167 adresinden erişildi.

Türkiye'nin Tarih Eserleri. (2019). Sultan Selim Medresesi. 22 Mart 2021 tarihinde http://turkiyenintarihieserleri.com/oku=3416 adresinden erişildi.

Ulaş, A., Kısa Ovalı, P. (2017). Kentsel Büyüme Modeli Olarak Konsantrik Halkalar Teorisine Fizik Kuramları Çerçevesinde Yeni Bir Yaklaşım: Kuvvet Modeli Üzerinden Kinetik ve Potansiyel Kentleşme Kavramı. *Gazi Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Dergisi*,32(2),(393-401).

Ünlü, T. ve diğerleri (2018 Kasım). *Mekânın Biçimlendirilmesi ve Kentsel Morfoloji* [Oz]. Türkiye Kentsel Morfoloji Araştırma Ağı II. Kentsel Morfoloji Sempozyumun'da sunulan bildiri, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul. Erişim adresi: https://kentselmorfolojisempozyumu2018.files.wordpress.com/2019/04/m-a3.pdf

Üstündağ, İ., Alçep, H., Karaman, E., (2017). İ. Üstündağ (Ed.), *Fatih Camileri ve Mescidleri 1*(1),(21-548). Erişim Adresi: https://webdosyasp.diyanet.gov.tr/muftuluk/UserFiles/istanbul/Ilceler/fatih/

Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu (TTOK). (2020). Çeşmeler (s.6) 16 Mayıs 2020 tarihinde https://docplayer.biz.tr/48017501-Istanbulda-fatih-devri-mimari-eserleri.html adresinden erişildi. (Asıl Kaynak:1948 Tarihlidir)

Urfalıoğlu, A. (2015). İstanbul'un Çeşme ve Sebilleri. *Antik Çağdan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi*, 8(1),(468-481). Erişim adresi: https://istanbultarihi.ist/assets/uploads/pdf/istanbulun-cesme-ve-sebilleri-322.pdf

Valide Han. (2021, 28 Mart). Wikipedia, The Free Encyclopedia içinde. 20 Nisan 2021 tarihinde https://tr.wikipedia.org/wiki/Valide_Han adresinden erişildi.

Yetişkin Kubilay, A. (2016). Batı Kaynaklı Haritalardaki İstanbul. *Antik Çağdan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi*, 1(1),(522-543). Erişim adresi: https://istanbultarihi.ist/assets/uploads/pdf/bati-kaynakli-haritalardaki-istanbul-28.pdf

Yetişkin Kubilay, A. (2010). İstanbul Haritaları 1422-1922. Ülkem Özge Sevgilier (Ed.), *Osmanlı Suyollarında Braun ve Hogenberg* (s. 55-70). İstanbul: Denizler Kitabevi.

Zeyrek Cami. (2021, 18 Nisan). Wikipedia, The Free Encyclopedia içinde. 20 Nisan 2021 tarihinde https://tr.wikipedia.org/wiki/Zeyrek_Camii adresinden erişildi.

EK 1

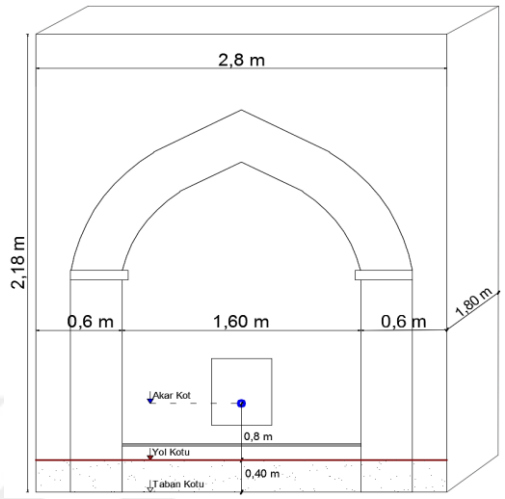
EĞRİKAPI

EĞRİKAPI							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	YATAĞAN	MEVCUT	1557	34,18	13	0,021	0,021
2	SAVAKLAR	MEVCUT	1564	34,55	26	0,000	0,000
3	İVAZ EFENDİ	MEVCUT	1585	25,60	65	0,257	0,218
4	AVCI BEY	MEVCUT	1711	34,42	26	0,023	0,023
5	SERMİMAR HACI MUST.	MEVCUT	1765	26,53	13	0,170	0,133
6	İDRİS AĞA	MEVCUT	1785	19,16	6,5	0,190	0,102
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				31,44	104	0,278	0,239
1650-1750				34,42	130	0,301	0,262
1750-1850				22,85	149,5	0,661	0,497

YATAĞAN ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

FOTOĞRAF - 2018

RÖLÖVE - 2018 (EBAT : 2,8 x 2,18 x 1,8 m)

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

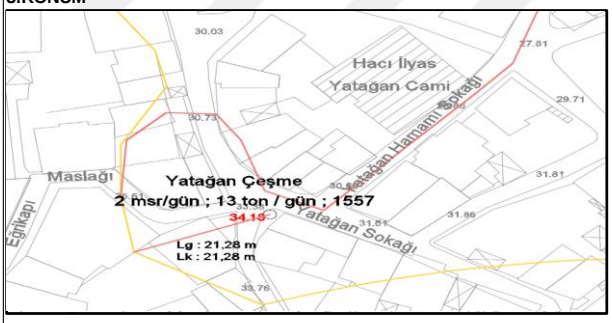
YAPIM YILI : 1557 (Çeçen,1988,s.196)

DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,213/138)

MALZEME : Kesme Taş

MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4545042,02

Y = 411014,28

Z_m = 34,18 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 32,98 m (Taban Kotu)

Z_y = 33,38 m (Yol Kotu)

Z_{ytfark} = - 0,40 m

ADRES : Eğrikapı Maslağı Sokak / Eğrikapı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 21,28 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 21,28 m

$L_g / L_k = L_x = 1$

5.GÖZLEM

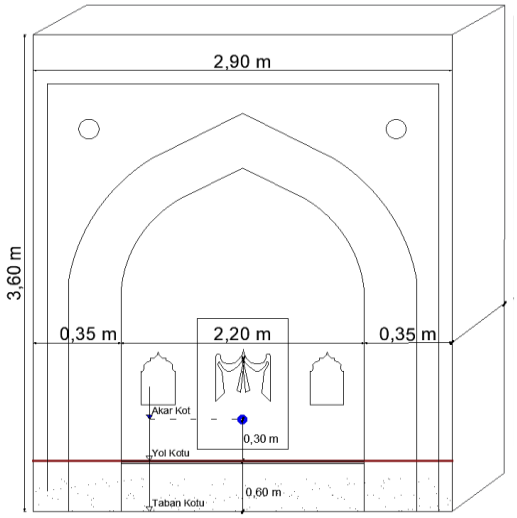
Üç beyitlik Arapça Kitabede, Yatağan Mektebini yaptıran kişi tarafından inşa edildiği belirtilmektedir. Çeşmenin büyük bir kısmının yol seviyesinin altında kaldığı ve zaman içinde bakımsızlık nedeniyle arka kısımlarının yıkıldığı görülmüştür. Taban kotu, yol seviyesi dikkate alınarak tahmini olarak verilmiştir. Harap bir vaziyette olan çeşmenin ciddi bir restorasyona ihtiyacı bulunmaktadır.

SAVAKLAR ÇEŞMESİ

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

FOTOĞRAF - 2018

RÖLÖVE - 2018 (EBAT : 3,6 x 2,9 m)

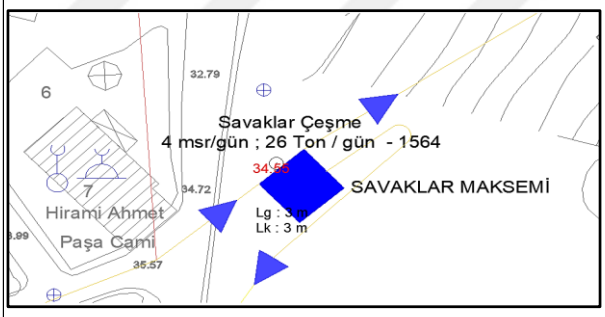
2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1564 (Ertuğrul,1994)
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 4 Masura = 26 ton/gün (Çeçen,1988,s.213/126)

MALZEME : Kesme Taş

MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4545090,429
Y = 410750,628
Zm = 34,55 m (Musluk Akar Kotu)
Zt = 33,65 m (Taban Kotu)
Zy = 34,25 m (Yol Kotu)

Zytfark = - 0,6 m

ADRES : Savaklar Caddesi / Eğrikapı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 3 m
L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 3 m
$L_g / L_k = L_x = 1$

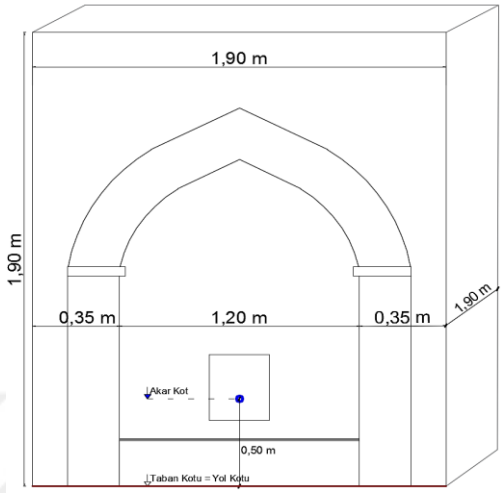
5.GÖZLEM

Savaklar Maksemi ile birlikte inşa edildiği anlaşılan çeşmenin sur boyunca hizmet verdiği tahmin edilmektedir. Mevcut durumu geçmişte İSKİ tarafından yapılan onarımlar sayesinde iyi görünmektedir. Ancak yol çalışması kapsamında tretuarın gereğinden fazla yükseltilmesi nedeniyle; çeşmenin haznesi yol kotunun altında kalmış ve zarar görmüştür.

İVAZ EFENDİ ÇEŞMESİ

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

FOTOĞRAF - 2018

RÖLÖVE - 2018 (EBAT : 1,9 x 1,9 x 1,9 m)

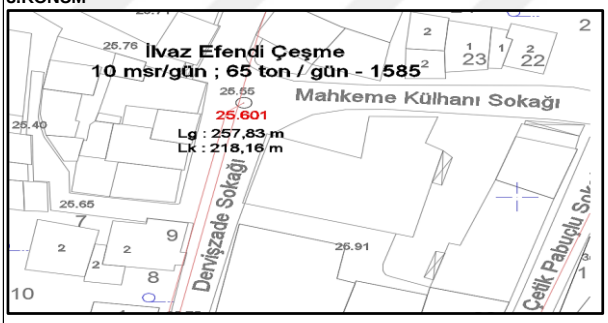
2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1585 - 86 (Eyice, 2001)
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 10 Masura = 65 ton/gün (Çeçen,1988,s.213/130)

MALZEME : Kesme Taş

MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4545316,26
Y = 410967,11
Z_m = 25,60 m (Musluk Akar Kotu)
Z_t = 25,10 m (Taban Kotu)
Z_y = 25,10 m (Yol Kotu)

Z_{fark} = 0 m

ADRES : Mahkeme Külhanı Sokak / Eğrikapı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 257,83 m
L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 218,16 m
$L_g / L_k = L_x$ = 1,18

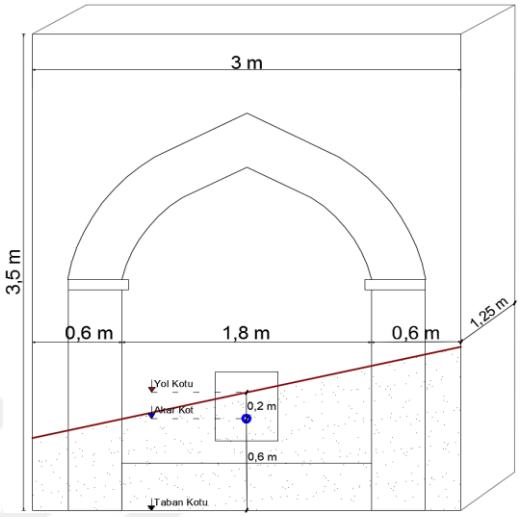
5.GÖZLEM

Beşgen planlı olarak inşa edilmiş olan çeşme, tarihi haritalardan anlaşıldığı üzere eskiden medrese ve cami alanının bir parçası iken; zamanla yerleşim alanının tam orta noktasında kalmıştır. Çeşmenin dış ortam koşullarına bağlı olarak korozif etkilere maruz kaldığı görülmüştür. Daha çok ilerleme olmadan çeşmenin onarılması gerekmektedir.

AVCIBEY ÇEŞMESİ

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

FOTOĞRAF - 2018

RÖLÖVE - 2018 (EBAT : 3 x 3,5 x 1,25 m)

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

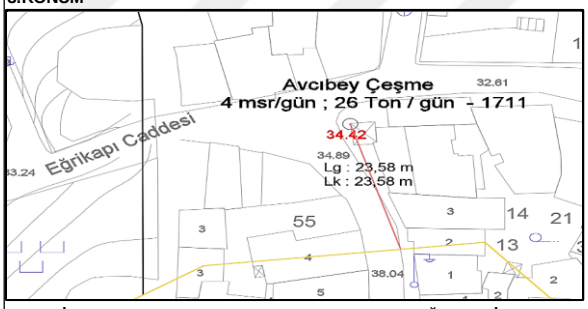
YAPIM YILI : 1711 (Kültürenvanteri,2020)

MALZEME : Kesme Taş

DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 4 Masura = 26 ton/gün (Çeçen,1988,s.213/127)

MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4545162,910

Y = 410840,758

Zm = 34,42 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 33,62 m (Taban Kotu)

Zy = 34,62 m (Yol Kotu)

Zytfark = - 1 m

ADRES : Eğrikapı Caddesi / Eğrikapı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 23,58 m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 23,58 m

Lg / Lk = Lx = 1

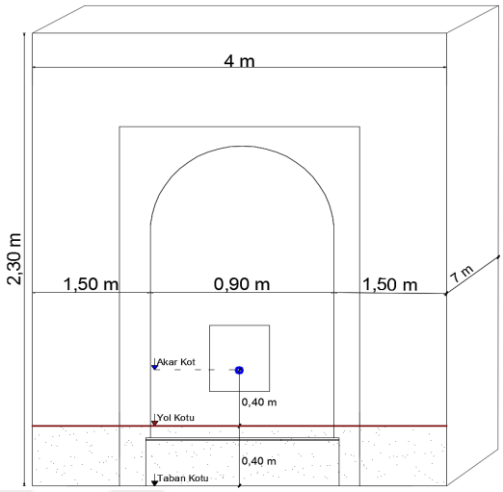
5.GÖZLEM

Ana İsale hattına yakın bir mesafede bulunan Avcı Bey Çeşmesi sur boyunca bulunan yerleşim alanlarına hizmet vermiştir. Yol çalışmaları sonrasında çeşmenin büyük bir kısmının yol seviyesinin altında kaldığı ve zaman içinde bakımsızlık nedeniyle hazne bölümün yıkıldığı görülmüştür.

SERMİMAR HACI MUSTAFA ÇEŞMESİ

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

FOTOĞRAF - 2018

RÖLÖVE - 2018 (EBAT : 4 x 2,3 x 7 m)

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

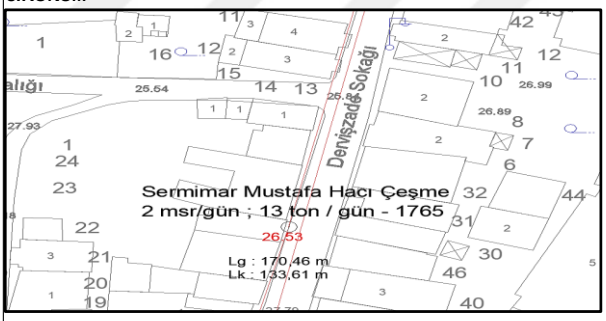
YAPIM YILI : 1765 (Çeçen,1988,s.195)

DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.213/128)

MALZEME : Mermer (Ön Yüz) , Kesme Taş (Yan Duvarlar)

MİMARİ : Barok Tarzı

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4545231,474

Y = 410948,379

Zm = 26,530 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 25,730 m (Taban Kotu)

Zy = 26,130 m (Yol Kotu)

Zytfark = - 0.4 m

ADRES : Dervişzade Sokak / Eğrikapı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 170,46 m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 133,61 m

Lg / Lk = Lx = 1,27

5.GÖZLEM

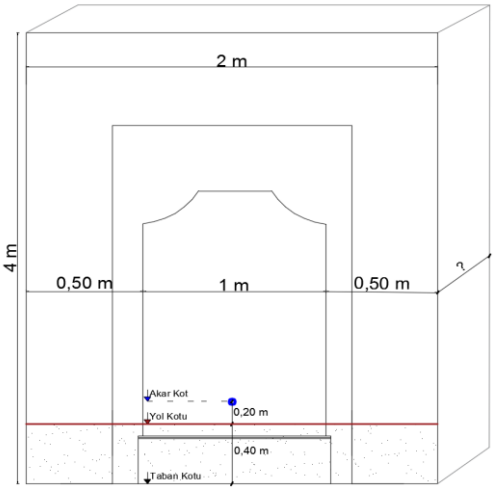
Ana İsale Hattından uzakta bulunan çeşme, geç dönemde yapılmış olmasına rağmen günümüze kadar zor dayanabilen çeşmelerdendir. Özellikle çatı kısmı ve yan duvarları çarpık yapılaşma nedeniyle zarar görmüştür. Küvet (tekne) kısmı yok olmuştur.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

İDRİS AĞA ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

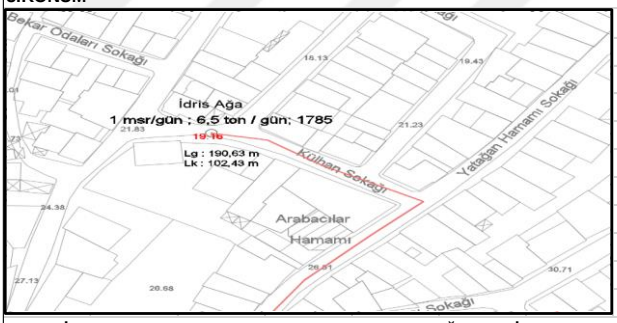

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2 x 4 m) (Hazne Tespit Edilemedi)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1785 (Tanışık,1943,s.364/216)	MALZEME : Mermer (Ön Yüz) , Kesme Taş (Yan Duvarlar)
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.213/139)	MİMARİ : Barok Tarzı

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 454513,21

Y = 411050,90

Z_m = 19,16 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 18,56 m (Taban Kotu)

Z_y = 18,96 m (Yol Kotu)

Z_{ytfark} = - 0,4 m

ADRES : Külhan Sokağı / Eğrikapı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 190,63 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 102,43 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,86

5.GÖZLEM

Çeşme, geç dönemde yapılmış olmasına rağmen günümüze kadar zor dayanabilen çeşmelerdendir. Özellikle büyük bir kısmının yol seviyesinin altında kaldığı ve küvet kısmının yok olduğu görülmüştür. Duvar ile bütünleşik yapılmış olması nedeniyle dışarıdan hazne derinliği tespit edilememiştir. Yeşil alana da giriş yapılamadığı için üstten tespit yapılamamıştır. Çeşme harap bir vaziyettedir.

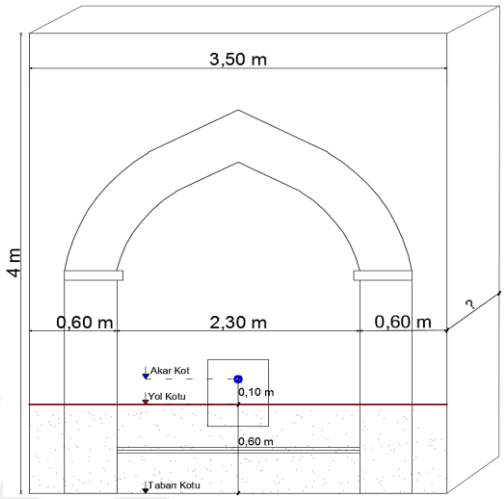
AYVANSARAY

AYVANSARAY							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	TOKLU İBRAHİM DEDE	YOK	1550-1650	-	13	0,536	0,477
2	ÇINARLI	MEVCUT	1550-1650	12,1	104	0,385	0,261
3	AYVANSARAY	MEVCUT	1567	2,65	6,5	0,625	0,452
4	ŞATIR HASAN AĞA	MEVCUT	1692	4,88	104	0,693	0,430
5	HATİCE SULTAN	MEVCUT	1711	3,55	6,5	0,899	0,748
6	SİNANAĞA	MEVCUT	1899	9,33	6,5	0,332	0,251
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				7,38	123,5	1,55	1,19
1650-1750				4,22	234	3,14	2,37
1750-1850				9,33	240,5	3,47	2,62

ÇINARLI ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

FOTOĞRAF - 2018

RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,5 x 4 m)

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

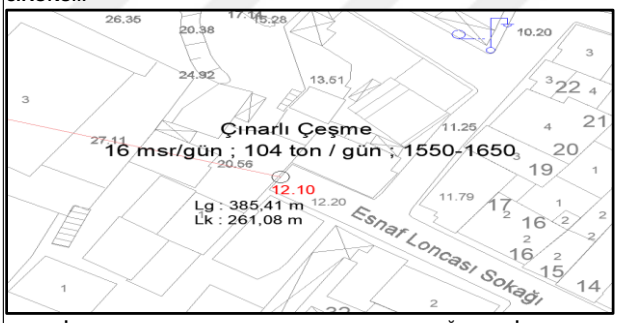
YAPIM YILI : 1550-1650 [Tahmin]

DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 16 Masura = 104 ton/gün (Çeçen,1988, s.213/136)

MALZEME : Kesme Taş

MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4545278.725

Y = 411110.097

Z_m = 12,10 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 11,60 m (Taban Kotu)

Z_y = 12,20 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,60 m

ADRES : Esnaf Loncası Sokağı / Eğrikapı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 385,41 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 261,08 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,47

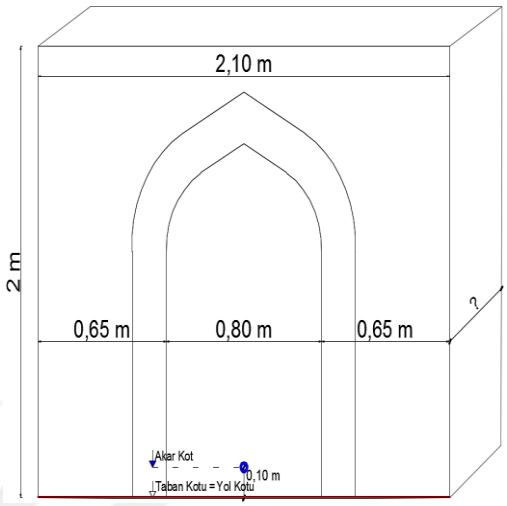
5.GÖZLEM

Mimari üslubu ve inşa malzemesi dikkate alındığında; Kırkçeşme Su Tesislerinin ilk döneminde inşa edildiği tahmin edilen çeşmenin; çevre sakinlerinden elde edilen bilgilere göre 1960'ların sonlarına kadar hizmet ettiği anlaşılmıştır. Hazne kısmı duvarın arkasında olduğu için tespit edilememiştir.

AYVANSARAY ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

FOTOĞRAF - 2018

RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,1 x 2 m)

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

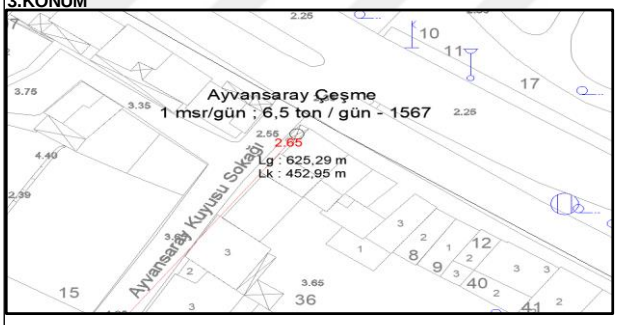
YAPIM YILI : 1567 (Çeçen,1988,196)

DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988, s.213/132)

MALZEME : Kesme Taş

MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4545485.9175

Y = 411149.1383

Z_m = 2,65 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 2,55 m (Taban Kotu)

Z_y = 2,55 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Ayvansaray Kuyusu Sokağı / Ayvansaray

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 625,29 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 452,95 m

$L_g / L_k = L_x = 1,38$

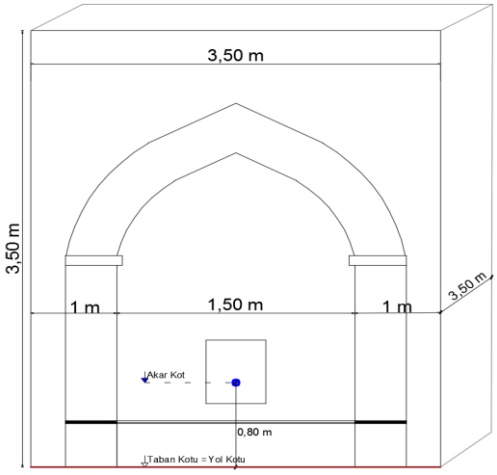
5.GÖZLEM

Haliç sahiline çok yakın bir noktada bulunan çeşme, etrafındaki yapılaşma nedeniyle tahrip olmuş vaziyettedir. Ayvansaray Caddesi üzerinde, şehrin en yoğun olduğu lokasyonda bulunan yapının acilen restorasyona ihtiyacı bulunmaktadır.

ŞATIR HASAN AĞA ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

FOTOĞRAF - 2018

RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,5 x 3,5 x 3,5 m)

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

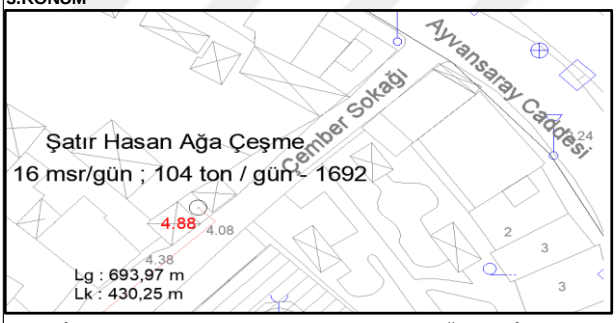
YAPIM YILI : 1692 (Kültür Envanteri, 2020)

DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 16 Masura = 104 ton/gün (Çeçen,1988, s.213/135)

MALZEME : Kesme Taş

MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4545413.511

Y = 411201.353

Z_m = 4,88 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 4,04 m (Taban Kotu)

Z_y = 4,04 m (Yol Kotu)

Z_{ytfark} = 0 m

ADRES : Çember Sokak / Ayvansaray

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 693,97 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 430,25 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,61

5.GÖZLEM

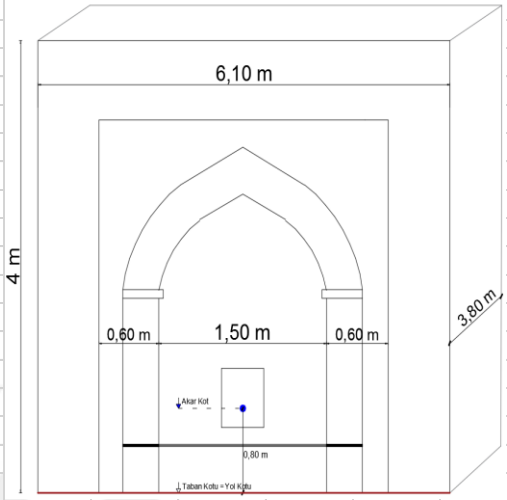
Fiziki açıdan çok iyi durumda olmayan çeşme; şebeke suyu ile çalışır duruma getirilmiştir. Her ne kadar bütününde bir sorun yoksa da; genel bir restorasyona ihtiyaç bulunmaktadır. Ön ve yan cepheler dökülmeler, kesme taşlarda aşınmalar göze çarpmaktadır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

HATİCE SULTAN ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

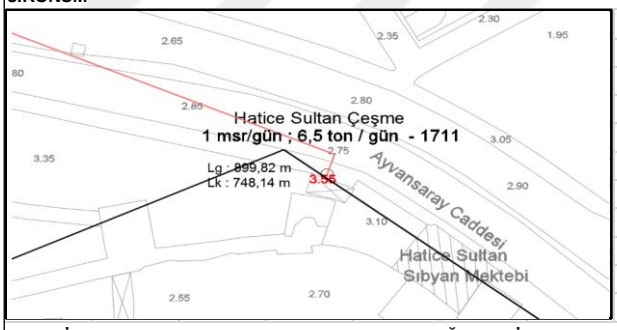

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 6,1 x 4 x 3,8 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1711 (Tanışık,1943)	MALZEME : Mermer / Almaşık Taş Örme
(Çeçen,1988, s.213/118)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4545547.034
Y = 411074.424
Zm = 3,55 m (Musluk Akar Kotu)
Zt = 2,75 m (Taban Kotu)
Zy = 2,75 m (Yol Kotu)

Zfark = 0 m

ADRES : Ayvansaray Cadde / Ayvansaray

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 899,82 m
Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 748,14 m
Lg / Lk = Lx = 1,20

5.GÖZLEM

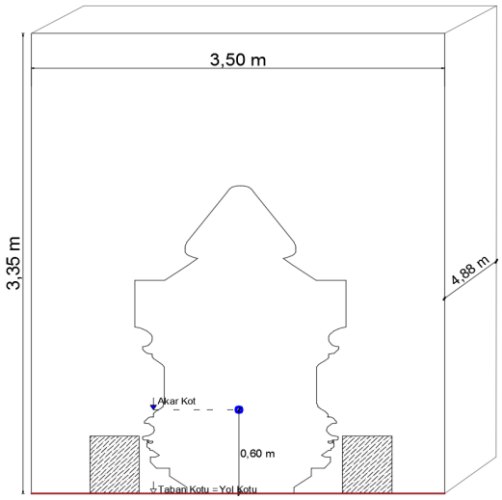
Çeşmenin mermer kaplama ön cephesi ve almaşık taş malzemeden yan duvarlarının yapılmış olduğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda duvarları ile ön cephesine estetik ve teknik açıdan uygun olmayan belli bir restorasyon işlemi yapıldığı da görülmektedir. Mermer ayna taşının üzerinde bitki ve ağaç motifleri bulunmaktadır. Klasik Türk kemeri ve bitkisel motifler düşünüldüğünde her iki üslubun da birlikte uygulandığı, geçiş dönemine ait bir eser gibi durmaktadır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

SİNANAĞA ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

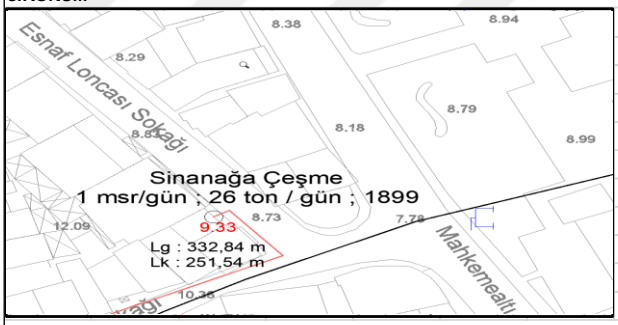

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,5 x 3,35 x 5 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1899 (Su Vakfı,2016)	MALZEME : Mermer (Ön Yüz) , Kesme Taş (Yan Duvarlar)
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 26 ton/gün (Çeçen,1988, s.P7)	MİMARİ : Barok Tarzı

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4545128,0552

Y = 411275,4544

Z_m = 9,33 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 8,73 m (Taban Kotu)

Z_y = 8,73 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Esnaf Loncası Sokak / Ayvansaray

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 332,84 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 251,54 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,32

5.GÖZLEM

Geç dönemde yapılmış olmasına rağmen günümüze kadar zor dayanabilen çeşmelerdendir. Özellikle çatı kısmı ve yan duvarları çarpık yapılaşma nedeniyle zarar görmüştür. Küvet kısmı yok olmuştur. Ayna taşı ve süslemeler ise yok olmak üzeredir. İvedi olarak restore edilmesi gerekmektedir.

BALAT

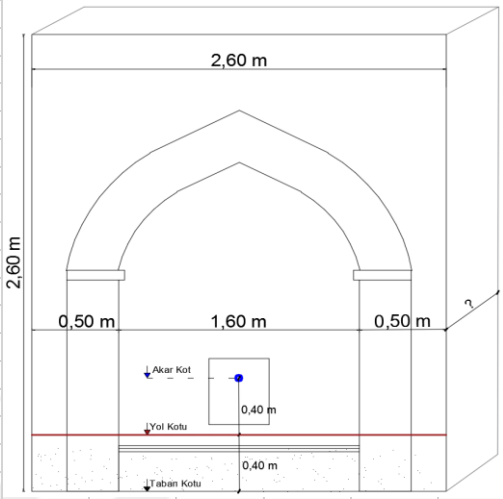
BALAT							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	HACI İSA CAMİ	MEVCUT	1465	10,20	19,5	0,140	0,130
2	ÇİNİLİ	MEVCUT	1550-1650	32,75	26	0,156	0,130
3	SİNANAĞA (Yukarı)	MEVCUT	1550-1650	15,30	26	0,353	0,190
4	FERRUH KETHUDA	MEVCUT	1562	8,23	26	0,299	0,165
5	BALAT	MEVCUT	1550-1650	2,35	6,5	0,396	0,280
6	BEKİR EFENDİ	MEVCUT	1650-1750	2,97	6,5	0,379	0,273
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				13,77	104	1,344	0,895
1650-1750				2,97	110,5	1,723	1,168
1750-1850				-	110,5	1,723	1,168

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

HACI İSA CAMİ ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

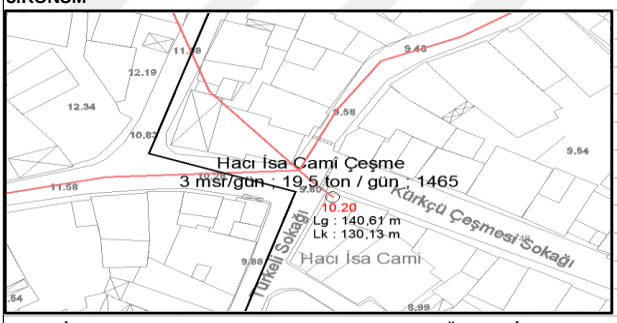

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,6 x 2,6 m) - (Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1465 (Üstündağ vd.,2017,s.234)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 3 Masura = 19,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.214/150)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4544809.5084

Y = 411262.985

Z_m = 10,20 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 9,40 m (Taban Kotu)

Z_y = 9,80 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,40 m

ADRES : Kürkçü Çeşme Sokak / Balat

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 140,61 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 130,13 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,08

5.GÖZLEM

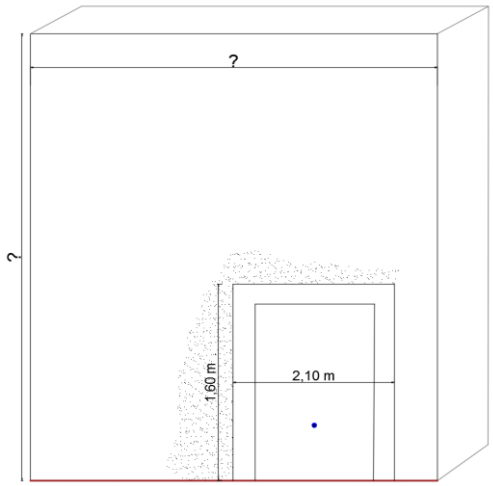
Cami ile birlikte inşa edildiği anlaşılan çeşmenin, hazne kısmının yok olduğu tahmin edilmektedir. Hacı İsa Cami 15. Yüzyılda yapılmış olup; 1894 depreminde zarar görmesi nedeniyle tekrar inşa edilmiştir (Üstündağ vd.,2017,s.234). Çeşmenin fiziki yapısı da; buna bağlı olarak etkilenmiştir. Kesme taş ve klasik Türk kemeri ile inşa edilmiş olan çeşmenin, fiziki durumu iyi görünmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ÇİNİLİ ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

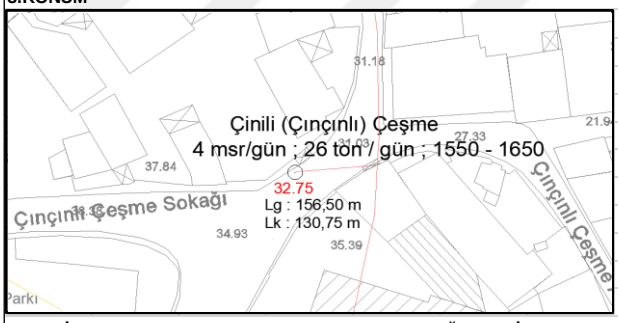

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : ?)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550-1650 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 4 Masura = 26 ton/gün (Çeçen,1988,s.214/142)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4551717.035
Y = 411209.2735
Z_m = 32,75 m (Musluk Akar Kotu)
Z_t = 32,15 m (Taban Kotu)
Z_y = 32,15 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Çınçınlı Çeşme Sokak / Balat

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 156,50 m
L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 130,75 m
$L_g / L_k = L_x$ = 1,19

5.GÖZLEM

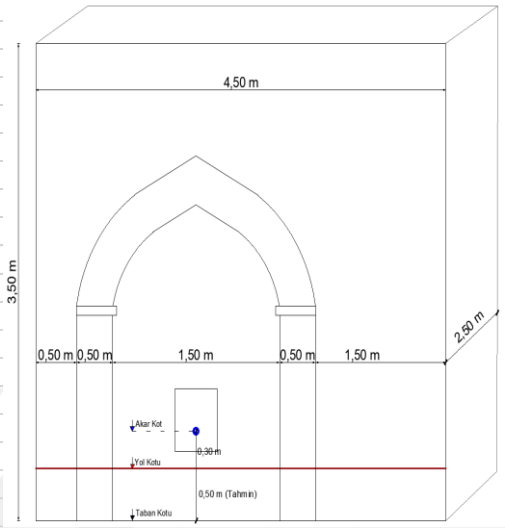
Kazım Çeçen'in, Kırkçeşme Su Tesisleri eserinde İstanbul şehir planı üzerinde gösterilen çeşmenin, % 80 'ni yok olmuş vaziyettedir. Çevre halkından edinilen bilgiye göre bu noktada 1970'lerde bir çeşmenin olduğu ve sonrasında yıkıldığı anlaşılmıştır. Çeşmenin hemen yanında Bizans döenemi bir sarnıcın bulunması ve yapım tekniklerinde çıkarılan sonuca göre; Kırkçeşme Su Yolları'nın ilk döneminde yapılmış olması muhtemeldir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

YUKARI SİNAN AĞA

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

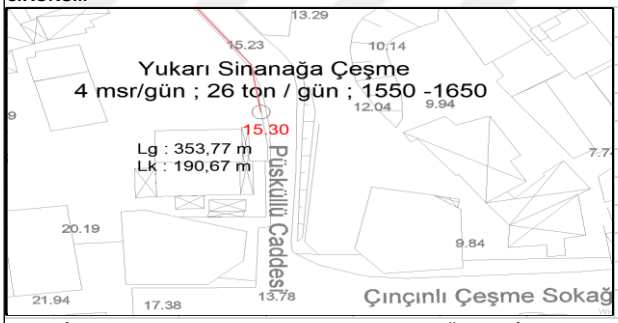

FOTOĞRAF - 2021 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : ?)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550-1650 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 4 Masura = 26 ton/gün (Çeçen,1988,s.214/159)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4545059.246

Y = 411273.3647

Zm = 15,30 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 14,50 m (Taban Kotu)

Zy = 15,00 m (Yol Kotu)

Ztyfark = - 0,50 m

ADRES : Püsküllü Cad. / Balat

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 353,77 m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 190,67 m

Lg / Lk = Lx = 1,85

5.GÖZLEM

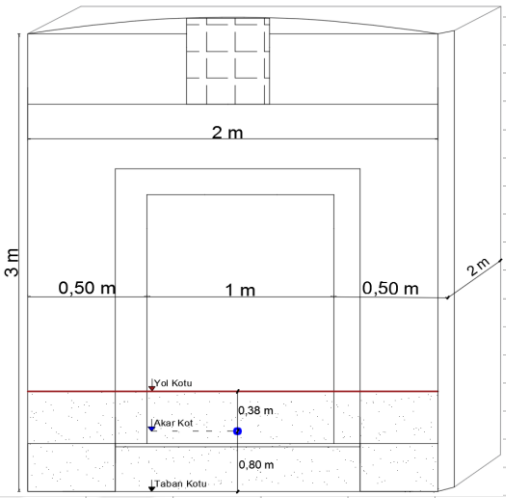
Yapım tekniği ve mimari üslubu üzerinden bakıldığında; ilk dönem eserlerinden olduğu düşünülmektedir. 1990-96 yılları arasında akar vaziyette olan çeşme, şu an harap bir durumda olup; bazı kaynaklarda 1544 yılında inşa edildiği de belirtilmektedir (Su Vakfı,2016). Bitki örtüsü ile sarılan çeşmenin taşları kırılmış ve cephesi korozif etkilerle zarar görmüş durumdadır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

BALAT ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

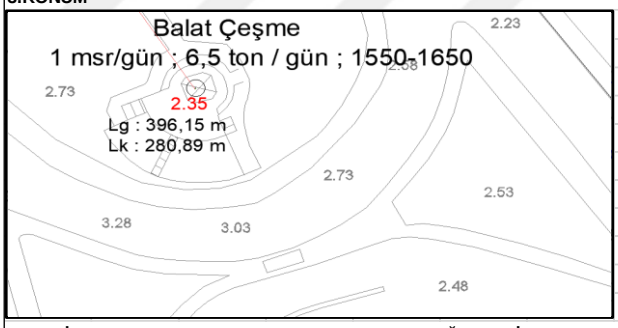

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2 x 3 x 2 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550-1650 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.214/160)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 411447.036

Y = 4544921.8524

Zm = 2,35 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 1,55 m (Taban Kotu)

Zy = 2,73 m (Yol Kotu)

Ztyfark = -1,18 m

ADRES : Mürselpaşa Caddesi / Balat

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 396,15 m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 280,89 m

Lg / Lk = Lx = 1,41

5.GÖZLEM

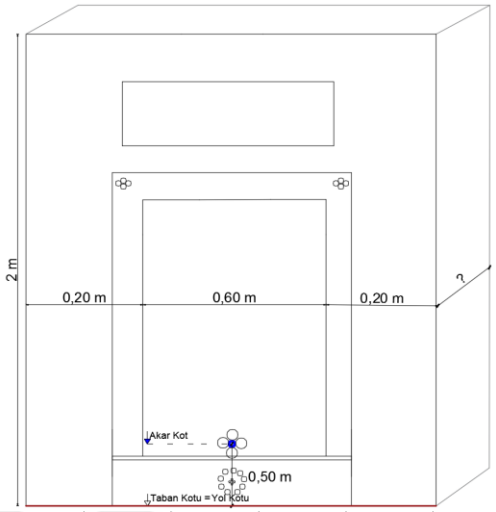
Fiziki açıdan iyi durumda olan çeşme, Fatih Sultan Mehmet dönemi ulemalarından Yusuf Şucaattin tarafından yapılan mescit ile birlikte inşa edildiği düşünülmektedir (Üstündağ vd.,2017,s.476). Buna göre ilk dönem çeşmelerinden biri olarak tanımlanabilir. Kare planlı ve kümbet biçiminde inşa edilmiş olan çeşmenin ayna ve küvet kısmının mermer taş ile onarıldığı görülmüştür.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

BEKİR EFENDİ ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

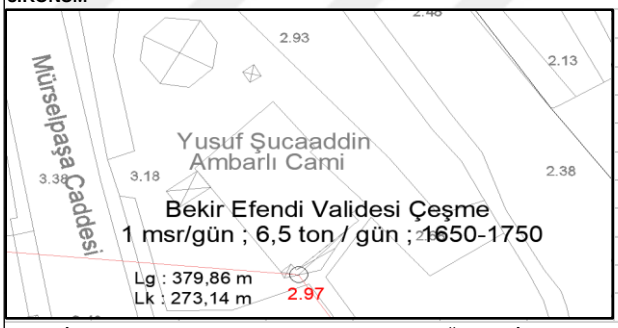

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 1 x 2 x ? m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1650-1750 [Tahmin]	MALZEME : Mermer
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.214/161)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4544935.4940

Y = 411438.0501

Zm = 2,97 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 2,73 m (Taban Kotu)

Zy = 2,73 m (Yol Kotu)

Zfark = 0 m

ADRES : Mürselpaşa Caddesi / Balat

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 379,86 m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 273,14 m

Lg / Lk = Lx = 1,39

5.GÖZLEM

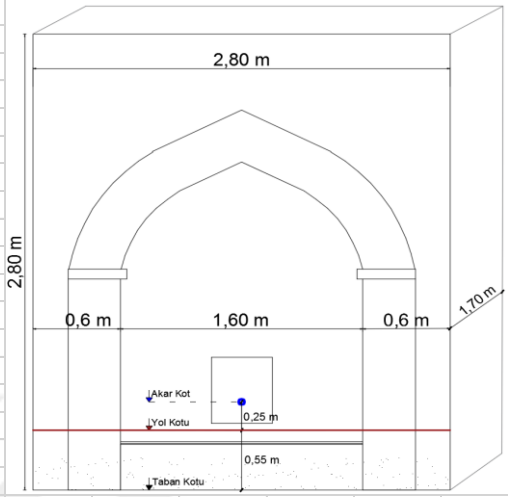
Balat çeşme ile aynı bahçede yer alan yapının mimari özelliklerinden hareketle daha sonra inşa edildiği düşünülmektedir. Mermer ayna taşı ve tekne kısmındaki bitkisel motifler Barok tarzını yansıtmaktadır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

FERRUH KETHUDA ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

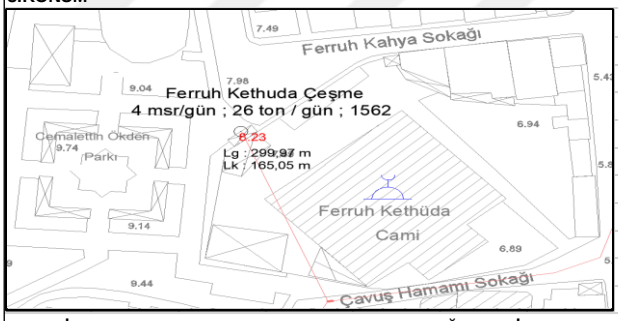

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,8 x 2,8 x 1,7 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1562 (Üstündağ vd.,2017,s.204)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 4 Masura = 26 ton/gün (Çeçen,1988,s.214/159)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4544949.74

Y = 411324.453

Zm = 8,23 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 7,43 m (Taban Kotu)

Zy = 7,98 m (Yol Kotu)

Ztyfark = - 0,55 m

ADRES : Ferruh Kahya Sokak / Balat

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 299,97 m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 165,05 m

Lg / Lk = Lx = 1,81

5.GÖZLEM

Rumeli Beylerbeyi Ali Paşa tarafından cami ile birlikte yaptırılmış olup; Ali Paşa Çeşme olarak da bilinmektedir. İlk yapımında cami, medrese, tekke, çeşme ve mahkeme binalarından oluşurken, zamanla bu yapıların önemli bölümü ortadan kalkmış ve günümüze kadar ancak cami ile çeşmesi ayakta kalabilmiştir (Üstündağ vd.,2017,s.204). Çeşme için gerekli ölçümler alınırken; cami genelinde yapılan restorasyon çalışmasına paralel olarak çeşmenin de onarıldığı görülmüştür. Haznenin bir kısmının caminin içinde kalması nedeniyle; mevcut olup olmadığı tespit edilememiştir. Cami duvarına kadar olan kısımda ölçülen 1,70 metre hazne derinliği verilmiştir.

SULTANÇEŞME

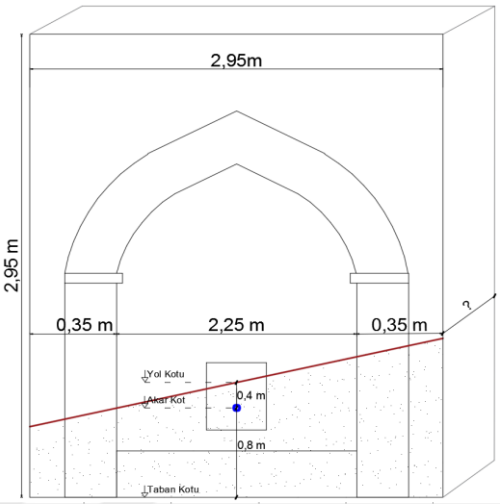
SULTANÇEŞME							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	DRAMAN	MEVCUT	1541	34,08	52	0,041	0,041
2	ÇUKUR	YOK	1550-1650	-	6,5	0,010	0,010
3	PASTIRMACI YOKUŞU	YOK	1550-1650	-	26	0,106	0,088
4	SULTAN	MEVCUT	1550-1650	33,60	13	0,011	0,011
5	KESME KAYA	YOK	1550-1650	-	104	0,245	0,232
6	NALBURLAR	MEVCUT	1650-1750	17,20	6,5	0,274	0,144
7	SELMA TOMRUK	MEVCUT	1809	33,45	104	0,019	0,019
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				33,84	201,5	0,413	0,382
1650-1750				17,20	208	0,687	0,526
1750-1850				33,45	312	0,706	0,545

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

DRAMAN ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

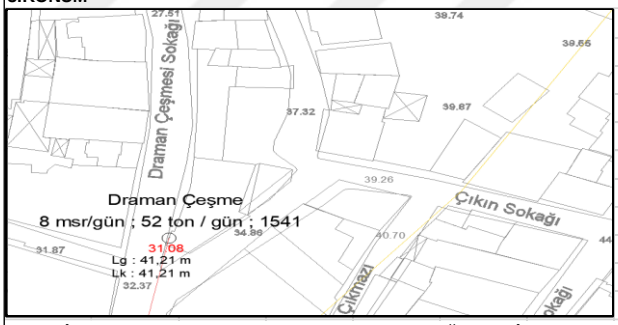

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,95 x 2,95 m) - (Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1541 (Üstündağ vd.,2017,s.457)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 8 Masura = 52 ton/gün (Çeçen,1988,s.214/147)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4544397,7968

Y = 411224,2601

Z_m = 31,08 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 30,28 m (Taban Kotu)

Z_y = 31,48 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 1,20 m

ADRES : Draman Çeşme Sokak / Sultançeşme

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 41,21 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 41,21 m

$L_g / L_k = L_x = 1$

5.GÖZLEM

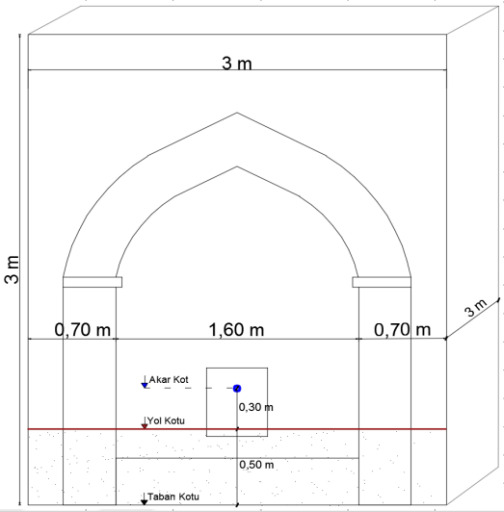
Draman Külliyesi ile birlikte paralel olarak inşa edildiği anlaşılan çeşmenin küvet ve hazne kısmı yok olmuştur (Üstündağ vd.,2017,s.457). İnternet ortamındaki 1937 yılına ait fotoğraflar incelendiğinde (pinterest,2021); yolun yükseldiği çeşmenin buna bağlı olarak zarar gördüğü tespit edilmiştir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

SULTAN ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

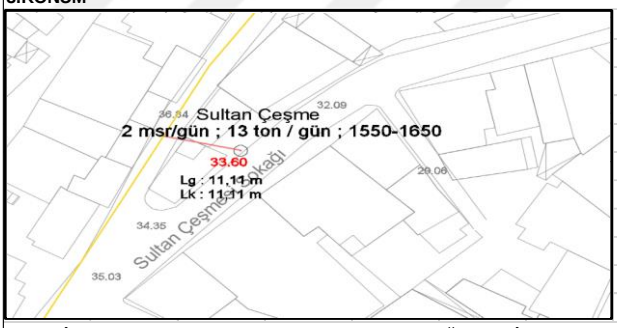

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3 x 3 x 3 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550-1650 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi): 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.214/145)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4544619,1531

Y = 410958,155

Z_m = 33,60 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 32,80 m (Taban Kotu)

Z_y = 33,30 m (Yol Kotu)

Z_{fark} = - 0,50 m

ADRES : Sultançeşmesi Sokağı / Sultançeşme

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 11,11 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 11,11 m

$L_g / L_k = L_x = 1$

5.GÖZLEM

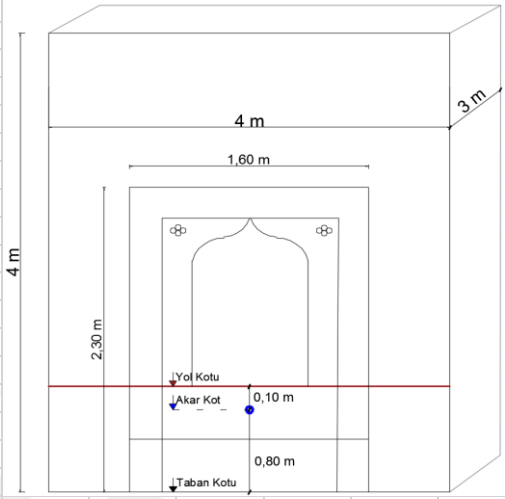
Mimari olarak bakıldığında ilk dönem yapılarından olduğu ve üç ayrı göz olarak hizmet verdiği anlaşılmıştır. Zaman içerisindeki yapılaşma ve yol nedeniyle çeşmenin tahribata uğradığı görülmüştür. Çeşmenin haznesi binaların arasında kalarak, içerisinde ağaç ve ot çıkmıştır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

NALBURLAR ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

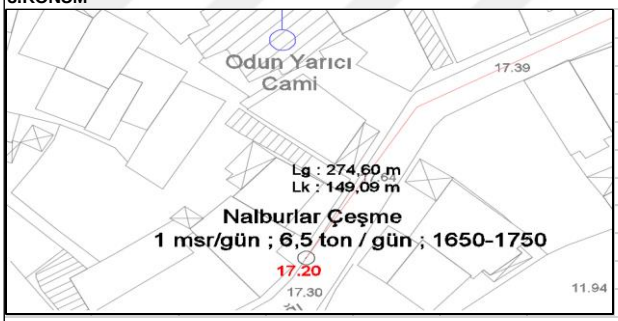

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 4 x 4 x 3 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1650-1750 [Tahmin]	MALZEME : Dökme Taş / Mermer Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.214/143)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4544754,936

Y = 411136,4227

Zm = 17,20 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 16,40 m (Taban Kotu)

Zy = 17,30 m (Yol Kotu)

Ztyfark = - 0,90 m

ADRES : Sultançeşme Sokağı / Sultançeşme

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 274,60 m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 144,09 m

Lg / Lk = Lx = 1,9

5.GÖZLEM

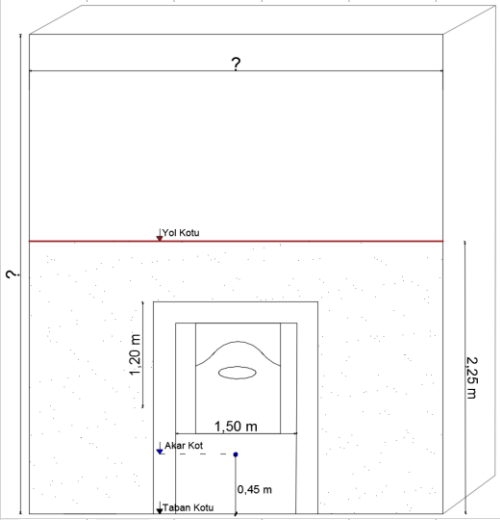
İnternet üzerinden İstanbul şehir haritası (https://sehirharitası.ibb.gov.tr) incelendiğinde; 2013 yılı sokak görünümünde çeşmenin yıkılmaya başladığı ve hazne kısmının tamamının hemen arka kısmında bulunan apartmana dahil edildiği görülmüştür. Trapez sac ile yapılan koruma nedeniyle fotoğraf alınamamış ve kot değerleri yol seviyesine göre tahmini olarak verilmiştir. İnşa tarihi görülebildiği kadar tespit edilen mimari özelliklerine göre tahmini olarak verilmiştir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

SELMA TOMRUK ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

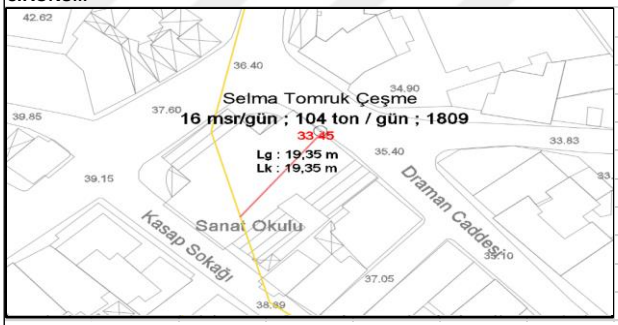

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : Tamamına Yakını Yolun Altında Kalmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1809 (Tanışık,1943,s.230)	MALZEME : Mermer Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 16 Masura = 104 ton/gün (Çeçen,1988,s.214/146)	MİMARİ : Neo-Klasik Üslup

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4544949,74

Y = 411324,453

Z_m = 33,45 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 33,00 m (Taban Kotu)

Z_y = 35,25 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 2,25 m

ADRES : Draman Caddesi / Sultançeşme

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 19,35 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 19,35 m

$L_g / L_k = L_x = 1$

5.GÖZLEM

Çeşme zaman içerisinde yapılaşma ve yolun yükselmesi nedeniyle; yol seviyesinin çok altında kalmıştır. Musluk, ayna taşı ve tekne tamamen toprak altında kalmış ve buna istinaden yol kotu dikkate alınarak su akar kotu ve taban seviyesi tahmini olarak belirlenmiştir.

FENER

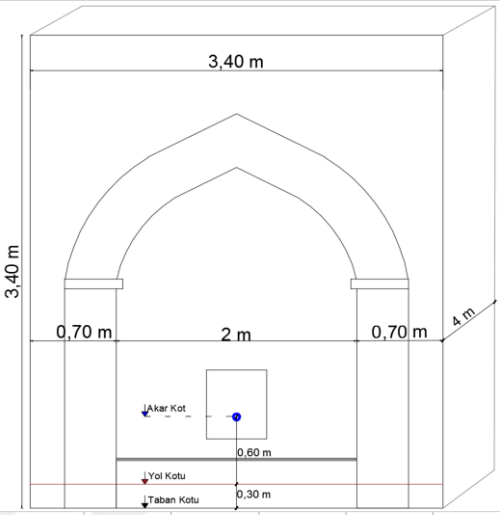
FENER							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	YENİKAPI	MEVCUT	1585	4,97	19,5	0,351	0,249
2	ÇORBACI	MEVCUT	1550-1650	25,54	6,5	0,102	0,101
3	CAMCI	MEVCUT	1550-1650	32,83	19,5	0,001	0,001
4	FENERKAPI	MEVCUT	1550-1650	1,69	6,5	0,298	0,226
5	İBRAHİM EFENDİ	YOK	1550-1650	-	6,5	0,001	0,001
6	KARABAŞ	MEVCUT	1550-1650	9,30	6,5	0,169	0,132
7	SÜRÜCÜ DİMİTRAKİ-1	YOK	1550-1650	-	6,5	0,247	0,157
8	SÜRÜCÜ DİMİTRAKİ-2	MEVCUT	1550-1650	7,00	13	0,299	0,124
9	PATRİKHANE -1	MEVCUT	1614	7,50	104	0,055	0,049
10	PATRİKHANE -2	MEVCUT	1614	8,98	3,25	0,051	0,032
11	MİMAR	MEVCUT	1604	22,48	6,5	0,071	0,068
12	KİREMİTÇİ	MEVCUT	1650-1750	32,10	6,5	0,010	0,010
13	EL HAC AHMET AĞA	MEVCUT	1919	3,60	13	0,362	0,255
14	TAHTAMİNARE	MEVCUT	1911	7,30	13	0,281	0,189
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				13,37	198,25	1,645	1,14
1650-1750				32,10	204,75	1,655	1,15
1750-1850				5,45	230,75	2,298	1,594

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

YENİKAPI ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

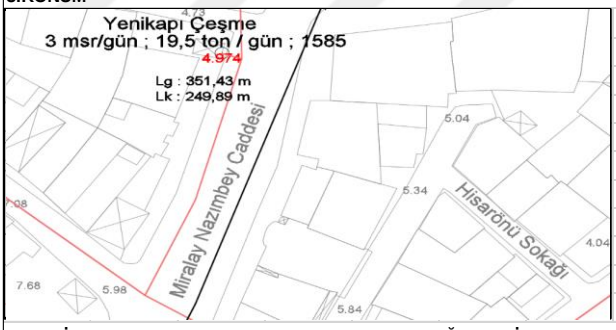

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,4 x 3,4 x 4 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1585 (Tanışık,1943,s.365)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 3 Masura = 19,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.215/172)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4544214.875

Y = 412141.657

Z_m = 4,97 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 4,07 m (Taban Kotu)

Z_y = 4,37 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,30 m

ADRES : Miralay Nazımbey Caddesi / Fener

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 351,43 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 249,89 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,40

5.GÖZLEM

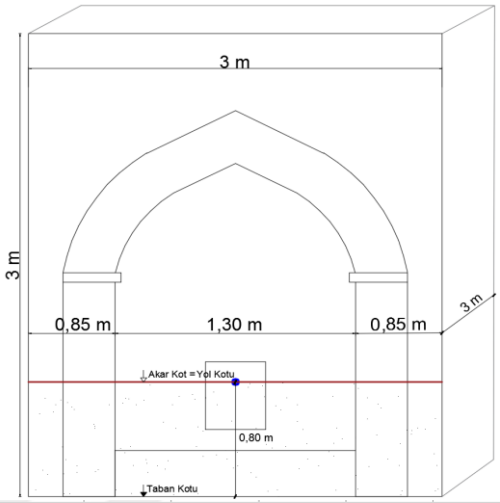
Sahil şeridine yakın bir noktada hizmet veren çeşme fiziki açıdan iyi durumda olup; musluk , ayna, tekne ve haznesi mevcuttur.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ÇORBACI ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

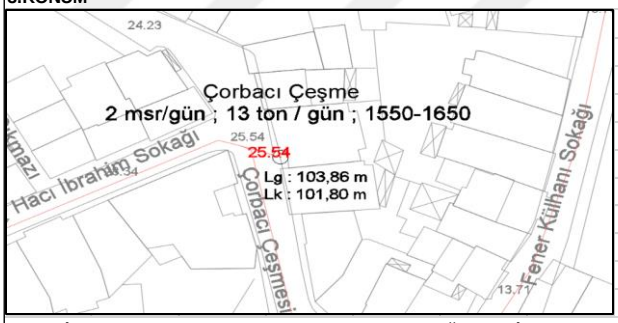

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (3 x 3 x 3 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550-1650 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.214/156)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4544562.637

Y = 411498.4272

Z_m = 25,54 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 24,74 m (Taban Kotu)

Z_y = 25,54 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,80 m

ADRES : Çorbacı Çeşmesi Sokak / Fener

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 103,86 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 101,80 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,19

5.GÖZLEM

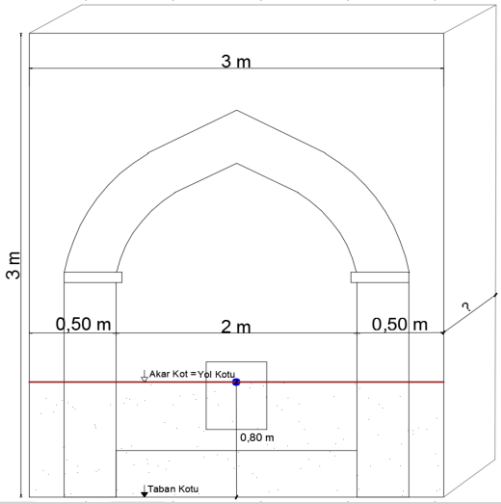
Çeşmenin inşa tarihi mimari özelliklerinden yola çıkılarak tahmini olarak verilmiştir. Eserin fiziki durumu oldukça kötü durumda olup; yarısına yakın kısmı yolun altında kalmıştır. Haznesi, ayna taşı ve cephesi çok zarar görmüş vaziyettedir. Ciddi bir restorasyona ihtiyaç bulunmaktadır. Akar kot ve taban kotu, yol seviyesi dikkate alınarak tahmini verilmiştir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

CAMCI ÇEŞMESİ

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

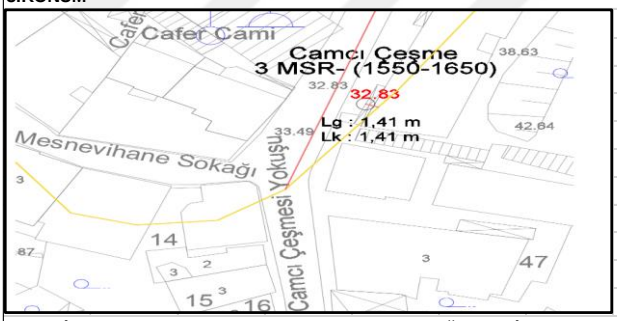

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3 x 3 m) (Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550-1650 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 3 Masura = 19,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.214/151)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4544242.213

Y = 411737.5466

Z_m = 32,83 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 32,03 m (Taban Kotu)

Z_y = 32,83 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,8 m

ADRES : Camcı Çeşmesi Yokuşu / Balat

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 1,41 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 1,41 m

$L_g / L_k = L_x = 1$

5.GÖZLEM

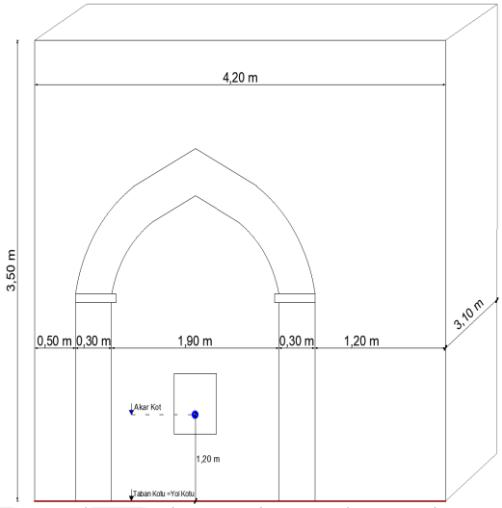
Çeşmenin büyük bir kısmı yok olmuş; diğer kısmları ise harap bir vaziyettedir. Apartmanların çevresindeki kısımları incelendiğinde haznenin olması gereken yerde ayrıca bazı tarihi yapıların da olduğu hissi uyanmaktadır. Akar kot ve taban kotu, yol seviyesi dikkate alınarak; inşa tarihi ise mimari özelliklerine bakılarak tahmini olarak verilmiştir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

KARABAŞ ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

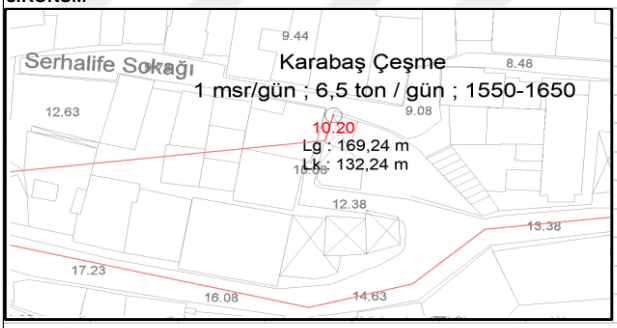

FOTOĞRAF - 2021 **RÖLEVE - 2021 (3,5 x 4,2 x 3,1 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550-1650 (Kültürenvanteri,2021)	MALZEME : Tuğla, Taş vb. (Almaşık Örme)
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.214/160)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4544220.909

Y = 411995.3922

Zm = 10,20 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 9,00 m (Taban Kotu)

Zy = 9,00 m (Yol Kotu)

Zfark = 0 m

ADRES : Serhalife Sokağı/ Fener

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 169,24 m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 132,24 m

Lg / Lk = Lx = 1,28

5.GÖZLEM

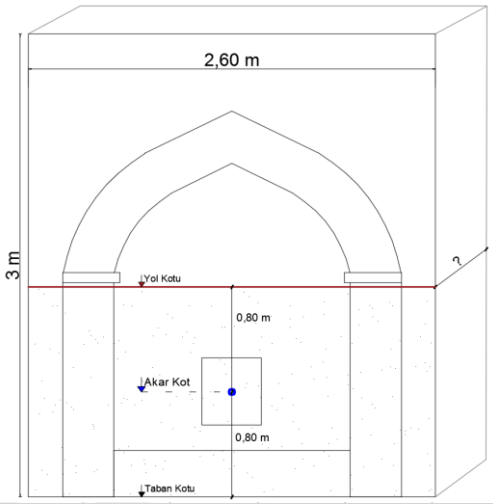
Yakın zamanda restorasyonu yapılan çeşmenin 17. Yüzyılın ilk yarısında yapılmış olması muhtemeldir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

FENERKAPI ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

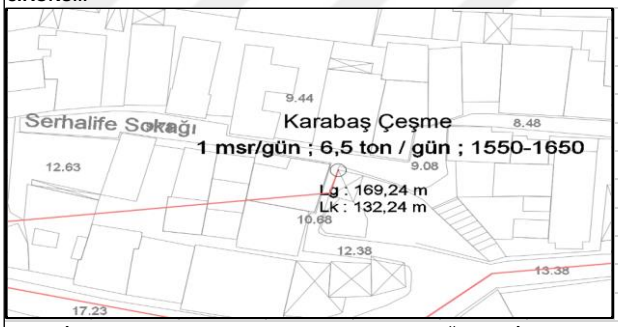

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 ( )**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550-1650 (Üstündağ vd.,2017,s.364,450)	MALZEME : Tuğla, Taş vb. (Almaşık Örme)
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,215/177)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4544220.909

Y = 411995.3922

Z_m = 9,30 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 8,70 m (Taban Kotu)

Z_y = 9,10 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,40 m

ADRES : Serhalife Sokağı/ Fener

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 169,24 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 132,24 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,28

5.GÖZLEM

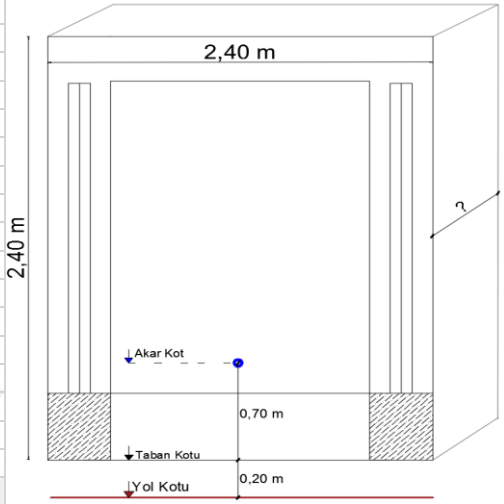
Çeşmenin geriye kalan kalıntılarından bölgenin geçmişi Bizans dönemine kadar dayanan bir yerleşim alanı olduğu fikrini vermektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

PATRİKHANE ÇEŞME -1

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

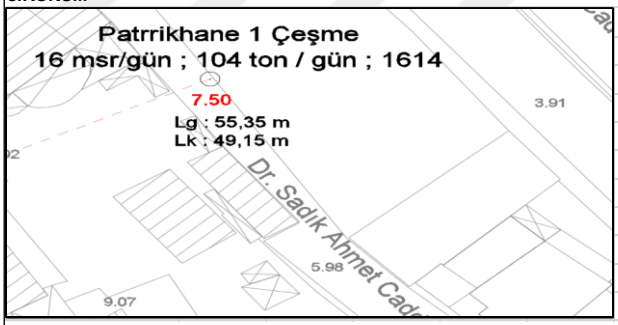

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,4 x 2,4 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1614 (Fatih Kaymakamlığı,2021)	MALZEME : Mermer/ Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 16 Masura = 104 ton/gün (Çeçen,1988,s.214/155)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4544323.312

Y = 411880.8063

Z_m = 7,50 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 6,80 m (Taban Kotu)

Z_y = 6,60 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = + 0,20 m

ADRES : Dr. Sadık Ahmet Cadde / Fener

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 55,35 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 49,15 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,12

5.GÖZLEM

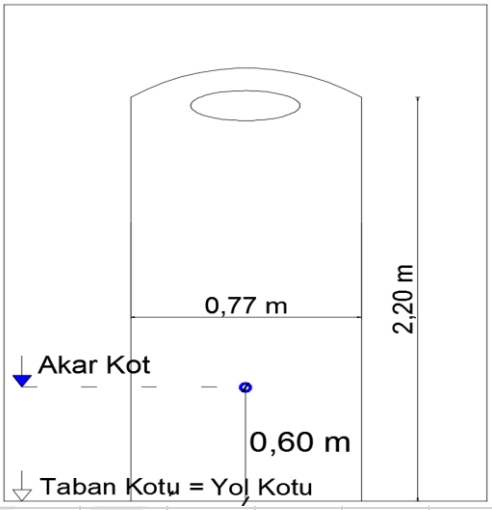
Patrikhane ile birlikte 1614 yılında inşa edilen çeşmenin, hazne kısmı tespit edilememiş olup; teknesinin yok olduğu ve ön cephesinin dış ortam maruziyeti nedeniyle hasar gördüğü gözlemlenmiştir (Fatih Kaymakamlığı,2021).

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

PATRİKHANE ÇEŞME -2

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

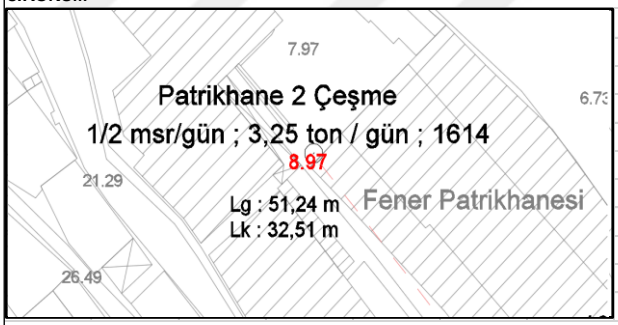

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 0,77 x 2,2 m) (Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1602 (Fatih Kaymakamlığı,2021)	MALZEME : Mermer
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1/2 Masura = 3,25 ton/gün (Çeçen,1988,s.214/154)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4544342.8133

Y = 411834.7911

Z_m = 8,97 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 8,37 m (Taban Kotu)

Z_y = 8,37 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Fener Patrikhanesi / Fener

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 51,24 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 32,51 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,57

5.GÖZLEM

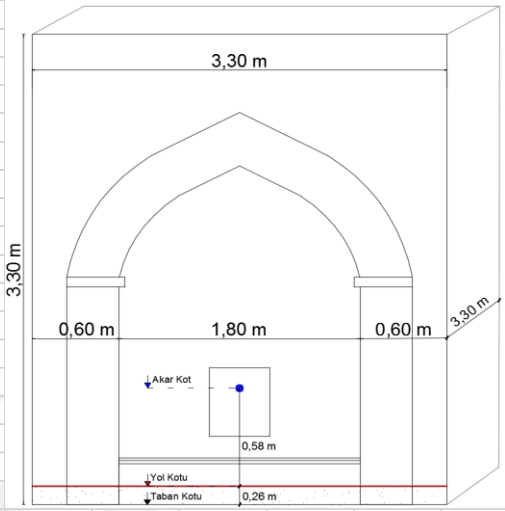
Fener Patrikhanesi içerisinde bulunan çeşme, dışarıdaki Patrikhane'ye ait diğer çeşmeyi besleyen hattan su alınarak yapıldığı düşünülmektedir. Çeşmenin mevcut fiziksel durumu iyi görünmekte olup;şu an şebeke suyu ile hizmet vermektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

MİMAR ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

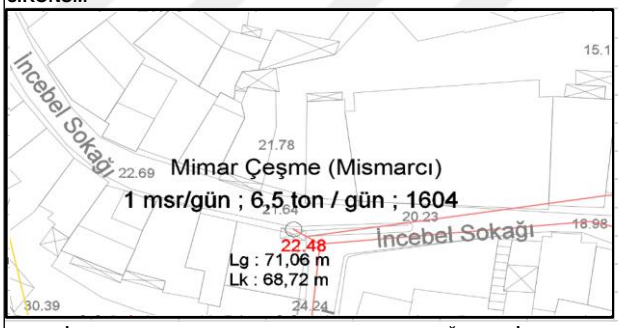

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3 x 3,3 x 3,3 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1604 (Tanışık,1943,s.56)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.215/176)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4544206,6381

Y = 411903,6471

Z_m = 22,48 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 21,38 m (Taban Kotu)

Z_y = 21,64 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0.26 m

ADRES : İncebel Sokak / Fener

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 71,06 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 68,72 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,03

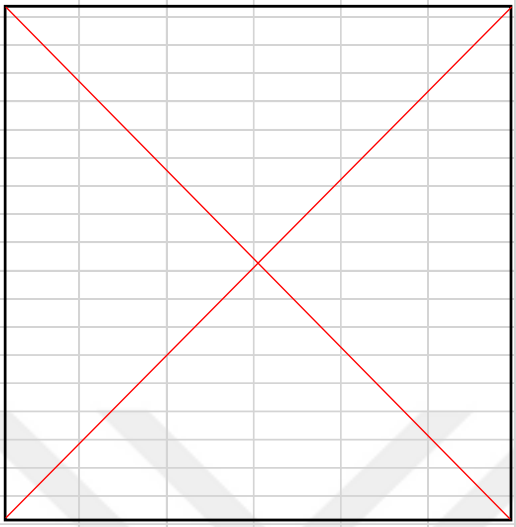
5.GÖZLEM

İlk dönem eserlerinden olan çeşmenin fiziki durumu iyi görünmemekte olup; tekne, ayna taşı ve hazne kısmı zarar görmüş vaziyettedir. Özellikle teknesi ve ön cephe taşlarının yüzeyinde dış ortam maruziyeti nedeniyle dökülmeler başladığı görülmüştür.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

SÜRÜCÜ DİMİTRAKİ ÇEŞME 2

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 1,2 x 2,2 m) (Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 17. Yüzyıl (Sözlü Kaynak)	MALZEME : Mermer
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.215/181)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4544527.746

Y = 411640.7118

Z_m = 7,00 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 6,26 m (Taban Kotu)

Z_y = 6,26 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Vodina Caddesi / Fener

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 299,19 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 124,05 m

$L_g / L_k = L_x$ = 2,41

5.GÖZLEM

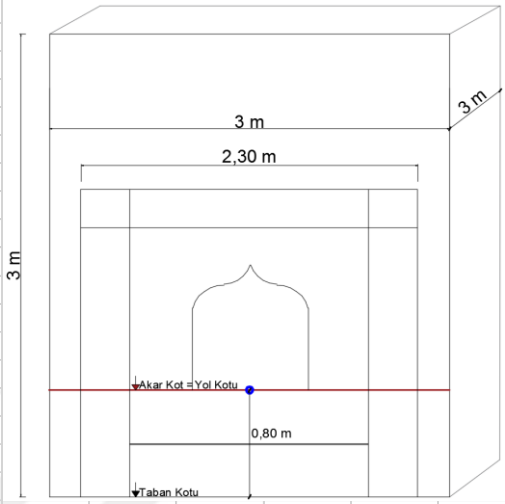
Fiziki durumu oldukça iyi olan çeşme, kilise bahçesi içerisinde bulunmakta olup; sorumlu kişilerin engeli nedeniyle fotoğraf çekilememiştir. Mermerden yaplmış, duvara bitişik olan çeşme kilise ile birlikte inşa edilmiştir. Kiliseden sorumlu kişi ile yapılan görüşmede: " Çeşmenin 1600'lü yıllarda kilise ile birlikte inşa edildiği; ancak mevcut olmadığı " belirtilmiştir (İsim Alınamamıştır).

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

KİREMİTÇİ ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

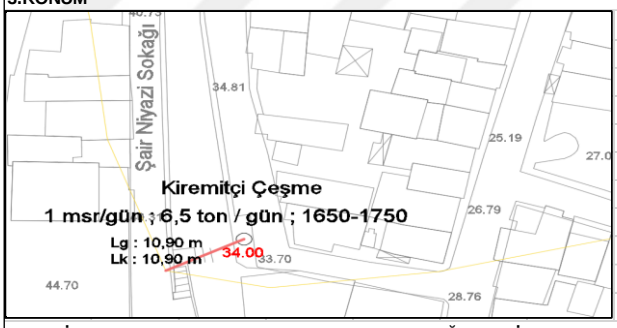

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3 x 3 x 3 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1650 -1750 [Tahmin]	MALZEME : Mermer
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.215/184)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4544379.659

Y = 411466.0384

Z_m = 32,10 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 31,30 m (Taban Kotu)

Z_y = 32,10 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,80 m

ADRES : Şair Niyazi Sokak / Fener

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 10,9 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 10,9 m

$L_g / L_k = L_x = 1$

5.GÖZLEM

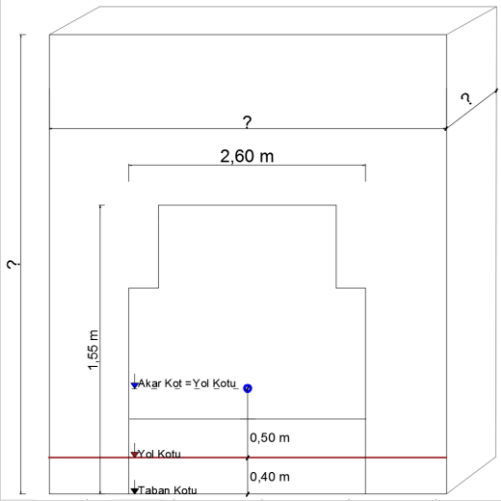
Barok tarzında oldukça süslemeli olan çeşmenin, mermer kaplı ayna ve küveti bulunmakta olup; ayrıca öne doğru görkemli bir şekilde çıkan bir saçağı da bulunmaktadır. Mimari özellikleri ve su debisiden yola çıkarak inşa tarihi verilmiştir. Çeşme fiziki açıdan kötü olmamakla birlikte, geniş çaplı bir onarıma ihtiyaç bulunmaktadır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

EL HAC AHMET AĞA ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

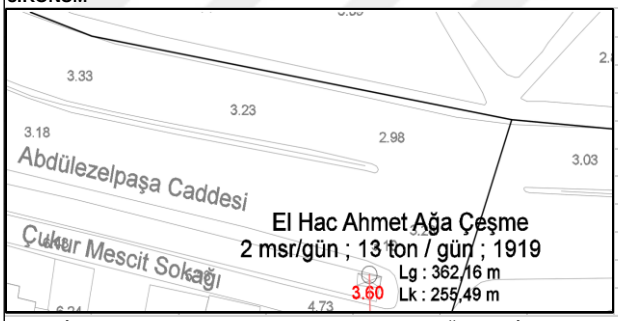

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,6 x 1,55 m) (Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1919 (Tanışık,1943,s.365/no:340)	MALZEME : Kesme Taş / Tuğla / Mermer
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.215/184)	MİMARİ :

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4544949.74

Y = 411324.453

Z_m = 3,60 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 2,70 m (Taban Kotu)

Z_y = 3,10 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,40 m

ADRES : Abdülezelpaşa Cadde / Fener

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 362,16 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 255,49 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,42

5.GÖZLEM

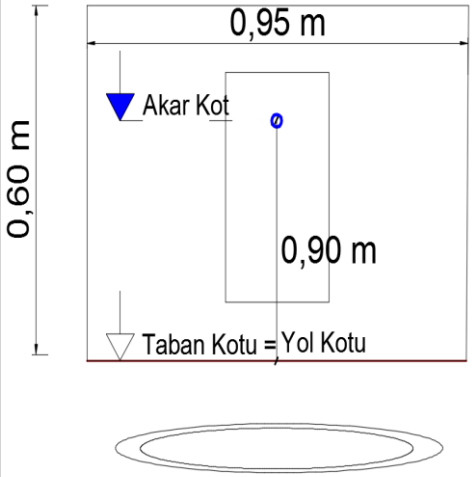
Ayna ve teknesi mermerden yapılmış olan çeşme; kitabesinden anlaşıldığı üzere Hacı Ahmet Ağa tarafından eşi için yaptırılmıştır. Yol çalışması sonrasında, yol kotunun altında kalan çeşmenin ciddi tahribata uğradığı görülmüştür.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

TAHTA MİNARE ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

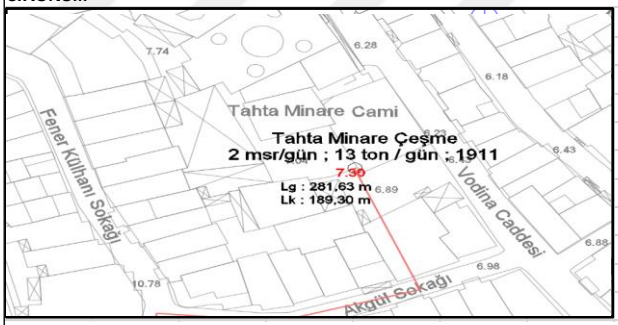

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : (Hazne ve Çeşme Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1911 (Tanışık,1943,s.365/no:333)	MALZEME :
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.215/184)	MİMARİ :

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4544949.74

Y = 411324.453

Z_m = 7,30 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 6,89 m (Taban Kotu)

Z_y = 6,89 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Vodina Caddesi / Fener

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 281,30 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 189,30 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,48

5.GÖZLEM

Halil Ağa Çeşme olarak da bilinen çeşmenin, mermerden yapılmış olduğu anlaşılmaktadır. Çeşmenin tamamına yakını yıkılmış vaziyettedir. Kot değerleri buna istinaden tahmini olarak verilmiştir.

SULTANSELİM

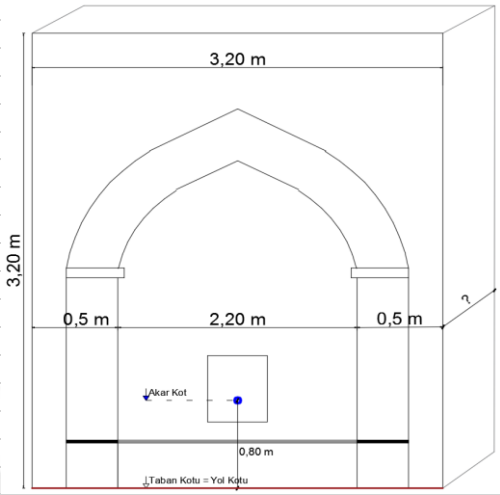
SULTAN SELİM							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	ÇİFTE	MEVCUT	1550-1650	31,70	26	0,039	0,033
2	KÜÇÜKMUSTAFA	YOK	1550-1650	-	104	0,724	0,581
3	ŞAHRAH	MEVCUT	1559	30,53	104	0,259	0,259
4	AŞIKPAŞA	MEVCUT	1564	27,40	13	0,348	0,311
5	EŞEKÇİ	MEVCUT	1550-1650	17,99	6,5	0,402	0,395
6	KADI	MEVCUT	1550-1650	34,05	52	0,101	0,097
7	ZENBİLLİ ALİ EFENDİ	YOK	1550-1650	21,64	52	0,388	0,367
8	MİMAR MUSTAFA AĞA	YOK	1660	-	52	0,182	0,133
9	ÇIRAKCI	YOK	1716	-	26	0,014	0,014
10	KANDİLİ GÜZEL	YOK	1747	-	6,5	0,449	0,363
11	KARASARIKLI	YOK	1650-1750	-	6,5	0,484	0,466
12	ZEYNEL ABİDİN	MEVCUT	1831	11,05	6,5	0,558	0,521
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				27,22	358	2,261	2,043
1650-1750				-	449	3,390	3,019
1750-1850				11,05	455	3,948	3,540

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

KADI ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

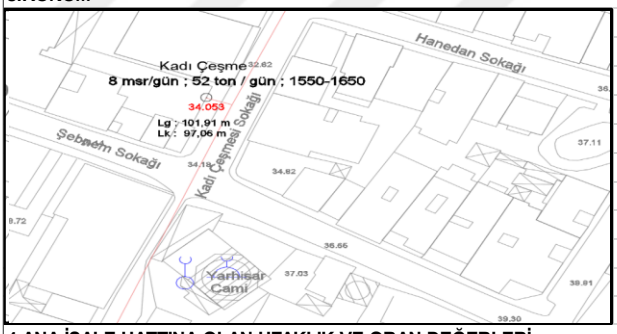

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,2 x 3 m) - (Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550-1650 (Üstündağ vd.,2017,s.384)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 8 Masura = 52 ton/gün (Çeçen,1988,s.214/164)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4543625.952
Y = 411893.5257
Z_m = 34,05 m (Musluk Akar Kotu)
Z_t = 33,25 m (Taban Kotu)
Z_y = 33,25 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Kadı Çeşmesi Sokak / Sultanselim

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 101,91 m
L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 97,06 m
$L_g / L_k = L_x$ = 1,05

5.GÖZLEM

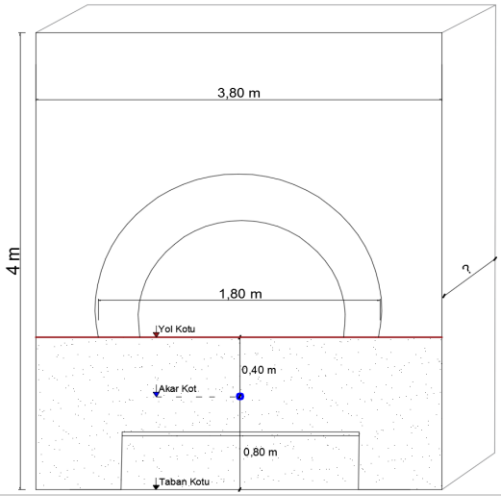
Mimari üslup ve Yarhisar Cami (1461) ile aynı yerleşim sınırları içerisinde kalması nedeniyel, ilk dönem eserlerinden olduğu tahmin edilen çeşme fiziki açıdan iyi durumda gözükmektedir (Üstündağ vd.,2017,s.384). Ancak çeşmenin teknesi bir miktar kaldırım seviyesinin altında kalmış olup; hazne kısmının ise yok edilmiş olduğu düşünülmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ÇİFTE ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

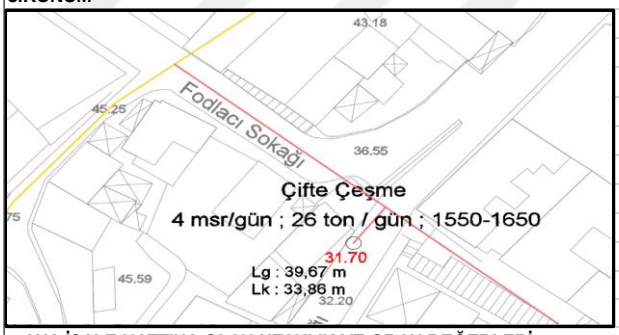

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,8 x 3,8 m) - (Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550-1650 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 4 Masura = 26 ton/gün (Çeçen,1988,s.215/178)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4544809.5084

Y = 411262.985

Z_m = 31,70 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 30,90 m (Taban Kotu)

Z_y = 32,10 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 1,20 m

ADRES : Fodlacı Sokak / Küçükmustafapaşa

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 39,67 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 33,86 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,17

5.GÖZLEM

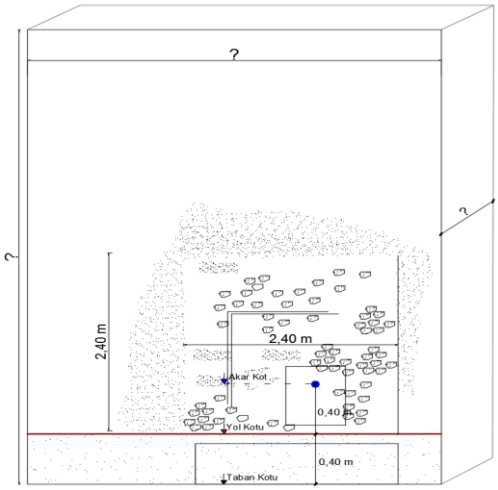
Yapım tekniği olarak sivri kemer kullanılmamış ve almaşık örme ile inşa edilmiş olan çeşmenin Bizans döneminden kalmış olması muhtemeldir. Kırkçeşme Tesisleri'nin de öncesinde inşa edildiği düşünülen çeşme, yol seviyesinin yükselmesi sonucu büyük miktarda yolun altında kalmıştır. Ayrıca haznesi tamamen yok olmuş durumdadır. Ciddi bir restorasyona ihtiyaç bulunmaktadır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

EŞEKÇİ ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

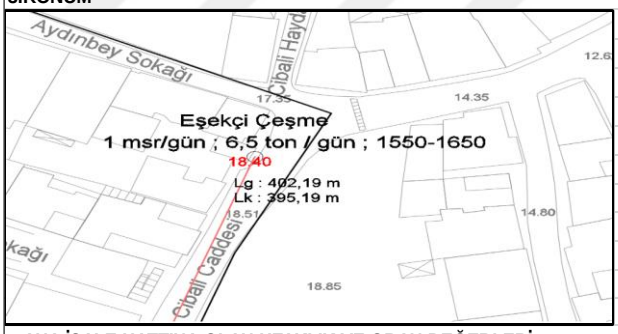

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : Çeşme Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550 -1650 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.228/576)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4543817.496

Y =412262.415

Z_m = 18,40 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 17,60 m (Taban Kotu)

Zy = 18,00 m (Yol Kotu)

Z_{fark} = -0,40 m

ADRES : Cibali Caddesi / Küçükmustapaşa

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 402,19 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 395,19 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,01

5.GÖZLEM

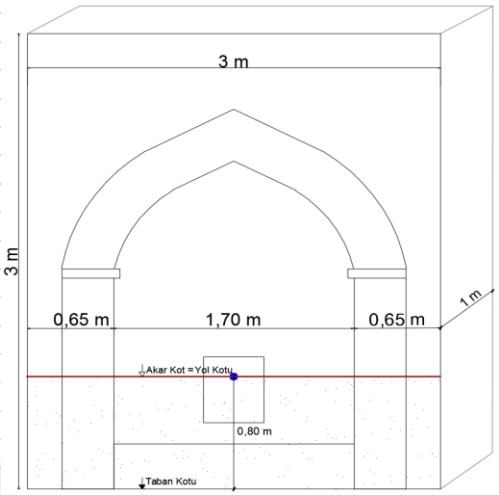
Yapım tekniği ve kullanılan malzeme çeşidine bakıldığında; ilk dönem eserlerinde olduğu tahmin edilen çeşme harap bir durumdadır. Çeşmenin haznesi, aynası ve küveti tamamen yok olmuştur. Buna istinaden akar kotu, yol kotu dikkate alınarak tahmini verilmiştir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ŞAHRAH ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

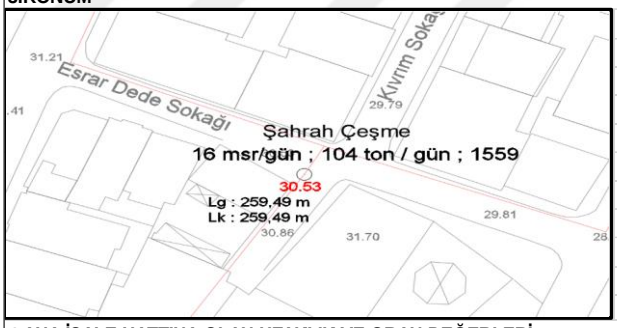

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3 x 3 x 1)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1559 (Tanışık,1943,s.12)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 16 Masura = 104 ton/gün (Çeçen,1988,s.228/574)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4543763.881
Y = 412127.6698
Z_m = 30,53 m (Musluk Akar Kotu)
Z_t = 29,73 m (Taban Kotu)
Z_y = 30,53 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,80 m

ADRES : Esrar Dede Sokak / Küçükmustafapaşa

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 259,49 m
L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 259,49 m
$L_g / L_k = L_x = 1$

5.GÖZLEM

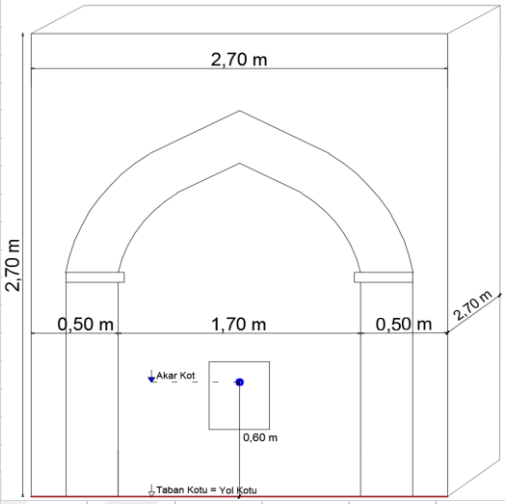
Kırkçeşme Tesisleri'nin ilk döneminde yapılan çeşme, fiziki açıdan kötü görünmektedir. Isıl farklılıklar, nem ve benzeri nedenlerle çeşmenin zarar gördüğü anlaşılmıştır. Ayrıca yol kotunun yükselmesi ve yapılaşma nedeniyle çeşmenin haznesinin yok olduğu düşünülmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

AŞIK PAŞA ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

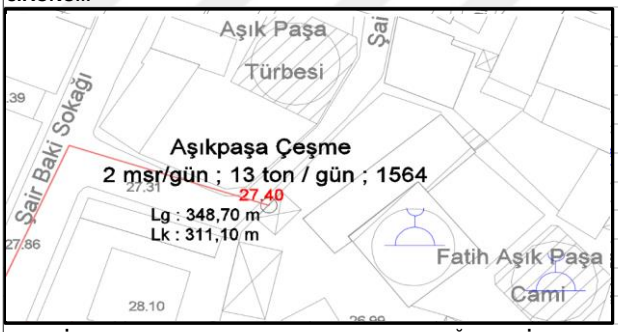

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,7 x 2,7 x 3 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1564 (Tanışık,1943,s.14)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.228/575)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4543772.002
Y = 412200.0834
Z_m = 27,40 m (Musluk Akar Kotu)
Z_t = 26,80 m (Taban Kotu)
Z_y = 26,80 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Şair Baki Sokak / Küçükmustafapaşa

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 348,70 m
L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 311,10 m
$L_g / L_k = L_x$ = 1,12

5.GÖZLEM

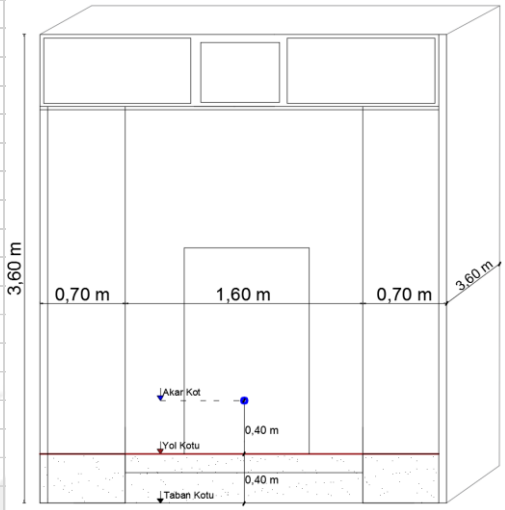
Fiziki açıdan iyi durumda olan çeşme, Aşık Paşa soyundan Şeyh Ahmet Efendi tarafından inşa edilmiş olup; ön cephesinde meydana gelen yüzeysel dökülmeler nedeniyle onarıma ihtiyacı vardır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ZEYNEL ABİDİN ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

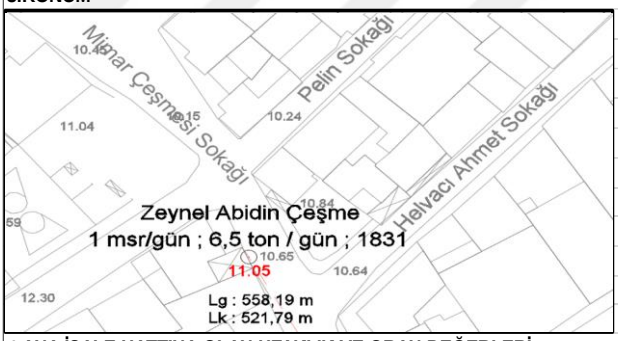

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3 x 3,6 x 3,6 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1831 (Tanışık,1943,s.338)	MALZEME : Taş/ Tuğla, Dökme Harç
(Çeçen,1988,s.214/169)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4543995.1594

Y = 412106.4246

Z_m = 11,05 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 10,25 m (Taban Kotu)

Z_y = 10,65 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,40 m

ADRES :Mimar Çeşmesi Sokak/Küçükmustafapaşa

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 558,19 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 521,79 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,06

5.GÖZLEM

Oldukça kötü bir vaziyette olan çeşmenin, ayna taşı, tekne ve haznesi dağılmış durumdadır. Cephe malzemesi, yapı içerisinde büyüyen ağaç nedeniyle patlamış ve çeşmenin kitabesi düşmek üzeredir. Üslup, tahribat nedeniyle çok anlaşılamamıştır.

CİBALİ

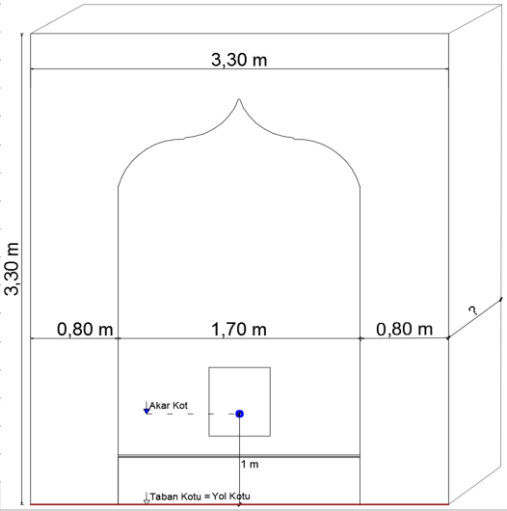
CİBALİ							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	SİVRİKOZ CİBALİ 1	MEVCUT	1564	4,80	19,5	0,873	0,718
2	SİVRİKOZ CİBALİ 2	MEVCUT	1550-1650	6,95	13	0,864	0,635
3	GÜL CAMİ	MEVCUT	1889	11,75	26	0,388	0,268
4	AYAKAPI (CUMHURİYET)	MEVCUT	1923	3,66	13	0,437	0,337
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				KOT$_{ort.}$ (m)	DEBİ$_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				5,88	32,5	1,737	1,353
1650-1750				-	32,5	1,737	1,353
1750-1850				7,71	71,5	2,562	1,958

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

SİVRİKOZ CİBALİ ÇEŞME -1

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

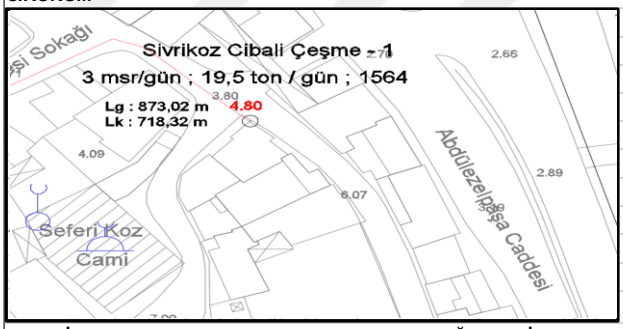

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,3 x 3,3) (Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1564 (Tanışık,1943,s.16)	MALZEME : Kesme Taş / Mermer
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 3 Masura = 19,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.215/173)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4543997.97
Y = 412410.9624
Z_m = 4,80 m (Musluk Akar Kotu)
Z_t = 3,80 m (Taban Kotu)
Z_y = 3,80 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Cibali Şerefiye Sokak / Cibali

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 873,02 m
L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 718,32 m
$L_g / L_k = L_x$ = 1,21

5.GÖZLEM

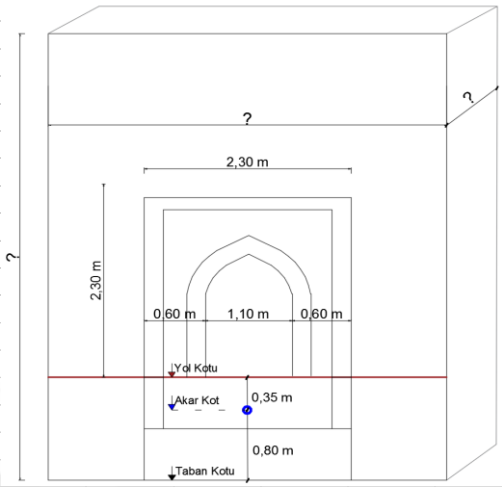
Restorasyon yapılmış olan çeşmenin haznesi bulunmamakla birlikte; mevcut fiziki durumu iyi görünmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

SİVRİKOZ CİBALİ ÇEŞME - 2

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,3 x 2,3 m) (Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550-1650 (Üstündağ vd.,2017,s.417)	MALZEME : Kesme Taş (Düzensiz)
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.215/174)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4543923.321
Y = 412364.8497
Z_m = 6,95 m (Musluk Akar Kotu)
Z_t = 6,15 m (Taban Kotu)
Z_y = 7,30 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = -1,16 m

ADRES : Nalıncı Kasım Sokağı / Cibali

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 864,39 m
L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 635,17 m
$L_g / L_k = L_x$ = 1,36

5.GÖZLEM

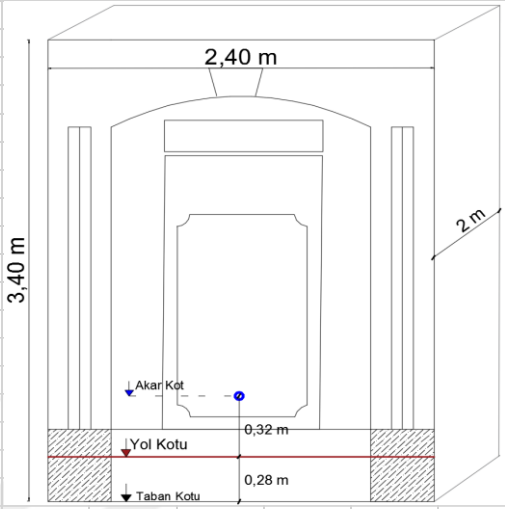
Seferikoz Cami (1495) ile birlikte inşa edildiği anlaşılan çeşmenin fiziki durumu kötü bir vaziyettedir (Üstündağ vd.,2017,s.417). Yapım tekniği açısından bakıldığında; geçmişte birkaç defa düzensiz onarımlar gördüğü anlaşılmaktadır. Çeşmenin hemen arkasında inşa edilen üniversite kampüsü nedeniyle hazne kısmı yok olmuş ve yolun yükseltilmesi sonucu çeşme büyük miktarda yolun altında kalmıştır. Buna istinaden akar kot ve taban kotu tahmini olarak verilmiştir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

AYAKAPI ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

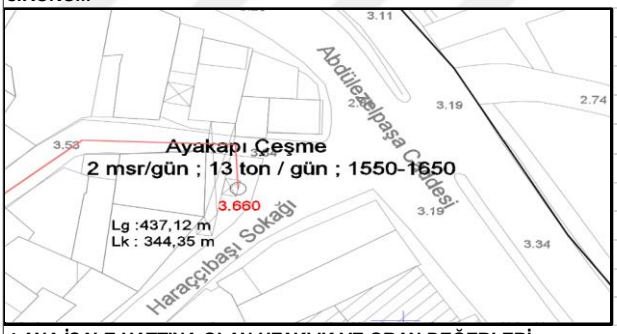

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,4 x 3,4 x 2 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1923 (Tanışık,1943,s.348/no:398)	MALZEME : Mermer
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.215/170)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4544185.023

Y = 412232.4364

Z_m = 3,66 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 3,06 m (Taban Kotu)

Z_y = 3,34 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,28 m

ADRES : Haraççıbaşı Sokak / Cibali

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 437,12 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 344,35 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,26

5.GÖZLEM

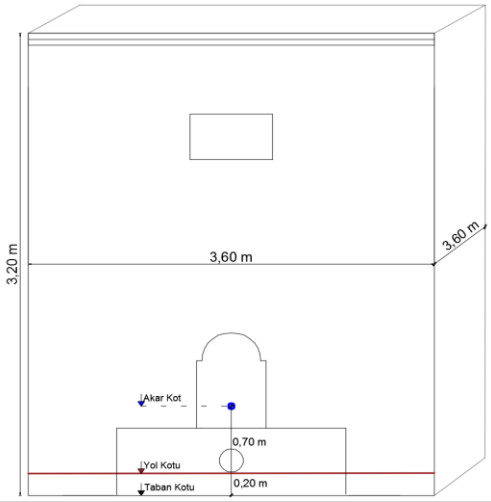
Çeçen'nin listesinde Ayakapı olarak adlandırılan eser, 1923 yılında Cumhuriyetin ilanı ile birlikte inşa edilmiş ve Cumhuriyet Çeşmesi ismi verilmiştir (Çeçen,1988,s.215). Mermer kaplama zamanla tahribata uğramış olup; küvet kısmının da onarılması gerekmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

GÜL CAMİ ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

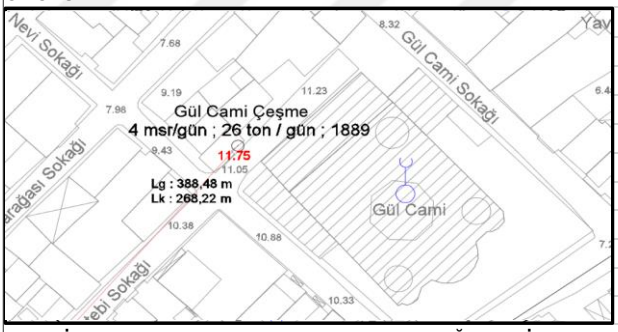

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,6 x 3,2 x 3,6 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1889 (Tanışık,1943,s.387/ no:342)	MALZEME : Kesme Taş / Mermer
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 4 Masura = 26 ton/gün (Çeçen,1988,s.215/171)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4544083.073

Y = 412199.9034

Z_m = 11,75 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 10,85 m (Taban Kotu)

Zy = 11,05 m (Yol Kotu)

Z_{fark} = -0,20 m

ADRES : Mürselpaşa Caddesi / Balat

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 388,48 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 268,22 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,44

5.GÖZLEM

Kitabesinde Mehmet Sadık Efendi tarafından inşa ettirildiği yazılan çeşmenin, yuvarlak kemeri ve kabartma süslü bir ayna taşı bulunmaktadır (Tanışık,1943,s.387/ no:342). Hazne bölümü sıva ile kaplanmış olup; teknesi yol seviyesinin altında kalmış ve yerinden oynamış gözükmektedir.

UNKAPANI

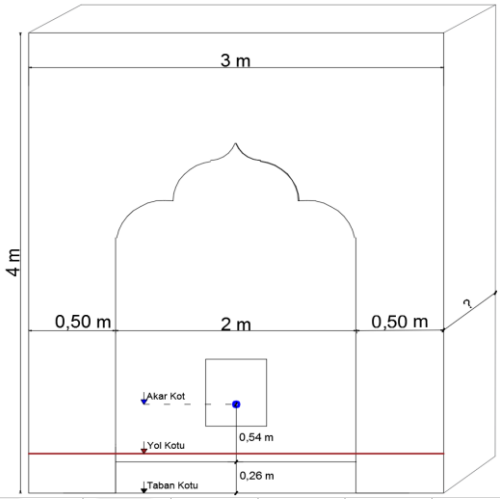
UNKAPANI							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	ÜSKÜPLÜ	YOK	1550-1650	-	13	0,559	0,464
2	HAYDAR	MEVCUT	1569	32,61	13	0,088	0,086
3	NALINCI	MEVCUT	1592	5,05	104	0,714	0,470
4	TEPEDELEN	MEVCUT	1550-1650	21,87	6,5	0,437	0,268
5	DEMİRHUN	YOK	1550-1650	-	6,5	0,170	0,139
6	ÇUKUR	MEVCUT	1550-1650	30,18	104	0,101	0,086
7	AZAPLAR	YOK	1550-1650	-	26	0,451	0,350
8	ATLAMA	YOK	1550-1650	-	6,5	0,553	0,430
9	SALİHPAŞA	MEVCUT	1647	9,94	52	0,424	0,346
-	SALİHPAŞA (İlave Debi)	-	1650-1750	-	52	-	-
10	ARAP	YOK	1750-1850	-	26	0,443	0,306
11	HARAÇCI	MEVCUT	1750-1850	5,20	104	0,739	0,478
12	HACIKADIN	MEVCUT	1787	9,29	13	0,406	0,277
13	ŞEBSEFA HATUN	MEVCUT	1788	17,99	13	0,410	0,303
14	YENİİCAT	YOK	1750-1850	-	104	0,387	0,314
15	KOCAKARI	YOK	1750-1850	-	6,5	0,448	0,301
16	TAVANLI	MEVCUT	1813	13,45	6,5	0,265	0,204
17	AHMET AĞA	MEVCUT	1817	4,80	104	0,722	0,599
18	KESERCİLER	YOK	1881	-	104	0,690	0,552
19	HAYDAR HAMAMI	MEVCUT	1852	29,60	6,5	0,167	0,158
20	BIÇAKCI	MEVCUT	1893	17,08	104	0,214	0,183
21	ÜÇ MİHRAPLI	YOK	1913	-	104	0,491	0,290
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				19,93	331,5	3,497	2,639
1650-1750				-	383,5	3,497	2,639
1750-1850				13,92	1079	8,879	6,604

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

HAYDAR ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

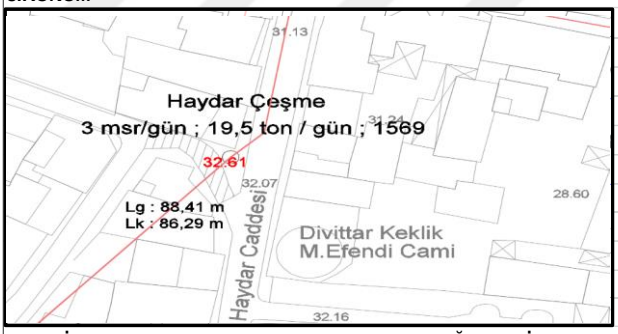

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3 x 4 m) (Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1569 (Tanışık,1943,s.24)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 3 Masura = 19,5 ton/gün (Çeçen,1988,P7-Eğrikapı Kolu)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4543517.58

Y = 412177.694

Z_m = 32,61 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 31,81 m (Taban Kotu)

Zy = 32,07 m (Yol Kotu)

Z_{fark} = -0,26 m

ADRES : Haydar Caddesi / Unkapanı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 88,41 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 86,29 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,02

5.GÖZLEM

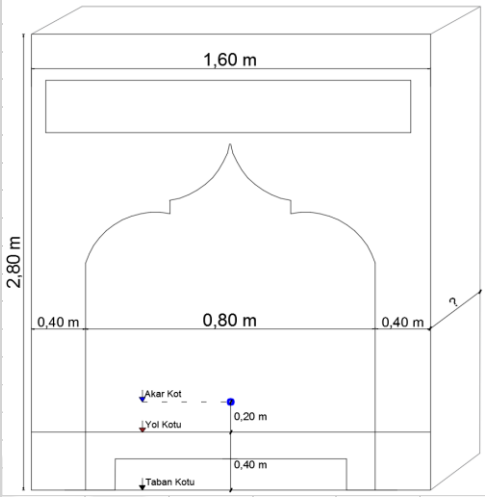
Çeşmenin ayna taşı ve küvetinin hayli harap durumda olduğu görülmüştür. Çeşmenin fiziki durumu bakımsızlıktan dolayı çok kötü bir durumdadır. İvedi biçimde restorasyona ihtiyaç duyulmaktadır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

NALINCI ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 1,9 x 3) (Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

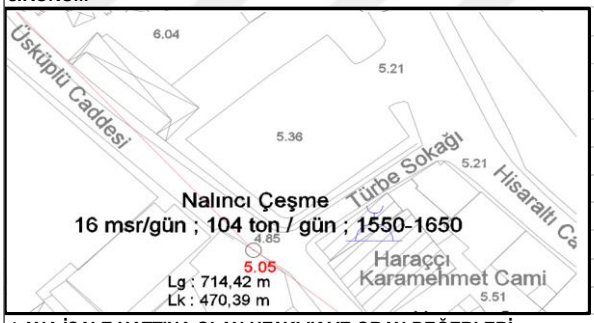
YAPIM YILI : 1550 - 1650 [Tahmin] (Türkiye'nin Tarih Eserleri,2019)

MALZEME : Kesme Taş / Mermer

DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 16 Masura = 104 ton/gün (Çeçen,1988,228/601)

MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4543701.562

Y = 412525.6977

Z_m = 5,05 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 4,45 m (Taban Kotu)

Z_y = 4,85 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,40 m

ADRES : Üsküplü Caddesi / Unkapanı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 714,42 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 470,39 m

L_g / L_k = L_x = 1,52

5.GÖZLEM

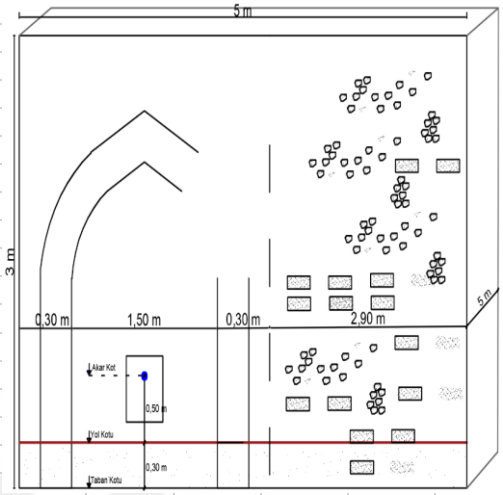
Nalıncı Türbesi ile birlikte inşa edilen anlaşılan çeşme, ilk dönem eserlerinden olup; mevcut fiziki durumu değerlendirildiğinde ciddi derecede tahribata uğradığı ve restorasyona ihtiyaç duyulduğu görülmüştür.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

TEPEDELEN ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

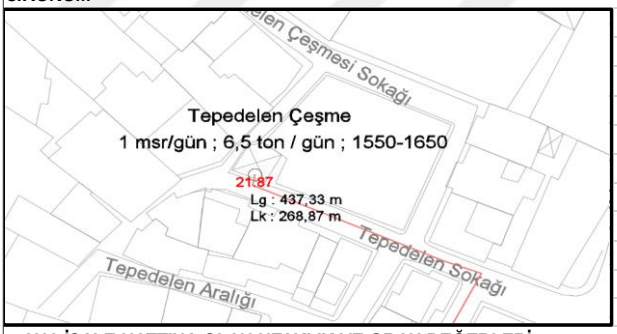

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 5 x 3 x 5 m) (Hazne Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550-1650 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,228/591)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4543537.789
Y = 412397.1487
Z_m = 21,87 m (Musluk Akar Kotu)
Z_t = 21,07 m (Taban Kotu)
Z_y = 21,87 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0.70 m

ADRES : Tepedelen Sokak / Unkapanı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 437,33 m
L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 268,87 m
$L_g / L_k = L_x$ = 1,62

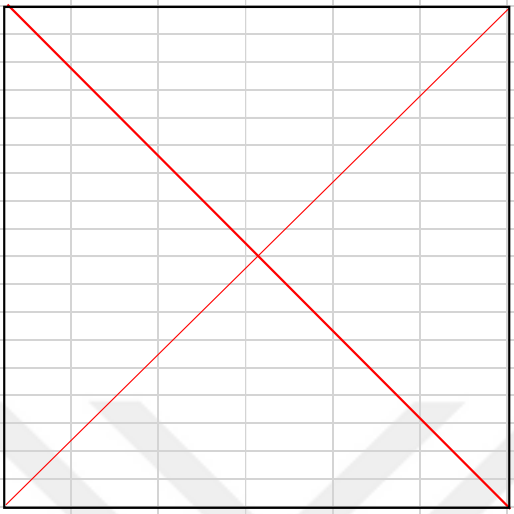
5.GÖZLEM

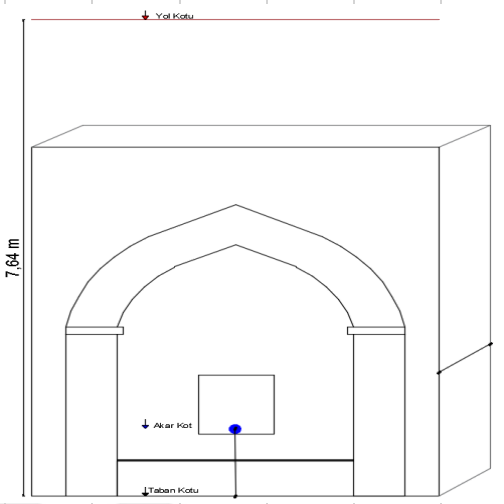
Yapım tekniği ve mimari özellikleri açısından bakıldığında; ilk dönem eserlerinden olduğu anlaşılan çeşmenin atıl bir durumda kaldığı görülmüştür. Yol seviyesinin çok altında kalmış, hazne ve cephe kısmı nerdeyse yok olmuş bir vaziyettedir. Ciddi bir restorasyon yapılması gerekmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ÇUKUR ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

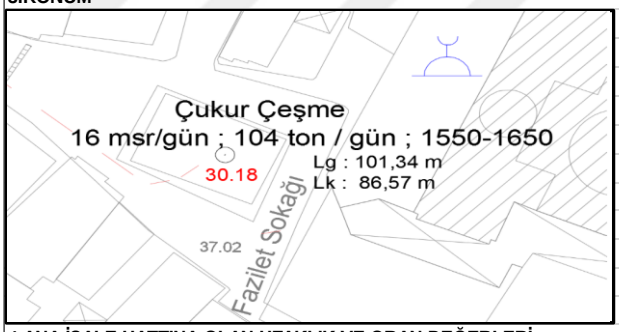

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,8 x 2,8 x 1,7 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 15.Yüzyıl -> 1550-1650 (TTOK,2020)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 16 Masura = 104 ton/gün (Çeçen,1988,214/165)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4543270.013
Y = 412265.0125
Z_m = 30,18 m (Musluk Akar Kotu)
Z_t = 29,38 m (Taban Kotu)
Z_y = 37,02 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 7,64 m

ADRES : Fazilet Sokak / Unkapanı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 130,35 m
L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 104,69 m
$L_g / L_k = L_x$ = 1,24

5.GÖZLEM

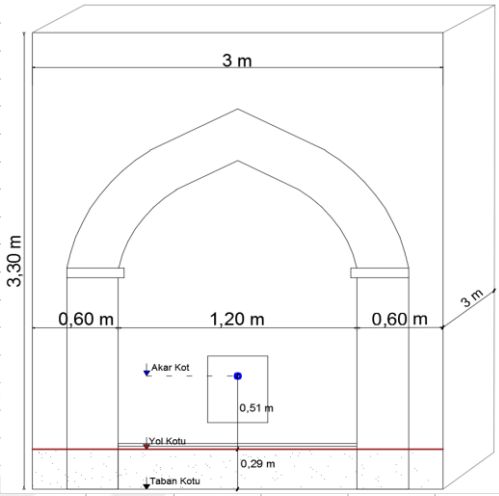
Çeşme 12. Yüzyılda kilise olarak inşa edilen yapının ayazması olarak hizmet vermiş olup; Kırkçeşme Tesisi'nin inşası ile sisteme bağlanmış olduğu anlaşılmaktadır (Zeyrek Cami,2021; TTOK,2020). Türkiye Eğitim Gönülleri Vakfı'na bağlı binanın bodrum katında bulunan çeşmenin fotoğrafı alınamamış ve rölöve işlemi yapılamamıştır. Birkaç defa daha yapılan saha gezilerinde yaşanan pandemi nedeniyle binanın sürekli olarak kapalı olduğu öğrenilmiştir. 2018 yılında görülmüş olan çeşmenin sadece model çizimi ve kot değeri verilebilmiştir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

SALİH PAŞA ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

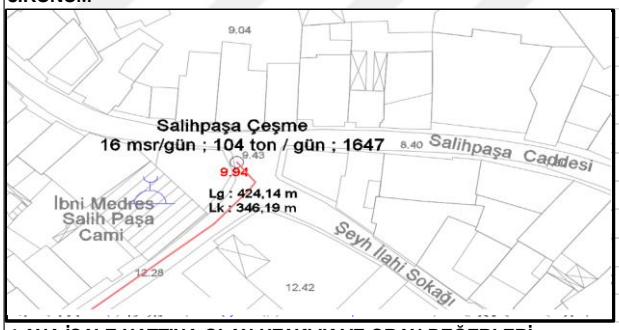

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3 x 3,30 x 3 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1647-1650 (Üstündağ vd.,2017,s.408-409)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 16 Masura = 104 ton/gün (Çeçen,1988,228/586)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4543629.712

Y = 412428.2351

Z_m = 9,94 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 9,14 m (Taban Kotu)

Z_y = 9,43 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,29 m

ADRES : Salihpaşa Caddesi / Unkapanı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 424,14 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 346,19 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,22

5.GÖZLEM

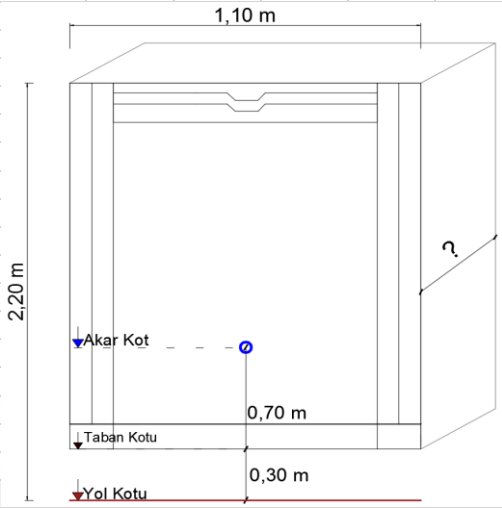
Sadrazam Salih Paşa, mescidin köşesine 1647 tarihinde bir çeşme yaptırmış, cami bu çeşmeden dolayı da "Salihpaşa Camii" adını almıştır. Çeşme,1912 yılında Zeynep Hanım tarafından yenilenmiştir (Üstündağ vd.,2017,s.408-409).Şu anki mevcut durumu kötüdür. Tekne yolun altında kalmış, ön cephesi teknik dışı bir şekilde boyanmış ve hazne kısmı cami kullanımına verilmiştir. Hızlı bir biçimde onarılması gereken eserlerden biridir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ŞEBSEFA HATUN ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 1 x 2,2 m) (Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1788 (Erzincan,2010,s.397)	MALZEME : Mermer / Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 16 Masura = 104 ton/gün (Çeçen,1988,228/594)	MİMARİ : Barok Üslup

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4543229.255
Y = 412403.5267
Z_m = 17,99 m (Musluk Akar Kotu)
Z_t = 17,29 m (Taban Kotu)
Z_y = 16,99 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = + 0.30 m

ADRES : Atatürk Bulvarı / Unkapanı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 299,97 m
L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 165,05 m
$L_g / L_k = L_x$ = 1,81

5.GÖZLEM

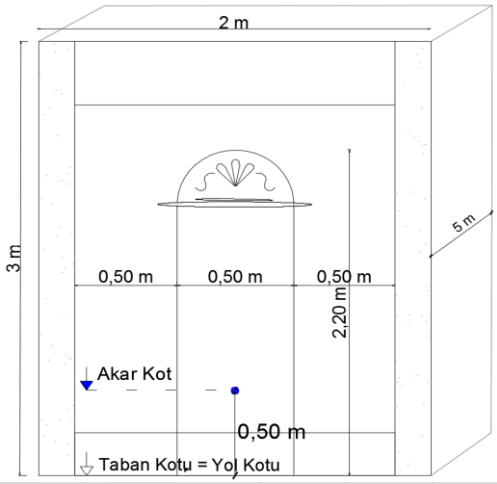
Seb Sefa Hatun Cami ile birlikte inşa edilen çeşmeler, fiziki durumları açısından iyi görünmektedir. Ancak kötü bir mermer kaplama ile çeşmelerin dış görünümü bozulduğu tespit edilmiştir. Mermer sütun ve yine süslemeli mermer kiriş ile Barok tarzında inşa edildiği söylenebilir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

HARAÇCI ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

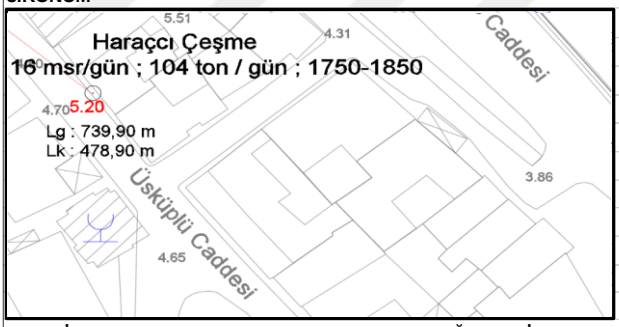

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2 x 3 x 5 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1750-1850 (Tanman,1995)	MALZEME : Dökme Harç, Tuğla.
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 16 Masura = 104 ton/gün (Çeçen,1988,229/605)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4543685.596
Y = 412545.5511
Z_m = 5,20 m (Musluk Akar Kotu)
Z_t = 4,70 m (Taban Kotu)
Z_y = 4,70 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Üsküplü Caddesi / Unkapanı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 739,90 m
L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 478,90 m
$L_g / L_k = L_x$ = 1,54

5.GÖZLEM

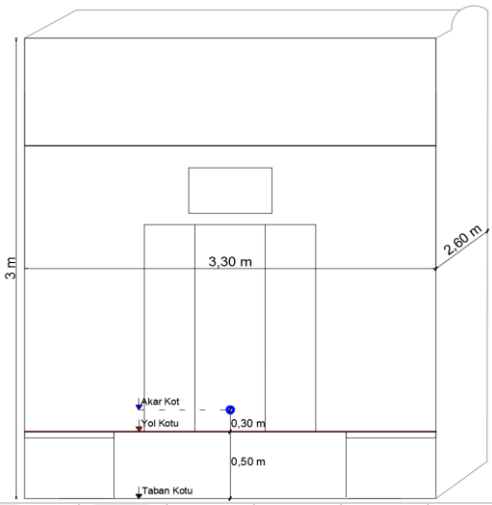
Ahmet Buhari Türbesi ile bütünleşik bir alanda inşa edilmiş olan çeşme, oldukça kötü bir durumdadır. TDV İslam Ansiklopesi'nde 1822 yılında türbenin ve ek yapılarının inşa edildiği belirtilmektedir (Tanman,1995). Hem mimari yapım tekniği hem türbenin inşa yılı dikkate alındığında; çeşmenin son dönem eserlerinden olduğu söylenebilir. Çeşmenin ayna taşı, teknesi ve saçak kısmı harap bir vaziyette olup; hazne kısmı başka bir amaçla kullanılmaktadır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

HACI KADIN ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

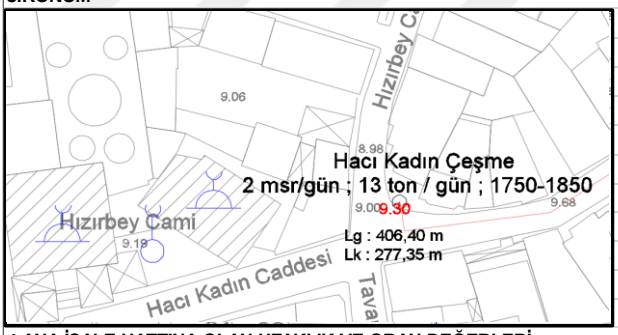

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,3 x 3 x 2,6 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1750-1850 [Tahmin]	MALZEME : Mermer / Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,220/331-332)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4543254.082

Y = 412592.9864

Z_m = 9,30 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 8,50 m (Taban Kotu)

Z_y = 9,00 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,50 m

ADRES : Hacı Kadın Caddesi / Unkapanı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 406,40 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 277,35 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,46

5.GÖZLEM

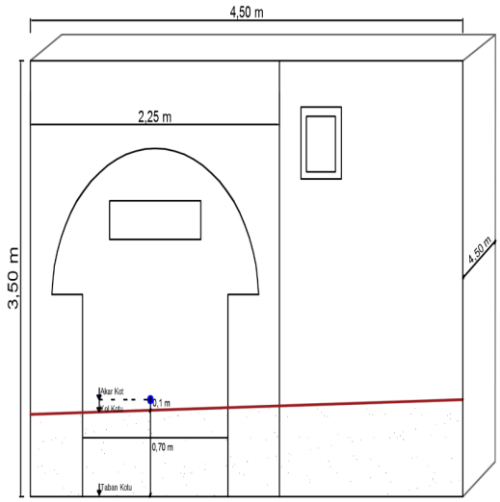
Şebeke suyu ile akar duruma getirilen çeşmenin haznesi, ayna taşı ve ön cephesinde ciddi bir onarıma ihtiyac bulunmaktadır. Saçaklı yapısı ve eğrisel çizgileri ile Barok Üslubu olarak kabul edilebilir. Bu çerçevede 1750 -1850 arasında inşa edilmiş olma ihitimali vardır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

TAVANLI ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

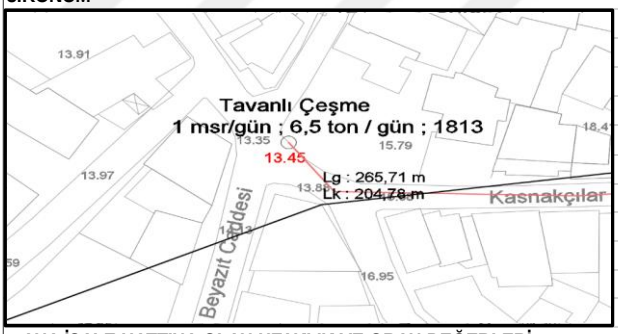

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 4,5 x 3,5 x 4,5 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1813 (Tanışık,1943,s.234/no:242)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,220/333)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4543174.933
Y = 412615.2302
Z_m = 13,45 m (Musluk Akar Kotu)
Z_t = 12,65 m (Taban Kotu)
Z_y = 13,35 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,75 m

ADRES : Tavanlı Çeşme Sokak / Unkapanı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 265,71 m
L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 204,78 m
$L_g / L_k = L_x$ = 1,30

5.GÖZLEM

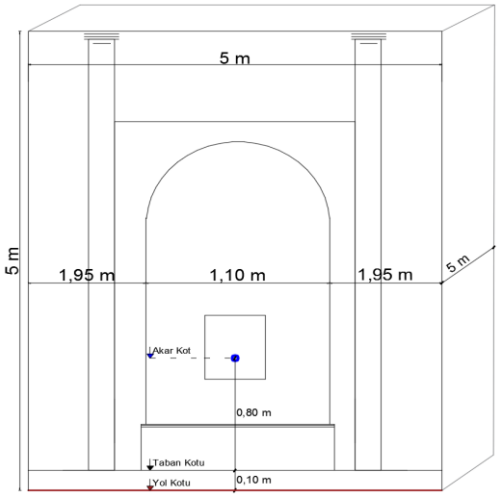
Geç dönemde inşa edilmiş olmasına rağmen çeşme harap bir vaziyettedir. Hazne, ayna taşı ve küvet çok büyük zarar görmüş durumda olup; çeşmenin büyük bir kısmı yol kotunun altında kalmıştır. Buna istinaden çeşmenin taban kotu, yol seviyesi dikkate alınarak tahmini olarak verilmiştir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

AHMET AĞA (UNKAPANI) ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

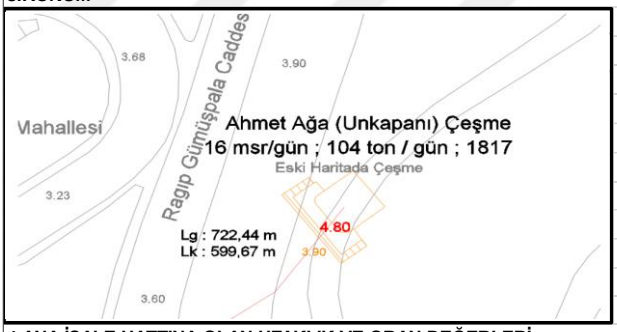

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 5 x 5 x 5 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1817 (Kitabe Üzerinden Okunmuştur)	MALZEME : Kesme Taş / Mermer
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 16 Masura = 104 ton/gün (Çeçen,1988,229/603)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4543567.5340

Y = 412739.6498

Z_m = 4,80 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 4,00 m (Taban Kotu)

Z_y = 3,90 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = + 0.10 m

ADRES : Ragıp Gümüşpala Caddesi / Unkapanı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 722,44 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 599,67 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,20

5.GÖZLEM

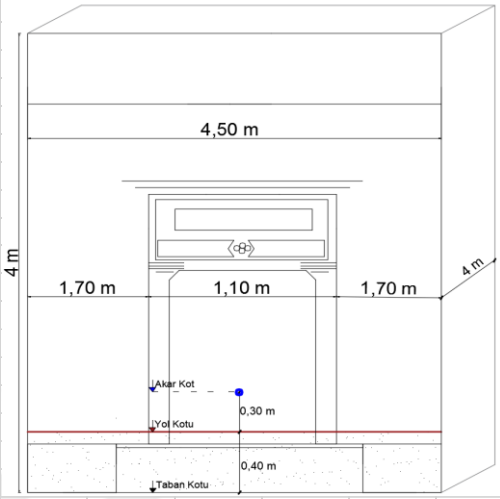
Dört yüzlü olarak yapılmış olan çeşme Unkapanı Köprüsü projesi kapsamında taşınmıştır. Eski yeri dikkate alınarak çeşme harita üzerinde işaretlenmiş ve kot değerleri bu çerçevede yaklaşık olarak verilmiştir. Kesme taştan yapılmış olan çeşme, mermer ile kaplanmış olup; fiziki durumu iyi görünmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

HAYDAR HAMAMI ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

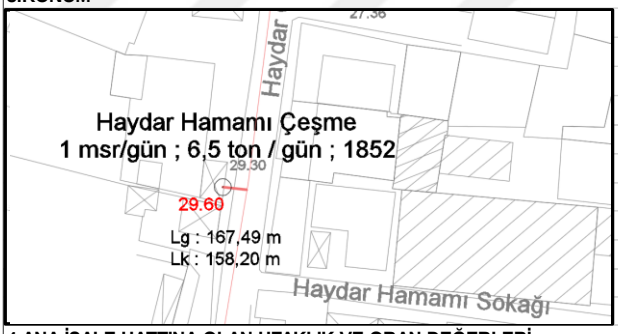

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 4,5 x 4 x 4 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1852 (Tanışık,1945,s.377-Haydar Medresesi)	MALZEME : Kesme Taş / Mermer Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,228/579)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4543591.516
Y = 412190.2737
Z_m = 29,60 m (Musluk Akar Kotu)
Z_t = 28,90 m (Taban Kotu)
Z_y = 29,30 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,40 m

ADRES : Haydar Caddesi / Unkapanı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 167,49 m
L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 158,20 m
$L_g / L_k = L_x$ = 1,05

5.GÖZLEM

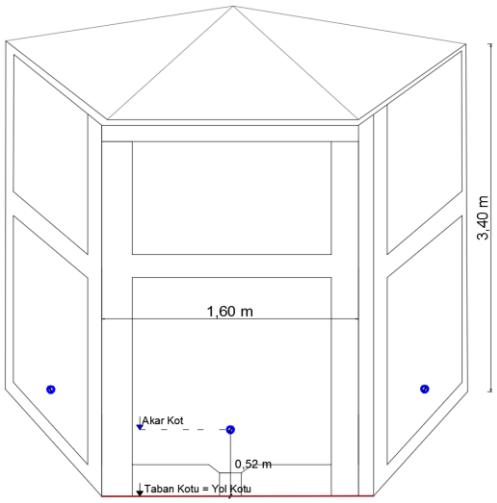
Geç dönemde yapılmış olan çeşme, atıl bir durumda olduğu görülmüştür. Taş duvardan yapılı haznesi ve kaplamadan yapılmış ayna taşı harap bir vaziyettedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

BIÇAKCI ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : [1,6x3]=4,8 x 3,4 x 1,6 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1893 (Kitabeden Okundu)	MALZEME : Dökme Harç
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 16 Masura = 104 ton/gün (Çeçen,1988,228/581)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4543516.851

Y = 412310.2021

Z_m = 17,08 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 16,56 m (Taban Kotu)

Z_y = 16,56 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Bıçakcı Çeşme Sokak / Unkapanı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 214,89 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 183,57 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,17

5.GÖZLEM

Üçyüzlü olarak yapılmış olan çeşmenin, ayna taşı, teknesi ve duvarlarının yıkık bir durumda olduğu görülmüştür. İvedi olarak restorasyon yapılması gerekmektedir.

VEFA

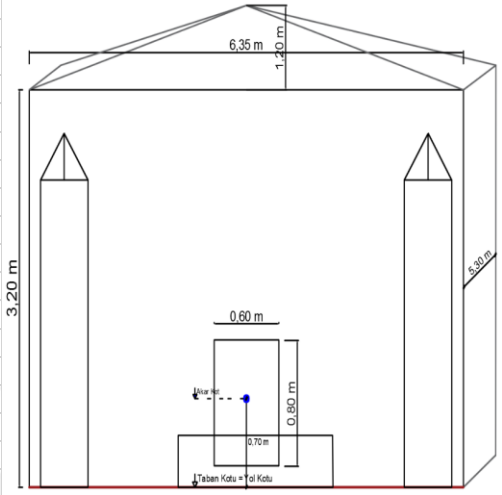
VEFA							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	KIRKÇEŞME	YOK	1550-1650	-	130	0,005	0,005
2	VEFA	MEVCUT	1550-1650	29,32	13	0,048	0,048
3	SABUNCU	TESPİT EDİLEMEDİ	1550-1650	-	6,5	0,239	0,184
4	SARIBEYAZIT	YOK	1460	-	6,5	0,109	0,107
5	MEHMET PAŞA(YOKUŞ)	YOK	1550-1650	-	13	0,205	0,155
6	ABACI	MEVCUT	1608	30,56	6,5	0,043	0,043
7	HASANPAŞA	MEVCUT	1744	18,06	6,5	0,221	0,201
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				29,94	175,5	0,65	0,542
1650-1750				18,06	182	0,87	0,743
1750-1850				-	182	0,87	0,743

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

VEFA ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

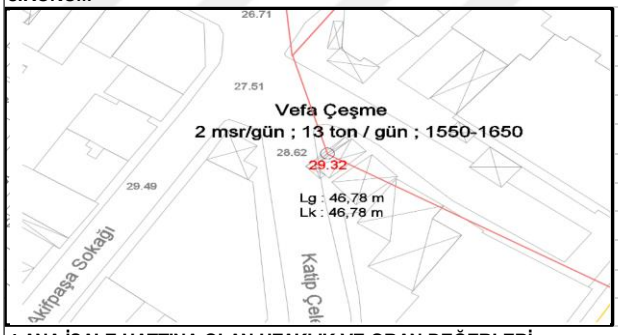

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 6,34 x 3,2 x 5,26 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 15. Yüzyıl (TTOK,2020,s.6)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.220/339)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4544809.5084

Y = 411262.985

Z_m = 29,32 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 28,62 m (Taban Kotu)

Z_y = 28,62 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Katip Çelebi Cadde / Vefa

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 48,76 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 48,76 m

$L_g / L_k = L_x = 1$

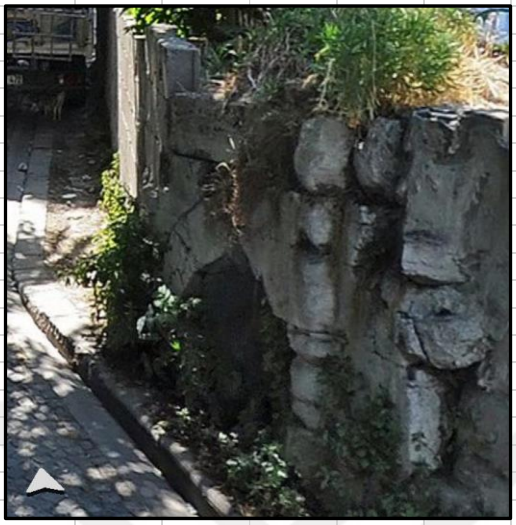
5.GÖZLEM

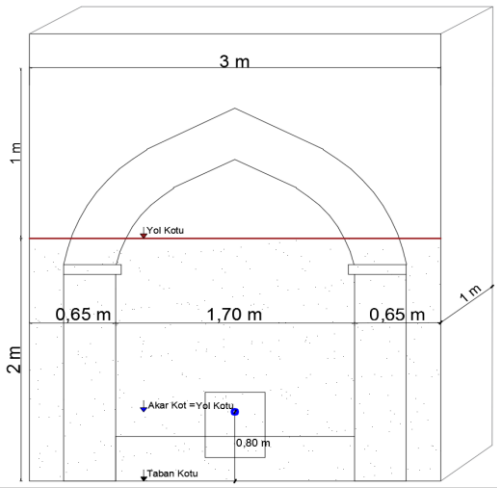
Yapım tekniği, malzeme ve mimarisi incelendiğinde; bizans döneminde inşa edilmiş sarnıçlardan ve/veya ilk dönem eserlerinden olduğu tahmin edilen çeşmenin fiziki durumu oldukça kötü görünmektedir. Atıl bir durumda olan çeşme için ivedi olarak restorasyon çalışmalarının başlatılması gerekmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ABACI ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

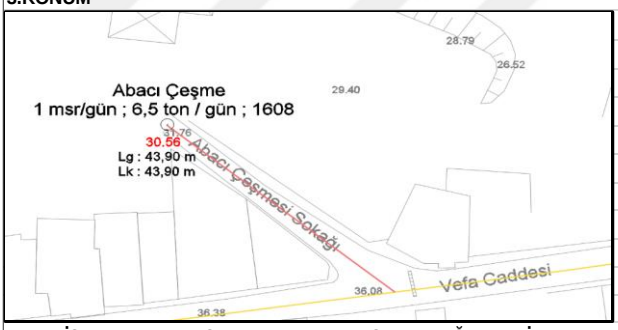

FOTOĞRAF - 2011 (Yandex Panorama) | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3 x 3 m) (Hazne Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1608 (Egemen,1993,643/864)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.220/335)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4543028.075

Y = 412624.5974

Z_m = 30,56 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 29,76 m (Taban Kotu)

Z_y = 31,76 m (Yol Kotu)

Z_{fark} = - 2 m

ADRES : Abacı Çeşmesi Sokağı / Süleymaniye

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 43,90 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 43,90 m

$L_g / L_k = L_x = 1$

5.GÖZLEM

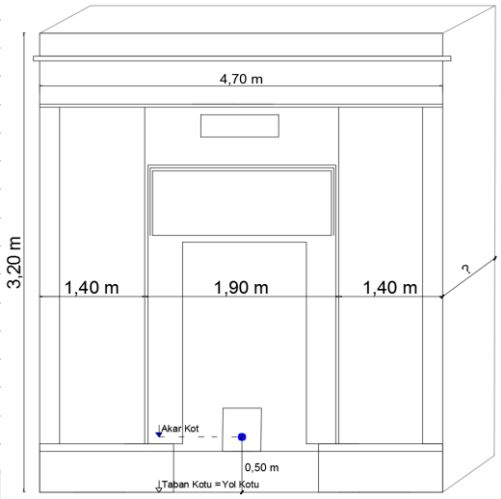
Kitabesi, teknesi ve haznesi yok edilmiş durumda olan çeşme, harap bir şekildedir. Yapının büyük bir kısmı yol seviyesinin altında kalmış olup; 2018 yılında etrafı metal sac ile kapatılmıştır. Bu nedenle 2011 yılındaki daha belirgin olduğu bir fotoğraf kullanılmıştır. Çevre genelindeki devam etmekte olan kentsel dönüşüm çalışmaları ve aşırı göç nedeniyle ortaya çıkan çarpık yapılaşmanın çeşmeye ve yakınındaki benzeri birçok tarihi esere zarar verdiği görülmüştür.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

HASANPAŞA ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

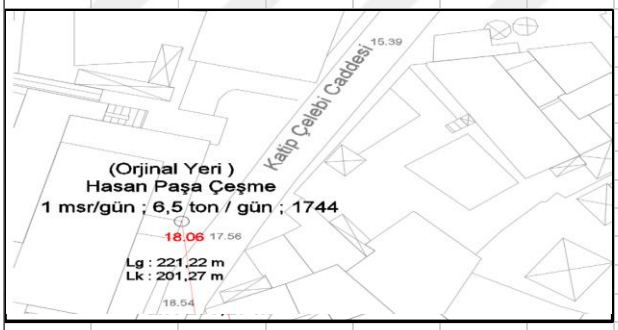

FOTOĞRAF - 2018

RÖLEVE - 2018 (EBAT : 4,7 x 3,2) (Hazne Yıkılmış)

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1744 (Egemen,1993,342/459)	MALZEME : Kesme Taş / Granit Taş Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.220/340)	MİMARİ : -

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4543106.972

Y = 412406.7243

Z_m = 18,06 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 17,56 m (Taban Kotu)

Z_y = 17,56 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Katip Çelebi Cadde / Vefa

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 221,02 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 201,27 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,10

5.GÖZLEM

18.Yüzyılda inşa edilmiş olan çeşme, İMÇ binası yapılırken orijinal yerinden taşınmıştır. Bu nedenle kot değerleri yol seviyesi dikkate alınarak yaklaşık olarak verilmiştir. Haznesi yerinde bulunmayan çeşme fiziki açıdan iyi durumdadır.

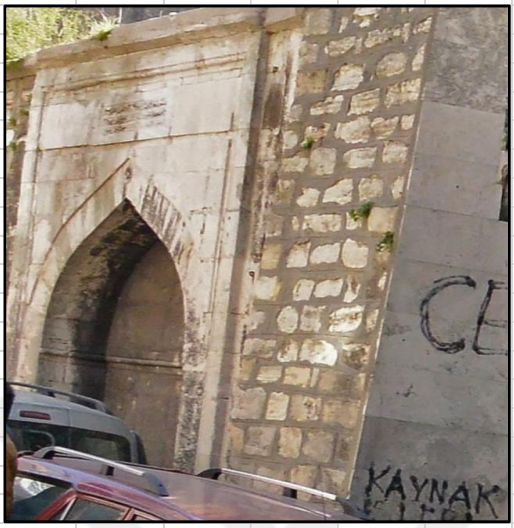
SÜLEYMANİYE

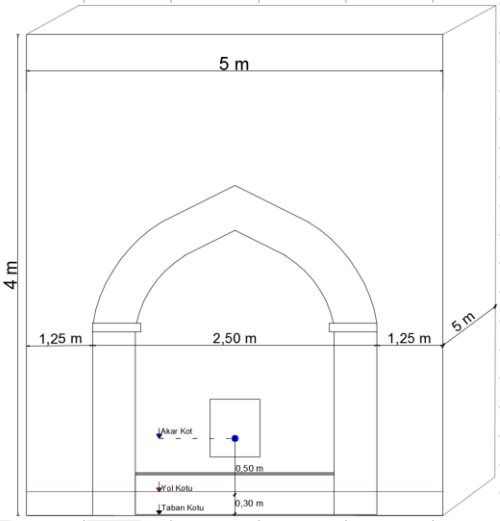
SÜLEYMANİYE							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	KEMERALTI	YOK	1550 -1650	-	6,5	0,057	0,046
2	SABUNHANE	MEVCUT	1677	13,30	6,5	0,182	0,137
3	DEVELİOĞLU	MEVCUT	1696	21,48	26	0,81	0,64
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				KOT$_{ort.}$ (m)	DEBİ$_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				-	6,5	0,057	0,046
1650-1750				17,39	39	1,049	0,823
1750-1850				-	39	1,049	0,823

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

SABUNHANE ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

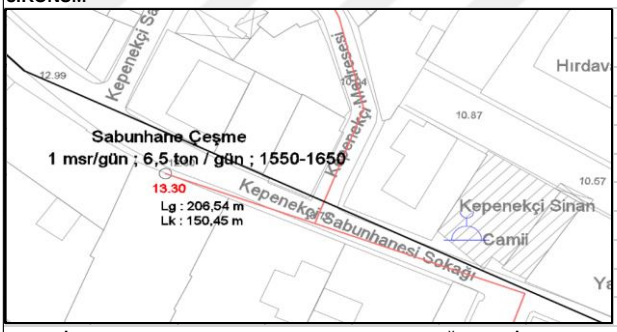

FOTOĞRAF - 2014 (Yandex Panorama) **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 5 x 4 x 5 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1677 (Tanışık,1943,s.88/89)	MALZEME : Kesme Taş
(Çeçen,1988,s.220/346)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4543078.585
Y = 412966.0601
Z_m = 13,30 m (Musluk Akar Kotu)
Z_t = 12,50 m (Taban Kotu)
Z_y = 12,80 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,30 m

ADRES:Kepenekçi Sabunhanesi Sk. /Süleymaniye

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 206,54 m
L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 150,45 m
$L_g / L_k = L_x$ = 1,37

5.GÖZLEM

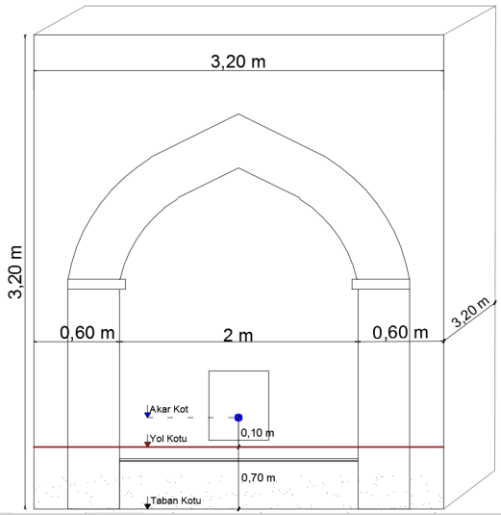
Kepenekçi Sabunhanesi olarak da bilinen yapının hemen önünde bulunan çeşmenin, ön cephesi dışında geriye hiçbir parçası kalmamıştır. 2014 yılında bir onarım geçirdiği anlaşılan çeşme, şu an etrafı metal sacla örtülü durumdadır. Bu nedenle 2014 yılına ait fotoğraf kullanılmıştır. Görkemli eserlerden biri olan çeşmenin ivedi bir şekilde restore edilmesi gerekmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

DEVELİOĞLU ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

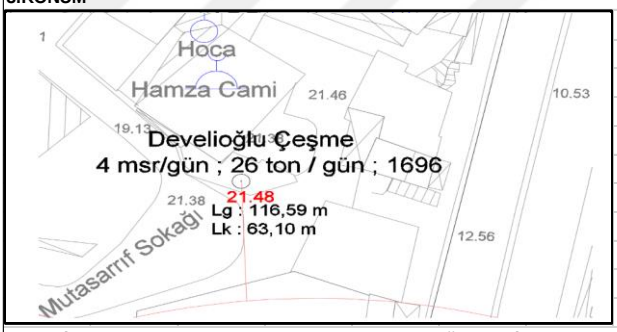

FOTOĞRAF - 2014 (Yandex Panorama) **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,2 x 3,2 x 3,2 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1696 (Tanışık,1943,s.96/no:97)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 4 Masura = 26 ton/gün	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 413067.6276

Y = 4542995.679

Z_m = 21,48 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 20,68 m (Taban Kotu)

Z_y = 21,38 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,70 m

ADRES: Mutasarrıf Sokak / Süleymaniye

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 116,59 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 63,10 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,85

5.GÖZLEM

Hoca Hamza Caminin bitişiğinde bulunan çeşmenin, yol seviyesinin yükselmesi ve hazne kısmının camiye dahil edilmesi ile işlevini kaybettiği görülmüştür. Ayna taşı üzerinde yıldız, ağaç ve bitki motifleri bulunmakla beraber, kemer klasik üslupla inşa edilmiştir. Tarihi açıdan mimari değeri yüksek olduğu anlaşılan eserin ivedi olarak restore edilmesi gerekmektedir.

TAHTAKALE

TAHTAKALE							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	MAHKEME SOKAK	YOK	1550-1650	-	13	0,425	0,309
2	ÇUKUR	YOK	1550-1650	-	104	0,329	0,22
3	RÜSTEMPAŞA	MEVCUT	1560	6,13	32,5	0,401	0,271
4	TAHTAKALE	MEVCUT	1750-1850	8,10	13	0,304	0,226
5	KUNDAKÇILAR	YOK	1750-1850	-	13	0,287	0,181
6	ODUNKAPISI	YOK	1820	-	13	0,812	0,343
7	BALKAPANI	MEVCUT	1813	7,00	6,5	0,346	0,257
8	HALİLAĞA	YOK	1824	-	156	0,211	0,152
9	NEV FİDAN	MEVCUT	1865	1,30	6,5	0,620	0,371
10	ÇÖPLÜK	YOK	1884	-	13	0,722	0,368
11	KIBLE	MEVCUT	1893	5,97	13	0,602	0,224

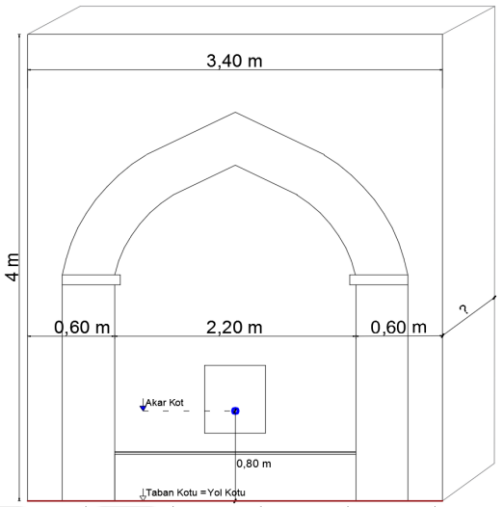
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER				
YÜZYILLIK DÖNEMLER	$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650	6,13	149,5	1,155	0,800
1650-1750	-	149,5	1,155	0,800
1750-1850	5,59	383,5	5,059	2,922

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

RÜSTEM PAŞA ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

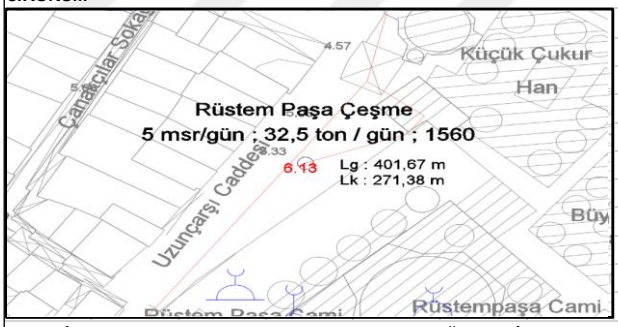
FOTOĞRAF - 2018

RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,4 x 4 m) - (Hazne Yok / Yıkılmış)

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1560 (Üstündağ vd.,2017,s.404)	MALZEME : Kesme Taş / Granit Taş Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 5 Masura = 32,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.221/360)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4543063.1380

Y = 413245.9379

Z_m = 6,13 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 5,33 m (Taban Kotu)

Z_y = 5,33 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Uzunçarşı Caddesi / Tahtakale

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 401,67 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 271,38 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,48

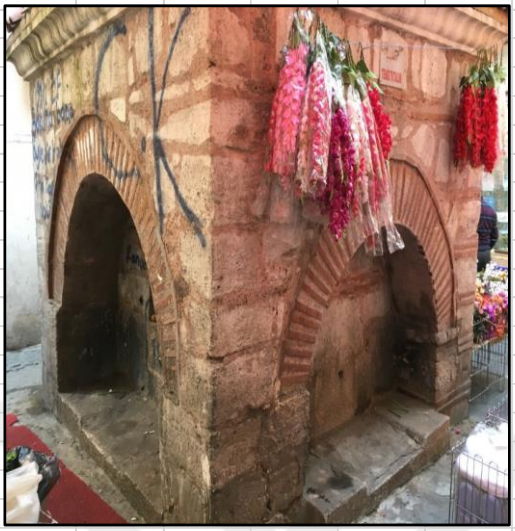
5.GÖZLEM

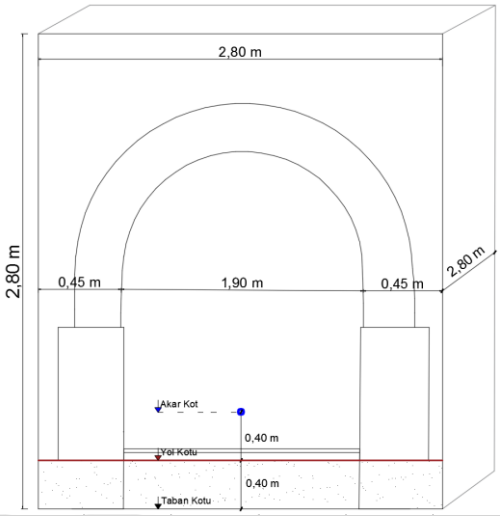
Rüstem Paşa Cami ile bütünleşik olarak inşa edilmiş olan çeşme; fiziki olarak iyi durumda gözükmektedir. Birkaç defa onarımdan geçtiği tahmin edilen çeşme, çevre dükkanların işgali nedeniyle zarar görmektedir. Hazne kısmı farklı bir amaçla kullanılmakta olup; değişiklikler nedeniyle tespit edilememiştir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

TAHTAKALE ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

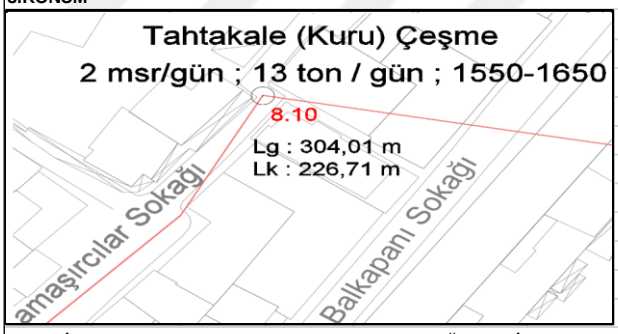

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,8 x 2,8 x 2,8)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1750-1850 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş / Tuğla
(Çeçen,1988,s.P7)	MİMARİ :

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542990,5994
Y = 413238,3729
Z_m = 8,10 m (Musluk Akar Kotu)
Z_t = 7,30 m (Taban Kotu)
Z_y = 7,70 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = -0,40 m

ADRES : Çamaşırcılar Sokak / Tahtakale

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 304,01 m
L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 226,71 m
$L_g / L_k = L_x$ = 1,34

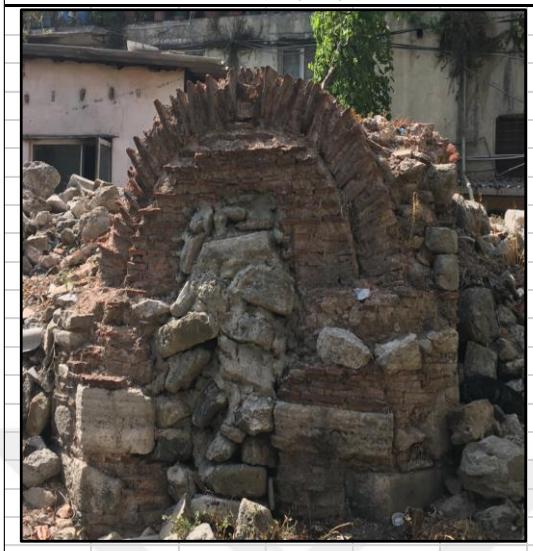
5.GÖZLEM

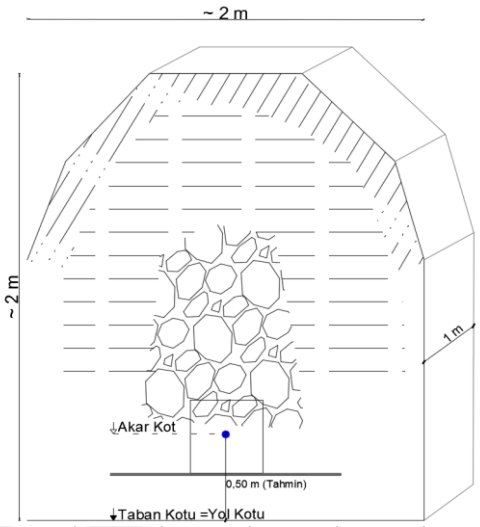
Dairesel Kemerli ve saçakları guse biçimde yapılmış olan çeşme, yapım tekniği ve mimari özellikleri açısından 18-19. Yüzyıl arasında yapılmış izlenimi vermektedir.Fiziki açıdan iyi durumda olan çeşme, çevre dükkanların malzemelerinin sergilendiği bir yapıya dönüşmüştür.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

BALKAPANI ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

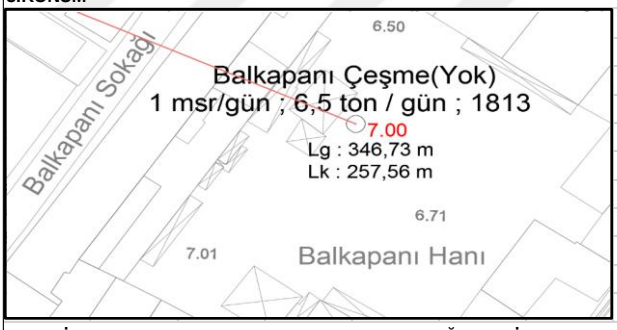

FOTOĞRAF - 2021 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2 x 2 x 1) (Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1813 (Tanışık,1943,s.234/no:243)	MALZEME : Kesme Taş / Tuğla
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,P7)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542966,417

Y = 413278,9453

Z_m = 7,00 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 6,50 m (Taban Kotu)

Z_y = 6,50 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Balkapanı Hanı Avlusu / Tahtakale

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 346,73 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 257,56 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,35

5.GÖZLEM

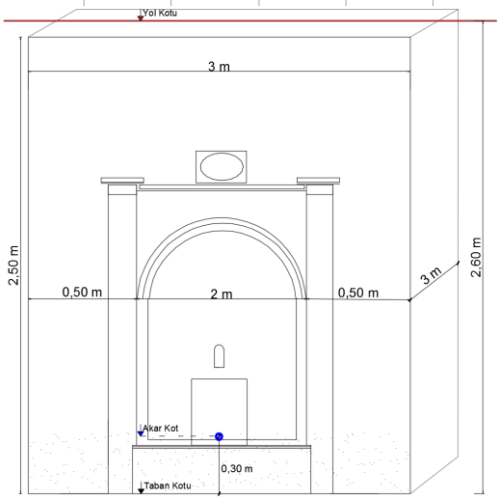
Yıkılmış vaziyette harap bir durumda olan çeşmeden geriye sadece taşıyıcı duvarlar ve kemer tuğlaları kalmıştır. Hanın içerisinde olması sebebiyle çeşmenin hatta açılan kısmı ayna taşının olduğu yer gelişigüzel bazı taşlarla kapatılmıştır. Kot ve ölçü değerleri tahmni olarak verilmiştir. Eski fotoğraflarda klasik sivri kemer ve çeşitli süslemeleri olduğu görülen çeşmenin acilen onarılması gerekmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

NEV FİDAN HATUN ÇEŞME
(AHİ AHMET ÇELEBİ CAMİ ÇEŞME)

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

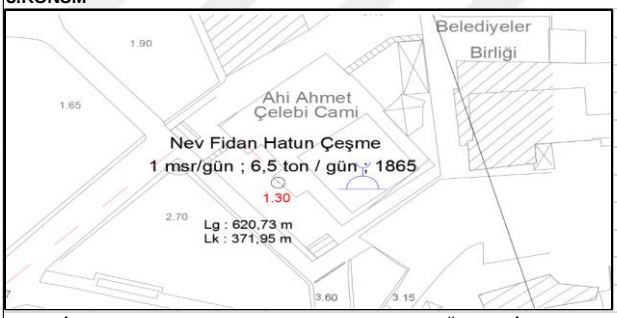

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 4 x 2,7 x 4 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1865 (Tanışık,1943,s.276/ no:294)	MALZEME : Kesma Taş / Mermer Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,P7)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 413220.1731
Y = 4543182.623
Z_m = 1,30 m (Musluk Akar Kotu)
Z_t = 1,00 m (Taban Kotu)
Z_y = 3,60 m (Yol Kotu)

Z_{fark} = - 2,6 m

ADRES : Ragıp Gümüşpala Caddesi / Tahtakale

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 514,73 m
L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 371,95 m
$L_g / L_k = L_x$ = 1,38

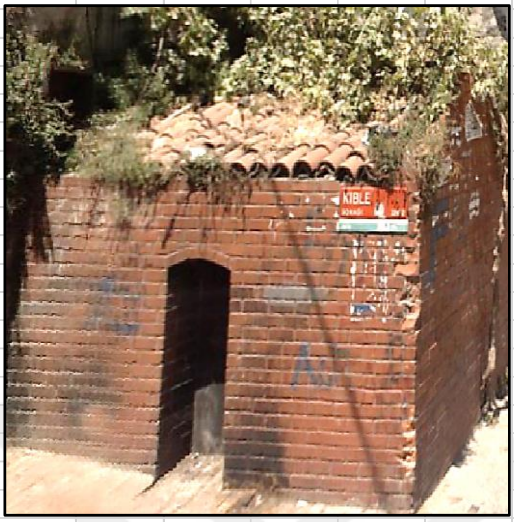
5.GÖZLEM

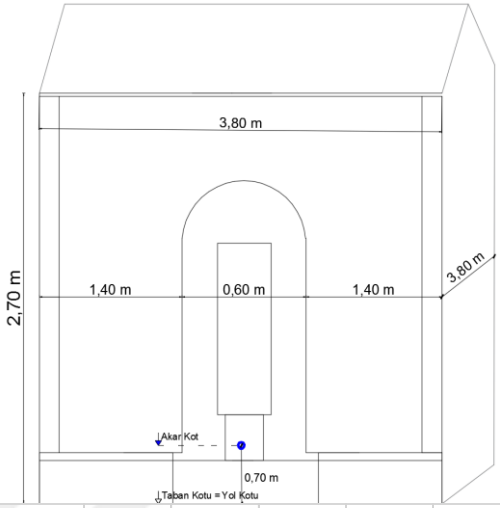
Tezkiret'ül Ebniye ve Tezkiret'ül Bünyan'da Mimar Sinan'ın eserleri arasında gösterilen cami, yangın ve depremler nedeniyle birçok kez onarım görmüştür. Evliya Çelebi' nin de seyahat yapmaya başlamasının bu camide gördüğü rüya olduğu belirtilmiştir. Büyük olasılıkla cami yapıldıktan sonra ibadet için suyun yeterli olmaması üzerine çeşmenin inşa edildiği anlaşılmaktadır. Çeşmenin eski dönemdeki halinin muhafaza edilememesi nedeniyle, üslup ve yapım tekniği için bir yorum yapılması zordur. Çeşme, Ragıp Gümüşpala Caddesi'ne göre çok aşağıda bir seviyede olan Ahi Ahmet Çelebi Cami avlusunun içerisinde bulunmaktadır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

BEKİR EFENDİ ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

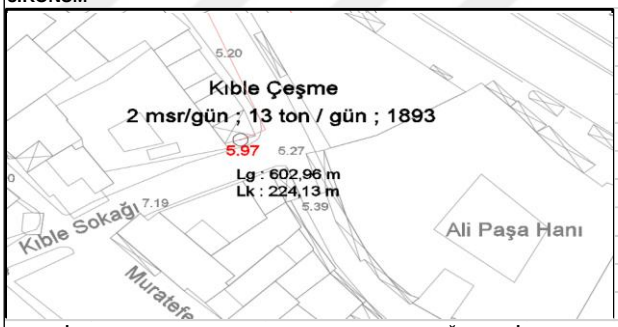

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 4 x 2,7 x 4 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1893 (Tanışık,1943,s.378)	MALZEME : Kesma Taş / Mermer
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,220/328)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4544935.4940

Y = 411438.0501

Z_m = 5,97 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 5,27 m (Taban Kotu)

Z_y = 5,27 m (Yol Kotu)

Z_{fark} = 0 m

ADRES : Kıble Sokak / Tahtakale

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 602,96 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 224,13 m

$L_g / L_k = L_x$ = 2,69

5.GÖZLEM

Sonradan ateş tuğla ile restore edildiği anlaşılan çeşmenin, duvarları ve özellikle çatı kısmı harap bir vaziyettedir. Oldukça büyük bir haznesi olduğu anlaşılan çeşmenin tekne, ayna taşı ve lülesi zarar görmüş vaziyettedir. Uygun bir restorasyon ile çeşmenin ıslah edilmesi gerekmektedir.

YENİCAMİ

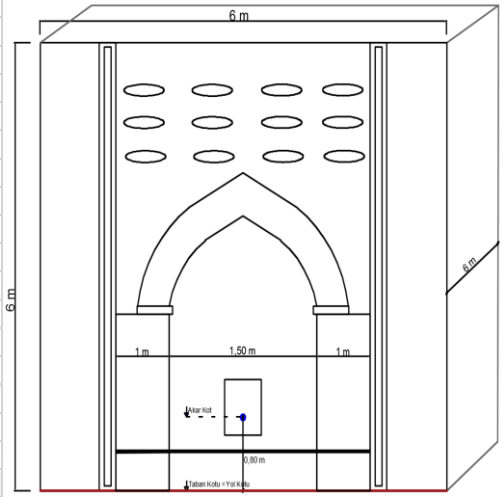
YENİCAMİ							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	TURHAN SULTAN(SEBİL)	MEVCUT	1663	3,45	13	0,681	0,547
2	TURHAN SULTAN	MEVCUT	1738	5,76	104	0,45	0,397
3	TAŞÇILAR	YOK	1796	-	6,5	0,971	0,372
4	BALIK PAZARI	YOK	1750-1850	-	6,5	0,878	0,438
5	TAHMİS SOKAĞI	MEVCUT	1806	5,83	104	0,756	0,363
6	HİDAYET CAMİ	YOK	1813	-	104	0,770	0,622
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				-	0	0,00	0,00
1650-1750				4,61	117	1,13	0,944
1750-1850				5,83	338	4,51	1,795

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

TURHAN SULTAN SEBİL

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

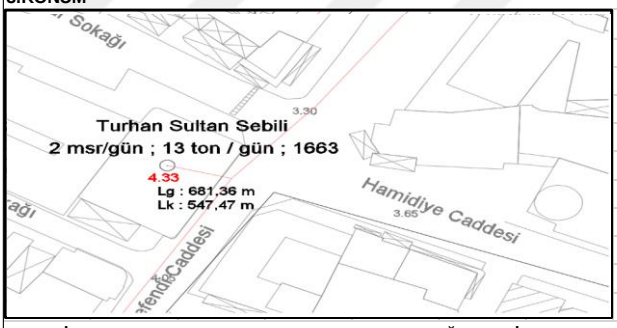

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 6 x 6 x 6 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1663 (Tanışık,1943,s.84/no:82)	MALZEME : Kesme Taş / Mermer Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s219/304)	MİMARİ : Klasik Türk ve Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542857.156

Y = 413607.0607

Z_m = 4,33 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 3,63 m (Taban Kotu)

Z_y = 3,63 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Hamidiye Caddesi / Yenicami

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 681,36 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 547,47 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,24

5.GÖZLEM

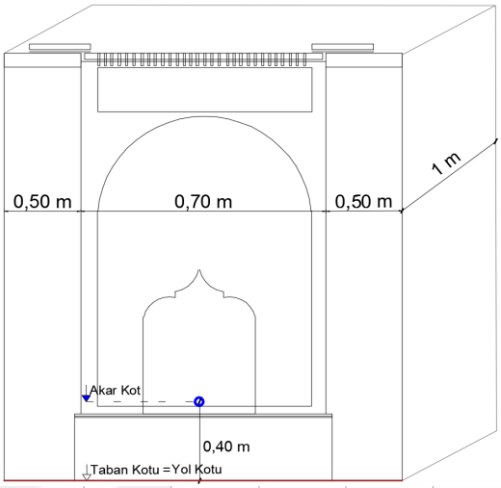
Fiziki açıdan iyi durumda olan çeşme, şebeke suyu yardımıyla halen kullanılmaktadır. Mimari açıdan hem klasik Türk tipi kemer hem bitki motifleri ile kaplanmış olan ön cephe nedeniyle her iki üsluba uygun görünmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

TURHAN SULTAN ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

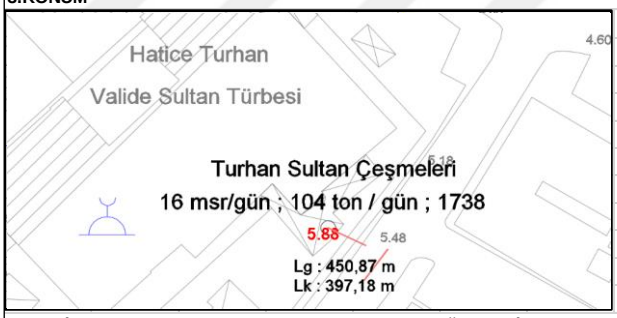

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE -2018 (EBAT : 1,7 x 2,8 m)(Hazne Yok Tespit Edilemedi.)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1738 (Tanışık,1943,s.367/ ..türbe duvarı..)	MALZEME : Kesme Taş / Taş Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 16 Masura = 104 ton/gün (Çeçen,1988,s.219/306)	MİMARİ : Klasik Türk ve Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542871,246

Y = 413538,7071

Z_m = 5,88 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 5,48 m (Taban Kotu)

Z_y = 5,48 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Yeni Cami Caddesi / Yenicami

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 450,87 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 397,18 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,13

5.GÖZLEM

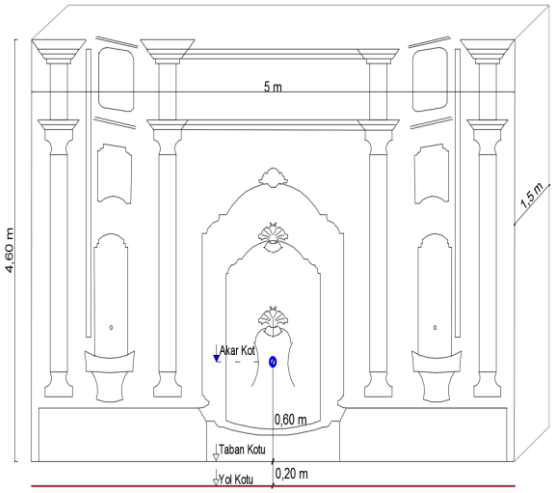
Turhan Valide Sultan'nın ölümü sonrasında inşa edilen türbeye ilerleyen zamanlarda inşa edilmiş çeşmelerdir (Egemen,1993,s.368). Bu çerçevede yaklaşık olarak inşa tarihi verilmiştir. Turhan SultanTürbesi restorasyon çalışmaları kapsamında onarımı devam eden türbede toplamda 16 Masura debisi olan 1 adet çeşme ve 4 adet kurnalı çeşme bulunmaktadır. Klasik Türk tipi kemer ve Barok tarzı kemer ile süslemeler olduğu görülmüştür. Kurnalı çeşmeler ise oldukça süslemelidir. Fiziki açıdan iyi durumda olduğu anlaşılan çeşmeler, restorasyon sonrasında çok daha iyi bir duruma gelecektir. Haznesi tespit edlimeyen yapının, direk olarak ana isale hattından beslendiği düşünülmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

TAHMİS SOKAĞI ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

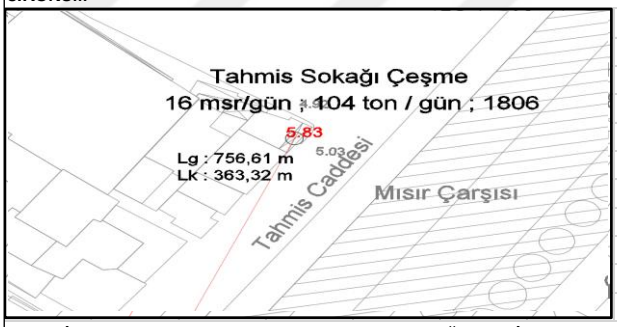

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 4,6 x 5 x 1,5)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1806 (Egemen,1993,s.365/no:396)	MALZEME : Kesme Taş - Tuğla / Mermer Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 16 Masura = 104 ton/gün (Çeçen,1988,s219/310)	MİMARİ : Barok Uslübu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4551717,035

Y = 411209,2735

Z_m = 5,83 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 5,23 m (Taban Kotu)

Z_y = 5,03 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = + 0,20 m

ADRES : Tahmis Cadde / Yenicami

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 756,61 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 363,32 m

$L_g / L_k = L_x$ = 2,08

5.GÖZLEM

Oyma nakışlı saçak, kabartmalı kitabe ve altın yaldızlı süslemeleri olan tamamen mermer kaplı cephesi ile Barok tarzında inşa edilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Çeşme, şebeke suyu vasıtasıyla akar duruma getirilmiştir.

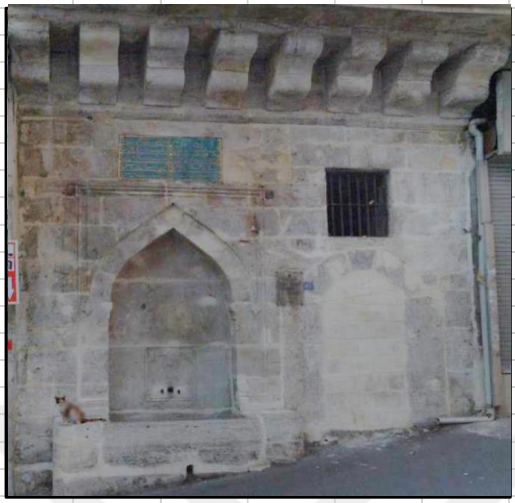
UZUNÇARŞI

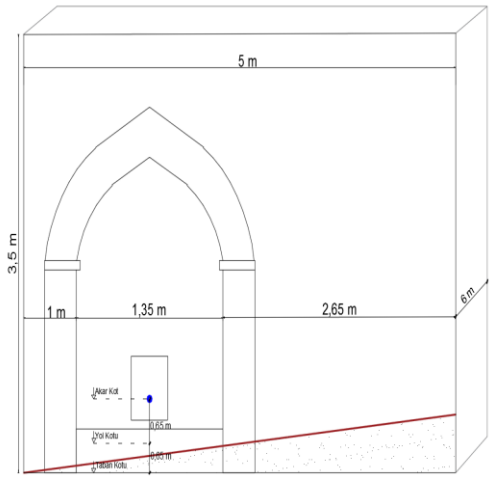
UZUNÇARŞI							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	ALACAHAMAM	YOK	1566	-	13	0,439	0,343
2	SULTAN	YOK	1550-1650	-	104	0,450	0,397
3	ÇUKUR	YOK	1550-1650	-	13	0,108	0,103
4	DARUSAADET	YOK	1650-1750	-	6,5	0,397	0,348
5	SAMANVEREN	YOK	1708	-	104	0,007	0,007
6	MEKTEP ALTI (MİRAHUR)	MEVCUT	1721	17,68	6,5	0,383	0,332
7	ÇAKMAKÇILAR	MEVCUT	1750-1850	25,90	52	0,408	0,355
8	GAZNEVİ	YOK	1750-1850	-	6,5	0,117	0,106
9	HACI KÜÇÜK	MEVCUT	1872	15,68	6,5	0,493	0,386
10	YAVAŞÇA ŞAHİN	YOK	1878	-	104	0,116	0,111
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				KOT$_{ort.}$ (m)	DEBİ$_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				-	130	0,997	0,843
1650-1750				17,68	247	1,784	1,53
1750-1850				20,79	416	2,918	2,488

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

MEKTEP ALTI ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

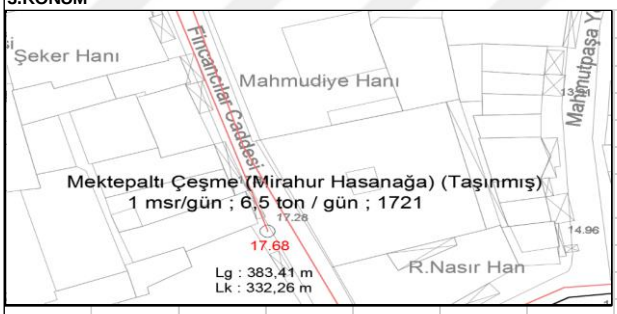
FOTOĞRAF - 2019 (İBB,2019)

RÖLEVE - 2019 (EBAT : 4,6 x 5 x 6,5 m)

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1721 (Tanışık,1943,s.122/no:125)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.221/370)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542641.834

Y = 413320.9458

Z_m = 17,68 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 16,88 m (Taban Kotu)

Z_y = 17,28 m (Yol Kotu)

(Çeşme Esas Yerinde Olmadığı İçin Kot Değerleri Tahminidir.)

Z_{tyfark} = - 0,40 m

ADRES : Fincancılar Caddesi / Uzunçarşı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 383,41 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 332,26 m

$L_g / L_k = L_x = 1,15$

5.GÖZLEM

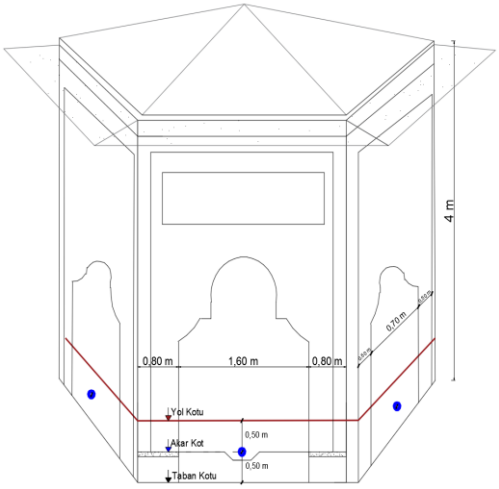
1937 yılında asıl yerinden şu anki bulunduğu İsmetiye Caddesi No:7 / Tahtakale adresine taşınmış olan çeşme, Giritli Mirahur Hasanağa tarafından yine kendi adını taşıyan hanın yanında inşa edilmiştir. Çeşme yerinden taşınmış olduğu için kot değerleri asıl yerindeki yol seviyesi dikkate alınarak tahmini verilmiştir. Klasik dönemin son eserlerinden olduğu söylenebilir. 2009 yılında restorasyon geçirdiği anlaşılan çeşmenin fiziki durumu iyi görünmektedir. Çeşmeden fotoğraf alınması için çokca gidilmiş ama; her defasında önüne esnaflar tarafından konulan eşyalar nedeniyle çekim yapılamamıştır. Buna istinaden fotoğraf için İBB sokak görünümlerinden fayydalanılmıştır (İBB,2019).

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ÇAKMAKÇILAR ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

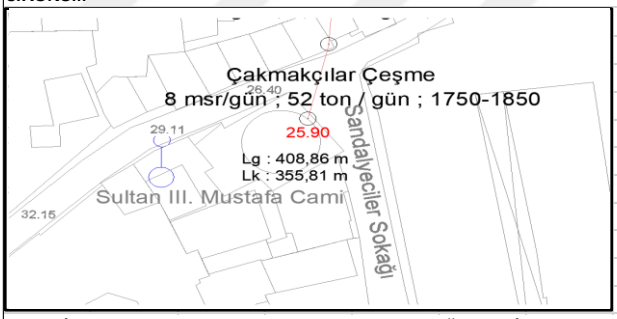

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 6,6 x 4 x 1,70)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1750-1850 [Tahmin]	MALZEME : Mermer Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 8 Masura = 52 ton/gün (Çeçen,1988,s.221/368)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542561.734

Y = 413272.234

Z_m = 25.90 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 25.40 m (Taban Kotu)

Z_y = 26.40 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = -1 m

ADRES : Sandalyeciler Sokağı / Tahtakale

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 408,86 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 355,81 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,15

5.GÖZLEM

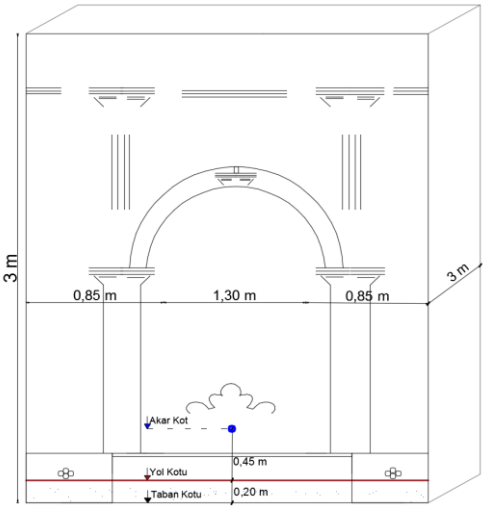
Sultan III. Mustafa Cami'den (1761) az zaman öncesinde inşa edilmiş ve sonrasında caminin ismi çeşmenin ismi ile anılmaya başlanmıştır (Üstündağ vd.,2017,s.171; Cambaz,2013). Dairesel kemerli ve geniş saçaklı mimarisiyle Barok Üslubu içinde kalan çeşmenin ön cephesi üç yüzlüdür. Haznesinin bir kısmı farklı amaçla kullanılmakta olup; çeşme yol seviyesininde altındadır. Çevre esnafından alınan bilgiye göre; çeşmenin kurşun çatı kaplaması olduğu ve bunun çalınması nedeniyle yağışlarda yapının büyük zarar gördüğü öğrenilmiştir. Şebeke suyu ile hizmet vermekte olan çeşmenin, ivedi bir biçimde çatısının onarılması ve eserin genelinde bir restorasyon çalışması yapılması gerekmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

HACI KÜÇÜK ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

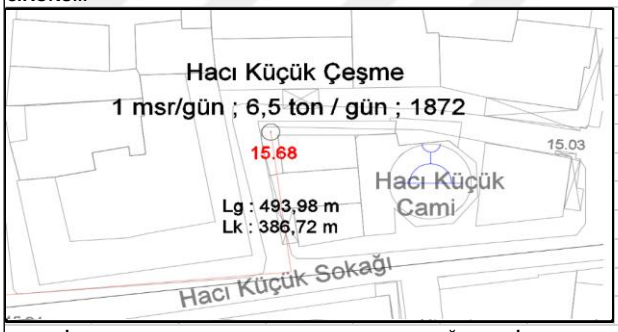

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,2 x 3 x 3 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1872 (Cambaz,2013,Hacı Küçük)	MALZEME : Kesme Taş / Mermer Kaplama
(Çeçen,1988,s.221/371)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542652.759
Y = 413393.9845
Zm = 15,68 m (Musluk Akar Kotu)
Zt = 14,83 m (Taban Kotu)
Zy = 15,03 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,2 m

ADRES : Hacı Küçük Sokağı / Uzunçarşı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 493,98 m
L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 386,72 m
$L_g / L_k = L_x$ = 1,28

5.GÖZLEM

Fiziki açıdan çok iyi durumda olmayan çeşme dairesel kemer, süslü sütünlar ve çiçek motifleri ile tipik bir Barok dönem eseridir. Çeşmenin ön cephesindeki mermer kaplamaların zaman içinde aşındığı ve hazne kısmının ise bitişiğinde bulunduğu Hacı Küçük Cami'nin kullanım alanına katıldığı görülmüştür.

HOCAPAŞA

HOCAPAŞA							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	HOCAPAŞA	MEVCUT	1550-1650	11,89	13	0,848	0,674
2	AYDINOĞLU TEKKE	YOK	1684	-	104	0,547	0,462
3	KAYIŞ MUSTAFA AĞA	YOK	1590	-	6,5	0,623	0,561
4	BİLİNMEYEN	YOK	1650-1750	-	6,5	0,722	0,687
5	ABBAS AĞA	YOK	1650-1750	-	6,5	0,718	0,664
6	İBRAHİM PAŞA MEKTEP	YOK	1726	-	104	0,645	0,589
7	HACI BEŞİR AĞA	MEVCUT	1744	23,35	13	0,332	0,304
8	MEYDANCIK	YOK	1750-1850	-	6,5	0,697	0,618
9	İSMAİL İSMET	YOK	1750-1850	-	6,5	0,76	0,679
10	NALLI MESCİT	YOK	1750-1850	-	6,5	0,588	0,535
11	ZEYNEP SULTAN	MEVCUT	1770	12,14	13	0,527	0,489
12	SALKIM SÖĞÜT	MEVCUT	1770	13,36	6,5	0,500	0,459
13	ABDULHAMİT TÜRBE	MEVCUT	1777	5,85	104	0,806	0,633
14	PAŞAKAPISI	MEVCUT	1848	18,58	52	0,371	0,34
15	CAĞALOĞLU YOKUŞU	MEVCUT	1870	30,40	13	0,593	0,53
16	MURADİYE SEBİLİ	MEVCUT	1876	10,40	6,5	0,931	0,669
17	ABDULHAMİT 2	MEVCUT	1877	6,14	19,5	0,811	0,75

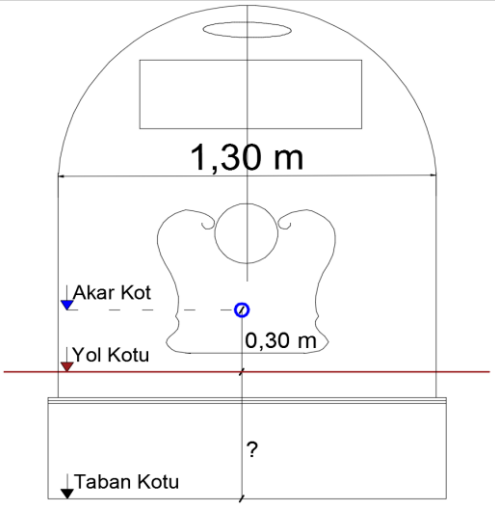
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER				
YÜZYILLIK DÖNEMLER	KOT$_{ort.}$ (m)	DEBİ$_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650	11,89	123,5	2,018	1,697
1650-1750	23,35	253,5	4,435	3,941
1750-1850	13,84	487,5	11,019	9,643

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

HOCAPAŞA ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

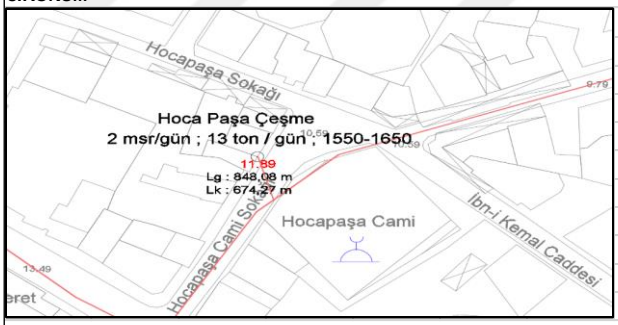

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : -)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550-1650 (TTOK,2020,s.6)	MALZEME : -
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,P7-Ayasofya Kubbesi)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4544949.74

Y = 411324.453

Z_m = 11,89 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = - (Taban Kotu)

Z_y = 11,59 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = ?

ADRES : Hoca Paşa Cami Sokak / Hocapaşa

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 848,08 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 674,27 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,25

5.GÖZLEM

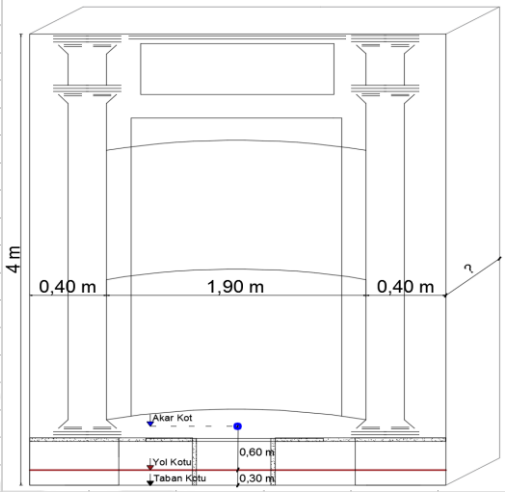
İstanbul Çeşmeleri - I'de 1818'de inşa edildiği belirtilmiş olsa da; Fatih devrinde mevcut olduğu anlaşılan çeşmenin birçok kez onarımdan geçtiği ve şebeke suyu ile hizmet verdiği tespit edilmiştir (Tanışık,1943,s.240/no:253; TTOK,2020,s.6).

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

HACI BEŞİR AĞA ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

FOTOĞRAF - 2018

RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,7 x 4 x ?) (Hazne Yok / İşlev Dışı)

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1744 (Tanışık,1943,s.172/ no:175)	MALZEME : Mermer Kaplama ve Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,221/373)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542269.378

Y = 413976.9432

Z_m = 23,35 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 22,45 m (Taban Kotu)

Z_y = 22,75 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,30 m

ADRES : Alay Köşkü Caddesi / Hocapaşa

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 332,43 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 304,45 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,09

5.GÖZLEM

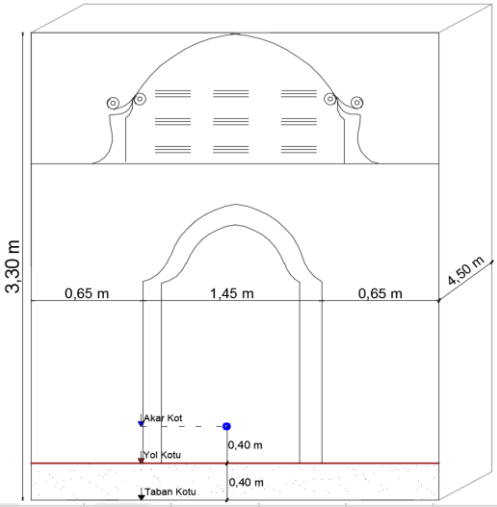
Haci Beşir Ağa Cami ile birlikte inşa edildiği anlaşılan yapı iki adet çeşme ve bir sebilden oluşmaktadır. Ancak yerleşkenin diğer ucundaki klasik tarzdaki çeşmenin, Kazım Çeçen'in Kırkçeşme Dağıtım Şebekesi planında bağlantısı gözükmemektedir. Bu nedenle yalnız bir çeşmenin bilgileri işlenmiştir. Ayrıca planda gözükmeyen çeşme, diğerine göre kot olarak yaklaşık 2-2,5 metre yüksek olduğu görülmüştür. Barok Üslubu ile inşa edilmiş olan asıl çeşme ise oldukça kötü bir durumdadır. Sebil olarak inşa edilen kısım ticari amaçlı kullanılmakta ve çeşme ise yol seviyesinin altında kalmış olup; mermer kaplama cephe korozif etkiler nedeniyle zarar görmüştür.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ZEYNEP SULTAN ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

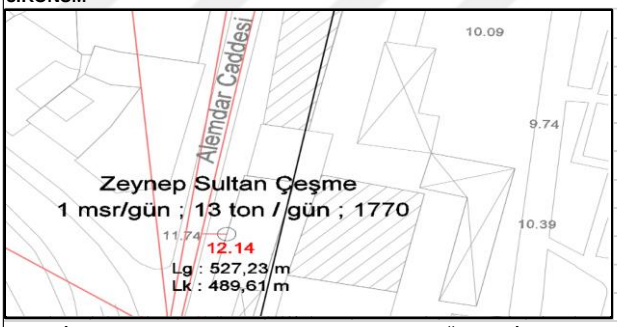

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,75 x 3,3 x 4,5 m) (Hazne İşlev Dışı)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1770 (Egemen,1993,s.844/no:1161)	MALZEME : Kesme Taş / Mermer Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.222/386)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542467.007

Y = 414080.2704

Z_m = 12,14 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 11,34 m (Taban Kotu)

Z_y = 11,74 m (Yol Kotu)

Z_{yfark} = - 0,40 m

ADRES : Alemdar Caddesi / Hocapaşa

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 527,23 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 489,61 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,07

5.GÖZLEM

Dairesel kemer, mermer sütun ile cephe kaplamalarına bakıldığında Barok tarzı göze çarpmaktadır. Çeşmenin fiziki durumu kötü görülmektedir. Teknesi yol seviyesinin altında kalmış olup; cephe kaplaması korozif etkenler nedeniyle nokta nokta delinmiş bir durumdadır. Hazne kısmı ticari amaçla kullanılmaktadır.

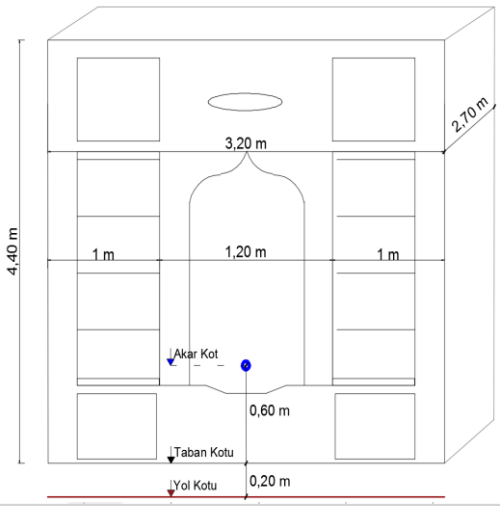
KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

SALKIM SÖĞÜT ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

FOTOĞRAF - 2018

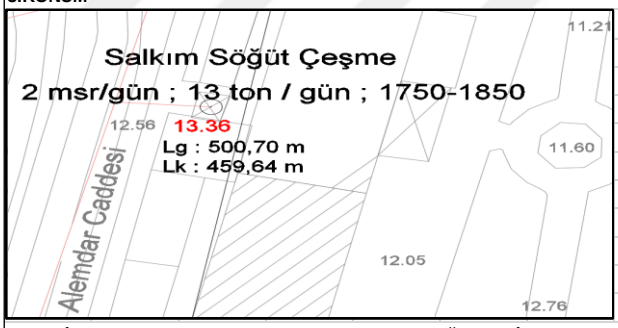

RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,2 x 4,4 x 2,7 m)

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1750-1850 (Tahmin)	MALZEME : Mermer Taş / Kaplama
(Çeçen,1988,s.222/382)	MİMARİ : Barok / Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542437.016

Y = 414077.6295

Z_m = 13,36 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 12,76 m (Taban Kotu)

Z_y = 12,56 m (Yol Kotu)

Z_{fark} = + 0,2 m

ADRES : Alemdar Caddesi / Hocapaşa

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 500,70 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 459,64 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,09

5.GÖZLEM

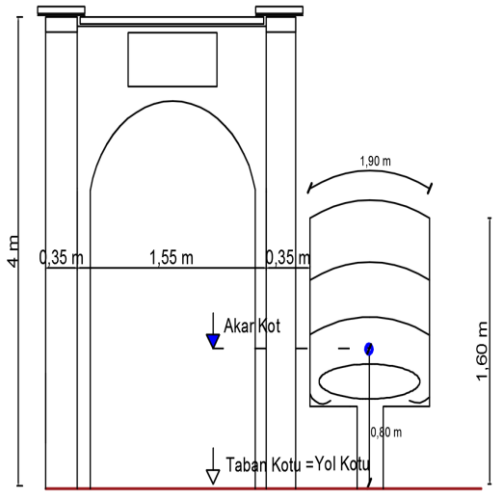
Mimari üslup olarak 18. Yüzyıl ve 19. Yüzyıl (İlk Çeyrek) arası çeşmelerden olduğu analşılan eserin inşa tarihi tahmini olarak verilmiştir. Haznesinin açıkca görülebildiği, kaldırımın üstünde bulunan çeşmenin ufak bazı onarımlardan geçtiği anlaşılmaktadır. Ancak özellikle çeşmenin ön cephesi dış etkilere maruziyet nedeniyle kararmış durumdadır. Mermerden yapılmış Klasik Türk tipi basık sivri kemer ve ayna taşındaki vazo içindeki çiçeklerle hem Barok hem Klasik Üslup göze çarpmaktadır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ABDÜLHAMİT TÜRBE ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

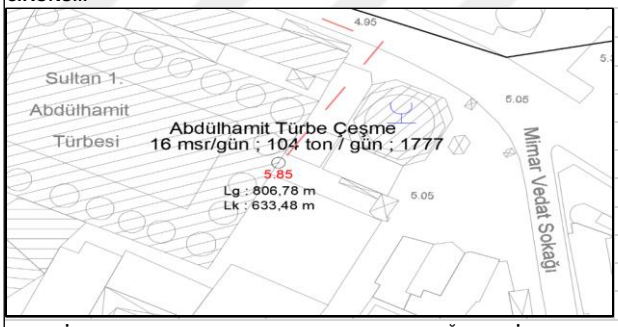

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 4,15 x 4 x ? m) (Hazne Yok / İşlev Dışı)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1777 (I.Abdülhamit Türbe,2021)	MALZEME : Mermer Taş / Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 16 Masura = 104 ton/gün (Çeçen,1988,s.219/319)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 413690.8874

Y = 4542794.863

Z_m = 5,85 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 5,05 m (Taban Kotu)

Z_y = 5,05 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Mimar Vedat Sokağı / Hocapaşa

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 772,78 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 633,48

$L_g / L_k = L_x$ = 1,22

5.GÖZLEM

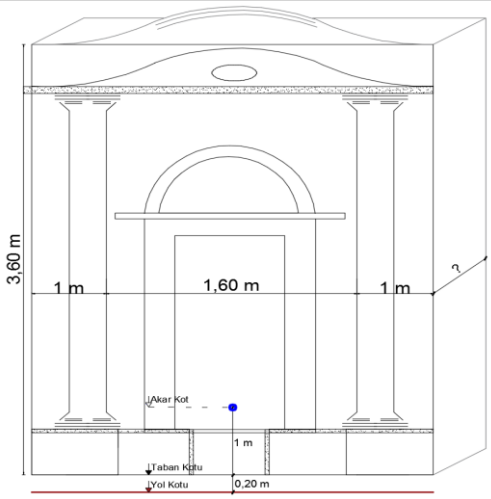
İki ayrı çeşmenin bulunduğu türbede, çeşmelerden birinin yok edildiği ve duvar örülerek kapatıldığı düşünülmektedir. Dairesel kemer, ince - uzun mermer sütunlar ile tipik Barok tarzında olan çeşmenin haznesinin işlevi dışında kullanılmakta olduğu görülmüştür. Aslına uygun bir restorasyona ihtiyaç bulunmaktadır. Çeşme önünde kurnası olan diğer parçasından şebeke suyu ile hizmet vermektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

PAŞAKAPISI ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

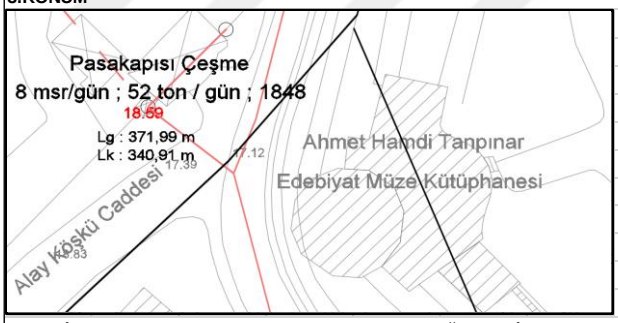

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,6 x 2,6 m) - (Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1848 (Urfalıoğlu,2015,s.477)	MALZEME : Kesme Taş / Mermer Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 8 Masura = 52 ton/gün (Çeçen,1988,P7- Ayasofya Kubbesi)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542311.0153
Y = 414023.5181
Z_m = 18,59 m (Musluk Akar Kotu)
Z_t = 17,59 m (Taban Kotu)
Z_y = 17,39 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = + 0,20 m

ADRES : Alayköşkü Caddesi / Hocapaşa

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 371,99 m
L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 340,91 m
$L_g / L_k = L_x$ = 1,09

5.GÖZLEM

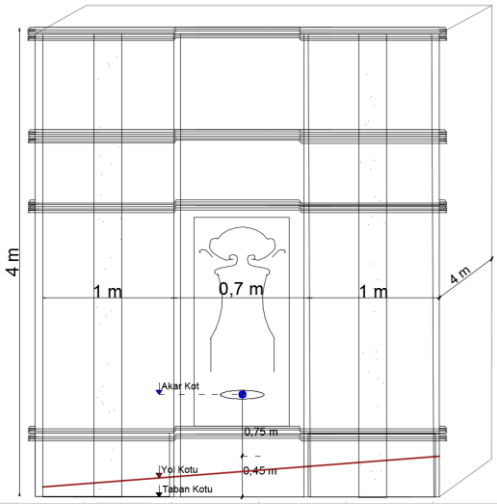
İlk dönem eserlerinden olan çeşmeler, giriş kapısının sağ ve soluna inşa edilmişlerdir. İki çeşme de 17 .yüzyılda yaşanan hadiseler nedeniyle tahrip olmuş ve tekrar inşa edilmiştir. Fiziki durumları iyi görünmektedir. Geniş ve dalgalı saçakları ve mermer kaplama cepheleri ile Barok mimarisini yansıtmaktadırlar. Hazne kısmı tespit edilememiştir. Büyük ihtimalle ana isale hattından direk galeri yoluyla çeşmeye su ulaşmaktadır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

CAĞALOĞLU YOKUŞU ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,7 x 4 x 4 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1870 (Tanışık,1943,s.280/no:299)	MALZEME : Kesme Taş / Mermer Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.222/381)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542435.799

Y = 413779.4136

Zm = 30,40 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 29,40 m (Taban Kotu)

Zy = 29,74 m (Yol Kotu)

Ztyfark = - 0,34 m

ADRES : Cağaloğlu Yokuşu / Hocapaşa

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 593,96 m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 530,36 m

Lg / Lk = Lx = 1,12

5.GÖZLEM

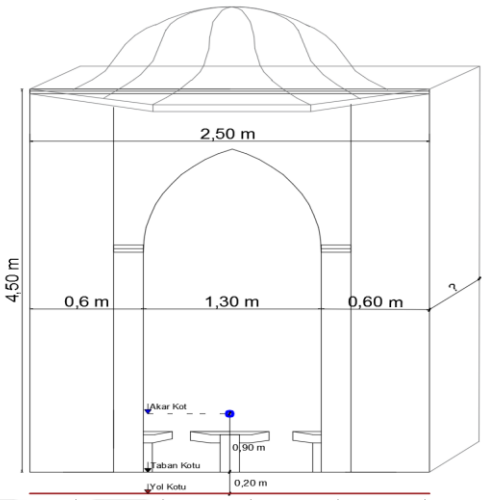
Son dönemde Barok Uslübunda inşa edilmiş olan çeşmenin fiziki açıdan restorasyona ihtiyacı bulunmaktadır. Yol seviyesinin yükselmesi nedeniyel çeşmenin teknesi yol kotunun altında kalmıştır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

MURADİYE ÇEŞME - SEBİL

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

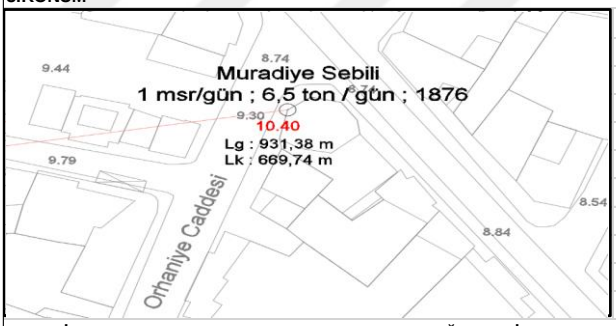

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,5 x 4,5 x ? m) (Hazne Yok / İşlev Dışı)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1878 (Egemen,1993,s.618/no:818)	MALZEME : Mermer Taş / Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.222/383)	MİMARİ :Neo-Klasik Üslup

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542635.393

Y = 413918.1282

Zm = 10,40 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 9,50 m (Taban Kotu)

Zy = 9,30 m (Yol Kotu)

Ztyfark = 0 m

ADRES : Orhaniye Caddesi / Hocapaşa

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 931,38 m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 669,74 m

Lg / Lk = Lx = 1,39

5.GÖZLEM

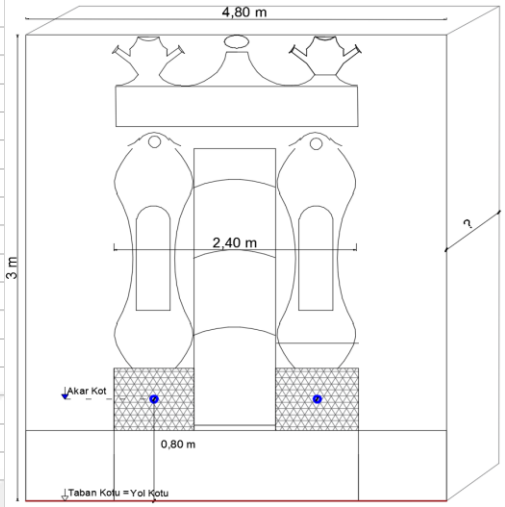
Altıgen biçiminde inşa edilmiş sebil ve her iki yanına birer çeşme konulmuş olan yapının içerisi büfe olarak kullanılmaktadır. Fiziki açıdan iyi durumda olan çeşmenin; dairesel heybetli kemeri, kurşun kaplı kubbeleri, geniş saçağı, mermer kaplama cephesi ve sütunları ile Neo-klasik tarzda inşa edilmiş çeşmelerden olduğu söylenebilir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ABDULHAMİT II ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

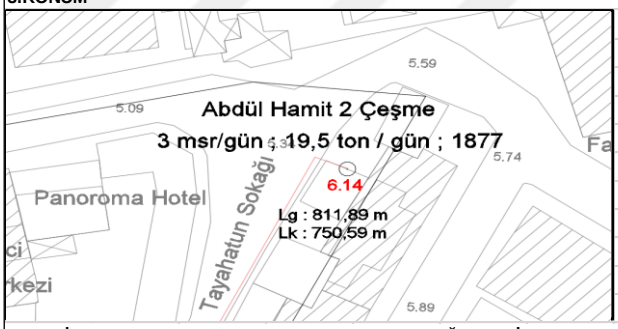

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 4,8 x 3 x ? m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1877 (Tanışık,1943,s.286/n:308)	MALZEME : Kesme Taş / Mermer Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 3 Masura = 19,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.223/434)	MİMARİ :Neo-klasik Üslup

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542717.4330

Y = 414179.5468

Z_m = 6,14 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 5,34 m (Taban Kotu)

Z_y = 5,34 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Taya Hatun Sokağı / Hocapaşa

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 811,89 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 750,59 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,08

5.GÖZLEM

Restorasyon çalışması yeni bitmiş olan çeşmenin oldukça iyi durumda olduğu tespit edilmiştir. Cephesinde çeşitli süsleme ve bezemeler olan ön cephe ve kesme taştan yapılmış olan yan duvarları ile çeşme son dönem Neo-klasik Üslup eserlerdendir.

AYASOFYA

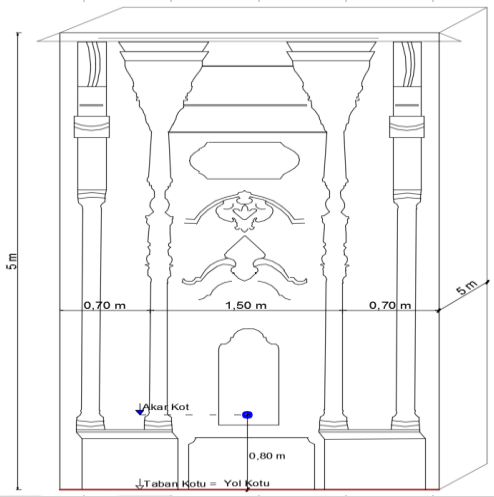
AYASOFYA							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	SOĞUKKUYU	YOK	1550-1650	-	3,25	0,142	0,139
2	ALEMDAR MUSTAFA PAŞA	MEVCUT	1777	20,80	6,5	0,256	0,247
3	SOĞUK	MEVCUT	1801	29,40	13	0,261	0,225
4	ÜÇYÜZLÜ	MEVCUT	1813	29,57	6,5	0,097	0,097
5	ÖMERAĞA	MEVCUT	1814	26,26	13	0,203	0,18
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				-	3,25	0,142	0,139
1650-1750				-	3,25	0,142	0,139
1750-1850				26,51	42,25	0,959	0,888

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ALEMDAR MUSTAFA PAŞA ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

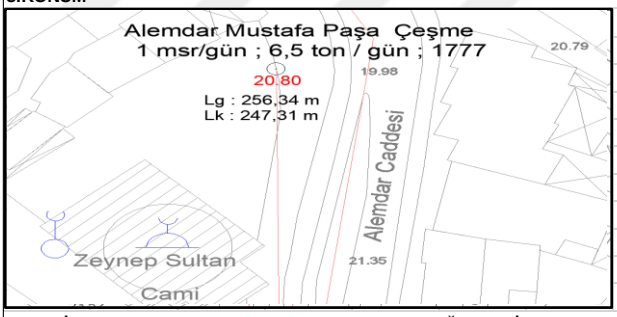

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,9 x 2,6 m) - (Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1777 (Tanışık,1943,s.364/ Zeynep Sultan Cami'ye Bitişik ..)	MALZEME : Mermer Kaplama / Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.P7)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542224.033

Y = 414077.2762

Z_m = 20,80 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 20,20 m (Taban Kotu)

Z_y = 19,98 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = + 0,22 m

ADRES : Alemdar Caddesi / Ayasofya

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 256,34 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 247,31 m

$L_g / L_k = L_x = 1,03$

5.GÖZLEM

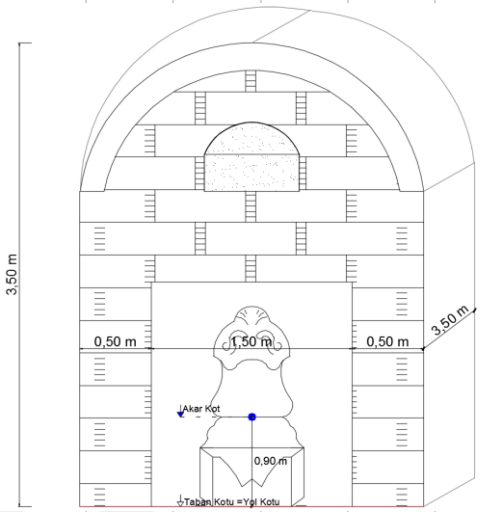
Kırkçeşme Tesislerine ait en görkemli çeşme olduğu söylenebilir. Dairesel ve dikdörgen iki formun birleştirilmesi ile modern anlamda bir plana sahip olan çeşme; aşırı süslü ve estetik ön cephesi ile bir ihtişamın varlığını ortaya koymaktadır. İki yanında çeşme ve ortada sebil bulunmaktadır. Ancak bu alan ticari amaçla kulanılmakta olup; acilen tarihi özelliğine uygun haline döndürülmesi doğru olacaktır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

SOĞUK ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

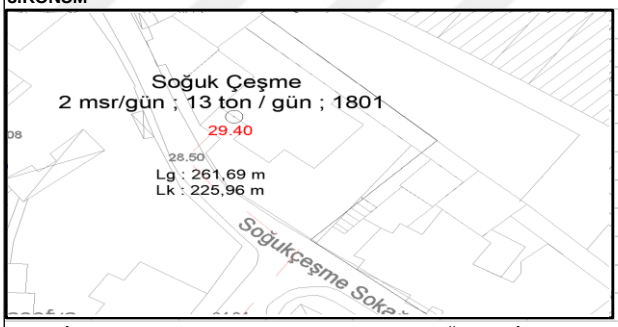

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,50 x 3,50 x 3,50)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1801 (Tanışık,1943,s.378/ İsmail Ağa Tekkesi...)	MALZEME : Tuğla / Mermer Taş ve Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.P7)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542177.473

Y = 414154.6351

Z_m = 29,40 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 28,50 m (Taban Kotu)

Z_y = 28,50 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Soğuk Çeşme Sokağı / Ayasofya

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 261,69 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 225,96 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,16

5.GÖZLEM

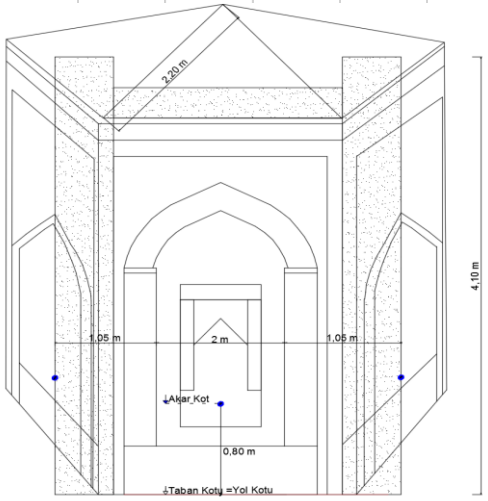
Fiziki açıdan iyi durumda olan çeşmenin,bir süre önce onarım geçirdiği düşünülmektedir. Mermer kaplama ayna taşı ve süslü motifler ile Barok tarzına hitap eden yapının, su haznesi işlevi dışında hemen bitişiğindeki otelin resepsiyonu olarak kullanılmaktadır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ÜÇYÜZLÜ ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

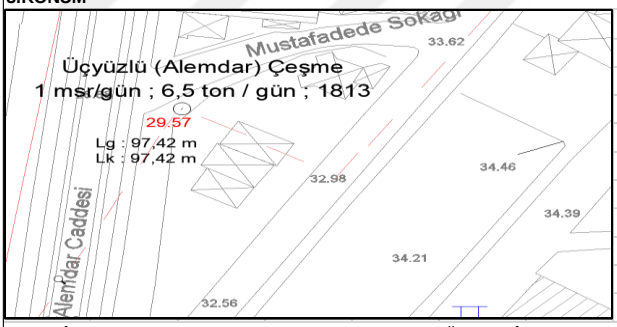

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 6 x 3,8 x 2 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1813 (Tanışık,1943,s.306/no:336)	MALZEME : Mermer Taş ve Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.222/387)	MİMARİ : Neo - Klasik Üslup

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542068.869

Y = 414082.6169

Zm = 29,57 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 28,68 m (Taban Kotu)

Zy = 28,68 m (Yol Kotu)

Zfark = 0 m

ADRES : Alemdar Caddesi / Ayasofya

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 97,42 m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 97,42 m

Lg / Lk = Lx = 1

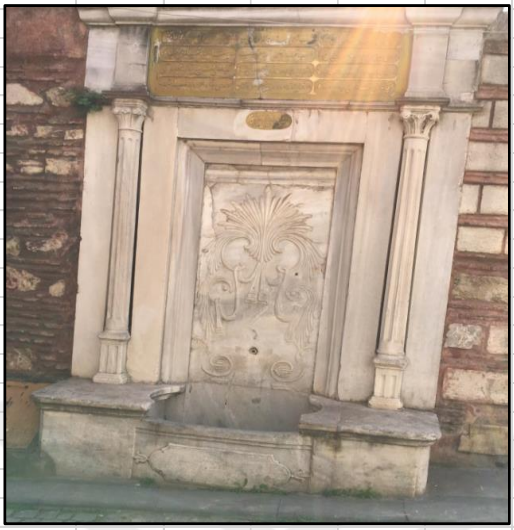
5.GÖZLEM

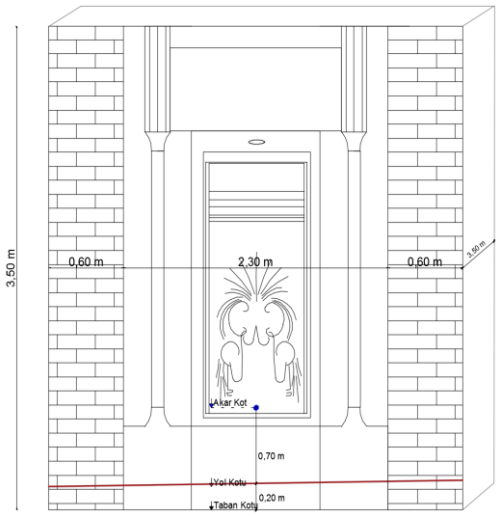
Fiziki açıdan iyi durumda olan çeşme, mermer kaplanmış görkemli üç yüzden oluşmaktadır. Klasik Türk kemeri ve mermer sütunların birlikte kullanıldığı çeşme, her iki üslubu da üzerinde barındırmaktadır. Çeşmenin teknesi, ayna taşı ve haznesi yerinde bulunmaktadır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ÖMER AĞA ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

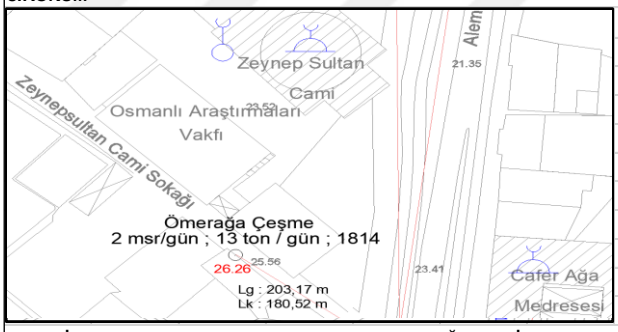

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,5 x 3,5 x 3,5 m) (Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1814 (Tanışık,1943,s.236/no:246)	MALZEME :Kesme Taş / Mermer Taş ve Kaplama
(Çeçen,1988,s.222/386)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542158.733

Y = 414054.6697

Zm = 26,26 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 25,36 m (Taban Kotu)

Zy = 25,56 m (Yol Kotu)

Zfark = - 0,20 m

ADRES : Zeynep Sultan Cami Sokağı / Balat

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 203,17 m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 180,52 m

Lg / Lk = Lx = 1,12

5.GÖZLEM

Çeşmenin yapı malzemesi incelendiğinde sağlam durumda olmasına rağmen; aynı alan içerisinde devam eden inşa faaliyetleri nedeniyle kitabe ve kornişin çatlamış olduğu tespit edilmiştir. Dairesel süslü figürler ve mermer kaplaması ile tipik Barok tarzında inşa edilmiş olan yapının acilen koruma altına alınması ve restore edilmesi gerekmektedir.

AHIRKAPI

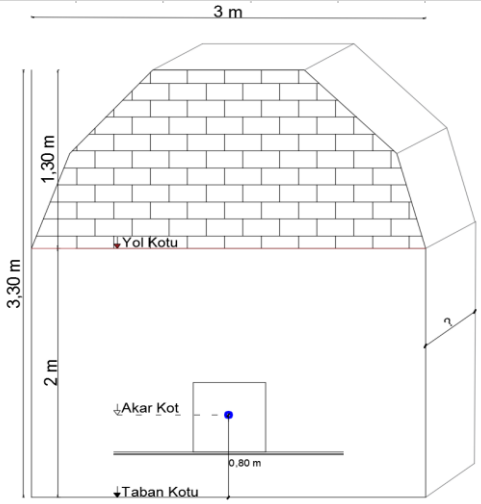
AHIRKAPI							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	İSHAKPAŞA HAMAMI	YOK	1550 -1650	-	104	0,348	0,279
2	İBRAHİMPAŞA	YOK	1550 -1650	-	104	0,467	0,324
3	İSHAKPAŞA	YOK	1550 -1650	-	6,5	0,331	0,284
4	AHIRKAPI	MEVCUT	1597	2,02	104	0,691	0,557
5	SULTAN SÜLEYMAN	MEVCUT	1650-1750	6,92	6,5	0,599	0,505
6	BOSNAVİ AHMET	YOK	1650 -1750	-	104	0,588	0,503
7	HACI HASAN EFENDİ	MEVCUT	1713	10,60	13	0,496	0,430
8	HEKİMOĞLU	MEVCUT	1734	6,44	6,5	0,608	0,511
9	CANKURTARAN	MEVCUT	1750 -1850	9,50	6,5	0,527	0,467
10	YAZICI MEHMET	YOK	1793	-	6,5	0,628	0,488
11	MEYDAN	MEVCUT	1811	9,20	104	0,529	0,445
12	ALEMDARZADE	MEVCUT	1857	14,85	6,5	0,509	0,372
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				2,02	318,5	1,837	1,444
1650-1750				7,99	448,5	4,128	3,393
1750-1850				11,18	572	6,321	5,165

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

AHIRKAPI ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

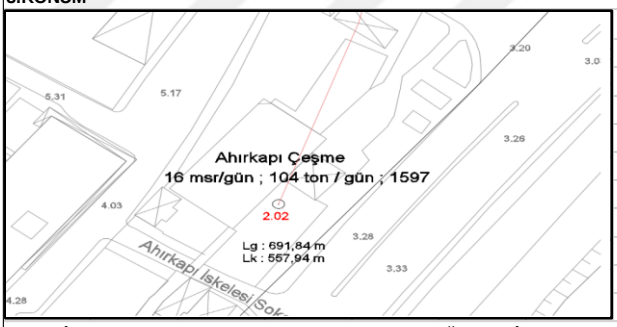

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 EBAT : (Yapı ve Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1597 (Tanışık,1943,s.52/no:48)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 16 Masura = 104 ton/gün (Çeçen,1988,s.222/395)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541518,521

Y = 414370,0491

Z_m = 2,82 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 2,02 m (Taban Kotu)

Z_y = 4,02 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 2 m

ADRES : Ahırkapı İskele Sokak / Ahırkapı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 691,84 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 557,94 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,23

5.GÖZLEM

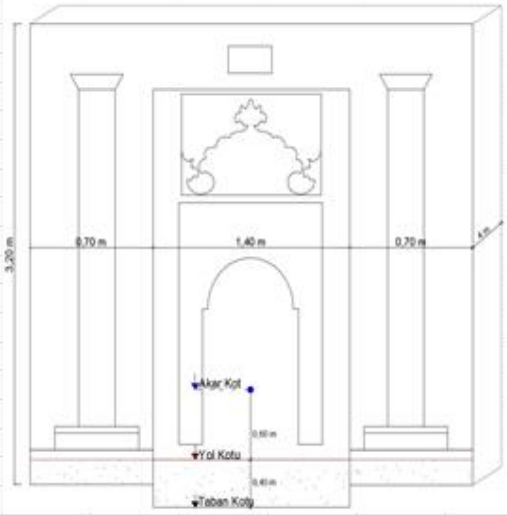
Tamamına yakını toprak altında kalan çeşmenin, akar kotu ve taban seviyesi yaklaşık olarak verilmiştir. Üst kısmı taş ve tuğladan yapıldığı anlaşılan çeşmenin, ivedi bir biçimde ortaya çıkarılması ve restore edilmesi gerekmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

SULTAN SÜLEYMAN ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

FOTOĞRAF - 2018

RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,80 x 3,20 x 4 m)

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

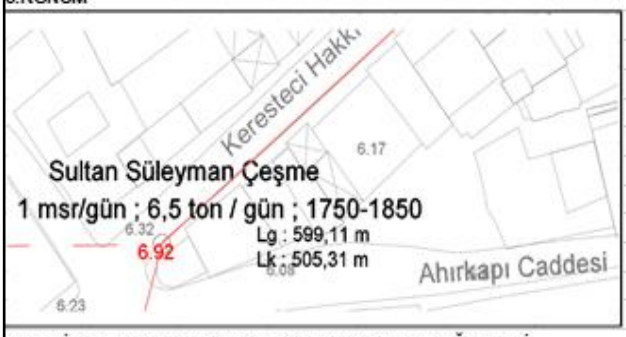
YAPIM YILI : 1750-1850 [Tahmin]

MALZEME : Kesme Taş / Kabartma

DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.222/401)

MİMARİ : Klasik Türk / Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541437,335

Y = 414605,9111

Z_m = 6,92 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 5,92 m (Taban Kotu)

Z_y = 6,32 m (Yol Kotu)

Z_{yfark} = - 0,40 m

ADRES : Keresteci Hakkı Sokak / Ahırkapı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 599,11 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 505,31 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,18

5.GÖZLEM

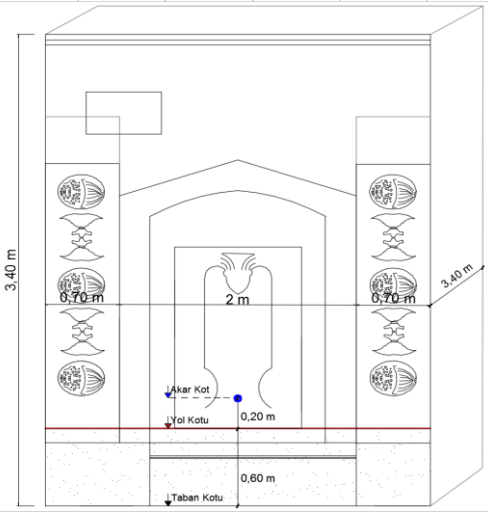
Sultan Süleyman Vakfı tarafından inşa edilmiş olan çeşme fiziki açıdan iyi durumda gözükmektedir. Yapım tekniği açısından 17-18. Yüzyıl eseri olması muhtemeldir. Barok tarzı yelpaze (istiridye kabuğu) ve bitkisel motifler göze çarpmaktadır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

HACI HASAN EFENDİ ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

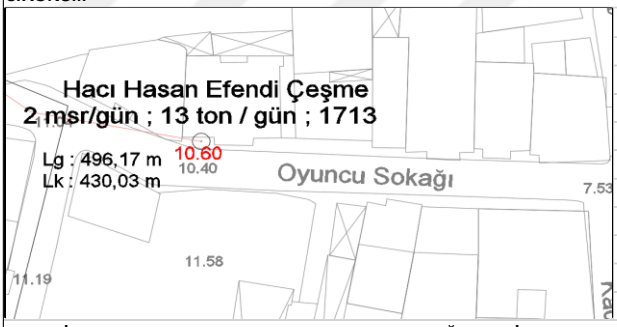

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,4 x 3,4 x 3,4 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1713 (Tanışık,1943,s.110/no:112)	MALZEME : Kesme Taş / Kabartma
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.222/397)	MİMARİ : Klasik Türk / Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541398,158

Y = 414021,068

Z_m = 10,60 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 9,80 m (Taban Kotu)

Z_y = 10,40 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,6 m

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 496,17 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 430,03 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,15

5.GÖZLEM

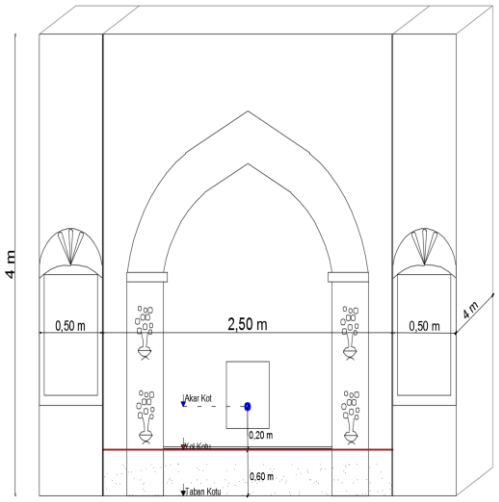
Fiziki açıdan kötü durumda olan çeşmenin teknesi yol seviyesinin altında kalmış olup; yanındaki inşaat nedeniyle yan duvarları da harap durumdadır. İvedi bir biçimde restore edilmesi gereken çeşmelerden biridir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

HEKİMOĞLU ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

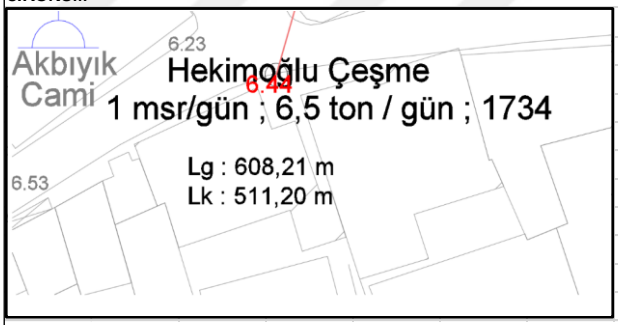

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,5 x 4 x 4 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1734 (Tanışık,1943,s.363/Akbıyık Cami Karşısı..)	MALZEME : Taş Örme / Mermer / Taş Kabartma
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.222/398)	MİMARİ : Klasik Türk / Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541428,428
Y = 414153,398
Zm = 6,44 m (Musluk Akar Kotu)
Zt = 5,64 m (Taban Kotu)
Zy = 6,24 m (Yol Kotu)

Zfark = - 0,6 m

ADRES : Ahırkapı Caddesi / Ahırkapı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 608,21 m
Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 511,20 m
Lg / Lk = Lx = 1,19

5.GÖZLEM

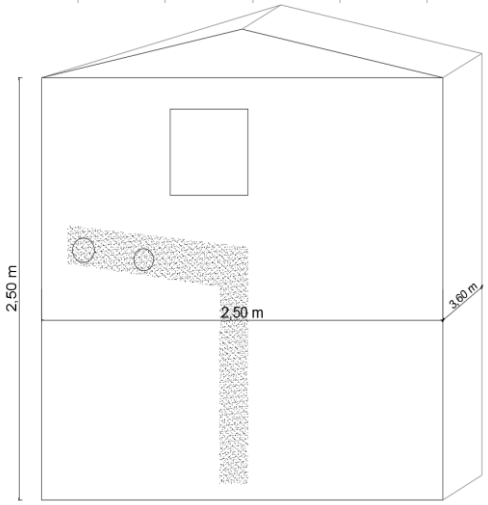
Fiziki açıdan oldukça iyi durumda olan çeşme, yapım tekniği ve malzeme açısından her iki tarzı taşımaktadır. Şebeke suyu ile su verilen çeşmenin, yakın zamanda restore edildiği düşünülmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

CANKURTARAN ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

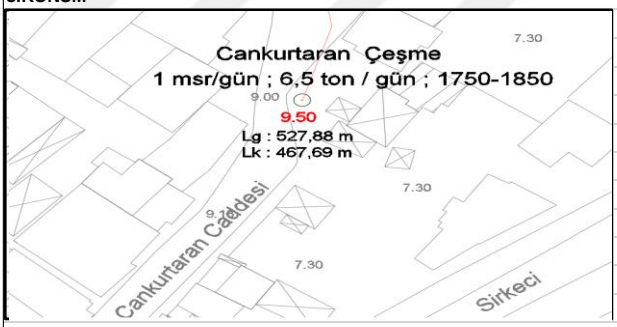

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 EBAT : (2,5 x 2,5 x 3,6) - (Cephe / Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1750 -1850 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.222/399)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541589.914

Y = 414252.4553

Zm = 9,50 (Musluk Akar Kotu)

Zt = 9,00 (Taban Kotu)

Zy = 9,00 m (Yol Kotu)

Ztyfark = 0 m

ADRES : Cankurtaran Cadde / Ahırkapı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 527,88 m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 467,69 m

Lg / Lk = Lx = 1,12

5.GÖZLEM

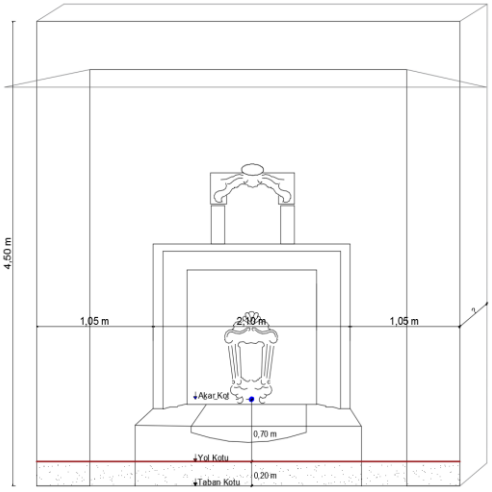
Harap durumda olan çeşmeden geriye sadece taş yığını kalmış durumdadır. Ebatlar ve akar kot seviyesi tahmini olarak verilmiştir. Aynı zamanda yapım tarihini belirlemek de zordur. Buna istinaden dağıtım hattının yayılımı ve mimari özellikleri dikkate alınarak son dönem eserlerinden biri olduğu söylenebilir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

MEYDAN ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

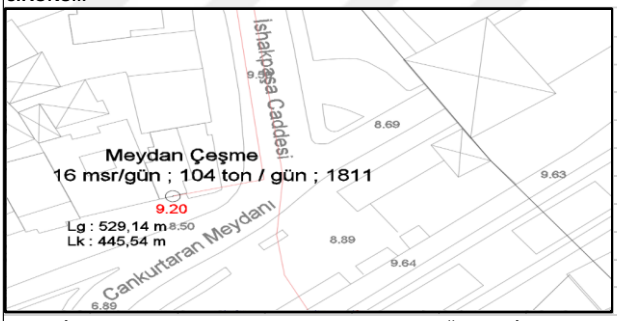

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 4,20 x 4,50 x ? m) (Hazne İşlev Dışı)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1811 (Tanışık,1943,s.230/no:239)	MALZEME : Mermer Kaplama / Dökme Harç
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 16 Masura = 104 ton/gün (Çeçen,1988,s.222/395)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541679,273

Y =414378,9161

Z_m = 9,20 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 8,30 m (Taban Kotu)

Z_y = 8,50 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = -0,20 m

ADRES : Cankurtaran Meydanı / Ahırkapı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 299,97 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 165,05 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,20

5.GÖZLEM

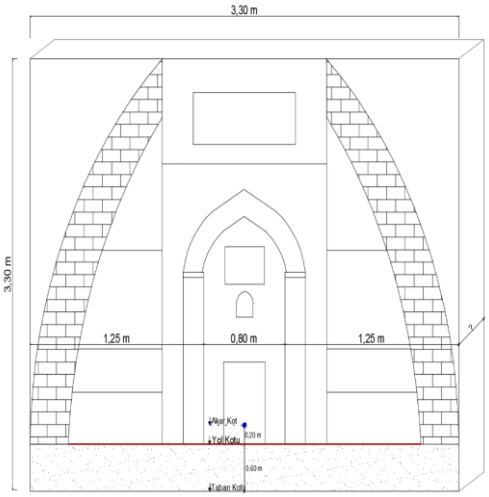
Seyyit Mehmet Ağa Çeşme olarak da bilinen çeşmenin; mermer tekne, tuğla - harç karışımından yapılmış ayna taşı, kabartma sütunları ve saçağı bulunmaktadır. Eski bir yapıyla bütünleşik durumda olduğu anlaşılan çeşmenin, fiziki durumu kötüdür. Yan duvarlar, çevresindeki inşai faaliyetler nedeniyle hasar almış ve zeminde ortaya çıkan oturmalar nedeniyle ön cephesinde çatlaklar oluşmuştur. Hızlı bir biçimde restorasyona ihtiyaç vardır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ALEMDARZADE ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

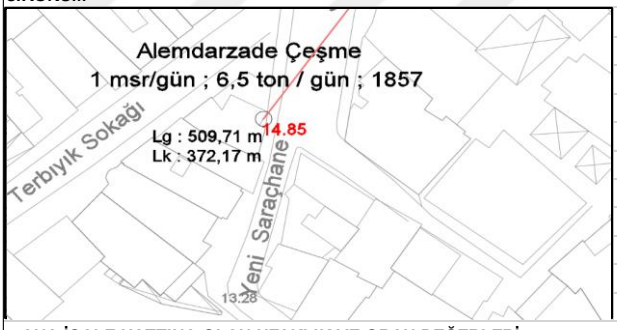

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,3 x 3,3 x ? m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1857 (Tanışık,1943,s.270/no:287)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.222/404)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4544949.74

Y = 411324.453

Z_m = 14,85 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 14,05 m (Taban Kotu)

Z_y = 14,65 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,60 m

ADRES : Yeni Saraçhane Sokak / Ahırkapı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 509,71 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 372,17 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,37

5.GÖZLEM

Bizans tarzı almaşık örme kemer üzerine inşa edilmiş olan çeşme klasik üslupla yapılmış olup; ayna taşı mermerden yapılmıştır. Üstüne çok katlı bir yapı inşa edilmiş olan bakımsız durumdaki çeşmenin teknesi yol seviyesinin altında kalmış ve haznesi binanın içerisinde yok olmuştur.

SULTANAHMET

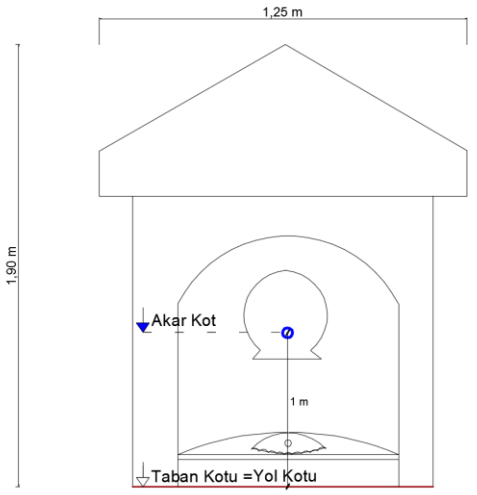
SULTANAHMET							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	NAKİLBENT CAMİİ	MEVCUT	1550-1650	24,15	13	0,238	0,206
2	ÇARDAKLI	MEVCUT	1554	8,05	6,5	0,453	0,312
3	SOĞUK	MEVCUT	1554	23,25	13	0,450	0,192
4	AT MEYDANI	MEVCUT	1550-1650	31,85	156	0,011	0,010
5	KABASAKAL	MEVCUT	1550-1650	29,06	6,5	0,305	0,273
6	KAPIAĞASI	MEVCUT	1550-1650	16,35	104	0,386	0,339
-	AT MEYDANI (İlave debi	-	1650-1750	31,85	78	0,011	0,010
7	BOL SOKAK	MEVCUT	1666	26,74	6,5	0,451	0,325
8	TERAZİ	MEVCUT	1706	6,56	104	0,496	0,356
9	ARASTA	MEVCUT	1750 -1850	29,03	6,5	0,329	0,299
10	KEMERALTI	MEVCUT	1770	27,83	6,5	0,249	0,221
11	ÜÇLER HAMAMI	MEVCUT	1819	28,51	6,5	0,264	0,182
12	BOSNALI AHMET	MEVCUT	1865	16,44	13	0,391	0,247
13	ZAİMAĞA	YOK	1869	8,05	13	0,574	0,306
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				22,12	299	1,843	1,332
1650-1750				16,65	487,5	2,790	2,013
1750-1850				21,97	533	4,597	3,268

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

NAKİLBENT CAMİ ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

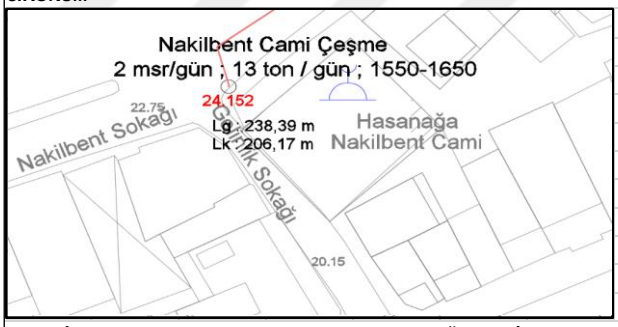

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 1,90 x 1,25 m) - (Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550 - 1650 [Tahmin]	MALZEME : -
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.225/466)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541518.979

Y = 413743.164

Z_m = 24,15 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 23,15 m (Taban Kotu)

Z_y = 23,15 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Nakilbent Sokak / Balat

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 238,39 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 206,17 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,15

5.GÖZLEM

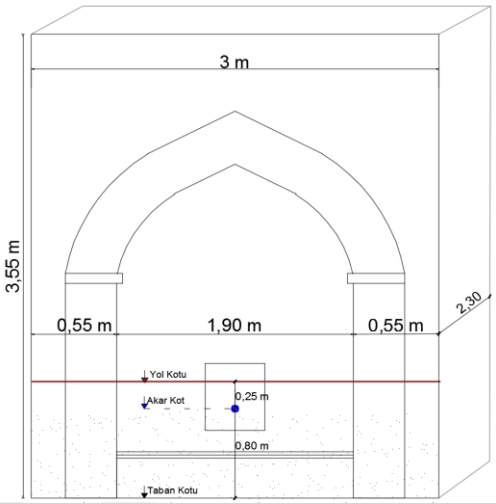
İlk kez Rüstem Paşa döneminde su verildiği anlaşılan çeşmenin cami ile birlikte inşa edildiği düşünülmektedir (Çeçen,1988,s.225; Tanışık,1943,s.8). Ayrıca yapılan birçok onarımla çeşmenin orjinal şeklinin bozulmuş olması da muhtemel gözükmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ÇARDAKLI ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

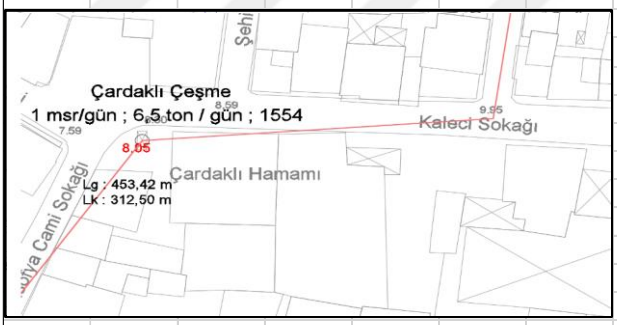

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : ?)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1554 (Tanışık,1943,s.8/no:8)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,225/468)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4538875.315

Y =413547.2644

Zm = 8,05 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 7,25 m (Taban Kotu)

Zy = 8,30 m (Yol Kotu)

Ztyfark = - 1,05 m

ADRES : Kadırga Limanı Caddesi / Sultanahmet

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 453,42 m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 312,50 m

Lg / Lk = Lx = 1,45

5.GÖZLEM

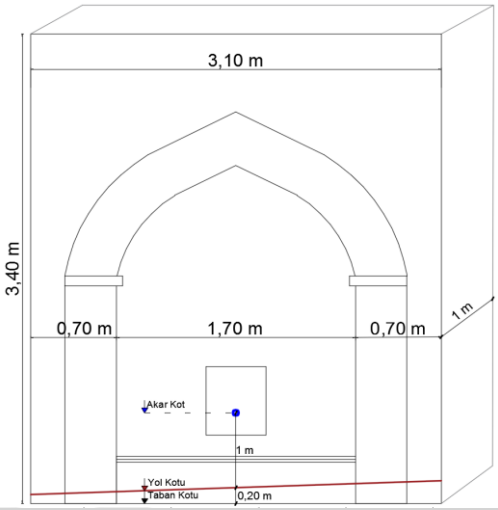
Çardaklı hamamının yanında inşa edilmiş olan çeşme, ilk dönem eserlerinden olup; yol seviyesinin altında kalmıştır. Fiziki durumu iyi görünmemektedir, restorasyona ihtiyaç bulunmaktadır. Çeşmenin haznesi kırıklı bir yapıda olduğu görülmüştür. Bu kırıklı nokta galerinin bağlantı noktası olabilir ya da sonrasında yapılan onarımlarla ilgili olduğu düşünülmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

SOĞUK ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

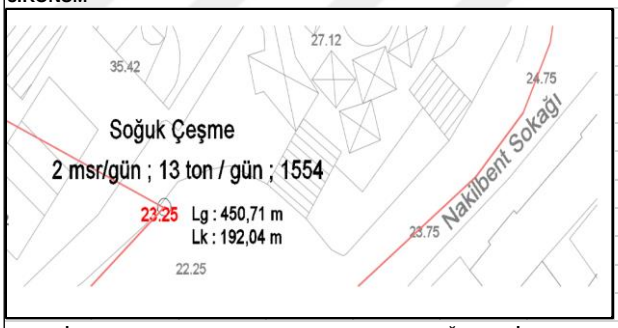

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,1 x 3,4 x ? m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1554 (Tanışık,1943,s.373/ Nakilbent Cami Karşısı..)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.229/1053)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541534.706

Y = 413717.036

Z_m = 23,25 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 22,05 m (Taban Kotu)

Z_y = 22,25 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = -0,20 m

ADRES : Nakilbent Sokağı / Sultanahmet

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 450,71 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 192,04 m

$L_g / L_k = L_x$ = 2,34

5.GÖZLEM

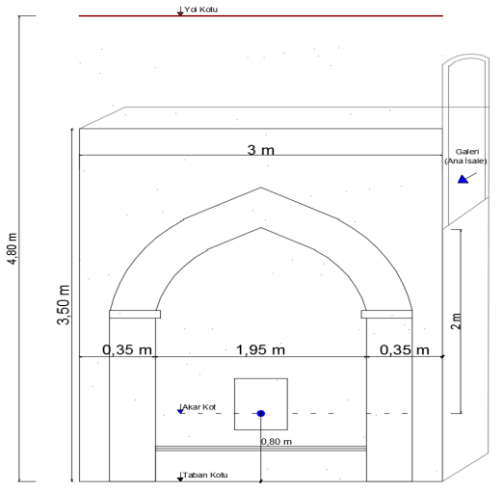
Klasik Türk sivri kemeri ve mermer kaplı ayna taşı olan çeşmenin; fiziki durumu iyi görünmektedir. Çeşmenin haznesi tespit edilememiştir. Hazne yok edilmiş veya dağıtım şebekesinden doğrudan çeşmeye bağlantı yapılmış olabilir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ATMEYDANI ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

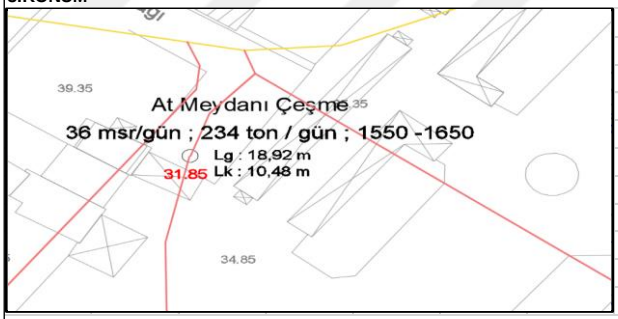

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 10,6 x 3,4 x 0,7 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550-1650 (Eyice,1993,s.384-385)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 36 Masura = 234 ton/gün (Çeçen,1988,P7)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541715.143

Y = 413736.2403

Z_m = 31,85 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 31,05 m (Taban Kotu)

Z_y = 35,85 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 4,8 m

ADRES : Terzihane Sokak / Sultanahmet

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 11,94 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 10,48 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,14

5.GÖZLEM

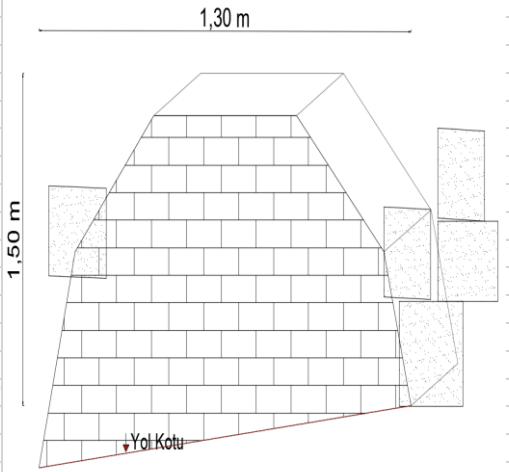
İlk eserlerden biri olan ve özellikle atların su içmesi için inşa edilmiş olan yapı, dört adet birleşik çeşmeden oluşmaktadır. Sultanahmet Meydanı içerisinde bulunan çeşme, yol seviyesinin oldukça altındadır. Ayrıca yapılan incelemede çeşmenin haznesinin olmadığı ve direk galeri vasıtasıyla suyun ana isale hattından alındığı anlaşılmıştır. Buna göre ana isale hattının akar kotu, çeşme akar kotuna göre yaklaşık 2 metre yukarıda bir yerlerde bulunduğu düşünülmektedir. Klasik üslupla inşa edilmiş olan çeşmenin fiziki durumu çok iyi değildir, hızlı bir biçimde restore edilmesi ve çevreden çöp atılmasının engellenmesi gerekmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

KABA SAKAL ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 EBAT : -**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550-1650 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.222/406)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541695,019

Y = 414088,9681

Z_m = (Musluk Akar Kotu)

Z_t = (Taban Kotu)

Z_y = 28,00 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Torun Sokağı / Sultanahmet

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 305,66 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 273,37 m

$L_g / L_k = L_x = 1,12$

5.GÖZLEM

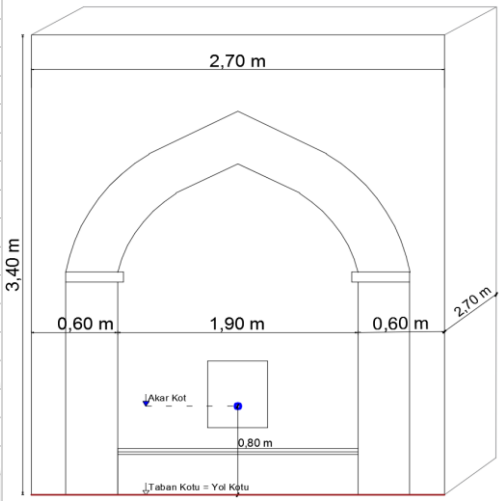
Kabasakal Mescidi ile inşa edilmiş olan çeşme harap bir durumdadır (Kültürenvanteri,2021). Su akar ve taban kotları verilmemiştir. Çeşmenin taban kotunun yaklaşık olarak 1 metre kadar yol seviyesinin altında olduğu düşünülmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

KAPIAĞASI ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

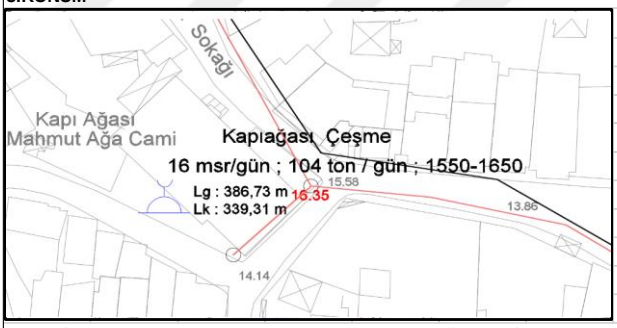

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,7 x 3,4 x 2,7 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550-1650 (Tahmin)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 16 Masura = 104 ton/gün (Çeçen,1988,s.222/450)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541437.0619

Y = 413921.1272

Zm = 16,35 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 15,55 m (Taban Kotu)

Zy = 15,55 m (Yol Kotu)

Ztyfark = 0 m

ADRES : Tomurcuk Sokağı / Sultanahmet

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 386,73 m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 339,31 m

Lg / Lk = Lx = 1,14

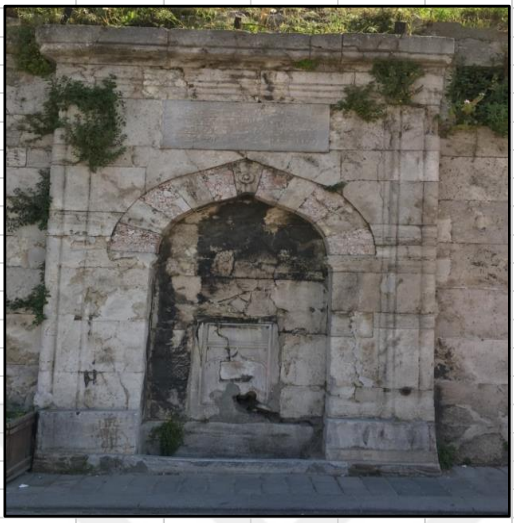
5.GÖZLEM

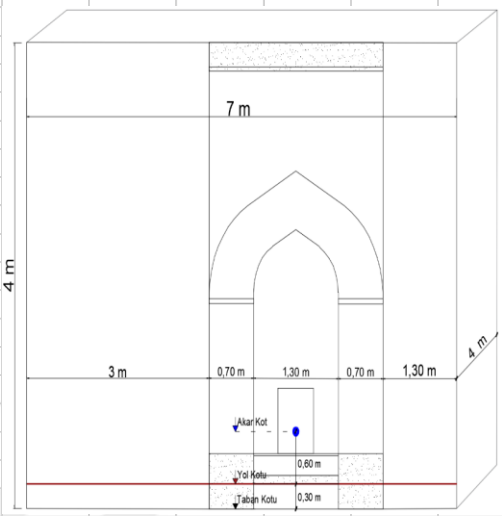
Cami ile birlikte 16. Yüzyıl'da inşa edildiği anlaşılan çeşmenin, fiziki durumu iyi görünmektedir (Üstündağ vd.2017,s.296). Kapıağası Caminin yan tarafında olmak üzere bu çeşmeyle bağlantılı ancak yol seviyesinin altında kalmış bir çeşme daha bulunduğu tespit edilmiştir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

BOL SOKAK ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

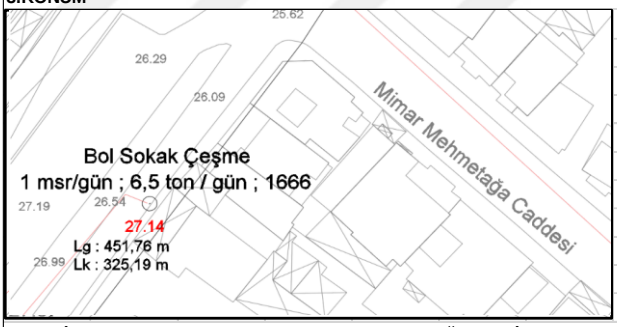

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 7 x 4 x 4 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1666 (Tanışık,1943,s.84/no:84)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.224/448)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4544949.74

Y = 411324.453

Z_m = 27,14 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 26,24 m (Taban Kotu)

Z_y = 26,54 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,30 m

ADRES : Torun Sokağı / Sultanahmet

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 451,76 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 325,19 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,39

5.GÖZLEM

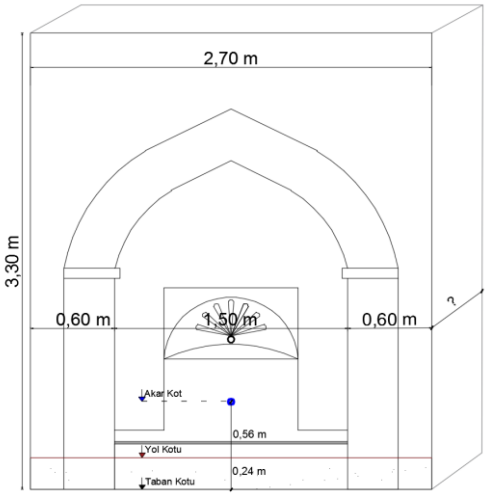
İlk dönem eserlerinden olan çeşme klasik tarzda inşa edilmiş olup; çeşmenin haznesi, ayna taşı ve cephesi harap bir durumdadır. Turistik bir bölgede olması nedeniyle çeşmenin acil bir biçimde restore edilmesi gerekmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

KEMERALTI ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

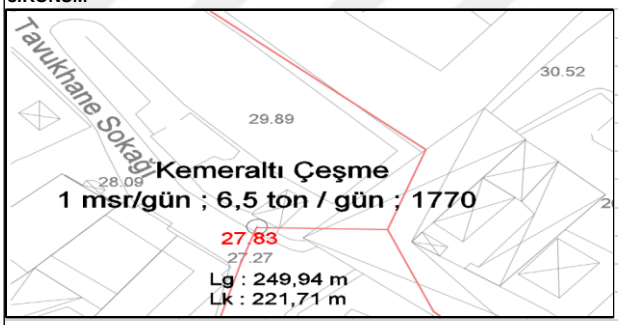

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,7 x 3,1 x ? m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1770 (Tanışık,1943,s.373/ Nakilbent Şifahamamı ..)	MALZEME : Kesme Taş / Mermer Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.224/no:447)	MİMARİ : Neo - Klasik Üslup

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541568.012

Y = 413898.196

Z_m = 27,83 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 27,03 m (Taban Kotu)

Z_y = 27,27 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,24 m

ADRES : Tavukhane Sokağı / Sultanahmet

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 249,94 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 221,71 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,13

5.GÖZLEM

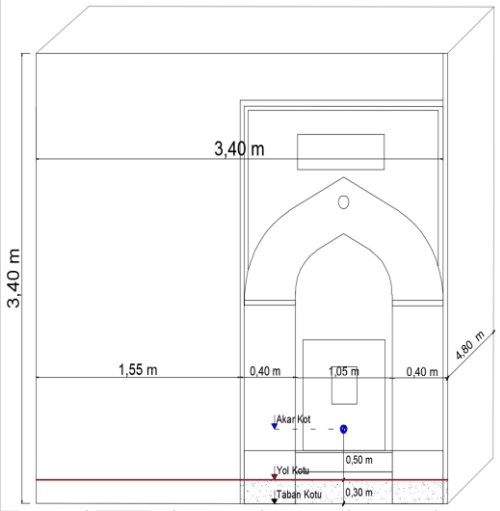
Kesme taş ve mermerin brilikte klasik tarzda kullanıldığı çeşmenin, ayna taşında Barok tarzını yansıtan istiridye figürü yapılmıştır. Fiziki açıdan kötü durumda olmayan çeşmenin, ciddi bir onarıma ihtiyacı vardır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

TERAZİ ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,40 x 3,40 x 4,80 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1706 (Tanışık,1943,s.106/no:107)	MALZEME : Kesme Taş / Mermer Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 16 Masura = 104 ton/gün (Çeçen,1988,222/471)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541440.5127

Y = 413520.4442

Z_m = 6,56 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 5,76 m (Taban Kotu)

Z_y = 6,06 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,30 m

ADRES : K.ayasofya Cami Sokak / Sultanahmet

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 498,93 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 356,43 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,40

5.GÖZLEM

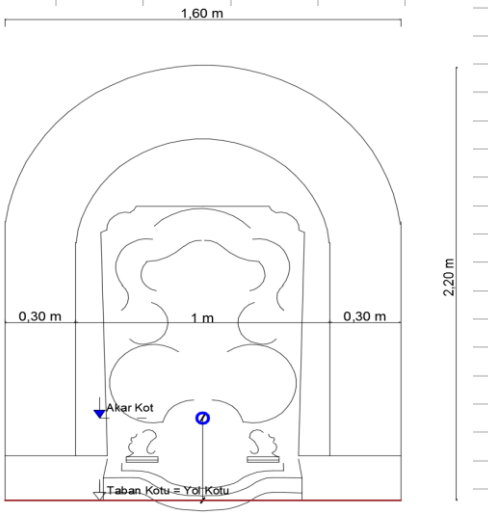
Kesme taştan inşa edilmiş olan çeşmenin ayna taşı mermer kaplamadır. Taş ve mermerin birlikte kullanıldığı klasik tarzda olan çeşmenin, fiziki durumu kötüdür. Onarıma ihtiyaç vardır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ARASTA ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

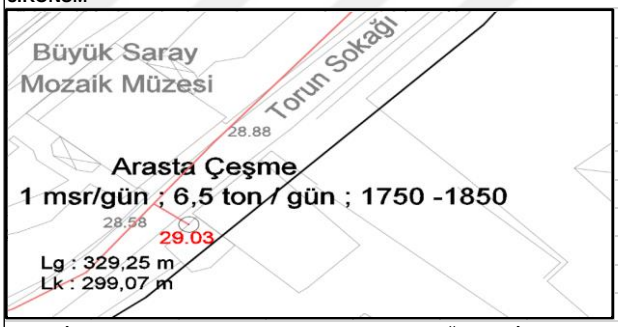

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 EBAT : -**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1750 -1850 [Tahmin]	MALZEME : Mermer , Tuğla - Taş Karışımı Örme
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.222/446)	MİMARİ :

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541541,469

Y = 413977,8997

Z_m = 29,03 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 28,58 m (Taban Kotu)

Z_y = 28,58 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Torun Sokağı / Sultanahmet

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 329,25 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 299,07 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,10

5.GÖZLEM

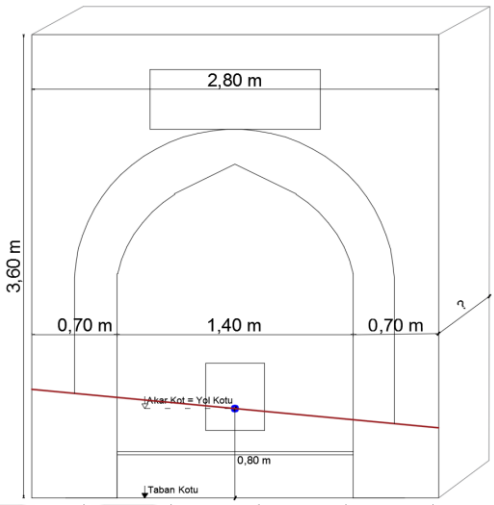
18. Yüzyıl sonlarında Baytar Mektebi ile yapıldığı anlaşılan çeşmenin zamanla eski haline göre değişime uğradığı görülmüştür (Eminoğulları,2010,s.34).

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ÜÇLER HAMAMI ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

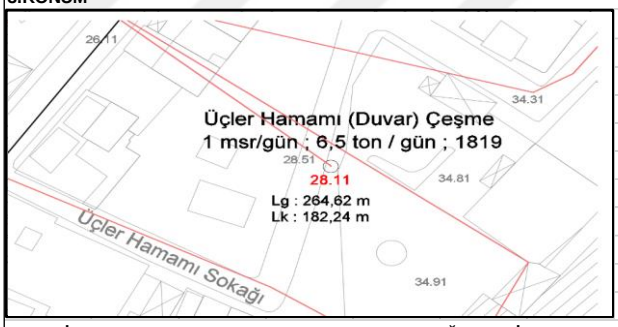

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,8 x 2,8 x 1,7 m) (Hazne Boyutu Tahmini)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1819 (Tanışık,1943,s.373/Taşmektep Altındaki..)	MALZEME : Tuğla
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.225/464)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4544949.74

Y = 411324.453

Z_m = 28,51 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 27,71 m (Taban Kotu)

Z_y = 28,51 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,8 m

ADRES : Üçler Hamamı Sokağı / Sultanahmet

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 264,62 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 182,24 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,45

5.GÖZLEM

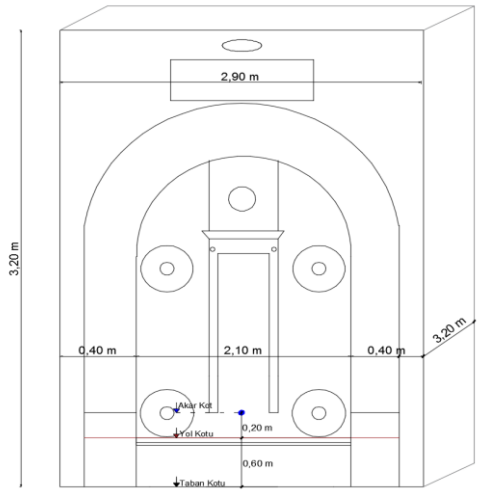
Harap bir durumda olan çeşme, yol seviyesinin oldukça altında kaldığı için su akar ve taban kotu yol seviyesine göre verilmiştir. Çeşmenin ayna taşı zarar görmüş ve kitabesi okunamaycak vaziyettedir. Duvarın içerisinde kalan hazne kısmının ölçüsü ise tahmini olarak verilmiştir. Çeşme ivedi bir biçimde onarıma ihtiyaç duymaktadır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

BOSNALI AHMET ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

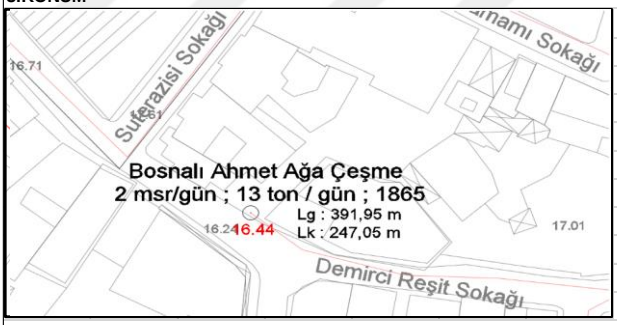

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,8 x 3,2 x 3,2 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1865 (Tanışık,1943,s.373/Kurubalık Ham. altında..)	MALZEME : Tuğla, mermer vb.
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.225/467)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541549.399

Y = 413559.0731

Z_m = 16,44 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 15,84 m (Taban Kotu)

Z_y = 16,24 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,40 m

ADRES : Demirci Reşit Sokağı / Sultanahmet

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 391,95 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 247,05 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,58

5.GÖZLEM

Çeşme, tuğla ile örülmüş bir dairesel kemere ve bitki motifleri ile süslü mermer ayna taşına sahiptir. Çeşmenin haznesinin içerisine girilmiş; ancak yapılan incelemede hazne boşluğunun çöp ile dolu olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ön cephede korozif etkiler nedeniyle kırılma ve dökülmeler olduğu görülmüştür. Restore edilmesi gereken eserlerden biridir.

KADIRGA

KADIRGA							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	DİZDARİYE	MEVCUT	1550-1650	28,70	6,5	0,109	0,520
2	TAHSİNBEY	MEVCUT	1550-1650	16,09	6,5	0,245	0,140
3	KADIRGA HAMAMI	MEVCUT	1550-1650	7,42	13	0,375	0,263
4	KADIRGA BOSTANİÇİ	YOK	1550-1650	-	6,5	0,352	0,237
5	ÇUKUR	MEVCUT	1550-1650	4,87	6,5	0,445	0,330
6	ŞEHİT MEHMET PAŞA	MEVCUT	1571	10,90	13	0,349	0,273
7	BEHRAM ÇAVUŞ	MEVCUT	1650-1750	7,04	6,5	0,315	0,301
8	KATİP SİNAN 1	MEVCUT	1650-1750	10,88	13	0,255	0,158
9	CİNCİ	YOK	1720	4,80	6,5	0,641	0,443
10	KATİP SİNAN 2	YOK	1731	-	13	0,206	0,210
11	ESMA SULTAN	MEVCUT	1781	4,00	13	0,405	0,284
12	TÜLBENTÇİ	YOK	1750-1850	-	13	0,213	0,172
13	SİLAHTAR	MEVCUT	1871	27,15	6,5	0,136	0,097
14	ŞEHSUVAR	MEVCUT	1896	4,54	6,5	0,575	0,457

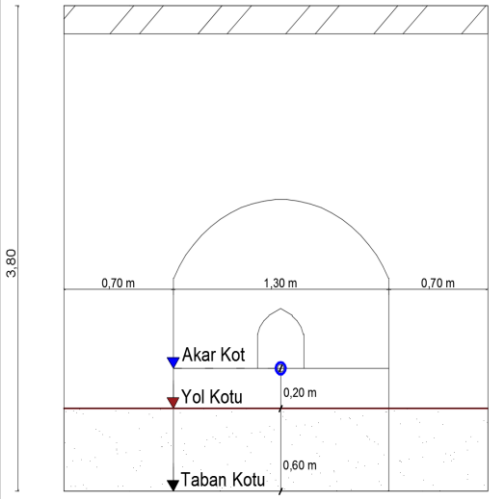
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER				
YÜZYILLIK DÖNEMLER	$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650	13,60	52	1,875	1,763
1650-1750	7,57	91	3,292	2,875
1750-1850	11,90	130	4,621	3,885

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

DİZDARİYE ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

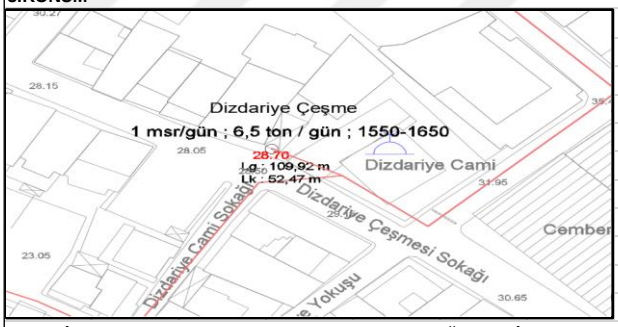

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 EBAT : (2,70 x 3,80 x ? m) (Hazne Yok/Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550-1650 [Tahmin]	MALZEME : -
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.223/410)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541757.9878

Y = 413494.6113

Z_m = 28,70 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 27,90 m (Taban Kotu)

Z_y = 28,50 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,60 m

ADRES : Dizdariye Çeşmesi Sokağı / Kadırga

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 109,92 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 52,47 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,84

5.GÖZLEM

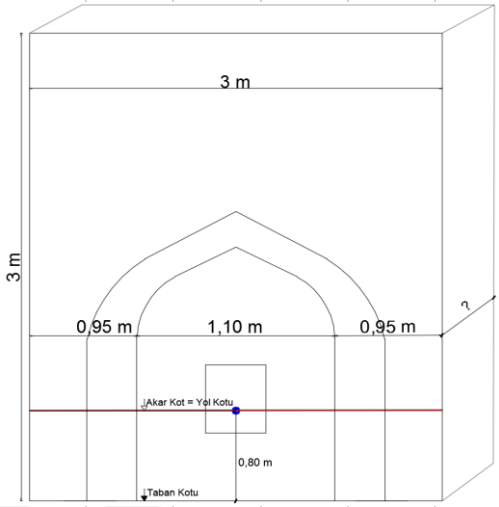
Cami ile birlikte inşa edildiği anlaşılan çeşmenin, büyük bir kısmının yok olduğu ve teknik dışı yapılan onarımlar neticesinde ilk halinin dışında bir şekle dönüştüğü düşünülmektedir (Üstündağ vd.,2017,s.189).

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

TAHSİNBEY ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

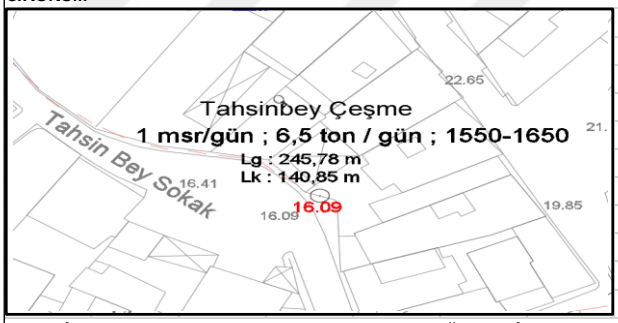

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3 x ? x ?)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550-1650 [Tahmin]	MALZEME : Tuğla
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.223/409)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541669.6578
Y = 413492.4959
Z_m = 16,09 m (Musluk Akar Kotu)
Z_t = 15,29 m (Taban Kotu)
Z_y = 16,09 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,8 m

ADRES : Tahsin Bey Sokak / Kadırga

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 245,78 m
L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 140,85 m
$L_g / L_k = L_x$ = 1,74

5.GÖZLEM

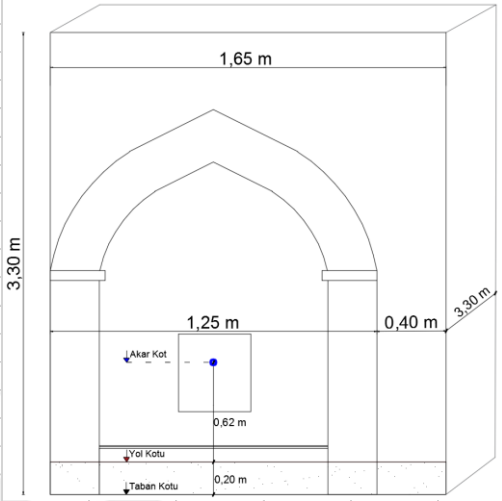
Tuğla ile inşa edilen nadir klasik Türk üslubu çeşmelerden biridir. Sokullu Mehmet Paşa Cami yakınında olması ve eski tarz ahşap evlerin hemen altında inşa edilmesi nedeniyle 16. Yüzyıl eseri olması muhtemeldir (Üstündağ vd., 2017, s.428; Pervititch, 1922/45, p.4-11). Yol seviyesinin yükselmesi ve bakımsızlık nedeniyle harap bir vaziyette olduğu görülmüştür. Duvar ile yekpare biçimde olması nedeniyle yapının yükseklik değeri tahmini verilmiş ve derinlik değeri ise belirsizdir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

KADIRGA HAMAMI ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

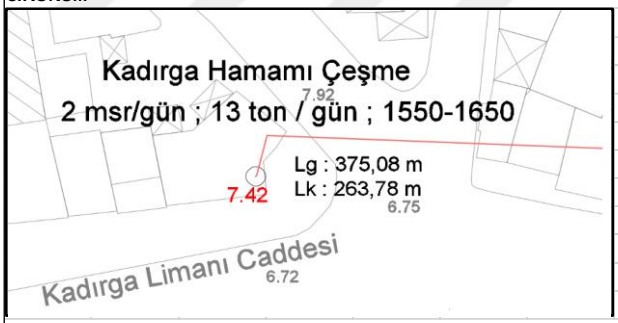

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : (1,65x2) x 3,3 x 3,3 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550 -1650 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.222/414)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541661.6993

Y = 413290.9536

Z_m = 7,42 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 6,60 m (Taban Kotu)

Z_y = 6,80 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,20 m

ADRES : Kadırga Limanı Caddesi / Kadırga

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 375,08 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 263,78 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,42

5.GÖZLEM

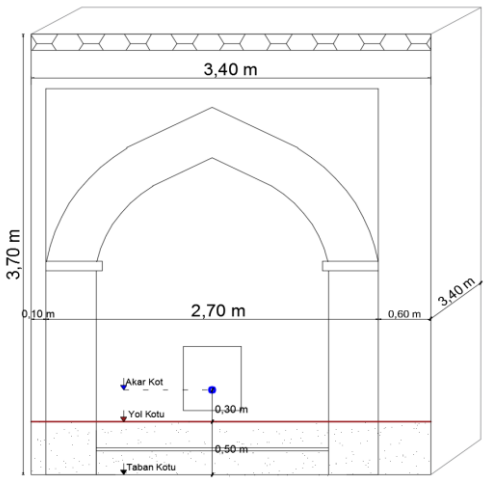
Yapım tekniği ve malzeme karakteristiği olarak 16 -17. Yüzyıl eseri olarak gözüken çeşme, fiziki açıdan iyi görünmemektedir. Araç trafiği olarak yoğun bir cadde üzerinde bulunması nedeniyle havadaki asidik gazların çeşmenin cephe ve teknesinin aşınmasına neden olduğu görülmüştür.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ŞEHİT MEHMET PAŞA ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

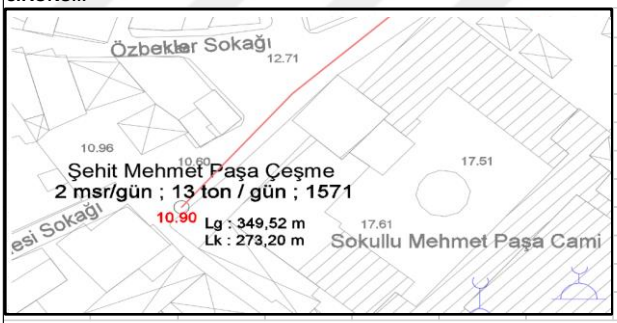

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,4 x 3,4 x 3,4 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1571 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.225/469)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541619.714

Y = 413482.0108

Zm = 10,90 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 10,10 m (Taban Kotu)

Zy = 10,60 m (Yol Kotu)

Zfark = -0,50 m

ADRES : Şehit Çeşmesi Sokak / Sultanahmet

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 349,52 m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 273,20 m

Lg / Lk = Lx = 1,28

5.GÖZLEM

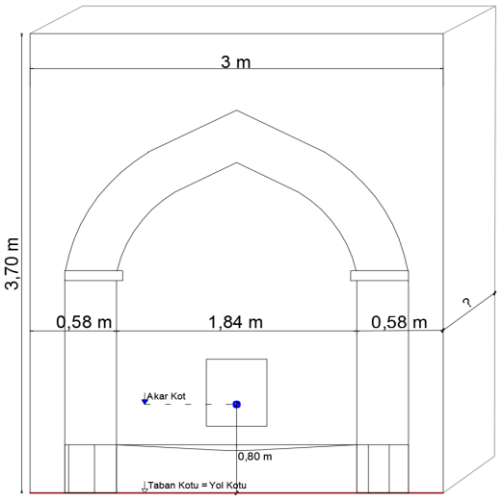
Cami ile birlikte inşa edildiği tahmin edilen çeşmeler; ön cephede iki ve yan cephede bir adet olmak üzere toplamda üç tanedir (Üstündağ vd.,2017, s.428). Çeşmenin teknesi ve ayna taşı harap durumdadır, ivedi bir biçimde onarıma ihtiyaç bulunmaktadır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ÇUKUR ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

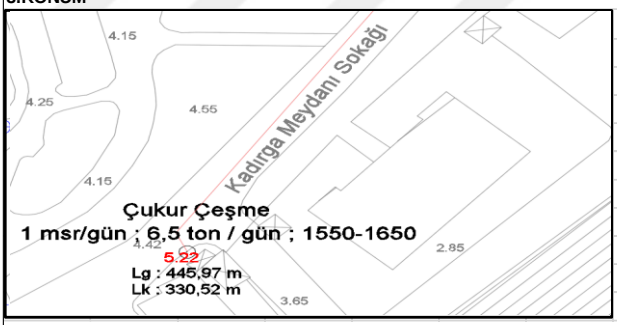

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3 x 3,7 x ? m) (Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550 -1650 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.223/415)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541561.872

Y = 413290.6174

Z_m = 5,22 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 4,42 m (Taban Kotu)

Z_y = 4,42 m (Yol Kotu)

Z_{fark} = 0 m

ADRES : Kadırga Meydanı Sokağı / Kadırga

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 445,97 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 330,52 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,35

5.GÖZLEM

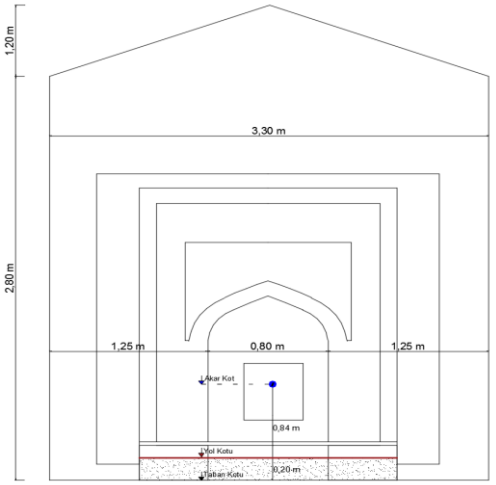
Yapım tekniği ve malzeme karakteristiği olarak 16-17. Yüzyıl eseri olarak gözüken çeşme kötü bir vaziyettedir. Az bir onarımla çeşmenin eski haline kavuşması mümkündür.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

BEHRAM ÇAVUŞ ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

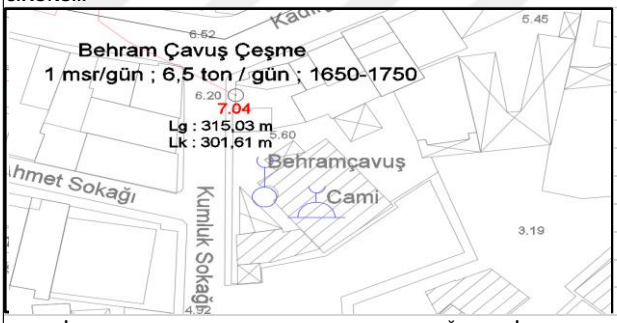

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,3 x 2,8 x 4,6 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1650-1750 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş / Mermer
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.223/419)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541580.25

Y = 413067.4243

Z_m = 7,04 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 6,00 m (Taban Kotu)

Z_y = 6,20 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0.20 m

ADRES : Kumluk Sokağı / Kadırga

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 315,03 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 301,61 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,04

5.GÖZLEM

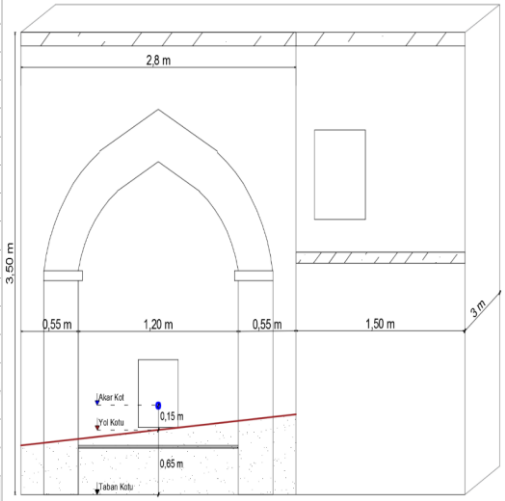
Behram Çavuş Cami ile birlikte büyük bir yangın sonrasında 18. Yüzyıl başlarında yılında inşa edildiği anlaşılan çeşme, geçmişte ve günümüzde birçok kez onarım geçirmiştir (Üstündağ vd., 2017,s.416). Yapının hazne kısmı caminin kullanım alanı içerisine alınmış olup; çeşmenin klasik Türk üslubunda inşa edildiği kemerinin mimarisinden belirlenebilmektedir. Ön cephe ve yan duvarlarda dış koşullara bağlı olarak yapının korozif etkilere maruz kaldığı görülmüştür.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

KATİP SİNAN ÇEŞME - 1

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

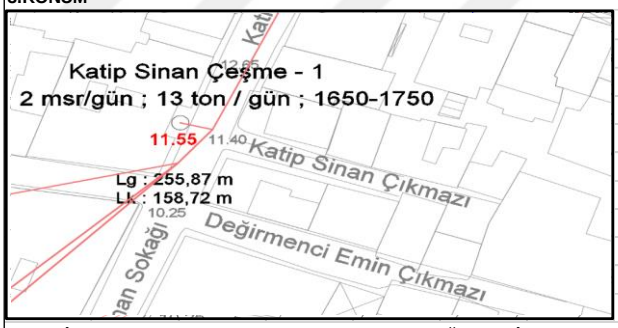
FOTOĞRAF - 2018

RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,3 x 3,5 m) (Hazne Yok / Yıkılmış)

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1650 -1750 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş / Mermer Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.223/411)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541712.586

Y = 413383.6387

Zm = 11,55 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 10,75 m (Taban Kotu)

Zy = 11,40 m (Yol Kotu)

Ztyfark = - 0.65 m

ADRES : Katip Sinan Sokağı / Kadırga

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 255,87 m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 158,72 m

Lg / Lk = Lx = 1,61

5.GÖZLEM

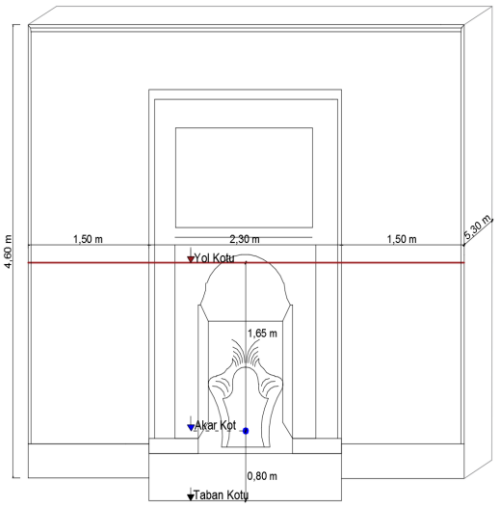
Ara dönem (17-18. Yüzyıl) kesme taş ve mermer kaplı ayna taşının birlikte kullanıldığı çeşmede, kısa bir süre önce cephesinde temizlik yapıldığı görülmektedir. Haznesi yapılaşma nedeniyle tespit edilememiştir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ESMA SULTAN ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

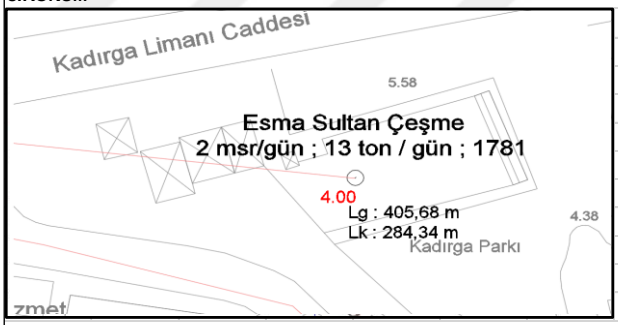

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 5,4 x 4,6 x 5,4 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1781 (Tanışık,1943,s.206/no:214)	MALZEME : Mermer Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.223/416)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541593.6801

Y = 413247.9523

Z_m = 4,00 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 3,20 m (Taban Kotu)

Z_y = 5,65 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 2,45 m

ADRES : Kadırga Parkı / Kadırga

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 405,68 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 284,34 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,42

5.GÖZLEM

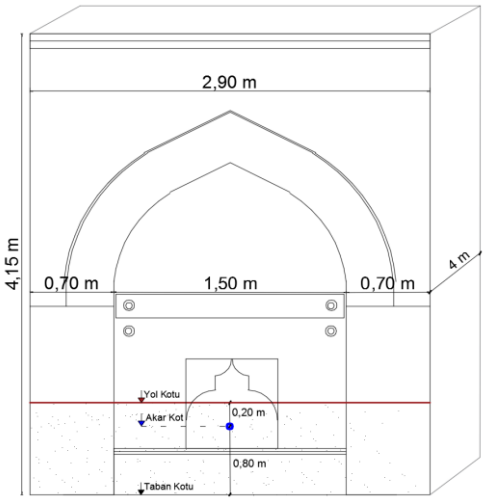
Sultan III. Ahmet'in kızı Esma Sultan tarafından inşa ettirilen çeşme yontma taştan yapılmış ve mermer kaplanmıştır. İki cephesi tekneli çeşme ve bir cephesinde yalak biçiminde bir çeşmesi olan yapı aynı zamanda bir namazgahtır. Ayna taşı kabartma tezyinatlıdır. Koruma altına alınmış olup; fiziki durumu iyi görünmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

SİLAHTAR ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

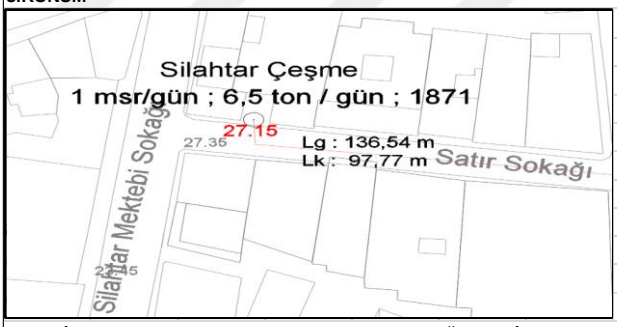

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3 x 3 x 4 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1871 (Egemen,1993,s.64/no:90)	MALZEME : Kesme Taş / Taş Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.223/417)	MİMARİ : Klasik Türk / Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541793.802

Y = 413375.941

Z_m = 27,15 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 26,35 m (Taban Kotu)

Z_y = 27,35 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 1 m

ADRES : Satır Sokağı / Kadırga

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 136,54 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 97,77 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,39

5.GÖZLEM

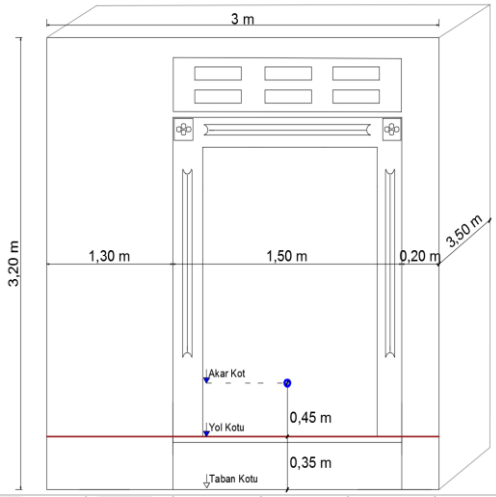
Kesme taş örme ve kabartma taş kaplama ile inşa edilmiş olan çeşmenin kemeri klasik Türk kemeri ve cephesi ise bitkisel motiflerle işlenmiş bir cephedir. Yapılaşma ve yol seviyesinin yükselmesi nedeniyle zarar görmüş olan çeşmenin, ivedi bir biçimde restore edilmesi gerekmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ŞEHSUVAR BEY ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

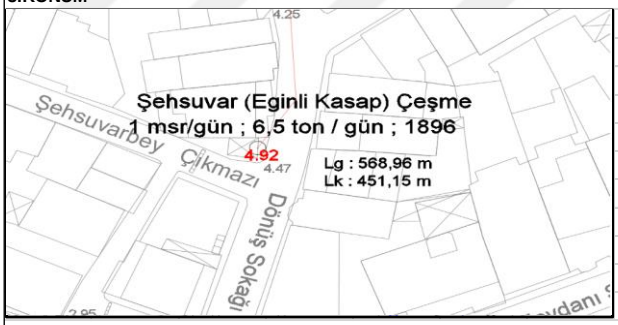

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3 x 3,5 x 3,5 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1896 (Tanışık,1943,s.298/no:323)	MALZEME : Taş Örme / Mermer Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,223/418)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541462.789

Y = 413277.9011

Z_m = 4,92 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 4,12 m (Taban Kotu)

Z_y = 4,47 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,35 m

ADRES : Şehsuvar Bey Çıkmazı / Kadırga

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 568,96 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 451,15 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,26

5.GÖZLEM

Ön cephedeki bitkisel motif, sütunlar ve mermer kaplama ile Barok tarzında inşa edilmiş olan çeşmenin, teknesi yol seviyesinin altında kalmış olup; çeşme fiziki açıdan iyi durumda değildir. Aslına uygun bir restorasyona ihtiyaç duyulmaktadır.

GEDİKPAŞA

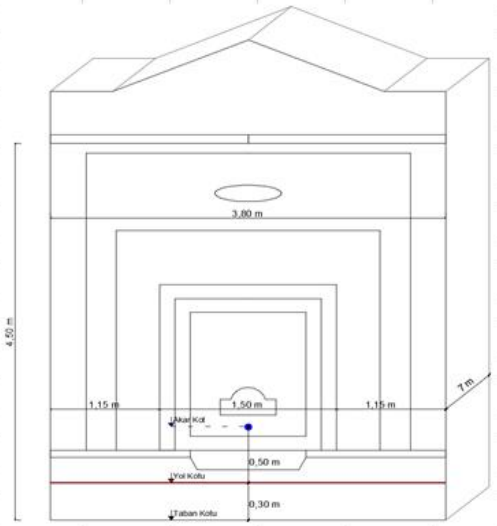
GEDİKPAŞA							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	ÇADIRCI AHMET	YOK	1550-1650	-	6,5	0,350	0,230
2	BALİPAŞA	YOK	1550-1650	-	104	0,295	0,255
3	TATLIKUYU	YOK	1550-1650	-	6,5	0,009	0,009
4	CORCİ BEY	YOK	1750 -1850	-	104	0,204	0,166
5	EMİN SİNAN	MEVCUT	1819	28,25	6,5	0,102	0,102
6	ÇUKUR	YOK	1820	-	104	0,116	0,111
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				KOT$_{ort.}$ (m)	DEBİ$_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				-	117	0,654	0,494
1650-1750				-	117	0,654	0,494
1750-1850				28,25	331,5	1,076	0,873

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

EMİN SİNAN ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

FOTOĞRAF - 2018

RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,8 x 4,5 x 7 m)

Sayfa 1

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

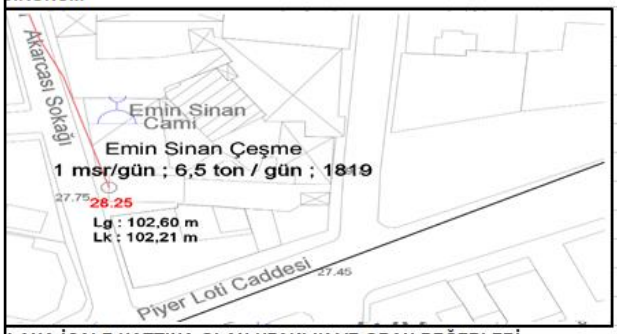
YAPIM YILI : 1819 (Egemen,1993,s.519/no:673)

MALZEME : Kesme Taş / Mermer

DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.225/472)

MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541810.429

Y = 413290.537

Z_m = 28,25 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 27,45 m (Taban Kotu)

Z_y = 27,75 m (Yol Kotu)

Z_{ytfark} = - 0,30 m

ADRES : Gedikpaşa Akarcası Sokağı / Gedikpaşa

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 102,60 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 102,21 m

$L_g / L_k = L_x = 1$

5.GÖZLEM

I. Abdülhamit döneminde birçok kez onarılan çeşmenin, cami imamından alınan bilgiye göre 1990'ların sonlarında restore edildiği öğrenilmiştir Ayna taşı mermer olan çeşmenin, teknesi ve yan duvarları iyi vaziyettedir.

KUMKAPI

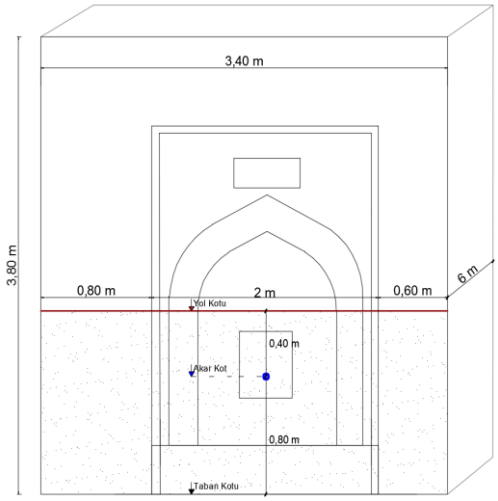
KUMKAPI							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	İBRAHİMPAŞA	MEVCUT	1550-1650	10,65	104	0,413	0,286
2	KAZGANİ SADİ	MEVCUT	1550-1650	5,10	6,5	0,581	0,400
3	SARAÇ İSHAK	YOK	1550-1650	-	6,5	0,304	0,199
4	NİŞANCA CAMİ	MEVCUT	1550-1650	8,15	13	0,233	0,210
5	NİŞANCA HAMAMI	MEVCUT	1590	6,45	6,5	0,406	0,298
6	CÜCE MEHMET	YOK	1590	-	6,5	0,887	0,261
7	DALTABAN	MEVCUT	1650-1750	30,07	13	0,052	0,047
8	MEKTEP	YOK	1650-1750	-	13	0,188	0,130
9	LALA HÜSEYİN PAŞA	MEVCUT	1650-1750	15,00	6,5	0,162	0,124
10	KUMKAPI İSTASYONU	YOK	1750-1850	-	6,5	0,537	0,446
11	KUMKAPI İSKELE MEYDAN	YOK	1750-1850	-	6,5	0,398	0,371
12	ALİYE HATUN	MEVCUT	1750-1850	6,15	6,5	0,584	0,460
13	ARAPZADE	MEVCUT	1750-1850	5,55	6,5	0,422	0,350
14	MABEYİNCİ	MEVCUT	1799	11,25	6,5	0,273	0,188
15	VEZNEDAR	YOK	1856	-	6,5	0,379	0,266
16	HİSAR (KUMKAPI)	MEVCUT	1871	6,35	6,5	0,704	0,479
17	TAVAŞİ	MEVCUT	1872	9,25	13	0,472	0,310
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				7,59	143	2,824	1,654
1650-1750				22,54	175,5	3,226	1,955
1750-1850				7,71	234	6,995	4,825

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

İBRAHİM PAŞA ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

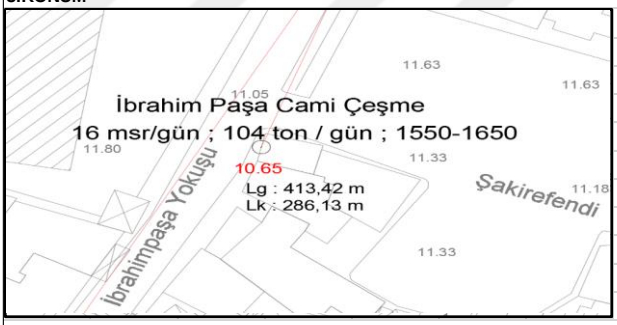

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,4 x 3,8 x 6 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550-1650 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 16 Masura = 104 ton/gün (Çeçen,1988,s.225/488)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541728.965

Y = 412788.646

Z_m = 10,65 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 9,85 m (Taban Kotu)

Z_y = 11,05 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 1,2 m

ADRES : İbrahimpaşa Yokuşu / Kumkapı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 413,42 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 286,13 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,44

5.GÖZLEM

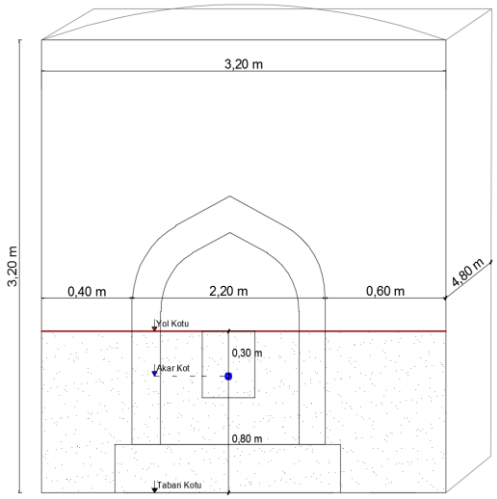
İlk dönem eserlerinden olduğu tahmin edilen çeşmenin, içerisinden ağaç çıkmış olup; yan duvarları ve tavanı harap bir vaziyettedir. Büyük bir kısmı yol seviyesinin altında kalan eserin, ivedi olarak restore edilmesi gerekmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

KAZGANİ SADİ ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

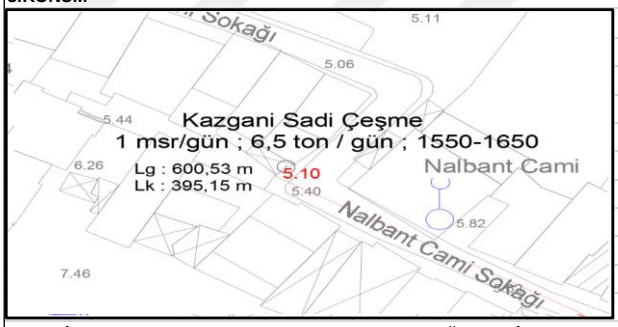

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,2 x 3,2 x 4,8 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550 - 1650 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.225/481)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541587.355

Y = 412534.029

Z_m = 5,10 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 4,00 m (Taban Kotu)

Z_y = 5,10 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = -1,10 m

ADRES : Nalbant Cami Sokağı / Kumkapı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 581,70 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 400,27 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,45

5.GÖZLEM

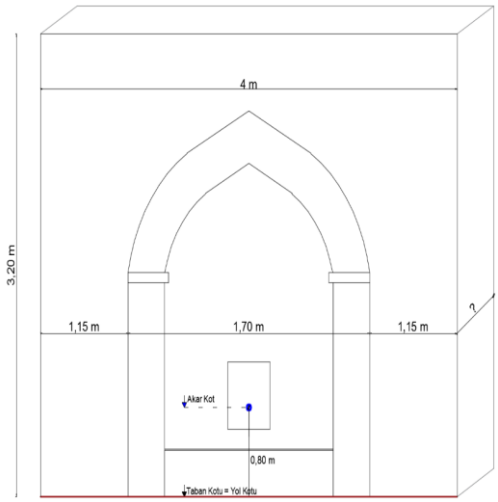
XV. yüzyılda Cerrah İshak Kazgani tarafından inşa edilen mektep ile bütünleşik olan çeşmenin büyük kısmı yolun altında kalmıştır. Buna istinaden akar kot ve taban kotu tahmini olarak verilmiştir. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin internet üzerinde 2013 yılı şehir haritasına ait sokak görünümünde, Fatih Belediyesi tarafından restorasyon çalışması yapıldığı görülmüştür.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

NİŞANCA CAMİ ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

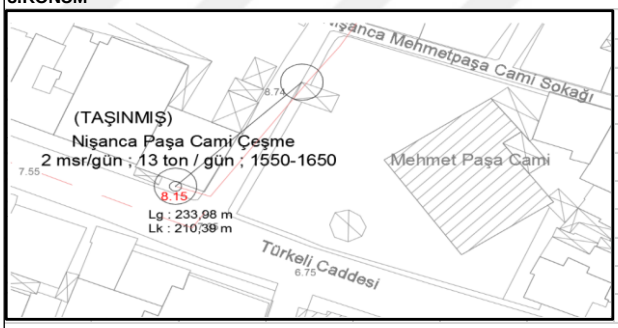

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 4 x 3,2 x ? m) (Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550 -1650 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.225/492)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541779.73

Y = 412556.004

Z_m = 8,15 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 7,35 m (Taban Kotu)

Z_y = 7,35 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Türkeli Caddesi / Kumkapı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 233,98 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 210,39 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,11

5.GÖZLEM

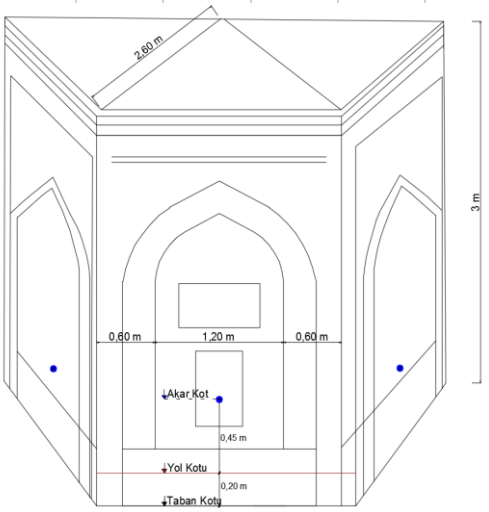
Fiziki açıdan kötü durumda olan çeşme, çevredeki esnaftan alınan bilgilere göre yeni sokak açılması esnasında bulunduğu yerden alınarak cami etrafındaki duvara nakledilmiştir. Benzer özellikteki diğer çeşmede, caminin cadde üzerindeki duvarına bütünleşik biçimde bulunmaktadır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

NİŞANCA HAMAMI ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

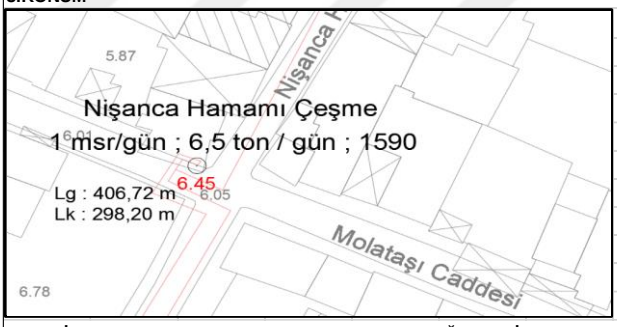
FOTOĞRAF - 2018

RÖLEVE - 2018 (EBAT : (3+3+3) x 3 x 2,6 m)

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1590 (Tanışık,1943,s.44 / no:41)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.225/483)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541676.437

Y = 412624.2247

Z_m = 6,45 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 5,85 m (Taban Kotu)

Z_y = 6,05 m (Yol Kotu)

Z_{fark} = -0,20 m

ADRES : Molataşı Caddesi / Kumkapı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 406,72 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 298,20 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,36

5.GÖZLEM

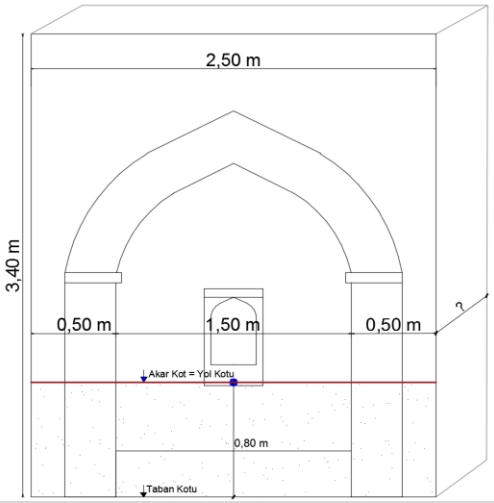
İlk dönem eserlerinden olan çeşme, 3 x 3 metre genişliğinde üç adet cepheden meydan gelmektedir. Ücgen planlı olan çeşme harap bir vaziyettedir. Teknesi yok olmuş ve duvar yüzeyi dökülmeye başlamıştır. İvedi olarak restore edilmesi gerekmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

DALTABAN ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

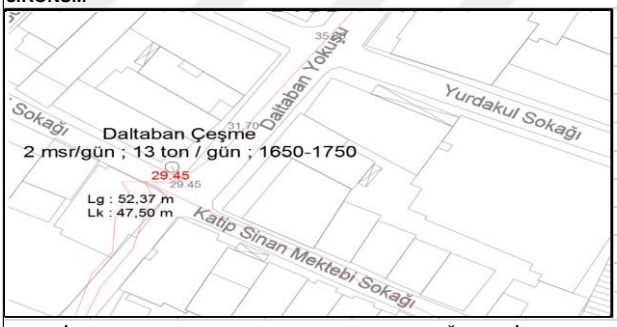

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,40 x 2,5) (Hazne Yok/Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1650-1750 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.226/499)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541937.5789

Y = 412604.9435

Z_m = 29,45 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 28,65 m (Taban Kotu)

Z_y = 29,45 m (Yol Kotu)

Z_{fark} = - 0,80 m

ADRES : Daltaban Yokuşu / Kumkapı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 52,37 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 47,50 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,10

5.GÖZLEM

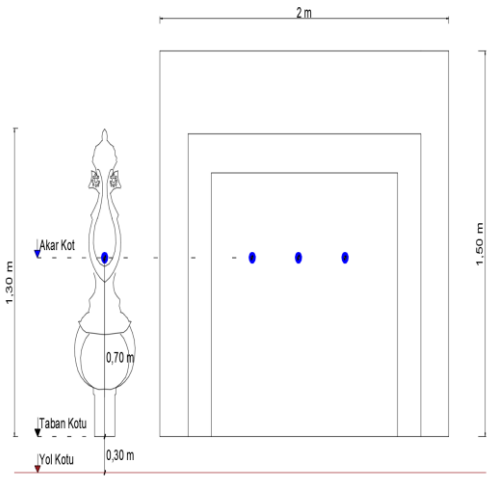
Sadrazam Daltaban Mustafa Paşa döneminde yapıldığı tahmin edilen çeşme, yol seviyesinin yükselmesi ve yapılaşma nedeniyle zarar görmüş vaziyettedir (Özcan,1993). Çeşmenin teknesi yol altında kalmış ve haznesi yok olmuştur. Onarıma ihtiyaç vardır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

LALA HÜSEYİN PAŞA ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

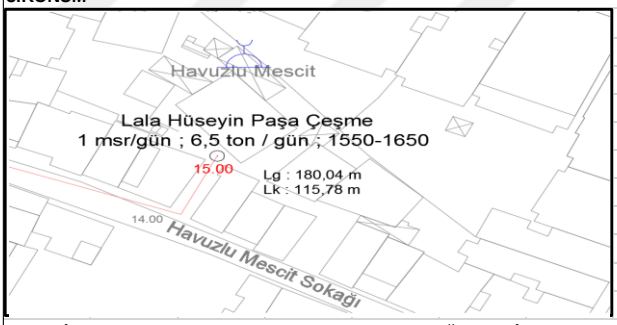

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2 x 1,5 x ? m) (Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1650 -1750 [Tahmin]	MALZEME : Mermer
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.226/498)	MİMARİ :

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541858.815

Y = 412640.204

Zm = 15,00 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 14,30 m (Taban Kotu)

Zy = 14,00 m (Yol Kotu)

Ztyfark = + 0,3 m

ADRES : Havuzlu Mescit Sokağı / Kumkapı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 180,04 m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 115,78 m

Lg / Lk = Lx = 1,55

5.GÖZLEM

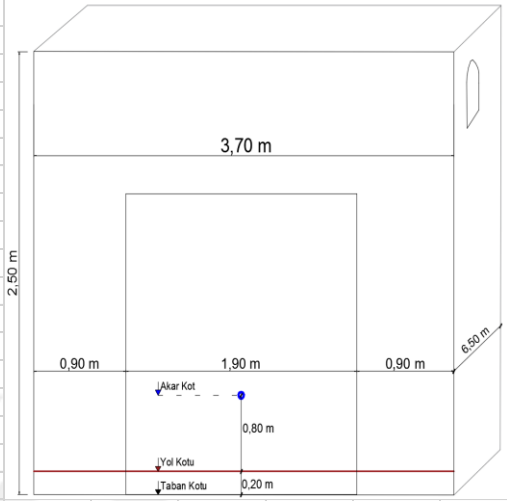
Havuzlu Mescit Çeşmesi olarak da bilinen ilk olarak Lala Hüseyin Paşa (II. Selim) zamanında inşa edildiği tahmin edilen eserin akmaz durumda iki farklı çeşmeden oluştuğu görülmüştür. Çeşmelerden birisi 18. yüzyıl yapısı gibi görünmekte olup; daha eski olan diğerinin teknesi ve ana iskeleti yok olmuş vaziyettedir (Üstündağ vd.,2017,s.249).

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ALİYE HATUN ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

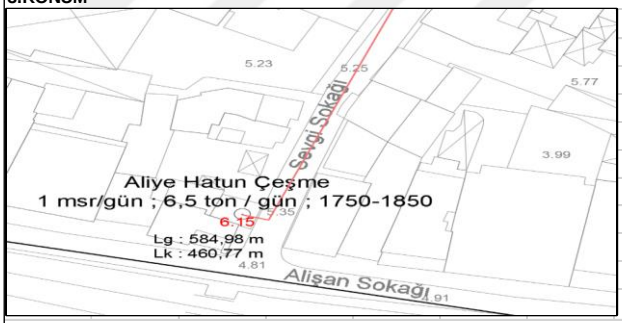

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,5 x 3,7 x 6,5 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1750-1850 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.225/488)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541522.201

Y = 412547.792

Z_m = 6,15 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 5,15 m (Taban Kotu)

Z_y = 5,35 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = -0,20 m

ADRES : Sevgi Sokağı / Kumkapı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 584,98 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 460,77 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,27

5.GÖZLEM

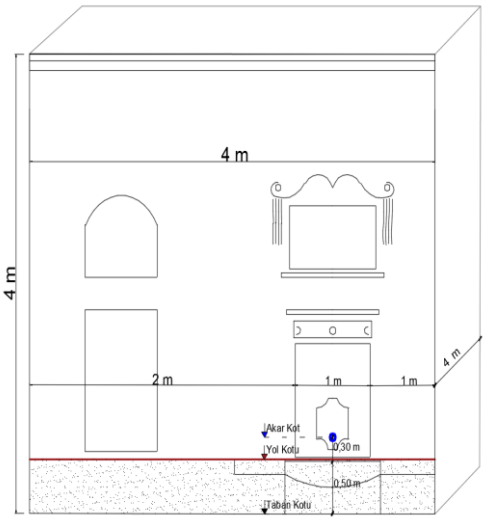
Eski tarihli haritalarda Ermeni Patrikhanesi ile aynı alan içerisinde kaldığı anlaşılan çeşmenin kilise ile birlikte 18-19. Yüzyılda yapıldığı düşünülmektedir (Türkiye Ermeni Patrikliği,2019; Pervititch,1922/45,p.8-50). Çeşme, orijinal halinin çok dışında ve çok farklı bir şekle dönüşmüş durumdadır. Barınma amaçlı olarak kulanılan yapının akar kotu tahmini olarak verilmiş olup; çeşmenin ayna taşı ve teknesi tamamen yok olmuştur.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ARAPZADE ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

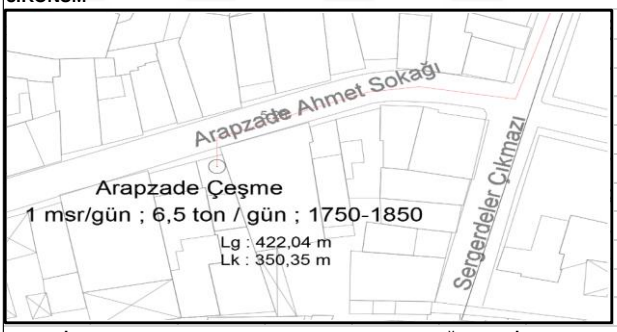

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 4 x 4 x 4 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1750 - 1850 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.223/421)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541574.593

Y = 412955.3272

Z_m = 5,55 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 4,75 m (Taban Kotu)

Z_y = 5,25 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,5 m

ADRES : Arapzade Ahmet Sokağı / Kumkapı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 422,04 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 350,03 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,20

5.GÖZLEM

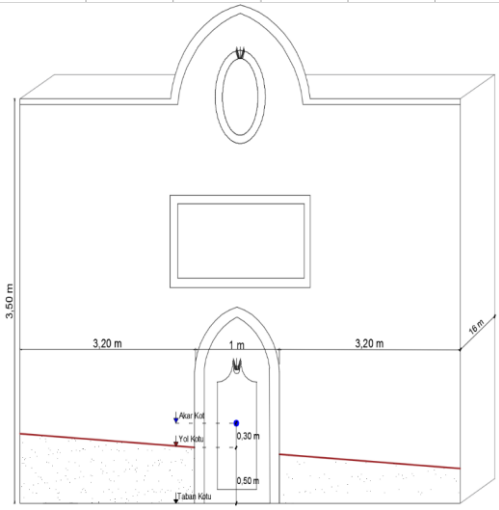
Mimari özeliikleri ve yapım teknikleri incelendiğinde; 18. Yüzyıl ortaları Barok Üslubu ile yapıldığı anlaşılan çeşme 1750-1850 aralığında inşa edilmiş olabilir. Çeşmenin fiziki durumu iyi görünmekte olup; yakın zamanda bir restorasyon geçirdiği üzerindeki tabeladan görülmüştür.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

MABEYİNCİ ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

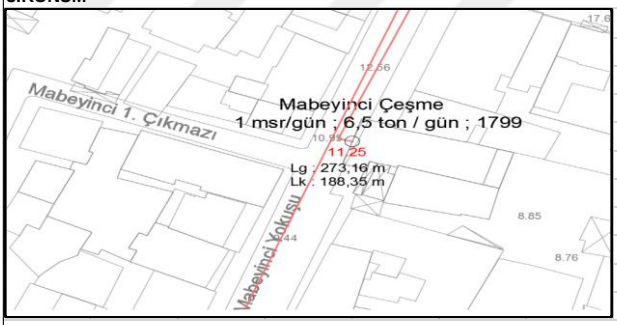

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 7,4 x 3 x 16 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1799 (Tanışık,1943,s.220/no:228)	MALZEME : Kesme Taş / Kabartma Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.225/490)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541791.558

Y = 412680.3537

Z_m = 11,25 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 10,45 m (Taban Kotu)

Z_y = 10,95 m (Yol Kotu)

Z_{fark} = -0,5 m

ADRES : Mabeyinci Yokuşu / Kumkapı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 273,16 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 188,35 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,45

5.GÖZLEM

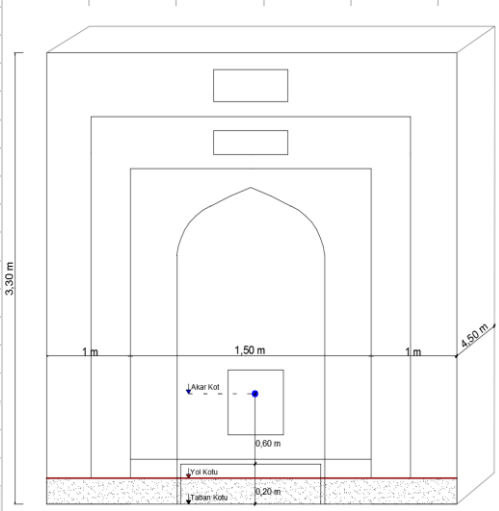
Bizans döneminde sarnıç olarak kullanılan yapı, Kırkçeşme Su Yolları ile beslenerek hizmete açılmıştır. Sarnıç olması sebebiyle içerisinde çok zaman su toplanmakta ve yangınlarda su temini için kullanılmakta olduğu çevredeki yaşayan kişilerden öğrenilmiştir. Ancak çeşme harap bir vaziyettedir. Yan duvarlar, ön cephe ve teknesi büyük zarar görmüştür, restore edilmesi gereken önemli eselerden biridir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

HİSAR (KUMKAPI) ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

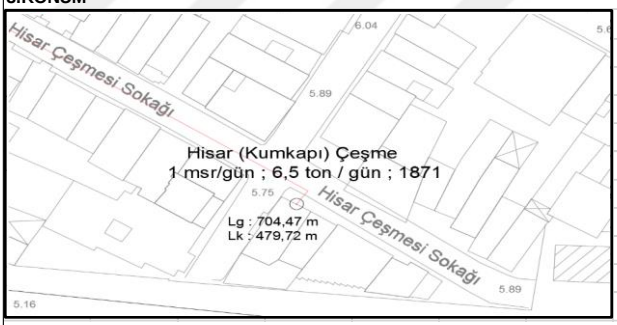

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,5 x 3,3 x 4,5 m) (Hazne İşlev Dışı)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1871 (Arkeokültür,2017)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.225/485)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541503.399

Y = 412725.668

Zm = 6,35 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 5,55 m (Taban Kotu)

Zy = 5,75 m (Yol Kotu)

Ztyfark = - 0,2 m

ADRES : Hisar Çeşmesi Sokağı / Kumkapı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 704,47 m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 479,72 m

Lg / Lk = Lx = 1,47

5.GÖZLEM

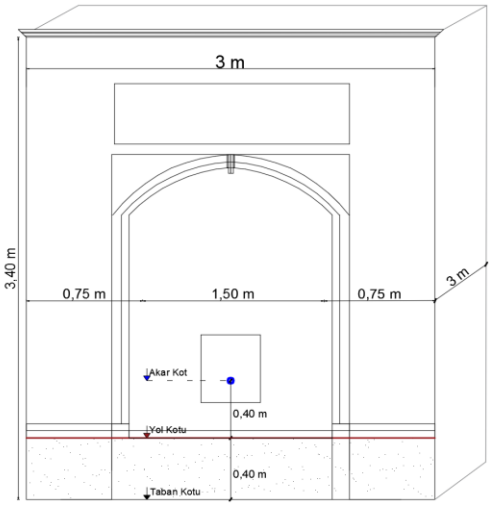
Fiziki açıdan kötü durumda olan çeşmenin, hemen üstünde bina bulunmaktadır. Bina, çeşme ile bütünleşik bir vaziyettedir. Çeşmenin hazne kısmı işlevini kaybetmiş ve teknesi neredeyse yok olmuştur. İvedi olarak gerekli tedbirlerin alınması ve çeşmenin orjinal haline döndürülmesi gerekmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

TAVAŞİ ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

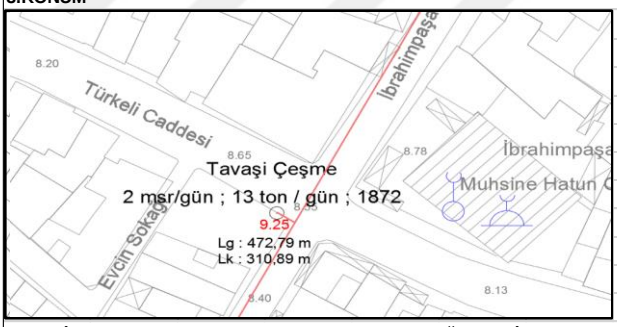

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3 x 3 x 3 m) (Hazne Zarar Görmüş)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1872 (Tanışık,1943,s.280/no:486)	MALZEME : Kesme Taş / Kabartma Taş ve Sütun
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.225/486)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541687.91

Y = 412757.389

Z_m = 9,25 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 8,35 m (Taban Kotu)

Z_y = 8,55 m (Yol Kotu)

Z_{fark} = -0,2 m

ADRES : Türkeli Caddesi / Kumkapı

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 472,79 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 310,89 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,52

5.GÖZLEM

Kesme taş ile inşa edilmiş olan çeşmenin haznesi yapılaşma nedeniyle zarar görmüş olup; teknesi de yol seviyesinin altında kalmıştır. Kadastral durum incelenerek, ivedi bir biçimde onarılması gerekmektedir.

LALELİ

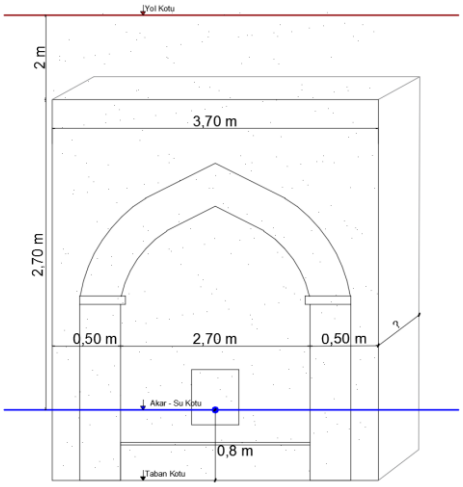
LALELİ							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	MESİHPAŞA	YOK	1550-1650	-	104	0,453	0,391
2	ANAHTARAĞASI	YOK	1550-1650	-	6,5	0,353	0,259
3	ÇUKUR	MEVCUT	1550-1650	34,20	52	0,053	0,049
4	ÇOBANÇAVUŞ	YOK	1550-1650	-	6,5	0,182	0,176
5	MUSALLA	YOK	1550-1650	-	26	0,491	0,359
6	İSTANBULAĞASI	YOK	1550-1650	-	19,5	0,123	0,123
7	ABALI HASAN	YOK	1650-1750	-	6,5	0,363	0,346
8	ASİYE(SİNANAĞA)	YOK	1650-1750	-	6,5	0,335	0,329
9	ALACAMESCİT	YOK	1650-1750	-	6,5	0,484	0,47
10	LALELİ BABA	MEVCUT	1750-1850	25,70	6,5	0,368	0,258
11	ADLİŞAH	YOK	1750-1850	-	6,5	0,251	0,242
12	LANGA	MEVCUT	1750-1850	7,30	13	0,661	0,621
13	LALELİ SEBİLİ	MEVCUT	1763	28,25	13	0,351	0,231
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				34,20	195	1,532	1,234
1650-1750				-	234	2,837	2,502
1750-1850				20,42	273	4,468	3,854

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ÇUKUR ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

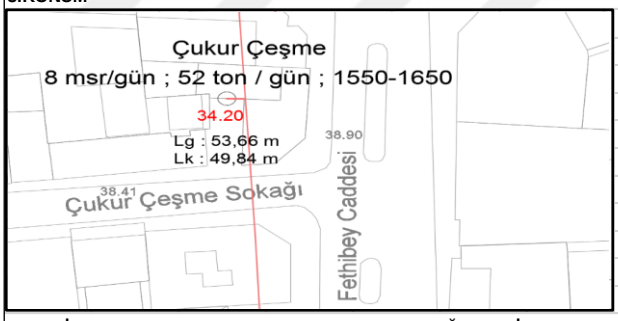

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,7 x 3,5 m) - (Hazne Tespit Edilemedi)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550-1650 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 8 Masura = 52 ton/gün (Çeçen,1988,s.227/534)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 454354.864

Y = 412272.253

Zm = 34,20 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 33,40 m (Taban Kotu)

Zy = 38,90 m (Yol Kotu)

Ztyfark = - 5,5 m

ADRES : Çukur Çeşme Sokağı / Laleli

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 53,66 m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 49,84 m

Lg / Lk = Lx = 1,07

5.GÖZLEM

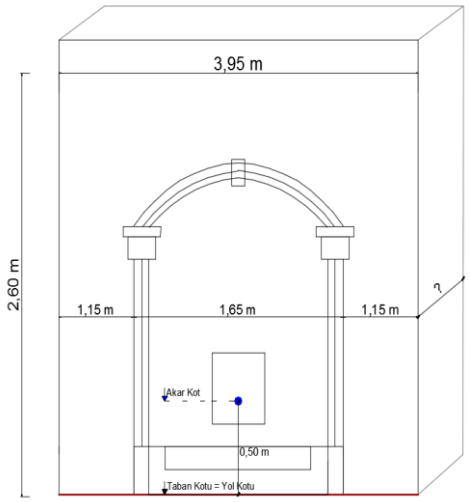
Yapım teknikleri ve mimari üslup açısından bakıldığında Klasik Türk Üslubunda inşa edilmiş olan çeşmenin, dağıtım şebekesinden gelen suyla direk olarak beslendiği düşünülmektedir. İki binanın arasında kalmış olan çeşmenin üstüne ve yan duvarlarına çok katlı bir bina inşa edilmiştir. Yol kotundan tahmini olarak 5,5 metre derinde olan eserin bulunduğu alana, kilitli bir kapı olması nedeniyle girilememiştir. Tel çit önünden alınan ölçü ve tahmini değerlerle kot seviyesi belirlenmiştir. İlk dönem eserlerden olduğu düşünülen çeşmenin yan duvarlarında da ek olarak yapılmış çeşmelerin olduğu görülmüştür. Ancak zaten atıl durumda olan eserin ek yapılarının belirlenmesi de mümkün olamamıştır. İvedi olarak; hasara neden olan yapıların yıkılması ve çeşmenin restore edilmesi gerekmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

LANGA ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

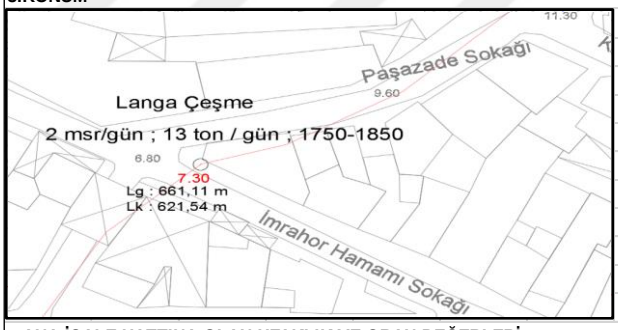
FOTOĞRAF - 2018

RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,6 x 3,95 x ? m) - (Hazne İşlev Dışı)

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1750-1850 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş / Dökme Harç / Mermer Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.227/545)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541827.925

Y = 412039.2623

Z_m = 7,30 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 6,80 m (Taban Kotu)

Z_y = 6,80 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : İmrahor Hamamı Sokağı / Laleli

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 661,11 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 621,54 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,06

5.GÖZLEM

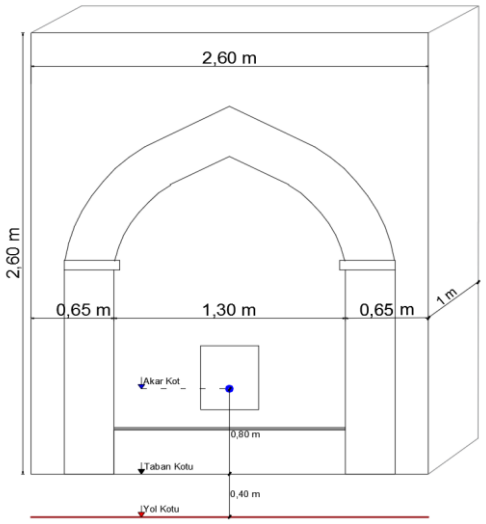
Yapım teknikleri ve mimari üslup açısından bakıldığında 18-19.Yüzyıl içerisinde inşa edilmiş olabilir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

LALELİ BABA ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

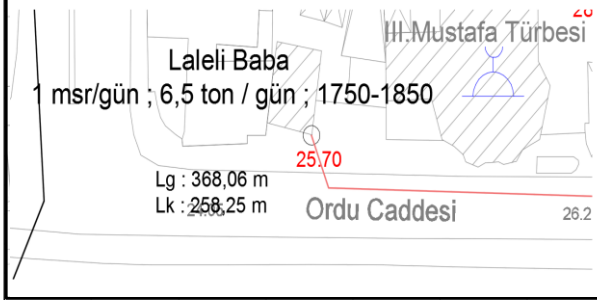

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT:2,6 x 2,6 x 1 m)-(Hazne Tespit Edilemedi)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1750 -1850 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş / Mermer Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.227/536)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542174.760
Y = 412159.6221
Zm = 25,70 m (Musluk Akar Kotu)
Zt = 24,90 m (Taban Kotu)
Zy = 24,50 m (Yol Kotu)

Ztyfark = + 0,40 m

ADRES : Ordu Caddesi / Laleli

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 368,06 m
Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 258,25 m
Lg / Lk = Lx = 1,42

5.GÖZLEM

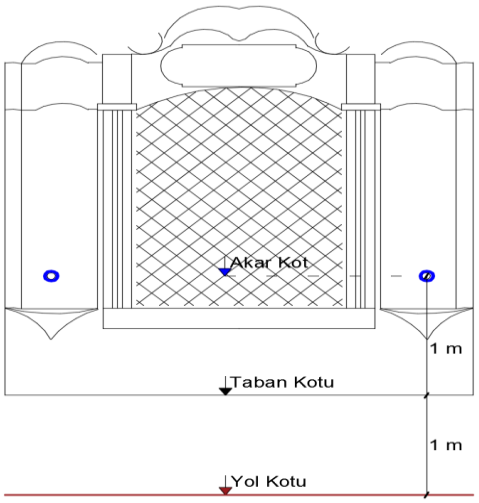
Laleli Külliyesi'ne paralel olarak inşa edildiği tahmin edilmektedir. Kısa bir zaman önce restorasyon geçirdiği görülmüştür. Yükseklik açısından orijinal konumundan farklı olduğu düşünülen eserin, akar kot ve taban kotu tahmini olarak verilmiştir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

LALELİ SEBİLİ ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

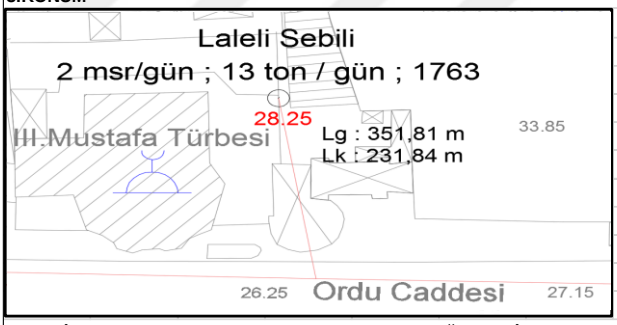
FOTOĞRAF - 2018

RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,10 x 3 m) - (Hazne Yok)

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1763 (Egemen,1993,s.485/no:468)	MALZEME : Mermer
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.227/536)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542189.242

Y = 4112185.713

Z_m = 28,25 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 27,25 m (Taban Kotu)

Z_y = 26,25 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = + 1 m

ADRES : Ordu Caddesi / Laleli

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 351,81 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 231,84 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,51

5.GÖZLEM

Yapım teknikleri ve mimari üslup açısından bakıldığında Barok Üslubunda inşa edilmiş olan çeşmenin, dağıtım şebekesinden gelen suyla direk olarak beslendiği düşünülmektedir. Sebil şeklinde yapılmış olan eser fiziki açıdan iyi durumda gözükmektedir.

YENİKAPI

YENİKAPI							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	CELLAT	YOK	1550-1650	-	13	1,276	1,130
2	İMRAHOR HAMAMI	YOK	1550-1650	-	13	0,824	0,589
3	SANDIK	YOK	1550-1650	-	13	1,022	0,934
4	HANIM SULTAN CAMİİ	YOK	1543	-	13	0,700	0,640
5	YENİKAPI DEĞİRMENİ	YOK	1750-1850	-	26	0,870	0,772
6	DEĞİRMEN SOKAK	YOK	1750-1850	-	13	1,000	0,909
7	KİLİSE ALTI	YOK	1750-1850	-	13	1,132	1,009
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				-	52	3,822	3,293
1650-1750				-	52	3,822	3,293
1750-1850				-	104	6,824	5,983

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

MEVCUT ÇEŞME TESPİT EDİLEMEMİŞTİR.

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : -)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI :

MALZEME : -

DURUM : Akmaz - Q (Debi) : Masura = ton/gün

MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X =

Y =

Z_m = m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = m (Taban Kotu)

Z_y = m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = m

ADRES :

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = m

$L_g / L_k = L_x$ =

5.GÖZLEM

AKSARAY

AKSARAY							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	MURATPAŞA	MEVCUT	1550-1650	14,05	13	0,360	0,358
2	BİLİNMEYEN	YOK	1550-1650	-	6,5	0,978	0,740
3	TOPRAK	MEVCUT	1697	17,30	6,5	0,787	0,578
4	SAKA	YOK	1713	-	104	0,339	0,334
5	EBEKADIN	YOK	1720	-	104	0,379	0,251
6	KATİP MUSLAHİTTİN	MEVCUT	1720	22,32	6,5	0,161	0,134
7	BEKİRAĞA	MEVCUT	1724	12,10	6,5	1,085	0,958
8	ŞEKERCİ	YOK	1740	-	6,5	1,066	0,800
9	AHMET PAŞA	YOK	1743	-	6,5	0,149	0,149
10	KELLECİ	MEVCUT	1749	17,50	6,5	0,270	0,219
11	ORTA	YOK	1808	-	6,5	0,236	0,223
12	HASANPAŞA	MEVCUT	1852	13,73	6,5	0,862	0,700
13	VEZİR	MEVCUT	1867	13,50	104	0,612	0,499
14	VALİDE SULTAN	MEVCUT	1871	10,94	117	0,619	0,563
15	OLANLAR TEKKESİ	MEVCUT	1874	-	6,5	0,270	0,270
16	SİMİTÇİ ŞAKİR	MEVCUT	1876	12,65	65	0,818	0,740
17	ÇAKIRAĞA	YOK	1906	-	6,5	1,094	0,966
18	SARI(VİRAN)	YOK	1912	-	104	0,726	0,496

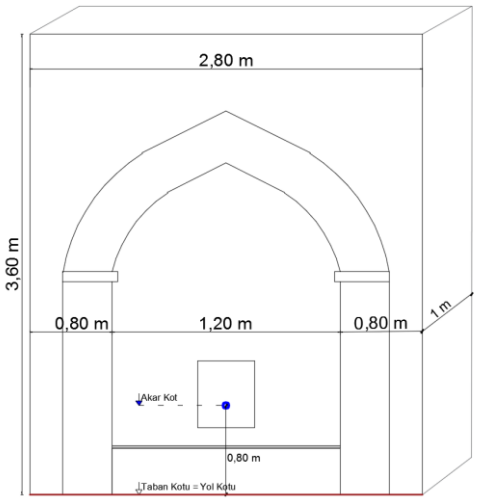
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER				
YÜZYILLIK DÖNEMLER	$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650	14,05	19,5	1,338	1,098
1650-1750	17,31	266,5	5,574	4,521
1750-1850	12,71	682,5	10,811	8,978

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

MURATPAŞA ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

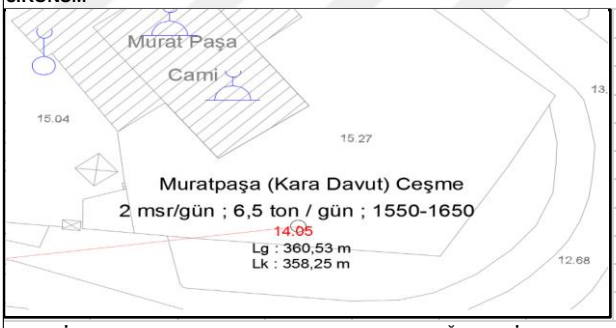

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,6 x 2,8 x 1 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550-1650 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.216/227-228)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542220.13

Y = 411597.3084

Z_m = 14,05 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 13,25 m (Taban Kotu)

Z_y = 13,25 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,80 m

ADRES : Millet Caddesi / Aksaray

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 360,53 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 358,25 m

$L_g / L_k = L_x = 1$

5.GÖZLEM

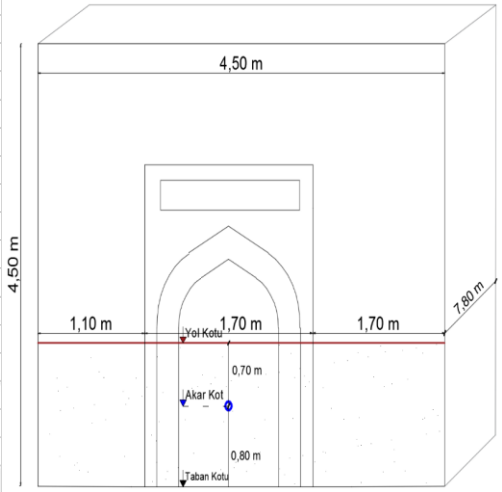
Cami ile birlikte aynı dönem içerisinde inşa edildiği tahmin edilen çeşmenin durumu iyi görünmekte olup; musluk , ayna, küvet ve haznesi mevcuttur (Üstündağ vd.,2017,s.379). Çeşme şebeke suyu ile hizmet vermektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

TOPRAK ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

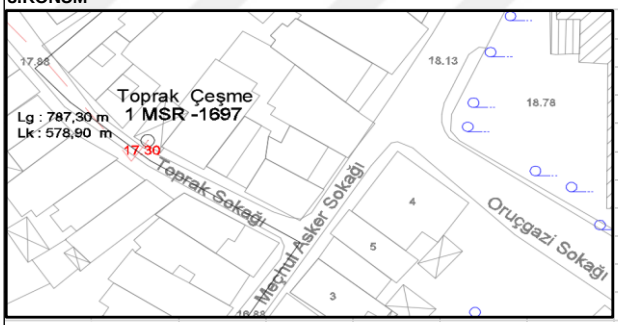

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (4,5 x 4,5 x 7,88 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI :1697 (Tanışık,1943,s.363/Aksaray Toprak Sokak..)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.226/513)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 411816,9822

Y = 4542460,6446

Z_m = 17,30 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 16,40 m (Taban Kotu)

Z_y = 17,90 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = -1,5 m

ADRES : Toprak Sokağı / Aksaray

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 787,30 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 578,90 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,35

5.GÖZLEM

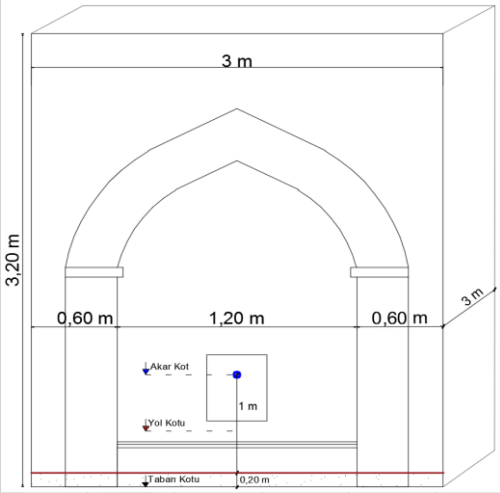
Klasik üslupla inşa edilmiş olan çeşme, her ne kadar ayakta kalsa da; yapılaşma ve yol seviyesinin yükselmesi nedeniyle oldukça zarar görmüştür. Harap bir durumda olan çeşmenin, akar ve taban kotları tahmini olarak verilmiştir. Eserin acil olarak koruma altına alınması ve onarılması gerekmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

KATİP MÜSLAHİTTİN ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

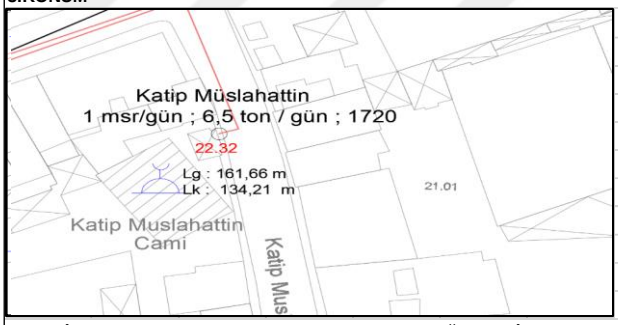

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (3 x 3,2 x 3 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1720 (Tanışık,1943,s.120/no:122)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.217/232)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542077.4143

Y = 411489.8331

Z_m = 22,32 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 21,12 m (Taban Kotu)

Z_y = 21,32 m (Yol Kotu)

Z_{fark} = -0,2 m

ADRES : Katip Müslahittin Sokağı / Aksaray

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 161,66 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 134,21 m

$L_g / L_k = L_x = 1,20$

5.GÖZLEM

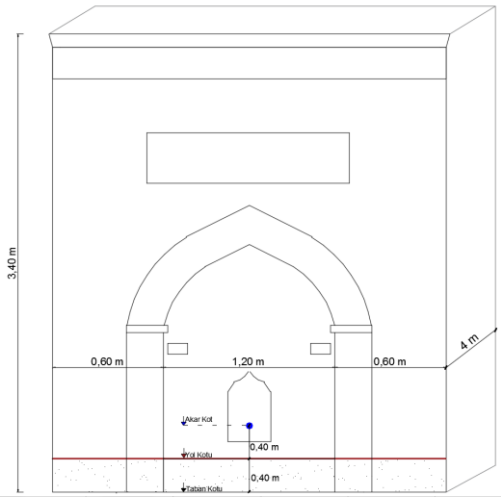
Türk tipi klasik sivri kemere ve ayna taşı üzerinde bitkisel motiflere sahip olan çeşme, her iki üslubu da taşımaktadır. Şebeke suyu verilerek işler hale getirilmiş olan çeşmenin fiziki durumu iyi olmakla beraber, ciddi bir restorasyona ihtiyaç vardır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

BEKİRAĞA ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

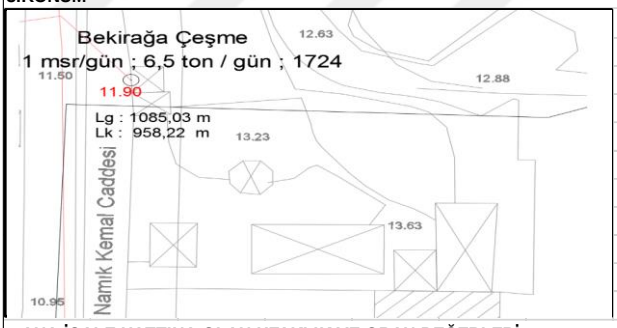

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,4 x 3,4 x 4 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1724 (Tanışık,1943,s.128/no:131)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.128/131)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542100.692

Y = 411690.1293

Z_m = 11,90 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 11,10 m (Taban Kotu)

Z_y = 11,50 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = -0,4 m

ADRES : Namık Kemal Caddesi / Aksaray

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 1085,03 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 958,22 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,13

5.GÖZLEM

Klasik Türk Üslubu ile inşa edilmiş olan çeşmenin fiziki durumu kötü görünmemektedir; ciddi bir restorasyona ihtiyaç vardır. Teknenin büyük kısmı yol seviyesinin altında kalmıştır.

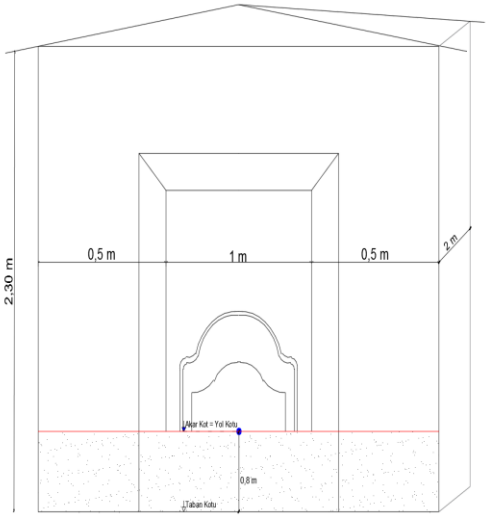
KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

KELLECİ ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

FOTOĞRAF - 2018

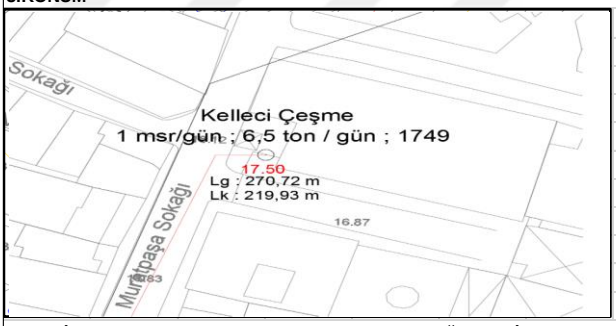

RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,3 x 2,5 x 2 m)

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1749 (Tanışık,1943,s.184/no:186)	MALZEME : Kesme Taş / Dökme Harç
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.216/229)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542283.212

Y = 411467.083

Zm = 17,50 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 16,70 m (Taban Kotu)

Zy = 17,50 m (Yol Kotu)

Ztyfark = -0,8 m

ADRES : Muratpaşa Sokağı / Aksaray

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 270,72 m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 219,53 m

Lg / Lk = Lx = 1,23

5.GÖZLEM

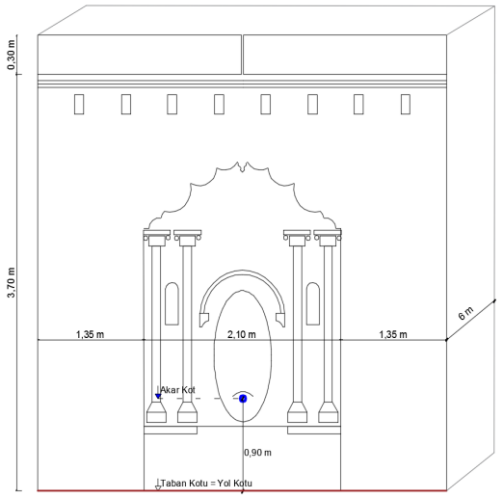
Yol seviyesinin altında kalmış olan çeşmenin tamamına yakını zarar görmüş ve yıkılmaya başladığı anlaşılmıştır. Ön cephesinde bitkisel süslemeler olan yapının ivedi biçimde onarılması gerekmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

HASANPAŞA ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

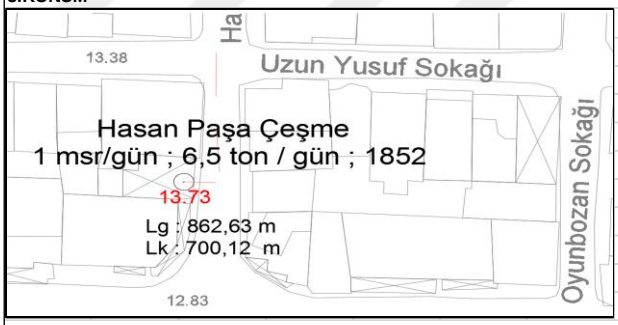

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (4,8 x 4 x 6 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1852 (Tanışık,1943,s.268/no:285)	MALZEME : Mermer
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.226/514)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542346.4778
Y = 411779.833
Z_m = 13,73 m (Musluk Akar Kotu)
Z_t = 12,83 m (Taban Kotu)
Z_y = 12,83 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Hasanpaşa Çeşmesi Sokağı / Aksaray

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 862,63 m
L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 700,12 m
$L_g / L_k = L_x$ = 1,22

5.GÖZLEM

Dairesel ayna taşı ve uçları süslü sütunlar ile Barok Üslubunda inşa edilmiş olan çeşmenin, fiziki durumu fena olmamakla beraber; en yakın zamanda ciddi bir onarıma ihtiyaç duyulmaktadır.

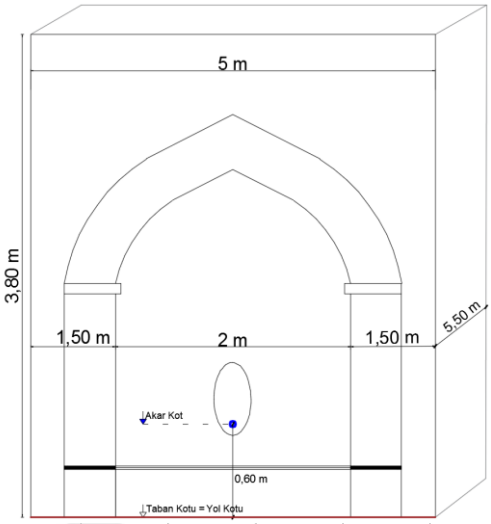
KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

VEZİR ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

FOTOĞRAF - 2018

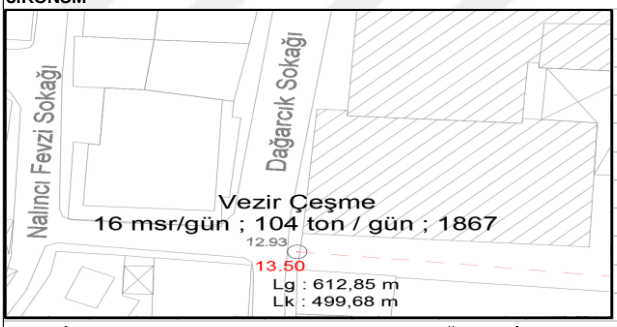

RÖLEVE - 2018 (3,8 x 5 x 5,5 m)

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1852 (Tanışık,1943,s.268/no:285)	MALZEME : Kesme Taş / Mermer Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.226/514)	MİMARİ :-

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542274.948

Y = 411861.0092

Z_m = 13,50 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 12,90 m (Taban Kotu)

Z_y = 12,90 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Dağarcık Sokağı / Aksaray

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 612,85 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 499,68 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,22

5.GÖZLEM

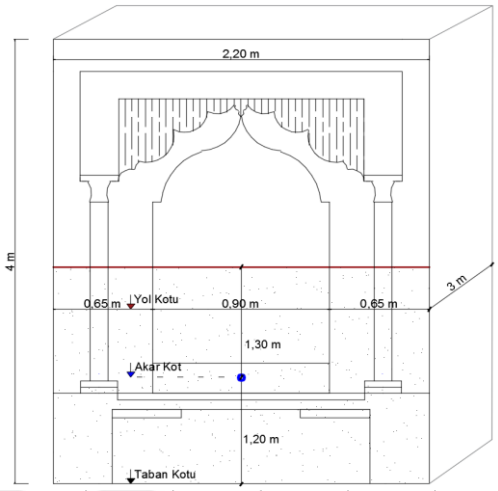
Fiziki durumu iyi görünen çeşmenin az bir zaman önce onarımdan geçtiği anlaşılmaktadır. Genel olarak kesme taş ile yapılmış olan çeşmenin mermer ayna taşı sonradan konulmuş olabilir. Çeşme şebeke suyu ile hizmet vermektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

VALİDE SULTAN ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

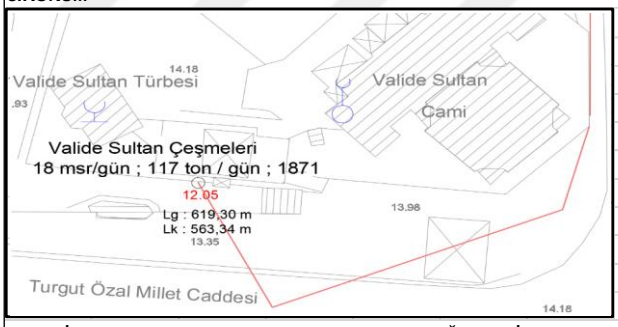

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2 x 3 x 3 m) - (Tek Bir Çeşme Hacmi)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1871 (Tanışık,1943,s.280/no:300)	MALZEME : Mermer
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.227/565-566)	MİMARİ : Neo-Klasik Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542198.537

Y = 411877.3128

Z_m = 12,05 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 10,85 m (Taban Kotu)

Z_y = 13,35 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 2,5 m

ADRES : Millet Caddesi / Aksaray

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 619,30 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 563,34 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,09

5.GÖZLEM

İki adet geniş ve dört adet uzun biçimde yapılmış toplamda altı adet çeşmeden oluşan yapı, Klasik Türk Üslubu sivri kemer; Barok Üslubu mermer kaplama ve ucu süslü sütunlar ile her iki mimari tarzı birlikte barındırmaktadır. Barok mimarisi, Klasik Üsluba göre daha ağırdır. Fiziki durumu iyi görünmekte olan çeşme, Millet Caddesi açılırken yol seviyesinin oldukça altında kalmıştır.

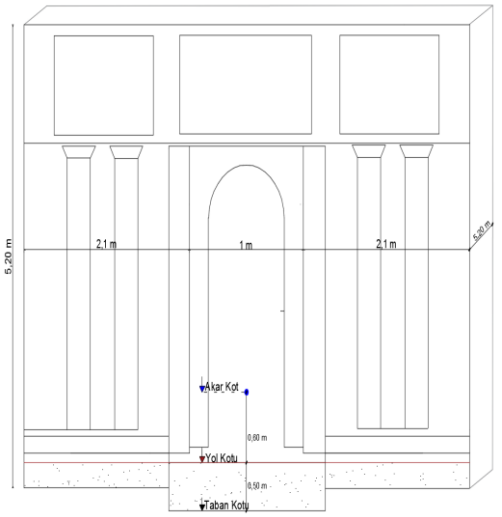
KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

OLANLAR TEKKESİ ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

FOTOĞRAF - 2018

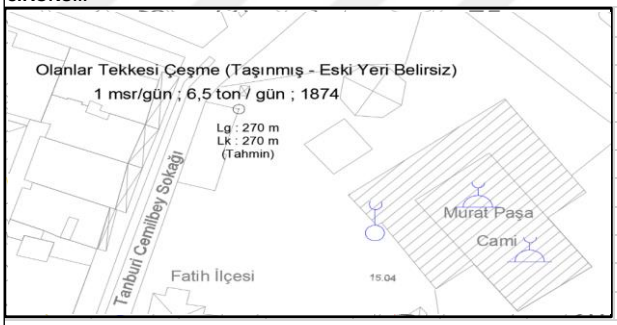

RÖLEVE - 2018 (EBAT : 5,2 x 5,2 x 5,2 m)

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1871 (Tanışık,1943,s.282/no:383)	MALZEME : Kesme Taş / Mermer Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.216/230)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542270.229

Y = 411042.976

Z_m = - (Musluk Akar Kotu)

Z_t = - (Taban Kotu)

Z_y = - (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = -

ADRES : Muratpaşa Cami İçi / Aksaray

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 270 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 270 m

$L_g / L_k = L_x = 1$

5.GÖZLEM

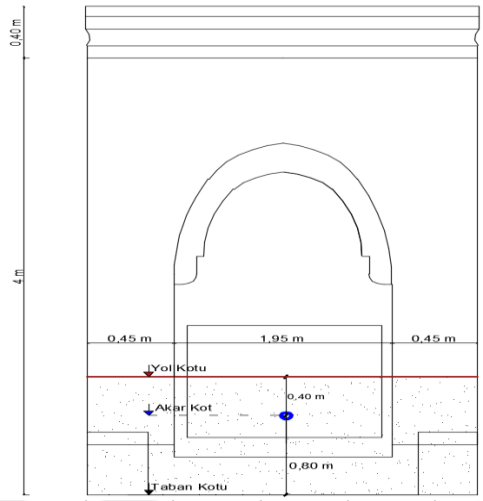
1950'lerde yol açma çalışması esnasında Murat Paşa Cami avlusuna taşınmış olan çeşmenin, fiziki durumu iyi görünmektedir. Ancak musluk akar kotu, taşınmış olması nedeniyle verilmemiştir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

SİMİTÇİ ŞAKİR ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

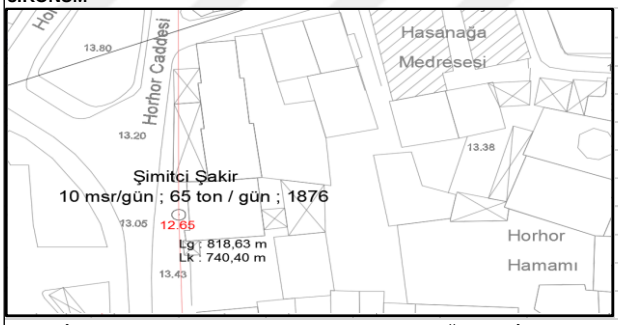
FOTOĞRAF - 2018

RÖLEVE - 2018 (EBAT 8,55 x 4 m) (Hazne DerinliğiTespit Edilemedi)

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1876 (Tanışık,1943,s.286/no:307)	MALZEME : Kesme Taş / Mermer
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.226/515)	MİMARİ :

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542363.763

Y = 411670.7212

Z_m = 12,65 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 11,85 m (Taban Kotu)

Z_y = 13,05 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = -1,2 m

ADRES : Horhor Caddesi / Aksaray

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 818,63 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 740,40 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,10

5.GÖZLEM

Dairesel kemer, mermer ayna taşı ve saçağı olan bütünleşik üç adet çeşmeden oluşan eserin haznesi başka bir amaçla kullanılmakta olup; eser çok bakımsız bir durumdadır. Şehrin çok önemli bir noktasında olan çeşmenin ivedi bir biçimde restore edilmesi gerekmektedir.

YUSUFPAŞA

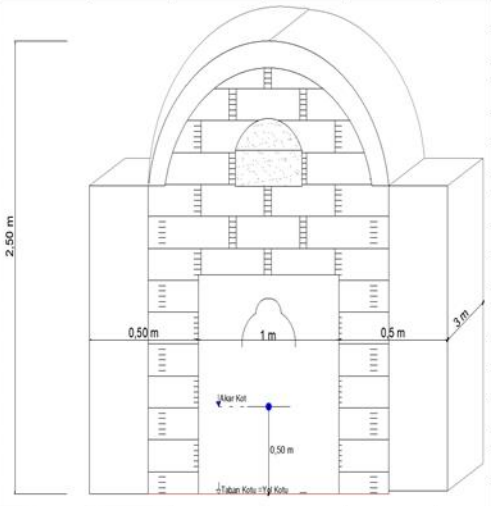
YUSUFPAŞA							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	ŞİMERT ÇAVUŞ	YOK	1550-1650	-	6,5	0,124	0,112
2	BİLİNMEYEN 3	YOK	1550-1650	-	104	0,008	0,008
3	KAZGANİ	MEVCUT	1550-1650	19,10	6,5	0,286	0,214
4	SARI MUSA	YOK	1550-1650	-	6,5	0,097	0,074
5	TEVEKKÜL HAMAMI	YOK	1550-1650	-	104	0,105	0,079
6	BİLİNMEYEN 1	YOK	1650-1750	-	13	0,219	0,171
7	BİLİNMEYEN 2	YOK	1650-1750	-	6,5	0,244	0,125
8	TAŞKASAP	YOK	1650-1750	-	13	0,178	0,133
9	DEVEBOYNU	YOK	1698	-	104	0,126	0,082
10	SÜLÜKLÜ	MEVCUT	1750-1850	16,67	104	0,298	0,231
11	BİLİNMEYEN 4	YOK	1750-1850	-	110,5	0,003	0,003
12	BİLİNMEYEN 5	YOK	1750-1850	-	13	0,076	0,067
13	MEHTER ÇEŞME	YOK	1750-1850	-	6,5	0,218	0,189
14	DEDE PAŞA	YOK	1750-1850	-	104	0,296	0,258
15	TOZKOPARAN	YOK	1750-1850	-	104	0,022	0,022
16	ALİ RIZA EFENDİ	YOK	1750-1850	-	104	0,036	0,036
17	SÜLEYMANPAŞA	YOK	1797	-	6,5	0,140	0,135
18	ÇUKUR	MEVCUT	1814	13,07	104	0,324	0,257
19	RAHVANT	YOK	1845	-	6,5	0,420	0,329
20	SOFTA SİNAN	YOK	1906	-	104	0,389	0,291
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				KOT$_{ort.}$ (m)	DEBİ$_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				19,10	227,5	0,620	0,487
1650-1750				-	364	1,387	0,998
1750-1850				14,87	1131	3,609	2,816

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

KAZGANİ SADİ ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

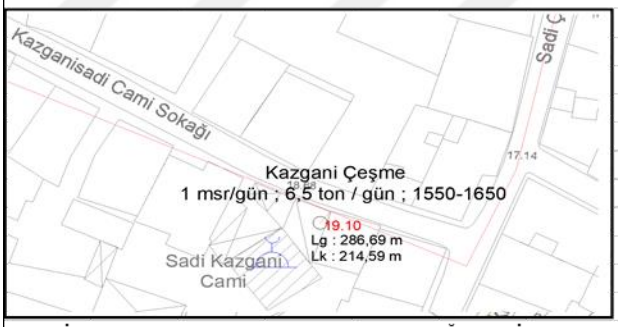

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,50 x 2 x 3 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550-1650 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş / Tuğla
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.216/218)	MİMARİ :

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542302.898

Y = 411383.412

Z_m = 19,10 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 18,60 m (Taban Kotu)

Z_y = 18,60 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,50 m

ADRES : Kazgani Sadi Cami Sokak / Yusufpaşa

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 286,69 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 214,59 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,33

5.GÖZLEM

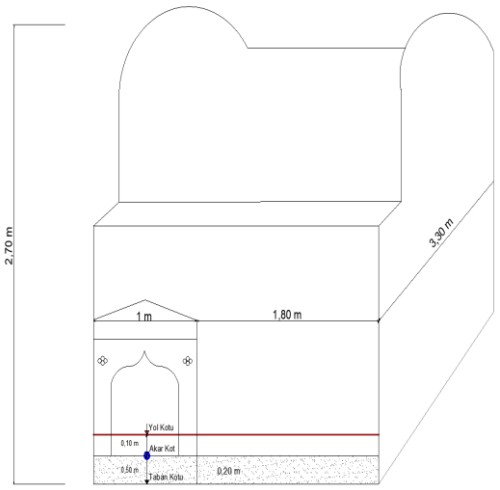
15. Yüzyıl yapısı olan Kazgani Sadi Cami ile birlikte veya sonraki dönemde inşa edilmiş olması muhtemeldir (Üstündağ vd.,2017,s.407). Aynı semtte bulunan Sülüklü Çeşme'ye benzer bir mimarisi vardır. Dairesel çatı ve almaşık örme duvar yapısı göze çarpmaktadır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

SÜLÜKLÜ ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

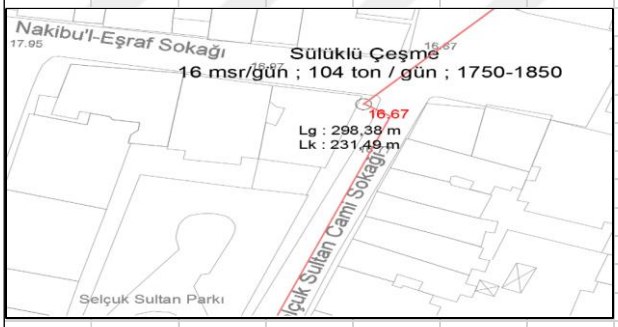

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : ?)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1750-1850 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş / Mermer Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 4 Masura = 26 ton/gün (Çeçen,1988,s.216/224)	MİMARİ : -

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542436.526

Y = 411250.822

Z_m = 16,67 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 16,17 m (Taban Kotu)

Z_y = 16,77 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,60 m

ADRES : Selçuk Sultan Cami Sokak / Yusufpaşa

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 298,38 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 231,49 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,29

5.GÖZLEM

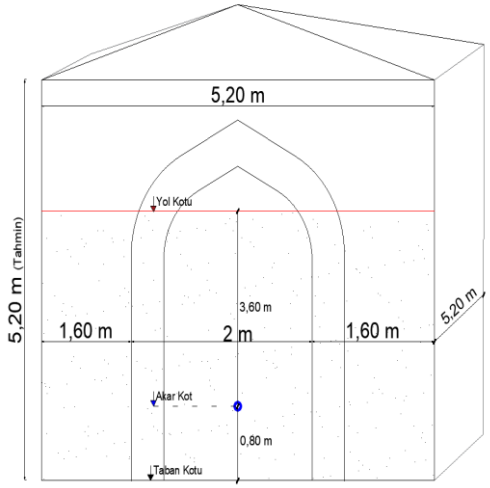
Bilindiği üzere Ayverdi Haritaları 1861 senesinde ordudaki haritacılar tarafından hazırlanmış olup; 1875 senesinde Ekrem Hakkı AYVERDİ tarafında düzenlenerek sunulmuştur (Bilecik,2018).Ayverdi haritasında görünmeyen çeşmenin 19. Yüzyıl sonuna doğru inşa edildiği tahmin edilmektedir. Ön cephedeki ayna taşı mermerden olup; süslemler Rokoko tarzında olduğu görülmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ÇUKUR ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

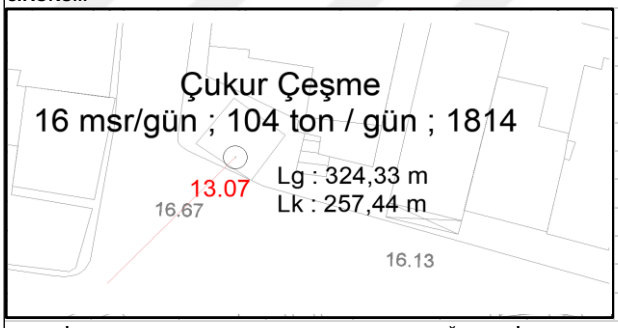

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 5,2 x 5,2 x 5,2 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1814 (Tanışık,1943,s.236 / no: 247)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.216/211)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542454.986
Y = 411268.8044
Zm = 13,07 m (Musluk Akar Kotu)
Zt = 12,27 m (Taban Kotu)
Zy = 16,67 m (Yol Kotu)

Ztyfark = - 4,4 m

ADRES : Tomrukçu Sokağı / Yusufpaşa

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 324,33 m
Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 257,44 m
Lg / Lk = Lx = 1,26

5.GÖZLEM

Yol seviyesinin altında kalan çeşmenin vaziyeti oldukça kötüdür. Klasik Türk Üslubu ile son dönemde yapılmış eserlerden olan çeşmenin ivedi biçimde onarılması gerekmektedir.

HORHOR

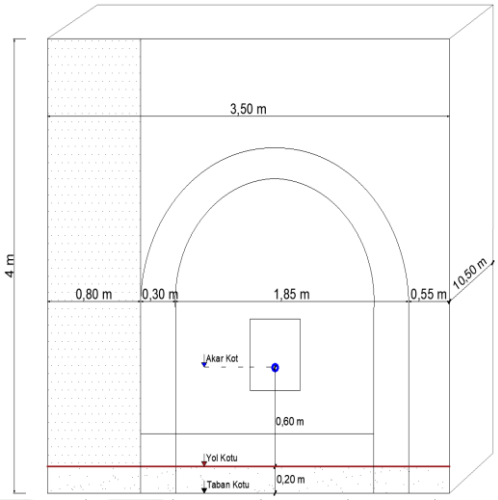
HORHOR							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	KIZIL MİNARE CAMİİ	YOK	1550-1650	15,93	6,5	0,668	0,609
2	AHMEDİYE	YOK	1550-1650	-	13	0,835	0,740
3	HORHOR	MEVCUT	1566	22,50	52	0,585	0,516
4	RAGIP BEY	MEVCUT	1566	16,90	13	0,748	0,683
5	AHMEDİYE (ORTA)	MEVCUT	1730	25,20	52	0,790	0,705
6	PEŞTEMALCİ	MEVCUT	1750-1850	17,00	26	0,822	0,744
7	AKAR	YOK	1786	-	32,5	0,606	0,558
8	ALAEDDİN DERGAHI	MEVCUT	1830	21,40	32,5	0,803	0,584
9	HALİT EFENDİ	MEVCUT	1852	15,60	6,5	0,784	0,629
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				18,44	84,5	2,836	2,548
1650-1750				25,20	136,5	3,626	3,253
1750-1850				18,00	234	6,641	5,768

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

HORHOR ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

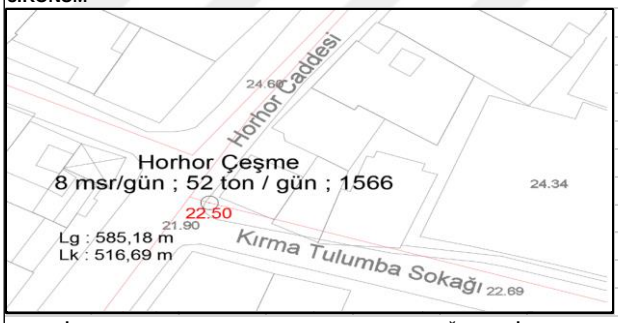

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : (3,5x2) x 4 x 10,5 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1566 (Tanışık,1943,s.18/no:16)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 8 Masura = 52 ton/gün (Çeçen,1988,P7)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542573.4495

Y = 411764.5134

Z_m = 22,50 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 21,70 m (Taban Kotu)

Z_y = 21,90 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,20 m

ADRES : Kırma Tulumba Sokağı / Horhor

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 585,18 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 516,69 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,13

5.GÖZLEM

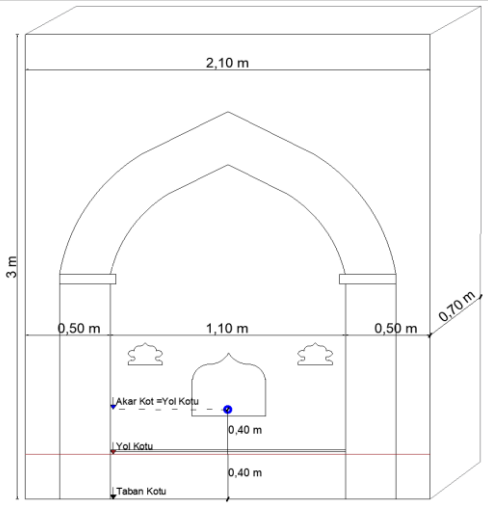
Fiziki açıdan kötü durumda olan çeşme, Kırkçeşme Su Tesislerinin öncesinde sarnıç olarak hizmet vermiş olup; tesislerin yapılmasıyla beraber su verilerek dağıtım şebekesine katılmıştır. Çevre sakinlerinden edilen bilgiye göre 1970'lerin ortalarına değin çeşmenin hizmet verdiği ve özellikle lodos olduğu günlerde suyun şiddetlenerek bir horultu sesiyle aktığı belirtilmiştir. İki adet çeşmeden oluşan eserin ivedi biçimde restore edilmesi gerekmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

RAGIP BEY ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

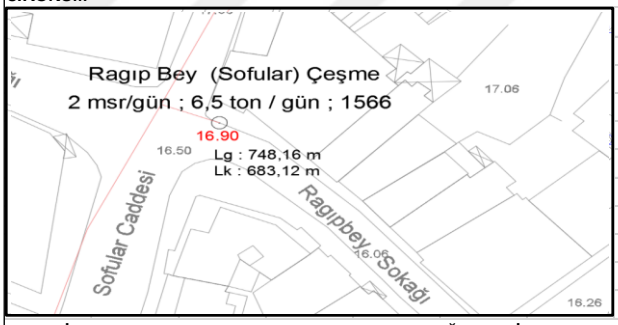

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,1 x 3 m) (Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1566 (Tanışık,1943,s.20/no:17)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,P7)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542565.706

Y = 411547.4775

Zm = 16,90 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 16,10 m (Taban Kotu)

Zy = 16,50 m (Yol Kotu)

Zfark = - 0,40 m

ADRES : Ragıpbey Sokağı / Horhor

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 748,16 m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 683,12 m

Lg / Lk = Lx = 1,09

5.GÖZLEM

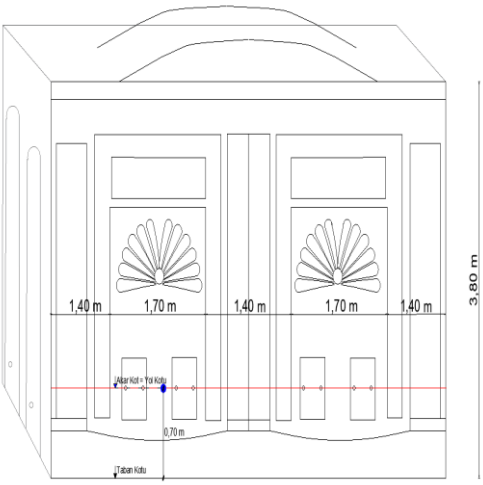
İlk dönem eserlerinde olan çeşme fiziksel olarak kötü bir durumda olup; çeşmenin ayna taşı ve teknesi zarar görmüştür. Korozif etkiler neticesinde dış yüzeyinde aşınma meydana geldiği tespit edilmiştir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

AHMEDİYE (ORTA) ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

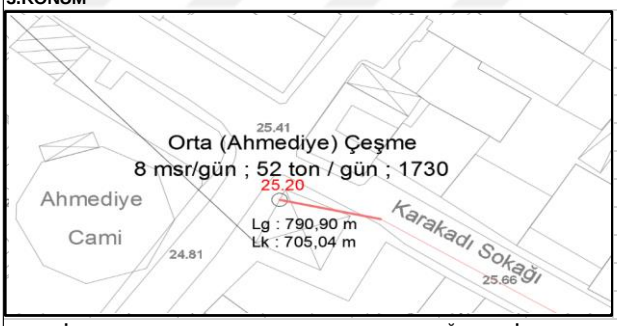

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3 x 3 x 3,5 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1730 (Tanışık,1943,s.138/no:139)	MALZEME : Kesme Taş / Mermer Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 8 Masura = 52 ton/gün (Çeçen,1988,P7)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542770.804

Y = 411422.2908

Z_m = 25,20 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 24,50 m (Taban Kotu)

Z_y = 25,20 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = -0.70 m

ADRES :Karakadı Sokak / Horhor

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 790,90 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 705,04 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,12

5.GÖZLEM

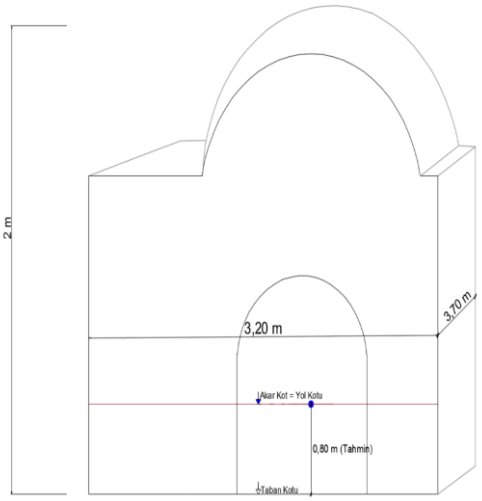
İki yüzünde ikişer çeşmesi bulunan yapı, tipik Barok Üslubu örneğidir. Ancak bir yüzü oldukça kötü bir vaziyette olan çeşmenin ayna taşı ve küvet kısmı dağılmış durumdadır. Cephe malzemesi patlamış ve kitabesi düşmüştür. Onarıma ihtiyaç vardır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

PEŞTEMALCİ ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

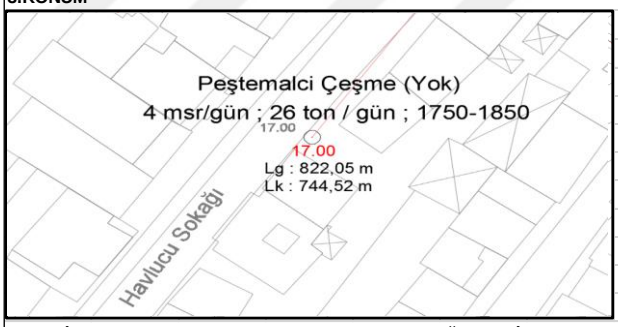

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2 x 3,2 x 3,70 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1750-1850 [Tahmin]	MALZEME : Düzensiz Örme Taş / Tuğla
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 4 Masura = 26 ton/gün (Çeçen,1988,P7)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542661.713

Y = 411421.684

Zm = 17,00 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 16,20 m (Taban Kotu)

Zy = 17,00 m (Yol Kotu)

Ztyfark = -0,80 m

ADRES : Havlucu Sokağı / Horhor

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 822,05 m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 744,52 m

Lg / Lk = Lx = 1,10

5.GÖZLEM

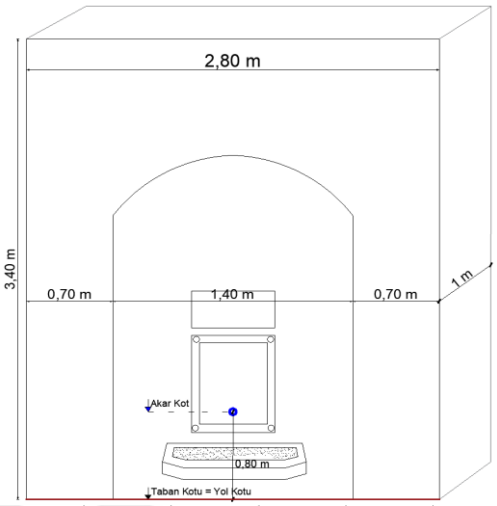
Oldukça kötü bir vaziyette olan çeşmenin, ayna taşı, tekne ve haznesi harap durumdadır. Cephe malzemesi patlamış ve dairesel planlı olduğu anlaşılan hazne kısmının zarar gördüğü tespit edilmiştir. Yapım teknikleri ve çevre çeşmelerin dağıtım hatlarının tarihleri dikkate alınarak; inşa tarihi tahmini olarak verilmiştir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ALAEDDİN DERGAHI (SOFULAR) ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

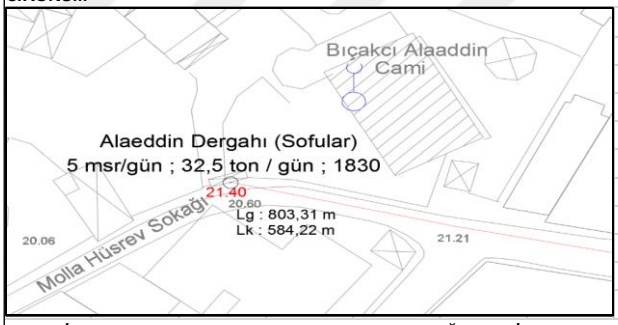
FOTOĞRAF - 2018

RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,8 x 3,4) (Hazne Yok / Yıkılmış)

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1830 (Üstündağ vd.,2017,s.155)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 5 Masura = 32,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.226/508)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542623.5747

Y = 411627.4575

Z_m = 21,40 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 20,60 m (Taban Kotu)

Z_y = 20,60 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Molla Hüsrev Sokağı / Horhor

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 803,31 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 584,22 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,38

5.GÖZLEM

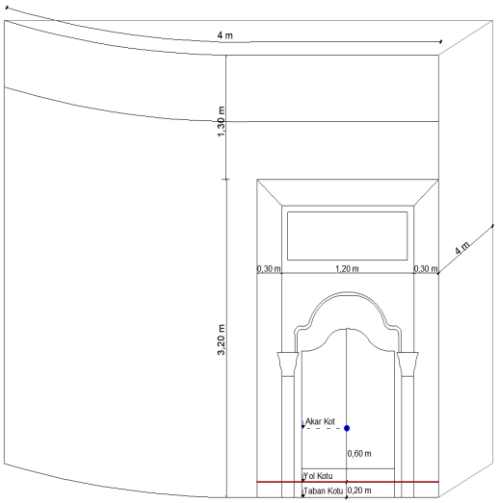
Alâeddin Mescidi / Tekkesi ile birlikte inşa edilen çeşme, geçmişte birçok kez onarım geçirmesi sebebiyle asıl halinin dışında bir şekle bürünmüş olduğu anlaşılmaktadır. Suyu halen yeraltı kaynakları ile beslenerek akan çeşmenin, orijinal ilk haline göre restore edilmesi gerekmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

HALİT EFENDİ ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

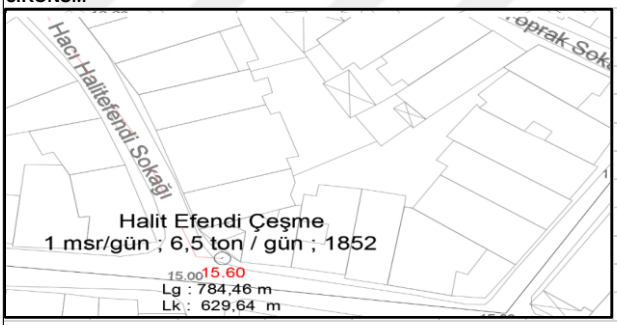

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 4,5 x 4 x 4 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1852 (Su Vakfı,2016)	MALZEME : Düzensiz Örme Taş / Tuğla
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.226/510)	MİMARİ : Barok Üslup

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4543995,1594

Y = 412106,4246

Z_m = 15,60 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 14,80 m (Taban Kotu)

Z_y = 15,00 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = -0,20 m

ADRES : Halit Efendi Sokağı / Horhor

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 784,46 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 629,64 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,24

5.GÖZLEM

Oldukça kötü bir vaziyette olan çeşmenin, ayna taşı, tekne ve haznesi harap durumdadır. Cephe malzemesi patlamış ve kitabesi düşmek üzeredir. Sütun, kabartma taş ve basık sivri kemeri andıran ön cephe ile Barok Üslubu yansıtmaktadır. Dairesel planlı olduğu tahmin edilen hazne kısmının, öncesinde sarnıç olarak da kullanılmış olma olasılığı vardır.

SARIGÜZEL

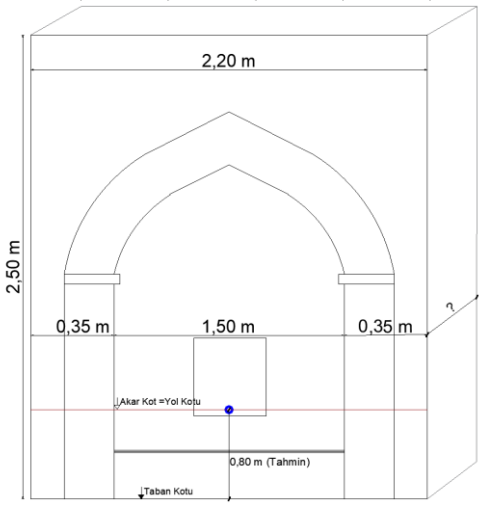
SARIGÜZEL							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	MİMAR SİNAN	MEVCUT	1543	27,80	13	1,087	0,487
2	AYNACILAR	YOK	1550-1650	-	13	1,687	0,823
3	DİBEK	YOK	1550-1650	-	6,5	1,318	0,775
4	HACI İLYAS	YOK	1550-1650	-	26	0,785	0,631
5	HÜSREV PAŞA	YOK	1550-1650	-	26	1,148	0,673
6	KEÇECİ	MEVCUT	1550-1650	34,05	26	0,023	0,023
7	GÜRCÜ MEHMET PAŞA	MEVCUT	1625	19,60	13	1,558	0,943
8	MOLLA AHMET	YOK	1650-1750	-	26	0,736	0,482
9	SARIGÜZEL	YOK	1722	-	26	1,152	0,888
10	SEYYİT HALİL AĞA	MEVCUT	1811	24,71	13	1,338	1,071
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				27,15	123,5	7,606	4,355
1650-1750				-	175,5	9,494	5,725
1750-1850				24,71	188,5	10,832	6,796

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

KEÇECİ ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

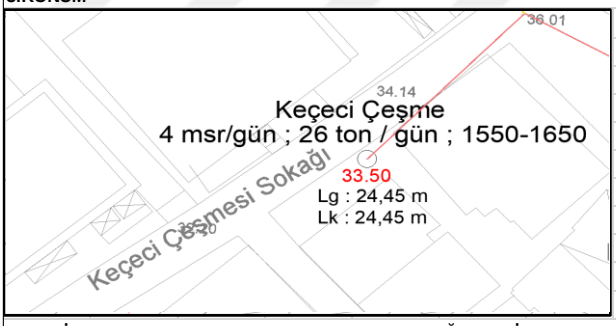

FOTOĞRAF - 2008 (Cangül,2008) **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 4,6 x 2,8 x 1,2)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550-1650 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 4 Masura = 26 ton/gün (Çeçen,1988,s.218/286)	MİMARİ : Klasik Türk Uslübu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4543566.575
Y = 410513.6336
Z_m = 33,50 m (Musluk Akar Kotu)
Z_t = 32,70 m (Taban Kotu)
Z_y = 33,50 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,80 m

ADRES : Tahmis Cadde / Yenicami

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 24,45 m
L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 24,45 m
$L_g / L_k = L_x = 1$

5.GÖZLEM

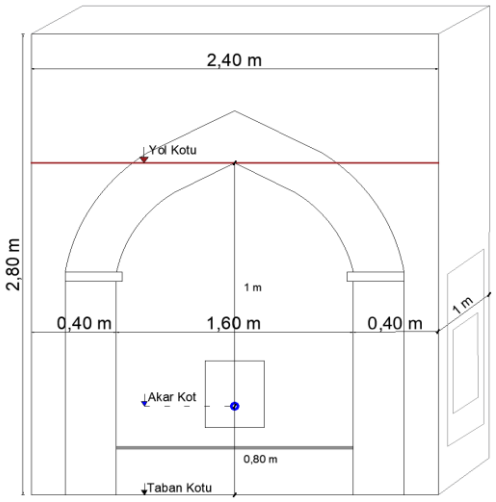
Mimari üslup ve yapım teknikleri üzerinden ve 16. Yüzyıl yapısı olan Hürrem Çavuş Cami ile aynı yerleşkede bulunuyor olması sebebiyle ilk dönem eseri olması muhtemeldir. Çeşmenin mevcut durumu çok kötü olup; Fatih Belediyesi tarafından etrafının panellerle kapatılması sebebiyle 2008 yılındaki fotoğrafı kullanılmıştır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

MİMAR SİNAN ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

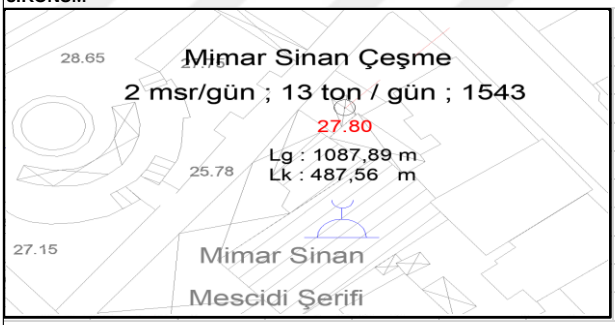

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,8 x 2,4 x 1 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1543 (Tanışık,1943,s.4 / no:4)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.218/289)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4543281.268

Y = 410912.7629

Z_m = 27,80 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 27,30 m (Taban Kotu)

Z_y = 29,10 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = -1,30 m

ADRES : Koca Sinan Caddesi / Sarıgüzel

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 1087,89 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 487,56 m

$L_g / L_k = L_x$ = 2,14

5.GÖZLEM

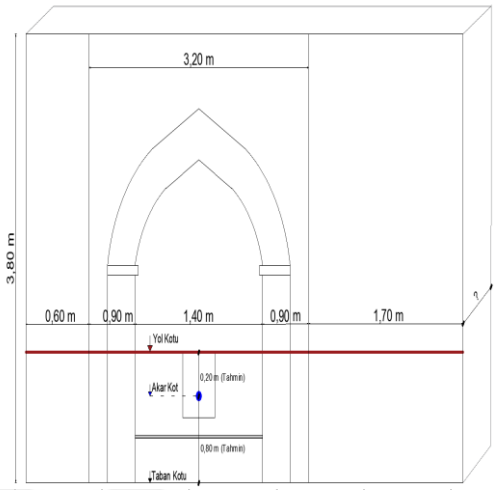
Mimar Sinan Cami içerisinde bulunan ilk dönem çeşmelerinden olan eserin, yüzeyinde korozif etkiler olduğu görülmüştür. Çeşmenin restore edilerek cami içerisinde hizmet vermesi mümkündür

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

GÜRCÜ MEHMET PAŞA ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

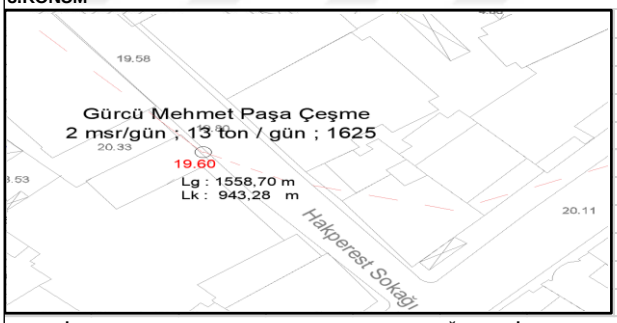

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 1,9 x 2,8 m) - (Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1625 (Tanışık,1943,s.68 / no:68)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.219/298)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542877.979

Y = 411156.3829

Z_m = 19,60 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 18,80 m (Taban Kotu)

Z_y = 19,80 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 1 m

ADRES : Hakperest Sokağı / Sarıgüzel

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 1558,70 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 943,28 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,65

5.GÖZLEM

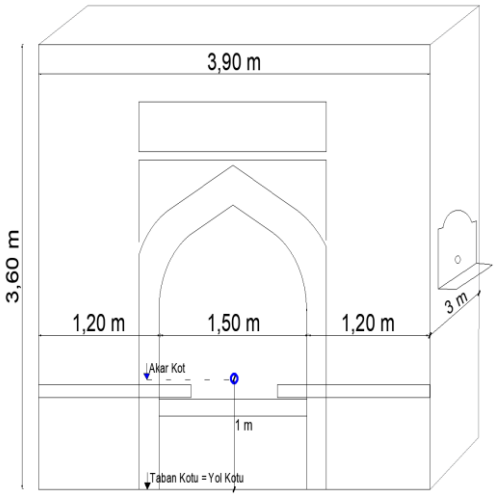
Klasik üslupla inşa edilmiş olan çeşme, fiziki olarak kötü durumdadır. Cephenin bir bölümü ve hazne kısmı yıkılmış bir vaziyette olup; çevresinde irili ufaklı zarar görmüş Osmanlı döneminden kalma mezarlar bulunmaktadır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

SEYİT HALİL AĞA

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

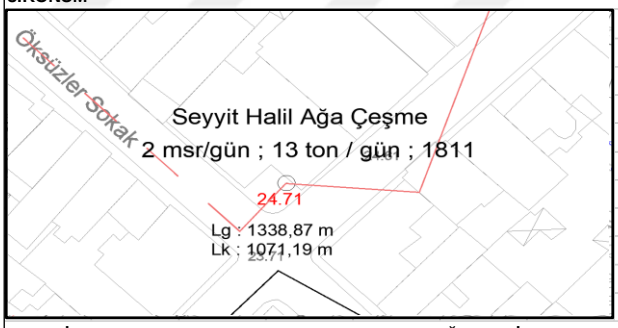

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 6 x 6 x 6 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1811 (Tanışık,1943,s.232 / no:240)	MALZEME : Kesme Taş / Mermer Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.219/297)	MİMARİ : Klasik Türk / Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542870.022

Y = 411329.2598

Zm = 24,71 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 23,71 m (Taban Kotu)

Zy = 23,71 m (Yol Kotu)

Ztyfark = 0 m

ADRES : Öksüzler Sokak / Sarıgüzel

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 1338,87 m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 1071,19 m

Lg / Lk = Lx = 1,25

5.GÖZLEM

Fiziki açıdan iyi durumda olan çeşme, şebeke suyu yardımıyla halen kullanılmaktadır. Mimari açıdan hem klasik Türk tipi kemer hem bitki motifleri ile kaplanmış olan ön cephe nedeniyle her iki üsluba da uygun gibi görünmektedir.

YENİBAHÇE

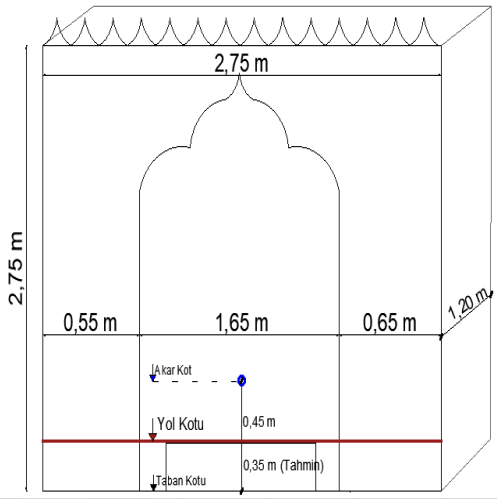
YENİBAHÇE							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	KATİP MÜSLAHİTTİN	YOK	1550-1650	-	13	0,001	0,001
2	LÜTFÜ PAŞA	YOK	1550-1650	-	13	0,071	0,058
3	BAŞ (FATMA SULTAN)	MEVCUT	1550-1650	32,06	13	0,006	0,006
4	SULTAN SELİM	MEVCUT	1550-1650	18,67	6,5	0,416	0,317
5	HİMMETZADE	YOK	1550-1650	-	13	0,001	0,001
6	KAPTAN SİNAN PAŞA 1	YOK	1569	-	6,5	0,419	0,336
7	KAPTAN SİNAN PAŞA 2	YOK	1569	-	6,5	0,335	0,326
8	AYNALI KAVAK (YUKARI	YOK	1590	-	13	0,050	0,040
9	AYNALI KAVAK	MEVCUT	1650-1750	26,25	104	0,174	0,136
10	HALICILAR	YOK	1715	-	6,5	0,356	0,338
11	SAFİYE SULTAN	MEVCUT	1749	18,85	6,5	0,313	0,239
12	ÖRDEK KASAP	YOK	1750-1850	-	13	0,077	0,077
13	BEZMİALEM	MEVCUT	1845	34,00	13	0,008	0,008
14	VALİDE	YOK	1907	-	13	0,002	0,002
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				25,37	84,5	1,299	1,085
1650-1750				22,55	201,5	2,142	1,798
1750-1850				34,00	240,5	2,229	1,885

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

BAŞ (FATMA SULTAN) ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

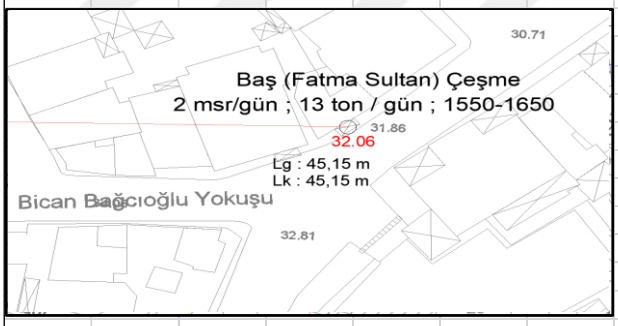

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,75 x 2,75 x 1,20)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550 -1650 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş / Dökme Harç
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.215/185)	MİMARİ : -

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4543419.351

Y = 410217.6746

Z_m = 32,06 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 31,55 m (Taban Kotu)

Z_y = 31,90 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,35 m

ADRES : Bican Bağcıoğlu Yokuşu / Yenibahçe

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 45,15 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 45,15 m

$L_g / L_k = L_x = 1$

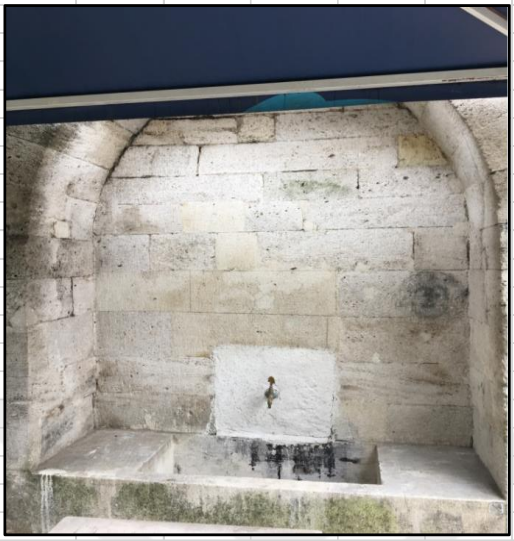
5.GÖZLEM

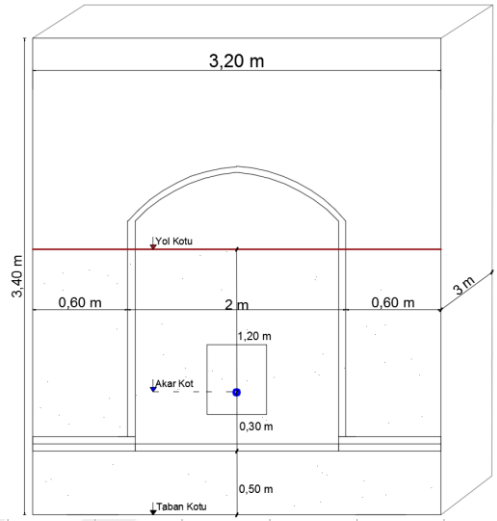
Yapım tekniği ve mimari üslubu ile Fatma Sultan Cami yakınında olması sebebiyle çeşmenin 16-17. Yüzyıl eseri olması muhtemeldir. Unkapanı bölgesindeki Haydar Çeşme ile mimari özellikleri ve malzeme açısından birebir aynıdır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

SULTAN SELİM ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

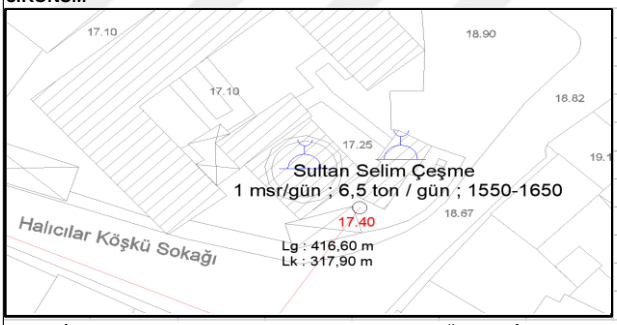

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,40 x 3,20 x 3 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550 -1650 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.216/200)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542769.184

Y = 411017.3063

Zm = 17,40 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 16,60 m (Taban Kotu)

Zy = 18,60 m (Yol Kotu)

Ztyfark = - 2 m

ADRES : Halıcılar Köşkü Sokağı / Yenibahçe

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 416,60 m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 317,90 m

Lg / Lk = Lx = 1,31

5.GÖZLEM

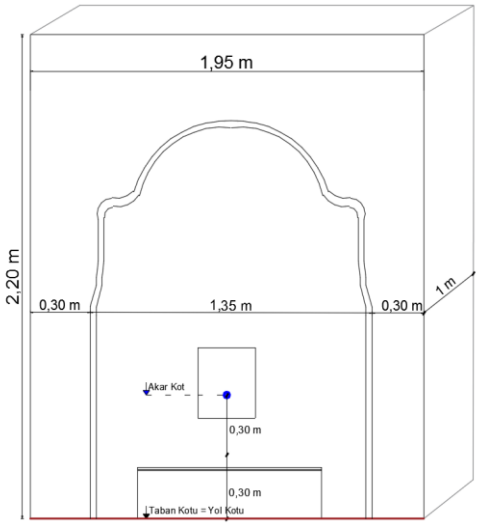
1550'de inşa edilmiş olan Mimar Sinan'ın eseri Sultan Selim Medresesi kapısının girişinde bulunmakta olan eserin, 16 -17. Yüzyılda inşa edilmiş olması muhtemeldir (Türkiye'nin Tarih Eserleri,2019). Şebeke suyu ile hizmet vermekte olan çeşme, şu an Medipol Hastanesi tarafından kullanılan yapının girişinde bulunmaktadır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

AYNALI KAVAK ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

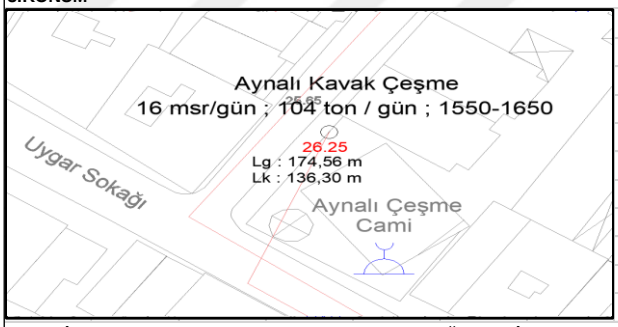

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,2 x 1,95 x 1 m) - (Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550 -1650 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş / Dökme Harç
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 16 Masura = 104 ton/gün (Çeçen,1988,s.216/198)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542652.789

Y = 410879.5299

Z_m = 26,25 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 25,65 m (Taban Kotu)

Z_y = 25,65 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Uygar Sokak / Yenibahçe

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 174,56 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 136,30 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,28

5.GÖZLEM

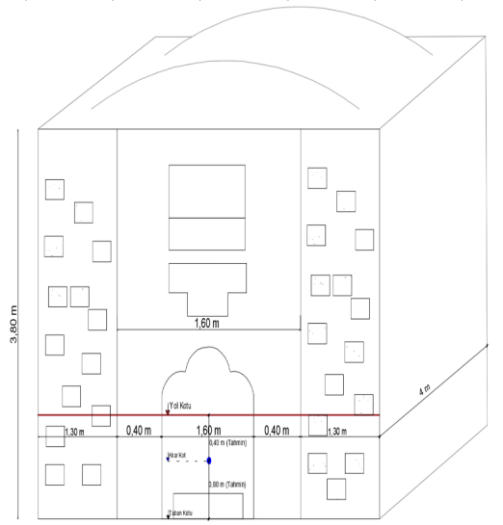
17. Yüzyıl başlarında inşa edilen Aynalı Kavak Cami ile birlikte yapıldığı tahmin edilmektedir (Üstündağ vd.,2017,s.138). İlk inşa halinden çok farklı bir şekle dönüşmüş olan çeşme, şebeke suyu ile hizmet vermektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

SAFİYE SULTAN ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

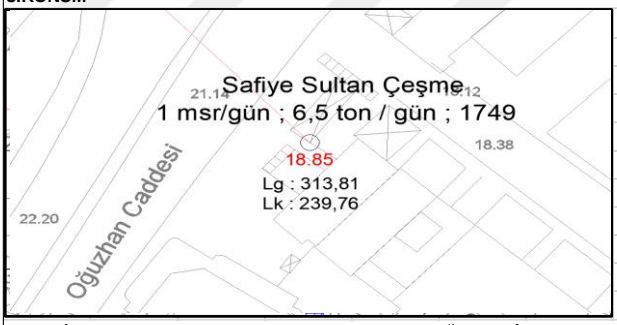

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,6 x 2,6 m) - (Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1749 (Tanışık,1943,s.182 / no: 114)	MALZEME : Kesme Taş / Dökme Harç
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.216/197)	MİMARİ : Rokoko Tarzı

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4542790.183

Y = 410917.9432

Z_m = 18,85 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 18,05 m (Taban Kotu)

Z_y = 19,25 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 1,20 m

ADRES : Oğuzhan Caddesi / Yenibahçe

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 313,81 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 239,76 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,30

5.GÖZLEM

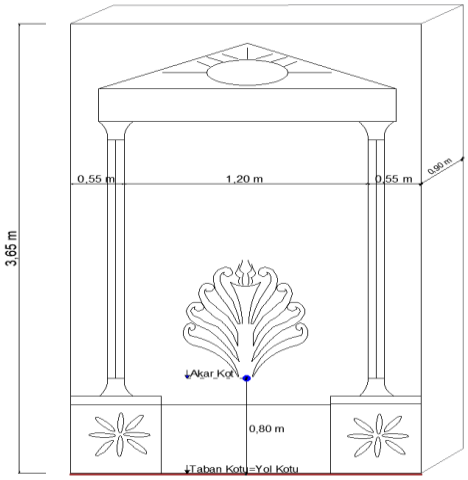
Rokoko tarzı süslemeleri olan çeşmenin ayna taşı, ön cephesi, taşıyıcı duvarları ve tavanı oldukça kötü bir vaziyettedir. Cephe kaplamaları kırılmış ve dökülmeye başlamıştır. Yanından geçen Oğuzhan Caddesi'nin kot olarak çok altında kalan eser bakımsızlıktan yok olmak üzeredir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

BEZMİ ALEM ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 1 x 2 x ? m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1749 (Tanışık,1943,s.264 / no: 281)	MALZEME : Kesme Taş / Taş Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.215/187)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4543100.183

Y = 410385.0575

Z_m = 34,00 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 33,20 m (Taban Kotu)

Z_y = 33,20 m (Yol Kotu)

Z_{fark} = 0 m

ADRES : Gureba Hastanesi Caddesi / Yenibahçe

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 1,18 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 1,18 m

$L_g / L_k = L_x = 1$

5.GÖZLEM

Eski tarihli haritalarda hastanenin içerisinde görünen çeşmenin durumu iyi görünmektedir. Bu nedenle akar kot ve taban kotu tahmini olarak verilmiştir.

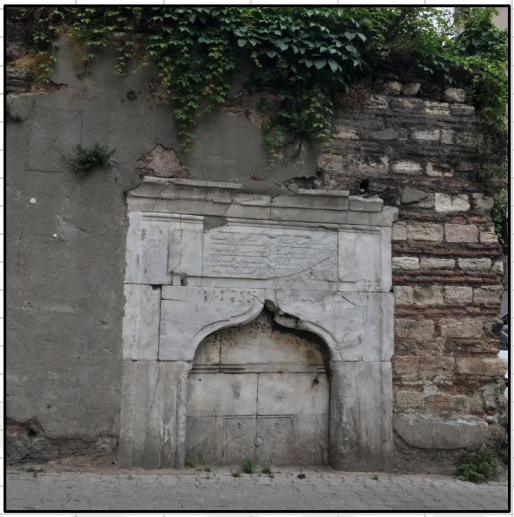
CERRAHPAŞA

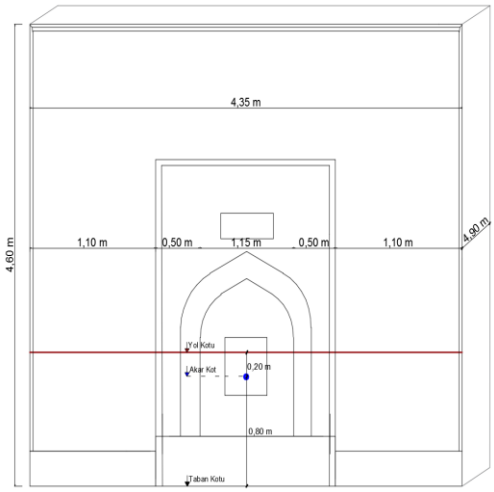
CERRAHPAŞA							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	KÜRKÇÜ KÜLHANI 1	MEVCUT	1550-1650	21,37	6,5	0,174	0,173
2	KÜRKÇÜ KÜLHANI 2	MEVCUT	1732	18,7	6,5	0,226	0,221
3	AKARCA	MEVCUT	1750-1850	8,7	13	0,181	0,158
4	KÜRKÇÜ CAMİ	MEVCUT	1907	26,5	13	0,046	0,031
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				21,37	6,5	0,174	0,173
1650-1750				18,70	13	0,400	0,394
1750-1850				17,60	39	0,627	0,583

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

KÜRKÇÜ KÜLHANI ÇEŞME - 1

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

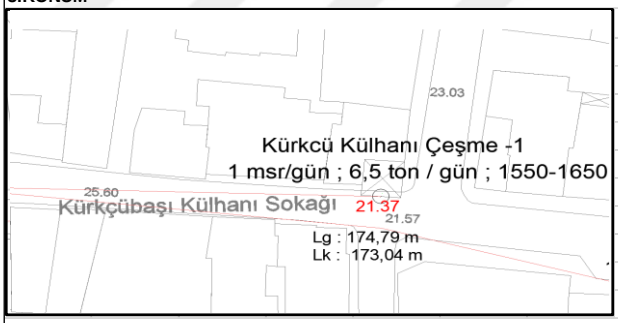

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 4,35 x 4,8 x 4,9 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550-1650 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş / Kabartma Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.217/237)	MİMARİ : Klasik Türk / Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541957.5917

Y = 411437.9627

Z_m = 21,37 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 20,57 m (Taban Kotu)

Z_y = 21,57 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 1 m

ADRES : Kürkçübaşı Külhanı Sokağı / Cerrahpaşa

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 174,79 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 173,04 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,01

5.GÖZLEM

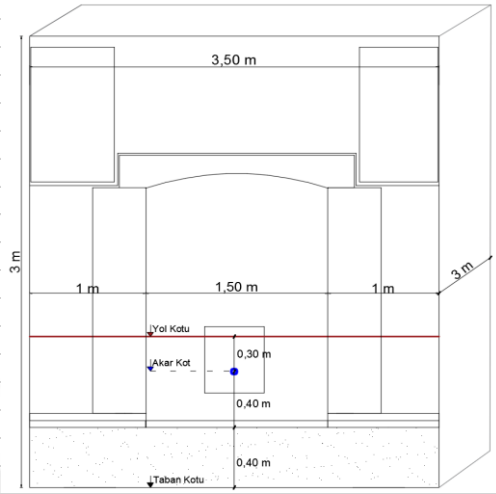
Mimari özellikleri Unkapanı Haydar semti Haydar Çeşmesi ile birebir benzeyen çeşme yol seviyesinin altında kalmış olup; harap bir vaziyettedir. Akar ve taban kotları yol seviyesine göre yaklaşık olarak verilmiştir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

AKARCA ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

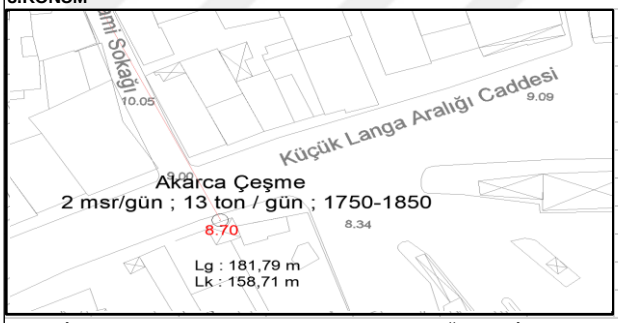

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,5 x 3 x 3 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1750 -1850 [Tahmin]	MALZEME : -
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.217/237)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541854.0224

Y = 411399.8673

Z_m = 8,70 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 7,90 m (Taban Kotu)

Z_y = 9,02 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 1,12 m

ADRES : Küçük Langa Caddesi / Cerrahpaşa

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 181,79 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 158,71 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,14

5.GÖZLEM

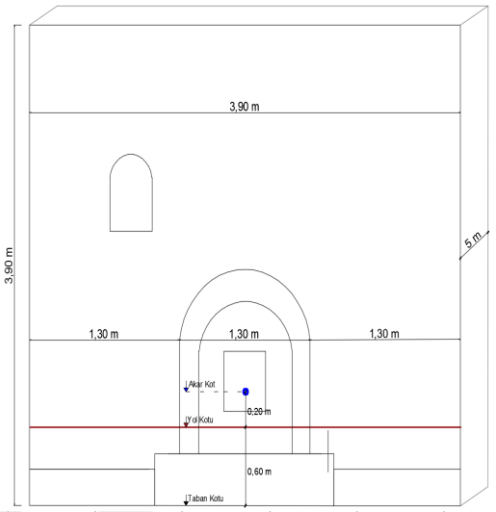
Kullanılan malzeme ve yapım tekniğine bakıldığında 19. Yüzyıl başlarında inşa edildiği belirtilebilir. Birçok kez değişik ve düzensiz onarımlar geçirdiği anlaşılan çeşme, yol seviyesinin altında kalmış olup; harap bir vaziyettedir. Akar ve taban kotları yol seviyesine göre yaklaşık olarak verilmiştir. Küçük Langa Caddesi üzerinde, şehrin en yoğun olduğu lokasyonlardan birinde bulunan yapının acilen restorasyona ihtiyacı bulunmaktadır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

KÜRKÇÜ KÜLHANI ÇEŞME - 2

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

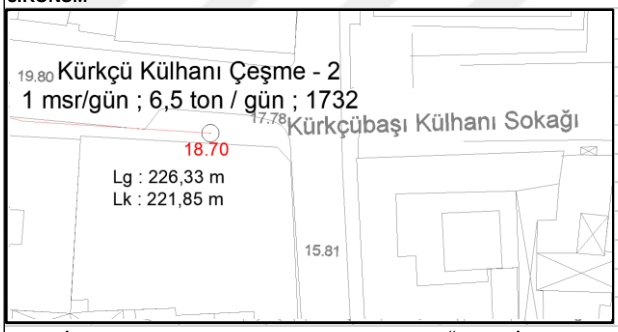

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 4,5 x 4,5 x 7 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1732 (Tanışık,1943,s.142/no:143)	MALZEME : Kesme Taş / Kabartma Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541943.768
Y = 411487.8101
Zm = 18,70 m (Musluk Akar Kotu)
Zt = 17,90 m (Taban Kotu)
Zy = 18,53 m (Yol Kotu)

Zfark = - 0,63 m

ADRES : Kürkçübaşı Külhanı Sokağı / Cerrahpaşa

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 226,33 m
Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 221,85 m
Lg / Lk = Lx = 1,02

5.GÖZLEM

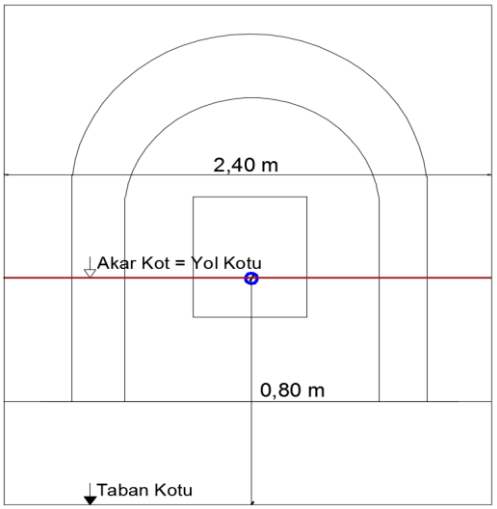
Düzensiz kesme taş ile inşa edilmiş olan çeşme oldukça bakımsız bir durumda olup; yıkılmak üzeredir. Yapının büyük bir kısmı yol seviyesinin altında kalmıştır. İvedi bir biçimde onarılması gerekmektedir. Akar ve taban kotları yol seviyesine göre yaklaşık olarak verilmiştir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

KÜRKÇÜ CAMİ ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

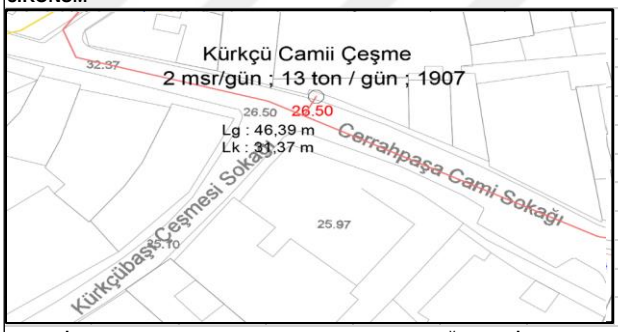

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,45 x 3,60 x 3 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1907 (Tanışık,1943,s.304/no:331)	MALZEME : -
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541922.512
Y = 411292.4895
Z_m = 26,50 m (Musluk Akar Kotu)
Z_t = 25,70 m (Taban Kotu)
Z_y = 26,50 m (Yol Kotu)

Z_{ytfark} = -0,8 m

ADRES : Cerrahpaşa Cami Sokağı / Cerrahpaşa

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 46,39 m
L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 31,37 m
$L_g / L_k = L_x$ = 1,47

5.GÖZLEM

Çeşmenin tamamı neredeyse yok edilmiş durumda olup; büyük bir kısmı yol seviyesinin altında kalmıştır. Hazne, ön cephe ve tekne tamamen yok olmuştur. Akar ve taban kotları yol seviyesine göre yaklaşık olarak verilmiştir.

DAVUTPAŞA

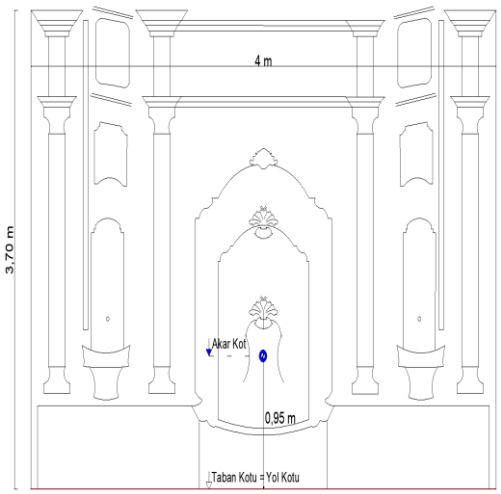
DAVUTPAŞA							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	DAVUTPAŞA	YOK	1550-1650	-	104	0,319	0,267
2	ŞADIRVAN	YOK	1550-1650	-	6,5	0,247	0,227
3	YOKUŞ	YOK	1750-1850	-	13	0,083	0,075
4	ETYEMEZ MEKTEBİ	MEVCUT	1792	7,95	13	0,405	0,292
5	KADİM TEKKE 2	MEVCUT	1809	7,85	6,5	0,244	0,242
6	KADİM TEKKE 1	MEVCUT	1817	7,76	6,5	0,276	0,259
7	ÇAVUŞZADE	MEVCUT	1846	26,19	104	0,103	0,095
8	ÖMERAĞA	MEVCUT	1882	13	6,5	0,236	0,199
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				KOT$_{ort.}$ (m)	DEBİ$_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				-	110,5	0,566	0,494
1650-1750				-	110,5	0,566	0,494
1750-1850				12,55	260	1,913	1,656

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ETYEMEZ MEKTEBİ ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

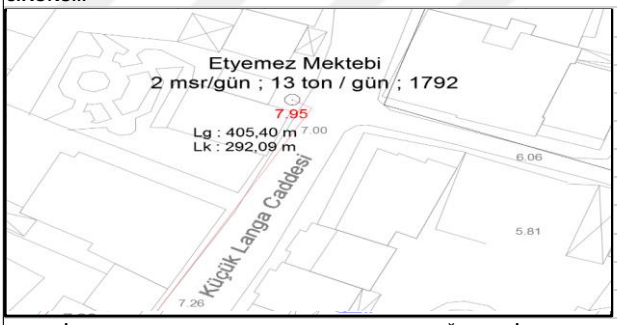
FOTOĞRAF - 2018

RÖLEVE - 2018 (EBAT : 4 x 3,7) (Hazne Yok / Yapı İşlevi Var)

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1792 (Tanışık,1943,s.214/ no:221)	MALZEME : Kesme Taş / Mermer Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.217/241)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541678.2755

Y = 411266.4211

Z_m = 7,95 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 7,00 m (Taban Kotu)

Z_y = 7,00 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Küçük Langa Caddesi / Davutpaşa

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 405,40 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 292,09 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,39

5.GÖZLEM

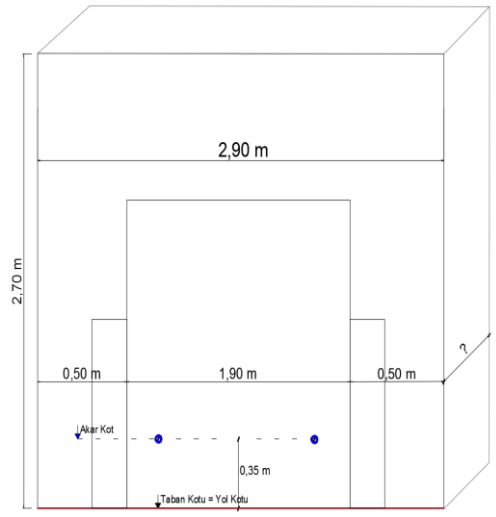
Uzun mermer sütunlar, istiridye motifi ve estetik hareketli çizgileri ile net bir Barok Üslubu mimariye sahip olan çeşme, fiziki olarak iyi durumda gözükmektedir. Ön cephesinin yüzeysel aşınmaları olan çeşmenin, hazne kısmı olarak tahmin edilen bölüm, değiştirilerek başka bir amaçla kullanılmaktadır. Yan kısımları 120 cm ve orta kısmı 140 cm olan üç parçalı bir ön cephesi olan eser, şebeke suyu ile hizmet vermektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

KADİM TEKKE ÇEŞME - 2

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

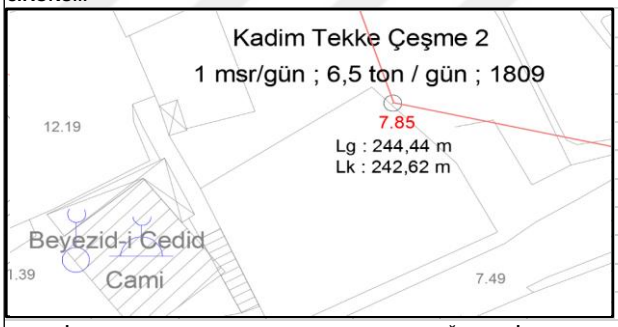
FOTOĞRAF - 2018

RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,8 x 2,8 m) (Hazne Yok / Yıkılmış)

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1809 (Tanışık,1943,s.228 / no:237)	MALZEME : Kesme Taş / Mermer Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.217/252)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541474.9699

Y = 410962.3882

Z_m = 7,85 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 7,50 m (Taban Kotu)

Z_y = 7,50 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Org. Abd. N.Gürman Caddesi / Davutpaşa

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 244,44 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 242,62 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,08

5.GÖZLEM

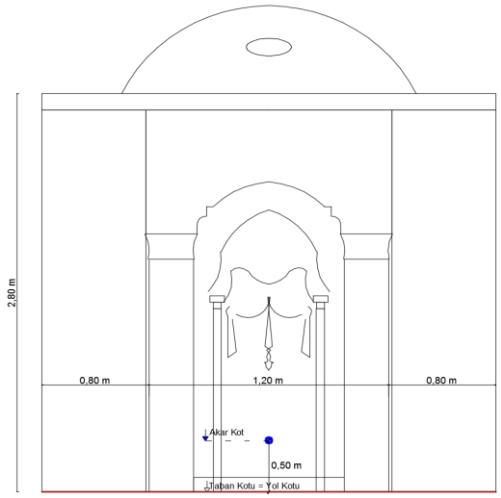
Süslü ve Çiçek motifli mermer ön cephe ile tipik bir Barok mimarisi eseri olan çeşme, iyi durumda görünmektedir.Şebeke suyu ile hizmet vermekte olan çeşme büyük ihitmalle binanın restorasyonu sırasında yenilenmiş olabilir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

KADİM TEKKE ÇEŞME - 1

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

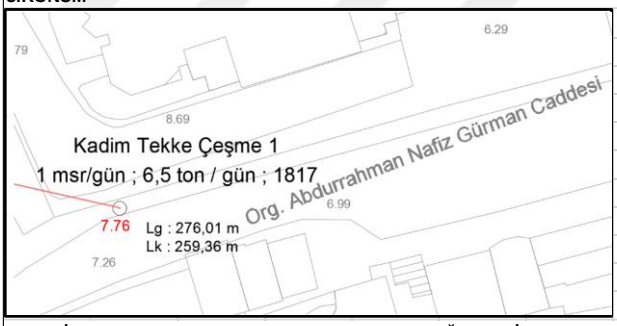

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,8 x 2,8 m) (Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1817 (Tanışık,1943,s.238 / no:250)	MALZEME : Kesme Taş / Mermer Kaplama
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.217/251)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541474.9699

Y = 410962.3882

Z_m = 7,76 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 7,26 m (Taban Kotu)

Z_y = 7,26 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Org. Abd. N.Gürman Caddesi / Davutpaşa

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 276,01 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 259,36 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,06

5.GÖZLEM

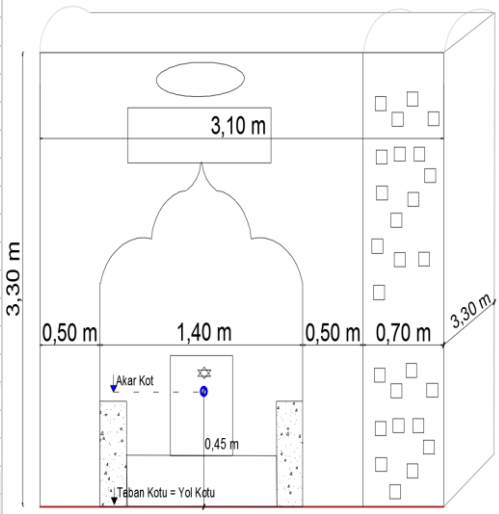
Mermer ön cephe, süslü sütünlar, dairesel kemer ve çiçek motifleri ile tipik bir Barok mimarisi eseri olan çeşme, harap bir durumdadır. Düzensiz taşlar örülmeye çalışılmış olan yapının, yan duvarları yıkılmak üzere olup; teknesi de yol seviyesinin altında kalmıştır. Estetik açıdan önemli bir eser olan çeşmenin ivedi bir biçimde restore edilmesi gerekmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ÇAVUŞZADE ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

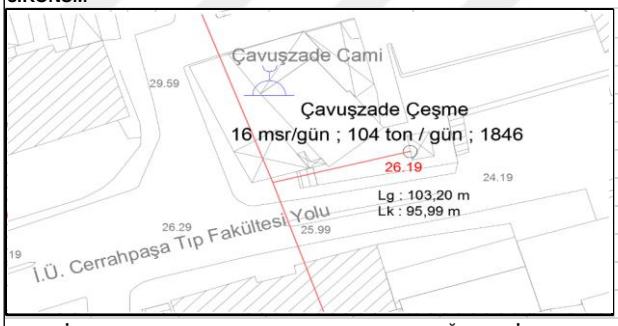

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,3 x 3,1 x 3,3)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1846 (Tanışık,1943,s.266 / no:282)	MALZEME : Kesme Taş / Dökme Harç
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 16 Masura = 104 ton/gün (Çeçen,1988,s.217/247)	MİMARİ : Neo - Klasik Üslup

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541628.836
Y = 410904.0224
Zm = 26,19 m (Musluk Akar Kotu)
Zt = 25,74 m (Taban Kotu)
Zy = 25,74 m (Yol Kotu)

Ztyfark = 0 m

ADRES : Cerrahpaşa Tıp Fakültesi / Davutpaşa

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 103,20 m
Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 95,99 m
Lg / Lk = Lx = 1,08

5.GÖZLEM

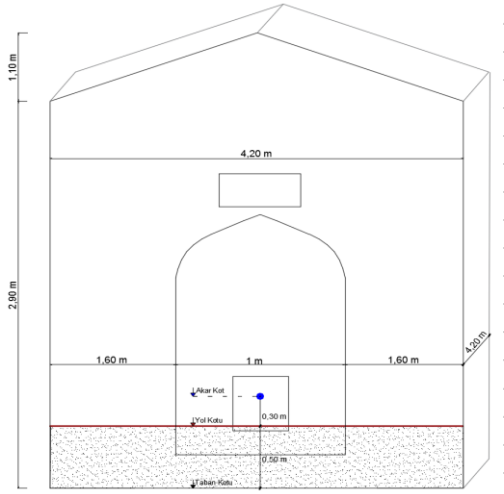
Çevresinden geçen yolların çok yukarısında olan çeşme için; cephesindeki Yahudi yıldızı ve Türk tipi sivri kemerli cephesi ile yeni tarz klasik üslup örneklerinden biridir denilebilir. Fiziki durumu oldukça kötü olan çeşmenin etrafında arkeolojik alan bulunmakta olup; çeşitli kazı ve çalışmaların olduğu görülmüştür.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ÖMERAĞA ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

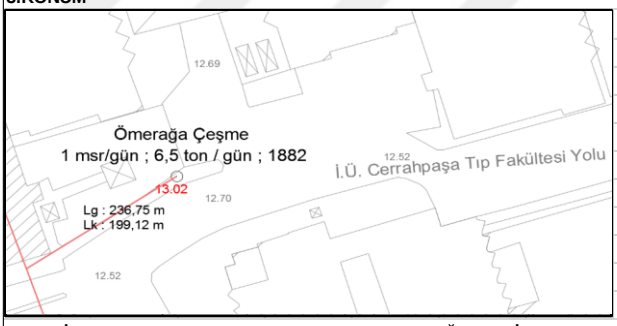

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 4,2 x 4 x 4,2)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1882 (Tanışık,1943,s.294 / no:316)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.217/248)	MİMARİ : Neo - Klasik Üslup

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541533.721

Y = 410945.306

Zm = 13,02 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 12,22 m (Taban Kotu)

Zy = 12,72 m (Yol Kotu)

Ztyfark = - 0,5 m

ADRES : Cerrahpaşa Tıp Fakültesi / Davutpaşa

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 236,75 m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 199,12 m

Lg / Lk = Lx = 1,19

5.GÖZLEM

Küçük çaplı bir restorasyondan geçtiği anlaşılan çeşme, klasik üslüp basık sivri kemer ve ampir üslupda üçgen bir biçimde yükseltilmiş çatısı ile neo-klasik mimari tarz içerisinde gösterilebilir. Çeşmenin teknesi yol seviyesinin altında kalmış olup; geçmişte tarla vasfında olan arazide sağlık yapılarının yükselmesi ile çeşme atıl bir duruma düşmüştür.

SAMATYA

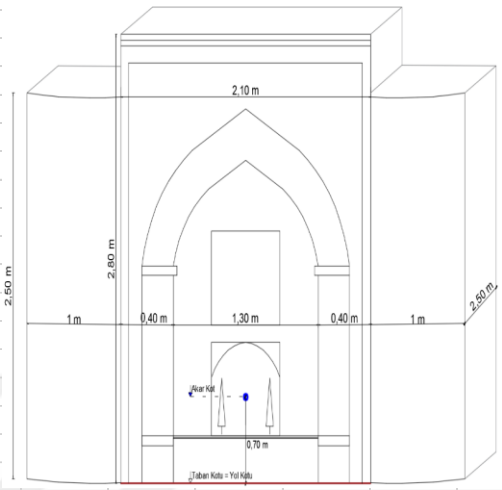
SAMATYA							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	HACI KADIN	MEVCUT	1550-1650	25,10	13	0,880	0,703
2	ŞAH SULTAN - 1	MEVCUT	1550-1650	27,21	104	0,107	0,100
3	ŞAH SULTAN - 2	YOK	1550-1650	-	6,5	0,101	0,081
4	AĞAHAMAMI	YOK	1550-1650	-	13	0,682	0,375
5	EMİRLER	YOK	1550-1650	-	6,5	0,430	0,229
6	KASAP	YOK	1550-1650	-	6,5	0,292	0,147
7	NARLIKAPI	MEVCUT	1550-1650	14,60	13	1,702	1,194
8	İMRAHOR SEBİL	YOK	1562	-	104	1,646	1,083
9	İMRAHOR	MEVCUT	1562	22,63	13	1,586	1,142
10	ARAPKUYUSU	MEVCUT	1600	9,47	13	1,687	0,918
11	ÇINAR CAMİ	YOK	1737	-	104	0,511	0,227
12	YOKUŞ	YOK	1741	-	13	0,089	0,089
13	HACI BEŞİR AĞA	MEVCUT	1750-1850	22,67	6,5	0,880	0,703
14	SAMATYAKAPI	MEVCUT	1796	3,70	6,5	1,152	0,625
15	ETYEMEZ TEKKE	MEVCUT	1814	12,90	6,5	0,226	0,178
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				19,80	292,5	9,113	5,972
1650-1750				-	409,5	9,713	6,288
1750-1850				13,09	429	11,971	7,794

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

HACI KADIN ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

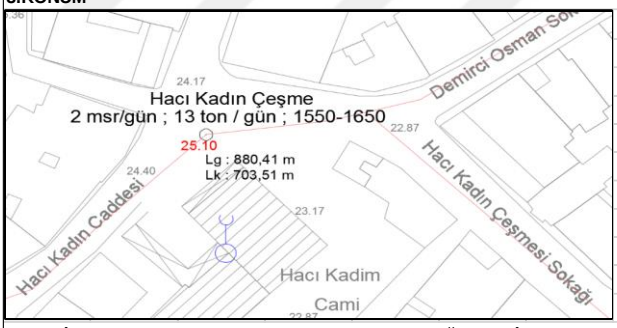
FOTOĞRAF - 2018

RÖLEVE - 2018 (EBAT : 4,10 x 2,8 x 2,5 m) (Hazne İşlev Dışı)

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550-1650 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.217/261)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541198.935

Y = 409934.208

Zm = 25,10 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 24,40 m (Taban Kotu)

Zy = 24,40 m (Yol Kotu)

Ztyfark = 0 m

ADRES : Hacı Kadın Caddesi / Samatya

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 880,41 m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 703,51 m

Lg / Lk = Lx = 1,25

5.GÖZLEM

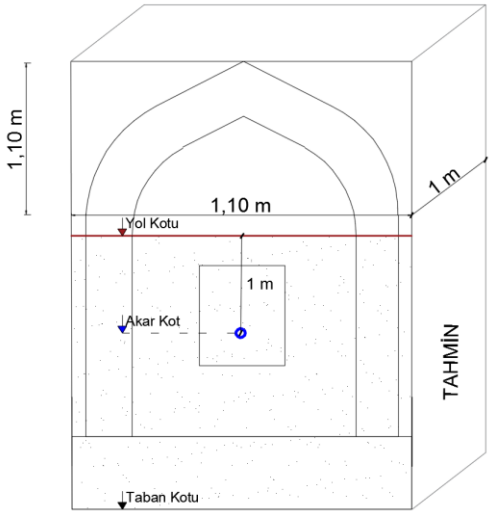
16. Yüzyılda inşa edilen Mihrişah Hacı Kadın Cami ile paralel olarak yapıldığı tahmin edilmketedir (Üstündağ vd.,2017,s.358). Tipik ilk dönem eserlerinden olan çeşmenin küçük çaplı bir restorasyondan geçtiği görülmektedir. Fiziki durumu iyi olan çeşmenin haznesinin bir kısmı bulunmamaktadır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ŞAH SULTAN ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

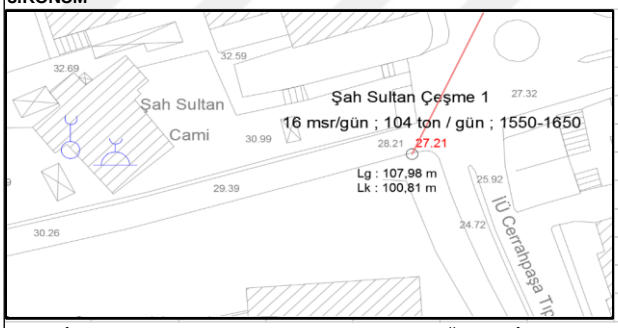

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : -) (Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550-1650 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 16 Masura = 104 ton/gün (Çeçen,1988,s.217/250)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541567.339

Y = 410733.4066

Zm = 27,21 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = - (Taban Kotu)

Zy = 28,21 (Yol Kotu)

Zfark = -

ADRES : Cerrahpaşa Tıp Fakültesi / Samatya

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 107,98 m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 100,81 m

Lg / Lk = Lx = 1,07

5.GÖZLEM

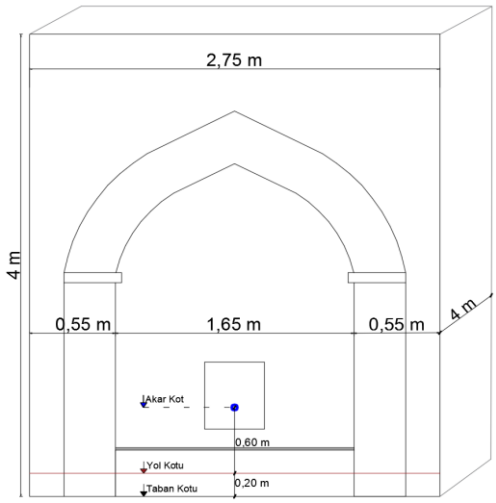
16. Yüzyılda inşa edilen Mihrişah Şah Sultan Cami ile paralel olarak yapıldığı tahmin edilmektedir (Üstündağ vd.,2017,s.172). Çeşmenin ayna taşı ve teknesinin tamamına yakını yolun altında kalmıştır. Çeşmenin fiziki durumu yanlış yol çalışması nedeniyle kötü bir durumdadır. İvedi biçimde restorasyona ihtiyaç duyulmaktadır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

NARLIKAPI ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

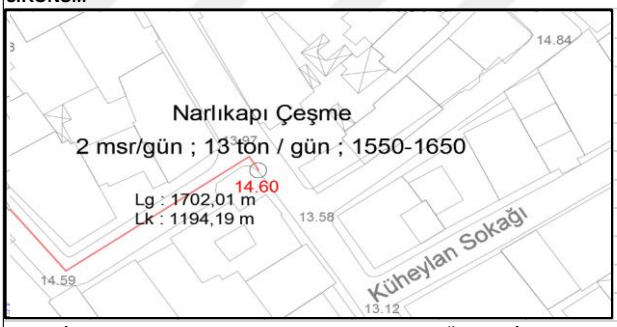

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,75 x 4 x 4 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550-1650 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.218/267)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4540603.8268

Y = 409850.1448

Z_m = 14,60 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 13,80 m (Taban Kotu)

Z_y = 14,00 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,20 m

ADRES : Ali Efendi Sokağı / Samatya

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 1702,01 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 1194,19 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,42

5.GÖZLEM

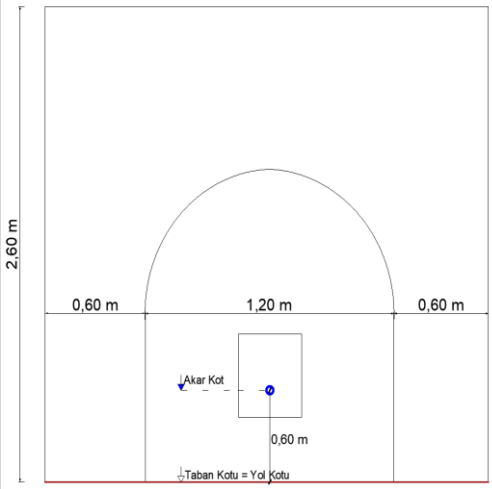
Sur kapısının istikametinde inşa edilen çeşmenin malzeme ve mimari üslubuna bakıldığında ilk dönem eserlerinden olması muhtemeldir. Çeşmenin fiziki durumu çok kötüdür olup; yıkılmak üzere olan eserin yan duvarları sehim yapmış ve dökülmektedir. Ön cephe aşınmış ve çeşmenin teknesi yol seviyesinin altında kalmıştır. İvedi bir biçimde onarılması gerekmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

İMRAHOR ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,4 x 2,6) (Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1562 (Tanışık,1988,s.14 / no:12)	MALZEME : -
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.218/268)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4540738.866
Y = 409760.41
Z_m = 22,63 m (Musluk Akar Kotu)
Z_t = 22,03 m (Taban Kotu)
Z_y = 22,03 m (Yol Kotu)

Z_{fark} = 0 m

ADRES : İmrahor İlyas Bey Caddesi / Samatya

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 1534,55 m
L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 1110,53 m
$L_g / L_k = L_x$ = 1,38

5.GÖZLEM

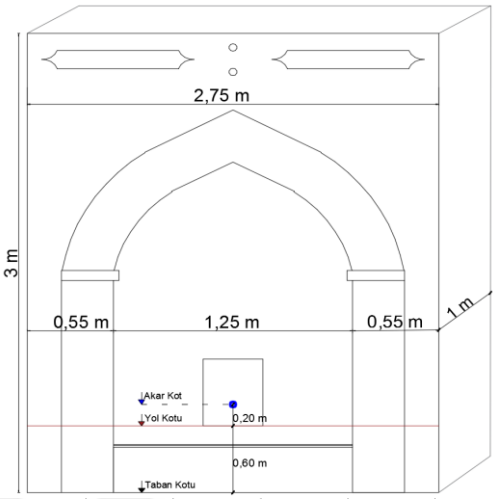
Asıl haline göre farklı bir durumda olduğu tahmin edilen çeşmenin, geçmişte birçok kez onarım geçirdiği ve sonrasında orijinal haline göre farklılaştığı anlaşılmaktadır. Malzeme ve üslubunun belirlenmesi zor görünmektedir. Çeşmenin kemeri, cephesi ve duvarlarının tarihi dokudan tamamen farklı bir biçimde onarıldığı görülmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ARAP KUYUSU ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

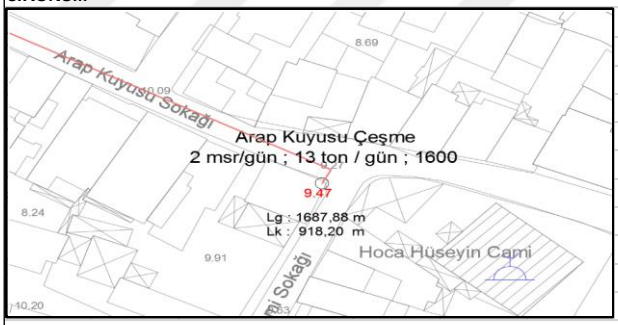

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,35 x 3 m) (Hazne İşlevi Dışı)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1600 (Üstündağ vd.,2017,s.231)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.218/266)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4540811.6911

Y = 410040.4949

Z_m = 9,47 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 8,70 m (Taban Kotu)

Z_y = 9,43 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,57 m

ADRES : Arap Kuyusu Sokağı / Samatya

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 1667,88 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 918,20 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,82

5.GÖZLEM

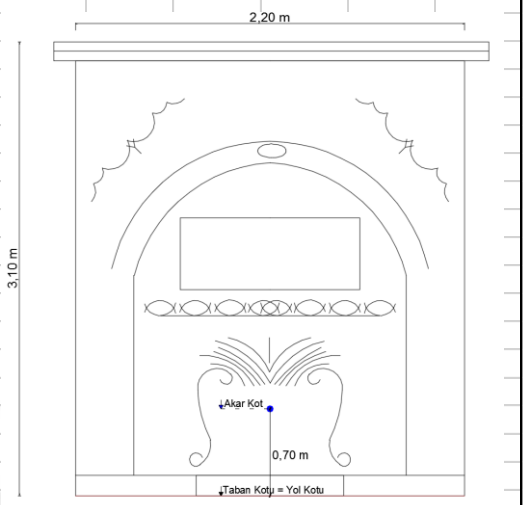
Tipik ilk dönem eserlerinden olan çeşmenin küçük çaplı bir restorasyondan geçtiği görülmektedir. Fiziki durumu iyi olan çeşmenin teknesi, yol seviyesinin altında kalmıştır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

HACI BEŞİR AĞA ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

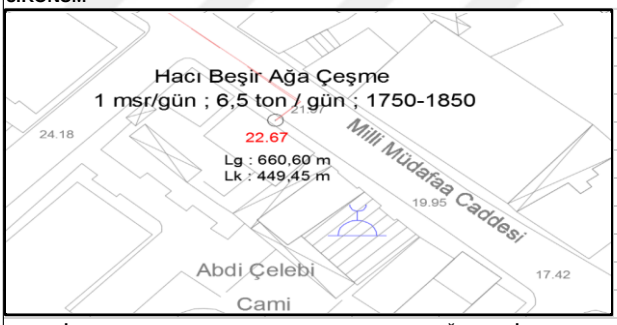

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,2 x 3,1 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1750-1850 [Tahmin]	MALZEME : Mermer
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.217/260)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541293.515
Y = 410183.034
Z_m = 22,67 m (Musluk Akar Kotu)
Z_t = 21,97 m (Taban Kotu)
Z_y = 21,97 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : Milli Müdafaa Caddesi / Samatya

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 660,60 m
L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 449,45 m
$L_g / L_k = L_x$ = 1,47

5.GÖZLEM

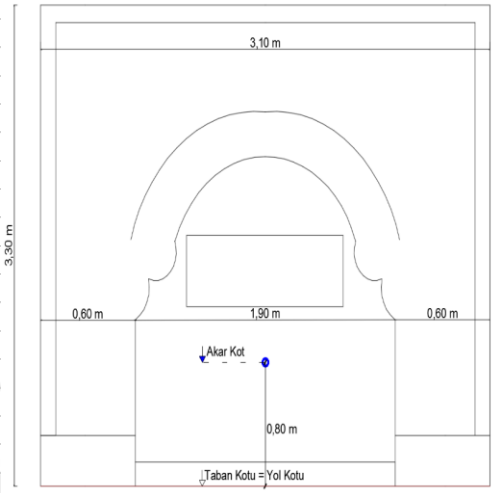
19. Yüzyılda onarılan Sulu Manastır Kilisesi ile aynı yerleşkede görünen çeşmenin, 18-19. Yüzyıl da inşa edilen diğer Hacı Beşir Ağa çeşmeleri ile aynı dönemde yapılmış olması muhtemeldir (Ermeni Vakıfları,2021; Tanışık,1943,s.154-155). Dairesel kemer, süslü ayna taşı, zarif sütunlara bakıldığında Barok tarzı mimari ile inşa edilmiş olan çeşmenin; hazne ve cephe duvarlarının arkasındaki binayla bütünleşip yok olduğu görülmüştür.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

SAMADYA KAPI ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

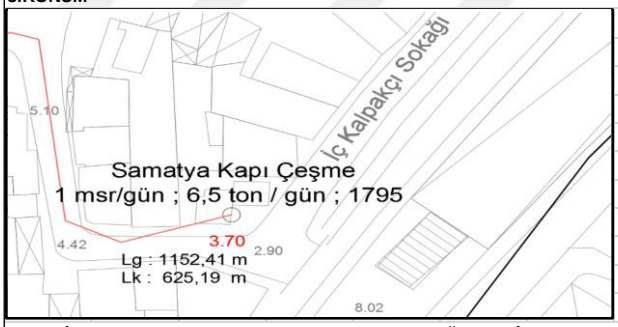

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,1 x 3,3 m) (Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1795 (Su Vakfı,2016)	MALZEME : Kesme Taş / Mermer
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.218/264)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541069.2356

Y = 410180.6296

Z_m = 3,70 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 2,90 m (Taban Kotu)

Z_y = 2,90 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = 0 m

ADRES : İç Kalpakçı Sokağı / Samatya

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 1152,41 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 625,19 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,84

5.GÖZLEM

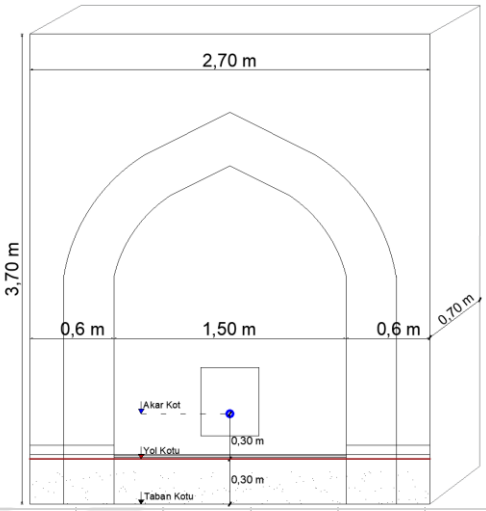
Sur duvarları ile bütünleşik olarak inşa edilmiş olan çeşme, dairesel kemer ve ayna taşı ile Barok Üslup olarak görünmektedir. Ufak çapta restorasyon yapıldığı anlaşılan çeşmenin, daha detaylı olarak onarılması gerekmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ETYEMEZ TEKKE ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

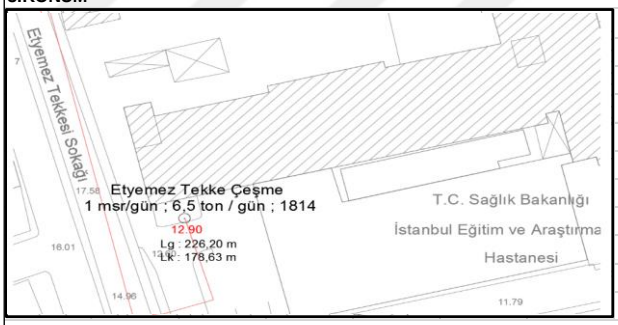
FOTOĞRAF - 2018

RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,7 x 3,4 m) (Hazne Yok / Yıkılmış)

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1814 (Tanışık,1943,s.218/no:264)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.217/253)	MİMARİ : Klasik Üslup

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541428.4204

Y = 410566.1562

Z_m = 12,90 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 12,30 m (Taban Kotu)

Z_y = 12,60 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0.30 m

ADRES : Etyemez Tekke Sokak / Samatya

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 226,20 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 178,63 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,27

5.GÖZLEM

Küçük çaplı bir restorasyondan geçtiği anlaşılan çeşmenin ayna taşı ve ön cephesindeki süslemelerin yok edildiği düşünülmektedir. Orjinal haliyle Neo-Klasik bir uslupla inşa edilmiş olması muhtemeldir.

YEDİKULE

YEDİKULE							
NO	ÇEŞME ADI	DURUM	DÖNEMİ/TARİHİ (Yıl)	KOT (m)	DEBİ (ton/gün)	L_g (km)	L_k (km)
1	ÇİFTE	MEVCUT	1550-1650	16,20	104	2,105	1,640
2	AĞA ÇAYIRI	YOK	1550-1650	-	13	1,886	0,993
3	HADIM İBRAHİM PAŞA	MEVCUT	1550-1650	25,24	13	2,326	1,166
4	HACI PİRİ	MEVCUT	1550-1650	19,56	6,5	1,967	1,298
5	BELGRAD	MEVCUT	1570	21,60	13	1,816	1,222
6	HACI EVHADDİN	MEVCUT	1585	19,18	13	1,711	1,380
7	HACI HÜSEYİN	YOK	1550-1650	-	6,5	1,297	1,096
8	YEDİKULE MEYDAN	MEVCUT	1550-1650	16,35	104	2,001	1,548
9	ÇUKUR	YOK	1703	-	13	1,558	1,042
10	IRGATPAZARI	YOK	1650-1750	-	13	1,915	1,483
11	FEVZİYE KÜÇÜK	MEVCUT	1835	26,51	6,5	1,735	1,111
12	TAVANLI	MEVCUT	1872	23,50	104	1,682	1,216
13	HOROZLU	MEVCUT	1875	25,11	13	1,775	1,186
14	KÜRKÇÜBAŞI	MEVCUT	1924	18,30	13	1,927	1,490
DÖNEMSEL ORTALAMA VE TOPLAM DEĞERLER							
YÜZYILLIK DÖNEMLER				$KOT_{ort.}$ (m)	$DEBİ_{(toplam)}$ (ton/gün)	$L_{g\ (toplam)}$ (km)	$L_{k\ (toplam)}$ (km)
1550-1650				19,69	273	15,109	10,343
1650-1750				-	299	18,582	12,868
1750-1850				23,36	435,5	25,701	17,871

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

ÇİFTE ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

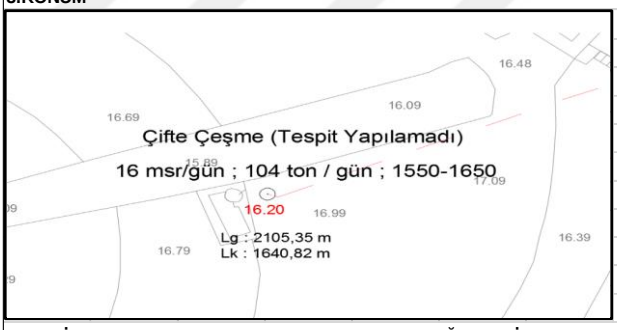

FOTOĞRAF - Su Vakfı,1996 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT :)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550-1650 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 16 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.218/271)	MİMARİ :

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4540378.959

Y = 409414.9581

Zm = 16,20 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 15,60 m (Taban Kotu)

Zy = 17,00 m (Yol Kotu)

Ztyfark = - 1,40 m

ADRES : Yedikule Hisarı / Yedikule

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 2105,35m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 1640,82 m

Lg / Lk = Lx = 1,28

5.GÖZLEM

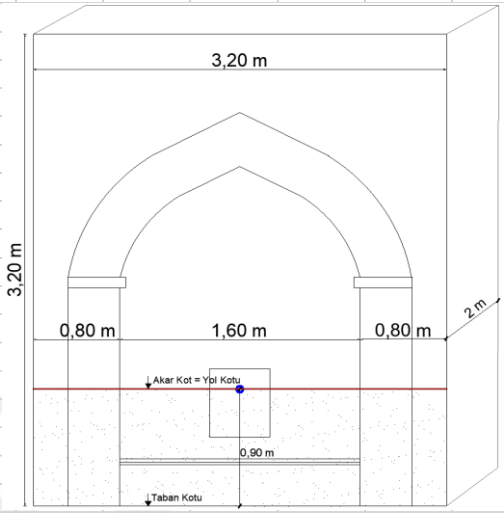
Bizansa devrinde varolan ve Fatih devrinde ihya edilerek kullanılan çeşmeye tesisin inşası ile birlikte tekrar su verilmiştir (TTOK,1948,S.6). İçeri girilemediği için ölçme ve tespit işlemleri yapılamamış olup; kot değeri tahmini olarak verilmiştir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

HACI PİRİ ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

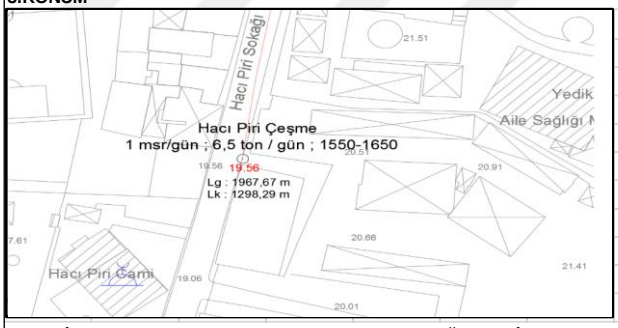

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,2 x 3,2 x 2 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550-1650 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.218/282)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4540973.7067

Y = 409374.901

Z_m = 19,56 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 18,66 m (Taban Kotu)

Z_y = 19,56 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,90 m

ADRES : Hacı Piri Sokağı / Yedikule

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 1967,67 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 1298,29 m

$L_g / L_k = L_x = 1,51$

5.GÖZLEM

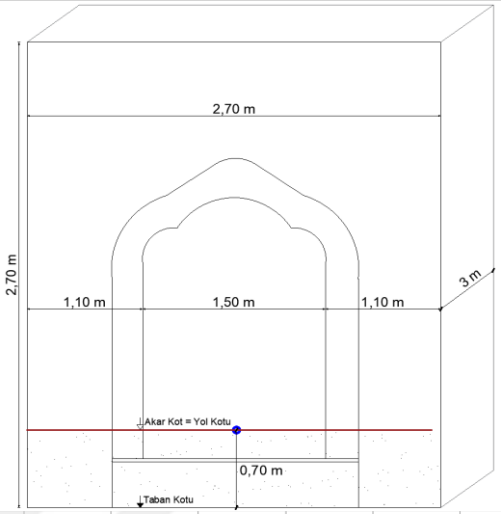
Haznesinin büyük bir kısmı yıkılmış ve ayna taşı yol seviyesinin altında kalmış olan çeşme, harap bir durumdadır. Kesme taş ve basık sivri kemer ile ilk dönem eserlerinden olduğu tahmin edilen yapının onarıma ihtayacı vardır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

BELGRAD ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

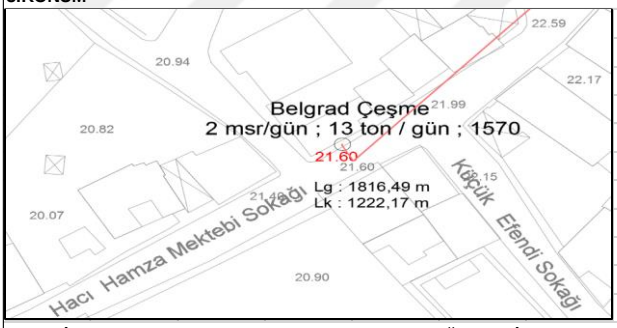

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,7 x 2,7 x 3 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1570 (Tanışık,1943,s.26 / no:24)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.218/279)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541206.822

Y = 409355.327

Z_m = 21,60 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 20,80 m (Taban Kotu)

Z_y = 21,60 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,8 m

ADRES : Hacı Hamza Mektebi Sokağı / Yedikule

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 1816,49 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 1222,17 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,49

5.GÖZLEM

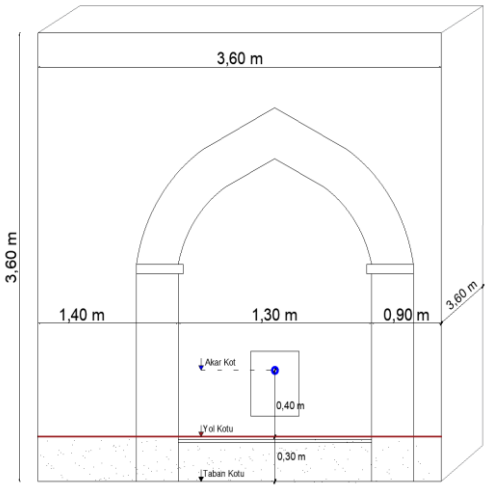
İlk dönem eserlerinden olan çeşme harap bir durumdadır. Kesme taşlar dağılmış ve tavan kısmı çökmek üzeredir. Yol seviyesinin yükselmesi ve çarpık yapılaşma nedeniyle büyük zarar gören çeşmenin ivedi bir biçimde restore edilmesi gerekmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

HACI EVHADDİN ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3,6 x 3,6 x 3,6)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1585 (Türkiye'nin Tarih Eserleri,2019)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.218/277)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4540749.9667

Y = 409423.8741

Z_m = 19,18 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 18,58 m (Taban Kotu)

Z_y = 18,78 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,3 m

ADRES : Hacı Evhaddin Çeşmesi / Yedikule

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 1711,05 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 1380,71 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,24

5.GÖZLEM

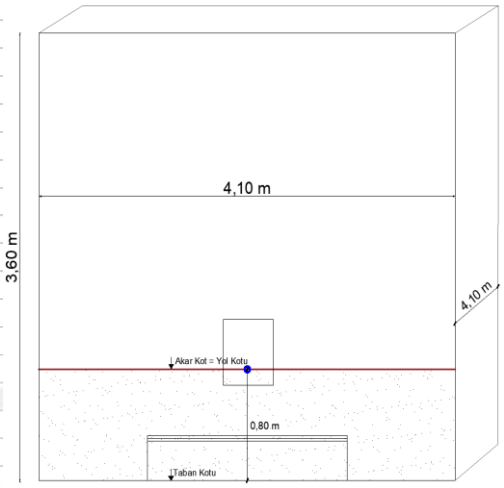
Tekke, hamam ve çeşme ile birlikte bir külliye olarak inşa edilen cami TDV Ansiklopedisinde belirtildiği üzere Mimar Sinan 'ın son eseridir. 1585 yılında cami ile birlikte inşa edilen çeşme Klasik Türk Üslubunda olup; bakımsız bir durumdadır. Her ne kadar ön cephesinde bir iyileştirme yapılmış olsa da ; taşıyıcı duvarların sehim yaptığı gözlemlenmiştir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

YEDİKULE MEYDAN ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

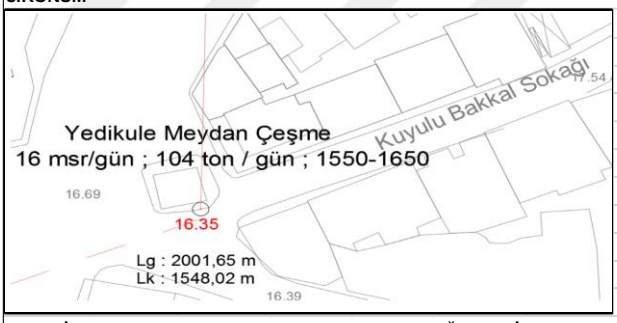

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 EBAT : 4,1 x 3,6 x 4,1 m**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550-1650 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 16 Masura = 104 ton/gün (Çeçen,1988,s.218/271)	MİMARİ : -

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4540419.5876
Y = 409510.0051
Z_m = 16,35 m (Musluk Akar Kotu)
Z_t = 15,55 m (Taban Kotu)
Z_y = 16,35 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 0,80 m

ADRES : Kuyulu Bakkal Sokağı / Yedikule

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 2001,65 m
L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 1548,02 m
$L_g / L_k = L_x$ = 1,29

5.GÖZLEM

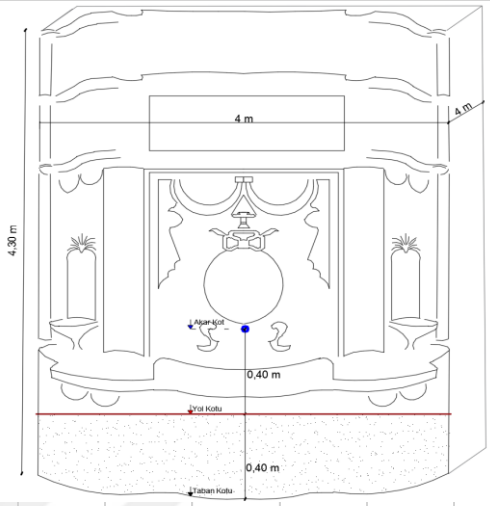
Bizans döneminde sarnıç olarak kullanıldığı tahmin edilen yapının, Kırkçeşme Tesislerine bağlanarak hizmete açıldığı anlaşılmaktadır. Harap bir vaziyette olan çeşmenin neredeyse tüm yapısal elemanları yok olmuş ve büyük bir kısmı yol seviyesinin altında kalmıştır. Kare planlı ve dört yüzlü olan çeşmenin akar ve taban kotları yol seviyesine göre tahmini olarak verilmiştir. Profesyonel bir teknik ekip tarafından restore edilmesi gerekmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

FEVZİYE KÜÇÜK EFENDİ ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 4 x 4,3 x 4 m) (Dairesel Planlı)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1835 (Tanışık,1943,s.256 / no:270)	MALZEME : Mermer
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 1 Masura = 6,5 ton/gün (Çeçen,1988,s.218/278)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541175.1893

Y = 409485.7218

Z_m = 26,51 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 25,71 m (Taban Kotu)

Z_y = 26,09 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = -0,38 m

ADRES : Hacı Evhaddin Caddesi / Yedikule

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 1735,32 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 1111,07 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,56

5.GÖZLEM

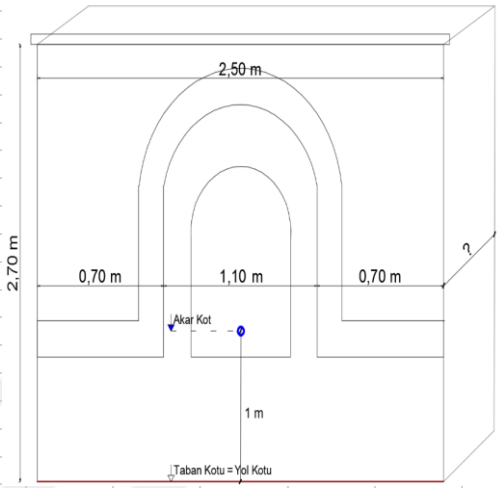
Fiziki açıdan iyi durumda olan çeşme, üç cephesinde çiçek, dal ve yaprak figürleri barındırmaktadır. Ayna taşı ve üst kısmı oldukça süslü ve estetik algısı yüksek bir alınlıktan oluşmaktadır. Kitabesinde 1835 yılında inşa edildiği yazan çeşme, Barok tarzı bir mimari üslupa sahiptir. Çeşmenin teknesinin yol seviyesinin altında kalması nedeniyle; hava koşullarına bağlı olarak zaman içerisinde çatlamış olduğu düşünülmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

TAVANLI ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

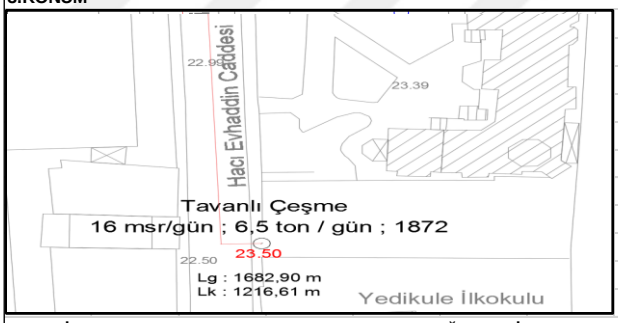

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,5 x 2,7 m) - (Hazne Yok / Yıkılmış)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1872 (Kitaben Okundu)	MALZEME : Kesme Taş / Mermer
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 16 Masura = 104 ton/gün (Çeçen,1988,s.218/276)	MİMARİ : Barok Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4540945.5164
Y = 409486.9088
Z_m = 23,50 m (Musluk Akar Kotu)
Z_t = 22,50 m (Taban Kotu)
Z_y = 22,50 m (Yol Kotu)

Z_{fark} = 0 m

ADRES : Hacı Evhaddin Caddesi / Yedikule

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 1682,90 m
L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 1216,61 m
$L_g / L_k = L_x$ = 1,38

5.GÖZLEM

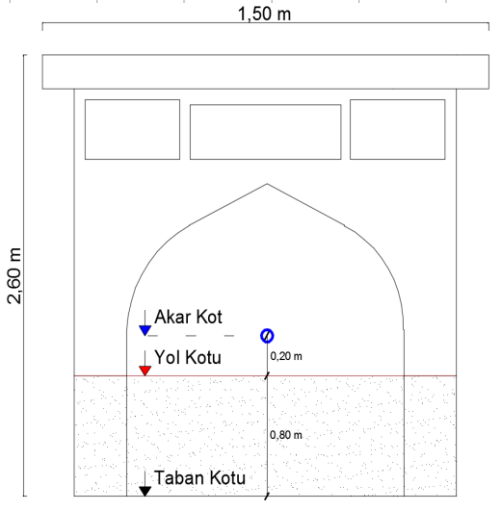
Ayna taşında bulunan istiridye ve vazo içerisindeki çiçek motifi ile tipik bir Barok Üslubu'nda inşa edilen çeşmenin, teknik ve tarihsel dokusuna uygun olmayan birçok onarım geçirdiği anlaşılmaktadır. Haznesi yıkılmış gözükmektedir. Ayrıca kemer ve diğer kısımların Klasik Üslup olma olaslığı da vardır. Bu durumda çeşmenin Neo - Klasik Üslup kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Ancak yapılan yanlış onarımlar nedeniyle bununla ilgili kesin bir sonuç belirtmek doğru olmayacaktır.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

KÜRKÇÜ BAŞI ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

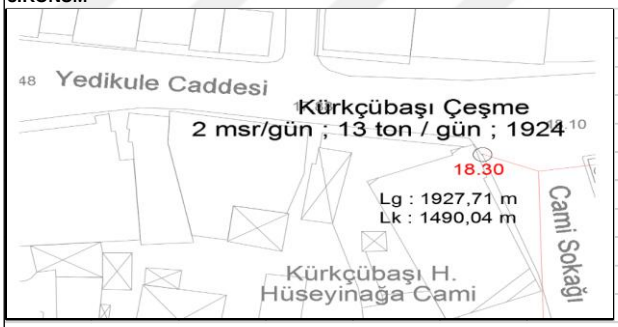

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,6 x 1,5 x ?)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1924 (Tanışık,1943,s.312 / no:344)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.218/273)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4540501.9046

Y = 409504.736

Z_m = 17,50 m (Musluk Akar Kotu)

Z_t = 16,70 m (Taban Kotu)

Z_y = 18,13 m (Yol Kotu)

Z_{tyfark} = - 1.43m

ADRES : Cami Sokağı / Yedikule

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

L_g (Gerçek Uzaklık) = 1927,71 m

L_k (Kuş Bakışı Uzaklık) = 1490,04 m

$L_g / L_k = L_x$ = 1,29

5.GÖZLEM

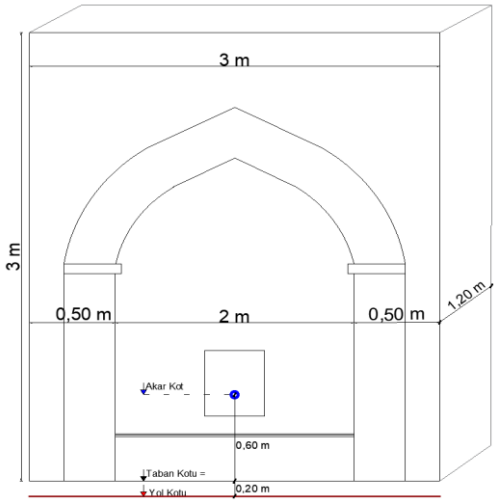
1924 yılında inşa edildiği anlaşılan çeşme atıl bir vaziyettedir. Hazne duvarları yok olmuş ve ayna taşı yol seviyesinin altında kalmış olan eserin acil olarak aslına uygun bir biçimde restore edilmesi gerekmektedir.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

HOROZLU ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

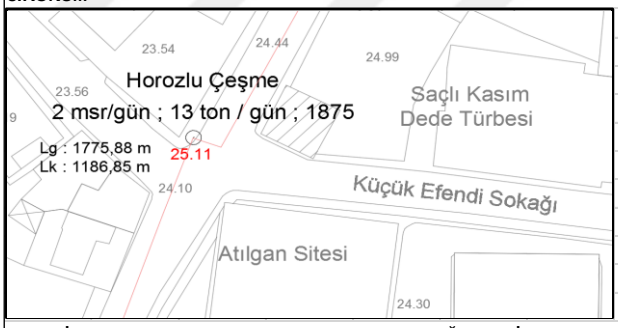

FOTOĞRAF - 2018 | **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 3 x 3 x 1,2 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1875 (Tanışık,1943,s.286 / no:306)	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.218/281)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541161.688

Y = 409409.4391

Zm = 25,11 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 24,51 m (Taban Kotu)

Zy = 24,31 m (Yol Kotu)

Ztyfark = + 0.20 m

ADRES : Küçük Efendi Sokağı / Yedikule

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 1775,88 m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 1186,85 m

Lg / Lk = Lx = 1,49

5.GÖZLEM

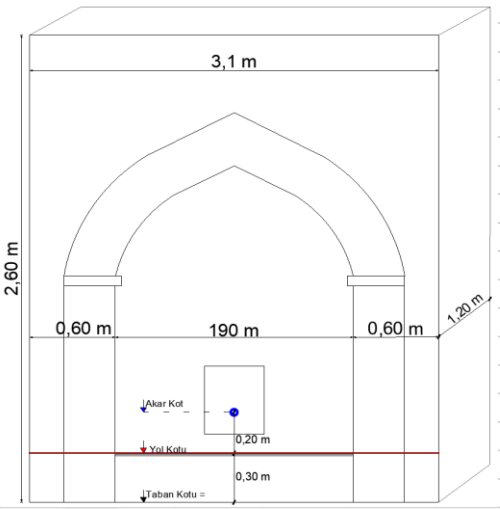
İyi durumda görünen çeşmenin, az da olsa korozif etkilere maruz kaldığı cephesinde dökülmeler olduğu görülmüştür.

KIRKÇEŞME SU TESİSLERİ DAĞITIM ŞEBEKESİ MEVCUT YAPILARI

HADIM İBRAHİM PAŞA ÇEŞME

1.FOTOĞRAF VE GENEL RÖLEVE ÇALIŞMASI

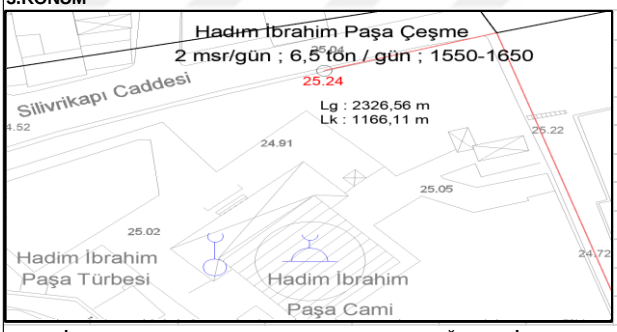

FOTOĞRAF - 2018 **RÖLEVE - 2018 (EBAT : 2,6 x 3,1 x 1,2 m)**

2.MİMARİ VE TEKNİK ÖZELLİKLER

YAPIM YILI : 1550-1650 [Tahmin]	MALZEME : Kesme Taş
DURUM : Akmaz - Q (Debi) : 2 Masura = 13 ton/gün (Çeçen,1988,s.218/277)	MİMARİ : Klasik Türk Üslubu

3.KONUM

3.1. KOORDİNAT VE KOT DEĞERLERİ

X = 4541832.368

Y = 409370.2247

Zm = 25,24 m (Musluk Akar Kotu)

Zt = 24,74 m (Taban Kotu)

Zy = 25,04 m (Yol Kotu)

Ztyfark = - 0,30 m

ADRES : Silivrikapı Caddesi / Yedikule

4.ANA İSALE HATTINA OLAN UZAKLIK VE ORAN DEĞERLERİ

Lg (Gerçek Uzaklık) = 2326,56 m

Lk (Kuş Bakışı Uzaklık) = 1166,11 m

Lg / Lk = Lx = 1,99

5.GÖZLEM

Teknesi yol kotunun altında kalan çeşmenin, 1556 yılında Mimar Sinan tarafında inşa edilen Hadım İbrahim Paşa cami ile bilikte yapıldığı tahmin edilmketedir (Üstündağ vd.,2017,s.217-219).

MEVCUT OLMAYAN ÇEŞMELER

SULTANÇEŞME				
NO	**ÇEŞME ADI**	**İNŞA TARİHİ**	**DEBİ**	**AÇIKLAMA**
1	ÇUKUR	Tahmin	Çeçen,1988,214/141	SAHADA YAPILAN GÖZLEMLERDE, KALINTILARDAN VARILAN SONUCA GÖRE; 16.YÜZYIL YAPISI OLDUĞU TAHMİN EDİLMEKTEDİR.
2	PASTIRMACI YOKUŞU	Tahmin	Çeçen,1988,214/144	SAHADA YAPILAN GÖZLEMLERDE, KALINTILARDAN VARILAN SONUCA GÖRE; 16.YÜZYIL YAPISI OLDUĞU TAHMİN EDİLMEKTEDİR.
3	KESMEKAYA	Üstündağ vd.,2017,s.242	Çeçen,1988,214/163	Hamami Muhittin Cami ile birlikte 15. Yüzyılda inşa edildiği tahmin edilmektedir.
FENER				
NO	**ÇEŞME ADI**	**İNŞA TARİHİ**	**DEBİ**	**AÇIKLAMA**
1	İBRAHİM EFENDİ	Tahmin	Çeçen,1988,215/177	Sokaktaki kot değerlerine bakıldığında; çeşmenin çukurda kaldığı ve bu şekilde hizmet verdiği anlaşılmaktadır. Bu da çevresinin yoğun olduğu ve ihtiyaca binaen inşa edildiğini göstermektedir. Etrafındaki Debbağ Yunus (1476) ve Mismarcı Şuaettin Camileri (1505) dikkate alınarak; inşa tarihi yazılmıştır (Üstündağ vd.,2017,s.364,450).
2	SÜRÜCÜ DİMİTRAKİ-1	Tahmin	Çeçen,1988,214/144	Kiliseden sorumlu kişi ile yapılan görüşmede: '' Çeşmenin 1600'lü yıllarda kilise ile birlikte inşa edildiği; ancak mevcut olmadığı '' belirtilmiştir (İsim Alınamamıştır).
SULTAN SELİM				
NO	**ÇEŞME ADI**	**İNŞA TARİHİ**	**DEBİ**	**AÇIKLAMA**
1	KÜÇÜK MUSTAFA PAŞA	Tahmin	Çeçen,1988,228/578	15. Yüzyılda inşa edilen Küçük Mustafa Paşa Hamamı'nın bir parçası olarak inşa tarihi 1550-1650 dönemi içerisinde verilmiştir (Küçük Mustafa Paşa, 2018).
2	ZENBİLLİ ALİ EFENDİ	Tahmin	Çeçen,1988,214/168	16. Yüzyıl yapısı olan Znebilli Müftü Ali Cami ile inşa edilmiş olduğu tahmim edilmektedir (Üstündağ vd.,2017,s.386).
3	MİMAR MUSTAFA AĞA	(Tanışık,1943,s.80)	Çeçen,1988,214/167	Tanışık (1943) tarafından yazılan bilgide:'' Çeşmenin mevcut olduğu ve muattal olduğu belirtilmiştir''.
4	ÇIRAKCI	(Tanışık,1943,s.374)	Çeçen,1988,214/148	Tanışık (1943) tarafından yazılan bilgide:'' Sultan Selim Cami altında Çerağı Tekke karşısındaki çeşme''olarak belirtilmiştir.
5	KANDİLİGÜZEL	(Tanışık,1943,s.180)	Çeçen,1988,214/168	Çeşme benzeri kalıntılar incelendiğinde, yapı malzemesi ve kalıntıları görülmüş olup; diğer adı da Hacı Mehmet Çeşmesi olarak geçtiği anlaşılmıştır (Tanışık,1943,s.180)
6	KARASARIKLI	Tahmin	Çeçen,1988,P7	Yeterli kaynak bulunamamıştır. Çevredeki çeşme ve diğer yapıalrın inşa tarihlerinden yola çıkılarak; tahminde bulunulmuştur.

UNKAPANI				
NO	**ÇEŞME ADI**	**İNŞA TARİHİ**	**DEBİ**	**AÇIKLAMA**
1	ÜSKÜPLÜ	Tahmin	Çeçen,1988,P7	Üsküplü Çakırağa Cami ile birlikte inşa edildiği anlaşılan çeşmenin 15. Yüzyıl yapısı olduğu düşünülmektedir (Üstündağ vd.,2017,s.468)
2	DEMİRHUN	(TTOK,2020,s.6)	Çeçen,1988,P7	Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu tarafın Ağustos 1948'de yayınlanan sayısında Demirhun Çeşme'nin Fatih devrinde inşa edildiği belirtilmiştir.
3	AZAPLAR	(TTOK,2020,s.5)	Çeçen,1988,P7	Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu tarafın Ağustos 1948'de yayınlanan sayısında Azaplar Hamamı'na ait çeşme'nin Fatih devrinde inşa edildiği belirtilmiştir.
4	ARAP	(Boyacıoğlu,2010) (Alman Mavileri,1914)	Çeçen,1988,P7	Alman Mavileri paftalarında Arap Çeşmesi sokağı üzerinde tarihi Arap Hanı güzergahı üzerinde inşa edildiği anlaşılan çeşmenin, han sahiplerince yapıldığı anlaşılmaktadır (Alman Mavileri,1914;Boyacıoğlu,2010).
5	ATLAMATAŞI	Tahmin	Çeçen,1988,228/593	Atlamataşı Cami (1457) ile birlikte inşa edildiği tahmin edilmektedir (Üstündağ vd.,2017,s.400,441,136).
6	YENİİCAT	(Tanışık,1943,s.190/193)	Çeçen,1988,228/595	Tanışık (1943) tarafından yazılan bilgide:'' Çeşmenin mevcut olduğu ve muattal olduğu belirtilmiştir''.
7	KOCAKARI	Tahmin	Çeçen,1988,P7	Hakkında net bilgi bulunmamaktadır. Yeniicat Çeşme'den yola çıkılarak; inşa tarihi verilmiştir.
8	KESERCİLER	(Tanışık,1943,s.292/315)	Çeçen,1988,228/588	Tanışık (1943) tarafından yazılan bilgide:'' Çeşmenin mevcut olduğu ve muattal olduğu belirtilmiştir''.
9	ÜÇ MİHRAPLI ÇEŞME	(Tanışık,1943,s.346/396)	Çeçen,1988,228/589	Tanışık (1943) tarafından yazılan bilgide:'' Çeşmenin mevcut olduğu ve suyunun aktığı belirtilmiştir''.
VEFA				
NO	**ÇEŞME ADI**	**İNŞA TARİHİ**	**DEBİ**	**AÇIKLAMA**
1	KIRKÇEŞME	(Çeçen,1988,s.193)	Çeçen,1988,P7	Tesise adını veren ve Bizans döneminde aynı yerdeki kırkçeşmeden adını alan bu eser Atatürk Bulvarı açılırken kaldırılmış ve müzeye taşınmıştır (Çeçen,1988,s.193) .
2	SABUNCU	Tahmin	Çeçen,1988,220/337	Hazneli çeşmenin (Vefa Çeşmesi) biraz aşağısında Darülhadis Sokağı'nın başında klasik tarzda yapılmış bir çeşme daha bulunmaktadır. Söz konusu çeşmenin Sabuncu Çeşme'nin olması gerektiği yerden taşındığı düşünülmektedir. Ancak bu çeşmenin Sabuncu Çeşme olup olmadığı kesin değildir. Yapım tekniği ve üslup olarak 16. Yüzyıl eseri olarak görünmektedir.
3	SARIBEYAZIT	Tahmin	Çeçen,1988,220/327	Eski haritalarda Sarı Beyazıt Cami (1460) duvarının aksı üzerinde olduğu tespit edilen çeşme şu an mevcut değildir (Üstündağ vd.,2017,s.416). Cami ile birlikte inşa edildiği düşünüldüğünde, 15-16. Yüzyıl eseri olması muhtemeldir.
4	MEHMET PAŞA (YOKUŞ)	Tahmin	Çeçen,1988,220/336	Hoca Giyasettin Cami (16. yy.) ile aynı yerleşkede görünen çeşmenin, inşa tarihinin cami ile paralel veya aynı dönemde olması mümkündür (Üstündağ vd.,2017,s.260).
SÜLEYMANİYE				
NO	**ÇEŞME ADI**	**İNŞA TARİHİ**	**DEBİ**	**AÇIKLAMA**
1	KEMERALTI	Tahmin	Çeçen,1988,s.220/345	Tarihi Sivayuşpaşa Medresesi (1580) yerleşkesi içerisinde kaldığı analaşılan çeşmenin 15-16. Yüzyıl yapısı olduğu düşünülmektedir (Mimarlık Dergisi,2007).

TAHTAKALE				
NO	**ÇEŞME ADI**	**İNŞA TARİHİ**	**DEBİ**	**AÇIKLAMA**
1	MAHKEME SOKAK	Tahmin	Çeçen,1988,s.221/358	Tarihi haritalarda Çukur Han ile aynı yerleşke içerisinde görünmektedir. Buradan hareketle 16-17. Yüzyıl eseri olma ihtimali yüksektir (Turan Akıncı,2021).
2	ÇUKUR	Tahmin	Çeçen,1988,s.220/344	Softa Hatip Cami (Bodrum/Çukur Cami) ile aynı sokakta bulunan çeşmenin 15. Yüzyılda inşa edilen camiyle paralel olarak 16-17. Yüzyılda yapılmış olması muhtemeldir (Üstündağ vd.,2017,s.424).
3	ODUNKAPISI	(Tanışık,1943,s.246/ no:259)	Çeçen,1988,s.221/353	
4	KUNDAKÇILAR	Tahmin	Çeçen,1988,P7	Çevredeki 19. Yüzyıl yapıları - Kundakçı Han, Şeyh Davut Hanı, Halil Ağa ve Devoğlu Çeşmeleri- üzerinden hareketle çeşmenin 18-19. Yüzyıl yapısı olduğu kanaatine varılmıştır (Fatih Kaymakamlığı,2021; Tanışık,1943,s.243).
5	HALİL AĞA	(Tanışık,1943,s.243/ no:262)	Çeçen,1988,s.221/352	
6	ÇÖPLÜK	(Tanışık,1943,s.342/ no:386)	Çeçen,1988,s.220/329	
YENİCAMİ				
NO	**ÇEŞME ADI**	**İNŞA TARİHİ**	**DEBİ**	**AÇIKLAMA**
1	TAŞÇILAR	(Tanışık,1943,s.367)	Çeçen,1988,s.219/301	Tanışık'ın İstanbul Çeşmeleri-1 esrinde ''Eminönü Balıkpazarı; Taşçılar Caddesi başındaki çeşme (1796)'' olarak belirtilmiştir (Tanışık,1943,s.367).
2	BALIKPAZARI	Tahmin	Çeçen,1988,s.219/305	Taşçılar Çeşme ile aynı hat ve alan üzerinde bulunması sebebiyle; yakın bir zaman önce veya sonrasında (18-19. Yüzyıl) yapılmış olması muhtemeldir.
3	HİDAYET CAMİ	Tahmin	Çeçen,1988,s.219/320	Hidayet Cami (1813) ile birlikte inşa edildiği düşünülmektedir (Üstündağ vd.,2017,131,107).
UZUNÇARŞI				
NO	**ÇEŞME ADI**	**İNŞA TARİHİ**	**DEBİ**	**AÇIKLAMA**
1	DARUSAADET	Tahmin	Çeçen,1988,P7	Tarihi haritalarda ve ilgili anonim kaynaklarda Sünbüllü Han (1720) ile aynı yerleşke içerisinde görünmektedir (Fatih Kaymakamlığı,2021,Hanlarımız). Han ile aynı tarihte 18. Yüzyılda inşa edilmiş olma ihtimali yüksektir.
2	ALACAHAMAM	(Tanışık,1943,s.20/no:18)	Çeçen,1988,s.221/323	
3	SULTAN	Tahmin	Çeçen,1988,s.221/367	16. Yüzyıl eseri olan Sultan Hamamı ile aynı alanda inşa edilmiş olan çeşmenin, 16-17. Yüzyıl eseri olma ihtimali vardır (Fatih Kaymakamlığı,2021, Hamamlarımız).
4	SAMANVEREN	(Egemen,1993,s.807/ no:1110)	Çeçen,1988,s.221/366	
5	ÇUKUR	Tahmin	Çeçen,1988,s.221/365	Çevre çeşmeler ve hanların inşa tarihleri dikkate alınarak; yaklaşık bir inşa tarihi verilmiştir. Yapının 16-17. Yüzyıl eseri olması muhtemeldir.
6	YAVAŞÇA ŞAHİN	(Tanışık,1943,s.288/no:311)	Çeçen,1988,s.221/362)	
7	GAZNEVİ	Tahmin	Çeçen,1988,s.221/363	Yavaşça Şahin Çeşme üzerinden yola çıkılarak 18-19. Yüzyıl eseri olabileceği düşünülmektedir.

HOCAPAŞA				
NO	**ÇEŞME ADI**	**İNŞA TARİHİ**	**DEBİ**	**AÇIKLAMA**
1	AYDINOĞLU TEKKE	(Tanman,1991)	Çeçen,1988,s.224/441	
2	KAYIŞ MUSTAFA AĞA	(Tanışık,1943,s.46/no:43)	Çeçen,1988,s.224/439	
3	BİLİNMEYEN	Tahmin	Çeçen,1988,P7	Dağıtım hatlarında bağlı inşa tarihi bilinen diğer çeşmelerden yola çıkılarak yapım tarihi belirlenmiştir.
4	ABBAS AĞA	(Aynur, Uğurlu, 2015,s.96)	Çeçen,1988,s.223/435	Dağıtım hatlarında bağlı inşa tarihi bilinen diğer çeşmelerden yola çıkılarak yapım tarihi belirlenmiştir.
5	İBRAHİM PAŞA MEKTEP	(Eyice,1993)	Çeçen,1988,s.222/385	
6	İSMAİL İSMET	Tahmin	Çeçen,1988,s.222/375	Büyük Postane bitişiğinde olduğu haritada görülen çeşmenin, postane ile paralel olarak 19. Yüzyılda inşa edildiği tahmin edilmektedir (Büyük Postane,2021).
7	MEYDANCIK	Tahmin	Çeçen1988,s.222/377	Büyük Postane bitişiğinde olduğu haritada görülen çeşmenin, postane ile paralel olarak 19. Yüzyılda inşa edildiği tahmin edilmektedir (Büyük Postane,2021).
8	NALLI MESCİT	Tahmin	Çeçen,1988,s.221/374	Fatih devrinde mevcut olan mescit 18.-19. Yüzyılda geçirmiş olduğu yangınlar sonrası yıkılıp tekrar inşa edilmiştir. Yeni inşa sürecinde çeşme eklendiği anlaşılmaktadır (TTOK,2020,S.9; Altın,2013,). Birkaç yıl önce yapılan restorasyon sonrası yeni bir çeşme konulduğu görülmüştür. Ancak eskisiyle ilgisi pek olmaması nedeniyle dikkate alınmamıştır.
AYASOFYA				
NO	**ÇEŞME ADI**	**İNŞA TARİHİ**	**DEBİ**	**AÇIKLAMA**
1	SOĞUKKUYU	Tahmin	Çeçen,1988,s.224/460	Çeşmenin Mimar Sinan dönemi eserlerinden olan Soğukkuyu (Cafer Ağa) Medresesi duvarında olduğu ve yapı ile birlikte inşa edildiği bilgisi bulunmaktadır (Çekül,2015).
AHIRKAPI				
NO	**ÇEŞME ADI**	**İNŞA TARİHİ**	**DEBİ**	**AÇIKLAMA**
1	İSHAKPAŞA HAMAMI	(Eyice,2000)	Çeçen,1988,s.222/390	Hamam 15. Yüzyılda inşa edilmiş olup; çeşmelerinin olduğu anlaşılmıştır (Eyice,2000).
2	İBRAHİMPAŞA	(Eyice,2000)	Çeçen,1988,s.222/392	İshak Paşa Hamamı ile aynı dönemde olduğu ve buradan hamama su gittiği belirtilmektedir (Eyice,2000; Alman Mavileri,1914,İshak Paşa).
3	İSHAKPAŞA	Tahmin	Çeçen,1988,P7	İshak Paşa Cami ile aynı dönemde olduğu düşünülmketedir (Üstündağ vd.,2017,s.282).
4	BOSNAVİ AHMET	(Aynur, Uğurlu, 2015,s.94)	Çeçen,1988,s.222/402	
5	YAZICI MEHMET	(Tanışık,1943,s.363/Akbıyık Cami Avlusundaki Çeşme)	Çeçen,1988,s.222/400	
SULTANAHMET				
NO	**ÇEŞME ADI**	**İNŞA TARİHİ**	**DEBİ**	**AÇIKLAMA**
1	ZAİMAĞA	(Tanışık,1943,s.373/K.ayasofya -Nakilbent arası..)	Çeçen,1988,s.229/1056	
KADIRGA				
NO	**ÇEŞME ADI**	**İNŞA TARİHİ**	**DEBİ**	**AÇIKLAMA**
1	KADIRGA BOSTANİÇİ	(Üstündağ vd.,2017,s.158)	Çeçen,1988,s.223/413	Kadırga Bostan Ali Cami ile birlikte yapılmış olması muhtemeldir.
2	CİNCİ	(Tanışık,1943,s.124/no:126)	Çeçen,1988,s.225/480	
3	KATİP SİNAN - 2	(Tanışık,1943,s.138/no:140)	Çeçen,1988,s.223/412	
4	TÜLBENTÇİ	Tahmin	Çeçen,1988,s.223/431	Çeşmeye ulaşan dağıtım hattı incelendiğinde; 18-19. Yüzyılda inşa edilmiş ibadethanelerin etrafından dolaştığı görülmüştür. Buna göre çeşme bu yapılardan çok sonraki tarihlerde inşa edilmiş olmalıdır.

GEDİKPAŞA				
NO	**ÇEŞME ADI**	**İNŞA TARİHİ**	**DEBİ**	**AÇIKLAMA**
1	ÇADIRCI AHMET	Tahmin	Çeçen,1988,s.223/425	Çadırcı Ahmet Cami ile birlikte 15. Yüzyılda inşa edildiği tahmin edilmektedir (Üstündağ vd.,2017,s.169).
2	BALİPAŞA	Tahmin	Çeçen,1988,s.222/392	Çadırcı Ahmet Cami ile birlikte 15. Yüzyılda inşa edildiği tahmin edilmektedir (Üstündağ vd.,2017,s.169).
3	CORCİ BEY	Tahmin	Çeçen,1988,s.223/430	1849 tarihli Surp Houhannes Ermeni Kilisesi ile birlikte inşa edildiği düşünülmektedir (Türkiye Ermeniler Patriği,2019).
4	TATLIKUYU	Tahmin	Çeçen,1988,s.225/473	Esir Kemal Cami içerisinde olduğu ve adını camiye verdiği bilinen çeşmenin cami ile birlikte 15. Yüzyılda inşa edildiği tahmin edilmektedir (Üstündağ vd.,2017,s.202).
5	ÇUKUR	(Tanışık,1943,s.246/no:258)	Çeçen,1988,s.223/428	
KUMKAPI				
NO	**ÇEŞME ADI**	**İNŞA TARİHİ**	**DEBİ**	**AÇIKLAMA**
1	SARAÇ İSHAK	Tahmin	Çeçen,1988,s.226/502	Tarihi haritalarda ve ilgili kaynaklarda Saraç İshak Cami (15.yy.) ile aynı yerleşke içerisinde görünmektedir (Üstündağ vd.,2017,s.415; Ayverdi,1958,B.3.1.). Cami için su verilmesi amacıyla ilk dönemde yapılmış olma ihtimali yüksektir.
2	CÜCE MEHMET	(Tanışık,1943,s.460/no:42)	Çeçen,1988,s.226/496	
3	MEKTEP	Tahmin	Çeçen,1988,s.226/500	Çeşmeye ulaşan dağıtım hattı incelendiğinde; 187-18. Yüzyılda inşa edilmiş yapıların etrafından dolaştığı görülmüştür. Buna göre çeşme bu tarihlerde inşa edilmiş olmalıdır.
4	KUMKAPI İSTASYONU	Tahmin	Çeçen,1988,s.223/423	1832 yılında yapılan Surp Harutyun kilisesi ve okulu ile paralel olarak inşa edildiği düşünülmnektedir (Surp Harutyun Kilisesi,2021)
5	KUMKAPI İSKELE MEYDAI	Tahmin	Çeçen,1988,s.223/422	Cezayirli Gazi Hasan Paşa Vakfı tarafından inş edilen çeşmenin 18-19. Yüzyıl aralığında inşa edilmiş olması muhtemeldir (Aydın,1993; Çeçen,1988,s.223).
6	VEZNEDAR	(Tanışık,1943,s.272 / no:289)	Çeçen,1988,s.221/363	
LALELİ				
NO	**ÇEŞME ADI**	**İNŞA TARİHİ**	**DEBİ**	**AÇIKLAMA**
1	MESİHPAŞA	Tahmin	Çeçen,1988,s.227/555	10. Yüzyılda kilise iken 16. Yüzyılda camiye dönüştürülen Bodrum Mesihpaşa Cami ile birlikte veya yakın bir tarihte inşa edildiği düşünülmektedir (Üstündağ vd.,2017,s.156).
2	ABALI HASAN	Tahmin	Çeçen,1988,s.227/542	Dağıtım hattının çeşmeye doğru izlediği güzergahta 18-19. Yüzyılda inşa edilmiş yapılar görünmektedir. Buna göre bu yapıların öncesinde çeşmenin inşa edilmiş olması muhtemeldir.
3	ASİYE(SİNANAĞA)	Tahmin	Çeçen,1988,s.227/539	Dağıtım hattının çeşmeye doğru izlediği güzergahta 18-19. Yüzyılda inşa edilmiş yapılar görünmektedir. Buna göre bu yapıların öncesinde çeşmenin inşa edilmiş olması muhtemeldir.
4	İSTANBULAĞASI	Tahmin	Çeçen,1988,s.229/608	1700 başlarında faaliyete geçen Ragıp Paşa Kütüphanesi ile paralel inşa edilmiş olabilir (Erünsal,2007).
5	ALACAMESCİT	Tahmin	Çeçen,1988,s.227/541	18. Yüzyılda faal olan Rufai Dergahı (Alaca Mescid) ile paralel olarak inşa edildiği düşünülmektedir (Çarşamba Tekkesi,2021).
6	ANAHTARAĞASI	Tahmin	Çeçen,1988,s.229/613	Musalla Mescidi ile paralel olarak inşa edildiği düşünülmektedir (Üstündağ vd.,2017,s.311).
7	ÇOBANÇAVUŞ	Tahmin	Çeçen,1988,s.229/609	Çoban Çavuş Cami ile paralel olarak inşa edildiği düşünülmektedir (Üstündağ vd.,2017,s.174).
8	MUSALLA	Tahmin	Çeçen,1988,s.227/546	Musalla Mescidi ile paralel olarak inşa edildiği düşünülmektedir (Üstündağ vd.,2017,s.311).
9	ADLİŞAH	Tahmin	Çeçen,1988,s.227/537	Laleli Külliyesi içerisinde görünen çeşmenin, külliye ile birlikte 18-19. Yüzyılda inşa edilmiş olması muhtemeldir.

YENİKAPI				
NO	**ÇEŞME ADI**	**İNŞA TARİHİ**	**DEBİ**	**AÇIKLAMA**
1	CELLAT	Tahmin	Çeçen,1988,s.226/520	Cellat Cami ile birlikte inşa edildiği tahmin edilen çeşme, yol açma çalışmasında kaldırılmıştır (İsted,2017).
2	İMRAHOR HAMAMI	Tahmin	Çeçen,1988,s.226/521	İmrahor Hamamı ile birlikte inşa edildiği tahmin edilen çeşme, yol açma çalışmasında kaldırılmıştır (Ertuğrul,2015).
3	SANDIK	Tahmin	Çeçen,1988,s.227/548	Çeşmenin Havuzlu Hamam ile birlikte inşa edilmiş olması muhtemeldir (Ertuğrul,2015).
4	HANIM SULTAN CAMİİ	Tahmin	Çeçen,1988,s.227/564	Hanım Sultan Cami ile birlikte inşa edildiği tahmin edilen çeşme, yol açma çalışmasında kaldırılmıştır (İsted,2017).
5	YENİKAPI DEĞİRMENİ	Tahmin	Çeçen,1988,s.227/547	Çşemenin Pervititch haritalarında 18-19. Yüzyıla ait olduğu anlaşılan yapıların etrafında inşa edildiği tahmin edilmektedir.(Pervititch,1922/45,p.55-56).
6	DEĞİRMEN SOKAK	Tahmin	Çeçen,1988,s.227/549	Çşemenin Pervititch haritalarında 18-19. Yüzyıla ait olduğu anlaşılan yapıların etrafında inşa edildiği tahmin edilmektedir.(Pervititch,1922/45,p.55-56).
7	KİLİSE ALTI	Tahmin	Çeçen,1988,s.226/526	1846 yılında inşa edilen Tatios Ermeni Kilisesi ile birlikte aynı dönemde inşa edildiği düşünülmektedir (Türkiye Ermeniler Patrikliği,2019).
AKSARAY				
NO	**ÇEŞME ADI**	**İNŞA TARİHİ**	**DEBİ**	**AÇIKLAMA**
1	EBEKADIN	(Tanışık,1943,s.364/Aksaray Tramvay Deposu…)	Çeçen,1988,s.217/234	
2	SAKA	(Tanışık,1943,s.363/Aksaray Oruçgazi Karşısındaki…)	Çeçen,1988,s.227/558	
3	SARI(VİRAN)	(Tanışık,1943,s.363/Aksaray Oruçgazi Üst Tarafındaki…)	Çeçen,1988,s.227/562	
4	ŞEKERCİ	(Tanışık,1943,s.363/Aksaray Camcılar Cami Yankapı…)	Çeçen,1988,s.226/516	
5	AHMET PAŞA	(Tanışık,1943,s.170/no:173)	Çeçen,1988,s.227/557	
6	ORTA	(Tanışık,1943,s.363/Aksaray Oruçgazi Kemalpaşa Arasındaki…)	Çeçen,1988,s.227/559	
7	BİLİNMEYEN	Tahmin	Çeçen,1988,P7	15-16. Yüzyıl yapısı Aksaray Hamamı ile birlikte aynı dönem içerisinde inşa edilmiş olması muhtemeldir (Kurtbil,2006).
8	ÇAKIRAĞA	(Tanışık,1943,s.302/no:329)	Çeçen,1988,s.226/517	

YUSUFPAŞA				
NO	**ÇEŞME ADI**	**İNŞA TARİHİ**	**DEBİ**	**AÇIKLAMA**
1	ŞİMERT ÇAVUŞ	Tahmin	Çeçen,1988,s.216/215	16. Yüzyıl yapısı olan Şimert Çavuş Türbesi ile birlikte inşa edilmiş olduğu tahmin edilmektedir (Kültürenvanteri,2020).
2	BİLİNMEYEN 3	Tahmin	Çeçen,1988,s.216/223	16. Yüzyıl yapısı olan Haseki Külliyesi ile birlikte inşa edilmiş olduğu tahmin edilmektedir. Eski tarihli haritalarda yerleşke içerisinde görünen çeşmenin vakfı da aynıdır. (Çeçen,1988,216).
3	SARI MUSA	Tahmin	Çeçen,1988,s.216/209	15. Yüzyıl yapısı olan Sarı Musa Camisi ile birlikte inşa edilmiş olduğu tahmin edilmektedir (Kültürenvanteri,2020).
4	TEVEKKÜL HAMAMI	Tahmin	Çeçen,1988,s.216/222	15. Yüzyıl yapısı olduğu tahmin edilen Tevekkül Hamamı ile birlikte inşa edilmiş olduğu düşünülmektedir.
5	BİLİNMEYEN 1	Tahmin	Çeçen,1988,s.216/225	15. Yüzyıl yapısı olduğu tahmin edilen Tevekkül Hamamı ile birlikte inşa edilmiş olduğu düşünülmektedir.
6	BİLİNMEYEN 2	Tahmin	Çeçen,1988,s.216/216	15. Yüzyıl yapısı olduğu tahmin edilen Tevekkül Hamamı ile birlikte inşa edilmiş olduğu düşünülmektedir.
7	TAŞKASAP	Tahmin	Çeçen,1988,s.216/213	17. Yüzyıl yapısı olan Selçuk Sultan (Abbasağa) Cami ile paralel olarak inşa edildiği düşünülmektedir (Üstündağ vd.,2017,s.419).
8	DEVEBOYNU	(Tanışık,1943,s.98/no:100)	Çeçen,1988,s.216/208	
9	BİLİNMEYEN 4	Tahmin	Çeçen,1988,s.216/221	Çeşmenin olduğu yerde 19. Yüzyılda inşa edilmiş eğitim yapıları olduğu görülmüştür (Ayverdi,1958,D.3.1.)
10	BİLİNMEYEN 5	Tahmin	Çeçen,1988,s.216/206	19. Yüzyılda mahallede yaşayan devlet adamı Ali Rıza Efendi tarafında inşa edildiği anlaşılmaktadır (Dramalı Ali Rıza Efendi,2010)
11	MEHTER ÇEŞME	Tahmin	Çeçen,1988,s.216/204	Dağıtım hattının çeşmeye doğru izlediği güzergahta 18-19. Yüzyılda inşa edilmiş yapıların etrafından dolaştığı görünmektedir. Buna göre bu yapıların sonrasında çeşmenin inşa edilmiş olması muhtemeldir.
12	DEDE PAŞA	Tahmin	Çeçen,1988,s.216/207	16. Yüzyıl yapısı olan Softa Sinan Cami yerleşkesi içinde görünen çeşmenin, yine cami parselinde inşa edilen diğer çeşmeye paralel olarak inşa edilmiş olduğu tahmin edilmektedir.
13	TOZKOPARAN	Tahmin	Çeçen,1988,s.217/233	1827'de yılında onarılırken Şems-i Molla Cami ile birlikte inşa edilen çeşmelerden olması muhtemeldir.
14	ALİ RIZA EFENDİ	Tahmin	Çeçen,1988,s.229/613	19. Yüzyılda mahallede yaşayan devlet adamı Ali Rıza Efendi tarafında inşa edildiği anlaşılmaktadır (Dramalı Ali Rıza Efendi,2010)
15	SÜLEYMANPAŞA	(Tanışık,1943,s.348/no:399)	Çeçen,1988,s.216/203	
16	RAHVANT	(Tanışık,1943,s.264/no:281)	Çeçen,1988,P7	
17	SOFTA SİNAN	(Tanışık,1943,s.304/no:332)	Çeçen,1988,s.216/2012	
HORHOR				
NO	**ÇEŞME ADI**	**İNŞA TARİHİ**	**DEBİ**	**AÇIKLAMA**
1	KIZIL MİNARE CAMİİ	Tahmin	Çeçen,1988,s.226/509	16. Yüzyıl yapısı olan Kızıl Minare Cami ile birlikte inşa edilmiş olduğu tahmin edilmektedir (Üstündağ vd.,2017,s.325).
2	AHMEDİYE	Tahmin	Çeçen,1988,s.226/525	16. Yüzyıl yapısı olan Sofular Tekkesi ile birlikte inşa edilmiş olduğu tahmin edilmektedir. Çeşme eski tarihli haritalarda yerleşke içerisinde görünmektedir. (Özcan,2003; Ayverdi,1958,D.4.2.).
3	AKAR	(Tanışık,1943,s.210/no:217)	Çeçen,1988,P7	

SARIGÜZEL				
NO	**ÇEŞME ADI**	**İNŞA TARİHİ**	**DEBİ**	**AÇIKLAMA**
1	AYNACILAR	Tahmin	Çeçen,1988,P7	Şu an mevcut olmayan Aynacılar Mescidi'nin yapımına paralel olarak 16. Yüzyılda inşa edildiği tahmin edilmektedir.
2	DİBEK	Tahmin	Çeçen,1988,s.219/294	Kanuni devrinde inşa edilen ve yıkılınca 17. Yüzyılda tekrar yapılan olan Dibek Cami'nin yapımına paralel olarak inşa edildiği tahmin edilmektedir (Üstündağ vd.,2017,s.184).
3	HACI İLYAS	Tahmin	Çeçen,1988,s.218/290	Mimar Sinan dönemi eserlerinden olan Hacı İlyas Mescidi ile birlikte inşa edildiği tahmin edilmektedir (İsted,2017).
4	HÜSREV PAŞA	Tahmin	Çeçen,1988,s.218/293	Mimar Sinan dönemi eserlerinden olan Hüsrev Paşa Türbesi ile birlikte inşa edildiği tahmin edilmektedir (Eyice,1999).
5	MOLLA AHMET	Tahmin	Çeçen,1988,s.218/288	20. Yüzyılda yıkılan Molla Ahmet (Ahaveyn) Cami ile birlikte inşa edildiği tahmin edilmektedir. Sahada yapılan gözlemlerde binaların arasında cami ve ilgili yapılara ait olduğu düşünülen kalıntılar görülmüştür (Ayverdi,1958,p.D.5.1.).
6	SARIGÜZEL	(Tanışık,1943,s.126/no:128)	Çeçen,1988,s.P7	
YENİBAHÇE				
NO	**ÇEŞME ADI**	**İNŞA TARİHİ**	**DEBİ**	**AÇIKLAMA**
1	KATİP MÜSLAHİTTİN	Tahmin	Çeçen,1988,s.215/186	15. Yüzyıl yapısı olan Katip Müslahittin Camisi ile birlikte inşa edilmiş olduğu tahmin edilmektedir (Kültürenvanteri,2020).
2	LÜTFÜ PAŞA	Tahmin	Çeçen,1988,s.215/195	Asıl adı Ahmet Çelebi Cami iken yanındaki çeşmenin ismi olan Lütüf Paşa ile anılmaya başlanan cami ile aynı dönemde 16. Yüzyılda yapılmış olması muhtemeldir (Üstündağ vd.,2017,s.337).
3	HİMMETZADE	Tahmin	Çeçen,1988,s.215/189	17. Yüzyılda faaliyet gösteren Himmetzade Dergahı ile bostanı arasında tespit edilen çeşmenin 16-17. Yüzyıl eseri olduğu belirtilebilir (Tanman,1998; Ayverdi,1958,p.D.4.1.).
4	KAPTAN SİNAN PAŞA 1	(Tanışık,1943,s.24/no:22)	Çeçen,1988,s.215/193	
5	KAPTAN SİNAN PAŞA 2	(Tanışık,1943,s.24/no:22)	Çeçen,1988,s.215/193	
6	AYNALI KAVAK (YUKARI)	(Tanışık,1943,s.44/no:40)	Çeçen,1988,s.216/198	
7	HALICILAR	(Tanışık,1943,s.112/no:114)	Çeçen,1988,s.216/202	
8	ÖRDEK KASAP	Tahmin	Çeçen,1988,s.215/190	1773'de faal olan Ördek Kasap Cami ile aynı yerleşkede görünen çeşme 18-19. Yüzyılda inşa edilmiş olabilir (İsted,2017; Ayverdi,1958,p.D.4.1.).
9	VALİDE	(Tanışık,1943,s.344/no:392)	Çeçen,1988,s.215/188	
DAVUTPAŞA				
NO	**ÇEŞME ADI**	**İNŞA TARİHİ**	**DEBİ**	**AÇIKLAMA**
1	YOKUŞ	Tahmin	Çeçen,1988,s.217/240	19. Yüzyıl ortalarında faal olan Bekarlar Tekkesi bitişiğinde olan çeşmenin, bu yapı ile birlikte inşa edilmiş olduğu tahmin edilmektedir (Ayverdi,1958,D.3.1.).
2	DAVUTPAŞA	Tahmin	Çeçen,1988,s.217/245	15-16.Yüzyıl yapısı olan Kasap İlyas Cami ile birlikte veya yakın bir zaman diliminde inşa edilmiş olduğu tahmin edilmektedir (Üstündağ vd.,2017,s.308).
3	ŞADIRVAN	Tahmin	Çeçen,1988,s.217/242	15-16.Yüzyıl yapısı olan Kasap İlyas Cami ile birlikte veya yakın bir zaman diliminde inşa edilmiş olduğu tahmin edilmektedir (Üstündağ vd.,2017,s.308).

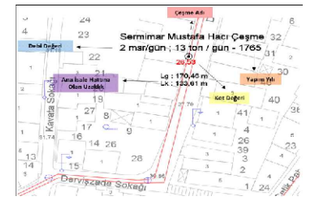
SAMATYA				
NO	**ÇEŞME ADI**	**İNŞA TARİHİ**	**DEBİ**	**AÇIKLAMA**
1	ŞAH SULTAN - 2	Tahmin	Çeçen,1988,s.217/249	16. Yüzyıl yapısı olan Mihrişah Şah Sultan Camisi ile birlikte inşa edilmiş olduğu tahmin edilmektedir (Üstündağ vd.,2017,s.172).
2	AĞAHAMAMI	Tahmin	Çeçen,1988,s.217/259	Mimar Sinan dönemi eserlerinden olan Ağa Hamamı ile birlikte inşa edildiği tahmin edilmektedir (Eyice,1997).
3	KASAP	Tahmin	Çeçen,1988,s.217/255	15. Yüzyılda fetih sonrası kiliseden camiye çevrilen Sancaktar Hayrettin Paşa Cami ile birlikte inşa edildiği ve sonrasında tesislerin yapımıyla birlikte su verilen çeşmelerden olduğu tahmin edilmektedir (Üstündağ vd.,2017,s.412.
4	EMİRLER	Tahmin	Çeçen,1988,s.217/258	15. Yüzyılda fetih sonrası kiliseden camiye çevrilen Sancaktar Hayrettin Paşa Cami ile birlikte inşa edildiği ve sonrasında tesislerin yapımıyla birlikte su verilen çeşmelerden olduğu tahmin edilmektedir (Üstündağ vd.,2017,s.412).
5	İMRAHOR SEBİL	(Tanışık,1943,s.14/no:12)	Çeçen,1988,s.218/269	
6	ÇINAR CAMİ	(Tanışık,1943,s.154/no:156)	Çeçen,1988,s.217/257	
7	YOKUŞ	(Tanışık,1943,s.166/no:168)	Çeçen,1988,s.218/264	
YEDİKULE				
NO	**ÇEŞME ADI**	**İNŞA TARİHİ**	**DEBİ**	**AÇIKLAMA**
1	AĞA ÇAYIRI	Tahmin	Çeçen,1988,s.218/283	16. Yüzyıl yapısı olan Kasım Çelebi Camisi ile birlikte inşa edilmiş olduğu tahmin edilmektedir (Üstündağ vd.,2017,s.310). 1996 yılında çekilen bir fotoğrafta çeşmenin bir bölümünün mevcut olduğu görülmüştür (Suvakfı,2016,Ağaçayırı Çeşmesi).
2	HACI HÜSEYİN	Tahmin	Çeçen,1988,s.218/280	17. Yüzyıl ortalarında yapılan Malcı Mehmet Paşa Cami ile birlikte veya öncesinde inşa edildiği tahmin edilmektedir (Üstündağ vd.,2017,s.344).
3	ÇUKUR	(Tanışık,1943,s.104/no:106)	Çeçen,1988,s.218/265	
4	IRGATPAZARI	Tahmin	Çeçen,1988,s.218/272	17. Yüzyılda inşa edilen Kürkçü Cami ile paralel olarak inşa edildiği tahmin edilmektedir. Caminin avlusunda yıkılmış bir çeşmye ait bitkisel motifli çeşme teknesi olduğu belirtilmektedir (Üstündağ vd.,2017,s.335).

EK 2

EĞRİKAPI
AYVANSARAY
BALAT
SULTANÇEŞME
FENER
SULTAN SELİM
CİBALI
ÜNKAPANI
SARIGÜZEL
YENİBAHÇE
VEFA
SÜLEYMANİYE
TAHTAKALE
YENİCAMİ
UZUNÇARŞI
HOCAPAŞA
HORHOR
YUSUFPAŞA
AKSARAY
AYASOFYA
CERRAHPAŞA
LALELİ
GEDİKPAŞA
YENİKAPI
KUMKAPI
SULTANAHMET
AHİRKAPI
DAVUTPAŞA
KADIRGA
SAMATYA
YEDİKULE

LEJANT

Örnek Gösterim

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI

ADI - SOYADI :	ALİ ULAŞ
ANABİLİM DALI :	MİMARLIK
TEZ KONUSU :	OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI
TEZ DANIŞMANI :	Prof. Dr. HAMİDE BURCU ÖZGÜVEN

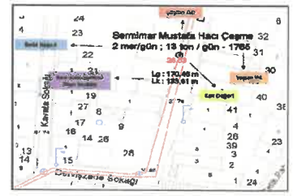
EK - 2

ANA PLAN

KOORDİNATLI ÇEŞME PLANI

Örnek Gösterim

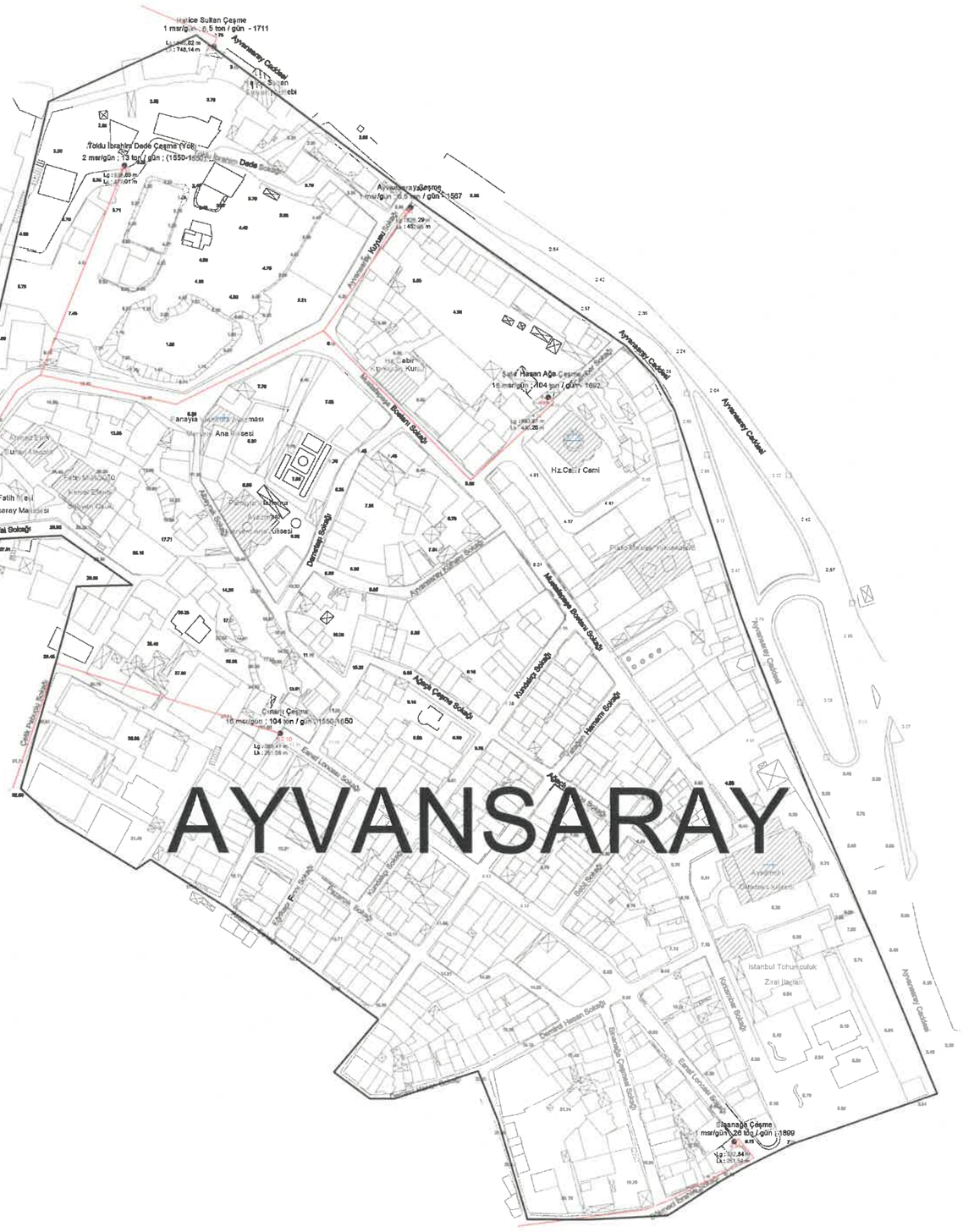
T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI

ADI - SOYADI :	ALİ ULAŞ
ANABİLİM DALI :	MİMARLIK
TEZ KONUSU :	OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI
TEZ DANIŞMANI :	Prof. Dr. HAMİDE BURCU ÖZGÜVEN

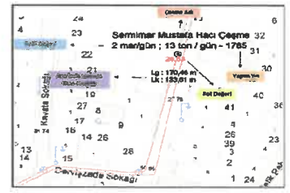
EK - 2

EĞRİKAPI MAHALLESİ

KOORDİNATLI ÇEŞME PLANI

Örnek Gösterim

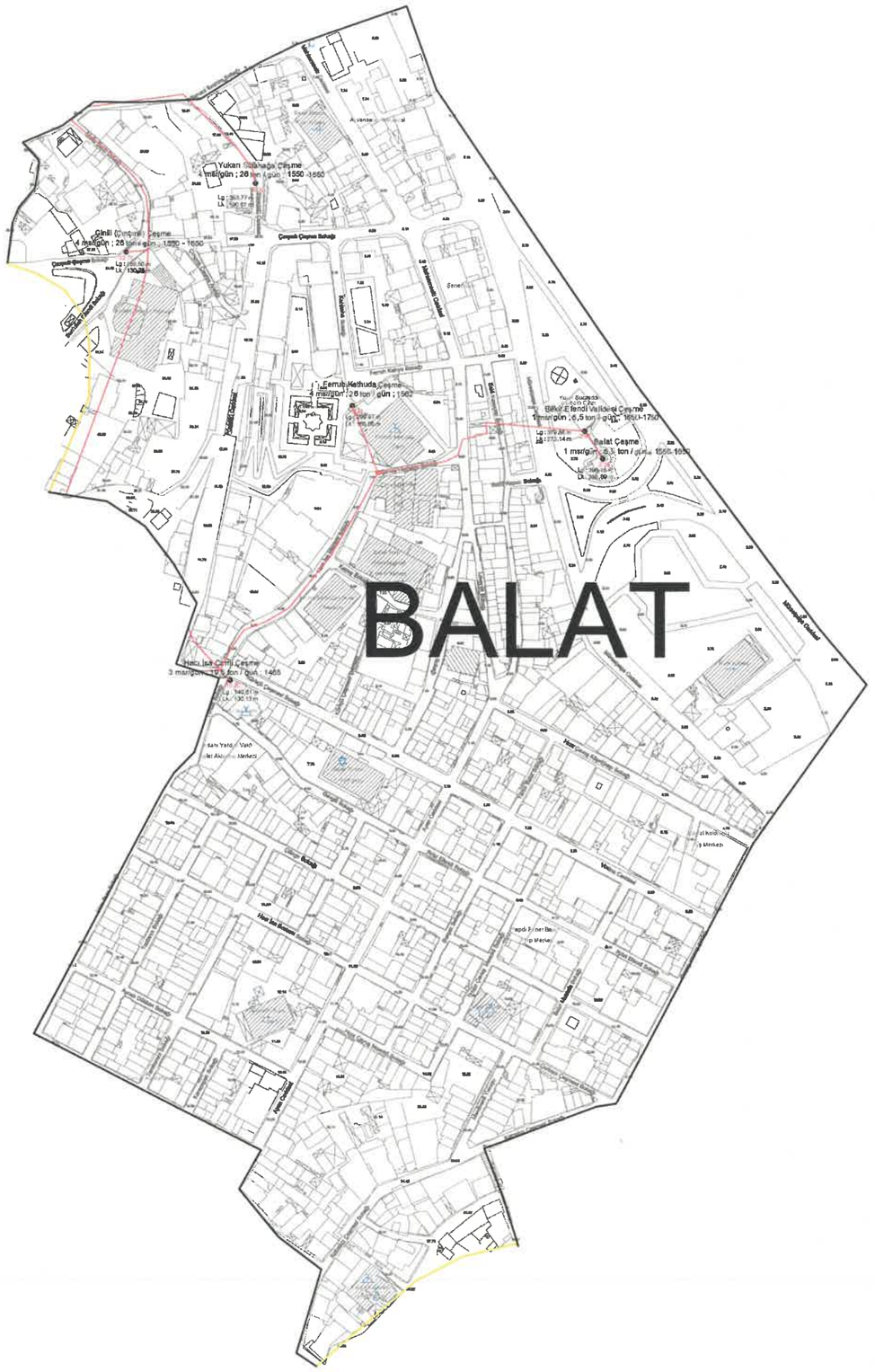
T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI

ADI - SOYADI :	ALİ ULAŞ
ANABİLİM DALI :	MİMARLIK
TEZ KONUSU :	OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI
TEZ DANIŞMANI :	Prof. Dr. HAMİDE BURCU ÖZGÜVEN

EK - 2

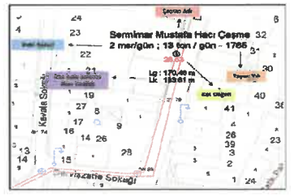
AYVANSARAY MAHALLESİ

KOORDİNATLI ÇEŞME PLANI

BALAT
Yukarı Balatağa Çeşme
1 mer/gün ; 26 ton / gün ; 1550 -1650
Çinili (Çinçinli) Çeşme
1 mer/gün ; 26 ton / gün ; 1550 - 1650
Çeşmeli Çeşme Sokağı
Cemüb Hatiuda Çeşme
1 mer/gün ; 26 ton / gün ; 1562
Hacı İsa Camii Çeşmesi
3 mer/gün ; 19,5 ton / gün ; 1465
Balat Çeşme
1 mer/gün ; 6,5 ton / gün ; 1505-1650
Bekir Efendi Validesi Çeşmesi
1 mer/gün ; 6,5 ton / gün ; 1650-1700
Yukarı Balatağa Çeşmesi
Çeşmeli Çeşme Sokağı
Yukarı Mahalle Mektebi Sokağı
Yukarı Balatağa Sokağı
Yukarı Balatağa Camii Sokağı
Yukarı Balatağa Camii
Balat Sokağı
Balat Camii Sokağı
Balat Camii
Balat Çeşmesi Sokağı
Balat Çeşmesi
Balat Mektebi Sokağı
Balat Mektebi
Hacı İsa Camii Sokağı
Hacı İsa Camii
Hacı İsa Mektebi Sokağı
Hacı İsa Mektebi
Hacı İsa Çeşmesi Sokağı
Hacı İsa Çeşmes

Örnek Gösterim

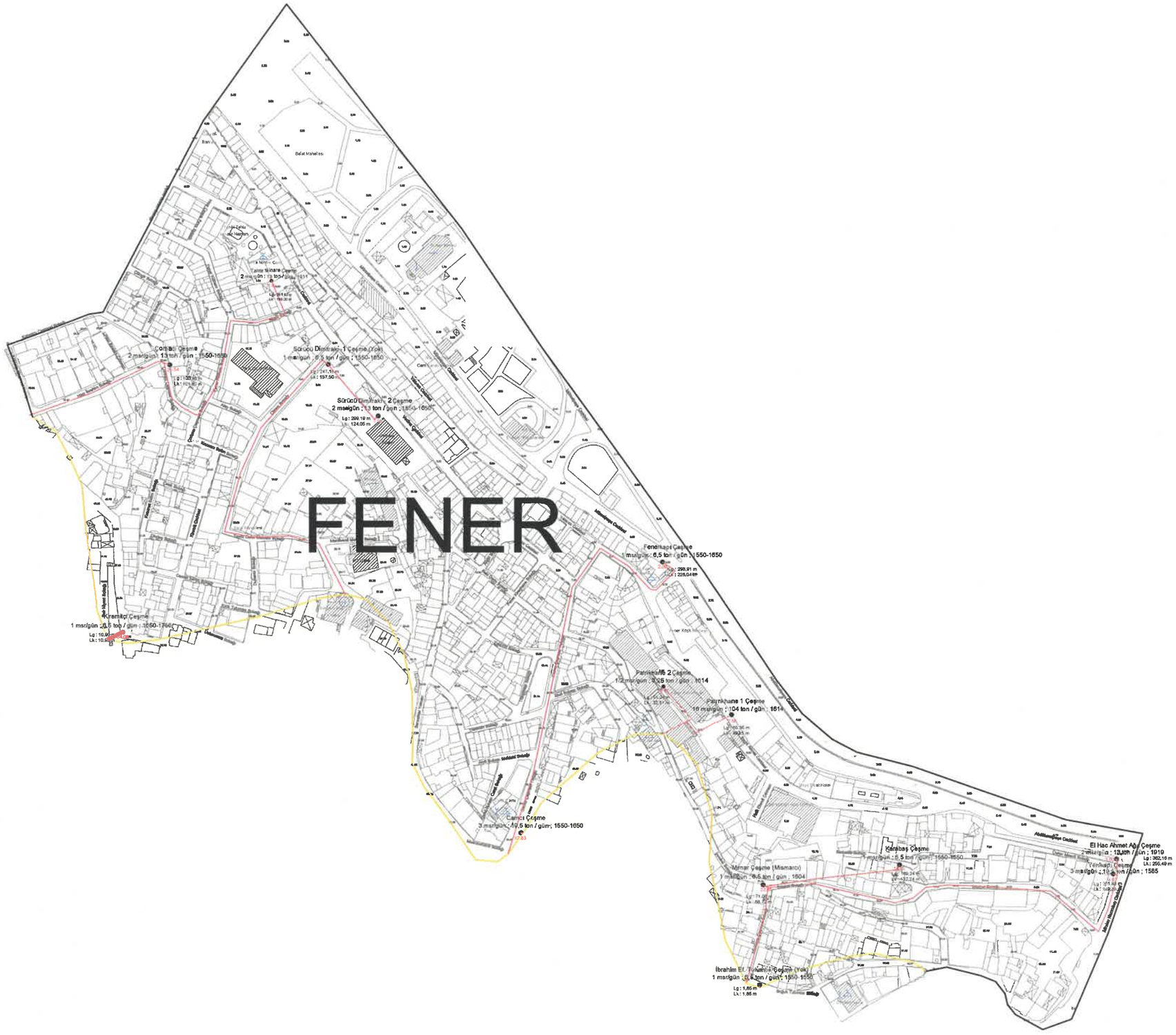
T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI

ADI - SOYADI :	ALİ ULAŞ
ANABİLİM DALI :	MİMARLIK
TEZ KONUSU :	OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI
TEZ DANIŞMANI :	Prof. Dr. HAMİDE BURCU ÖZGÜVEN

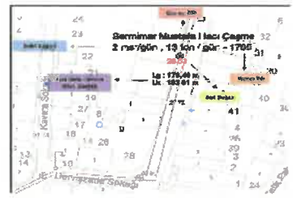
EK - 2

SULTANÇEŞME MAHALLESİ

KOORDİNATLI ÇEŞME PLANI

Örnek Gösterim

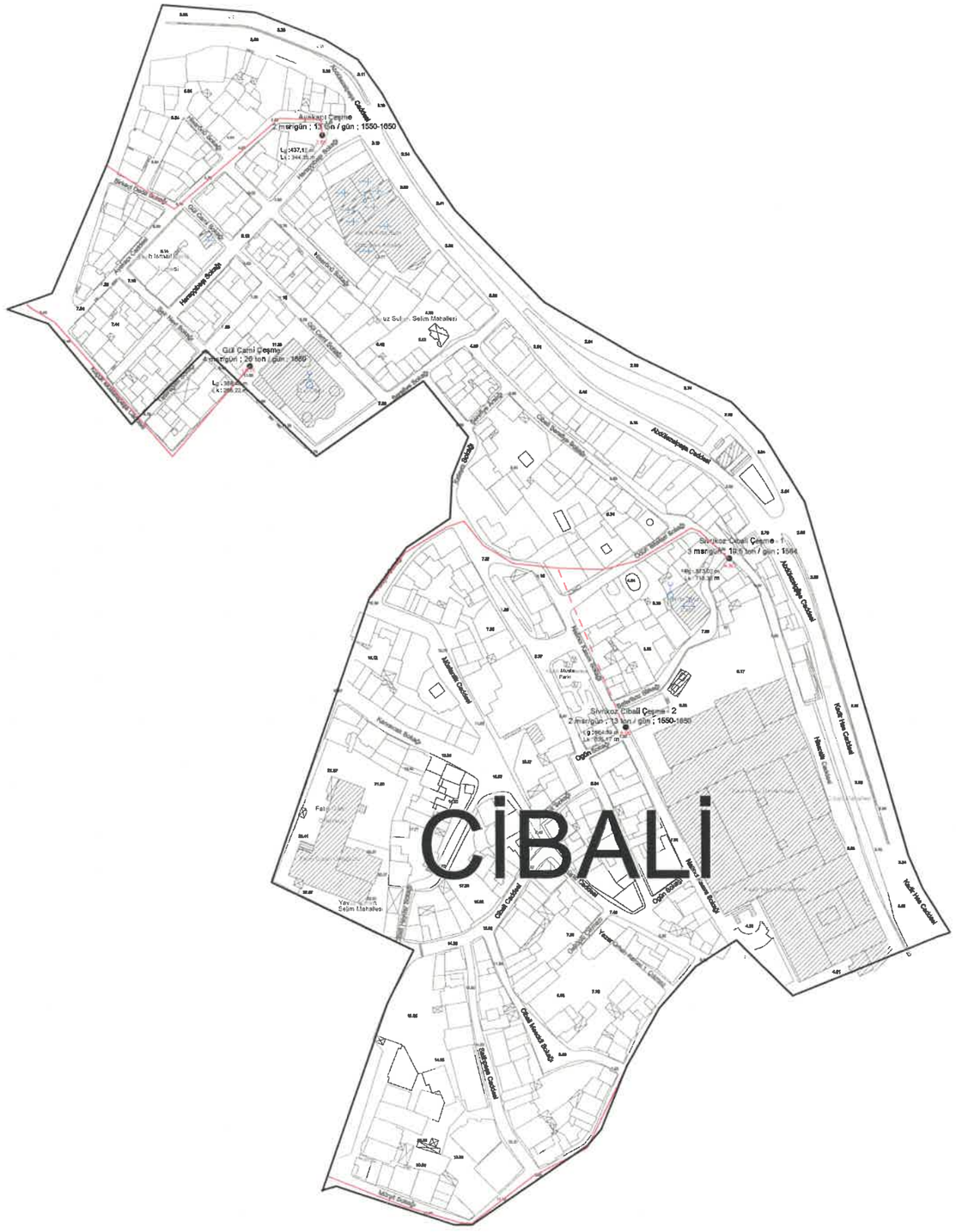
T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI

ADI - SOYADI :	ALİ ULAŞ
ANABİLİM DALI :	MİMARLIK
TEZ KONUSU :	OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI
TEZ DANIŞMANI :	Prof. Dr. HAMİDE BURCU ÖZGÜVEN

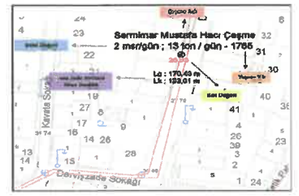
EK - 2

FENER MAHALLESİ

KOORDİNATLI ÇEŞME PLANI

Örnek Gösterim

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI

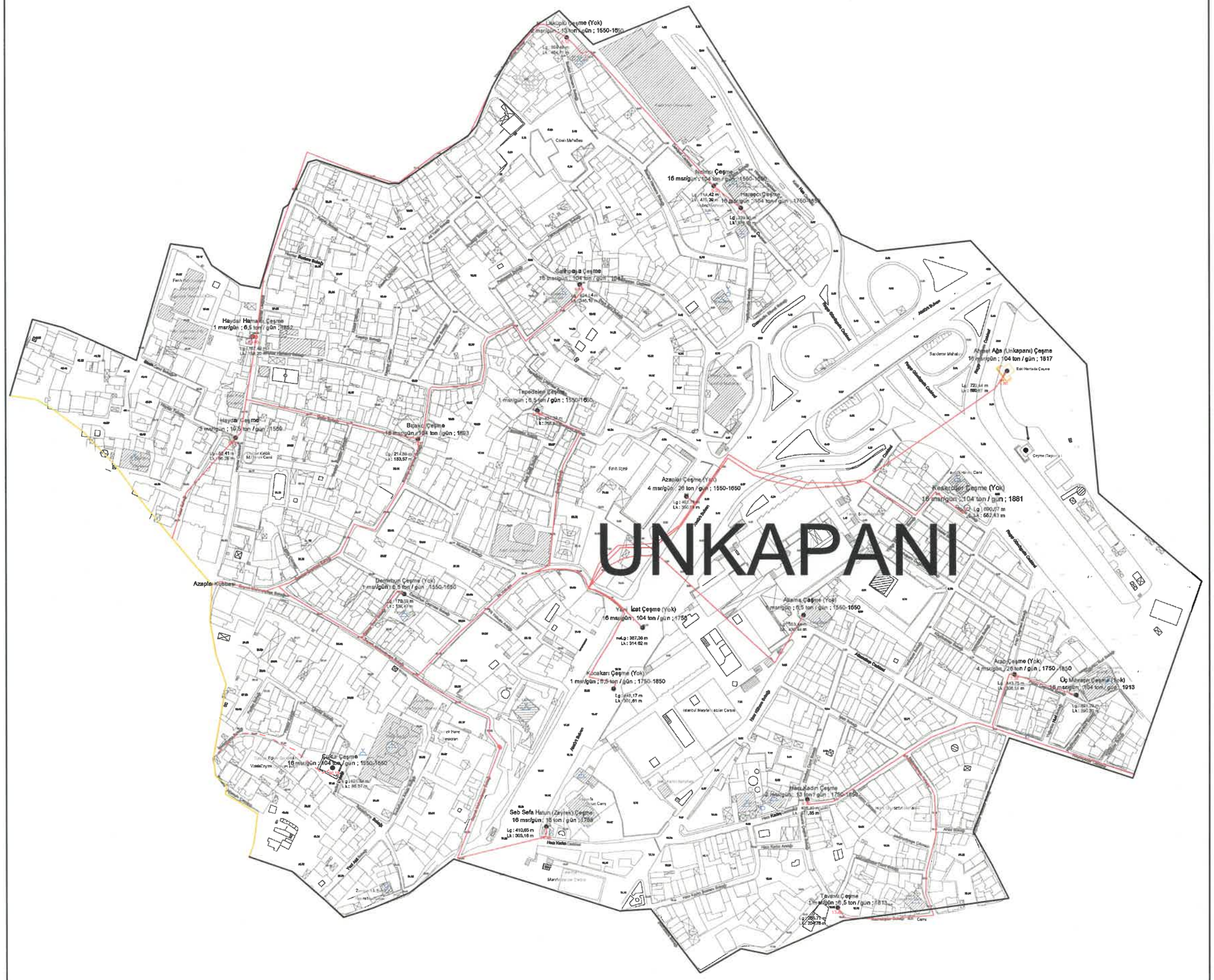
ADI - SOYADI :	ALİ ULAŞ
ANABİLİM DALI :	MİMARLIK
TEZ KONUSU :	OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI
TEZ DANIŞMANI :	Prof. Dr. HAMİDE BURCU ÖZGÜVEN

EK - 2

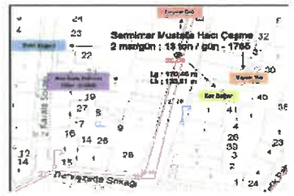
CİBALİ MAHALLESİ

KOORDİNATLI ÇEŞME PLANI

SULTAN
SELİM
Mimar Mustafa Ağa Çeşmesi (Yok)
4 msr/gün ; 26 ton / gün ; 1650
Zeynel Abidin Çeşmesi
1 msr/gün ; 6,5 ton / gün ; 1831
Küçük Mustafa Paşa Hamamı Çeşmesi (Yok)
2 msr/gün ; 13 ton / gün ; 1550-1650
Kara Sarı... Çeşmesi (Yok)
1 msr/gün ; 6,5 ton / gün ; 1550-1750
Karaşık Güzel Çeşmesi (Yok)
1 msr/gün ; 6,5 ton ; 1747
Zenbilli Ali Efendi Çeşmesi (Yok)
6 msr/gün ; 52 ton / gün ; 1550-1650
Çıraklık Çeşmesi (Yok)
4 msr/gün ; 26 ton / gün ; 1716
Lg : 14,11 m
Lk : 14,11 m
Ege... Çeşmesi
1 msr/gün ; 6,5 ton / gün ; 1550-1650
Lg : 2,19 m
Lk : 355,16 m
Aşıkpaşa Çeşmesi
1 msr/gün ; 13 ton / gün ; 1564
Sabrıalı Çeşmesi
16 msr/gün ; 104 ton / gün ; 1550
Kadı Çeşmesi
6 msr/gün ; 52 ton / gün ; 1550-1650
Lg : 11,41 m
Lk : 31,06 m
Hoca Çeşmesi
2 msr/gün ; 26 ton / gün ; 1550-1650
Lg : 367,57 m
Lk : 33,50 m
Lg : 724,64 m
Lk : 361,54 m
Lg : 356,16 m
Lk : 362,34 m
Lg : 363,17 m
Lg : 1,41 m
Lk : 1,41 m
Lg : 256,48 m
Lk : 344,75 m
Lg : 1,41 m
Lk : 1,41 m
Lg : 1,41 m
Lk : 1,41 m
Lg : 1,41 m
Lk : 1,41

Örnek Gösterim

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

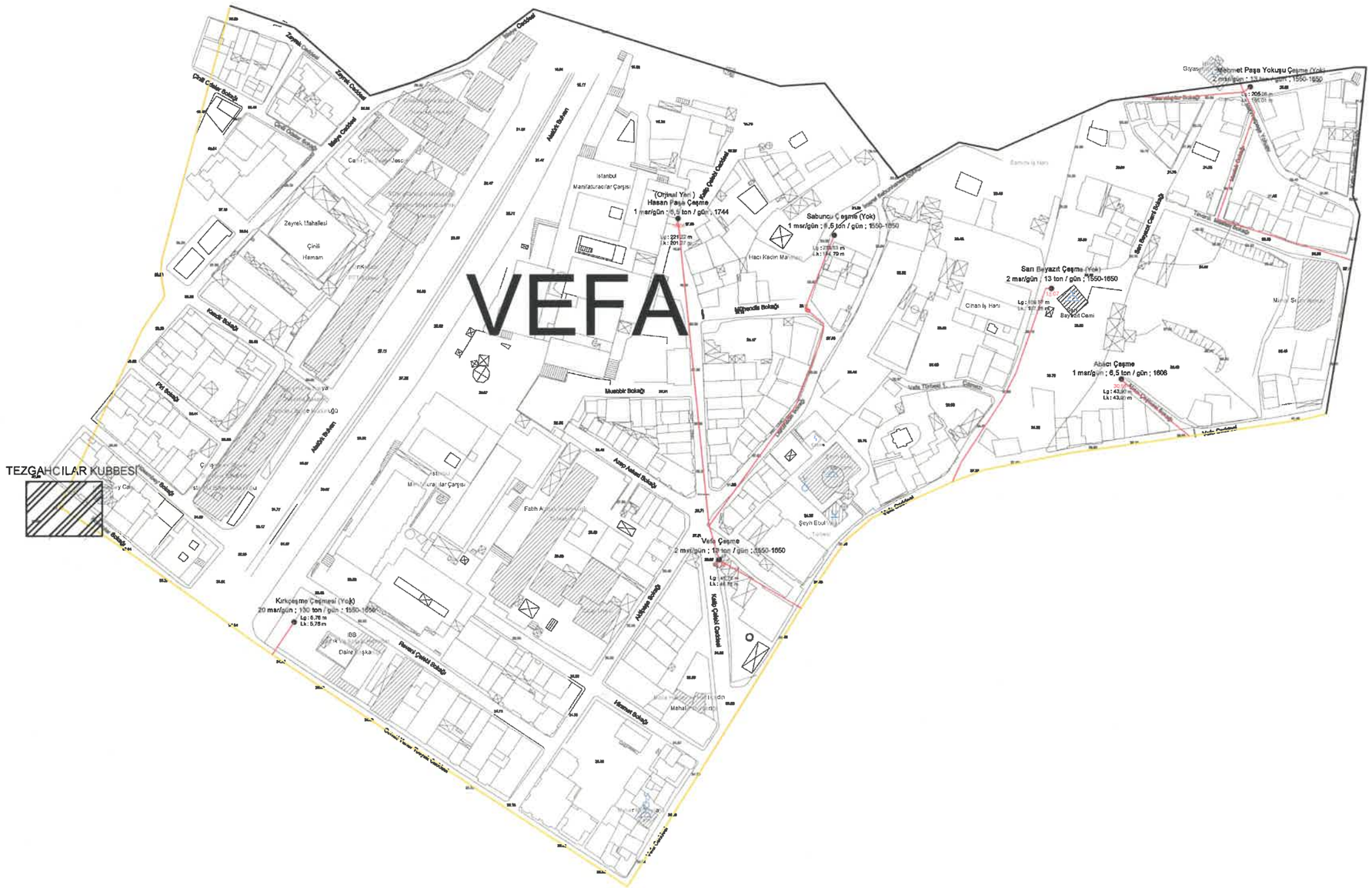
MİMARLIK ANA BİLİM DALI

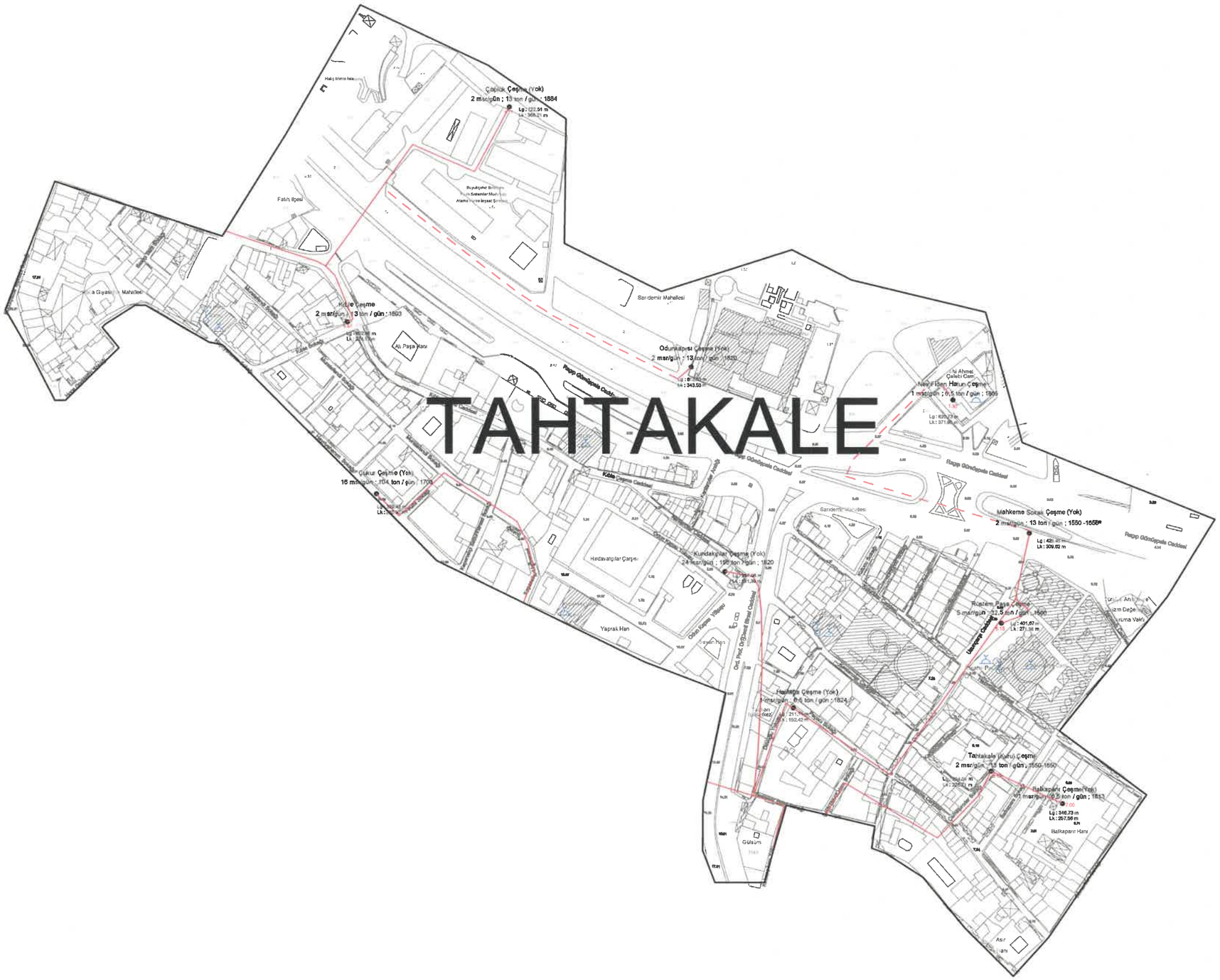
ADI - SOYADI :	ALİ ULAŞ
ANABİLİM DALI :	MİMARLIK
TEZ KONUSU :	OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI
TEZ DANIŞMANI :	Prof. Dr. HAMİDE BURCU ÖZGÜVEN

EK - 2

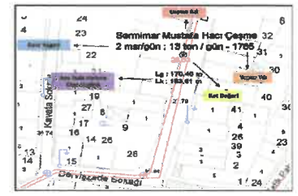
UNKAPANI MAHALLESİ

KOORDİNATLI ÇEŞME PLANI

VEFA
TEZGAHCILAR KUBBESİ
Sabuncu Çeşme (Yok)
1 mar/gün ; 6,5 ton / gün ; 1550-1650
(Orijinal Yeri)
Hasan Paşa Çeşme
1 mar/gün ; 6,5 ton / gün ; 1744
San Beyazıt Çeşme (Yok)
2 mar/gün ; 13 ton / gün ; 1550-1650
Abacı Çeşme
1 mar/gün ; 6,5 ton / gün ; 1606
Vefa Çeşme
2 mar/gün ; 13 ton / gün ; 1550-1650
Kırkçeşme Çeşmesi (Yok)
20 mar/gün ; 130 ton / gün ; 1550-1650
Lg : 6,76 m
Lk : 5,76 m
Zeyrek Mahallesi
Çinili Hamam
İstanbul Manifatura Çarşısı
Cihanlı Hanı
Bayezid Camii
Fatih Camii
Şeyh Ebul Vefa Türbesi
Mahmudiye Medresesi
Zeyrek Caddesi
Molla Çelebi Caddesi
Müneccim Başı Caddesi
Müneccim Başı Sokağı
Müneccim Başı Çıkmazı
Müneccim Başı Çeşmesi Sokağı
Müneccim Başı Fıskiyesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Çıkmazı
Müneccim Başı Kütüphanesi Çeşmesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Fıskiyesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Çıkmazı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Çeşmesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Fıskiyesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Çıkmazı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Çeşmesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Fıskiyesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Çıkmazı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Çeşmesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Fıskiyesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Çıkmazı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Çeşmesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Fıskiyesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Çıkmazı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Çeşmesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Fıskiyesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Çıkmazı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Çeşmesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Fıskiyesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Çıkmazı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Çeşmesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Fıskiyesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Çıkmazı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Çeşmesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Fıskiyesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Çıkmazı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Çeşmesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Fıskiyesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Çıkmazı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Çeşmesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Fıskiyesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Çıkmazı
Müneccim Başı Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Kütüphanesi Çeşmesi Sokağı
Müneccim Başı Kütüphanesi

Örnek Gösterim

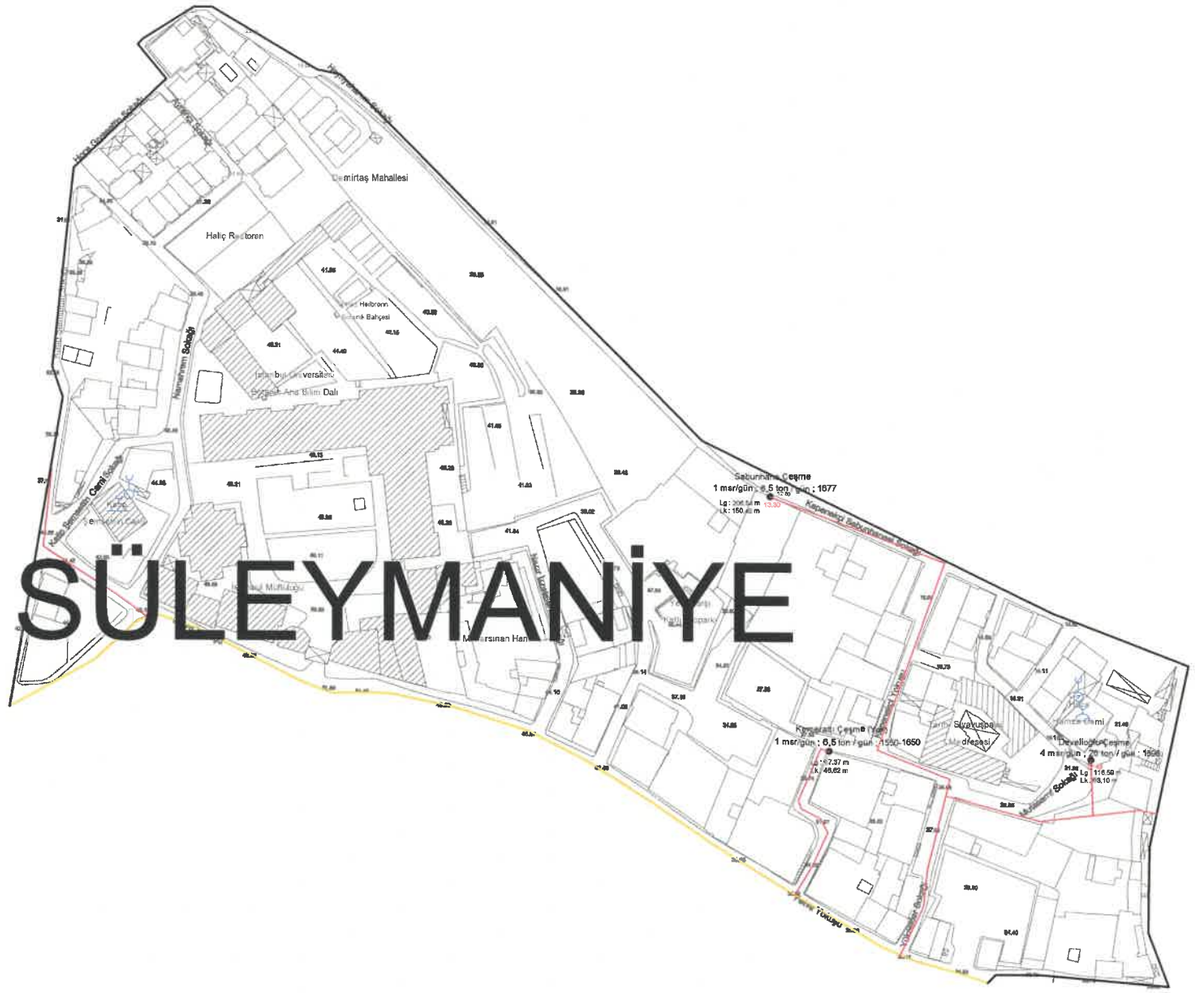
T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI

ADI - SOYADI :	ALİ ULAŞ
ANABİLİM DALI :	MİMARLIK
TEZ KONUSU :	OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI
TEZ DANIŞMANI :	Prof. Dr. HAMİDE BURCU ÖZGÜVEN

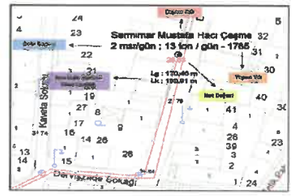
EK - 2

TAHTAKALE MAHALLESİ

KOORDİNATLI ÇEŞME PLANI

Örnek Gösterim

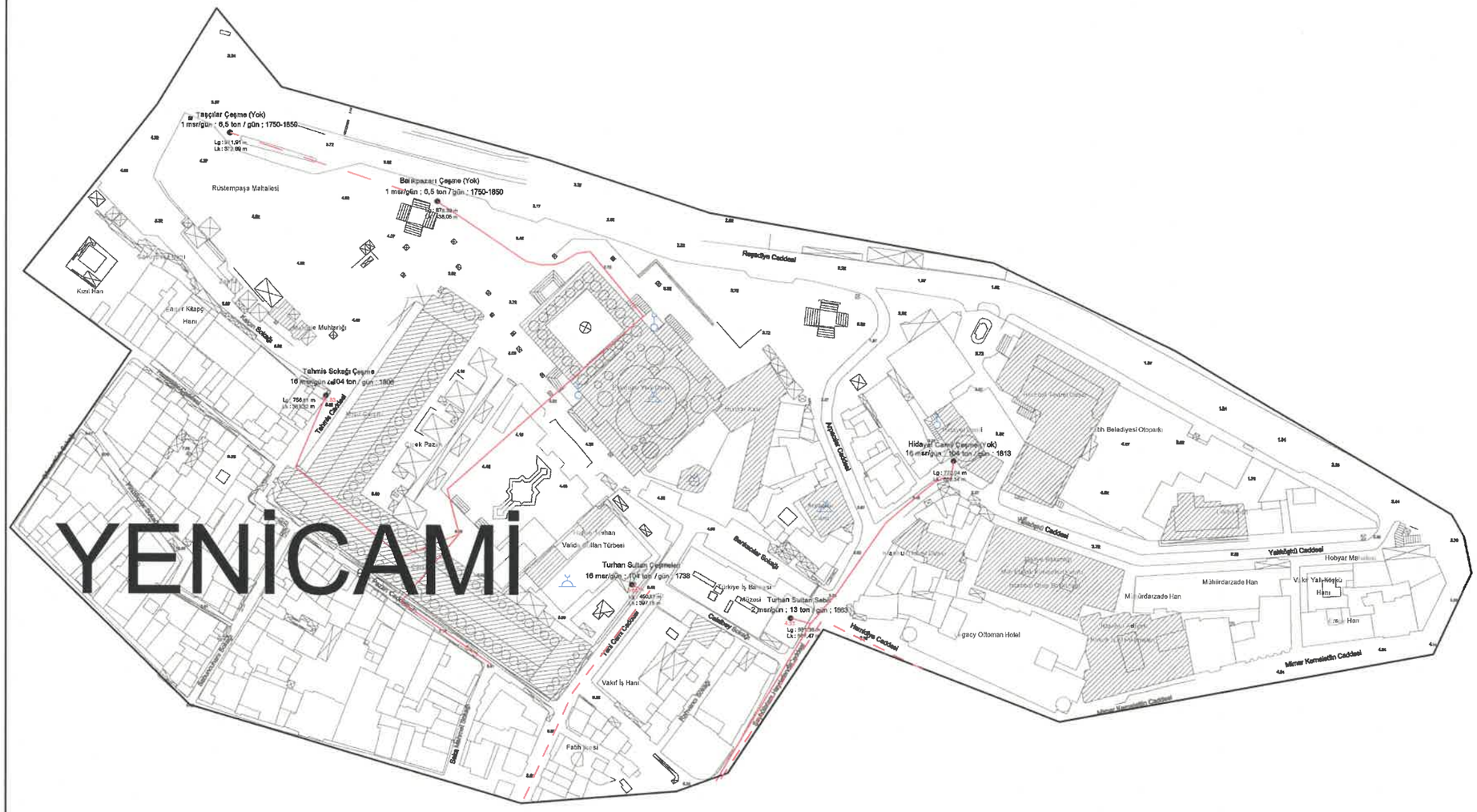
T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI

ADI - SOYADI :	ALİ ULAŞ
ANABİLİM DALI :	MİMARLIK
TEZ KONUSU :	OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI
TEZ DANIŞMANI :	Prof. Dr. HAMİDE BURCU ÖZGÜVEN

EK - 2

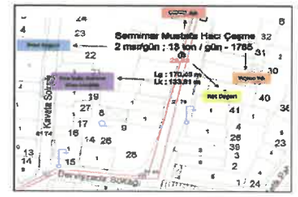
SÜLEYMANİYE MAHALLESİ

KOORDİNATLI ÇEŞME PLANI

YENİCAMİ

Örnek Gösterim

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANA BİLİM DALI

ADI - SOYADI :	ALİ ULAŞ
ANABİLİM DALI :	MİMARLIK
TEZ KONUSU :	OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI
TEZ DANIŞMANI :	Prof. Dr. HAMİDE BURCU ÖZGÜVEN

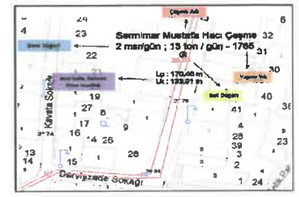
EK - 2

YENİCAMİ MAHALLESİ

KOORDİNATLI ÇEŞME PLANI

Örnek Gösterim

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANA BİLİM DALI

ADI - SOYADI :	ALİ ULAŞ
ANABİLİM DALI :	MİMARLIK
TEZ KONUSU :	OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI
TEZ DANIŞMANI :	Prof. Dr. HAMİDE BURCU ÖZGÜVEN

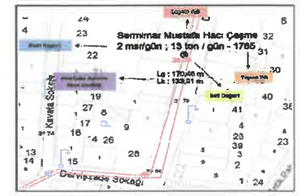
EK - 2

UZUNÇARŞI MAHALLESİ

KOORDİNATLI ÇEŞME PLANI

Örnek Gösterim

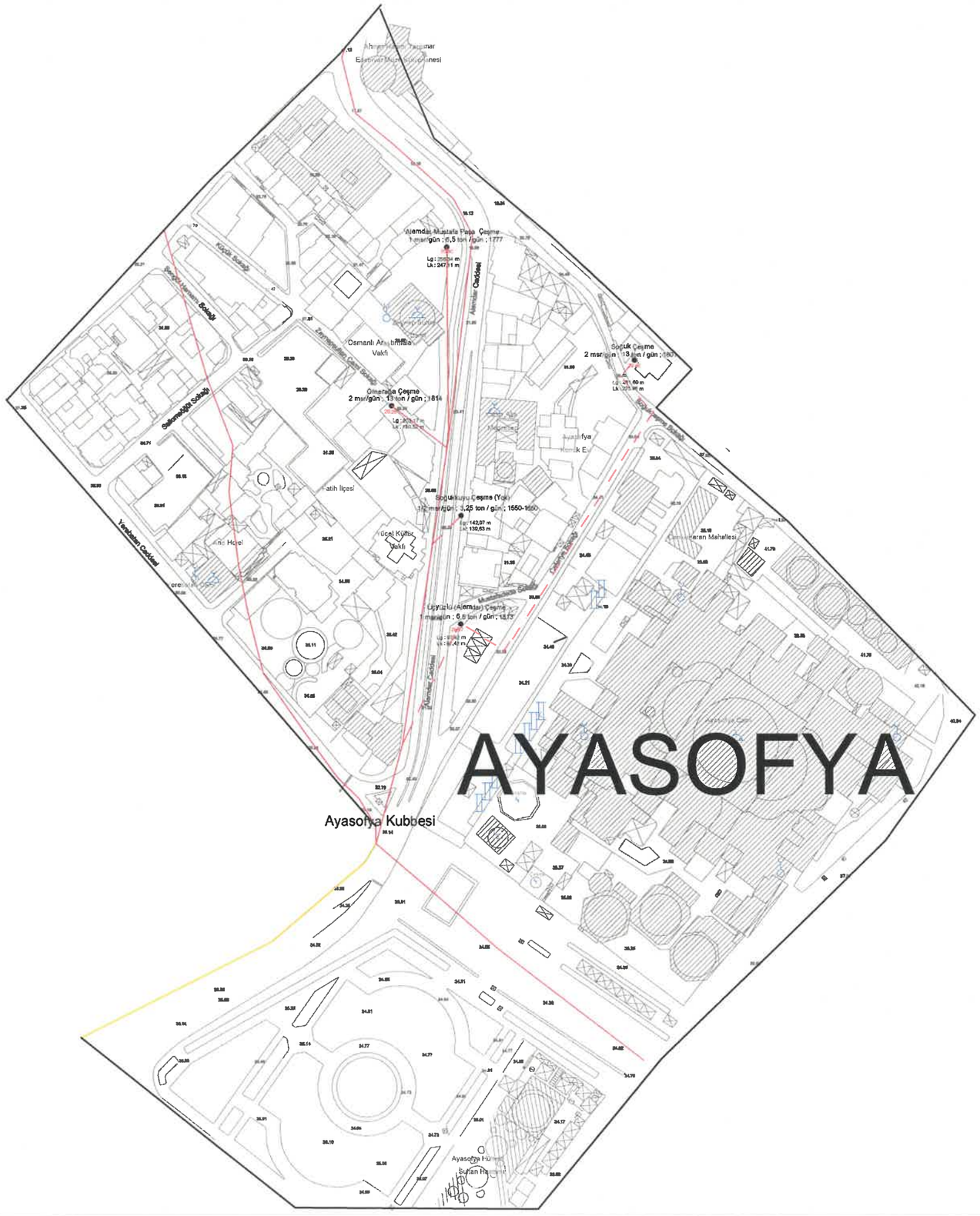
T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI

ADI - SOYADI :	ALİ ULAŞ
ANABİLİM DALI :	MİMARLIK
TEZ KONUSU :	OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI
TEZ DANIŞMANI :	Prof. Dr. HAMİDE BURCU ÖZGÜVEN

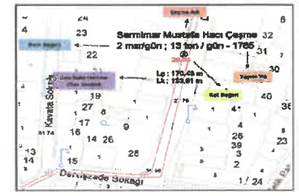
EK - 2

HOCAPAŞA MAHALLESİ

KOORDİNATLI ÇEŞME PLANI

Örnek Gösterim

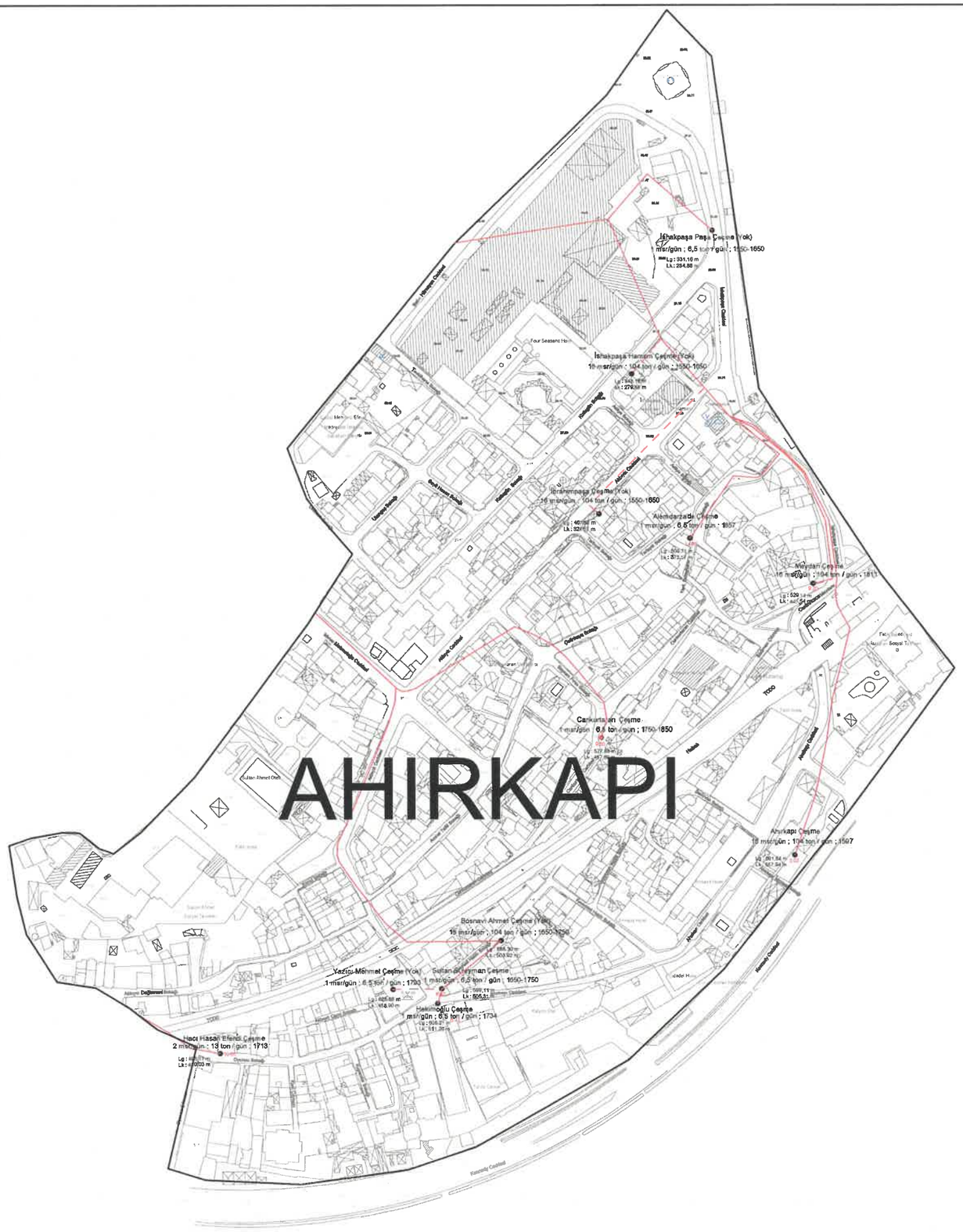
T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI

ADI - SOYADI :	ALİ ULAŞ
ANABİLİM DALI :	MİMARLIK
TEZ KONUSU :	OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI
TEZ DANIŞMANI :	Prof. Dr. HAMİDE BURCU ÖZGÜVEN

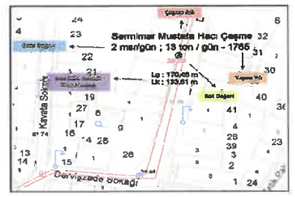
EK - 2

AYASOFYA MAHALLESİ

KOORDİNATLI ÇEŞME PLANI

Örnek Gösterim

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI

ADI - SOYADI :	ALİ ULAŞ
ANABİLİM DALI :	MİMARLIK
TEZ KONUSU :	OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI
TEZ DANIŞMANI :	Prof. Dr. HAMİDE BURCU ÖZGÜVEN

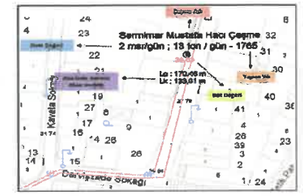
EK - 2

AHIRKAPI MAHALLESİ

KOORDİNATLI ÇEŞME PLANI

SULTANAHMET

Örnek Gösterim

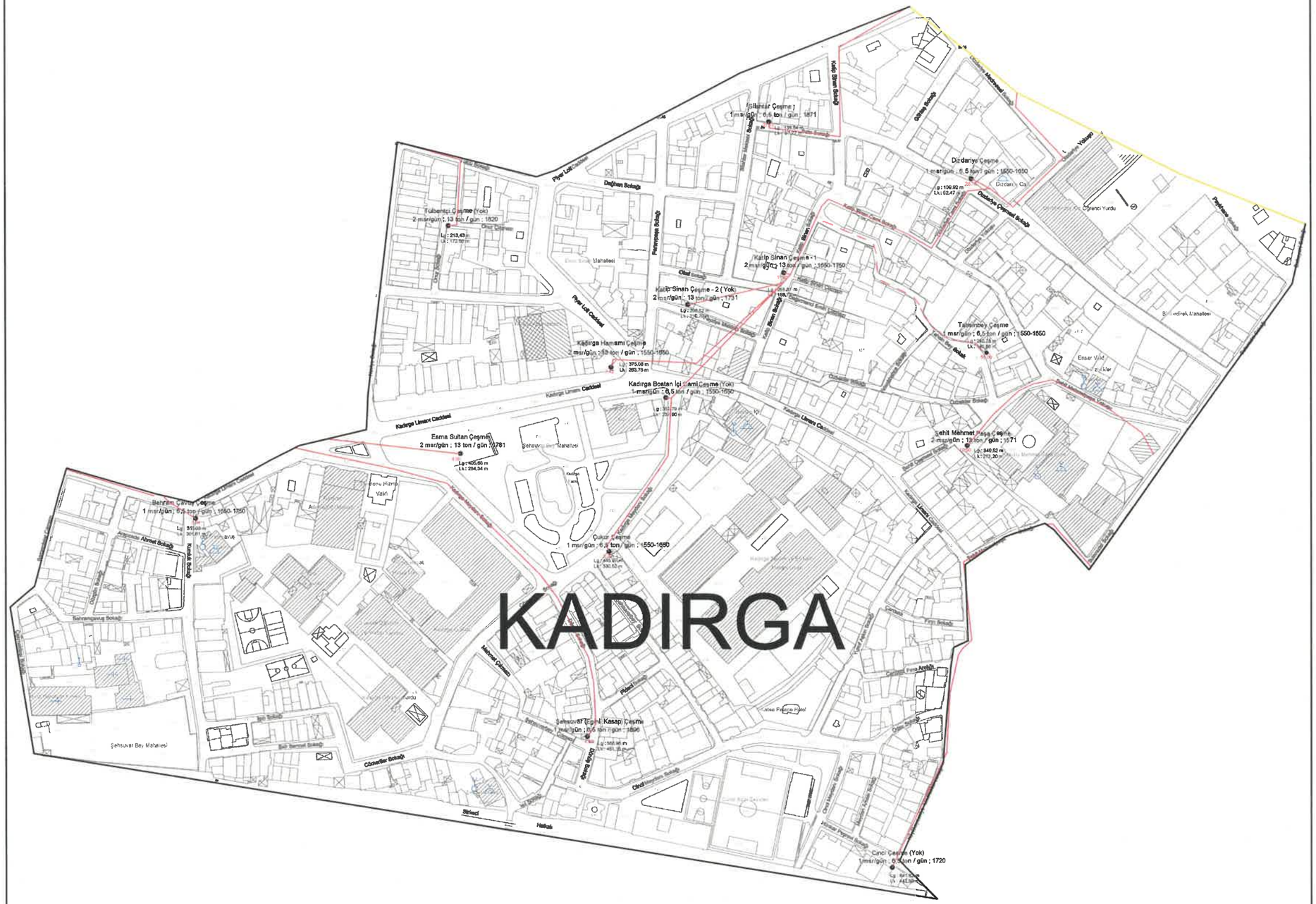
T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI

ADI - SOYADI :	ALİ ULAŞ
ANABİLİM DALI :	MİMARLIK
TEZ KONUSU :	OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI
TEZ DANIŞMANI :	Prof. Dr. HAMİDE BURCU ÖZGÜVEN

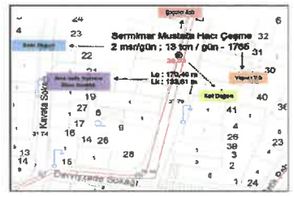
EK - 2

SULTANAHMET MAHALLESİ

KOORDİNATLI ÇEŞME PLANI

Örnek Gösterim

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANA BİLİM DALI

ADI - SOYADI :	ALİ ULAŞ
ANABİLİM DALI :	MİMARLIK
TEZ KONUSU :	OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI
TEZ DANIŞMANI :	Prof. Dr. HAMİDE BURCU ÖZGÜVEN

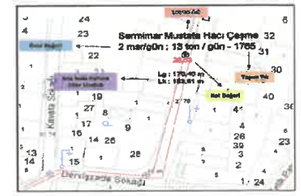
EK - 2

KADIRGA MAHALLESİ

KOORDİNATLI ÇEŞME PLANI

Örnek Gösterim

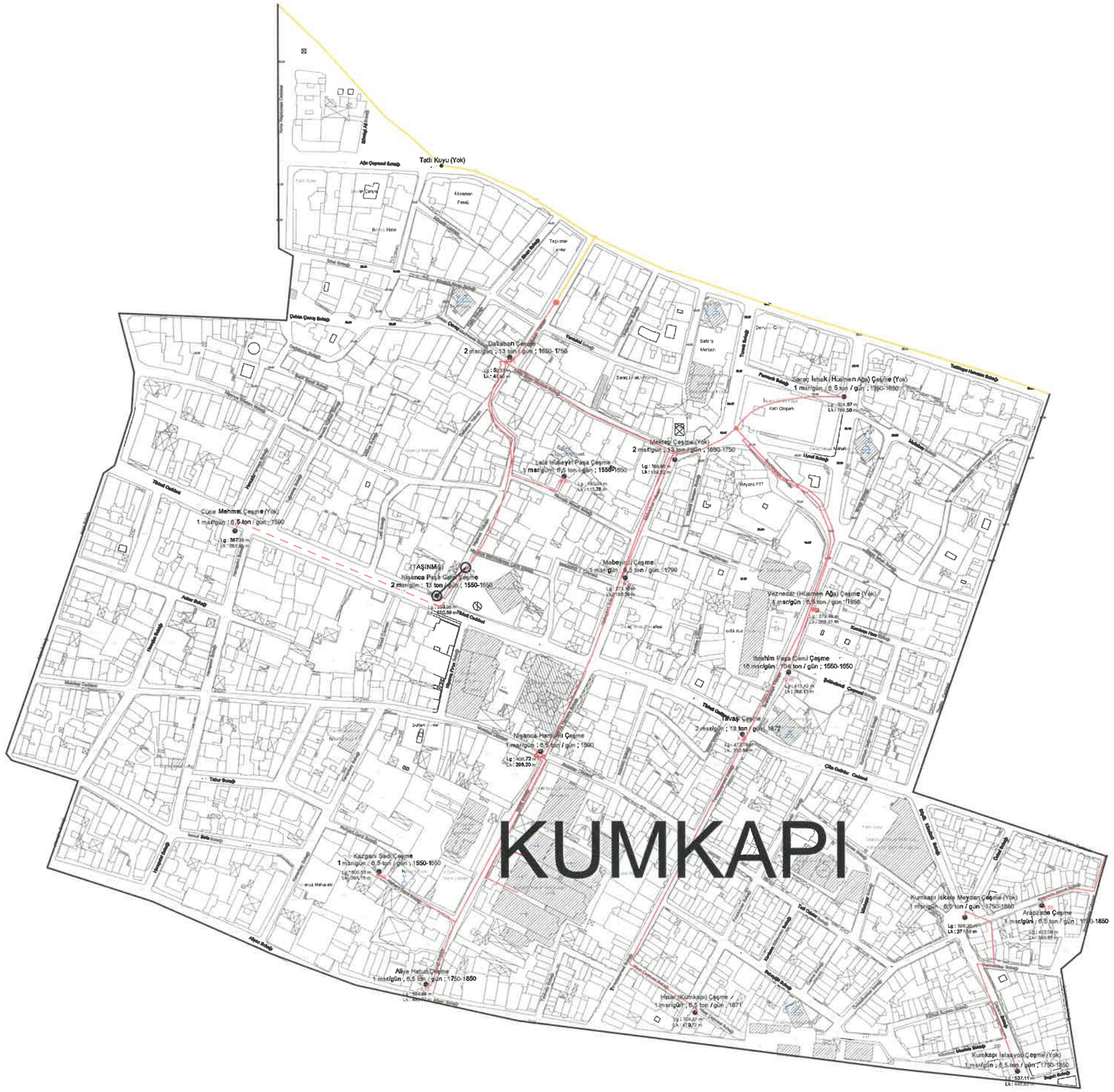
T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI

ADI - SOYADI :	ALİ ULAŞ
ANABİLİM DALI :	MİMARLIK
TEZ KONUSU :	OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI
TEZ DANIŞMANI :	Prof. Dr. HAMİDE BURCU ÖZGÜVEN

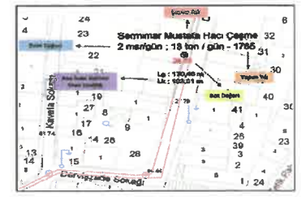
EK - 2

GEDİKPAŞA MAHALLESİ

KOORDİNATLI ÇEŞME PLANI

Örnek Gösterim

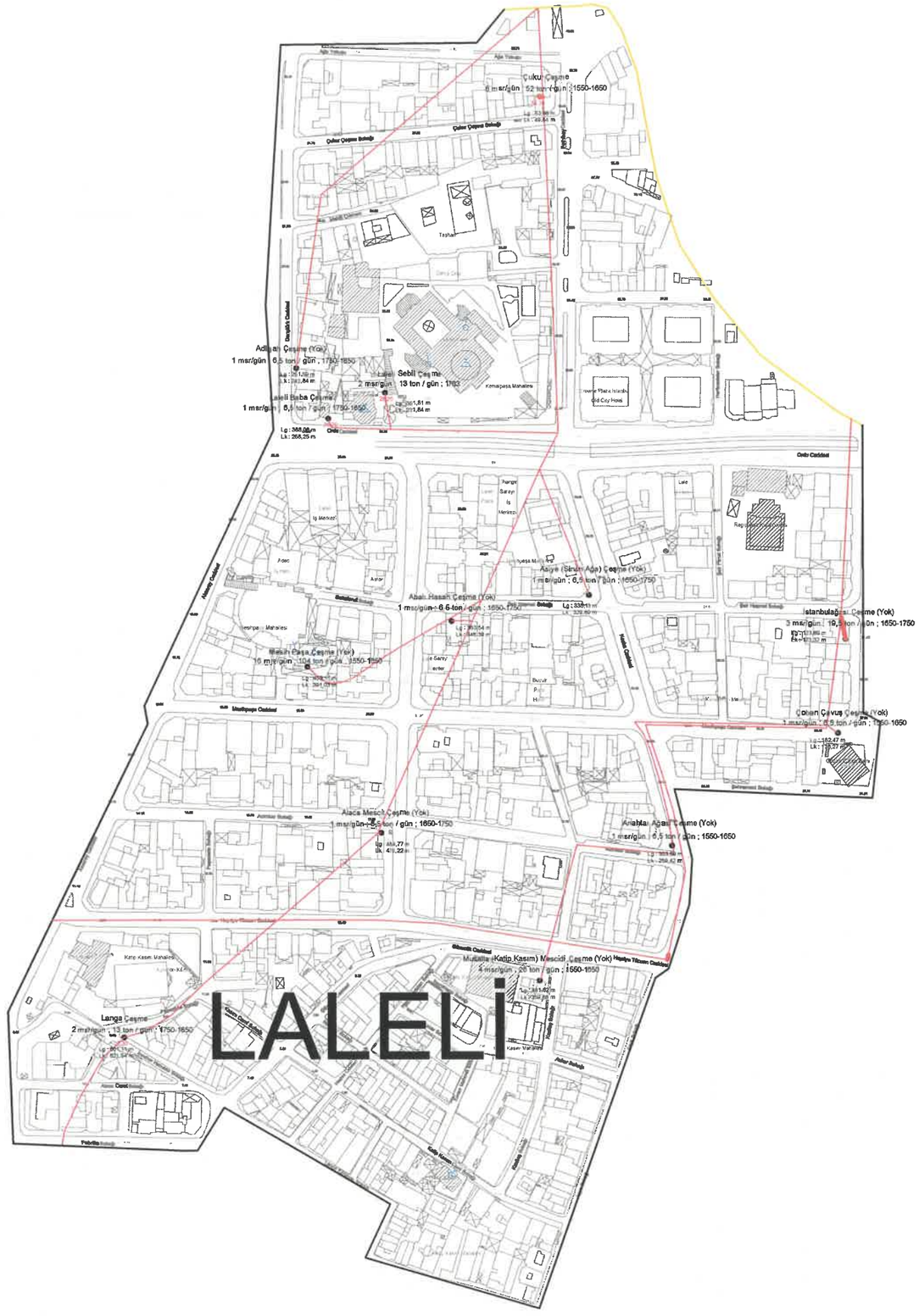
T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI

ADI - SOYADI :	ALİ ULAŞ
ANABİLİM DALI :	MİMARLIK
TEZ KONUSU :	OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI
TEZ DANIŞMANI :	Prof. Dr. HAMİDE BURCU ÖZGÜVEN

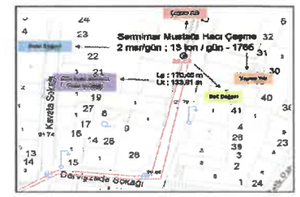
EK - 2

KUMKAPI MAHALLESİ

KOORDİNATLI ÇEŞME PLANI

Örnek Gösterim

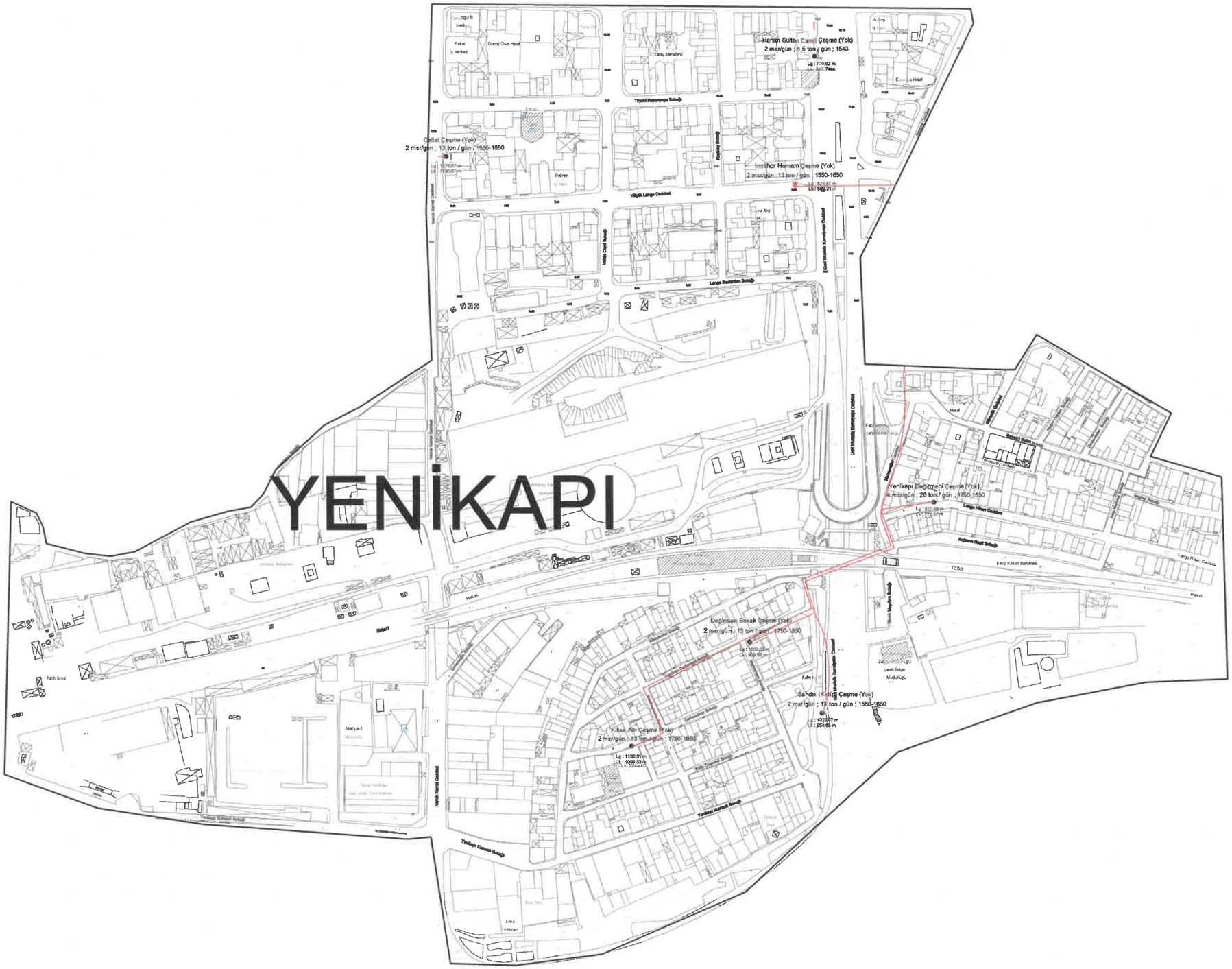
T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI

ADI - SOYADI :	ALİ ULAŞ
ANABİLİM DALI :	MİMARLIK
TEZ KONUSU :	OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI
TEZ DANIŞMANI :	Prof. Dr. HAMİDE BURCU ÖZGÜVEN

EK - 2

LALELİ MAHALLESİ

KOORDİNATLI ÇEŞME PLANI

Örnek Gösterim

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANA BİLİM DALI

ADI - SOYADI :	ALİ ULAŞ
ANABİLİM DALI :	MİMARLIK
TEZ KONUSU :	OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI
TEZ DANIŞMANI :	Prof. Dr. HAMİDE BURCU ÖZGÜVEN

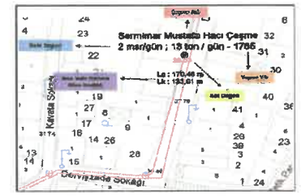
EK - 2

YENİKAPI MAHALLESİ

KOORDİNATLI ÇEŞME PLANI

Örnek Gösterim

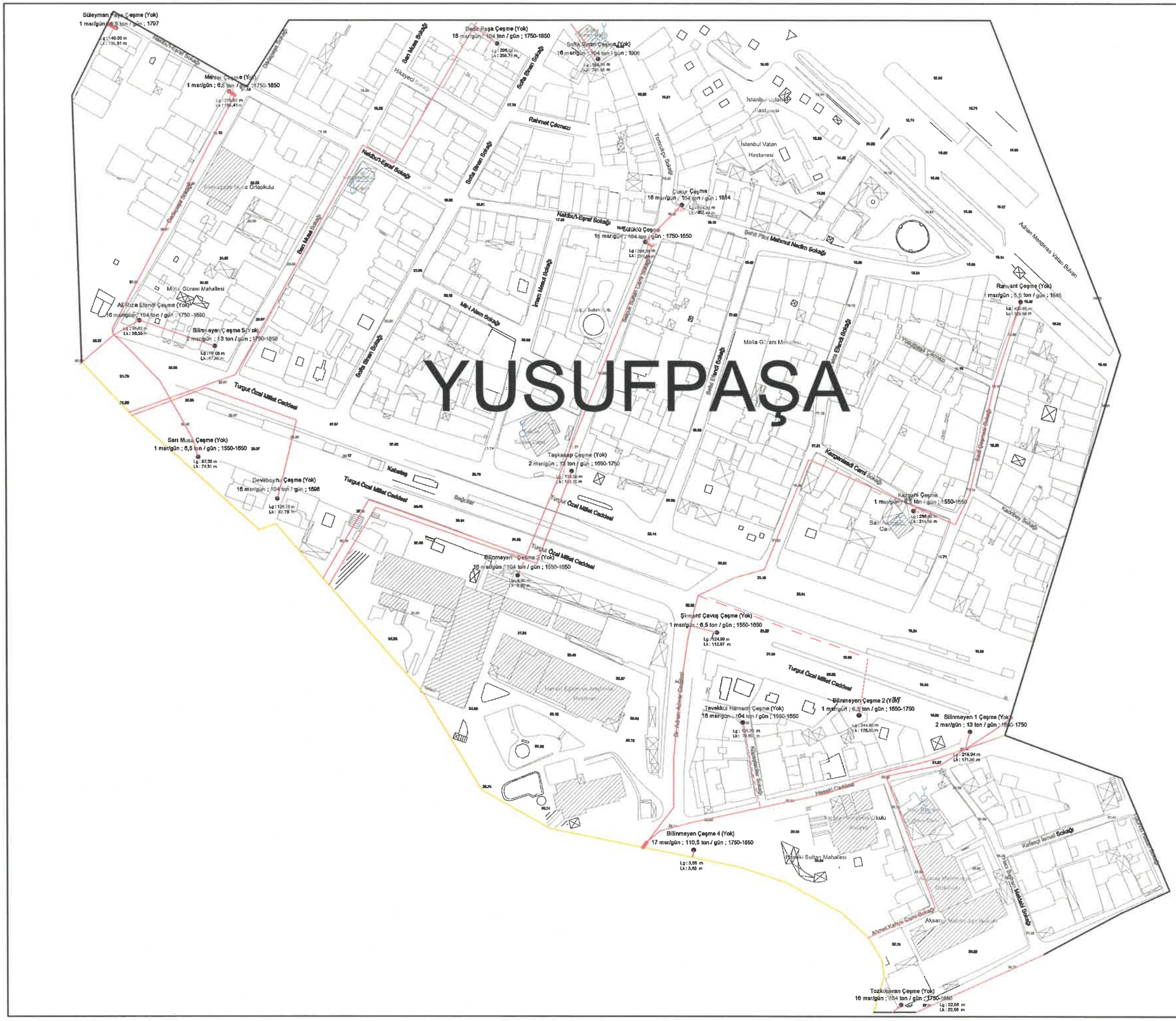
T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI

ADI - SOYADI :	ALİ ULAŞ
ANABİLİM DALI :	MİMARLIK
TEZ KONUSU :	OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI
TEZ DANIŞMANI :	Prof. Dr. HAMİDE BURCU ÖZGÜVEN

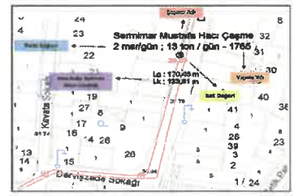
EK - 2

AKSARAY MAHALLESİ

KOORDİNATLI ÇEŞME PLANI

Örnek Gösterim

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANA BİLİM DALI

ADI - SOYADI :	ALİ ULAŞ
ANABİLİM DALI :	MİMARLIK
TEZ KONUSU :	OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI
TEZ DANIŞMANI :	Prof. Dr. HAMİDE BURCU ÖZGÜVEN

EK - 2

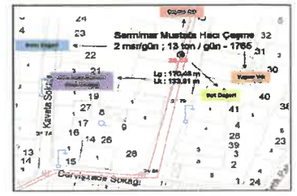
YUSUFPAŞA MAHALLESİ

KOORDİNATLI ÇEŞME PLANI

HORHOR

Örnek Gösterim

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANA BİLİM DALI

ADI - SOYADI :	ALİ ULAŞ
ANABİLİM DALI :	MİMARLIK
TEZ KONUSU :	OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI
TEZ DANIŞMANI :	Prof. Dr. HAMİDE BURCU ÖZGÜVEN

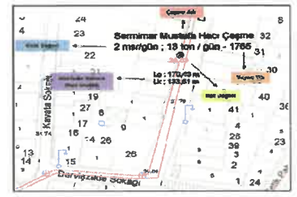
EK - 2

HORHOR MAHALLESİ

KOORDİNATLI ÇEŞME PLANI

Örnek Gösterim

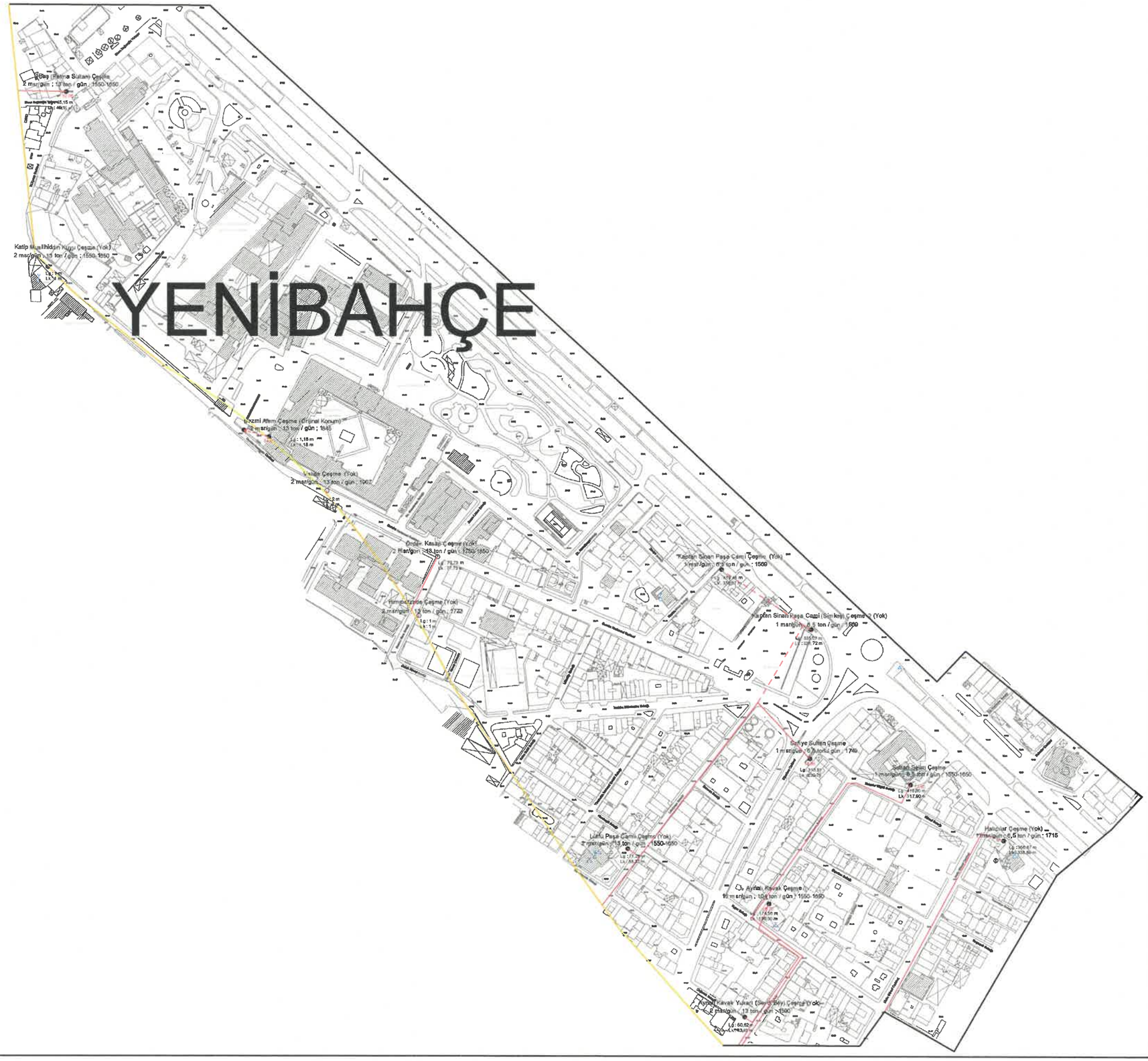
T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI

ADI - SOYADI :	ALİ ULAŞ
ANABİLİM DALI :	MİMARLIK
TEZ KONUSU :	OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI
TEZ DANIŞMANI :	Prof. Dr. HAMİDE BURCU ÖZGÜVEN

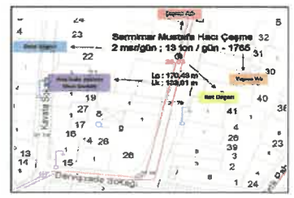
EK - 2

SARIGÜZEL MAHALLESİ

KOORDİNATLI ÇEŞME PLANI

Örnek Gösterim

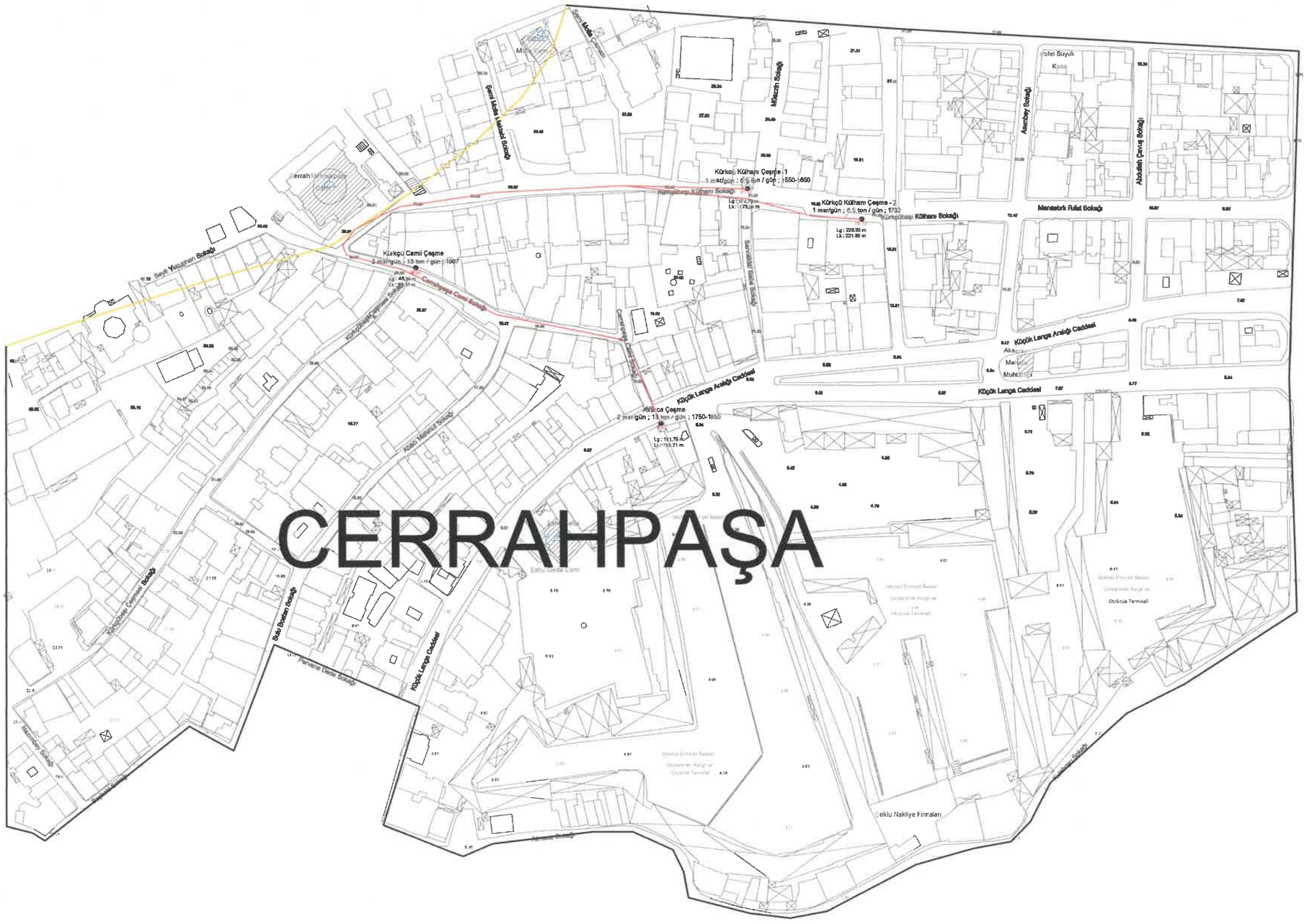
T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI

ADI - SOYADI :	ALİ ULAŞ
ANABİLİM DALI :	MİMARLIK
TEZ KONUSU :	OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI
TEZ DANIŞMANI :	Prof. Dr. HAMİDE BURCU ÖZGÜVEN

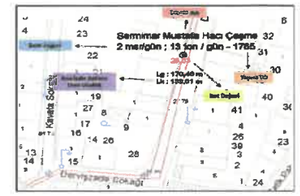
EK - 2

YENİBAHÇE MAHALLESİ

KOORDİNATLI ÇEŞME PLANI

Örnek Gösterim

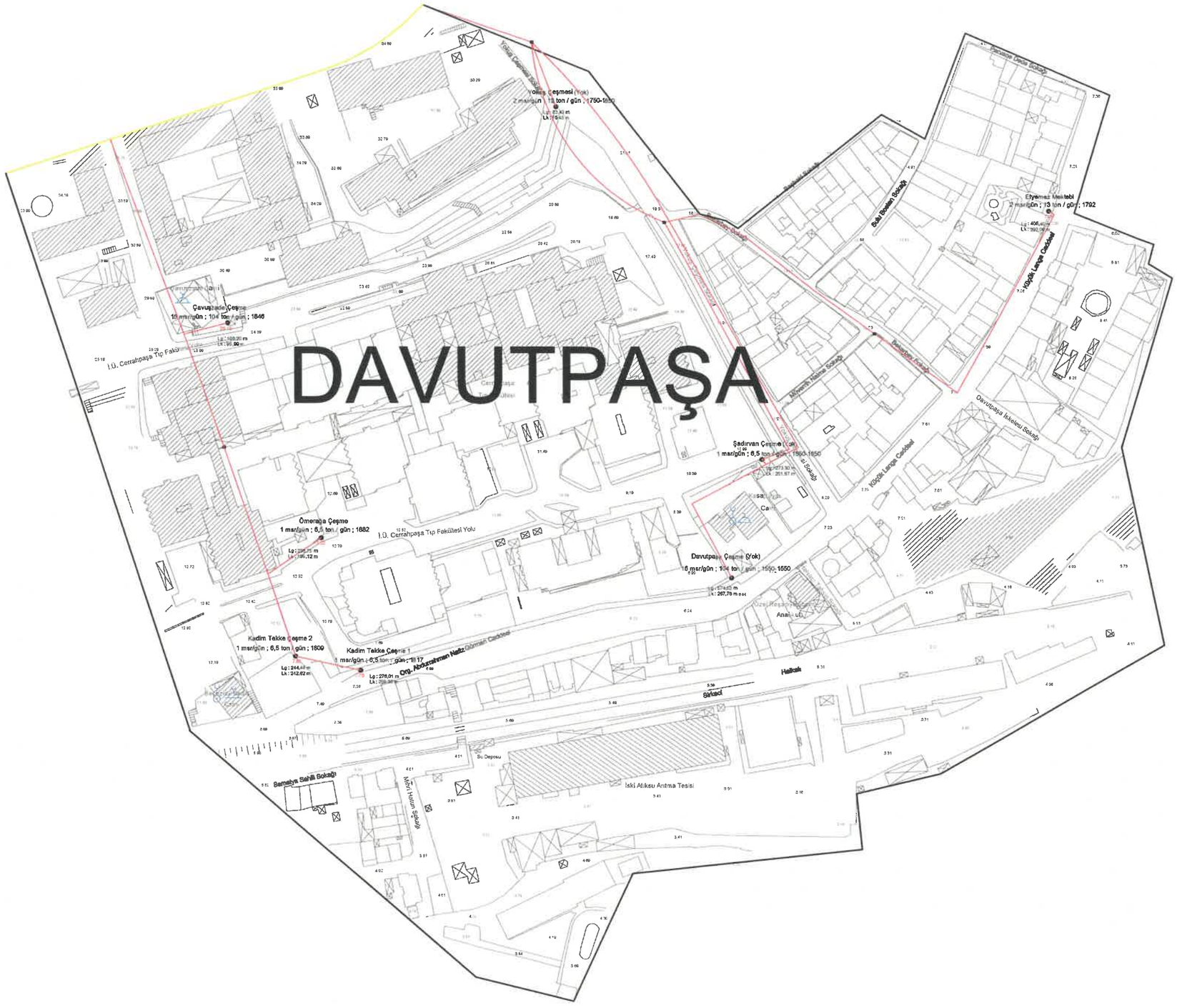
T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI

ADI - SOYADI :	ALİ ULAŞ
ANABİLİM DALI :	MİMARLIK
TEZ KONUSU :	OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI
TEZ DANIŞMANI :	Prof. Dr. HAMİDE BURCU ÖZGÜVEN

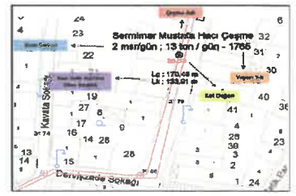
EK - 2

CERRAHPAŞA MAHALLESİ

KOORDİNATLI ÇEŞME PLANI

Örnek Gösterim

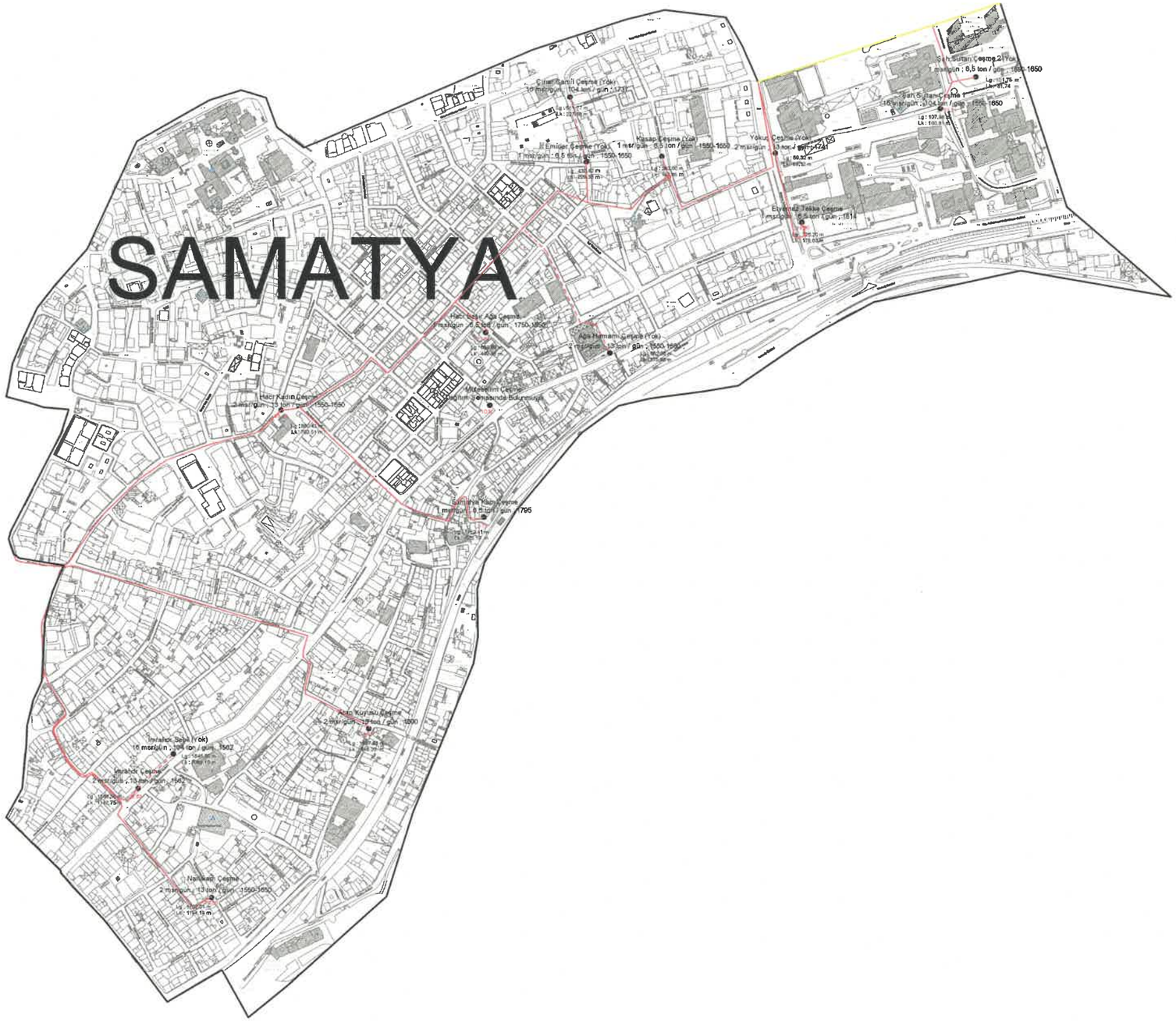
T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI

ADI - SOYADI :	ALİ ULAŞ
ANABİLİM DALI :	MİMARLIK
TEZ KONUSU :	OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI
TEZ DANIŞMANI :	Prof. Dr. HAMİDE BURCU ÖZGÜVEN

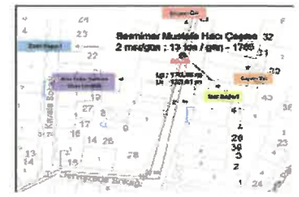
EK - 2

DAVUTPAŞA MAHALLESİ

KOORDİNATLI ÇEŞME PLANI

Örnek Gösterim

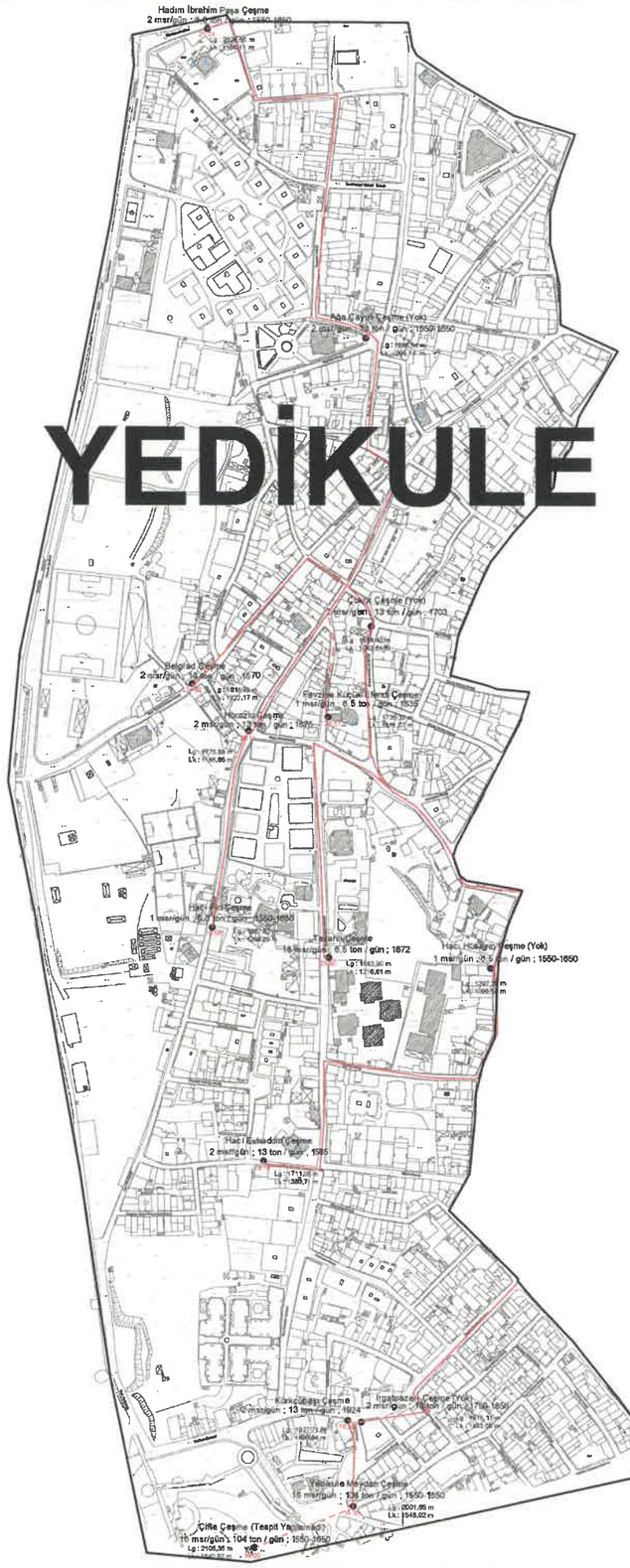
T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI

ADI - SOYADI :	ALİ ULAŞ
ANABİLİM DALI :	MİMARLIK
TEZ KONUSU :	OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI
TEZ DANIŞMANI :	Prof. Dr. HAMİDE BURCU ÖZGÜVEN

EK - 2

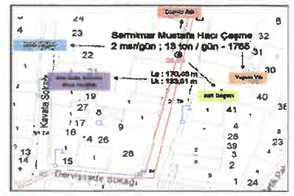
SAMATYA MAHALLESİ

KOORDİNATLI ÇEŞME PLANI

YEDİKULE

Örnek Gösterim

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI

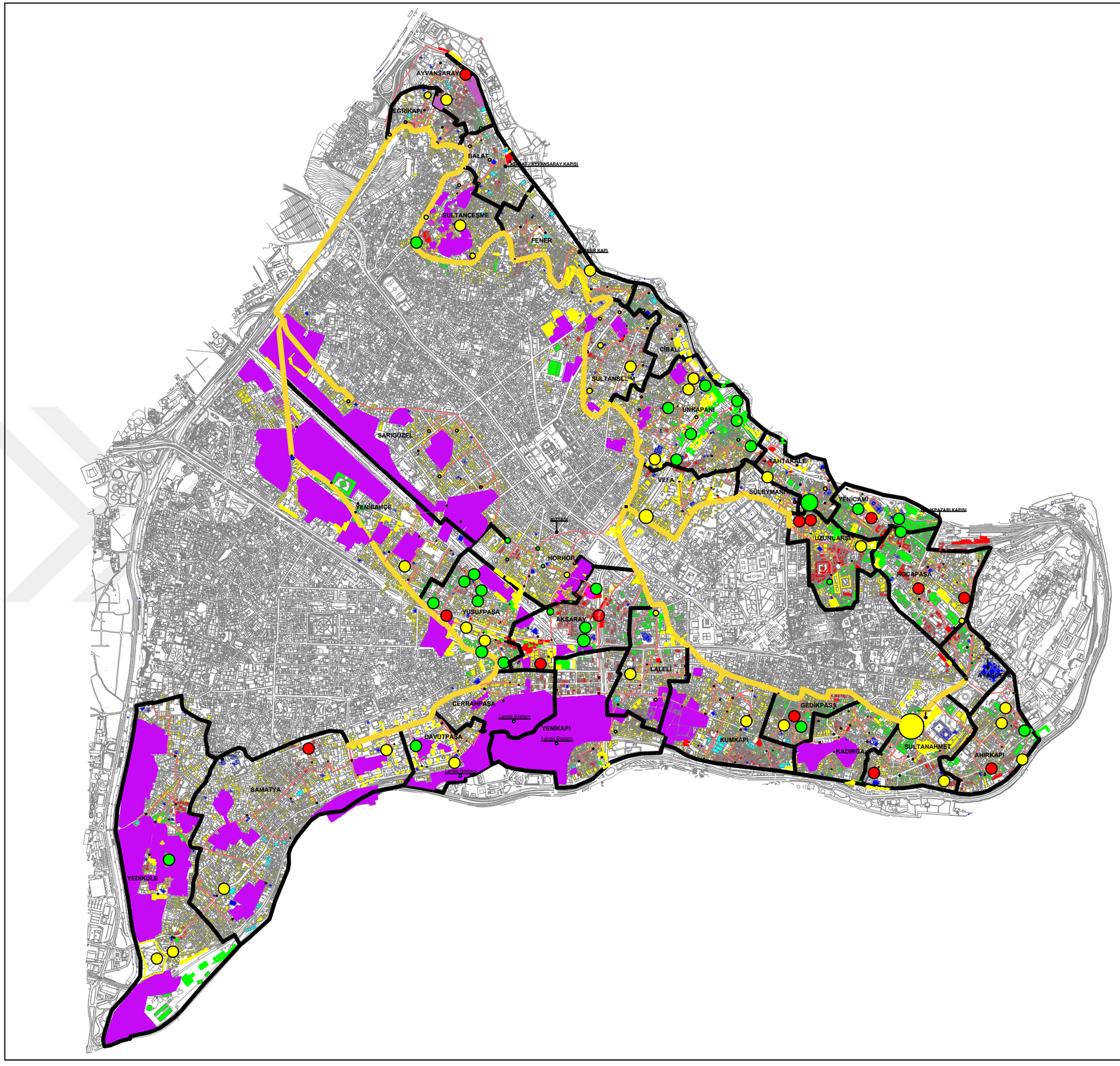
ADI - SOYADI :	ALİ ULAŞ
ANABİLİM DALI :	MİMARLIK
TEZ KONUSU :	OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI
TEZ DANIŞMANI :	Prof. Dr. HAMİDE BURCU ÖZGÜVEN

EK - 2

YEDİKULE MAHALLESİ

KOORDİNATLI ÇEŞME PLANI

EK 3

LEJANT

- Çeşme (1550 - 1650)
- Çeşme (1650 - 1750)
- Çeşme (1750 - 1850)
- Yapı (1550 - 1650)
- Yapı (1650 - 1750)
- Yapı (1750 - 1850)
- Cami (15 - 19. Yüzyıl)
- Kilise, Sinagog (1-19. Yüzyıl)
- Bostan (1550 - 1850)
- Atıl / Boş Durumda Veya Tespit Edilemeyen Yapılar

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI

ADI - SOYADI :	ALİ ULAŞ
ANABİLİM DALI :	MİMARLIK
TEZ KONUSU :	OSMANLI DÖNEMİ İSTANBUL'UNDA TEMİZ SU TESİSLERİNİN MAHALLE OLUŞUMUNA KATKISI
TEZ DANIŞMANI :	Prof. Dr. HAMİDE BURCU ÖZGÜVEN

EK - 3

RENKLENDİRME VE TARAMA YÖNTEMİYLE OLUŞTURULMUŞ BÜTÜNLEŞİK HARİTA

BÜTÜNLEŞİK HARİTA: DEBİ BÜYÜKLÜĞÜ VE İNŞA TARİHİ DİKKATE ALINARAK; ÇEŞME VE YAPILARIN DÖNEMSEL RENKLİ TARAMA METODU İLE GÜNCEL ŞEHİR PLANI ÜZERİNDE GÖSTERİLMESİ

ÖZGEÇMİŞ

Ali ULAŞ 1999'da Şehremini Lisesi'ni bitirdi. 2003 yılında İstanbul Üni versitesi Mühendislik Fakültesi İnşaat Mühendisliği Bölümünü tamamladı. Ardından iki yıl Almanya'da malzeme bilimi üzerine çalışmalar yaptı. 2006 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yol Bakım ve Onarım Müdürlüğü bünyesinde yağmur suyu kanalı yapım işlerinden sorumlu kontrol mühendisi olarak çalışmaya başladı. 2009 yılında mezun olduğu üniversitede malzeme bilimi alanında yüksek lisans eğitimini ta mamladı. 2011 yılında KPSS ile geçiş yaptığı İETT İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nde inşaat ve durak işleri şefi olarak yaklaşık 9 yıl çalıştı. 2014 yılında Trakya Üniversi tesi Mimarlık Fakültesi'nde doktora eğitimine başladı. Şu an İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yol Bakım ve Onarım Müdürlüğü'nde İstanbul geneli yağmur suyu kanal larından sorumlu kontrol amiri olarak çalışmaktadır.